

BIK'EHGO'IHI'NAÑ BIYATI'

Western Apache New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

MATTHEW	4
MARK.....	29
LUKE	45
JOHN.....	71
ACTS.....	90
ROMANS.....	114
1 CORINTHIANS	126
2 CORINTHIANS	138
GALATIANS.....	146
EPHESIANS.....	151
PHILIPPIANS.....	155
COLOSSIANS.....	158
1 THESSALONIANS.....	161
2 THESSALONIANS.....	164
1 TIMOTHY.....	166
2 TIMOTHY.....	170
TITUS	173
PHILEMON	175
Hebrews	176
JAMES.....	185
1 PETER.....	188
2 PETER.....	192
1 JOHN.....	195
2 JOHN.....	198
3 JOHN.....	199
JUDE.....	200
REVELATION.....	202

MATTHEW

1 Abraham bits'á'dí' hanádaatinolt'j'ííí Jesus Christ, David bá niktíni nyáázhi' naltsoos bes'aaaní. ² Isaac Abraham bá hizhchij; Jacob Isaac bá náánázhchí; Judas hik'e bik'isyú Jacob bá hizhchij; ³ Thámar, Pháres hik'e Zára Judas yá yishchij; Éstrom Pháres bá náánázhchí; Áram Éstrom bá náánázhchí; ⁴ Amínadab Áram bá náánázhchí; Náasson Amínadab bá náánázhchí; Sálmon Náason bá náánázhchí; ⁵ Ráchab, Bóoz Sálmon yá yishchij; Ruth, Óbed Bóoz yá yishchij; Jesse Óbed bá hizhchij; ⁶ David, ízigo nant'án nlíni, Jesse bá hizhchij; *Urías* n'íí bí'aaíí Sólomon David, ízigo nant'án nlíni, yá yishchij; ⁷ *Robóam* Sólomon bá hizhchij; Abíah Robóam bá náánázhchí; Asa *Abíah* bá náánázhchí; ⁸ *Jósaphat* Asa bá náánázhchí; Jóram Jósaphat bá náánázhchí; *Ozías* Jóram bá náánázhchí; ⁹ *Jóatham* Ozías bá náánázhchí; *Áchaz* Jóatham bá náánázhchí; *Ezekías* Áchaz bá náánázhchí; ¹⁰ *Manáesses* Ezekías bá náánázhchí; Ámon Manáesses bá náánázhchí; *Josías* Ámon bá náánázhchí; ¹¹ Bábalyonyú isnángo odestjídá', áí hadá' *Jechonías*, hik'e bik'isyú Josías bá náánázhchí; ¹² Bábalyonyú isnángo odestiiníí bikédí'go: Saláthiel *Jechonías* bá hizhchij; *Zoróbabel* Saláthiel bá náánázhchí; ¹³ Abíud Zoróbabel bá náánázhchí; Elíakim Abíud bá náánázhchí; Ázor Elíakim bá náánázhchí; ¹⁴ *Sádoc* Ázor bá náánázhchí; Áchim Sádoc bá náánázhchí; Elíud Áchim bá náánázhchí; ¹⁵ Eleázar Elíud bá náánázhchí; Mátthan Eleázar bá náánázhchí; Jacob Mátthan bá náánázhchí; ¹⁶ Joseph Jacob bá náánázhchí, Josephíí Mary holzéhi bika'í nlij ni', Maryíí Jesus, *Christ* holzéhi, yishchij. ¹⁷ Áík'ehgo Abraham bits'á'dí' David nehená'zhí' díí'ts'ádah hanáolchij; David bits'á'dí' isnángo odestj'zhí' díí'ts'ádah hananólchij; áídí' isnángo odestiiníí bits'á'dí' Christ nyáázhi' díí'ts'ádah hananólchij.

¹⁸ Díí k'ehgo nko Jesus gozlij: Báq Mary holzéhi ítk'idá' Joseph baa hiit'ij, ndi doo hwahá yí niínéh da ndi Holy Spirit bits'á'dí'go biyi' mé' silij. ¹⁹ Yí niínéhíí, Joseph holzéhi, nnee nt'éégo at'éhi, Mary doo dénch'ógo bich'í' godigháh hát'íí dahíí bigha, doo hadíí yígósinégo bił ítk'inásht'aash, nzj. ²⁰ Áídá' yaa ntsekees nt'éégo, nayeelgo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaaká' dí'ihíí bich'í' hadziigo gáníí, Joseph, David biye' rílini, Mary n'aa ándle'zhí' doo néndzid da; hilsaqa siliiníí Holy Spirit bits'á'dí'go at'éé. ²¹ Bizhaazhé ishkiinhi goleeh, áí Jesus holzeego ádrííí: bik'íí binch'ó'í bits'á'zhí' hasdáyihiniíí doleel'íí bigha. ²² Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi áníí n'íí begolne'go be'ánagót'j'íd, gáníígo, ²³ Isaa,

na'ilíhn doo hwahá ngeh dahíí hilsaqa hileeh, bizhaazhé ishkiinhi goleeh, áí bizhi'íí Emmánuel golzee doleel, áí, Bik'ehgo'ihí'nań nohwił nlij, golzeego ágolzee. ²⁴ Áídí' Joseph ch'ínádzidgo, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a ábiłn'niidyú ádzaago Mary yíł n'aa: ²⁵ Áídá' doo yaa naghaa da, bizhaazhé dantsé ishkiinhi gozlij'zhí'; áń Jesus yizhi' yá áyíílaa.

2 Judéayú Bétlehem golzeegee Jesus gozlij'dá' Hérod nant'án nlij l'ek'e, áídá' ya'ái hanadáhdí' nnee daagoyánihi hikai, Jerúsalemzhí', ² Gádaaniigo, Jews binant'a' gozlij'íí hayú? Ya'ái hanadáhdí' bits'íts'óqsé dah hiit'j'íí bigha daahohikaqahyú dekaí. ³ Hérod nant'án nlíni ta'íí nnee dawa Jerúsalemyú daagolíni biłgo díí daidezts'aqadá' doo bił daagozh'ó da l'ek'e. ⁴ Hérod ok'qaq yebik'ehi itisyú nadaandeehi ta'íí begozaaníí ye'ik'eda'it'chíhi íta'áyíílaago, Hayú Christ goleeh? daayit'niigo nayídaadiłkid. ⁵ Áík'ehgo gádaabiłni, Judéayú Bétlehem golzeegee; Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí k'eshchij'íí k'ehgo, ⁶ *Júda* bini'yú Bétlehem ríliníí, Júdagee nant'án daanliiníí bił dátedaan't'éé: nant'án shichagháshé, Israel hat'ííí, yá nant'aa doleel'íí nits'á'dí'go goleel'íí bigha, nii. ⁷ Hérod dánant'j'ego nnee daagoyánihi yiká o'í'á'dá' nayídaadiłkid, Daadá' ts'íts'óqsé dantsé hit'j'í silij? niigo. ⁸ Áídí' Bétlehemiyú odaayis'a' gádaabiłniigo, Ishkiin at's'íséq nt'éégo biká hadaanoh'taa; baa nohkai l'ek'eyúgo shił nanádaagodołniigo shíí at'dó' ákú hoshkaqahyú disháh. ⁹ Nant'án áníííí daidezts'aqadá' dahiskai; hikaahdá' ya'ái hanadáhdí'go ts'íts'óqsé dahs'aqago daayo'j' n'íí bád'jhyúgo hilt'ół nt'éégo, ishkiin at's'íséhi sit'j'gee bik'ehd'í dahs'aq silij. ¹⁰ Ts'íts'óqsé daayit'saqadá' dázho yaa bił daagozh'ó l'ek'e;

¹¹ Áídí' k'j' yune' ha'ákaidá' ishkiin at's'íséhií báq, Mary holzéhi, yíłgo daayit'saqadá', yich'í' hayaa ádaadzaago daayok'qaq: ilínihi nadaayiné'íí yidá'ch'í'da'iztaqago óodo, jeeh didlidgo k'kaqolchini, frankincense holzéhi, ta'íí jeeh nch'í'í, myrrh holzéhi, yaa daizné'. ¹² Nnee daagoyáni Bik'ehgo'ihí'nań, Hérod bich'í'yú nádohkáh hela', daabiłniigo yaa nadaiyeelgo, dabíí bini'yú onákai, lah'yúgo. ¹³ Anákaidá' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaaká'dí'hi Joseph bił ch'í'nah ánágodlaa nayeel'íí bee, gáníígo, Nádnáh, mé' hik'e báq biłgo Egyptyú bił nkáh, ákú nahísóot'qaq, nohwił nanágosisni'zhí'; Hérod k'ad mé' yizilheego yiká hantaa godigháh. ¹⁴ Áík'ehgo Joseph nádiidzaago mé'ihíí hik'e baqahíí biłgo t'é'yú

Egyptyú okai. ¹⁵ Hérod daztsaązhj' da'akú naháztaą: Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidíi áńńí n'íi, ShiYe' Egyptdí hanńáh biłdishńii, nńiidíi begolńe'go ágodzaa.

¹⁶ Áídí' Hérod nńee daagoyáni bich'j' nadaazhch'a'go yígolsjídá' dážhó bágóchjídgo, ishikín naki bił łedaagodzaad' hayaa godezt'í'go dawa natseedgo yengon'ąą Béthlehemýú, nńee daagoyáni Jesus yaa nayídaaditkid n'íidí' godezt'í'go. ¹⁷ *Jéremy*, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íi, gánńiidíi begolne', ¹⁸ Rámáyú ł'a' bizhii daidits'ag, daachag ł'a'íi chaaf daadilwosh, Rachel bichagháshé yighą hichago, yati' ines'k'azíi bee bich'j' yádaach'ití' ndi doo hagot'éé-go da lě'ke, bichagháshé da'ádaadįhíi bighą.

¹⁹ Hérod daztsaądá' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaakád'hi Egyptgee Joseph nayeelíi bee bił ch'í'nah ánágodlaa, ²⁰ Gáníigo, Nádndáh, niye' hik'e bąą biłgo Israel hat'íi bini'yú bił nádnkáh: niye' daizithee hádaat'j' n'íi nanezna'. ²¹ Áídí' nádiidzaago biye' hik'e bąąhíi biłgo Israel hat'íi bini'yú onákai. ²² Arkeláus Judéayú nant'án nanásdlj'j, bitaa Hérod sitj' n'íige nnańtłizhgo Joseph ya'ikonzjídá', ákú digháhzhj' neldzid: ák'ehgo bindzeelíi bee Bik'ehgo'ihí'nań, Doo ákú nńáh da, bińńiid, ák'ehgo ni' łahyúgo Galilee golzeeyú okai. ²³ Áídí' kįh gozńilíi Názareth golzeegee ndaagozle'; Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi, Áń Názarene holzee doleel, dańńii n'íi begolńe'go.

3 Ái benagowaadá' John Baptize ágole'íi nńee yich'j' yałt'í'go nyáá, da'igolj'jyú, Judéa bigodesdzogíi biyi', gáníigo, ² Nohwinch'íi bits'ą'zhj' ádaahńe', yaakáyú dahsdaahn nant'aahíi biká' nagowaa. ³ Díinko *Esáias*, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi, yaa yałt'í'go gáníi n'íi, Da'igolj'jyú hadíńshj dilwosh, NohweBik'ehń bádįhyú iłch'j'daagohte', intín ił'k'idezd'ohgo bá ádaahłe', nńigo. ⁴ John bidiyágé bighán ha'í'ahíi bighaa alzaa, ikał hilchii biziz alzaa; nágonech'íiidi hik'e dziłyú gosnihíi biłgo bihidán lě'ke. ⁵ Áídá'go Jerúsalemđ' Judéa dahot'éhé ni' nagoz'ąad' ł'a'íi túńlínií Jórdan holzéhi bińaayú dahot'éhé ni' nagoz'ąad' baa nánząą, ⁶ Ák'ehgo bi'ádaat'e' nch'íi yaa nanádaagosńi'dá', túńlínií Jórdan holzéhi biyi' John baptize ádaabizlaa.

⁷ *Phárisees* dańlíni hik'e *Sádducees* dańlíni baptize ádaalńehíi yighą neheskaigo yłtsaądá' gáyitńii, Nohwíi, ch'osh bik'asda' golj'j' k'ehgo daalinoł'j'j' hadín lá nohwádįhyú nohwiniigodilńe' goz'aaníi bits'ą'nokáh nohwitńńiid? ⁸ Da'ńńii nohwinch'íi bits'ą' ádaahdzaayúgo ch'í'nah ádaadi'nołsj, nest'ą' nł'éégo nádaant'įhíi k'ehgo nohwaa daide'aah. ⁹ Abraham bits'ą'd' daadihe'ńa'i doo idłdaadoh'ńii da: Bik'ehgo'ihí'nań díi tséé nazńilíi nńee Abraham bits'ą'd' daadihezńa'híi k'ehgo áile'yúgo áile', nohwitńńii. ¹⁰ Ch'il nkedn'aagee ił'k'idá' bé'nıl'ąadgo ácha nńit'ąą: ch'il dawa doo nest'án nł'ééhíi baa dahndéh dayúgo yó'ok'éhgo k' dilt'í' yuyaa olkaadhi at'éé. ¹¹ Shihíi tú bee baptize ádaanohwish'j' gádnii, nohwinch'íi bits'ą'zhj' ádaasohdzaayúgo: ndi shiké'dí' ł'a' shitisgo at'éhi higháh, bieke hisłteelíi ndi doo bik'eh sitj' da: áń Holy Spirit hik'e k'ó'

yee baptize ádaanohwił'j' doleel. ¹² Be'ılch'í'hé dahyotj'j, ł'oh naghái iłch'íhi goz'ąagee nágosho doleel; binest'ą'híi ił'k'eyihńii; áídá' bizhoolíi k'ó' doo ntsésihi biyi' yuyaa yidilid.

¹³ Áídí' Jesus Gálileed' Jórdan túńlj'j' nyáá, John baptize ábile'híi bighą. ¹⁴ Áídá' John doo hat'j' dago gáníi, Shíigo née shaa nyaa, shíi ni baptize áshíle'go dá'ík'ehdá'? ¹⁵ Jesus gábitńii, Ch'ík'eh ndi nzhq' k'adíi: nzhq'go ágot'eehíi dawa be'iidle'go dá'ík'eh. Ák'ehgo John baptize ábílaa. ¹⁶ Jesus baptize ábi'delzaadá' tú biyi'd' dagoshch'j' hanádzaa: áídí' yáá bich'j' iłts'ą' ádzaago Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit hawú k'ehgo bich'j' nke'ęńiiligo yłtsaaníi dá'ibłgo biká' dahnezdaa: ¹⁷ Nł'éé-go yaakád'í'go yati' gáníigo yidezts'ąą, Díinko shiYe' shil nzhóni, áń baa shil gozhóq.

4 Áídí' Jesus Holy Spirit nabıtaago da'igolj'jyú ch'iidn nant'án nabıntaahyú óyáá. ² Dá doo iyáné dizdin behiskaą, ái ąął hiskaądá' shıńá' silj. ³ Na'ıntaahíi baa nyáágo gábitńii, Ni Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nłj'jyúgo, díi tsééhíi bán náodleeł, nńii. ⁴ Áídá' Jesus gábitńii, Ágá-golzeego k'e'eshchj, Nńee doo dá bán zhą yee hińaa da doleel, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íi bizé'd' behago-higháhíi dawa yee hińaa doleel. ⁵ Ch'iidn nant'án godiyhgo ízisgo kįh gozńilyú Jesus ył ó'áazhgo kįh biyi' da'ch'okąąhíi ts'ídago goz'aaníi bilatahyú ył n'áazhgo, ⁶ Gánábiłdo'ńiid, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nłj'jyúgo gódał ch'í'ńł'e': ágá-golzeego k'e'eshchj, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaakáyú daagolínií nł'éégo bińádaadeł'j' doleel, ná daayitńńii: áídí', Doo tséé hitałgo hayaa ngeeh dahíi bighą anádaanoteel doo. ⁷ Jesus bich'j' hananádziigo gábitńii, Ágá-golzeego k'ená'ishchj, Bik'ehgo'ihí'nań neBik'ehń doo nabıntaah da. ⁸ Áídí' dził dážhó yúdahi bikáyú ył hananát'aazhgo nńee iłtah at'éégo hadaazt'íi dawa ł'a'íi bi'ízisgo ágot'eehíi bił ch'í'nah áyíilaago; ⁹ Gábitńii, Díi nagoz'aaníi dawa naa dinish'aa doleel, hayaa áńne'go shonkaąhyúgo. ¹⁰ Jesus gánábiłdo'ńiid, Yuwehyú, Satan: ágá-golzeego k'ená'ishchj, Bik'ehgo'ihí'nań neBik'ehń zhą honkaąh, da áń zhą bá na'iziid. ¹¹ Áídí' ch'iidn nant'án bits'ą'zhj' onádzadá' Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'a yaakád'hi baa hikaigo bich'odaazńi'.

¹² Áídí' Jesus John ha'áneztjigo ya'ikonzjídá' Gálileeyú óyáá; ¹³ Názarethdí' dahiyaago Capérnaumýú ngonle', túsikaaníi bahyú, *Zábulon* hik'e *Néphthalim* bigodesdzogíi biyi': ¹⁴ *Esáias*, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi, gánńiid n'íi begolńe'go, ¹⁵ Zábulon bini' hik'e Néphthalim bini' Jórdan túńlj' hanaayú túsikaaníi bich'j' Gálileeyú, doo Jews dańlij' dahíi bini'yú; ¹⁶ Godiłhilyú naháztaą n'íi k'ó' bená'dindíingo daayłtsaą; da'itsaah bichagosh'ohyú naháztaą n'íi bich'j' idindláad silj.

¹⁷ Áídí' godezt'í'go, Nohwinch'íi bits'ą'zhj' ádaahńe', yaakáyú dahsdaahn nant'aahíi biká' nagowaa, nńigo Jesus yałt'í' nkegonyaa.

¹⁸ Jesus túsikaaníi Gálilee holzéhi bahyú higaaldá', nńee ił'k'isyú naki, Simon, da'án Peter holzéhi, hik'e bik'isn Andrew łóg behaidlehe nanest'óli téh ná-

daayi'aa'go yiłtsaa: áí łóg hadaayihileehíí daanlijj.

¹⁹ Áík'ehgo gádaayihii, Shiké' dahdoh'aash; łóg hayihileehíí k'ehgo nnee shá nádaahohłáhgo ánohwishłé'.

²⁰ Dagoshch'j' łóg behaidlehe nanest'ólihií da'áige ndaistsoozdá' Jesus yiké' dahn'aazh lék'e. ²¹ Áíd' dahnáidzaago iłk'isyú naki naayiltsaa, James, Zébedee biye', h'ike bik'isn John, áí bitaa Zébedee biłgo tsina'eelí yiyi' naháztaa, biłógbehaidlehe nanest'ólihií nádaikadgo; áík'ehgo yich'j' ánniid. ²² Dagoshch'j' bitaa tsina'eelí yiyi' sidaadá' yits'á' dahn'aazh, Jesus biké'.

²³ Áíd' Jesus, Gáılıeeyú dahot'éhé Jews ha'ánáséh nagoznilyú iłch'ígó'aahgo, yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgeeg begoz'aanii nł'éégo baa na'goni'íi yaa yałti'go, łá'íi nnee bitahyú itah at'éégo kah yaa nadaakaihií h'ike daannihii náyihilziihgo anádaał.

²⁴ Syria golzeeyú dáhot'éhé Jesus baa daach'ınii: ákú iłtah at'éégo daannihii h'ike kah yaa nakaihií, góyéego bich'j' nadaagowaahíi, ch'iidn yisná ádaabiłsinii, onádaatłshihii, łá'íi daadi'ılıhií yil nadaaskaigo Jesus nł'éégo anádaayisdlaa lék'e. ²⁵ Áík'ehgo nnee łá'ágo Gáılıee, Decápolis, Jerúsalem, Judéa, łá'íi Jórdan túnlínií hanaad'hi biké' anáłseel lék'e.

5 Jesus nnee biké' anáłseelii yiłtsaago dzilyú hayaa: áige nezdaago bitsilke'yu ałdó' baa hikai: ² Yil ch'idaago'aah nkegonyaa, gánıigo: ³ Hadıi'ıdaagoch'iyolba'ıi biyaa daagozhóq le': yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgeeg daanliini' itah daanlijj. ⁴ Chaal nadaakaihi' biyaa daagozhóq le': bá nádaagodojooł. ⁵ Bijııd' isht'edaagodnt'éehii biyaa daagozhóq le': ni'gosdzán dá goz'aa nł'éégo biyéé doleel. ⁶ Nzhooqo ágot'eehii dázhq hádaat'jiihi' bigha shina' h'ike dibá' daanliini' biyaa daagozhóq le': áí náda'doldjıi. ⁷ Bił daagoch'oba'ıi biyaa daagozhóq le': biı ałdó' baa goch'oba' doleel. ⁸ Bijıi' biyi' daagozhóni' biyaa daagozhóq le': áí Bik'ehgo'ihı'nañ daidołtséel. ⁹ Iłch'j'gont'éehii benadaago'aahii biyaa daagozhóq le': áí Bik'ehgo'ihı'nañ bichagháshé daabiłd'ıi doleel. ¹⁰ Nzhooqo ágot'eehii ye'ádaat'eehii bigha bich'j' nadaagoch'inłkaadıi biyaa daagozhóq le': yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgeeg daanliini' itah daanlijj. ¹¹ Shıi' shigha nnee yati' yee daanohwokaalyúgo, nohwiniidaagodnısyúgo, łá'ıi tédalıchoogo yati' déneh'ehii yee nohwaa yádaaktıyúgo, nohwıyaa daagozhóq le'. ¹² Nohwił daagozhóq le', dázhq nohwił daagozhóq le': yaakádı'go izisgo ágot'eehii nohwaa hi'né' doleel: nohwıi dánohwintségo Bik'ehgo'ihı'nañ binkáayú nada'iziid ni' da'ágát'éégo bich'j' nadaagoch'inłkaad ni'.

¹³ Nohwiı ni'gosdzán bi'ishijh daanohjıi: áídá' ishijhi' doo nk'óqzh da silijyúgo, nt'é bee nk'óqzh análné'? Doo nt'é bee nł'éé da, daazhógo ch'élkaadgo biká' nach'ikai doo. ¹⁴ Nohwiı ni'gosdzán biká' nnee bá'idindláadıi daanohjıi. Dził bikáyú izisgo kjh nagoznıi dahgoz'ayúgo, doo hagotéego nant'j' da. ¹⁵ Łá'ıi ik'ah k'ıi ch'idnłłah lék'eyúgo, doo táts'aa bił hayaa nch'ı'áh da go'jıi, áídá' ik'ah k'ıi biká' dahnásił'áhé biká' dahch'ıłt'aał go'jıi; áík'ehgo hadıi' kjh yuñe' naháztaani' dawa yee

daago'jıi. ¹⁶ Nnee bi'naál nohwits'á' idindláad le', áík'ehgo nł'éégo anádaat'jiihi' daayo'jıigo nohwiTaa yaakáyú dahsdaahn izisgo at'éehii bee ch'ı'nah ádaanołsj.

¹⁷ Bik'ehgo'ihı'nañ yegos'aani' dagohıi Bik'ehgo'ihı'nañ binkáayú nada'iziid ni' bek'e'eshchiini' doo anábiyishdjıhyú niyáa daashoh'ni' da: doo anábiyishdjıhyú niyáa da, áídá' dawa begolne'go niyáa. ¹⁸ Da'anii gánohwiłdishnii, Yáa h'ike ni'gosdzán biłgo bech'ıgonahzhı' begoz'aani' biyi'dı' ayáhago isdzohıi łá'ıi dahts'idıhiłıi doo daazhógo dá dahgoz'aa nł'éégo da, ał alzaazhı.

¹⁹ Hadıi' dıi Bik'ehgo'ihı'nañ yegos'aani' ayáhago ágot'eehii ndi doo yikısk'eh at'éé dahıi, łá'ıi áík'ehgo nnee yil ch'idaago'aahıi, án yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgeeg daanliini' bitahyú dázhq doo ilııi dahıi bee hojıi doleel: áídá' hadıi' dıi begoz'aani' yikısk'eh at'éehıi łá'ıi yee iłch'ígó'aahıi, án yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgeeg daanliini' bitahyú izisgo at'éehii bee hojıi doleel. ²⁰ Begoz'aani' ye'ik'eda'ıłchıhi h'ike *Pharisees* daanliini' bitisgo nł'éégo ádaanoht'eeyúgo zhá yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgeeg daanliini' itah daahłeeł go'jıi, nohwiłdishnii.

²¹ Doo anııd' dıi k'ehgo nnee bángot'aaqo daadesots'aa ni', Doo izıthéé da; hadıi' izis-hıjıi' góyéego bágóz'ani at'éé, golzeego: ²² Áıd' gádaanohwiłdishnii, Hadıi' bik'isn doo nt'é bigha dayú yik'ennihii góyéego bágóz'ani at'éé: hadıi' bik'isn, Ráca, yıłnihi' baa yałti'go bágóz'ani at'éé: hadıi' bik'isn, Doo gonyáa da, yıłnihi' ch'iidn bik' dıłt'ı' yuyaa bágóz'ani at'éé. ²³ Áík'ehgo bech'okaaqıhi' biká' dahnási'niłıi goz'aaqee nt'éhéta Bik'ehgo'ihı'nañ baa nánné'yúgo, nik'isn bił dahgosı'naqıhi' bınálnıiıyúgo; ²⁴ Da'áigeeg da'ch'okaaq goz'aaqee nt'éhéta nánné' ni' sinédá' nik'isn bich'j' nıhago iłk'ınágodolđoq; áıd' t'aaqzhı' nádnáhgo anıi-ta Bik'ehgo'ihı'nañ baa nánné'. ²⁵ Hadıi' naa dahgoz'aani' dagoshch'j' bił iłk'ınágodnłđoq, yáná'iti'héyú bił hi'ashdá; dahyúgohıi dánko aayanáltıhi' yaa nıde'ahi at'éé, aayanáltıhi' aasıtıni yaa niłtéełgo ha'anıłt'e'. ²⁶ Da'anii doo ch'ınánódáh at'éé da, dá ał ná'ıniłgo zhá, niłdishnii.

²⁷ Doo anııd' ágádaach'ıniigo ba'ıkodaanołsj lán shı, Doo nant'j' nahkai da, golzeego: ²⁸ Áıd' shıi gádaanohwiłdishnii, Nnee isdzán dázhq hát'jıgo déneh'égo yineł'jıdıi iłk'ıd'ı' bıjıi biyi' yuyaa nant'j' deyaa. ²⁹ Ni'naá dihe'nazhi'néegohıi nch'ı'go anát'jıi anıłsyúgo ha'aahgo yó'olne': nıts'ı łahzhı' da'adıjıyúgo doo nzhooq da, áídá' nıts'ı dabiıghago ch'iidn bik' dıłt'ı' yuyaa, hell holzéhi, oni'dolte'yúgo itisgo doo nzhooq da. ³⁰ Ni'naá dihe'nazhi'néegohıi nch'ı'go anát'jıi anıłsyúgo nadnłgeeshgo yó'olte': nıts'ı łahzhı' da'adıjıyúgo doo nzhooq da, áídá' nıts'ı dabiıghago ch'iidn bik' dıłt'ı' yuyaa oni'dolte'yúgo itisgo doo nzhooq da. ³¹ Gánádaadı'ni' ni', Hadıi' bi'aa yó'onáyıłt'e' hat'ıni'ni, naltsoos yıká' iłk'ınát'aash: ³² Áıd' shıi gádaanohwiłdishnii, Hadıi' bi'aa doo nnee łá' yil nant'j' na'aash dadá' yil

ik'ínát'aazhyúgo, nant'j' naghaago áile': hadín isdzán yó'ot'e' n'íi yit nḡááyúgo, áí nḡeehíi yit nant'j' na'aash hileeh.

³³ Doo ániídá' gádaach'ñiigo ba'ikonaadaanohdzj lán shj, Doo daazhógo nit'fa dahnádinlñiigh da le', áidá' Bik'ehgo'ihí'ñañ binadzahgee hagot'éégo áññihíi k'ehgo árle': ³⁴ Áidá' shíi gádaanohwiḡdishñii, Doo yaaká' bee nohwit'fa dahnádaadidoñiigh da; áígee Bik'ehgo'ihí'ñañ nant'aago dahsdaahíi bigha; ³⁵ Ła'íi doo ni'gosdzán bee nohwit'fa dahnádaadidoñiigh da; áí Bik'ehgo'ihí'ñañ dahnádil'iséhi at'éé: doo Jerúsalem ndi bee da; áí ízisgo kñh gozníli nant'án ízisíi golínihi at'ééhíi bigha. ³⁶ Doo nitsits'in ndi bee nit'fa dahnádinlñiigh da, nitsizil da'á ndi doo kigaigo dagohíi diñitgo áóléh at'éé dahíi bigha. ³⁷ Ha'oh, dagohíi, Dah, zhá daadoñii, doo nohwit'fa dahnádaadidoñiigh da ndi da'ñiigo ádaadoñii: ła'ihíi nchq'ihíi bits'á'dl'go at'éé.

³⁸ Doo ániídá' gádaadi'ñiigo ba'ikodaanohsj lán shj, Nohwiñáá hayi'ááyúgo biñáá hanádoh'aal, nohwiwoo hayi'ááyúgo biwoo hanádoh'aal: ³⁹ Áidá' shíi gádaanohwiḡdishñii, Nḡee nchq'go nohwich'j' at'ééhíi doo bich'j' t'áqzhj' ádaanoht'ee da: hadín nit'faah yonnts'yúgo, łazhzhíéé bich'j' nnanint'aah. ⁴⁰ Dahadín níi bigha naa yá'it'ídá' nahayiiltsóozyúgo, ní'ícho ałdó' doo baa řchj' da. ⁴¹ Da'á dahgostq'yú niñdeyoodyúgo, nakidn dahgostq'yú bił n'aash. ⁴² Hadín dant'éhéta níyókeedíi baa nné', hadín dant'éhéta bá ch'ínné'yúgo doo bich'j' t'áqzhj' hónťa' da.

⁴³ Doo ániídá' gánádaadi'ñiigo ba'ikonaadaanohdzj lán shj, Nit'ahdl' gólínií zhá nił nzhqodá' nik'enñihíi bik'enñiigh le'. ⁴⁴ Áidá' shíi gádaanohwiḡdishñii, Nohwik'enñihíi nohwit' daanzhqq le', yati' yee daanohwokáaíi biyaa daagozhqó doleel' daahoh'ñii le', hadíi bił daanołchq'íi nt'éégo bich'j' ádaanoht'ee le', nchq'go nohwich'j' ádaat'eehíi ła'íi nohwiniidaagodnts-iníi bá da'ohkaqñ le'; ⁴⁵ Áik'ehgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahn bizhaazhé daanołñijj: án nchq'íi hik'e nzhqohíi dáleł'eego biká'zhj' ya'ái hanadángo áyiltsj, nt'éégo at'ééhíi hik'e doo dávik'ehyú ádaat'ee dahíi dáleł'eego biká' nagot'ijhgo áyiltsj. ⁴⁶ Hadíi bił daanohshooníi zhá nohwit' daanzhqqyúgo, nt'é bigha nohwich'j' nahi'ñiil? Tax bich'j' nadaahi'ñiilíi ndi hadíi yit daanzhooníi bił daanzhqq ya'? ⁴⁷ Nohwik'isyú zhá bilá'ke nádaadoñihyúgo, ła'ihíi hant'é bee bitisgo ádaanoht'ee? Tax bich'j' nadaahi'ñiilíi ałdó' da'ágát'éé ya'? ⁴⁸ Áik'ehgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahn dázhq nt'éégo at'éé, nohwíi ałdó' ágádaanoht'ee le'.

6 Doo dá nḡee binadzahgee zhá nḡee bich'j' nt'éégo ádaanoht'ee da, daazhógo dédaanohwinil'jñihíi bigha: ágádaaht'jyúgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahn bits'á'dí' doo nt'é nohwich'j' naho'ñiil at'éé da. ² Tédaat'iyéhíi dant'éhéta baa nné' l'ek'eyúgo, doo nádñh higaalíi bésh dilwoshé yee añiigo da, daanzhqq ádaadil'iinií Jews ha'ánátséh nagoznil yune' ła'íi intínyú nḡee bada'ol'ihíi bigha ágádaat'jñihíi k'ehgo doo ánt'j' da. Da'ñii gánohwiḡdishñii, Ik'idá' áí bich'j' nahasñili

at'éé. ³ Áidá' tédaat'iyéhíi dant'éhéta baa nné'yúgo nigan dihe'nazhíneé ánát'jñihíi ne'eshganzhíneéhíi doo yígótsj da le'. ⁴ Dánant'j'ego baa nné': áik'ehgo dá-nant'j'ego ánáda'ch'ol'jñi ndi yo'iinií, niTaa, da'án nḡee binadzahgee nich'j' nado'ñiili at'éé.

⁵ Onkaqñgee doo daanzhqq ádaadil'jñihíi k'ehgo ánt'éégo da: áí ha'ánázéh yune' ła'íi ik'ida'tingee nazjigo da'okqñhgo bił daagozhqó, nḡee daabineł'j'igo. Da'ñii gádaanohwiḡdishñii, Ik'idá' áí bich'j' nahasñili at'éé. ⁶ Áidá' ni, onkaqñhyúgo, nt'ééh yune' ha'ánqñhgo, ídił da'dént'jñhdá' niTaa nagont'j'yú honkaqñ; án dá-nant'j'ego ánáda'ch'ol'jñi ndi yo'iinií, niTaa, da'án nḡee binadzahgee nich'j' nado'ñiili at'éé. ⁷ Da'ohkaqñgee be'ádaadoñihíi doo dayúweh doo nt'é bighayú be'ádaadoñii da, doo Jews daanlij dahíi ádaat'eehíi k'ehgo: áí ła'ágo yádaasiilt'yúgo zhá Bik'ehgo'ihí'ñañ nohwidits'ag, daanzj. ⁸ Doo áik'ehgo ádaanoht'ee da: nohwiTaa hant'é bídaanohdijñihíi yígótsj, t'ah doo hwahá bíhóhkeed da. ⁹ Díi k'ehgo nkó da'ohkaqñ: NohwiTaa yaaká'yú dahsín'daahíi, Nizh'íi dilzjñhgo bígózñh le'.

¹⁰ Nant'án ríljñihíi begodowáh. Hagot'éégo áññiyú yaaká'yú benagowaahíi k'ehgo ni'gosdzán biká'yú ałdó' begodolñiil.

¹¹ Díi jñj daahiidaq doleelíi nohwá ágontsj. ¹² Hadíi nchq'go nohwich'j' ádaaszaahíi bigha baa nágodent'aqñihíi k'ehgo néé ałdó' nchq'go ádaasiidzaahíi bigha nohwaa nádaagodin'áah. ¹³ Nanohwída'dintaah yune' onohwoñiil hela', áidá' nchq'go at'ééhíi bits'á'zhj' hanánohwihí'ñiil: Dahazh'j' dawa bá nant'áa, ła'íi ninawodíi itisyú at'éhi, ła'íi ízisgo ánt'éhi dahazh'j' bee sínzj' doleel'. Doleelgo at'éé. ¹⁴ Nḡee binchq'ihíi bigha baa nádaagodeso'aqyúgo, nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahn ałdó' nohwaa nágode'aahi at'éé: ¹⁵ Áidá' nḡee binchq'ihíi bigha doo baa nádaagodeso'aq dayúgo, nohwiTaa ałdó' doo nohwaa nágode'aahi at'éé da.

¹⁶ Dáshiná' da'ohkaqñ l'ek'eyúgo, daanzhqq ádaadil'ini doo k'ehgo ádaanoht'ee da: áí dáshiná' da'okqñgee ídaadaagoch'iyolba'go binii hago ándaayol'jñi, nḡee dáshiná' oshkaqñihíi yídaagot'j le', daanzigo. Da'ñii gádaanohwiḡdishñii, Ik'idá' áí bich'j' nahasñili at'éé.

¹⁷ Áidá' ni dáshiná' onkaqñ l'ek'eyúgo, nitsizil nnłťag, ninii tángis; ¹⁸ Áí bee nḡee dáshiná' onkaqñihíi doo yídaagot'j da, niTaahíi zhá na'gont'j' ndi yígótsj: áik'ehgo dánant'j'ego ánáda'ch'ol'jñi ndi yo'iinií, niTaa, da'án nḡee binadzahgee nich'j' nado'ñiili at'éé.

¹⁹ Ni'gosdzán biká' dawahá nohwit' da'ilínií doo nadaanohñii da, dánko gólchoozhi nohwits'á' da'iyaa, beshihii nohwits'á' dichíh, ła'íi da'in'jñihíi nohwee dain'jñh: ²⁰ Áidá' yaaká'yú zhá nada'nohñii, akúyúgo zhá gólchoozhi doo nohwits'á' da'iyaa da, béshihíi doo nohwits'á' dichíh da, ła'íi da'in'jñihíi doo nohwee dain'jñh at'éé da: ²¹ Dahayú nohwit' ilíni siñilyú, áí zhá baa natsídaahkees doo. ²² Koná'á'íi kots'í bikq'í at'éé: áik'ehgo konáá nt'ééyúgo kots'í dahot'éhé bikq' golíni at'éé.

²³ Áidá' konáá doo nt'éé dayúgoñi, kots'ihíi dahot'éhé diñiili at'éé. Koyi' ná'dindíin níi kots'á' diñiil siljyúgo, áí dázhq diñiili at'éé.

²⁴ Doo hadín binant'a' naki da, da'la'á bił ncho'dá' ła'ihíi bił nzhq̄q̄ doleeli at'éehíi bigha; dagohíi da'la'á yota'dá' ła'ihíi yich'otaa doleeli at'éé. Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e hágot'dzilíi dála' doo hagot'éégo bá na'ch'iziidi at'éé da. ²⁵ Ái bigha gádaano'hwil'dishñii, Nohwi'ihí'na'íi doo baa nohwil daagoyéé da le', hant'ésha' hishaq̄ doleel, daano'hsjgo; dagohíi nohwit'sí doo baa nohwil daagoyéé da le', hant'ésha' ágoshdle', daano'hsjgo. Ya' idánhíi ihí'naahíi bitisgo ilji gá, ya' diyágé kots'ihíi bitisgo ilji gá? ²⁶ Dló' yúdahyú nada'inihiíi baa natsídaah-kees: doo k'eda'dilee da, doo náda'igeesh da, doo hayú binon'itk'edaayihiniíi bá gowa goz'aq̄ da; da'ágát'éé ndi nohwitaa yaaká'yú dahsdaahn bá da'diiné'. Ya' nohwíi ái bitisgo da'ino'hjji gá? ²⁷ Nohwita'yú hadín daa'ho'neezií yaa natsékeesií zhá bee ayá'hágo ndi ts'ídag ndi'iséhgo ádidle' gá? ²⁸ Hant'é bigha diyágé baa nohwil daagoyéé? T'oh dénz'hónéhií baa natsídaahkees; doo nada'iziid da, doo da'it'ool da ndi n't'éégo daano'seet. ²⁹ Da'ágát'éé ndi Sólomon ízisgo at'éé l'ek'e ndi doo díi t'oh dénz'hóné k'ehgo ík'e'isdlaa da, nohwil'dishñii. ³⁰ T'oh díi jji no'seetií, áidí' iskaq̄ daadidliíi ndi Bik'ehgo'ihí'nañ n't'éégo bik'e'islaadá' danilt'eego ya' ái t'ohíi bitisgo Bik'ehgo'ihí'nañ nohwik'e'islaa gá, nohwíi nohwí'odla' ádaayá'háhi? ³¹ Áik'ehgo, Hant'é da'iidáq̄ shj'hií? dagohíi, Hant'é da'iidlaq̄ shj'hií? dagohíi, Hant'é ádaagohiidle' shj'hií? doo daadohñiigo baa nohwil daagoyéé da le'. ³² (Doo Jews daanlij dahíi ái zhá itisgo hádaat'jji) áidá' ái dawa bídjh daano'hjjihií nohwitaa yaaká'yú dahsdaahn yígotsj. ³³ Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aanií hik'e bits'á'dí' nzhq̄q̄go ágot'eehií ntsé biká hádaht'jji; áik'ehgo díi dawahá ałdó' nohwíyéé doleel. ³⁴ Áik'ehgo yiskaq̄go hago ágot'eehií doo baa nohwil daagoyéé da le': ái dabíi na'íidint'og ndi at'éé. Da'la'á jji nagont'logíi da'ái zhá dábi'keh.

7 Doo hadín baa nádaht'ji da le', áik'ehgo nohwíi ałdó' doo nohwaa nádaach'it'ji da doleel. ² Aan-daht'jjihií k'ehgo nohwíi ałdó' nohwaa nádaach'it'ji doleel; dáho'laq̄go kaa daasohné' lán shj n'íi k'ehgo da'ágáho'laq̄go nohwaa nádo'né'. ³ Hant'é bigha nik'isn bi'naá yu'ne' tsj ałts'íséq̄ sitaaníi hí'jji, áidá' nihíi ni'naá yu'ne' tsj nchaahi sitaaníi doo hí'jji da? ⁴ Ni ni'naá yu'ne' tsj nchaahi sita'adá', hagot'éégo nik'isn gá'nnii, Shik'isn, ai tsj ałts'íséq̄ ni'naá yu'ne' sitaaníi ná haosht'jji? ⁵ Ni, nzhq̄q̄ idn'ini, ntsé ni'naá yu'ne' tsj nchaahi sitaaníi hat'jji; áik'ehgo n't'éégo go'jji nleehgo ániita nik'isn bi'naá yu'ne' tsj ałts'íséq̄ sitaaníi bá hat'jji.

⁶ Nt'é dilzinií doo gósé baa daahohñii da, ła'íi nohwíyo' n't'éhíhií doo góchi bich'j' odaaho'kaad da, ágá-daht'jjiyúgo dánko yiká' nakai doleel, áidí' nohwich'j' nádiikeego nohwik'idahjeeh.

⁷ Ídaadohkeed, áik'ehgo hant'é ídaadohkeedíi nohwaa hí'né'hi at'éé; hádaadoh'jji, áik'ehgo hant'é hádaadoh'iinií nádaadoh'né'hi at'éé; dáádít'jh ndaano'kts'j, áik'ehgo nohwá ch'í'it'jhi at'éé: ⁸ Hadín idókeedíi baa hí'né'hi at'éé; hadín hádéz'iinií hant'é hádéz'jji shj'hií náidiné'hi at'éé; hadín dáádít'jh ndaakt's'jhíi bá ch'í'it'jhi

at'éé. ⁹ Nohwita'yú ła' n'nee biye' golíni, biye' bán bíyó-keedyúgo, ya' tséégo yaa yí'aa'ah gá? ¹⁰ Dagohíi lóg bíyó-keedyúgo, ya' ch'oshgo yaa yil'teeh gá? ¹¹ Daano'chq' ndi nohwichagháshé nt'é n't'éhi baa hí'né'íi bí-daagono'sjyúgo, itisgo nohwaa natsekeesgo nohwitaa yaaká'yú dahsdaahn hadín dant'éhéta n't'éhíhií bíyó-keedíi yaa yiné'hi at'éé. ¹² Áik'ehgo n'nee hagot'éégo nohwich'j' ádaat'eego hádaht'jjihií k'ehgo nohwíi ałdó' bich'j' ágádaanoht'ee: ái Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanií hik'e binkááyú nada'iziid n'íi ye'it'ch'ídaago'aa'hií bik'ehgohi at'éé.

¹³ Ágot's'óségo ch'ígót'í'yú ch'ínokáh: nteelgo ch'ígót'í'ihíi, goteelgo intínhií góyéé nágost'aayú intín, ła'ágo ákóne' ha'ánáséh. ¹⁴ Ágot's'óségo ch'ígót'í'ihíi, ágot's'óségo intínhií, ái zhá ihí'naa bich'j' intín, da'ak-wíyé zhá ákú ch'ekáh, doo ła'ágo da.

¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidíi ádaadil'ini baa daagono'hsaq̄, ái dibel'jji bikágéhií daabidiyágégo nohwaa hikáh, áidá' biyi' yuyaa'hií ma'cho dáz'hq̄ shi'na' daanliinií k'ehgo at'éhi ádaat'ee. ¹⁶ Dá binest'a'hií bee bídaagono'sj doleel. Ya' daht's'aa'íi hosh baa ndaach'ihinií n'ee, n'ee figs kq'dahosh baa ndaach'ihinií n'ee? ¹⁷ Ch'il n't'éhíhií nest'án n't'ééhií bah dahnándahi at'éé; áidá' ch'il dénchq'éhíi nest'án dénchq'éhíi bah dahnándahi at'éé. ¹⁸ Ch'il n't'éhíhií doo nest'án dénchq'éhíi bah dahnándahi at'éé da, ła'íi ch'il dénchq'éhíi doo hagot'éégo nest'án n't'éhíhií bah dahnándahi at'éé da. ¹⁹ Ch'il dawa doo nest'án n't'ééhií bah dahndéh dayúgo, yó'ok'éhgo kq' dilt'ki' yuyaa olkaadhi at'éé. ²⁰ Áik'ehgo binest'a'hií bee bídaagono'sj doleel.

²¹ SheBik'ehñ, sheBik'ehñ, daashi'nihií doo dawa yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee daanliinií itah daaleeh da; hadín shi'naa yaaká'yú dahsdaahn a'nihií yikisk'eh at'ééhií zhá itah daaleeh. ²² Ái bijji n'nee ła'ágo gádaashi'ni doleel, NohweBik'ehñ, nohweBik'ehñ, ya' doo daano'ñiigo Bik'ehgo'ihí'nañ nohwinkááyú yafti' da lán? Ya' doo nich'j' ádaano'ñiigo ch'iidn hadaaniidzood da lán? Ya' doo nizhi' biláhyú ízisgo ánagot'jjihií be'ádaant'ee da lán? ²³ Nohwíi doo nohwídaagonsini ádaanoht'ee da: yúwehzhj' nohkáh, nchq'go ádaht'ini, bíldidishñii.

²⁴ Dahadín shíyést's'aq̄go shiyati' yikisk'eh at'ééhií díi k'ehgo nkó at'éhi at'éé: n'nee goyáni tséé yiká' bigowa ágodlaa: ²⁵ ła'ágo nanágot'jji, ła'íi tú ná'dijot, ła'íi bigowa bich'j' nádiyot; ndi doo nagongeeh da: tséé biká' goz'aq̄hií bigha. ²⁶ Áidá' dahadín shíyést's'aq̄ ndi shiyati' doo yikisk'eh at'éé dahíi, díi k'ehgo nkó at'éhi at'éé: n'nee doo goyánihi sái biká' bigowa ágodlaa: ²⁷ ła'ágo nanágot'jji, ła'íi tú ná'dijot, ła'íi bigowa bich'j' deyolgo nangóngo': gowa nabígozt'jji silji. ²⁸ Jesus ái aq̄ yaa nagosni'dá' it'ch'ígon'áq̄hií bigha n'nee bił diyadaagot'ee l'ek'e: ²⁹ Yebik'ehíi k'ehgo yil' ch'ígó'aa'hií bigha, doo n'nee begoz'aanií ye'ik'eda'it'chíhi ádaat'eehií k'ehgo da.

8 Dzil biká'dí' nkenádiidzaadá' ła'ágo biké' anázeel l'ek'e. ² Nt'éégo ła' n'nee lóod doo ínád'jh dahi, léprosy holzéhi, yaa nagháhi biyahzhj' hayaa adzaago

gábiñii, SheBik'ehñ, náshínlzihií bik'e síntjigo nígonsj, hánt'jyúgo náshínlzihi. ³ Áík'ehgo Jesus yich'í' dahdidilñiid' yiká' ndelñiihgo, Hasht'j; nándzihi, yiñii. Ái dábiłgo łóód n'íi ínásdjid lèk'e. ⁴ Áídí' Jesus gábiñii, Hadín dánko bił nagolñí' hela; ti'i, okąąh yebik'ehi bich'í' ch'í'nah ándle'go, nt'éhéta be'okąąhíi Bik'ehgo'ihí'nañ baa nné', Moses ngon'ąą lèk'ehíi k'ehgo, áík'ehgo nándzihií nnee yídaagotsj doleeť.

⁵ Jesus Capernaum golzeeyú rýáádá', áígee silááda dała'á gonendín binant'a'íi nábokąąhgo baa nyáágo, ⁶ Gábiñii, ShiNant'a', shána'iziidií di'il silínihi yaat'éégo bił na'diñ'igo gowayú sitji. ⁷ Jesus gábiñii, Ákú disháhgo nasziłh. ⁸ Silááda nant'án gábiñii, ShiNant'a', shigową yuñe' ha'ánąąhgo ndi doo bik'eh sitji da: déhadzihi ndi shána'iziidi nadzihi ndi at'éé. ⁹ Shíi atdó' shinant'a' golji, shihíi silááda bá nansht'aa: dała'á, Dah nąąh, biłdishñiiyúgo dahdigháh; łá'íi, Yushd'é, biłdishñiiyúgo shaa higháh; łá'íi shána'iziidi, Díi áńle', biłdishñiiyúgo ái áile'. ¹⁰ Jesus ái yidezts'ąądá' débiłdiyagodzaago nnee biké' náłseełi gáyilñii, Da'anii gádaanołdishñii, Israel hat'í'íi bitahyú ndi doo hadín díi k'ehgo bi'odłá' golini baa nsháh da. ¹¹ Ła'íi gánádish'ñii, Łąągo ya'ái hanadáhdí' łá'íi ya'ái onadáhdí' nihikáhgo, Abraham hik'e Isaac łá'íi Jacob yił dahná-haztaą doleeť, yaaká'yú dahsdaahń bilakt'áhgee daanliníi bitah: ¹² Áídá' nnee, yaaká'yú dahsdaahń bilakt'áhgee daanlij le'at'éé n'íi, chagołheet yuñe' ohilkaad doo: áígee daach'ichag hik'e kowoo łídaach'idiłk'ash doleeť. ¹³ Jesus silááda binant'a'íi gáyilñii, Nádnáh; hagot'éégo osíndłąądíi da'ái k'ehgo ná begolzaa. Áík'ehgo silááda binant'a' bána'iziidihií da'áígee dagoshch'í' nadzihi.

¹⁴ Áídí' Jesus Peter bigową yuñe' ha'ayáádá' Peter bi'aañi bimaa nezgaigo sitjigo yiłtsąą. ¹⁵ Bigan yedelñiih, áík'ehgo nezgai n'íi bits'ą' gonyáá: áídí' nádiidzaago yá da'dezné'.

¹⁶ Áídí' o'í'ąązh'í' godeyaago łąągo ch'iidn isná ádaabiłsiníi bich'í'yú yił neheskai: áík'ehgo hadaadzi'íi zhá bee ch'iidn hainiheyood, łá'íi daanñiihíi dawa nádaayilzihi: ¹⁷ *Esáias*, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú ná'iziidi, gánñiid n'íi begolne'go, Néé doo daanldzil dahíi, łá'íi nohwikah n'íi dawa dabízhá ídá'yiiđlaa.

¹⁸ Jesus biñaayú nnee łáni łá'at'ééhíi yiłtsąądá', Hanaazh'í' nołwił nada'do'eet, nñiid. ¹⁹ Áígee begoz'aanií ye'ik'e'it'chíhi baa nyáágo gábiñii, ł'ch'ígó'aahíi, dahayú anadááyú níké' anáshdaat doo. ²⁰ Jesus gábiñii, Ma' ndi bi'í'án daagolji, dló' yúdahyú nada'ñiihíi ndi bit'oh daagolji; áídá' shíi nnee k'ehgo Niyááhíi doo hayú nshteeti at'éé da. ²¹ Ła' bitsilke'yuhíi gábiñii, ShiNant'a', haląą shitaa ntsé łehishteeyú dósha'. ²² Jesus gábiñii, Shiké' hínáát; áídá' nanezna'íi dabíi łedaat'íiñii le'.

²³ Áídí' tsina'eelíi yehiyaadá' bitsilke'yu atdó' ehikai.

²⁴ Nt'éégo tú yat'éégo bił deyol, áík'ehgo tsina'eelíi tú nádiđahíi beh nádiłk'ool: áídá' Jesus-híi iłhosh lèk'e.

²⁵ Áík'ehgo bitsilke'yu bich'í' nnikaigo ch'ínádaabisídá'

gádaañii, NohweBik'ehñ, hasdánohwiñił: dak'azhá tétł'áh nołwił ogo'eet. ²⁶ Áík'ehgo gádaayilñii, Hant'é lą bighą nádaaldzid, ntsółąą'at'éégo nołwi'odłá' doo hwoi da? ñii. Áídá' nádiidzaago nyolhíi túhíi biłgo yich'í' hadziigo nkenágołeltó'. ²⁷ Áík'ehgo nnee bił díyadaagot'éégo gádaañii, Nnee ląą daat'éhi díi, nyolhíi łá'íi túhíi ndi da'ayıłñiiyú ádaat'jii!

²⁸ Hanaayú Gérgesenes daagoljiyú bił nada'dizeeldá' nnee łena'ñiłi goz'ąądí' nnee naki, ch'iidn isná ádaabiłsiníi, Jesus yaa náázh, bédaach'ildzidhíi bighą doo hadín ałhánégo bit'ah ch'egháhi da. ²⁹ Yat'éégo gádaañii, Hago ląą ánołwile'go ánt'jii, Jesus, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' níłni? Nohwiñii godilne'íi doo hwahá biká' ngonáh dadá' nołwiñii godnle' née?

³⁰ Áígee da'anahyú góchi da'iyąągo nanatse'. ³¹ Áík'ehgo ch'iidn náda'okąąhgo gádaabiłñii, Hanohwinyóódyúgo, góchi nanłsé'íi beh nołwinyóód. ³² Áík'ehgo, Hahkeeh, yiłñii. Hakjídá' góchi nanłsé'íi yeh hikji: nt'éégo góchi dawa hayaa nádnkjigo túsikáni yeh hikji, áík'ehgo tú yił daadesdzi. ³³ Áídí' góchi yinádaadéz'ji n'íi nádnkjigo kjh gozñilyú okai, áígee ch'iidn isná ádaabiłs' n'íi hago ádaabiłdeszaahíi dawa yaa nadaagosni'. ³⁴ Áídí' kjh gozñilgee daagolínií dawa Jesus yich'í' ch'ínátsąą: áík'ehgo daayiltsąądá' náyokąąhgo gádaayilñii, Nohwiñi'dí' ch'ínąąh.

⁹ Áídí' Jesus tsina'eelíi yeh hiyaago hanaayú dabíi góljiyú bił oná'íeel. ² Nt'éégo łá' nnee di'ili baa daach'iskąą: Jesus daabi'odłá' yígotsjídá' nnee di'ilihíi gáyilñii, Shiye', nił gozhó' le'; ninchó'híi bighą dák'ad naa nágodet'aah. ³ Áídá' begoz'aanií ye'ik'eda'it'chíhi łá' dábiyi'yú, Díi nnee Bik'ehgo'ihí'nañ ádił'jigo áñii, daanzj. ⁴ Natsídaakesíi Jesus yígotsjigo gádaabiłñii, Nt'é bighą nołwiłi biyi' yuyaa nchó'go natsídaahkees? ⁵ Hadíihíi doo nyeego ách'ñiih da, Ninchó'híi bighą dák'ad naa nágodet'aah; dagohíi, Nádnáhgo dahnąąh? ⁶ Ni'gosdzán biká' nnee binchó'híi bighą baa nágodet'aahíi shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, beshik'ehgo bídaagonotsj doleełhíi bighą, (nnee di'ili sitiinií gáyilñii-id.) Nádnáhgo biká' sintiinií dahnádné'go gowayú nádnáh. ⁷ Áík'ehgo nádiidzaago gowayú onáđzaa. ⁸ Nnee łąągo łá'adzaahíi díi daayo'jídá' bił díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihí'nañ ya'łhedaanzj, nnee díi k'ehgo á'ł'jigo yaa goden'ąąhíi bighą.

⁹ Jesus áídí' higaalgo nnee Matthew holzéhi tax nanáhi'ñiłígee sidaago yiłtsąądá', Shiké' dahnńáh, yiłñii. Áík'ehgo nádiidzaago biké' dahiyaa.

¹⁰ Jesus iyąągo nezdaago, tax bich'í' nadaahi'ñiihíhik'e nnee doo dábiłke'hyú ádaat'ee dahíi łąągo hikaigo Jesus hik'e bitsilke'yu yił da'iyąągo dahdinezbjh. ¹¹ *Pharisees* daanłini daabo'jídá' Jesus bitsilke'yu gádaayilñii, Nt'é bighą nołwił'ígó'aahíi tax bich'í' nadaahi'ñiihíi hik'e nnee doo dábiłke'hyú ádaat'ee dahíi yił da'iyąą?

¹² Jesus ái yidezts'ąądá' gádaabiłñii, Doo hago'ádaat'ee dahíi izee nant'án doo yaa nakáh bik'eh da, daanñiihíi zhá. ¹³ Hant'é ñiigo ágodi'ñiihíi bídaagono'aah, Dawahá nastseedgo bedaashich'okąąhíi bitisgo nnee

laadaach'oba'íí hásh'tíí, niigo: shíí nnee doo bik'éhyú ádaat'ee dahíí, Nohwinch'ó'íí bits'á'zhí' ádaahne', bíldishniiyú níyáá, áidá' doo nnee dábik'éhyú ádaat'ee-híí ágáldishniiyú níyáá da.

¹⁴ John bitsilke'yu Jesus yaa hikaigo gádaanii, Nt'é bighá née hik'e *Pharisees* daanlíni lahgee dáshiná' da'ohiikaqah, áidá' ni nitsilke'yu doo dáshiná' da'okqah da? ¹⁵ Jesus gádaabitñii, Ya' ní'í'nehgee nnee íla'ádaat'eehíí nnee niinéhíí yit nakaiyúgo doo bit daagozhó' da née? Dahagee nnee niinéhíí bits'á' náditteeh ndi at'éé, áígee dáshiná' da'okqah doleef. ¹⁶ Ko'íí dénch'ó'ehíí doo nak'á' ániidéhíí bee ch'ídi'aah da; ágách'ídaayúgo ániidéhíí íhanigháhgo dayúwehégo onanádlaad. ¹⁷ Ła'íí wine ánií alzaahíí ikágé wine benaktiníí dénch'ó'ehíí doo biyi' tádaach'iniit da: ágách'ídaayúgo wine benaktiníí kots'á' daididoh, áik'ehgo winehíí aqat ha'ijoot, Ła'íí wine bee naktj níí da'ííí hileeh: áidá' wine ánií alzaahíí wine benaktiníí ániidéhíí zhá biyi' tádaach'iniit, áik'ehgo da'íla nlt'éé.

¹⁸ Jesus t'ah bich'í' yahtí' nt'éégo nant'án Ła' baa nyáágo biyahzhí' hayaa adzaago gábitñiid, Shitsi' ánií daztsaq: ndi yushdé', biká' ndenlñihgo nnaah'ó'naa.

¹⁹ Áik'ehgo Jesus nneehíí yiké' dahiyaago bitsilke'yu atdó' biké' dahiskai.

²⁰ Nt'éégo isdzán díł bighánl'íígo nakits'ádah bit łegodzaahi Jesus yine'd'í ninyaago bí'íí bidá'yú yedelñiih: ²¹ Ídił yahtí'go gáníí, Bí'íí zhá ndi bedenshniihyúgo nlt'éé náshdleeh. ²² Jesus łédiidzaago bittsaq, áik'ehgo gábitñii, Shilah, nił gozhó' le'; ní'odl'á'íí nlt'éégo ánani-ílaa. Áik'ehgo dagoshch'í' nlt'éé násdllíí. ²³ Áidí' Jesus nant'án bigowá yuné' ha'ayáágo, tsjsól yeda'do'aalíí hik'e nnee daagodnch'aadíí yiltsaqgo, ²⁴ Ch'ínohkáh, yilñiid: na'ilíhn doo daztsaq da, daazhógo ílhoshgo at'éé. Áí bighá baa daach'odloh l'ék'e. ²⁵ Nnee íla'adzaahíí dawa ch'ínánłs'á'á'á' Jesus ha'ayáágo na'ilíhníí bigan yiltsoodá' nádiidzaa. ²⁶ Áik'ehgo áí biñayú da-hot'éhé ágodzaahíí baa ch'inií l'ék'e.

²⁷ Áidí' Jesus dayúweh higaalgo nnee naki biñáá ádaagodini biké' dahizh'aazh, adjid daadilwoshgo gádaanii, David biye' níni, nohwaa ch'onbáah. ²⁸ Kijh yuné' ha'ayáágo nnee biñáá ádaagodini baa n'áázh: Jesus gádaayilñii, Ya' ágá'ishłéhgo nohwi'odl'á' gol'íí née? Ha'oh, nohwiNant'a', daabitñii. ²⁹ Áik'ehgo biñáá ádaagodinií biñáá yiká' ndelñiigo, Hago nohwi'odl'á' nel'aaníí dábik'ehgo nohwá begolne', bitñiid.

³⁰ Áik'ehgo biñáá nádaagosdl'íígo, Hadín yígonol'sj'j'j' hela', Jesus ntdzilgo baa daasni'. ³¹ Da'ágát'éé ndi o'áázhyú dahot'éhé yaa nadaagosni'.

³² Áidí' dahnádikáh nt'éégo nnee doo yahtí' dahi, ch'iidn isná ábitsini, Jesus baa bit ch'ikai. ³³ Áik'ehgo nneehíí biyi'dí' ch'iidn habi'dinodzoodá', nnee doo yahtí' da níí hadzii: áik'ehgo nnee íla'adzaahíí bit díyadaagot'eego gádaanii, Israel hat'í'íí bitahyú doo hak'i díí k'ehgo ágot'eehíí daahiltséhi da. ³⁴ Áidá' *Pharisees* daanlíni, Ch'iidn nant'án binawodíí bee ch'iidn hainihyood, daanii. ³⁵ Áidí' Jesus kijh nagoznilyú hik'e

gotahyú yitah naghaa, Jews ha'ánálséh nagoznilyú íłch'ígó'aahgo, yaaká'yú dahsdaahn bílatł'áhgee begozaaníí baa na'goni'íí nlt'éhi yaa yahtí'go, Ła'íí nnee bitahyú íłtah at'éégo daanñihíí hik'e kah yaa nakaihíí dawa náyihilziihgo naghaa.

³⁶ Jesus nnee łani yo'íjigo, dibel'íí nadaabinyoodíí da'ádijhgo nakai łehíí k'ehgo doo daantdzil dago íłtanáhosaqahíí bighá dázho yaa ch'oba' l'ék'e. ³⁷ Áidí' bitsilke'yu gádaayilñii, Nest'án dázho łá'ágo nest'á'á'á' náda'iziidíí doo łá'á' dahíí bighá doo hwoi da; ³⁸ Áik'ehgo nest'á' yeBik'eh'ń bich'í' da'ohkaqahgo gádaabitdohñiih, Nada'iziidíí ninest'á' nádaayihigeshyú daadn'áá.

10 Jesus bitsilke'yu nakits'ádahíí yushdé' daayilñii-ídá' spirits daanch'ó'í hadainihyóód doleefgo yedaabik'ehgo yaa daagodez'áq, íłtah at'éégo daanñihíí hik'e kah íłtah at'ééhíí yaa nadaakaihíí nádaayilziihgo atdó' yaa daagodez'áq. ² Nakits'ádah nadaal'a'á gádaaholzee; dantséhíí Simon, da'án Peter holzéhi, hik'e bik'isn Andrew; James Zebedee biye'hi, hik'e bik'isn John; ³ Philip hik'e Barthólomew; Thomas Ła'íí Matthew, tax bich'í' nahi'ñíí; James, Alphéus biye'hi, hik'e Leb-béus, da'án Tháddeus holzéhi; ⁴ Simon, Cánaanite níni, Ła'íí Judas Iscáriot, Jesus ch'íyido'aalíí. ⁵ Díí nakits'ádahíí Jesus odaahi'aaago gádaayilñii, Doo Jews daanlij dahíí bitahyú dohkáh hela', Ła'íí Samáriayú kijh nagoznilyú dohkáh hela': ⁶ Israel hat'í'íí bitahyú, dibel'íí ch'a'onehezdeehíí k'ehgo zhá bich'í' dohkáh. ⁷ Des-ohkaiyú, Yaaká'yú dahsdaahn nant'aahíí biká' nagowaa, daadohñiigo baa yádaaktí'. ⁸ Daanñihíí nádaaholziih, nnee łóód doo ínádijh dahi, leprosy holzéhi, yaa nakaihíí nlt'éégo ánadaahdle', nanezna'íí nádaabiho'ñnaah, ch'iidn nnee biyi'dí' hadaanohohsood: daazhógo nohwaa daas'né', daazhógo nadaahñiih.

⁹ Nohwibestso bizis biyi' yuyaa óodo, béshłigai, dagohíí zhaali łitsogé odaahñíł hela'; ¹⁰ Hohkaahyú izis bena'iltinií, dagohíí nohwi'íícho naki, ik'e'an nohwikee, Ła'íí tsj be'idiltłshé dahdaadohñiit hela': nnee na'iziidíí bá dí'né'go goz'áq. ¹¹ Dahadíí kijh nagoznil dagohíí gotahyú dohkáhyúgo, hadín nlt'éégo at'ééhíí biká na'ídaadołkidgo, łahyú naadohkázhij' bit nahísóotaq le'. ¹² Gowá yuné' ha'ahkaigee, Íłch'í'gont'ééhíí díí gowá yuné' be'ágót'ee le', daadohñii. ¹³ Áígee daagolínií nlt'éégo ádaat'eeyúgo nohwił íłch'í'gont'ééhíí yit daanlij doo: doo nlt'éégo ádaat'ee dayúgo, nohwił íłch'í'gont'ééhíí dánohwíí nohwił nádodleef. ¹⁴ Dahadíń doo hádaanohwit'ijj dayúgo, nohwiyati' doo yídaayést's'áq dayúgo, áí gowá dagohíí kijh goznilií bits'á' dahnádohkáhgo, nohwikee baq łeezhíí baa daałhaał.

¹⁵ Da'anñii gádaanohwiłdishñii, Bik'ehgo'ih'í'nañ nnee yándaago'aahíí bijj Sodom hik'e Gomórrah golzeegee daagol'íí níí biniidaagodilñe'íí bitisgo áí kijh goznilgee daagol'ínií biniigodolñiit.

¹⁶ Ma' bitahyú dibel'íí k'ehgo daanohwide'Ła': áí bighá ch'osh goyá'á'áhíí k'ehgo daagonhsaq, hawú ga'ádaanoht'eego doo t'áazhij' nádaadołghash da.

¹⁷ Nnee baa daagonhsaq: yánadaaltihíí yaa ná-

daanohwide'aah doleet, la'ii Jews ita'ánat'ijh nagoznil yune' hanohwináda'iltas doleet; ¹⁸ La'ii nant'ánchañ hik'e ízisgo nant'ánhíi biyahzhí' nnádaanohwich'it'eeh doleet, shíi shigha, áí hik'e doo Jews daanlij dahíi ałdó' biñáá' shá nadaagoñi' doleet. ¹⁹ Nohwaa yá'iti'yú nohwił ch'ideskaiyúgo, hagog'éégoshá' hasdzii, hant'éshá' dishñii, doo daanohsj da: hant'é daadohñiihíi da'ái bik'ehenkéézgee nohwaa hí'né' ndi at'éé. ²⁰ Ái doo dánohwíi hahdziih da, ndi nohwiTaa bits'á'd'ígo Spirit-híi nohwinkááyú hadziih ndi at'éé. ²¹ Nnee la' bik'isn zideeyú nyide'aah doleet, la'ii nnee la' bizhaazhé ágáyi-doliik: chagháshé b'á' hik'e bitaa yich'í' naná-daagonkaadgo bik'ehgo nabi'ditseed doleet. ²² Shizhi' bee daanohwich'ozhiihíi bigha nnee dawa bił daanohch' doleet: áidá' dahadíñ d'ángont'í'zhí' dahildóhíi hasdábí' dolteet. ²³ La' kih goznilgee nohwiniidaagoch'idn'sjyúgo, lah'yúgo náádohkáh: da'anii gádaanohwiłdishñii, Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, náns-dzaazhí' Israel hat'íi bik'ijh nagoznilíi t'ah doo hwahá dawago nohkáh da doleet. ²⁴ Biłch'ígót'aahíi biłch'ígót'aahíi doo yit'isgo at'éhi at'éé da, la'ii na'iziidíi doo binant'a' yit'isgo at'éhi at'éé da. ²⁵ Biłch'ígót'aahíi biłch'ígót'aahíi yit'isgo dátekt'eego dávik'eh, la'ii na'iziidíi binant'a' yit'isgo dátekt'eego dávik'eh. Bigowá golínií Beelzebub daat'ch'iniigo daabich'ozhíi'yúgo, bichagháshé itisgo nch'og'go daabich'ozhíi doleet. ²⁶ Áik'ehgo doo bédaaldzid da: k'ad dawahá bił te'izkaad níi ch'í'nah ádolñii; la'ii k'ad dawahá nanl'í' níi bígóz'ijhgo ádolñii. ²⁷ Godilñił yune' nohwił nagoshñíi idindlááyú baa nadaagoñi: nant'í'ego bee nohwich'í' ha'odzihií kih biká'd'í daadołwoshgo baa nadaagoñi'. ²⁸ Hadíi kots'í nadaitseedá' koyi'siziinií doo nadaitseed at'éé dahíi doo bédaaldzid da; áidá' ch'iidn bik'og' dilt'í' yuyaa kots'í hik'e koyi' siziinií oyiné'híi, án zhá bédaaldzid. ²⁹ Ya' dl'og'dichiné naki zhaali t'ich'é dałá'á il'ijgo nahñiih gá? Da'ágát'éé ndi nohwiTaa doo hat'íi dayúgo dałá'á ndi doo ni'yú bits'á' naokáad at'éé da. ³⁰ Nohwitsizil ndi dawa iłk'idá' hotagi at'éé. ³¹ Áik'ehgo doo nédaaldzid da, dl'og'dichiné doo at'ch'ídé bitisgo da'inohñij da. ³² Dahadíñ nnee binadzahgee, Áñ bígonsj, shiñi-ihíi, án shiTaa yaaká'yú dahsdaahñ binadzahgee ágát-didishñii. ³³ Áidá' dahadíñ nnee binadzahgee, Áñ doo bígonsj da, shiñiihíi, án shiTaa yaaká'yú dahsdaahñ binadzahgee ágát-didishñii. ³⁴ Ni'gosdzán biká'zhí' iłch'í'gont'ééhíi nkeniné' doo daasho'ñii da: doo iłch'í'gont'ééhíi nkenishné'híi bigha niyáá da, bésh be'idil'tishé niit'á'go niyáá. ³⁵ Nnee la' bitaa bił t'it nanágonkaad doleet, isdzán bi'isdz'á' bił t'it nanágonkaad, la'ii isdzán hik'e bá'yéhií ałdó' bił t'it nanágonkaadgo ash'te'híi bigha niyáá. ³⁶ Nnee dabíi bichagháshé bich'í' nanádaagonkaad doleet. ³⁷ Dahadíñ bitaa dagohíi b'á' shíi shit'isgo bił nzhooníi doo shíyéé hileehgo dávik'eh da: la'ii dahadíñ biye' dagohíi bitsi' shíi shit'isgo bił nzhooníi doo shíyéé hileehgo dávik'eh da. ³⁸ Dahadíñ bitsi'it'na'ááhíi doo dahidit'ijhgo shiké' dahdigháh dahíi doo shíyéé hileehgo dávik'eh da. ³⁹ Dahadíñ bi'ih'i'na'

bił il'inií bits'á' da'ilíi hileeh: áidá' dahadíñ shíi shigha bi'ih'i'na' doo bił il'ij dahíi, án zhá dahazh'í' ih'i'naahíi yaa higháhi at'éé.

⁴⁰ Dahadíñ nánohwidn'tiinií shíi ałdó' náshidn'tini at'éé; dahadíñ náshidn'tiinií shides'a'íi ałdó' náidn'tini at'éé; ⁴¹ Dahadíñ nnee Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú na'izii-di nlijhíi bigha nádn'tiinií, Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú na'iziidi nt'é Bik'ehgo'ih'i'nañ bain'éíi án ałdó' da'áik'ehgo baa hí'né'hi at'éé; dahadíñ nnee dávik'ehyú át'ééhíi nlijhíi bigha nádn'tiinií, nnee ágát'éhi nt'é Bik'ehgo'ih'i'nañ bain'éíi án ałdó' da'áik'ehgo baa hí'né'hi at'éé. ⁴² Dahadíñ, Jesus yiké' higaathíi bigha, díi doo ízisgo at'éé dahíi idee bee tú sik'azíi ndi yá ná'its'ijhyúgo, da'aniiigo gádaanohwiłdishñii, Bik'ehgo'ih'i'nañ bich'í' nayihñiihíi da'aniiigo bíyéé doleet.

11 Jesus bitsi'ke'yu nakits'adahíi a'at' yit ch'idaagoz'á'ad'á' Jews daanlíni bik'ijh nagoznilyú iłch'ígót'aahgo hik'e yati' baa gozhóni yaa nagolñi'go onanádzaa. ² John ha'ásit'ij yune' Christ ánat'ijhíi ya'ikonz'jidá' bitsi'ke'yu naki Christ yich'í' oyil'a'go, ³ Gáy-ihñiid, Ya' ni higháhi níi ánt'ij n'ee, dagohíi la'íi biká daadéet'ij n'ee? ⁴ Jesus gábiñii, John bich'í' nádoht'aashgo díi disokts'aanií la'ii hoł'iinií baa bił nagoñi': ⁵ Biñáá ádaagod'ij níi biñáá ánágodle', doo nadaakai da níi náhikáh, nnee t'óod doo ínád'ij dahi, leprosy holzéhi, yaa nadaakai níi n't'éégo ánádaidle', bijeyi' ádaagod'ij níi da'idits'ag ánádaidle', nanezna' níi naahikáhgo ánádaidle', tédaat'iyéhií yati' baa gozhóni bee bich'í' yáda'iti'. ⁶ Hadíñ shodla'ago doo t'áazh'í' at'éé dahíi biyaa gozh'og' doleet, ñii.

⁷ Onát'aazhdá' Jesus nnee ita'at'ééhíi John yaa nagolñi'go yich'í' ya'kt'igo nkegonyaa gán'ijgo, Da'igol'ijyú nt'é hádaadeh'ijyú nasohkai? T'oh bit'a'á nteelíi bił godiyohíi n'ee? ⁸ Nt'é hádaadeh'ijyú nasohkai áidá'? Nnee n't'éégo bik'e'izláhi n'ee? Hadíi bidiyágé n't'ééhíi nant'án gol'ijgee nadaakaihi at'éé. ⁹ Nt'é lá'á hádaadeh'ijyú nasohkai áidá'? Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú na'iziidi n'ee? Ha'oh, Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú na'iziidi yit'isgo at'éhi, nohwiłdishñii. ¹⁰ Díi baa k'e'eshchij níi án át'ij, Shinal'a'á nádjh dish'aa, nádjh iłch'í'gole'go.

¹¹ Da'aniiigo gánohwiłdishñii, Nnee daagoz'liinií bitahyú doo la' John Baptize ágole'íi yit'isgo at'éé da: áidá' yaaká'yú dahsdaahñ bilat't'áhgee daanliinií bitahyú hadíñ dážh'og' doo il'ij dahíi John yit'isgo at'éé. ¹² John Baptize ágole'íi ni'gosdzán biká' naghaad'í godezt'igo nnee yaaká'yú dahsdaahñ bilat't'áhgee daanliinií itah daaleeh dážh'og' hádaat'ijgo idéedaalnaa.

¹³ Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú nada'iziidi níi la'íi begoz'aanií baa k'e'eshchiinií ágone'íi dabínt'sédá' yaa yit nadaagosñi', John nyáazh'í'. ¹⁴ Shiyati' nádaagodoh'aah hádaat'ijyúgo gánohwiłdishñii, *Elías*, hígháh níi, át'ij. ¹⁵ Hadíñ bijeyi' golínií, íyést's'á' le'.

¹⁶ Dz'á'agee nnee daatinolt'ijhíi hant'é bił t'ishhah nish'teego baa nagoshñi'? Na'ñiih nagoz'á'agee chagháshé ita'at'éégo iłch'í' ádaaniiigo, ¹⁷ Tsjsól bee nohwich'í' da'nt'aał ndi doo hak'í da'ot'zhizh da; nohwich'í'

daahiichag ndi doo hak'i ch'adaashinołzhił da, daałł-dí'ñiihíı nnee díı goldohgee daagolínii bíł dáłékt'ee.

¹⁸ John doo iyaągo łáıı doo idlaągo nyáá dadá, Ch'iidn biyi' golıı, daałch'ñii. ¹⁹ Shiı, nnee k'ehgo Niyááhıı, ishąągo łáıı ishđlaągo niyáádá' gádaashiłch'ñii, Án di-chini łáıı idlánihi, tax bich'ı' nadaahi'ñiiłıı łáıı nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahıı bit'eké nłını, daach'ñii. Da'ñii igoya'ıı nt'é ádaat'ııłıı bee bígózłh.

²⁰ Kłh nagozłnııłıı biyi' Jesus ízisgo áná'ol'ııłıı łąągo ye'ánát'ııłđá' binch'ıı doo yits'ąyúgo ádaaąe' dahıı bighą yıł daaditeh nkegonyaa, gáñııgo, ²¹ Korázingee daagonohłiniı, nohwá góyéé doleeł! Bethsáidagee daagonohłiniı ałdó' nohwá góyéé doleeł! Nohwitahyú ízisgo ánágot'ııłıı Tyre hik'e Sídongee ágágodzaayúgo, áıgee daagolínii doo ániıdá' nak'ądich'ızhé bik'ina-zlaadá' itch'ii yiyi' naháztaągo binch'ıı yits'ą'zł'go ádaaszaa doleeł ni'. ²² Bik'ehgo'ihı'nań nnee yándaago'aahıı bijji Tyre hik'e Sídon bitisgo nohwiniıgodidolıni-ıł, nohwıłdishñii. ²³ Nohwıı, Capérnaumgee daagonohłiniı, yaaká'zł'go hanohwidı'ñiiłıı, nohwıı ch'iid-ntahzł'go nohwidido'ñił: nohwitahyú ízisgo ánágot'ııłıı Sódomee ágágodzaayúgo, díı jıı Sódome t'ah goz'ąą doleeł ni'. ²⁴ Bik'ehgo'ihı'nań nnee yándaago'aahıı bijji ni', Sódome golzeehıı, bitisgo nohwiniıgodidolınił, nohwıłdishñii.

²⁵ Áıdá' Jesus Bik'ehgo'ihı'nań yokąąhgo gáñıı, ShiTaa, yaaká'zł' hik'e ni'zł' nant'án nłinihi, díı itch'ıgót'aahıı nnee daagoyąągo bíł ídaagozınıhiı baa ch'anant'ı' n'ıı mé' ga'ádaat'eehiı bich'ı' ch'ı'nań ánleehıı nich'ı' ba'ihén-sj. ²⁶ Da'áık'ehgo ágot'ee le', shiTaa; da'áık'ehgo hánt'ııgo ágónlaahihi. ²⁷ ShiTaa bits'ą'dı'go dawa shaa hi'ñııł: doo hadıń shıı, Bik'ehgo'ihı'nań biYe' nshłını, shıgólłsini at'éé da, shiTaa złą; łáıı doo hadıń shiTaa yıgólłsini at'éé da, shıı biYe' nshłını złą, łáıı dahadıńta shiTaa bich'ı' bígózłhgo áshłe'ıı ałdó' shiTaa yıgólłsj.

²⁸ Daanohwigha nada'ohsiıdıı łáıı ndaazgo dah-da'ohheelıı shich'ı' nohkáh, áık'ehgo hádaasołgo áno-hwishłe'. ²⁹ Izénázwodıı łahdı' nábiyi'hishaatgo shits'ą'dı' ígonłáah; shıjıı yuąe' isht'egodnt'ee, doo itisgo ídesht'ıı da: áık'ehgo nohwiyi' siiziııł hanáyoł doleeł. ³⁰ Izénázwodıı łahdı' nábiyi'hishaatıúgo doo ná nyee da doleeł, da'ighéelgo ánisiniı doo ná ndaaz da doleeł.

12 Áıdá' Jews daagodłłsiniı bijji Jesus t'oh nagháı hentııniı yiyı'úy higaal; bitsıłke'yu yıł hikaahgo shıńá' daasiljıgo t'oh nagháı binest'ą' nadaayiniłgo daayıyaą nkegonyaa. ² Pharisees daanłını daabit-sąądá' gábiłñii, Díń'ıı, godilziniı bijji doo baa nach'ighaa dahıı nitsıłke'yu yaa nakai. ³ Jesus gádaabiłñii, Ya' David hik'e yıł nakaihiı bíłgo shıńá' daasiljıgo, hago ádaas-dzaa lán shjhiı doo hwahá baa da'ohshiih da née?

⁴ Bik'ehgo'ihı'nań daach'okąąh goz'ąą yuąe' ha'akaigo, bán Bik'ehgo'ihı'nań ye' okąąhgo baa hi'né'go niı'né' n'ıı, doo daayıyaągo bágoz'ánihi daayıyaą, áı bánhiı okąąh yedaabik'ehi złą daayıyaągo goz'ánihi. ⁵ Da'ch'okąąh goz'ąą yuąe' okąąh yedaabik'ehi godilziniı bijji doo daagodłłsj da ndi doo bee bída'ıtah dahıı, begoz'aanıı

bek'e' eshchiiniı biyi' doo hwahá baa da'ohshiih da née?

⁶ Dzaągee hadıń da'ch'okąąh goz'aanıı yitisgo at'éhi naghaa, nohwıłdishñii. ⁷ Dawahá nastseedgo be-daashich'okąąhıı bitisgo nnee ładaaach'oba'ıı háshł'ıı, ñiiigo ańııhiı bídaagonołsjyúgo, shıı, doo shaa dah-goz'ąą dahıı, doo shaa yádaaktı' da doleeł ni'. ⁸ Shiı, nnee k'ehgo Niyááhıı, godilziniı bijji ndi beshik'eh.

⁹ Áıd' dahıyaadá' Jews ha'ánáséh goz'ąą yuąe' ha'ayáá.

¹⁰ Áıgee nnee bigan dała'ázłhııéé binawod ásdjııđi itah sidaa l'ek'e. Nnee łáıı Jesus dant'éhéta bee baa dah-gosit'aa daanzıgo nayıdaadıłkid gádaańiiigo, Ya' godilziniı bijji ná'ch'ıłzihiı begoz'ąą née? ¹¹ Jesus gádaabiłñii, Nohwitahyú nnee łá' bidibełłıı dała'áhi godilziniı bijji o'ı'án yuąe' ogo'yúgo, yıłsoodgo hanáidishood ya'?

¹² Nnee dibelłıı yitisgo ilłıı go'ıı! Áık'ehgo godilziniı bijji nł'éégo ánách'ot'ııłıı goz'ąą. ¹³ Áıd' nnee bigan bina-wod ásdjııđi yich'ı' gáñıı, Yushd' dahdinłııh. Áık'ehgo bich'ı' dahdidilñiiigo bigan nádzii, łahzłhııééhıı ga'at'éé násdłıı.

¹⁴ Áıd' Phárisees daanłını ch'ékaigo, hagoł'éégo Jesus daayıziłhee doleełıı yaa nadaagoshchjıı. ¹⁵ Jesus díı yıgólłsjgo áıd' dahnyaa: nnee bik'e' dahnáńtsąą, áı dawa náyihilzihi; ¹⁶ Áıd' gádaayıłñii, Ch'ıdaashino'h'aa hela': ¹⁷ Bik'ehgo'ihı'nań binkááyú na'ızıidi, Esáias holzéli, gáñııdıı begolłe'go ánágot'ııłıı, ¹⁸ Shinal'a'a, hałłıniı, shıł nzhóni, shiyi'siziıniı bíł dáıık'ehyú at'éhi daanełłıı: shıSpirit-hıı biká'zł' asht'ehgo doo Jews daan-ljı dahıı bich'ı' dáıık'ehyú ágot'eehiı yaa nagolıı' doleeł. ¹⁹ Doo nagont'og nago'aa da, doo dilwosh da doleeł; da'intınyú bizhihiı doo hadıń yidits'ag da doleeł.

²⁰ Dáıık'ehyú ánách'ot'ııłıı itis siljıgo áyılłaaazł' t'oh hich'odıı doo yitıh da, túk'ıı beh hiit'ııłıı det'ıh dałchi-ihıı doo yıńłtsees da doleeł. ²¹ Bíı bizhi'ıı doo Jews daan-ljı dahıı bada'ohıı doleeł.

²² Nnee łá' ch'iidn isná ábiłłsini bińáá ágodłh, łáıı doo yałı' dahi baa bíł ch'ikaigo náyilzihi: áı nnee doo yałı' da níı yałı' łáıı go'ıı násdłıı. ²³ Nnee dawa bíł díyadaagot'eego gádaanñiid, Án David biYe' at'ıı ya'?' ²⁴ Phárisees daanłını áı daidezts'ąądá' gádaanñii, Ch'iidn nant'án, Beelzebub holzéli, binawodıı bee díı nnee ch'iidn hainihiyood, daanñii. ²⁵ Natsıdaakeesıı Jesus yıgólłsjgo gádaayıłñii, Nnee dałaháyú binant'a' golıniı dabıı itch'ı' nanágonłkaadyúgo da'ılıı hileeh; kłh gozłł-gee daagolínii dagohıı dała' naháztaanıı dabıı it'ıdahnájahyúgo doo ańahyú bengonowáh at'éé da: ²⁶ Satan nnee biyi'dı' Satan hainihiyoodıúgo, dabıı ích'ı' nanáıdziid; áık'ehgo yebik'ehıı hagoł'éégo nzaad be-goldoh? ²⁷ Shiı Beelzebub bee ch'iidn haniisoodyúgo, nohwıı daanohwiye'ıı hadıń bee ch'iidn hadainiyood áıdá? Áık'ehgo daanohwiye'ıı ch'ı'nań ádaanohwile'.

²⁸ Áıdá' Bik'ehgo'ihı'nań biSpirit bee ch'iidn hani-isoodyúgo, Bik'ehgo'ihı'nań nohwitahyú it'ıdá' nant'aa. ²⁹ Hagoł'éégo łá' nnee nalwodi bigową yuąe' ha'ách'ighaago dawahá bíyééhıı ch'in'ııh? Nnee nal-wodıı ntsé łıch'ilt'ó hik'e go'ıı. Áıdá' dawahá bíyééhıı

bits'á' ch'in'ijh. ³⁰ Hadín doo bił gonsht'ij dahíi shich'í' got'inihi at'éé; hadín doo bił íta'ána'ishdle' dahíi shits'á' ts'it'ijgo áile'hi at'éé.

³¹ Áík'ehgo gádaanoht'ishnii, Konch'íi dawa ía'íi Bik'ehgo'ihí'nań dénch'og'oo baa yách'it'i'híi bigha kaa nágodit'aah doleeł: áídá' Holy Spirit dénch'og'oo baa yách'it'i'yúgohíi doo kaa nágodinot'aah at'éé da. ³² Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, dénch'og'oo shaa yách'it'i'híi bigha kaa nágodit'aah doleeł: áídá' Holy Spirit dénch'og'oo baa yách'it'i'híi bigha doo kaa nágodinot'aah at'éé da, díi jji goldohíi hik'e nágoldohíi ndi. ³³ Ch'il n't'ééyúgo, binest'á' ałd'ó' n't'éé ngolnii; áídá' ch'il dénch'og'yúgo, binest'á' ałd'ó' dénch'og' ngolnii; ch'il hago'at'ééhíi binest'á' bee bigózini at'éé. ³⁴ Ch'osh bik'asda' golíiníi k'ehgo hałinolt'ijhíi, hago't'éégo n't'éégo yadaakti', nch'og'oo ádaanoht'eedá'? Kojíi yuñe' hago't'éégo goz'aą shjhíi bee yách'it'i'hi at'éé. ³⁵ Kojíi yuñe' n't'éégo goz'aanií bee n't'éégo ách'ít'éhi at'éé: kojíi yuñe' nch'og'oo goz'aanií bee nch'og'oo ách'ít'éhi at'éé.

³⁶ Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aahíi bijji nnee yati' da'ilínihíi dawa yee hadaadzi' n'íi bigha baa yá'it'i'doleeł, nohwidishnii. ³⁷ Niyati' n'íi bee n't'éégo ánt'ééhíi ná ha'dodzh, dagohíi niyati' n'íi bee nángodot'aal.

³⁸ Begoz'aanií ye'ik'eda'it'chíi hik'e *Phárisees* daanlíni ía' Jesus gádaayit'ni, It'ch'íg'ó'aahíi, godiyihgo be'ígóziníi ía' nohwíł ch'í'nah áh'le'. ³⁹ Yich'í' hananádziigo gádaay-it'ni, Nch'og'oo ádaat'éhi nant'í' nakaihi daałinolt'ijhíi godiyihgo be'ígóziníi yiká daadéz'ij; áídá' be'ígóziníi doo bił ch'í'nah ádaalñe'hi at'éé da, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íi, *Jonas* holzéhi, nnee bich'í' be'ígózih alzaahíi zhá. ⁴⁰ Jonas taagi jji hik'e taagi t'lé' łóg nchaahíi bibid sit'ijhíi k'ehgo shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, taagi jji hik'e taagi t'lé' łeyi' sit'ij doleeł.

⁴¹ Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aahíi bijji nnee Nín-vehgee daagol'ij n'íi daahizijgo nnee daałinolt'ijhíi yaa yadaakti'go, Nohwíi nohwit'isgo daanch'og' ni', daadidoñi-ik: Nínevehgee daagol'íníi Jonas yałti'go daidezts'aądá' binch'og'íi yits'á'zh'í' ánađasdzaa; áídá' k'adií Jonas bitisgo ánsht'éhi niyáá. ⁴² Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aahíi bijji isdzán nant'ánihi hayaad'go nyááhíi hizijgo nnee daałinolt'ijhíi yaa yałti'go, Shíi shitisgo daanch'og' ni', didoñiik: áń dážh'og' n'zaad'í' n'yáá, Sólonon bigoya' yidits'ihgo; áídá' k'adií Sólonon bitisgo ánsht'éhi niyáá. ⁴³ Spirit nch'og'íi nnee yiyi'd'í' háyáádá' tú ádjhyú aanádaal, hayú hanayóohíi yiká hantaago; áídá' doo hagee da l'ek'e. ⁴⁴ Áík'ehgo gáníi, Shíi shigowayú had'í' n'yáá n'íiyú nádésdzá; bigowá n'íi doo nt'é siné da, nágolzhoogo dawahá nzh'og'oo neheshjaayú nádzá. ⁴⁵ Áík'ehgo spirits gots'idi daanch'og'íi yil nakai, bíi bitisgo daanch'og'íi, ái gowá yuñe' yil ha'akáhgo áígee ndaagoleeh: áík'ehgo nnee ntsédá' at'éé n'íi bitisgo at'éé hileeh. Áík'ehgo díi nch'og'oo daałinolt'ijhíi ałd'og' ágát'éé doo.

⁴⁶ Jesus nnee íta'adzaahíi t'ah yich'í' yałti'dá', b'ąá hik'e bik'isyú dadányú nadaazj, yich'í' hadaadzii hádaat'ijgo.

⁴⁷ Nnee ía' gábiłnii, Nímaa hik'e nik'isyú dadányú

nadaazj, nich'í' hadaadzii hádaat'ijgo. ⁴⁸ Nnee bił nagosñ'íi gáyit'ni, Hadín shimaa, hadín shik'isyú? ⁴⁹ Bit-sik'e'yu yich'í' dahdidilñiigo gáníi, Kú shimaa hik'e shik'isyú! ⁵⁰ Dahadíi shiTaa yaaká'yú dahsdaahn yikisk'eh at'ééhíi shik'isn, dagohíi shilah, ía'íi shimaa at'éé.

13 Da'ái bijji Jesus k'jhd'í' ch'ínyáágo, túsikaaníi bahgee nezdaa. ² Áígee nnee łáągo baa nánts'ąá, áík'ehgo tsina'eelíi yeh hiyaago dahnezdaa; áídá' nnee-híi tábaąyú íta'adzaa. ³ Áígee na'goni'íi yee łáągo yil ch'íg'ó'aah, gáníigo, K'edileehíi yil ke'go k'edileeyú óyáá; ⁴ K'edileege k'edilz'íi ía' int'ín bahyú nanehezdee, áík'ehgo dl'og' íta'adzaago aął nádaihzlaa: ⁵ Ła' k'edilz'íi tsétahyú nanehezdee, ákú łeezh doo dážh'og' łáąyú da: łeezh da'yá'háhíi bigha dagoshch'í' hadaazhjeed.

⁶ Áídá' ya'ái hanadáhgee dilid; bikeghad doo yúyahyú nel'aą dahíi bigha nádaahesgá. ⁷ Ła'ihíi hosh bitahyú nanehezdee; áík'ehgo hoshihíi ighánts'ąago nadaist-seed. ⁸ Ła' k'edilz'íihíi łeezh n't'ééyú nanehezdee, ái zhá nest'án áyíilaa, ía' dała'á gonenadín, ía'íi gostadín, ía'íi tádin bitisyú ánalzaa. ⁹ Hadín bijeyi' golíiníi iyésts'aą le'.

¹⁰ Bitsik'e'yu baa hikaigo gádaabiłnii, Nt'é bigha it'ch'íg'ót'aahgo na'goni'íi bee bich'í' yánłti'? ¹¹ Áík'ehgo gábiłnii, Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií doo bigózi da n'íi nohwíi bidaagonots'ijhgo nohwaa daagodest'aądá' bíhíi doo baa daagodest'aą da. ¹² Dahadíi iyésts'aągo ígo'aahíi, bigoya'íi itisgo baa ná-do'ne', áík'ehgo dayúweh bigoya' bá inágododaal: áídá' dahadíi doo iyésts'aą dahíi, ayá'hágo ígo'aą n'íi ndi bits'á' da'ílii nádodleeł. ¹³ Ái bigha it'ch'íg'ót'aahgo na'goni'íi bee bich'í' yádaashti': dédaine'ij ndi doo daayo'ij da; dédaids'ag ndi doo ídaayésts'aą da, doo bił ídaagozi da. ¹⁴ T'ah doo hwahá gágonéh dadá' *Es-áias* yaa nagolñi' n'íi begolzaa, gánñiidhi, Dédaadohts'ag ndihíi doo nohwíł ídaagozi da doleeł; dédaane'ij ndihíi doo daah'ij da doleeł: ¹⁵ Díi nneehíi bijji daant'iz daazlj, doo da'dits'ag da daazlj, ía'íi daaneshch'il daazlj; doo ágádaat'ee dayúgo bińáá yee daago'ij doleeł ni', bijeyi' yee da'dits'ag doleeł ni', bijji yee bił ídaagozi doleeł ni', áík'ehgo shich'í' ádaane'go nádaaszih doleeł ni'. ¹⁶ Nohwíi nohwínáá biyaa gozh'og', go'ijhíi bigha: nohwijeyi' biyaa gozh'og', idits'ag-híi bigha. ¹⁷ Da'aniigo gádaanoht'ishnii, Doo ałch'ídé Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi, ía'íi nnee n't'éégo ánat'ijhíi daah'iiníi daayit'séh hádaat'ij ndi doo hak'i daayit'sąą da; daadohts'agíi daids'ih hádaat'ij ndi doo hak'i daidezts'aą da.

¹⁸ Áík'ehgo k'edileehíi it'ch'íg'ót'aahgo baa nagoni'íi nt'é golzeego ágolzeehíi ídaayes'ółts'aą. ¹⁹ Hadín yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií baa yá'it'íi iyésts'aągo doo bił íg'og' dadá', nch'og'íi nlijh'nań baa nyáágo bijji yuñe' k'edolzaa n'íi bits'á' haiyiné'. Áń k'edilz'íi int'ín bahyú nanehezdee n'íi at'éé; ²⁰ Áídá' tsétahyú nanehezdee n'íi, yati' yidits'ago dagoshch'í' bił gozh'og'og'o náidnné'híi at'éé; ²¹ Áídá' biyiyú bikeghad doo yúyahyú nel'aą dago, da'anahzhi' begodigháh:

áidá' yati'híi bigha nagont'ogíi, dagohíi biniigon't'éehíi baa gowáhgee dagoshch'í' t'áazh'í' nanánihidéh.

²² Hosh bitahyú nanehezdee n'íi yati' yidits'agdá' n'í'gosdzán biká'zh'í' nabi'dint'ogíi, hágołdzilgoíi k'izé'idiktee-híi ighántsáágo yati' k'edolzaa n'íi naistseed, áik'ehgo doo binest'a' goleeh da. ²³ Leezh n't'ééyú nanehezdee n'íi, yati' yidits'ago bił ígózinií át'éé; án nest'án ánáil'j'ih, ła' dała'á gonenadín, ła'íi gostądin, ła'íi tádin bitisyú ánáil'j'ih.

²⁴ Áid'í' Jesus íłch'ígót'aahgo na'gon'íi' ła' ch'í'nah aná-godlaa, gán'íigo, Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií díi k'ehgo at'éé: nnee bik'edolzaayú k'edilz'íi nzhoníi k'eidnláa: ²⁵ Áidá' nnee da'afhoshdá' nnee bó'ni'íi áigee nyáágo, t'oh naghái bitahyú t'oh dénch'ó'ehi k'eidnláadá' onádzaa. ²⁶ T'oh naghái háj'éedá' binest'a' gozlijjee t'oh dénch'ó'ehi ałdó' háj'éed l'ék'e. ²⁷ Bik'edolzaa golíinií bánada'iziidíi baa hikaigo gádaabiłnii, Nohwinant'a', k'edilz'íi n't'éhi la' k'edínláa n'í' d'íi t'oh dénch'ó'ehi had'ígo háj'éedhi gá? ²⁸ Gábiłnii, Shó'ni'íi át'íi. Bánada'iziidíi gádaabiłnii, Ya' ái t'ohíi daah'í' n'izh n'ée? ²⁹ Dah; t'oh daah'izhyúgo, t'oh nagháihi dánkó bił daah'izhi at'éé. ³⁰ Ch'ík'eh dała' nooseł le', inest'aazh'í: áik'ehgo inest'aago t'oh naghái daigeeshíi gádaałdishnii, T'oh dénch'ó'ehíi ntsé bee da'oh't'ó'go didlid doleethíi bigha: áidá' t'oh nagháihi shít'oh naghái bágową yuñe' ndaanoñií.

³¹ Áid'í' Jesus íłch'ígót'aahgo na'gon'íi' ła' ch'í'nah aná-godlaa gán'íigo, Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií díi k'ehgo ánánát'éé: nnee bik'edolzaayú ch'il mustard holzéhi biyigé k'eidnláa. ³² Ái biyigéhií dážh'ó' ałts'íséhi, ndi k'edolzaayúgo, dážh'ó' nchaa hileeh, ch'il dawa bitisgo nchaahi, áid'í' ch'il dážh'ó' nneezgo hileehgo dl'ó' yúdahyú nada'nihií bits'ádaaz'aahíi biy'yú bit'oh ádaagole'.

³³ Íłch'ígót'aahgo na'gon'íi' yee nanágon'íi' gán'íigo, Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií díi k'ehgo ánánát'éé: isdzán ik'áán táadn ha'okáágo, bán benil-zoołé yił ná'ist'oodgo aął dah'niilzoolzh'í. ³⁴ Díi dawa íłch'ígót'aahgo nada'gon'íi' Jesus nnee íła'ádaadzaahíi yee yił nagosni'; dá íłch'ígót'aahgo nada'gon'íi' zhá yee yich'í' yałt'í' l'ék'e. ³⁵ Ái Bik'ehgo'ih'í'nañ binkááyú na'iziidi gán'íi n'íi begolne'go, Íłch'ígót'aahgo nada'gon'íi' bee yashti' doleeł; ni'gosdzán alzaad'í yushd'í' godezt'í'go nal'í' n'íi baa nagodishnii, nii ni'. ³⁶ Jesus nnee łáni ná-dohkáh yiłn'niidá' k'ih yuñe' ha'ayáá: áigee bitsilke'yu baa hikaigo gádaabiłnii, T'oh dénch'ó'ehi k'edolzaayú hent'íi, nniigo nagosín'ni'íi nohwił ch'í'nah ánle'.

³⁷ Áik'ehgo gádaabiłnii, k'edilz'íi nzhóni k'edileehíi shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi ánsht'ee; ³⁸ k'edolzaahíi ni'gosdzán át'éé; k'edilz'íi nzhónihíi yaaká'yú dahsdaahn nnee bilakt'áhgee siłniłi át'éé; áidá' t'oh dénch'ó'ehíi nch'ó'i nlijh'ń bichagháshé át'éé; ³⁹ Ó'ni'hi k'edilz'íi dénch'ó'ehíi k'eidnláahíi ch'iidn nant'án at'éé; aął inest'aanií nná-godáhíi át'éé; ła'íi náda'igeeshíi Bik'ehgo'ih'í'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíinií ádaat'ee. ⁴⁰ T'oh dénch'ó'ehíi dała' alzaago k'ó' yuñe' didlidhií k'ehgo nnágodzaago

ágogot'ee doleeł. ⁴¹ Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, shinal'a'á yaaká'yú daagolíinií daadish'aago, da'ítch'ó'ohíi ła'íi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi shíi shilakt'áhgee goz'aanií biy'í'd'í' hadaaynií; ⁴² Áid'í' k'ó' yáadinah yuyaa oyihitkaad: ákú daach'ichag ła'íi kowoo łidaach'idiłk'ash doleeł. ⁴³ Áidá' nnee dábiłk'ehyú ádaat'eehíi ya'ái k'ehgo bik'inada'didlaad doleeł, biTaa bilakt'áhgee goz'aayú. Had'ín bijeyi' golíinií, íyést'saą le.

⁴⁴ Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií dant'éhéta koł ílini ték'eyú nách'ides'íi' tehií k'ehgo at'éé; nnee náidnné'go náides'íi'go bił gozh'ó'ogo biyéé dawa baa nahazniigo ték'ehíi nagoheñii.

⁴⁵ Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií díi k'ehgo ánánát'éé: nnee bana'nihi yoo' łán ílini, diłk'ó'ohé holzéhi, yíkantaa: ⁴⁶ Áik'ehgo yoo' łán ílinihíi yaa nyáágo, biyéé n'íi dawa baa nahazniigo yoo' n'íi nayihesni'.

⁴⁷ Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií díi k'ehgo ánánát'éé: łóg behaidlehé nanest'óli tayi' yuyaa olkaadgo, łóg íłtah at'éehíi łáágo bee hanáłtaą:

⁴⁸ Dáhal'k'it'go, tábaazh'í' ndaidist'ó'go dinezbj'ih, n't'éehíi táts'aa yiyi' odaiheznil, áidá' doo nzh'ó' dahíi y'ó'odaiskaad. ⁴⁹ Díi k'ehgo ágot'ee doleeł nná-godáhgee: Bik'ehgo'ih'í'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíinií h'íkáhgo, nnee dábiłk'ehyú ádaat'eehíi yits'á'zh'í' nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi yita'iláh, ⁵⁰ Áid'í' doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi k'ó' yáadinah yuyaa oyihitkaad: ákú daach'ichag ła'íi kowoo łidaach'idiłk'ash doo. ⁵¹ Jesus gádaabiłnii, Ya' díi dawa n't'éégo bí-daagonołsj n'ée? Ha'oh, nohweBik'eh'ń, daabiłnii. ⁵² Jesus gánabiłdo'niid, Begoz'aanií ye'ík'eda'it'ch'íi dała'á nt'íi'go yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií baa bił ch'ígót'aanií díi k'ehgo at'éé: nnee bik'ih golíinií nainoníihíi biy'í'd'í' dawahá ániid'ehi hik'e sá'áhíi ndi hanáyih'í'nií.

⁵³ Jesus díi íłch'ígót'aahgo na'gon'íi' aął yaa nagosni'dá' dahnasdzá. ⁵⁴ Áid'í' dabíi bini'yú nyáágo Jews ha'ánáłséh goz'aą yuñe' yił ch'í'adaago'aahgo, nnee bił díyadaagot'eego gádaani, Had'ígo díi nneehíi bigoyá' goz'łini, h'agot'éégo ízisgo ánát'íi? ⁵⁵ Díi la' k'ih ágole'íi biye', b'áá la' Mary holzee, bik'isyú James, Joses, Simon ła'íi Judas daaholzee? ⁵⁶ Bilahk'íyú la' ałdó' kú nohwił daanlij? Díi nneehíi had'í díi dawa nágodn'áni? ⁵⁷ Ái bigha bik'edaach'ishch'íi l'ék'e. Áik'ehgo Jesus gá-daabiłnii, Bik'ehgo'ih'í'nañ binkááyú na'iziidi dahot'éhé nnee daabidntsj, áidá' d'ágol'íi'gee, bik'íi bitahyú doo had'ín bidntsj da, nii. ⁵⁸ Áigee doo łáágo ízisgo ánát'íi' da l'ék'e, doo daabodłą dahíi bigha.

14 Áidá' nant'án, Hérod holzéhi, Jesus ánát'íi'íi ya'ikonzj'ídá', ² Bánada'iziidi gádaayilnii, Án John Baptize ágole'íi n'íi át'íi' l'ąą; daztsaąd'í' naadiidzaa; ái bigha ízisgo ánát'íi'.

³ Dabínt'sédá' Hérod John yiltsodgo łyist'ó'ogo ha'áyil't'e' ni', Hérod bik'isn Philip bí'aa, Heródias holzeehíi bigha. ⁴ John gábiłn'niidhií bigha, Án doo bił na'aashgo ná goz'aą da. ⁵ Hérod John yizilthee hát'íi' ndi,

nnee łani yénaldzid lèk'e, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi daanzhíí bigha. ⁶ Hérod bił ɛnágodáhgee nnágodzaago daagoch'inetjigo Heródias bizhaazhé na'ilíhníí biñáát ilzhishgo, Hérod yił goyitshóq lèk'e. ⁷ Áík'ehgo Hérod bit'la dahdidilñiihgo gáyitñiiid, Dant'éhéta shíhónkeedíí naa nshné'. ⁸ Áík'ehgo na'ilíhníí bąą ábitñiigo, Hérod gáyitñiiid, Bena'ikaahíí biká' John Baptize ágole'íí bitsits'in dahs'ąągo shaa nkáah. ⁹ Nant'ánhíí doo bił gozhóq da, ádá' bit'la dahdidilñiih n'íí bigha, ɛ'íí nnee yił da'iyąąhíí bigha, Baa daanohkaah, ñii lèk'e. ¹⁰ Ákú i'łaago, ha'áná'ılka' yuñe' John bitsits'in nadain'ąą. ¹¹ Ádí' bena'ikaahíí bee bitsits'in ha'ádaiskaągo na'ilíhníí yaa yinkáą: ádí' bąą yaa nainkáą. ¹² John bitsitke'yu ákú hikaigo bits'ihíí nádaidnłtjigo, ɛhdaistj, ádí' Jesus yaa hikaigo yił nadaagosñi'.

¹³ Jesus díí ya'ikonzjídá' dasahn bił o'í'éeł, doo hadín naghaa dayú: ádá' nnee Jesus oyááhíí ya'ikodaanzjídá' i'łanigo kjh nagozñid' dání' biké' nádesąą. ¹⁴ Jesus ákú nyáádá', nnee ɛąągo yo'j, áí yaa daach'oba'go, daanñihíí nádaayilziih.

¹⁵ K'ad o'í'aaahgo bitsitke'yu baa hikai, gádaañiigo, Kú doo hadín gólj da, k'ad o'í'aaahzhj' goldoh; áík'ehgo nneehíí dahayú gotahyú nádaadn'áá, idán nadaayitñi-ihyú. ¹⁶ Doo nádikáh bik'eh da; nohwíigo bá da'dohné', ñii, Jesus. ¹⁷ Bitsitke'yuhíí, Bán dijolé dáashdla'á zhą hik'e łóg dánakiyé biłgo nadaahii'né', daabitñii. ¹⁸ Áí shaa daanohné', daabitñii, Jesus. ¹⁹ Nnee dawa, Ni'yú t'oh biká' dinohbjih, yiłñiidá' bán dijolé ashdla'ihíí hik'e łóg nakihíí biłgo náidnné'go hadag déz'jigo ya'ihénzigo oskaąd' iłk'idaizné'go bitsitke'yu yaa daizné', áí nnee dawa yitadá'izñii. ²⁰ Áígee nnee dawa da'iyąągo náda'isdjíd lèk'e: ádí' ch'ékaadíí táts'aa nakits'ádah bik'ehgo nádaihezláa. ²¹ Chągháshé hik'e isdzáné doo bił otago da, dá nnee zhągo ashdladn doo náhółtagyú áhóláni shj da'iyąą.

²² Ádí' Jesus bitsitke'yu gáyitñii, Tsina'eełíí behohkáh, shádjhyú nohwit ido'éeł hanaayú, shíí nnee nádohkáh, biłdishñiidá'. ²³ Nnee nádohkáh yiłñiidá', dasahndi wáyú óyáá, okąąhyú: o'í'ąąyú ákú dasahndi naghaa lèk'e. ²⁴ Ádá' tsina'eełíí tú iłñ'yú hi'otyú tú nádidáhíí nabihinaa lèk'e: bidázhj' nyolhíí bigha. ²⁵ Doo hwahá ha'í'aaah dayú Jesus bich'j' higaal, tú yiká' higaalgo. ²⁶ Tú yiká' higaalgo bitsitke'yu daabitksąągo, tsídaadolyizgo, Ch'iidn át'j, daañiigo ndaalzdidyú daadilwosh. ²⁷ Dagoshch'j' Jesus bich'j' hadziigo, Nohwit daagozhóq le'; shíí áshł'j; doo nédaaldzid da, daabitñii lèk'e. ²⁸ Peter gábitñii, SheBik'ehń, da'anñi ant'jyúgo, Tú biká' shich'j' hñáh, shiłñii. ²⁹ Jesus, Yushdé', bitñii. Ádí' Peter tsina'eełíí biy'íd' gódah ch'éyáago Jesus yich'j' tú yiká' deyaa lèk'e. ³⁰ Ádá' Peter adjjíd nyolgo yígotsjídgo neldzid; hayaa dezkaadá' nádidilghaazh, SheBik'ehń, hasdáshłteeh, ñiigo. ³¹ Dagoshch'j' Jesus bich'j' dahdidilñiidá' yitsoodgo gábitñii, Ni'odłą' lántsoh ayáhá, hant'é bigha nił nagoki? ³² Ádí' tsina'eełíí yiyi'

onát'aazhdá' nyolíí isht'idedzaa. ³³ Tsina'eełíí yiyi' naháztánihií Jesus daayokąąh lèk'e, Da'anñi Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nłini ɛąą, daayitñiigo.

³⁴ Hanaayú bił nada'dez'eeldá' ni' Gennésaret golzeeyú hikai. ³⁵ Nnee áígee daagolíníí Jesus ya'iko-daanzjídá' daagotahyú dahot'éhé anákeelgo, kah yaa nakaihií dawa baa daayihesñil; ³⁶ Nidiyágé bidáyú zhą ndi bedaadenolñih, daabitñiigo nádaabokąąh: dawa bedaadelñiihíí nádaabiłdiziih lèk'e.

15 Jerúsalemđ' begoz'aaníí ye'ik'eda'itchihi hik'e *Phárisees* daanłini Jesus yaa hikai, gádaayitñiigo, ² Hant'é bigha nitsitke'yú iłk'ídá' nnee yánazj n'íí yendaago'aahíí doo yikisk'eh ádaat'ee da? Dá doo daagontsigo táda'digisé da'iyąą. ³ Jesus gádaabitñii, Nohwíí hant'é bigha iłk'ídá' nnee ye'ádaañihíí zhą daahonohłtągo Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí doo bikisk'eh ádaanoht'ee da? ⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ díí k'ehgo gos'ąą, Nita hik'e nimaa dintsj, ñii: ɛ'íí, Hadín bitaa dagohíí bąą yat' yee yokáahí zideego bá goz'ąą. ⁵ Ádá' nohwihíí gádaadohñii, Hadín bitaa dagohíí bąą, Nt'éhéta naa nshné' doleł n'íí Bik'ehgo'ihí'nañ baa nshné', yiłñiihíí; ⁶ ɛ'íí bitaa, bąą biłgo doo yidntsj da ndihíí, da'áik'eh nł'ée, daabitdohñii. Áík'ehgo iłk'ídá' nnee yendaagos'aaníí bee Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íí doo nt'égo ádaanołsj da. ⁷ Nohwíí, nnee nzhóni ádaado'iinií, *Esías* da'anñiigo dabintsé nohwaa nagolñi' lèk'e, gánłigo, ⁸ Díí nneehíí dáyati' zhą yee ałhánégo shit'ah daanłj, dáyati' zhą yee daashidntsj, ádá' bijj yee doo daashidntsj da. ⁹ Daashokąąh ndi ch'éh ádaat'j, nnee yegos'aaníí zhą yee iłch'ídaago'aah.

¹⁰ Jesus nnee łani yushdé' daayitñiidá' gádaayitñii, Shídaayets'ąągo bídaagono'aaah. ¹¹ Kozé' yuñe' be'ogohigháhíí doo nch'oggo koditteeh da; ádá' kozé'd' be'ogohigháhíí zhą nch'oggo koditteehi at'éé. ¹² Ádí' bitsitke'yu baa hikaigo Jesus gádaayitñii, Áí aññiihíí *Phárisees* daanłini daidezts'ąągo doo bił daanzhóq dahíí bígonłsj née? ¹³ Ádí' gáyitñii, K'edolzaahíí dawa shiTaa yaakáyú dahsdaahń doo k'eidnłáá dahíí hi'ñizh doleł. ¹⁴ Ch'ík'eh da'áik'ehgo ádaat'ee: nnee biñáá ádaagodinií ɛ' biñáá ádaagodini łolqos'í k'ehgo ádaat'ee. Biñáá ágodinií ɛ' biñáá ágodini łolqosyúgo, da'łta o'í'án yuyaa ołłdeł. ¹⁵ Peter gábitñii, Iłch'igon'áahgo nagosínñi'íí nohwit ch'í'nah áńle'. ¹⁶ Jesus gádaabitñii, Ya' nohwíí ałdó' t'ah doo nohwit idaagozj da née? ¹⁷ Ya' doo hwahá bídaagonołsjhda, hadíí kozé' yuñe' be'ogohigháhíí kobidyú bendaagowa', ádí' nłáhyú bech'íghohigháh? ¹⁸ Hadíí kozé'd' behagohigháhíí kojííd' behagohigháhí at'éé; áí nch'oggo koditteehi at'éé. ¹⁹ Nch'oggo nats'íikeesíí, izideehíí, nant'j' na'idaahíí, iké' na'idaahíí, ich'in'jhií, ɛ'itchoogo ánách'it'jhií, nch'oggo yách'it'íí, díí dawa kojííd' behagohigháhí at'éé. ²⁰ Áí nch'oggo daakodihñii at'éé: kogán dá doo tách'ígisé da'ch'iyąąhíí doo nch'oggo koditteehi at'éé da.

²¹ Áidí' Jesus dahiyaago Tyre hik'e Sídon golzeehíi biṇaayú óyáá. ²² Isdzán áizhí' golíni, Cánaan hat'í'í nílini, baa nyáágo gábiṇii, ShiNant'a', David biYe' nílini, shaa ch'onbáah; shizhaazhé na'ilíhnií góyéégo bich'í' nagowaa, ch'iidn biyi' golíjgo. ²³ Da'ágát'éé ndi doo yich'í' hadzii da. Bitsilke'yu baa hikai, gádaabiṇiiigo, Yúwehyú nádń'áá; án nohwiké' dilwoshgo anádaa. ²⁴ Jesus gáníí, Israel hat'í'í bitahyú nṇee dibel'í' ch'a'onehesdee'híi k'ehgo ádaat'eehíi zhá bigha niyáá. ²⁵ Áidí' isdzánhíi biyahzhí' hayaa adzaago bokáqḥgo gábiṇii, ShiNant'a', shich'oníih. ²⁶ Jesus gábiṇii, Chagháshé bán bits'á' nách'idiné'go gósé bich'í' och'ítkaadgo doo bik'eh da. ²⁷ Isdzán gánábiṇdo'niid, Da'aníi, shiNant'a': da'ágát'éé ndi bán bizhool nṇee bibiká'idáné biká'dí' nanihidéhíi, gósé daayiyáq. ²⁸ Jesus gánábiṇdo'niid, Isdzán, dázho ní'odla' golíí lál! Dá hant'í'jhií k'ehgo ná talṇe' dolee. Áik'ehgo da'ái bik'ehenkéézgee bizhaazhé nṇt'éé násdlíj. ²⁹ Jesus dahnadiidzaago túsikaaníi Gálílee holzéhi bit'ahyú nyáá; áidí' dziyú óyáágo akú dahnezdaa. ³⁰ Nṇee doo atch'idé baa náńtsáqgo, nṇee doo nakai dahíi, biṇáá ádaagodinií, doo yádaakti' dahíi, baa dahnagoz'aaníi, í'íi ike'an t'áqgo, Jesus dées'eezgee ndaihezníigo ná-dailzihi: ³¹ Ái bigha nṇee í'at'ééhíi nṇee doo yádaakti' da níi yádaakti'go nádaasdlíjgo daayítsaago, í'íi baa dahnagoz'aq níi nṇt'éé nádaasdlíjgo, doo nadaakai da níi nṇt'éégo nakai nádaasdlíjgo, biṇáá ádaagodíh níi biṇáá nádaagosdlíjgo daayítsaago biṇ díyadaagot'ee: áik'ehgo Israel hat'í'í Bik'ehgo'ihí'ṇa' daayokáqḥíi ya'ihédaanzj l'ek'e.

³² Áidí' Jesus bitsilke'yu yushdé' daayit'niidá' gáyit'nií, Díi nṇee shaa náńtsáqḥíi baa daach'oshba', dá biṇ nashkaigo taagiskaa, k'adíi doo nt'é daiyaa da: doo dá shiṇá' nádaadish'aa hasht'í' da, ágádaadzaayúgo nákaahyú dánko shiṇá' yik'e odaat'izh. ³³ Bitsilke'yu gá-daabiṇii, Da'igol'íjgee hadí' bán díi nṇee doo atch'idé dahíi bá daan'né'go nádaadihíi'né? ³⁴ Bán dijolé da'kwíi nadaahné', daabiṇii, Jesus. Gosts'idi, í'íi tóg at's'íséhi ayáqḥago biṇgo, daabiṇii. ³⁵ Áígee nṇeehíi, Níyú dino-hb'ijh, daayit'nií. ³⁶ Bán dijolé gosts'idihíi, tógíi biṇgo náidnné'go ya'ihénzigo oskaqá'dí' í'k'ídaizné'go bitsilke'yu yaa daizné'go nṇee yitada'iznií. ³⁷ Dawa da'iyaaqgo náda'isdjíd l'ek'e: áidí' ch'ékaadíi táts'aa gosts'idi bik'ehgo nádaihezláa. ³⁸ Isdzáné hik'e chagháshé doo biṇ otago da, dá nṇee zhágo díidn doo náhóltagyú áho'áni shj da'iyáq. ³⁹ Áidí' nṇee baa náńtsáq níi oná-daihes'a'dá', bíhíi ní' Mágdala golzeehíi biṇaayú biṇ o'íéel.

16 Phárisees hik'e Sádducees daanlíni Jesus yaa hikai, nabídaantaah daanzigo, Yaaká'dí' godiyjhgó be'ígóziníi nohwit' ch'í'ṇah áńle', daabiṇii l'ek'e. ² Jesus gádaabiṇii, O'í'aaḥgee gádaadohnií dák'eh, Gon'kéé dolee l'aa ko: yaak'os tichiihíi be'ígózi. ³ Áidá' t'ahbjdá' gádaadohnií dák'eh, Dégoch'ogó o'í'aaḥ l'aa: yaak'os tichiigo dábégozdizgo biṇ hayit'káqḥíi be'ígózi. Nohwíi nṇee nzhóni ádaagono'íinií, yáá daane'íjgo

hago ágonéhíi bídaagono'sj; áidá' k'ad ágonéhíi doo bídaagono'sj da. ⁴ Nch'ogó ádaat'éhi nant'í' nakaihi daa'inolt'íjhií godiyjhgó be'ígóziníi yiká daadéz'j; áidá' be'ígóziníi doo biṇ ch'í'ṇah ádaalṇe'hi at'éé da, Bik'ehgo'ihí'ṇa' binkááyú na'iziidi, *Jonas* holzéhi, nṇee bich'í' be'ígózi alzaahíi zhá. Áidá' Jesus bits'á' dahnas-dzaa. ⁵ Jesus bitsilke'yu hanaazh'í' biṇ naná'diz'eeldá', bán yínadaasṇah l'ek'e. ⁶ Jesus gádaabiṇii, Bán benil-zoolé, *Phárisees* hik'e *Sádducees* daanlíni bíyééhíi, baa daagonohsaa, nií. ⁷ Bitsilke'yu í'ch'í' yádaakti'go gá-daanií, Bán doo daasií'né' dahíi bigha aníi. ⁸ Jesus ádaaniíhíi yígótsjgo gábiṇii, Nohwíi nohwí'odla' da'ayáqḥáhi, hant'é bigha bán doo daasooné' dahi baa í'ch'í' yádaakti'? ⁹ Ya' doo hwahá bídaagono'sjhgó da? Bán dijolé ashdlá'i nṇee ashdladn doo náhóltag dago bá da'desné' n'dá' ch'ékaadíi da'kwíi táts'aa bik'ehgo ndaa-hesoolaa níi, ya' doo bínádaaṇniíh da n'ee? ¹⁰ L'ah at'dó' bán dijolé gosts'idi, nṇee díidn doo náhóltag dago bá da'desné' n'dá' ch'ékaadíi da'kwíi táts'aa bik'ehgo ndaa-hesoolaa níi, ya' doo bínádaaṇniíh da n'ee? ¹¹ Nt'é bigha doo nohwit' ídaagozj da? Bán benilzoolé Phárisees hik'e Sádducees daanlíni bíyééhíi baa daagonohsaa, no-hwit'déniidíi, bán doo baa yasht'í'go ádishnií da. ¹² Bitsilke'yu ániita yidaago'sjíd, Bán benilzoolé baa daagonohsaa, doo niigo aníi da, áidá' *Phárisees* hik'e *Sádducees* daanlíni hago't'éégo í'ch'í'idaago'aahíi baa daagonohsaa, niigo aníi l'ek'e.

¹³ Jesus Caesaréa Philíppi golzéhi biṇaayú nyáágo bitsilke'yu nayídaadi'kidgo gáyit'nií, Shíi, nṇee k'ehgo Niyááhíi, nṇee hadíi nsh'ij daashiṇii? ¹⁴ Bitsilke'yu gá-daabiṇii, L'a', John, Baptize ágo'íj níi at'í'í, daaniṇii; í'íhíi, *Elías* at'í'í; í'íhíi *Jeremías*; dagohíi Bik'ehgo'ihí'ṇa' binkááyú na'iziidi níi at'í'í daaniṇii. ¹⁵ Jesus gánábiṇdo'niid, Nohwíi nohwich'í'yúgohíi, hadíi at'í'í daashiṇii? ¹⁶ Simon Peter gábiṇii, Ni *Christ* ánt'í'j, Bik'ehgo'ihí'ṇa' hiṇáhi biYe'. ¹⁷ Jesus gábiṇii, Simon *Bar-jóna*, ni niyaa gozh'ogó le': its'í hik'e diṇ níni doo niṇ ch'í'ṇah áyíílaa da, shiTaa yaaká'yú dahsdaah' zhá niṇ ch'í'ṇah áyíílaago ádíniid. ¹⁸ L'a'íi gánidishnií, Ni Peter honléhi, daashodlaaníi kíh ágoch'íle'híi k'ehgo díi tsééhíi biká' yisht'í'j: áik'ehgo ch'iidntahd'í' ch'iidn bina-wodíi doo bitis hileeh da. ¹⁹ Yaaká'yú dahsdaah' bi-lalt'áhgee goz'aaníi bá be'ígéqesé naa nsh'íi: áik'ehgo nt'éhéta ní'gosdzán biká' tésínt'ooníi yaaká'yú at'dó' t'est'í'ogó dolee; nt'éhéta ní'gosdzán biká' k'e'íin'aahíi yaaká'yú at'dó' k'e'dot'aah dolee. ²⁰ Jesus bitsilke'yu gá-daayit'nií, Shíi Jesus, *Christ* nsh'íinií hadíi biṇ nadaagol'ni' hela'.

²¹ Áidí' godezt'í'go Jesus, Jerúsalemyú deyaago Jews yánazíni, okáqḥ yebik'ehi itisyú nadaandeehi, í'íi bidizideed' taagi j'ij hileehgo naadiidáhíi dahkodá' bitsilke'yu yit' na daagol'ni'go nkegonyaa. ²² Peter t'aaqzh'í' bich'í' hananádziigo gáníi, SheBik'eh'ni, díi nits'á'zh'í' be-goz'aq le': nich'í' begolṇe' hela'. ²³ Jesus t'aaqzh'í' adzaago Peter yich'í' hadziigo, Satan, yúwehyú shiká'zh'í' áṇṇe':

ni shiŋ godnŋkŋsh: Bik'ehgo'ihinaŋ binatsekeesii k'ehgo doo natsinŋkees da laa, nŋee binatsekeesii zhŋ bee natsinŋkees, biŋnii.

²⁴ Jesus bitsitke'yu gadaayitnii, Dahadin shike' dahdighah hat'iyuŋgo, idaa'ona'hdad' bitsi'itna'ahi dahyidotjihgo shike' dahdowah. ²⁵ Dahadin bi'ihina' yaa bi goyeehi, ai bits'ad' da'ilii hileeh: adad' dahadin idaa'ona'hdad' shii shigha bi'ihina' da'ilii silji'ii, an ihina' doo ngonel'aa dahii yee hina doo. ²⁶ Ni'gosedzan dagoz'aa nt'ee'go ch'ist'iidad' koyisiziinii da'ilii siljiyuŋgo, ai hant'e bits'ad' ch'it'ijh? Dagohii koyisiziinii hant'e biden' nch'ine'? ²⁷ Shii, nŋee k'ehgo Niyaa'hi, shiTaa bits'ad'idindlaadii bee shits'ad'idindlaadgo, binal'a'aa yaak'ayu daagoliiii bi nanshka; aige nŋee da'aa daant'ijee an'at'iidii dabik'ehgo bich'i' nadi'ish'ni. ²⁸ Da'anii ganohwidishnii, Kugee nadaaziinii la' da doo da'itsaahii dailijhe shii, nŋee k'ehgo Niyaa'hi, nant'an nshijgo nashdaalgo daashitsaago zhŋ.

17 Adid' gostan iskaagee Peter, James, hie' John, bik'isnhii, bitgo Jesus dasahndi yi okai lek'e, dzi n'aa'yu. ² Aige binadzahgee Jesus lahgo anolj silji: binii bik'ina'didlaad silji, ya'aa k'ehgo, bidiyagehi ligai silji, idindlaadhi k'ehgo. ³ Nt'ee'go aige Moses hie' Elias bi daanlijgo silji, Jesus yi yadaakt'igo. ⁴ Peter Jesus gayitnii, NohweBik'ehn, ku nkaihi nohwa nzhog: hant'ijyuŋgo dzaagee t'ohdahskan taago adaa'oghiidle; la' ni na, la'ihii Moses ba, la'ihii Elias ba. ⁵ T'ah ya'it'igo aige yaak'os dazho bits'ad'idindladi bik' dahiyaa: nt'ee'go yaak'os biyid' yati' yidezts'aa ganiigo, Dinko shiYe' shi nzhoni, baa shi gozhoni; an hodaayots'aa. ⁶ Dii daidezts'aa go Jesus bitsitke'yu hayaa adaa'sdaa, ndaaldzidgo. ⁷ Jesus baa nyaago bedaadesniigo gadaabitnii, Daohsjh, doo ndaaldzid da. ⁸ Hadag daadéz'ji hie' nŋee doo la' dadad' Jesus zhŋ daayo'ji. ⁹ Dziid' hayaa nakahad' Jesus gadaabitnii, Daahotsaa n'ii hadin bi nadaagot'ni hela', shii, nŋee k'ehgo Niyaa'hi, dasits'adid' naadisdzaago zhŋ. ¹⁰ Bitsitke'yu nabidaadikidgo gadaabitnii, Hant'e bigha Elias dantsé hihah, daanii, begozaanii ye'ik'eda'it'chihi? ¹¹ Jesus gadaabitnii, Elias da'anii dantsé hihahgo dawaha itch'it'na'aidle'. ¹² Adid' ganohwidishnii, Elias it'kid' nya'a, ndi doo bidaagoch'its' da ni', adid' da hadaach'it'ijyu anadaach'ol'ijh lek'e. Ai k'ehgo shii, nŋee k'ehgo Niyaa'hi, adid' adaa'shich'idolii. ¹³ John, Baptize agof'ji n'ii, ayitniigo bitsitke'yu yidaagots'iid.

¹⁴ Nŋee la'ago ita'at'eehi yaa hikaigo nŋee la' Jesus yaa nyaago yich'i' hilzhiizhgo gabitnii, ¹⁵ ShiNant'a', shiye' baa ch'onbaah; onat'ishgo goyee'go bich'i' nagowaa: lahge k' yeh naká, lahgehi tu yeh naká. ¹⁶ Nitsitke'yu baa bi ni'aa'zh ndi doo hant'ee'go itch'i' anadaidle' da. ¹⁷ Jesus gadaabitnii, Nohwi'odla' edaad'jhg, danohwi' zhŋ daanohwik'ehgo daatinot'ijhi, dahosahzh' nohwi' nahasht'aa? Dahosahzh' laa nohwidag ansht'ee? Yushde' niye' shich'i' bi nn'ash. ¹⁸ Jesus ch'iidn nldzilgo yich'i' hadziigo ishkiinii yiyid' hayaa: aik'ehgo da'aa bik'ehenkeezgee nt'ee' nas-

dlji. ¹⁹ Aik'ehgo Jesus bitsitke'yu dasahndiyu baa hikai-go, Neehii hant'e bigha doo hadaandzood da lan? daabitnii lek'e. ²⁰ Jesus gadaabitnii, Nohwi'odla' da'ay'ahahii bigha: da'anii gadaanohwidishnii, Nohwi'odla' mustard biyige ga'at'ee ndi, dii dzihi bich'i' hadaahdziigo, Yuwehego dihi'nah, daabitdohniyuŋgo, aganeh: doo nt'e ch'eh adaa'ji da dolee. ²¹ Adid' dii ga'at'ehihii dashina' da'ch'oka'ahgo zhŋ habidi'nedzodihi at'ee.

²² Galilee golzeegee nahazt'adad' Jesus bitsitke'yu gadaayitnii, Shii, nŋee k'ehgo Niyaa'hi, shik'edaanhihi bilak'e shidolteek: ²³ Daashizitheedad' taagi jii hileehgo naadishdah, nii. Ai bigha bitsitke'yu bijii daanhih lek'e.

²⁴ Capernaum golzeeyu hikaigo *tribute* bich'i' nada'ch'it'nihi Peter yaa hikaigo, Ya' nit'ch'ig'aa'hi nanai'it'nihihi nayitni nee? daabitnii. ²⁵ Peter, Ha'oh, nii. Kij yu'ne' oyaa'go Jesus ntsé bich'i' hadziigo gabitnii, Hagot'ee'go baa natsinŋkees, Simon? Ni'gosedzan bik' izisgo nant'an daanliinii, hadin tax dagohii tribute bich'i' nayitni? Ya' dabii bich'aghahshéhi nee, dagohii nanid' nakaihi nee? ²⁶ Peter, Nanid' nakaihi, nii. Jesus ganabitdo'niid, Aik'ehgo bich'aghahshé doo nada'hit'ni da. ²⁷ Da'agat'ee ndi, doo hadaashkee da dolee'hi bigha, túsika'ayu n'nah, log behahidlee'hi t'ayi' o'leehgo, log dantsé hanlee'ii bizé' it's'ad' anle'; ak'one' zhaali siné'ihii hant'ee'go tribute bich'i' nada'ch'it'nihi shii sha' la'ii ni na bich'i' nahit'ni.

18 Adid' Jesus bitsitke'yu baa hikaigo gadaabitnii, Yaak'ayu dahsdaahn bilakt'ahgee daanliinii bitahyu hadin itisgo nlij? ² Aik'ehgo Jesus ch'aghahshé akts'is'ehi da'aa yushde' yitniigo, bit'ahdi' dahyinesdaago, ³ Gani, Da'aniiigo ganohwidishnii, Nohwinch'oi bits'ad'zh' adaa'ne'go ch'aghahshé akts'is'ehii k'ehgo adaadohde'yuŋgo zhŋ yaak'ayu dahsdaahn bilakt'ahgee daanliinii itah hoh'eeh. ⁴ Dahadin dii ch'aghahshéhi k'ehgo idaa'och'iyolba'ii, yaak'ayu dahsdaahn bilakt'ahgee daanliinii bitahyu da'an itis nlij. ⁵ Dahadin shizhi' binka'ayu ch'aghahshé dii ga'at'eehi naidnt'ijyu-go, shii nashidnt'ini at'ee. ⁶ Dahadin dii doo izisgo adaat'ee da ndi daashodla'ahii da'aa nch'og'go at'ijgo aile'ii, an tsé' be'ik'ahi nchaahi bik'osyu bidest'og'go tunteel beh hilt'ego tu yi didzihg ba nzhog dolee ni'.

⁷ Ni'gosedzan bik' nŋee nakontaahii ba goyee dolee: nakodintaahii da begol'eh go'ji; adid' hadin na'intaahii ba goyee dolee! ⁸ Aik'ehgo nigan dagohii nkee nch'og'go an'at'ijh anits'iyuŋgo, nadn'geeshgo y'olt'e': doo hant'ee'go nan'aa da ndi, nits'i' lahzh'i' ad'j' ndi dahazh'i' ihina'ahii biy' on'ahgo doo hant'at'ee da, adid' nigan nakigo hie' nkee nakigo k' dahazh'i' dilt'it'ii biy' yuyaa on'idilt'e'yuŋgo doo na nzhog da. ⁹ Ni'na' nch'og'go an'at'ijh anits'iyuŋgo, ha'ahgo y'olt'e': ni'na' da'aa ad'j' ndi dahazh'i' ihina'ahii biy' on'ahgo doo hant'at'ee da, adid' ni'na' nakigo ch'iidn bik' dilt'it'ii biy' yuyaa on'idilt'e'yuŋgo doo na nzhog da. ¹⁰ I'aa daagonhdzaa, dii doo izisgo adaat'ee dahii la' doo daach'oh'aa da; yaak'ayu Bik'ehgo'ihina' binadaal'a'aa bi'adadéz'iini-

híí, shiTaa yaakáyú dahsdaahn biniizhí' dahazhí' daabine'íí, nohwídishnii. ¹¹ Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ch'aonehesdeehíí hasdáhishniihíí bigha niyáá. ¹² Díí hagot'éégo baa natsidaahkees? Nnee bidibel'íí data'á gonenadín golíí'dá' data'á ch'oyááyúgo, ngost'ádin ngost'áhií dákú nyinií'dá' dziyú ch'oyáá n'íí hantaa gá? ¹³ Da'aniigo gádaanohwídishnii, Náidnt'ijyúgo ngost'ádin ngost'ái doo hak'i ch'a'okai dahíí dawa bitisgo náid nktiiníí yaa bił gozhóq. ¹⁴ Áík'ehgo shiTaa yaakáyú dahsdaahn díí doo izisgo ádaat'ee dahíí data'á ndi doo ch'a'okaad hat'íí da.

¹⁵ Nik'isn nich'í' nchó'go adzaayúgo, bich'í' n'áhgo bi'at'e'íí dasahndi bee bich'í' yá'nkt'i': nidits'agyúgo, nik'isn hosín'ábani at'éé. ¹⁶ Áídá' doo nidits'ag dayúgo, data'á dagohíí naki biłgo bich'í' bił nkáh, áík'ehgo naki dagohíí taagi hilt'eego bináát bee yá'it'íí da'aniigo bee bígózj doleel. ¹⁷ Díí ndi doo yidits'ag dayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań daayodlaaníí ha'áná'séhyú baa nagol'íí: áí ndi doo yidits'ag dayúgo, doo Jew nlij dahíí, tax bich'í' nahí'nií' k'ehgo baa natsín'kees doleel.

¹⁸ Da'aniigo gádaanohwídishnii, Nt'éhéta ni'gosdzán biká' tédaasolt'qohíí yaakáyú at'dó' t'est'qo doleel; nt'éhéta ni'gosdzán biká' k'éda'so'aahíí yaakáyú at'dó' k'e'do't'aah doleel. ¹⁹ Gánánohwídishnii, Naki doł'eego ni'gosdzán biká' nt'éhéta data' haht'íí l'ek'eyúgo hohkeedgo, shiTaa yaakáyú dahsdaahn nohwá áile'.

²⁰ Dahayú naki dagohíí taagi hilt'eego shizhí' yee da'okaqahgo í'a'at'ééyúgo, áígee í'ni'gee shíí nshlj.

²¹ Peter baa nyáágo gábitnii, SheBik'ehń, shik'isn shich'í' dénchó'go anát'ijyúgo, da'kwiidnshá' baa ná-godinsh'aah, gots'idn n'ee? ²² Jesus gábitnii, Gots'idn doo nit'dishnii da, ndi gots'idinhíí gots'idngo.

²³ Yaakáyú dahsdaahn bilat'áhgee begoz'aaníí nant'án bánada'iziidíí baa hadaaz'aahíí í'k'idaagodiłdqoh hádaat'ijhíí k'ehgo at'éé. ²⁴ Yołtag nkegonyaagee, bána'iziidi í'a' gonenán doo náhółtagyú *talents* golzeego baa ha'áahi baa híł'a'. ²⁵ Doo hagot'éégo na'niíł dahíí bigha, Díí nneehíí, bi'aahíí, hik'e bichagháshéhíí, í'a'íí dawa biyééhíí biłgo nahoníh, áí bee shich'í' naná'h'níł, niigo bángon'áq, binant'a'.

²⁶ Áík'ehgo bána'iziidíí bich'í' hayaa adzaago náboqahgo, Shinant'a', ntsé nt'ah, aqł nich'í' na'ishniił ndi at'éé, biłnii. ²⁷ Áík'ehgo binant'a'íí baa ch'oba'go, Doo shich'í' na'niíł da ndi nzhq, biłniigo nanábines'jíd. ²⁸ Áídá' án ch'ínyáágo í'a' yíł na'iziidi, data'á gonenadín *pence* golzeego baa hayi'áhi, yíłtsaq: án yizidntsoodgo, Shaa hán'faahíí shich'í' naná'h'níł, yíłnii. ²⁹ Yíł na'iziidíí bich'í' hayaa adzaago náboqahgo, Ntsé nt'ah, dawa nich'í' na'ishniił ndi at'éé, biłnii. ³⁰ Ndi, Dah, niigo ha'áyít'e', baa ha'áahíí na'haznizhí'. ³¹ Í'a' yíł nada'iziidíí daabit-sáqgo doo bił daagozhóq dago díí ágodzaahíí dawa binant'a' yíł nadaagosni'. ³² Áídí' binant'a'íí biká'í'faadgo gábitnii, Ni shána'iziidíí dážhó í'chó' laq, ni shaa hán'fáhi doo shich'í' naná'h'níł da ndi nzhq, nit'déniid ni', náshonkaqahgo: ³³ Áík'ehgo ni at'dó' bił na'iziidíí baa ch'onba' le'at'éhi, shíí naa ch'osibáadhíí k'ehgo,

³⁴ Áík'ehgo binant'a' hashkeego ha'áná'ilka' yune' obi'la' biniigodil'nehgo, baa ha'áahíí dawa nanáyihezniłzhí'.

³⁵ Díí k'ehgo shiTaa yaakáyú dahsdaahn ádaanohwile', doo nohwíjíd' nohwik'isn nohwich'í' nchó'go at'ééhíí bigha baa nádaagodinoh'aah dayúgo.

19 Jesus díí aqł yee nyánkt'i'dá' Gáılıeedí' dahnyaa l'ek'e, ni' Judéa golzeeyú, túnlíníí Jórdan holzéhi bitisyú nyáá; ² Áígee nnee biké' nántsáqgo nádaayilziih l'ek'e.

³ *Pharisees* daanlíni at'dó' baa hikaigo nabídaantaahgo gádaabitnii, Ya' nnee hant'éhéta bigha bi'aa yíł í'k'ínát'aashgo goz'aq n'ee? ⁴ Jesus gádaabitnii, Ya' díí doo hwahá daahohshiih da n'ee, dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihí'nań nnee áyíílaahn, nnee í'a'íí isdzán áyíílaa l'ek'e, ⁵ Gáníígo, Díí bigha nnee bitaa hik'e b'áq yits'ághángo bi'aa yíł nlij doleel: áí naki n'íí data'á ná-dodleel. ⁶ Áík'ehgo doo naki dilt'ee dadá' bits'í data'á silij. Áík'ehgo dahadín Bik'ehgo'ihí'nań íayinláahíí, dahadín'ta í'k'íyóléh hela'. ⁷ *Pharisees* gádaabitnii, Ágát'éédá', nt'é bigha naltsoos bee í'k'ín'ch'ít'aashíí íayile'go isdzánhíí yíł í'k'ínát'aashgo Moses ngon'áq lán gá? ⁸ Jesus gádaabitnii, Moses nohwíjíd' daant'ízíí bigha nohwí'aa bił í'k'ínát'aashgo nohwá ngon'áq l'ek'e: ndi dantsé godeyaadá' doo ágágot'ee da ni'. ⁹ Shíí gádaanohwídishnii, Hadín bi'aa doo nnee í'a' yíł nant'í' na'aash dadá', yíł í'k'ínát'aazhdá' yíł naná'nyááyúgo nant'í' nagháhi at'éé: hadín isdzán yó'olt'e' n'íí yíł nnyááyúgo, án at'dó' nant'í' nagháhi at'éé.

¹⁰ Bitsiłke'yu gádaabitnii, Na'í'neehíí ágát'ééyúgo, doo nch'ínéh da ndi nzhq. ¹¹ Jesus gádaabitnii, Doo nnee dawa díí yídaanel'aq da, hadíí ye'at'éé doleelgo baa daadest'aaníí zhá. ¹² Nnee í'a' doo nnádaatsé' dago daabi'deshchíni ádaat'ee: áídá' í'a'íí doo nnádaatsé' dago ádaal'ne': í'a'íí dabíí hádaat'ijigo yaakáyú dahsdaahn bilat'áhgee begoz'aqahíí bigha doo nnádaatsé' da. Hadín díí yínel'aaníí ch'ík'eh ye'at'éé le'.

¹³ Jesus chagháshé at's'íséhi baa bił nch'íhezkai l'ek'e, yiká' ndaadil'niihgo yá okqah daabich'o'niígo: áídá' bitsiłke'yu Doo ágádaah't'j da, daakoñii. ¹⁴ Áídá' Jesus gáníí, Ch'ík'eh chagháshé shich'í' nihikáh le', doo t'aqzhí' daahínóhta' da; bíí ga'adaat'eehíí yaakáyú dahsdaahn bilat'áhgee daanlij. ¹⁵ Chagháshé aqł yiká' ndaadesniíhdá' onádzaa.

¹⁶ Nt'éégo nnee í'a' Jesus yaa nyáágo gáyitnii, Í'ch'ígó'aahíí nkt'éhi nílinihi, hago laq nkt'éhi áshne'go ihí'naa doo ngonel'aq dahíí yaakáyú bee hinshnaa doleel? ¹⁷ Jesus gábitnii, Nt'é bigha nkt'éhi shíłnii? Doo hadín nkt'éé da go'íí, data'á zhá, Bik'ehgo'ihí'nań zhá: áídá' ihí'naa nkt'éhi biyi' onghá hánt'ijyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí bikísk'eh ánt'ee le'.

¹⁸ Daat'éhihíí? nii. Jesus gábitnii, Doo ich'izíthee da, Doo nant'í' nach'ighaa da, Doo ich'in'jij da, Doo té' ch'ítchoo da, ¹⁹ Kotaa hik'e komaa ch'idnt's: í'a'íí, Kot'ahd'í' góliníí koł nzhq, dakíí ídít ch'ijqohíí k'ehgo. ²⁰ Nnee áníí nagháhihíí gábitnii, Ánists'ísédí' godezt'í'go díí dawa be'ánsht'ee: áídá' nt'é zháshá' doo be'ánsht'ee da? ²¹ Je-

sus gábilñii, Nzhq̄ nleeh hánt'jyúgo, tíi, dawahá ñiyéehíi naa nahonñihgo zhaalihíi tédaat'iyéehíi bita'ñíih, áik'éhgo yaaká'yú dawahá fán ílini ñiyéé doleef: áidí' yushdé' shiké' dahsinñáh. ²² Áidá' nñee áni nagháhihíi díi yidezts'aq̄dá, doo bił gozhq̄ dago onádzaa: dázho hátdzilñii bigha.

²³ Jesus bitsilke'yu gádaayitñii, Da'ñiigo gáno-hwiłdishñii, Nñee hátdzili yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee daanliini itah hileehgo bá nyee. ²⁴ Gánádaano-hwiłdishñii, Łjji bighán ha'íáhíi benákadé bigha'íányú ch'égháhgo bá nyeedá' nñee hátdzilñii Bik'éhgo'ihí'nañ bilakt'áhgee daanliini itah hileehgo itisgo bá nyee. ²⁵ Bitsilke'yu díi daidezts'aq̄dá bił díyadaagot'eego gádaañii, Áidá' hadín zhá hasdábi'dilteeh? ²⁶ Jesus daabineł'jygo gáníi, Nñeehíi ái doo łayole' at'éé da go'j; Bik'éhgo'ihí'nañ zhá dawa łayile'hi at'éé.

²⁷ Peter gábilñii, Isaq̄, nohwíyée dawa bits'á' dahdihikaidá' níké' dahsiikai ni: áígee nt'é nohwich'j' nahi'ñii? ²⁸ Jesus gádaabilñii, Da'ñiigo gánohwiłdishñii, Dawa ániidégo ánálzaago, shíi, nñee k'éhgo Niyááhíi, nant'án biká'dahsdáhá bits'á'idindláadíi biká' dahsdaago, nohwíi shiké' nahkaihií ałdó' nant'án biká' dahsdáhá nakits'adah biká' dahnahísootaq̄ doleef, Israel nakits'adah hat'íi yaa yádaaht'go. ²⁹ Dahadín bigowa, bik'isyú, bilahkiyú, bitaa, bāq̄, bi'aa, bichagháshé, dagohíi bini' shizhi'hií bigha yits'á' dahnyaahíi, dałá'á gonenadín ánáhołaq̄go baa det'aahi at'éé, łá'íi ihí'naa doo ngonel'aq̄ dahíi yee hñaa doleef, yaaká'yú. ³⁰ Áidá' łáq̄go dantsé daanlj n'íi iké'yú doleef; łá'íi iké'yú daanlj n'íi dantsé doleef.

20 Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií díi k'éhgo at'éé: nñee dahts'aa hentíinií biyéé gólíni dázho t'ahbiyú bánada'iziidií hantaayú dahiyaa. ² Nñee bánada'iziidií penny yich'j' na'ñiiłgo yágon'áq̄dá' bidahts'aa hentíjyú odais'a'. ³ Ngost'ái bik'ehenkéézyú shj onanádzaago na'hñiih nagoz'ayú łá' daazhógo nadaazjigo yłtsaq̄go, ⁴ Gádaayitñii, Nohwíi ałdó' shidahts'aa hentíjyú dohkáh, dábi'k'éhgo nohwich'j' nahishñiił ndi at'éé. Áik'éhgo ái ałdó' ákú okai. ⁵ Isk'áhnyááyú łá'íi taagi bik'ehenkéézyú shj onanádzaago da'ágánánádzaa. ⁶ Ashdla'i bik'ehenkéézyú shj onanádzaago ákú łá' daazhógo nadaazjigo náyıltsaq̄, Hant'é bigha daazhógo nasozjigo o'ł'áq̄? yitñii. ⁷ Doo hadín na'idziid nohwaidi'aah dahíi bigha, daabilñii. Nohwíi ałdó' shidahts'aa hentíjyú dohkáh, yitñii. Dábik'éhgo nohwich'j' nahishñiił ndi at'éé. ⁸ O'ł'áq̄yú dahts'aa hentíinií biyéehíi bik'éhgo na'idziidi gáyitñii, Shánada'iziidií bich'j' ádaañiigo bich'j' nada'hñiił, da'iké'yú náda'nziidií ntsé, áidá' dantsé náda'nziidií iké'yú. ⁹ Ashdla'i bik'ehenkéézyú shj náda'nziid n'íi ákú hikaigo dałá'á ntjygo penny bich'j' nahas'ñil. ¹⁰ Dantsé náda'nziid n'íi ákú hikaigo, néé itisgo nohwich'j' nahi'ñiił, daanzj l'éke; da'ágát'éé ndi dałá'á ntjygo penny zhá bich'j' nahas'ñil. ¹¹ Díi bich'j' nahas'ñilñii bigha nñee bidahts'aa golínií yida'łtahgo, ¹² Gádaabilñii, Dałá'ádn łédihikeezh'j' nada'iziid n'íi néé bił dáteft'eego no-

hwich'j' naháññil, néé gozdogyú nyeego nada'idziidgo o'ł'áq̄. ¹³ Nant'ánhií na'iziidií łá' gáyitñii, Shit'eké, doo hagot'éégo nich'j' natseskees da: penny nich'j' nadihishñiił, niłdishñiiłgo, da'áígee nił nzhq̄ ni' ya? ¹⁴ Nich'j' na'hñiiłñiił nádné'go nádnádáh: díi iké'yú na'nziidií án ałdó' nich'j' na'háññilñii k'éhgo bich'j' nahishñiił.

¹⁵ Dashíi shiyéehíi dashíi hásh'łjyú ánash'łjygo, ái doo shá goz'aa da néé? Ya' nił nñii néé, nłt'éégo ánsht'eehíi bigha? ¹⁶ Áik'éhgo iké'yú daanlj n'íi dantsé doleef, łá'íi dantsé daanlj n'íi iké'yú doleef: łáq̄go yiká ádaañiidi ndi da'akwíyé habi'do'ñil.

¹⁷ Jesus wá'yú Jerúsalemyú bitsilke'yu yit hikaahgo k'ihzh'j' yit nikaigo gádaayitñii, ¹⁸ Isaq̄, Jerúsalemyú dekai; ákú shíi, nñee k'éhgo Niyááhíi, okaq̄h yebik'ehi itisyú nadaandeehíi hik'e begoz'aanií ye'ik'eda'łtchihi biłgo baa shi'dilteehdá' shidizideego shá ngot'áah doleef, ¹⁹ Áidí' doo Jews daanlj dahíi yaa daashit'éehgo shaa daadloh doo, hashída'łtsaas doo, áidí' tsj'łna'áhi bídaashit'kałgo daashizit'hee doleef: áidí' taagi jji hileehgo naadishdáh.

²⁰ Zébedee bichagháshé bāq̄híi binñe'híi Jesus yaa yit hikaigo yich'j' daahilzhiih, nahídoshkid nziigo. ²¹ Nt'é hánt'j' gá? biłñii, Jesus. Isdzán gábilñii, Nant'án sínljigo dahnándaago díi shinñe'yu nakihíi łá' nigan dihe'nazhiñéé dahsdaa doleefgo, łá'íi ni'eshganzhiñéé dahsdaa doleefgo bá ngon'áah. ²² Áidá' Jesus gádaabilñii, Nt'é biká' hádaaht'iinií doo bídaagonotsj da łaq̄. Idee be'ishdłaq̄híi be'ohdłaq̄go bínołdzil néé, łá'íi baptize be'áshidilñe'íi bee baptize ánohwidilñe'go bínołdzil néé? Bínołdzil, daabilñii. ²³ Jesus gánabiłdo'ñiid, Idee be'ishdłaq̄híi da'añii be'ohdłaq̄ doleef, łá'íi baptize áshidilñe'íi da'añii bee baptize ánohwidilñe' doleef: áidá' shigan dihe'nazhiñéé dagohíi shi'eshganzhiñéé sodaa doleefíi, doo shíi nohwaa godesh'aah da, ái dahadín shiTaa yágoz'aanií zhá bágoz'áni at'éé. ²⁴ Iłk'isyú nakihíi ádaañiihíi Jesus bitsilke'yu gonenanhií daidezts'aq̄dá doo bił daabik'eh da. ²⁵ Jesus bitsilke'yu łá'áyíłlaago gádaayitñii, Doo Jews daanlj dahíi binadaant'a'íi isná ádaabiłsigo bá nadaant'aah, łá'íi bitahyú nñee ízigo ádaat'eehíi da'áníyú ádaat'jygo ádaabiłsigo bídaagonotsj. ²⁶ Áidá' nohwihíi nohwitahyú doo ágágot'ee da doleef: áidá' dahadín nohwitahyú ízigo ánsht'ee le' nzihií, án nohwá áłj' le'; ²⁷ Nohwitahyú dahadín nant'án nshłj le' nzihií, án nohwá na'iziid le': ²⁸ Shíi, nñee k'éhgo Niyááhíi nshłj ndi, doo hadín shich'onñiiłñii bigha niyáá da, áidá' nñee bich'os-hñiiłñii bigha niyáá, shi'ihí'na'íi nñee łani bá nahishñiiłñii bigha niyáá. ²⁹ Jérikod' dahnánaaskaigo, Jesus biké' naadezq̄.

³⁰ Nt'éégo nñee naki biñáá ágodini intín bahyú sikee l'éke, ái Jesus higałgo ya'ikodaanzjigo nádaadidilghaazhgo, NohwiNant'a', David biye' nłni, nohwaa ch'onbáah, daañiigo nádaabokaq̄h. ³¹ Nñee Jesus biké' náłseełíi, Godnch'áad, daabilñiił: áidá' da'tiségo nanádaadidilghaazhgo, NohwiNant'a', David biye' nłni, nohwaa ch'onbáah, daañiigo nanádaabokaq̄h. ³² Jesus

ninyáágo bich'í' ánniidgo, Nt'é nohwá áshé'go ádo-hnii? biñii. ³³ NohwiNant'a', gohiit'jigo ánánohwidle', daabiñii. ³⁴ Jesus baa daach'osbaadgo biñáá yedaadolñiihgo dagoshch'í' daago'ji nádaasdljigo biké' dahish'aazh lèké'e.

21 Áíd'í' Jerúsalem k'ad yaa hikáh, Béthphage golzeeshí', áí dził Olives holzéhi s'í'aaagee, áíd'í' Jesus bitsilke'yu naki oyi'a', ² Gáyitñiigo, T'i'i, nohwádñhyú gotahyú doh'aash, áígee dagoshch'í' túlgayé bizhaazhé biłgo dahst'qoogo baa noh'aash: áí k'e'oh'adgo shaa nánohtqos. ³ Nñee la' nt'éhéta nohwiñiiyúgo, NohwiNant'a' hát'jigo áhiit'ji, biłdohñiih; áík'ehgo dagoshch'í' nohwaa gode'aahgo nádohtqos. ⁴ Díí ánágot'jiií Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú na'iziidi gáníí n'íí begolñéhgo ánágot'jiií, ⁵ Sion bizhaazhé bił nadaagoñi', Díí'ji, ízigo niNant'a' ídaagoch'iyolba'go túlgayé, áí túlgayé bizhaazhéhi, yiká' dahsdaago nich'í' boghéét. ⁶ Áík'ehgo Jesus da'ánííyú bitsilke'yu ádaadzaa, ⁷ Túlgayé, bizhaazhé biłgo, baa daizlqozgo bidiyágéhií yiká' dahdaihezñildá' Jesus yiká' dainesdaa. ⁸ Nñee ląągo bidiyágé intínyú yidaagosteel lèké'e; la'ihíí ch'il palm bits'ádaaz'aahíí nadaayihitgeeshgo intínyú yidaagosteel. ⁹ Nñee bádñh náseełíí, la'íí biké'd'í' náseełíí daadilwoshgo gádaañii, Hosánna, David biYe' n'íni: Nohwe-Bik'ehñ bizi' yee higaalíí ba'ihégozini at'éé; da'itise goz'aađí' Hosánna. ¹⁰ Áíd'í' Jerúsalemyú nyáágo áígee daagolíníí dawa, hago ląą ágodzaa daanzigo, Díí hadín át'jii? daañii. ¹¹ Nñee biké' náseełíí gádaañii, Díí Jesus, Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú na'iziidi at'jii, Názarethd'í' nagháhi, áí Gálilee bigodesdzogíí biyi'd'í'.

¹² Áíd'í' Bik'ehgo'ihí'ñañ daach'okąąh goz'aa yuñe' Jesus ha'ayáágo, baa nada'ñiihi la'íí nada'ñiihi ch'iinihiyood, la'íí zhaali yiká' iłkáh ch'ínadañiiłíí naz'aanií nanyihesgo', hawúcho baa nadaahñiihií biká'dah'sdáhá ałdó' nanyihesgo', ¹³ Gáyitñiigo, Ágáníígo bek'eeshchijj, Shikjhií kjh biyi' da'ch'okąąhíí holzeego hojii doleeł; áídá' nohwihií daan'jiihií bigowá ádaagosolaa ląą.

¹⁴ Biñáá ádaagodinií la'íí doo nadaakai dahíí da'ch'okąąh goz'aaagee baa hikai; áígee nádaabiłziih lèké'e. ¹⁵ Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehií hik'e begozaanií ye'ik'eda'it'chíhi Jesus ízigo áná'ol'jiií daayilt-sąągo, la'íí da'ch'okąąh goz'aaagee chągháshé daadilwoshgo, Hosánna, David biYe' n'íni, daañiiigo daayilt-sąągo, dážhó doo bił daagozhó da lèké'e. ¹⁶ Áík'ehgo gádaabiñii, Ya' díí ádaañiihií dints'ag née? Jesus gábiñii, Ha'oh; ya' díí doo hwahá daahohshiih da née, Chągháshé alts'íséhi la'íí mé' t'ah da'it'be'í dážhó ntt'éégo ihédaanzigo ádaasíłlaa?

¹⁷ Áíd'í' bits'á' dahiyaago kjh goznild'í' Béthany golzeeshí' nyáá; áígee sidaa lèké'e. ¹⁸ T'ahbjyú kjh gozñilyú nádesdzaago, shiñá' siljii. ¹⁹ Ch'il fig intín bahyú o'áágo yiłtsąągo yaa nyáá, binest'a' da'ádñhdá' bit'aa zhá góljigo yigol'sjiddgo gáyitñii, Kodí' godezt'igo dahazhí' ninest'a' da'ádñh doleeł. Áík'ehgo dagoshch'í' ch'il fig náhesgá. ²⁰ Bitsilke'yu díí daayilt-sąągo bił diyadaagot'eego gádaañii, Hagot'éégo ch'il fig

dagoshch'í' náhesgá ląą! ²¹ Jesus gádaabiñii, Da'añii gánohwiłdishñii, Nohwi'odlą' goljiiyúgo, doo nohwił nadaagoki dayúgo, doo díí ch'il fig ádzaahíí k'ehgo zhá ádaahne' da, áídá' díí dziłíí bich'í' hahdziigo, Yúwehého dihi'ñahgo túnteel biyi' onidolñé', daadohñiiyúgo, nohwá ágáñe'. ²² Da'ohkąąhgo dant'éhéta daahohkeedíí, da'ohdłąągo ádaadohñiiyúgo, dawa nohwaa hi'né'hi at'éé.

²³ Jesus da'ch'okąąh goz'aa yuñe' i'ayáágo, áígee nñee yił ch'ígó'aahgo, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, nñee yánazini biłgo baa hikaigo gádaabiñii, Hadín bik'ehgo ánánt'jii? Hadín naa godin'ąągo ánt'jiih? ²⁴ Jesus gádaabiñii, Shií ałdó' dał'aándi nanohwiłdishkid, shił nadaagoñi'yúgo, shií ałdó' hadín bik'ehgo ánásht'jiií nohwił nagoshñi' doleeł. ²⁵ John baptize ádaagole'íí hadí' begoza'ni? Yaaká'dí'go née, dagohíí nñee bits'á'dí'go née? Łił yadaakt'igo gádaałiđi'ñii, Yaaká'dí'go daan'ñiihyúgo, gánohwiłñiih, Áídá' nt'é bighą doo daahohdłąą da lán? ²⁶ Áídá', Nñee bits'á'dí'go, daan'ñiihyúgo, nñee bédaahildzid; nñee dawa John Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú na'iziidi nłj daanzhií bighą. ²⁷ Áík'ehgo Jesus gádaayitñii, Néé doo bídaagonłj da. Jesus gánabiłdo'niid, Shií ałdó' hadín bik'ehgo ánásht'jiií doo nohwił nagoshñi' da.

²⁸ Díí hagot'éégo baa natsídaahkees? Ła' nñee biye'ke naki; dał'a' yaa nyáágo, Shiye', díí jii shidahts'aa hentjiiyú na'iziidyú hñáh, yiñii. ²⁹ Áñ bich'í' hadziigo, Dah, doo akú disháh da, biñii; áídá' biké'dí'go biini' łahgo ányiidlaago akú óyáá lèké'e. ³⁰ Biye' la'ihíí yaa nanádzago da'ágánayıłdo'niid. Áík'ehgo, Akú disháh, nñiid; áídá' doo akú óyáá da. ³¹ Díí nakihíí hadíí bitaa áñíyú ádzaa? Dantséhi, daañii. Jesus gádaabiñii, Da'añii gánohwiłdishñii, Tax bich'í' nadaahi'ñiiłíí la'íí nant'j' nakaihi danohwintsé Bik'ehgo'ihí'ñañ bilakt'áhgeee daanliinií itah daaleeh. ³² John ntt'éégo ágot'eehií yaa yałt'igo nohwiłahyú nyáá, ndi doo daahohdłąą da; tax bich'í' nadaahi'ñiiłíí la'íí nant'j' nakaihií zhá daabodłąą: nohwíí bídaagonłsj ndi biké'dí'go nohwiini' doo łahgo ánádaasohdłąągo daahohdłąą da.

³³ Iłch'ígót'aahgo naná'gonihíí la' ódaayets'ąą: la' nñee bidák'eh golíinií dahts'aa k'eidnłáago yñaa'yú na'nezñil, dahts'aa hahigeęs doleełgee yá ogogéed, biká'dí' ídést'iinií ágólaa, la'íí bá yinádaadéz'ini yá ch'ígohet'ąądá' nzaadyú ni' goz'aa'yú óyáá:

³⁴ Da'nest'aaagee ngonyáágo bánada'iziidi bidahts'aa bá yinádaadéz'ini yich'í' oyi'a', binest'a' la' bá náyiné'go.

³⁵ Áídá' bá yinádaadéz'ini nada'iziidiłi yił ndaazdeelgo dał'a' nyída'eshtłizh, la'ihíí daizes-hjii, la'ihíí tséé bee daayitséed. ³⁶ Bánada'iziidiłi ntsédá' oyi'a' n'íí bitisgo onayil'a': áí ágánadaayiidlaa. ³⁷ Da'iké'yú biye' oyi'a', Shiye' daidntsj doleeł, ñiiigo. ³⁸ Áídá' biye' daayilt-sąądá', dahts'aa yinádaadéz'ini gádaałiđi'ñii, Díí dahts'aa hentíinií bíyéé doleełíí at'éé; yushdé', daazołdee, áík'ehgo bíyéé doleeł n'íí daanohwiyéé doleeł. ³⁹ Áík'ehgo yił ndaazdeelgo dahts'aa hentíid' ch'ídaist'e'go daizes-hjii.

⁴⁰ Áík'ehgo dahts'aa hentíinií bíyééhií nádzáágo

bidahts'aa bá yináadaadéz'inihíi hagoshá' ádaile'? ⁴¹ Jesus gádaayitñii, Bidahts'aa goliínií nnee doo bik'ehyú ádaat'ji dahíi naitseedá', bidahts'aa hentíinií bá yináadaadéz'ini ía'ihíi yá ch'ínágohet'aah, áí inest'aago nest'ánhíi baa daach'ihinií doo. ⁴² Jesus gádaabiñii, Díinko Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eeshchiinií doo hwahá daahohshiih da née? Tséé kjh ádaagole'íi yó'odaisne'i n'íi, hagon'áagee dantsé si'aanií silij: díi nohweBik'ehñ bik'ehgo ánágot'jij, áí daanéel'jigo nohwił díyadaagot'ee. ⁴³ Áí bighá gádaanohtwídishñii, Yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgee daanohtjijigo nohwaa ch'ígót'i n'íi nohwaa nágodit'aahgo łahgo hat'íi, Bik'ehgo'ihí'nañ yikisk'eh hikaahíi, baa godidot'aat, nohwits'á'. ⁴⁴ Dahadíñ áí tséé yiká' nágo'yúgo, alts'íségo nihiltqod: áidá' dahadíñ áí tséé biká' naltq'yúgo, dí'ílégo bik'aa doleeł. ⁴⁵ Okaqah ye bik'ehi itisyú nadaandeehíi hik'e Phárisees daanlíni itch'ígót'aahgo na'goni'i Jesus yee hadzii n'íi daidezts'aqadá', bíi ádaabiñiiigo yídaagotsjij. ⁴⁶ Ha'ádaait'e' hádaat'ji ndi nnee łani yédaaldzid, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi nlij daanzhíi bighá.

22 Jesus itch'ígót'aahgo na'goni'íi yee yił naná-golñi'go gáníi, ² Yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgee begoz'aanií díi k'ehgo at'éé: ízisgo nant'án biye' niñehi bá da'idaago ngon'áq. ³ Áík'ehgo binadaal'a'á ni'í'nehíyú nohokáh daayitñiiid n'íi, yushd'é bitñiiigo yiłaa: ndi doo ákú híkáh da. ⁴ Nadaal'a'á łai onáyil'a' gáníigo, Daabi'dokeedíi gábitdohñii, Hidán dawa łalzaa: shimagashi hik'e bizhaazhé kík'ahíi nasiltseed, dawa aqat nł't'éégo alzaa: yushd'é ni'í'nehíyú nohkáh. ⁵ Áidá' áí doo akú ádaat'ee da, dabií hádaat'jijyú oheskai, łá' bidák'ehyú óyáá, łá'ihíi baa na'hinihyú óyáá: ⁶ Ła'ihíi nant'án binadaal'a'á yił ndaazdeelgo yiniidaagodezlaad'í nadaistseed. ⁷ Nant'ánhíi díi ya'ikonziidá' hashkee: áík'ehgo bisiláadahíi daił'aago nnee ádáat'jijid n'íi nadaistseed, łá'íi bikjh nagozñilíi daidnłid. ⁸ Áidá' nant'án binadaal'a'á gáyitñii, Ni'í'nehgo da'idaqahíi łalzaa ndi daabi'dokeedíi doo yik'e shijeed da. ⁹ Áí bighá da'ditinyú dohkáh, áígee hadín daah'inií dawa ni'í'nehíyú nohokáh, daabiłdohñii. ¹⁰ Áík'ehgo nadaal'a'á intink'ehyú okai, hadíi daayitłsaqahíi dawa, doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi łá'íi nł't'éégo ádaat'eehíi íla'ádaizlaa: áík'ehgo nnee łani ni'í'nehíyú hikai.

¹¹ Áígee nant'án ha'ayáadá' nnee niheskaihíi yineł'jigo, nnee łá' ni'í'nehgo íihíi doo goljij dago yiłtsaq: ¹² Áík'ehgo gáyitñii, Shit'ekéhé, hagot'éégo kóne' ha'ányaa, ni'í'nehgo íihíi doo ágondlaa dago? Áidá' nneehíi doo nt'é nii da. ¹³ Nant'ánhíi binadaal'a'á gádaayitñii, Bigan hik'e bieke łidaakt'ooogo godiłhiłyú ch'ídaanołt'e'; akú daach'ichag łá'íi kowoo łidaach'idil'k'ash doleeł. ¹⁴ Łáqágo yiká ádaanñiid ndi da'akwíyé habi'doñil.

¹⁵ Phárisees daanlíni hagot'éégo Jesus yałti'gee daabihiljizh doleełgo ndaagoshchij. ¹⁶ Phárisees bik'e anakahíi hik'e Hérod yił daagot'ini Jesus yich'j' odais'a', gádaabiñiiigo, Itch'ígó'aahíi, da'aniigo áñniigo, łá'íi

Bik'ehgo'ihí'nañ bich'j'zhineégo goz'aanií da'aniigo baa itch'igon'áahgo bídaagonljz, nnee doo bénildzid dago yáñłti': nnee doo łá' itisgo síñłtjij da. ¹⁷ Áí bighá nohwił nagolñi', Díi hagot'éégo baa natsińkees? Ya' Caesar bich'j' tax nadaach'itñiiigo begoz'aq née? Née dah née? ¹⁸ Áí nneehíi doo bik'ehyú ádaat'ee dago Jesus yígótsjigo gádaayitñii, Nt'é bighá yasht'íi bee daasholjizhgo ádaashil'dohñii, nohwíi daanohtshqo ádaado'íni?

¹⁹ Zhaali tax bidená nahi'itñiiíi shaa noh'aahgo nesh'jij. Áík'ehgo zhaali łá', penny holzéhi, baa daiz'aq. ²⁰ Hadín be'łzaa, hadín bizhi' biká' dahgoz'aq? daayitñii. ²¹ Caesar biyéhi łaq, daanñii. Jesus gádaabiñii, Caesar biyéehíi Caesar baa daanohtñii, áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ biyéehíi Bik'ehgo'ihí'nañ baa daanohtñii. ²² Díi daidezts'aqadá' bit díyadaagot'eego bits'á'yú dah hiskai.

²³ Da'ái bijij Sádducees daanlíni, nanezna' n'íi doo naadikáh da daaníhi, Jesus yaa hikaigo nayídaadiłkid, ²⁴ Gádaayitñiiigo, Itch'ígó'aahíi, Moses gáníi ni', Ła' nnee bichagháshé doo łá' dago daztsaqyúgo, bik'isnhíi bí'aa n'íi yił nnádo'neelgo, bik'isn n'íi chagháshé bá ágodolñii. ²⁵ Itk'isyú gosts'idi nohwitahyú daagoljij ni': dantsé nqááhíi daztsaq, bichagháshé doo łá' da, áík'ehgo bí'aa n'íi bik'isn yił naná'qáa: ²⁶ Nakigeehíi ágánánádzaa, taagigeehíi al'dó', da'áik'ehgo gosts'idzhij dawa nanezna'. ²⁷ Da'ik'é'yú isdzánhíi al'dó' daztsaq.

²⁸ Áík'ehgo nanezna'dí' naach'idikáhgee díi gosts'idihíi shá' hadíi bí'aa doleeł, dawa yił nadaaznaadá'? ²⁹ Jesus gádaabiñii, Da'otłsih, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eeshchiinií łá'íi Bik'ehgo'ihí'nañ binawodíi doo bídaagonłsj dahíi bighá. ³⁰ Naach'idikáhgee doo nnádaach'it'e' da, doo ndaagoch'ihiniigo nnádaach'it'e' da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaakáyú daagoljijhíi k'ehgo daagoch'iljij. ³¹ Áidá' nanezna'íi naadikáhíi, Bik'ehgo'ihí'nañ baa nohwich'j' yałti'íi, ya' doo hwahá baa daahohshiih da née, gáníigo, ³² Shíi Abraham Bik'ehgo'ihí'nañ yokaqahíi nshljij, Isaac, Jacob al'dó' Bik'ehgo'ihí'nañ yokaqahíi nshljij. Bik'ehgo'ihí'nañ doo nanezna'íi yokaqahíi nlij da, daahinaahíi zhá. ³³ Nnee íla'at'éehíi díi daidezts'aqago, itch'ígó'aahíibighá bit díyadaagot'ee.

³⁴ Jesus Sádducees daanlíni doo nt'é ndaado'nii dago áyíilaago Phárisees ya'ikodaanzjigo, íla'adzaa. ³⁵ Áí łá' begoz'aanií nł't'éégo yígótsini Jesus yich'j' hadziigo nabintaahgo nabidil'kid, ³⁶ Itch'ígó'aahíi, Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanií hadíi itisgo at'éé? niigo. ³⁷ Jesus gábitñii, Bik'ehgo'ihí'nañ neBik'ehñ nijij dawa bee nił nzhqo le'. niyi'siziinií dawa bee, łá'íi ninatsekeesíi dawa bee nił nzhqo le'. ³⁸ Áí Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanií dantséhi łá'íi itisgohi at'éé. ³⁹ Nakigeehíi al'dó' ágánánát'éé, Nit'ahd' goliínií nił nzhqo le', dani idit njóqohíi k'ehgo. ⁴⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanií łá'íi Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi n'íi k'eda' eshchiinií dawa díi nakihíi bits'á'dí'hi at'éé.

⁴¹ Phárisees daanlíni t'ah íla'at'éégee, Jesus nabidaadiłkid, ⁴² Gáníigo, Christ-híi hagot'éégo baa natsidaahkees? Hadín biye' nlij? David biye' nlij, daabiñii.

⁴³ Jesus gánadí'nii, Hagot'éégoshá David Holy Spirit yábiyik'ti'go, SheBik'ehń, bińii, gáníigo,

⁴⁴ Bik'ehgo'ih'i'nań sheBik'ehń gáyitńiiid, Shigan di-he'nazhińéégo síndaa, ni'ina' benik'eh siljigo nikel't'áahyú niníilzhj'. ⁴⁵ David, SheBik'ehń, bińiiigo bozhíiyúgo, hagot'éégoshá' biye' nlij áidá? ⁴⁶ Jesus nnee doo ła' bich'i' hanadzíih da l'ek'e, ái bijjíd' godezt'i'go nnee daaste'go, doo hadín nabínánłkid da.

23 Jesus nnee ła'at'ééhíi hik'e bitsitke'yu yich'i' hadzii, ² Gáníigo, Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi hik'e Phárisees daanlíni Moses nnee yá sizij n'íi k'ehgo nnee yá nazij: ³ Ái bighá da'ádaanohwińiiyú ádaanoht'eego ádaaht'ij; ndi doo ádaat'ijhíi k'ehgo ádaaht'ij da: ái ádaaníiyú doo ádaat'ij da ndi ádaanii. ⁴ Ái nneehíi nnee biwosyú ndaazgo dážhó nyeego dahda'ogheetgo ádaayitj; áidá' da'ayáhá ndi doo ich'odaanii da. ⁵ Nht'éégo ánádaat'ijhíi dawa nnee dá bo'ij hádaat'ijhíi bighá ánádaat'ij: Bik'ehgo'ih'i'nań biyat'i' ła' bídaadest'qoohíi nteelgo ádaile', bííi bidáyú ałdó' nteelgo na'izlaago ádaayitj. ⁶ Da'idáagee nnee ízisgo ádaat'eehíi dahnád-inbjhyú itah dahnaháztaągo zhá bił daanzhoo, ła'íi Jews ha'ánáséh nagozńil yuńe' nnee yánazini dahnád-inbjhyú itah dahnaháztaągo ałdó' bił daanzhoo, ⁷ Na'hińiih nadaagoz'ąyú bich'i' ádaach'iniigo, ła'íi, Iłch'ígó'aahíi, Iłch'ígó'aahíi, daabińiiigo zhá bił daanzhoo, ⁸ Áidá' nohwíi doo hadín, Iłch'ígó'aahíi, nohwíi doo le': dała'á nohwíi ch'ígó'aahíi nlij, Christ zhá; ła'íi nohwíi daanohwigha iłk'isyú daanoht'ij. ⁹ Ni'gos-dzáń biká' nnee doo ła', ShiTaa, biłdohńii da le': dała'á, yaakáyú dahsdaahn zhá, nohwíTaa at'éé. ¹⁰ Doo hadín, ShiNant'a', nohwíi doo le': dała'á nohwíNant'a' nlij, Christ zhá. ¹¹ Hadín nohwitahyú ízisgo at'ééhíi, nohwá na'iziid le'. ¹² Hadín itisgo ídéstiiníi ídaagoch'olba'go ádolńiił; áidá' hadín ídaagoch'olba'íi itisgo at'éégo ádolńiił.

¹³ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi hik'e Phárisees daanoht'ini, daanohtshoo ádaadoł'ini, nohwá góyéé dolee! Yaakáyú dahsdaahn bilakt'áhgee goz'áni nnee bits'á' daanáda'dohtj: nohwíi doo itah daaht'eeh dadá', nnee itah daaleeh doleeł n'íi t'ązhi' ádaanołj. ¹⁴ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi hik'e Phárisees daanoht'ini, daanohtshoo ádaadoł'ini, nohwá góyéé dolee! Isdzáné itsaa daanlíni bigową bits'á' nádaahohńiił, ła'íi daazhógo ádaadohńiiigo nzaad gont'i'go da'ohkąąh: ái bighá nohwíi itisgo nohwiniigont'éégo nohwá ndaagodot'aal. ¹⁵ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi hik'e Phárisees daanoht'ini, daanohtshoo ádaadoł'ini, nohwá góyéé dolee! Tú biká' ła'íi ni' biká' dahot'éhé nadaanohtaah, dała'á ndi nohwíiigháhíi bighá; nohwíiiaayúgo nakidn nohwitisyú ńenagołchoođgo ch'iidn biko' dilt'i' yuyaa bágoz'ąą. ¹⁶ Nohwińáá ádaagodjń ndi ła' bádjń nadaahkaihi, nohwá góyéé dolee! Dahadíń da'ch'okąąh goz'aanii biláhyú bit'ła dahnádidiłńiihdá', ái doo nt'é da, daadohńii: ndi hadín óodo da'ch'okąąh goz'ąą yuńe'hi biláhyú bit'ła dahnádidiłńiihíi, áń zhá da'ąńíiyú at'éé le', daadohńii! ¹⁷ No-

hwíi doo daagonohsąą da, nohwíńáá ádaagodini: hadíi itisgo at'éé, óodohíi née, née da'ch'okąąh goz'aanii bits'á'dí' óodo dilzjńgo alzaahíi née? ¹⁸ ła'íi, Dahadíń be'okąąhíi biká' dahnási'ńii goz'aanii biláhyú bit'ła dahnádidiłńiihdá', ái doo nt'é da, daadohńii; ndi hadín Bik'ehgo'ih'i'nań baa hi'ńiiłíi ái yiká' dahsiné'íi biláhyú bit'ła dahnádidiłńiihíi, áń zhá da'ąńíiyú at'éé le', daadohńii. ¹⁹ Nohwíi doo daagonohsąą da, nohwíńáá ádaagodini: hadíi itisgo at'éé, Bik'ehgo'ih'i'nań baa hi'né'ihíi née, née yiká' dahsiné'íi Bik'ehgo'ih'i'nań baa hi'né'ihíi dilzjńgo áile'ihíi née? ²⁰ Áik'ehgo dahadíń Bik'ehgo'ih'i'nań baa hi'né'íi yiká' dahsiné'íi biláhyú bit'ła dahnádidiłńiihíi, ái hik'e biká' dah sihi'ńiiłíi dawa ałdó' biláhyú bit'ła dahnádidiłńiih. ²¹ ła'íi dahadíń da'ch'okąąh goz'aanii biláhyú bit'ła dahnádidiłńiihíi, ái hik'e ákóńe' golínií ałdó' biláhyú bit'ła dahnádidiłńiih. ²² ła'íi dahadíń yaakáyú biláhyú bit'ła dahnádidiłńiihíi, Bik'ehgo'ih'i'nań dahsdaagee goz'aanii hik'e ágee dah sdaahíi ałdó' biláhyú bit'ła dahnádidiłńiih. ²³ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi hik'e Phárisees daanoht'ini, daanohtshoo ádaadoł'ini, nohwá góyéé dolee! T'oh mint, áńise, hik'e cúmmín daaholzéhi dá goneznanyú iłk'ęńilgo, dała'á Bik'ehgo'ih'i'nań baa nádaahné', áidá' Bik'ehgo'ih'i'nań yegos'aanii itisgo at'ééhíi doo bee ádaanoht'ee da, dábikeyú ánách'ot'ijhíi, koł goch'oba'íi, ła'íi ko'odł' golínií: díi bee ádaanoht'ee le'at'éhi, ła'ihíi doo baa daayołnah dago. ²⁴ Nohwińáá ádaagodjń ndi ła' bádjń nadaahkaihi, d'ó' áłts'íséhi bitádaadołkaaldá' h'j' bighán ha'í'áhi odaahońeeh. ²⁵ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi hik'e Phárisees daanoht'ini, daanohtshoo ádaadoł'ini, nohwá góyéé dolee! Idee hik'e its'aa bikáyú zhá tádaahgisdá', aadaach'ih'i'ńiiłíi ła'íi doo ádaagoch'idzaa dahíi zhá biyi' yuńe' begoz'ąą. ²⁶ Phárisee rłni, nińáá ágodini, idee hik'e its'aahíi biyi' yuńe' ntsé tángis, áik'ehgo biká'dí' ałdó' nt'éé doleeł. ²⁷ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi hik'e Phárisees daanoht'ini, daanohtshoo ádaadoł'ini, nohwá góyéé dolee! Nnee ńeshijeedíi biká'gee alzaahíi łigaigo ánálzaahíi k'ehgo ádaanoht'ee, áidá' ái biyi' yuńe'híi nnee daztsáni bits'in zhá sińil, nch'ó'íi zhá dawa begoz'ąą. ²⁸ Nohwíi ałdó' nohwiká'dí'go zhá nnee bińááł nt'éégo ádaanoht'ee, áidá' nohwiyi' yuńe' nzhoo ách'idil'inií hik'e nch'ó'híi bee hagol'it. ²⁹ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi hik'e Phárisees daanoht'ini, daanohtshoo ádaadoł'ini, nohwá góyéé dolee! Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidi n'íi ńeshijeedíi biká'gee dant'éhéta bee bínádaach'ilńiihíi ádaagoht'e', ła'íi nnee dábikeyú ádaat'ee n'íi ńeshijeedíi biká'gee alzaahíi dénzhónégo ánádaahdle'híi bighá, ³⁰ Gádaadohńiiigo, Nohwitaa n'íi t'ah daahinaadá' daagondlijyúgo, Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidi n'íi naatseedgee doo itah daandlij da doleeł ni'. ³¹ Ádaadohńiiigo, Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidi ndaistseed n'íi bichągháshé daanoht'ijgo dánohwíi ádaa nadaagol'ni'. ³² Nohwitaa n'íi nch'ó'go ádaat'ij n'íi ąąłzh'i' beda'ohłe'. ³³ T'íish

k'ehgo daanoħłını, ch'osh bik'asda' golińiń k'ehgo hali-
notł'jłıń, ch'iidn bikq' diltłi' yuyaa nohwá goz'aaniń
hagot'éegoshá' bitis hahkáh?

³⁴ Ái bighá Bik'ehgo'ihı'nań binkááyú nada'iziidi, nnee
daagoyáni, hik'e begoz'aaniń ye'ik'eda'itłhıńi nohwich'j'
daadeł'a: áı ła' nadaaktseed doleeł, ła'ıı tsj'itna'áhi bı-
daahołkał doleeł; ła'ihıı ıła'ánaadaht'jıgee habıda'ołt-
saas doleeł, ła'ıı daabi'odłá'hıı bighá yóiyahgo
bıńı'da'odłıńı doleeł, kłh gozıńıd'ı' ıahyúgo kłh
gozıńızhj': ³⁵ Ái bighá nı'gosdzán biká' nnee dáıık'ehyú
ádaat'eehıı nadaaztseedıı dawa bıdıt nohwił'izhı' di-
dot'aal, dáıık'ehyú át'éhi, Abel holzéhi, zesdjıd'ı'
Barakıas biye', Zakarıas holzéhi, zesdjızhj', Zakarıasıı
kłh biyi' da'ch'okáqahıı hik'e be'okáqahıı biká' dahnási'ııhıı
goz'aaniń bigızhgee daazesołhıı n'ıı. ³⁶ Da'aniigo gáno-
hwiłdishıı, Dıı dawa dıı daalınolt'jıhıı bik'izhı' didot'aal.
³⁷ Jerúsalem, Jerúsalem ńlıni, Bik'ehgo'ihı'nań binkááyú
nada'iziidi natsıńtseedıı, ła'ıı nich'j' daahıl'aadıı tsée
bee nbida'tsıńtne'ıı, tazhik'áne bı'aadıı bı'tats'in bı'tłááh
yune' bizhaazhé onáyıńıı k'ehgo nichágháshé doo
atł'ıdn ıınáhıshıı hasht'ıı ndi doo hádaht'jı da nı'!
³⁸ Nikjıhıı yó'agodot'áq. ³⁹ Gádaanoħwiłdishıı,
Bik'ehgo'ihı'nań bizhı' yee hıgaalı ba'ıhégosini at'éé,
daadoħııhıı bıjıı zhá nadaashołtséh.

24 Jesus da'ch'okáqah goz'áadı' ch'ınyáádá', bı-
sılke'yu baa hikai, gádaabińıigo, Dıı da'ch'okáqah
goz'áagee kłh nagozıńıı nıń'jı. ² Jesus gádaabińıı, Dıı
dawa daah'jı née? Da'aniigo gánoħwiłdishıı, dıı tsée
ıtká' dahnagozıńıı doo ła' ıtká' dahnast'áq da doleeł,
dawa nanehııkaad doleeł.

³ Áıd'ı' Jesus dıı Olives holzéhi biká'yú dahsdaago bı-
sılke'yu dasahndıyú baa hikaigo gádaabińıı, Nohwił
nagołı' da'os'ah ágońéhi? Náđńdáhıı hik'e nnágodáhi
bıłgo hant'é bee bıgózı doleeł? ⁴ Jesus gánádaabiłd'ıı,
ıdaa daagonohdzaq, nnee ła' ch'a'onoħołt'e' hela'.

⁵ Nnee łáqo shızhı' yee daahıkáh doleeł, Shıı Christ
nshıı, daanıigo; áı nnee łáqo ch'a'odaayııkaad doleeł.

⁶ Nagonłkaadıı ba'ıkodaanoħsı, ła'ıı nagonłkaadıı baa
ch'ıńıı daadohts'ag doleeł: áıdá' doo nohwıjıı natsı-
daahıłtq' da le': dıı dawa begołne'hi at'éé, ndıhıı t'ah
doo hwahá nnágodáh da. ⁷ Nnee ıłtah at'éégo
hadaazt'ııı ıch'j' nanágonłkaad doleeł, ła'ıı nnee dałá'
binant'a' daagolıńıhıı atdó' ıch'j' nanágonłkaad doleeł:
da'adzaayú shıńá' góyéehıı benagowaa doo,
nadaagont'ogıı ıłtah at'ééhıı benadaagowaa doleeł,
ła'ıı nı' nagoħı'naa doleeł. ⁸ Áı konııdaagont'éeħıı be-
godıgháh doleeł. ⁹ Áıgee noħwıńı'daach'ıdıńı'go
odaanoħwıńıı doleeł ła'ıı nadaanoħwiłtseed doleeł:
ła'ıı shızhı' daanoħwich'ozhııhıı bighá nnee ıłtah at'éégo
hadaazt'ııı dawa bıł daanoħchq' doleeł. ¹⁰ Áıgee nnee
łáqo t'áqzhı' ánáda'ne' doo, ıaa nadaagolı' doo, ła'ıı
ıtk'edaadı'ııhıı doo. ¹¹ Bik'ehgo'ihı'nań binkááyú nada'izi-
ıdı ádaadıł'ıı hahıkáh doleeł, áık'ehgo nnee łáqo
ch'a'odaayııkaad doleeł. ¹² Doo bık'ehyú ágot'ee dahıı
dázho łáqo begoz'áqahıı bighá nnee łáqo bı'ıjıóónıı
édıjıgo nádaanıhık'as doleeł. ¹³ Áıdá' dahadıń dán-

gont'ı'zhı' dahıldóhıı hasdábı'doleeł. ¹⁴ Yaaká'yú dahs-
daahn bılatł'áhgee begoz'aaniń nt'éégo baa na'gonı'ıı
nı' dágoz'áq nt'éégo be'ánágoldoh doleeł, nnee ıłtah
at'éégo hadaazt'ııı dawa yıdııts'jıh doleełhıı bighá; áı
bıkéd'ıgo nnágodáh doleeł. ¹⁵ Áık'ehgo gołchqoħgo
o'ıńı'ıhıı Bik'ehgo'ihı'nań binkááyú na'iziidi, Daniel
holzéhi, yaa yałti' n'ıı, godıyıhgo goz'áagee sızıjgo
daah'jıdá', (dahadıń áı yózhııhıı bıł ıgózı le',) ¹⁶ Hadıı
Judéa gołzeeyú daagolıńıı, dııł naz'aaniń yıch'j' okeeh
doo: ¹⁷ Dahadıń kłh bıká'yú dahsdaahıı nt'éhéta náıdı-
ınégo gódah ch'ınádáh hela': ¹⁸ Ła'ıı dahadıń k'edolza-
ahıı yıyı' na'iziıdıı t'áqzhı' bıdyágé yaa nánódáh hela'.
¹⁹ Áıgee goldohıı daaltsaaniń ła'ıı ısdzáné mé' daabıtbe'ıı
bá góyéé doleeł! ²⁰ Haiıı bıyı' ła'ıı godıızıńıı bıjıı ágońéh
hela', daadoħııgo da'ohkáqah. ²¹ Áıgee dantsé
godeyaadı' godezt'ıgo dıı jıızhı' goyéégo nagowaahıı áı
ga'at'éhi doo hwahá be'ágońe' da, áı doo be'ágána-
go'ńéh át'éé da. ²² Áıgee goldohıı doo dé'ıgodégo
ánálzaa dayúgo, nnee doo ła' hasdáváh át'éé da: áıdá'
nnee bıtahasdlaahıı bighá áıgee goldohıı dé'ıgodégo
ánádolıńıı. ²³ Áıgee nnee ła', Daadeh'ıı, Christ kú
naghaa, dagohıı, nlahyú naghaa, noħwiłııyúgo, doo
daahohdłaq da. ²⁴ Christ ádaadıł'ıııı, ła'ıı
Bik'ehgo'ihı'nań binkááyú nada'iziidi ádaadıł'ıııı
hahıkáh doleeł, áı godıyıhgo be'ıgózıńıı ch'ı'nah ádaıle'
ła'ıı ızısgo ánda'ol'jıh doleeł; yıdaanel'áayúgo áı bee
nnee bıtahasdlaahıı ndi ch'a'odaııkaad doleeł.

²⁵ ıdaayesółts'áq, ıtk'ıdá' dabıńtsé baa noħwił nago-
sıńı'. ²⁶ Christ da'ıgolııyú naghaa, daanoħwiłch'ıńııyú-
go; ákú doħkáh hela': nagont'j' goz'áq yune' sıdaa,
daanoħwiłch'ıńııyúgo; áı doo daahohdłaq da. ²⁷ Ya'ái
hanadáhdı' ya'ái onadáhzı' hada'dıdı'ıı k'ehgo shıı,
nnee k'ehgo Nıyááhıı, nádıshdaal. ²⁸ Dahayú ıts'ı
sıne'yú ch'ıshoogi ıła'at'éé doleeł.

²⁹ Goyéégo nagoyaaħıı bıkéd'ıgo ya'ái dıłhıł doleeł,
tłégoná'áhıı doo bee got'jı da doleeł, ts'ıtsqqsé yáadı'
nanihidéh doleeł, ła'ıı yázhı'go inawodıı nagoħı'naa
doo: ³⁰ Áıgee shıı, nnee k'ehgo Nıyááhıı, yaaká'yú
beshıgózıńıı ch'ı'nah hıleeħ; áık'ehgo nı'gosdzán bıká'
nnee ıłtah at'éégo hadaazt'ııı doo bıł daagozhq' dago
daachag doleeł, shıı, nnee k'ehgo Nıyááhıı, yaak'os
bıyı'dı' shııawodıı bee ła'ıı dázho shıts'á'ıdıńııdładgo
náshdaatgo daashıdółtseed. ³¹ Áıd'ı' shııadaal'a'á
yaaká'dı' ohısh'aa doleeł, besh dıłwoshé ádaanıigo bıta-
helááhıı dııdı', nı'gosdzán nel'áadı' yáa nel'áqzhı'
ıła'ádaıle'. ³² Ch'ıł fıg holzéhi bıts'á'dı' noħwił ch'ıgót'aah;
bıts'ádaaz'aahıı dı'tódé daalehdı' bı'táq daagoleehıyú-
go, k'ad shıı nágodleeħgo bıdaagonółsı. ³³ Da'áık'ehgo
áı be'ádaagone'ıı goldohgo daah'jıdá', k'ad náshdaatłhı'
atłhánego godııhgo bıdaagonółsı doleeł. ³⁴ Da'aniigo
gádaanoħwiłdishıı, Dıı daalınolt'jıhıı doo noħwee
ch'ıgonáh da, dıı ádaanoħwiłdeńııdıı dawa begolzaago
zhá. ³⁵ Yáa hik'e nı'gosdzán bıłgo bech'ıgonáh doleeł,
áıdá' shıyatı'ıı doo bech'ıgowáh da doleeł.

³⁶ Hadíí bijjii shíhíí, dagohíí da'kwíí bik'ehenkééézo shíhíí ágoñe'íí nnee doo ła' yígótsj da, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíínií ndi doo yídaagołsj da, shi-Taa zhá yígółsj. ³⁷ Noe t'ah golíj'dá' ágot'ee n'íí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhíí bijjii ałdó' ágágot'ee doleet. ³⁸ Tú'idezjoolíí dabíntségo ágot'ee l'ék'ehíí k'ehgo ágot'ee doleet, da'ch'iyáą ni', da'ch'idlaą ni', nná-daach'ítse' ni', ła'íí łaa daagoch'ihiniłgo nnádaaze' ni', Noe tsina'eełíí yiyi' oyaahíí bijjizhí', ³⁹ Tú'idezjoolíí doo yídaagołsj'égo tú idezjoolgo dawa bił ogo'éel; shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhgo ałdó' ágágot'ee doleet. ⁴⁰ Áí bijjii nnee naki k'edolzaayú na'aashyúgo, dała'á nádilteehdá' ła'íí da'akú sizjii doo. ⁴¹ Isdzáné naki da'ík'aayúgo, dała'á nádilteehdá' ła'íí da'akú sidaa doo.

⁴² Áí bighą biká nádaadeht'íj; da'kwíí bik'ehenkééézo shíí, nohweBik'ehnhíí, nánshdáhíí doo bídaagonołsj da. ⁴³ Díí bídaagonołsj, nnee bigową golíínií da'os'ah in'íjhií hígháhgo yígółsjyúgo, yiká déz'jii doleet ni', áík'ehgo bigową doo ch'ínódzjís át'éé da. ⁴⁴ Nohwíí ałdó' dahkodá' iłch'j'daanoh't'ee: shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dahagee nánshdáh, doo ndaashołíí dagee. ⁴⁵ Áídá' hadín na'iziidi begondljijhíí góyáni, binant'a' bigowąhíí yebik'ehgo nbítłj' n'íí, dahagee idán nana'nííhgeet idán nayiniih. ⁴⁶ Na'iziidíí binant'a' ábiłniiyú át'jijgo, binant'a' nadzááyúgo, án biyaa gozhóq' doleet. ⁴⁷ Da'aniigo gá-daanołwiłdishnii, Nant'an nt'é biyééhíí dawa yebik'ehgo na'iziidíí nbítłteeh doo. ⁴⁸ Áídá' áí na'iziidi nchó'ihíí, Shinant'a' doo hwah nadáh da, ídłdi'niiyúgo; ⁴⁹ Isdzáné hik'e nnee ła' nada'iziidíí nadaintkaad nkegonyaago bił nágodizyisíí biłgo da'iyáą hik'e da'idlaąyúgo; ⁵⁰ Áí na'iziidi binant'a' doo yiká déz'jii dagee, doo nyołíí dagee nadáhgo, ⁵¹ Nbihiłgeesh, áíd' hadíí daanzhóq' ádaagodil'ínihií bich'j'zhinéégo nilteeh: áigeet daach'ichag ła'íí kowoo łıdaach'idłk'ash doo.

25 Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgeet begoz'aanií díí k'ehgo at'éé: ch'ekíí gonenan kq' nałbaalıí dah-daayo'aatgo nnee niinéhií bich'j'yú deskai. ² Ashdla'ihíí daagoyąą, áídá' ashdla'ihíí doo daagoyąą da. ³ Doo daagoyąą dahíí kq' nałbaalıí dahdaayo'aal ndi túkq'íí ik'e'an doo ła' dahdaidnziiid da. ⁴ Áídá' daagoyáánií túkq'íí tús biyi' siziidgo ik'e'an dahdaidn'ąą l'ék'e, kq' nałbaalıí biłgo. ⁵ Nnee niinéhií t'ah doo hwahá hígháh dadá', ch'ekíí bił daanzjigo da'ithaazh. ⁶ T'é'is'ahyú ła' nádidilghaazh gáníigo, Daadeht'íj, nnee niinéhií kod' higaal; bich'j' dohkáh. ⁷ Áík'ehgo ch'ekííhíí nádiikaigo bikq' nałbaalıí iłch'j'daizlaa. ⁸ Áídá' doo daagoyąą dahíí daagoyáánií gádaayihii, Túkq'ííta' nohwaa daanołsiid; nohwikq' nohwits'ą' daanestsiz. ⁹ Daagoyáánií gá-daabiłnii, Dah; ágádaasiidzaayúgo, doo hwoi da hileeh: áídá' hayú nahiniih goz'ąayú dohkáhgo ła' nadaahołniih. ¹⁰ Nada'itniihyú okaidá' nnee niinéhií nyáá; áík'ehgo iłk'idá' nłt'éégo ádaadeszaago naház-taaníí ni'í'neh yune' okai: áíd' da'det'ąą. ¹¹ Bikéd'go ła' ch'ekíí n'íí nákaigo gádaani, Nohwinant'a', Nohwinant'a', nohwá ch'í'ínt'jij. ¹² Áídá' nnee niinéhií gá-daabiłnii, Da'aniigo gánohwiłdishnii, Doo nohwí-

daagonsj da. ¹³ Áík'ehgo biká nádaadeht'íj; hadíí bijjii shíhíí, da'kwíí bik'ehenkééézo shíhíí shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhíí doo bídaagonołsj da.

¹⁴ Yaaká'yú dahsdaahn bilakt'áhgeet begoz'aanií díí k'ehgo at'éé: nnee názaadyú deyaago bánada'iziidíí yushdé' nnohkáh yiłniigo, biyééhíí yinádaadez'jigo yaidin'ąą l'ék'e. ¹⁵ ła' bestso talent holzéhi ashdla'i yaidin'ąą, ła'íí naki yaidin'ąą, ła'íí dała'á yaidin'ąą; dawa daant'jigeet dá yídaanel'ąageet yaidin'ąągo; áíd' nant'an-híí dagoshch'j' dahnyaa. ¹⁶ Nnee talents ashdla'i baadet'aanií hant'é nayiheshnihií baa nanázhazniigo ashdla'i bá ígoya. ¹⁷ ła'íí talents naki baadet'aanií ałdó' naki bá ígoya. ¹⁸ Áídá' talent dała'á baadet'aanií łeyi' ogogeed yuyaa binant'a' bibestsohíí náyides'jii. ¹⁹ Áíd' názaad godeyaago binant'a'íí nádzáago yił daayołtag. ²⁰ Áík'ehgo talents ashdla'i baadet'aanií talents ashdla'i bá'ígoyahíí ałdó' ákú yinné' gániigo, Shinant'a', talents ashdla'i shá nłil n'íí talents ashdla'i shá ígoya. ²¹ Binant'a' gábiłnii, Negondljijgo shána'izíidi, nłt'éégo ándzaa łąq: da'ayáháhi ndi nłt'éégo shá ánlaahíí bighą łáni benik'ehgo ánishłe': shíí ninant'a' baa shł gozhóóníí ni ałdó' baa nił gozhóq' le'. ²² Talents naki baadet'aanií ałdó' kú nyáá gáníigo, Shinant'a', talents naki shá rłaa n'íí talents naki shá ígoya. ²³ Binant'a' gábiłnii, Negondljijgo shána'izíidi, nłt'éégo ándzaa łąq: da'ayáháhi ndi nłt'éégo shá ánlaahíí bighą łáni benik'ehgo ánishłe': shíí ninant'a' baa shł gozhóóníí ni ałdó' baa nił gozhóq' le'. ²⁴ Áíd' talent dała'á baadet'aanií kú nyáá gáníigo, Shinant'a', nnee doo bee gónedzaą dahi nłjigo nígonsj, doo k'edínláa dayú ná'igéesh, doo ishínlch'ii dayú łená'íłá: ²⁵ Nésdzidgo, nitalent-híí łeyi' yuyaa nádéł'j' ni'; koh, níyée naa náníné'. ²⁶ Binant'a' gábiłnii, Nchó'go shána'izíidi, bił goyé'í nłj, doo k'e'diláa dayú ná'ishgeesh, doo ishínlch'ii dayú łená'ishłá bígonłsj: ²⁷ Áí bighą bestso iłkáh ch'ídaihiłnił shizhaali bánné' le'at'éhi, áík'ehgo nánsdzaago bíná-godáhíí bił shaa nánné' doleet ni'. ²⁸ Áík'ehgo talent-híí bits'ą' nádo'négo nnee gonenan talents biyééhíí baa no'né'. ²⁹ Dahadín dant'éhéta biyéé gólínií bitisgo baa nádo'né', áík'ehgo łąągo biyéé doleet: áídá' dahadín biyéé da'ayáháhi, biyéé gólíj' n'íí ndi bits'ą' nádidó'né'hi at'éé. ³⁰ Na'iziidi doo bik'ehyú át'éé dahíí chagołheetzhj' ch'ídaanołt'e': ákú daach'ichag ła'íí kowoo łıdaach'idłk'ash doo.

³¹ Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shits'ą'idindláadíí bee dahnádisdzaago yaaká'dígo nadaal'a'á dilzini bił nánshkáh, biká'dahsdáhá biká'd' shits'ą'idindládi biká' dahsidáago nansht'aa doo: ³² Shinadzahgeet nnee iłtah at'éégo hadaazt'íí dawa ıła'alnéhgo iłts'ą' hishnił, dibel'j' nanyoodi bidibel'j' hik'e gant'łz'iz' bits'ą'yihiniłhíí k'ehgo. ³³ Dibel'j' shigan dihe'nazhineégo nnihishnił, áídá' gant'łz'iz' she'eshganzhineégo. ³⁴ Áíd' shíí, Ízsgo Nansht'aahíí, shigan dihe'nazhineégohíí gádaaldishnii, Yushdé', shiTaa gozhóóníí nohwá ádaizlaahíí, ni'gos-dzán nnił'ąądá' bee nadaanoht'aa doleetgo nohwá iłch'j'golzaahíí bee nadaanoht'aa le': ³⁵ Shiná' nshijigo

shá da'desoné' ní': dibá' nshlǵigo tú shaa daasoziid ní': doo kígonsj dayú hishaatgo nádaashidoǵtǵi ní':

³⁶ Shidiyágé ádjhgo diyágé shá ádaagosolaa ní': dinshñiighgo shaa nanádaanohtaah ní': ha'ásítǵigo shaa nahkáh ní'. ³⁷ Áík'ehgo dábikeyú ádaat'eehíí gádaashiñiigh, NohweBik'ehń, dadá' shińá' nllǵigo daaniit'ǵigo ná da'de'né' lán? Ła'íí dibá' nllǵigo tú nadaasiidziid lán? ³⁸ Dadá' doo kígonsj dayú hínááǵgo nádaanidelǵi lán? Ła'íí nidiyágé ádjhgo naa daasii'ñil lán? ³⁹ Ła'íí dadá' dinñiighgo dagohíí ha'ásíntǵigo daaniit'ǵigo naa nkai lán? ⁴⁰ Shií, Ízisgo Nansht'aahíí, bich'ǵ' hasdziighgo gádaaǵdishñiigh, Da'anii gánohwiǵdishñii, Shik'isyú doo ízisgo at'éé dahi ndi ágádaasolaayúgo, shíí aǵdó' ágádaashisolaahi at'éé. ⁴¹ Áíd' she'eshganzhñeéhíí aǵdó' díí k'ehgo bich'ǵ' hasdziigh, Nohwíí, da'íííí daahteehego nohwá ndaagost'aqahíí shits'ǵ'zh' daadohkáh, kǵ' dahazh' diltǵ' yuńe', ch'iidn nant'án hik'e binadaal'a'á biǵgo bá iǵch'ǵ'golzaayú. ⁴² Shińá' nshlǵigo doo shá da'desoné' da ní': dibá' nshlǵigo tú doo shaa daasoziid da ní': ⁴³ Doo kígonsj dayú hishaatgo doo nádaashidoǵtǵi da ní': shidiyágé ádjhgo diyágé doo shá ádaagosolaa da ní': dinshñiighgo ła'íí ha'ásítǵigo doo shaa noyaa da ní'. ⁴⁴ Áík'ehgo gádaashiñiigh, NohwiNant'a', dadá' shińá' nllǵigo, dagohíí dibá' nllǵigo, dagohíí doo kígonsj dayú hínááǵgo, dagohíí nidiyágé ádjhgo, dagohíí dinñiighgo, dagohíí ha'ásíntǵigo daaniit'ǵigo doo nich'odaasii'ñi' da lán? ⁴⁵ Áík'ehgo gádaaǵdishñiigh, Da'anii gánohwiǵdishñii, Díí doo ízisgo at'éé dahi ndi doo ágádaasolaayúgo, shíí aǵdó' doo ágádaashisolaahi at'éé da. ⁴⁶ Dííhíí dahazh' biniigodilńe' doleeǵ, áídá' dábikeyú ádaat'eehíí dahazh' daahñaa doleeǵ, yaaká'yú.

26 Áík'ehgo Jesus díí aǵat yaa nagosñi'dá' bitsiǵke'yu gádaayiñii, ² Nakiskqá hik'e bitis-hagowáh níí bee bíná' godiñiighgo da'idaǵ doleeǵí bídaagonoǵj, áǵgee shíí, nńee k'ehgo Niyááhíí, shik'edaannihií bilák'e shiǵdolteeǵo tsǵi'ina'áhi bíshidilkaǵ. ³ Áíd' okaǵah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, begoz'aaníí ye'ik'eda'itǵhi, ła'íí nńee yánazini okaǵah yebik'ehi da'itisyú sitini, *Caiaphas* holzéhi, bigowaǵee ła'adzaago, ⁴ Hagot'éégo dánant'ǵeego Jesus daayiltsoodgo daayiziltheego yee ndaagoshchijj. ⁵ Áídá', Doo da'idaǵahíí bijjij daahiiltsood da, daanii, ágádaasiidzaayúgo nńee dánko bádaagochijjigo godnch'aad doleeǵi at'ééhíí bigħa, daanii.

⁶ Béthanyú Simon, łóód doo ínádǵ dahi, léprosy holzéhi, yaa nagħaa níí bigowa yuńe' Jesus sidaadá', ⁷ Iyáǵgo sidaago isdzán ła' ch'íl bik'ah łán ilini tús alabáster be'alzaahi bes'áni ha'áy'ǵáǵgo Jesus baa nyáá, áí ik'ahíí Jesus bitsits'in yiká' yaa yiziid. ⁸ Jesus bitsiǵke'yu díí daayiltǵáǵgo doo biǵ dábikey dago gádaanii, Nt'é bigħa ik'ahíí da'ííí yishchijj? ⁹ Áí ik'ahíí łáǵgo ilǵigo nahñiighgo, zhaalihíí tédaat'iyéhií baa h'íné' le'at'éhi. ¹⁰ Ádaanñiíí Jesus yígoǵjǵdgo gábiñii, Nt'é bigħa isdzánhíí nadaanoǵog? Nt'éégo áshíílaa. ¹¹ Tédaat'iyéhií dabik'ehn nohwitahyú nadaakai; áídá' shihíí doo dahazh' nohwitahyú nashaa da doleeǵ. ¹² Doo

hwahá łeeh shiǵdilteeħ dadá' ik'ahíí shits'í yiká' yaa yiziid. ¹³ Da'anii gánohwiǵdishñii, Ni'gosdzán dágoz'ǵa nt'éégo dahayú yati' baa gozhóni baa na'goni'gee, díí isdzán adzaahíí baa na'goni' doleeǵ, bee bíná'godiñiighgo.

¹⁴ Áíd' Judas Iscariot, nakits'adahíí itah nííni, okaǵah yebik'ehi itisyú nadaandeehi yaa nyáágo, ¹⁵ Jesus hayúhíí nohwit ch'ínsh'aahdá', hant'é shaa daanoħné'? daayiñii. Zhaali łigaií tádin naa do'né', daabiñii. ¹⁶ Áíd' godezt'ǵgo hagot'éégo ch'íidish'aat nǵigo yiká hésdaa nkegonyaa.

¹⁷ Bán benilzooǵi da'adjhgo bán alzaahi daadaaníí dantséhií bijjij Jesus bitsiǵke'yu baa hikaigo gádaabiñii, Bitis-hagowáh níí bee bíná'godiñiighgo da'idaaníí hayú ná iǵch'ǵ'daagohiidle'? ¹⁸ Jesus gádaabiñii, Kǵh gozñilyú dohkáh, áǵgee nńee ła' gádaabiǵdohñiigh, Iǵch'ǵ'g'aaahíí gáñií, Iǵk'idá' shaa gonyáá; nigowá yuńe' bitis-hagowáh níí bee bíná'godiñiighgo shitsiǵke'yu biǵ da'ishqá doleeǵ. ¹⁹ Áík'ehgo Jesus ádaabiñii níí k'ehgo bitsiǵke'yu ádáat'ǵjǵ; áǵgee bitis-hagowáh níí bee bíná'godiñiighgo da'idaaníí iǵch'ǵ'daizlaa. ²⁰ Áíd' o'ǵ'ǵayú nakits'adahíí da'iyáǵgo yiǵ dahdinezbiǵ. ²¹ Da'iyáǵgo Jesus gáñií, Da'anii gánohwiǵdishñii, nohwíí ła' ch'ishinoh'aah doleeǵi at'éé. ²² Áík'ehgo dázhǵ doo biǵ daagozhǵǵo dago dałá' daantǵigo, SheBik'ehń, ya' shíí née? daanii nkegonyaa. ²³ Áík'ehgo gáñií, Dahadín its'aa biy'zh' dałá' biǵ éedisht'áhi, án ch'ish'aa doleeǵ. ²⁴ Shií, nńee k'ehgo Niyááhíí, dá shaa k'e'eshchiiníí shee godolñií: áídá' nńee ch'ish'aaahíí bá góy'éé doleeǵ! Áí nńeehíí doo biǵdeshchijj dayúgo nkt'éé doleeǵ ní'. ²⁵ Áíd' Judas, ch'ib'aa doleeǵíí, Jesus gáyitñii, Iǵch'ǵ'g'aaahíí, ya' shíí née? Jesus gábiñii, Da'áǵgee áññiid.

²⁶ Da'iyáǵgo Jesus bán náidn'ǵáǵgo ya'ihénzigo oskaǵadá' iǵk'idaizné'go bitsiǵke'yu yitaizñiigh, Nkóħ daohsǵa; díí shits'í at'éé, ñiigo. ²⁷ Áíd' idee be-da'iskaaníí náidnkqá, áí ya'ihénzigo oskaǵadá' iǵtah daidezkaǵ, Daanoħwigha daohdłáǵ, yiñiigo; ²⁸ Díínko shidiǵ k'ehgo at'éé, shidiǵ bee ánídégo łangont'aahi at'éé, nńee łáǵgo bá idijooǵi, binchǵ'híí bigħa baa nádaagodet'aahgo. ²⁹ Gádaanoħwiǵdishñii, Kod' godezt'ǵgo dahts'aa bitooħií doo naanášdlǵá da, dahadíí bijjij shiTaa bilakt'áhgee goz'ǵayú ánídéhi nohwit naadaadishlǵiǵgo zhǵ. ³⁰ Áíd' sǵ ła' hadaidez'ǵáǵdá', dzil Olives holzéhi sí'ǵayú okai. ³¹ Áǵgee Jesus gádaabiñii, Tǵ'égo áshidilńe'híí bigħa daanoħwigha t'ǵazh' ádaahne': díí baa k'e'eshchijjhií k'ehgo, Dibetǵi Nanyoodíí biñiǵdishñií, áík'ehgo dibetǵi híí da'adzaayú nkenelt'ee doleeǵ. ³² Áídá' dasiitsǵad' naadisdaago Gáliileeyú nohwádǵh disháh doleeǵ. ³³ Peter gábiñii, Nńee dawa nits'ǵ' t'ǵazh' ánadaasdzaa ndi, shíí doo ágáoshne' at'éé da. ³⁴ Jesus gánabiǵdo'ñiid, Da'anii gániǵdishñii, Tǵ'égo tazhik'áné doo hwahá áñiigh dadá' taadn, Áń doo bigonsj da, shiǵdinñií. ³⁵ Áídá' Peter gábiñii, Dałá' niǵ dastsaaħ ndi, Áń doo bigonsj da, doo niǵdoshñiigh at'éé da. Ła'ihíí bitsiǵke'yu dawa da'áík'ehgo ádaanñiid.

³⁶ Áídí' Gethsémane golzéhi goz'áayú Jesus bitsilke'yu yit hikaidá' Jesus gádaabiñii, Dádzaq nahísóotaa, nláhyú déyáá, oshkaqahyú. ³⁷ Peter la'íi Zébedee biye'ke naki Jesus yit okai, áídí' dázho doo bit gozhóq dago bijij nñiih nkegonyaa. ³⁸ Áík'ehgo gádaabiñii, Shiyi'siziinií dázho doo bit gozhóq da, dák'azhà dastsaa'hií ga'at'éé: dádzaq nahísóotaaqo sha'ishhah daadeh'íí. ³⁹ Áídí' da'anahyú óyááyú ni'zhí' hayaa adzaago okqah gáníí-go, Bígonedzaayúgo, shiTaa, díí hishdlaq doleelí shits'á'zhí' ánlé': áídá' shíí doo beshik'eh da, ni zhà benik'eh. ⁴⁰ Áídí' bitsilke'yu yaa nadzaago da'íthoshgo yiká nnyáá, áík'ehgo Peter gáyitñii, Da'á'á tedihikeezzhí' ndi sha' doo sha'ashhah daadeh'íí le'at'éé da?

⁴¹ Daadeh'íígo da'ohkaqah, nanohwída'dintaah bí-daanotzil doleelíí bigha: nohwiyi'siziinií da'anii hát'íí ndi nohwits'íhíí doo ntdzil da. ⁴² Nakidn onaanádza-agee na'okqah gáníígo, ShiTaa nílini, díí hishdlaq doleelí doo hagot'éégo shits'á'zhí' alne' dayúgo hishdlaq, ni nik'ehgo ágone'. ⁴³ Bitsilke'yu da'íthoshgo yaa naanádzaa: dázho bit daanzigo. ⁴⁴ Áídí' yits'á' onaanádzaa, okqahyú taadngee da'ágánadí'niigo. ⁴⁵ Áídí' bitsilke'yu yaa naanádzaago gádaayitñii, Akú da'othoshgo hanádaahso: shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bilák'e shí'dilteehgo ch'íshí'dot'aahíí ik'idá' biká' ngonyáá. ⁴⁶ Nádohkáh, hikaah le': ch'íshí'aahíí kodí' higaal.

⁴⁷ Jesus t'ah ya'ktí'dá' Judas, nakits'ádahíí bit itah nílini, nnee l'áqo bésh be'idiltíshé la'íí tsj be'idiltíshé dahdaayitñii, okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí la'íí nnee yánazíni daabides'a'íí yit nátsáq. ⁴⁸ Ch'í'ib'aa' doleelí ik'idá' bebígózi doleelí yengon'áq l'ék'e, gáníí-go, Hadín hist's'osíí áí án doleel; án daahotsood.

⁴⁹ Dagoshch'í' Jesus yaa nyáágo, Gozhóq, I'ch'ígó'aahíí, yitñii yizts'os l'ék'e. ⁵⁰ Jesus gábitñii, Shik'isn, hant'é bigha r'ya? Áídí' Jesus yit ndaazdeelgo daayitsood.

⁵¹ Nnee da'á'á Jesus yit hikaahíí bibízh be'idiltíshé hayidz'íígo okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni binal'a'áhi yontízhgo bijaa naidntgizh l'ék'e. ⁵² Jesus gábitñii, Nibízhíí i'ch'í'nántíjh: dahadín bésh yee izit'heehíí dabíí áldó' bésh bee nabizí'dodeelí at'éé. ⁵³ Ya' doo bígonstj da née, shiTaa bich'í' oshkaqahyúgo binadaal'a'á yaaká'dí'hi nakits'ádahyú sinili dagoshch'í' shich'í' yidi'aa'ah go'íí? ⁵⁴ Áídá' ágádaayúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiinií hagot'éégo begolne'? Da'ágá-gonéhgo goz'aa go'íí. ⁵⁵ Da'ái bik'ehenkéézege Jesus nnee baa nánstáq'ahíí gádaayitñii, Ya' bésh be'idiltíshé la'íí tsj be'idiltíshé dahdaanoñii go daashotsoodgo nánotsaaq née, in'íjhíí daach'í'tsoodhíí k'ehgo? Dawa jji la' da'ch'okqah goz'aa yune' nohwit ch'ídaagonsh'aa'ahgo dahsídáá át'éé ní, ndi doo hak'i daashotsood da ní.

⁵⁶ Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi níí yee K'e'es-hchiinií begolne'híí bigha díí dawa ánagot'íí. Áídí' bitsilke'yu dawa bits'á'zhí' ádaaszaago bits'á' íthadeskai.

⁵⁷ Nnee Jesus daabitsoodíí okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Cáiphah holzéhi, yaa yit hikai, bego'aa'nií ye'ik'eda'í'chíhi hik'e Jews yánazíni bitgo íla'at'éégee.

⁵⁸ Peter da'anahgo bik'é'dí' higaal, áídí' okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bik'ih binaa l'é'dit'íjh yune' ha'ayáago nada'iziidi bitahyú nezdaa, hago ágone'íí dá'aa'zhí' yine'íí hát'íígo. ⁵⁹ Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni, yánadaaltihi bitgo Jesus zidee hádaat'íígo daazhógo yaa dahgosi'aahíí yiká daadéz'íí; ⁶⁰ Ndi doo la' da: l'áqo neheskai ndi dá doo at'éé dayú baa dahdaago'aahíí doo la' da. Nt'éégo nnee naki n'ááz, daazhógo baa dahdaago'aahi, ⁶¹ Gádaaniigo, Díí nnee, Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okqah goz'aa'nií tagoshñitgo, áídí' taagi jji hileehgo ánagoshdle'go bínes'háq, níí ní'.

⁶² Okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni hiz'í'go Jesus gáyitñii, Ya' nihíí doo nt'é nñii hadziil da née? Díí naa dahdaago'aahgo naa yádaat'íí hago at'éé. ⁶³ Áídá' Jesus doo nt'é níí da. Okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni gábitñii, Bik'ehgo'ihí'nañ hiñáhi biláhyú gánit'dishñii, Nohwit nagolñí, ya' ni Christ, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' níí nnee?

⁶⁴ Jesus gábitñii, Da'áígee áñniid: gádaanoñii, Díí bik'é'dí'go shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, da'tiséyú bina-wod golíni bigan dihe'nazhíneé dahsídáágo, yaaká'dí' yaak'os shi' honá'ahgo daashido'tséé. ⁶⁵ Áík'ehgo okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bidiyagé ídá nayihesdz'íízdá' gáníí, Bik'ehgo'ihí'nañ nch'ó'go yaa ya'ktí; nt'é bigha nnee la'í baa yanánaltí' doleel? Bik'ehgo'ihí'nañ nch'ó'go yaa ya'ktí'íí daadisots'aa. ⁶⁶ Hagot'éégo baa natsídaah-kees? Zideego bángonot'aah daañii. ⁶⁷ Áídí' biniizhí' odaach'í'dihizheeh, la'íí ndaach'í'nt's'í; la'íhíí bit'adaach'íka', ⁶⁸ Gádaaniigo, Christ nílini, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yán'ktí'yúgo, hadín nánint's'í shíhíí nohwit nagolñí'.

⁶⁹ Okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bik'ih binaa l'é'dit'íjh yune' Peter sidaa: áígee isdzán na'iziidi baa nyáágo, Ni la' áldó' Jesus Gálileedí' nagháhi bit na'aash ní, bitñii.

⁷⁰ Áídá' dawa bit'áá, Dah, hant'é nñii áñniihíí doo bí-gonsj da, nñiid. ⁷¹ K'ih bahgee ch'ínágohe'á'ayú ch'ínyáágo isdzán na'iziidi la'í náábíit'saaqo, áígee naházaaníí gáyitñii, Díí nneehíí áldó' Jesus, Názarethdí' gólíni, yit na'aash ní. ⁷² Bit'á dahdidilñiihdá' gánádo'ñi-id, Áí nneehíí doo bígonsj da. ⁷³ D'et'í'he'k'e ahánidí' nazíni Peter yaa hikaigo gádaayitñii, Da'anii ni áí itah níí, niyati'íí bee nígozj. ⁷⁴ Áídá' Peter bit'á dahdidilñiihgo hashkeego nch'ó'go ya'ktí' nkegonyaa, Ai nneehíí doo bígonsj da, níí nt'éégo, áígee tazhik'áné áñniid. ⁷⁵ Peter Jesus gábitñiid níí yénalñii, Tazhik'áné doo hwahá áñi-ih dadá' taadn, Áñ doo bígonsinihi at'éé da, shí'dinníí. Áídí' ch'ínyáágo dázho doo bit gozhóq dago hichag.

27 Hayit'k'á'ayú okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e Jews yánazíni bitgo dawa hagot'éégo Jesus zidee doleelí yaa nadaagoshch'ijj: ² Áík'ehgo ídaist'í'qo-go dahdaint'e', nant'án, Póntius Pílate holzéhi, yaa daidez'aa.

³ Judas, ch'í'bin'áni, Jesus zideego bángot'aaqo yí-gots'íídá', dázho doo bit gozhóq dago zhaali tádiníí okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, Jews yánazíni bitgo t'aa'zhí' yaa náyiné, ⁴ Gáníígo, Nnee dá'ik'ehyú át'éhi ch'í'ni'á'ahíí bigha doo bik'ehyú ásdzaa da.

Áík'ehgo gádaabiñii, Néé doo nanohwint'og da. Dani nanínt'og le'. ⁵ Da'ch'okqah goz'aa yuñe' zhaalihíi nay-ítkaadá' ch'ínyáágo da'idodlee. ⁶ Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi zhaali nádaidnné'go gádaañii, Zhaali biyi' ohilkaadíi biyi' yuyaa doo o'né'go goz'aa da, dił bigha nahasñilíi bigha. ⁷ Áík'ehgo yaa yadaakt'ídá' zhaalihíi bee nñee gosht'ish tús áiléhi bini' nahazñii, áígee aḡahdí' nadaakaihíi lehi'ñíi dolee'go. ⁸ Ái bigha áid'í' godezt'í'go díi jjižhí' ái ni'híi, Ni' dił bee nahazñiihíi, holzee. ⁹ Áík'ehgo *Jérémy*, Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú na'iziidi, gáníi n'íi begolzaa, Zhaali tádinhií, Israel hat'í'íi ta'i, Ái nñee iljí, daañiigo, nádaidnné'go, ¹⁰ Gosht'ish tús áiléhi bini'íi yaa nadaihesñii, sheBik'eh'ń áshiññiid n'íi k'ehgo. ¹¹ Jesus nant'án yidáhzhí' sizijgo nayidíkid gáyitñiigo, Jews ízisgo biNant'a'í n'íi nées? Da'áígee áññii, biñii, Jesus. ¹² Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi, Jews yánazini biłgo baa dahgoz'aa ndi doo nt'é nii da lək'e. ¹³ Áík'ehgo Pílate gábiñii, Łáągo naa yadaakt'íi ya' doo dints'ag da nées? ¹⁴ Áidá' t'ah Jesus doo nt'é biñii da, yati' dała'a ndi; ái bigha nant'án dázho bił díyagot'ee. ¹⁵ Bitis hagowáh n'íi bíná'godiníhgo da'idaagee ha'áshijeedíi dała'a, hadíi nñee hádaat'íinií, nant'án bá ch'ínádaayítteeh lək'e. ¹⁶ Áígee nñee doo bik'ehyú át'éé dago bígózini, Barábbas holzéhi, ha'ásitji lək'e. ¹⁷ Áík'ehgo nñee íta'adzaago Pílate gádaabiñii, Hadíi nohwich'í' ch'ínánshteeh hádaat'íi? Barábbas nées, dagohíi Jesus, Christ holzeehíi nées? ¹⁸ Pílate yígótsj nñee dawa Jesus bił daanzhoqohíi bigha okqah yedaabik'ehi Jesus yik'edaanñihgo baa daabidez'aa. ¹⁹ Pílate yánáltihgo dahnezdaadá' bi'aahíi, ta' yich'í' yi'aa gábiñiigo, Ái nñee dábi'k'ehyú át'ééhíi doo baa nanna da, díi jjiigo baa naisee'go shiniigonkt'éé. ²⁰ Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazini biłgo nñee íta'adzaahíi biini' yá ádaagozlaa, gádaayitñiigo, Barábbas nohwá ch'ínáñtteehdá' Jesus-híi zodéé, daadohñii. ²¹ Nant'ánhií gádaabiñii, Díi nñee nakihíi hadíi nohwich'í' ch'ínánshteeh? Barábbas zhá hádaahit'íi, daañii. ²² Pílate gánádaabítdo'ñiid, Jesus, Christ holzéhi, hago laą nohwá áshé' áidá? Dawa gádaabiñii, Tsji'itna'áhi bíhołkałgo zodéé. ²³ Nant'ánhií gádaabiñii, Nt'é bigha, hant'é bee nch'og'go adzaago? Nñee da'tiségo nnádaadilghaazhgo, Tsji'itna'áhi bíhołkałgo zodéé, daabiñii. ²⁴ Pílate doo hagot'éégo nñee yidag hagháh át'éé dago, ta'íi godnch'áad nkegonyaago yígótsjídá', nñee íta'adzaahíi biñáát tú náidnkaągo bigan tayizgis, gáníigo, Díi nñee dábi'k'ehyú át'ééhíi bidíi shíi doo nashint'og da: dánohwíi nadaanohwint'og le'. ²⁵ Nñee dawa gádaabiñii, Bidíi nohwiká'zhí' at'éé dolee, ta'íi nohwichagháshéhií ałdó' biká'zhí' at'éé dolee. ²⁶ Áík'ehgo Pílate Barábbas nñee yich'í' ch'ínáint'íi, áidá' Jesus-híi hab'í' oltsaazdá' tsji'itna'áhi bíhołkałgo zidéégo nñeehíi yaa daidez'aa. ²⁷ Nant'án bisiláadahíi yáná'tih goz'aa yuñe' Jesus odaizt'e' lək'e, áígee siláada dawa baa íta'adaizlaa. ²⁸ Áidí' bidiyágé yaa daidntsoozdá' diyágé lich'íi yá ádaagozlaa.

²⁹ Hosh diwozhi nánihezwozgo nant'án bich'ah k'ehgo alzaahi bik'e daidez'aa, bigan dihe'nazhiñéégo tsj yaa daiztaą: ta'íi bich'í' nádaahilzhishgo baa daadloh, Gozhóq, Jews ízisgo biNant'a' n'íi! daañiigo. ³⁰ Áidí' bik'ídaadihizheeh, ta'íi tsjhií naanádaidntaągo bitsits'inyú nádaidnt'ish. ³¹ Aḡ baa daadlohda', diyágé yaa daidntsoozdá' dabíi bidiyágé yá ánádaagosdlaa, áidí' tsji'itna'áhi yiká' daizitheeyú bił nádezaą lək'e. ³² Ch'ínáñt'áayú nñee Símon holzéhi, *Cyréne* golzeedí' gólíni, siláada daabiłtsaągo, Tsji'itna'áhi bá dahngheeh, daabiñii. ³³ Áík'ehgo Gólgotha golzeegé nañts'áą, ái golzeego itsits'in sí'áni golzeego ágolzee. ³⁴ Áígee vinegar, nch'íi bił nadesdziidgo, Jesus yaa daizkaą: yizljh ndi doo yodlaą da. ³⁵ Áígee tsji'itna'áhi yídaabiskałdá' bidiyágé íta'isñiigo yigha da'diłjoł lək'e: Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú na'iziidi gáníi n'íi begolne'go ánágot'íi, Shidiyágé íta'isñii, ta'íi iká' shí'íhíi yigha da'diłjoł. ³⁶ Áidí' áígee naháztaągo daabineł'íi lək'e. ³⁷ Nt'é baa dahgost'aaníi ádaagozlaago bitsit'á'gee díinko dahdaiztaą, DÍI JESUS JEWS ÍZISGO BINANT'A' NLÍNI, golzeego k'eeshchij. ³⁸ Áígee nñee da'in'íhíi naki ałdó' Jesus ba'ashhahdí' tsji'itna'áhi bídaahaskał, ta' dihe'nazhiñéégo, ta'íi be'eshganzhiñéégo. ³⁹ Bahyú ch'íhikáhíi bitsits'in daidíktasgo yati' yee daabokáał, ⁴⁰ Gádaañiigo, Biyi' da'ch'okqahíi tanágošñiigo taagi jji hileehgo ánágošhdle', nñii ni', halaą, Bik'ehgo'ihí'ñañ biYe' n'íi yúgo dáni hasdá'ánlteehego tsji'itna'áhi biká'dí' gódał ch'ínnáh. ⁴¹ Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníi ye'ik'eda'it'chíhi, ta'íi Jews yánazini ałdó' baa daadloh lək'e, gádaañiigo, ⁴² Nñee hasdá'yiniłdá' bíhií doo hasdá'ádilteehe da. Israel hat'í'íi ízisgo biNant'a' n'íi yúgo, tsji'itna'áhi yiká'dí' naadowáh, áík'ehgo daahohiidlaą. ⁴³ Bik'ehgo'ihí'ñañ ya'ohíi; án hát'íi yúgo hasdá'bółteehe: Bik'ehgo'ihí'ñañ biYe' nshłji, ñiidá', daañii. ⁴⁴ Da'n'íhíi áígee tsji'itna'áhi yídaayiskałíi ałdó' da'áík'ehgo bee baa daadlohgo daabóch'iid lək'e. ⁴⁵ Isk'áhnyáádí' taagi nehenkéézzhí' ni' biká' dahot'éhé godíhł gozlj lək'e. ⁴⁶ Taagi nehenkéézzgo shj Jesus nádidilghaazhgo gáníi, Éli, Éli, láma sabákthani? ái, Bik'ehgohinshñaaahíi, Bik'ehgohinshñaaahíi, nt'é laą bigha shits'á'zhí' ándzaa? golzeego ágolzee. ⁴⁷ Ła' áígee nadaaziinií daabidits'ago, Díi nñeehíi *Elías* yich'í' añii, daañii. ⁴⁸ Dagoshch'í' nñee ta' nádilwodgo túdaabits'qsíi vinegar yiyi' naiz'aa, áidí' tsj yaa dahyiz'aaągo Jesus bizé'zhí' dahyída'nłtsiih. ⁴⁹ Ła'ihíi gádaañii, Ntséñ't'ah, bídaagonolzijh, Elías baa higháhgo hasdábilteehe shj. ⁵⁰ Jesus nanádidilghaazhgo dabíi biyi'siziinií be'ogoyáágo áyílaa lək'e. ⁵¹ Áígee kjh biyi' da'ch'okqahíi biyi' yuñe' daadintsoozíi bighá'dí' hayaago íłch'idláád lək'e; ni' godihes'naadá' tséé daahesdla'; ⁵² Nñee łeyi' nazjeedíi bá íłts'á' ádaagosdzaago ínashood daanlj n'íi łáągo naadiikai. ⁵³ Ái Jesus naadiidzaahíi bikédí'go łeyi'dí' hakaidá' kjh dilzini gozñilyú okaigo, nñee łáągo daabiłtsaą. ⁵⁴ Siláada gonenadín binant'a'íi, ta'íi yil nakaihi Jesus daineł'ini, ni' nagohi'naago ta'íi áígee

ágodzaahíí daayiltsaądá' dážhó ndaaldzid, áik'ehgo gádaanii, Díí da'anii Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nłíni laą. ⁵⁵ Isdzané łąągo Gálileedí' Jesus biké' anakahi, bich'odaanii-ihí, ańahdí' nazji daabineł'jigo: ⁵⁶ Mary Mágdalene, łafíí Mary, James hik'e Joses bąą, łafíí Zébedee bichągháshéhíí bąąhi ałdó' itah nazji. ⁵⁷ K'ad o'iaahyú, nńee háłdzili, Arimathéa golzeeyú gólíni, Joseph holzéhi nyáá, ńń Jesus yodłáni: ⁵⁸ ńń Pílate yich'j' oyáágo Jesus bits'íhíí yíyókeed. Áik'ehgo Pílate ńńigo Jesus bits'íhíí baa daach'idez'ąą. ⁵⁹ Joseph Jesus bits'íhíí baa det'ąądá' nak'ą'igaihi nłt'ehi yik'íyidesdzigo, ⁶⁰ Dabíí bitsébií'ńń ńńidéhi goz'ąą yuńe' nyintłj, ńń tséé biy' yuńe' hayik'éhgo áyílaahi: ádí' tséé nchaahi yidaidenłhizdá' onáđzaa. ⁶¹ Mary Mágdalene, łaf' Maryhíí biłgo, tsébií'ńńhíí bidážh'j' sikee lęk'e.

⁶² Iłch'j'golńe'ńń bijji hiskaągo okaąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, *Phárisees* daanłni biłgo, dałaf' Pílate yaa hikaj, ⁶³ Gádaabiłniigo, Nohwinant'a', bínadaahiłniih, ńń k'izé'idíłteehíí t'ah hińaadá', Taagi hileehgo bijji naadishdáh, ńń ni'. ⁶⁴ Ái bighą nik'ehgo tsébií'ńńhíí ch'íitingee dážhó nł'izgo áolńe', taagi hileehíí bijjizh'j', doo ágát'éé dayúgo dánko bitsilke'yu t'łé'go hikáhgo bits'í daayin'j'ih, ádí', Jesus daztsaądí' naadiidzaa, nńee daayilniih: áik'ehgo iké'yú doo bik'ehyú ádaanii dahíí ntségo ádaanii n'ńi bitisgo ádaanii doleeł ákoh. ⁶⁵ Pílate gádaabiłni, Silááda tsébií'ńń yináadaadéz'ńni nohwaa sinil: t'íi, nzhóągo nł'izgo ádaahłe'. ⁶⁶ Ádí' okaigo, tsébií'ńńhíí nzhóągo nł'izgo ádaizlaa, łafíí áige silááda yináadaadéz'jigo ádaizlaa.

28 Jews daagodnłsiníí bijji hiskaągo hayołkaalyú inashood daagodnłsiníí bijji, Mary Mágdalene, łaf' Maryhíí biłgo tsébií'ńńyú daadéz'jyú ó'áázh. ² Nt'éégo adijid ni'godes'naa: Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaakád' nkenyáágo, tséé daadin'ńńn'ńi yó'oyiłhizdá' yiká' dahnezdaa lęk'e. ³ Biniizh'j' hada'didla'híí k'a'at'éé, bidiyágé zas k'ehgo dážhó łigai: ⁴ Ináadaadéz'ńni tsídaadesyzyú daaditłid daasilj, nńee nanezna'híí k'ehgo ádaasđzaa.

⁵ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a isdzané gáyilńii, Doo nédaaldzid da: Jesus ts'j'łna'áhi biheskał n'ńi biká hadaanohhtaago bígonsj. ⁶ ńń doo hak'i da: naadiidzaa ni', ńń n'ń k'ehgo, Yushd'é, nohweBik'ehń bits'í siné' n'ńee daadeh'j'j. ⁷ T'íi, dáhále bitsilke'yu Jesus daztsaądí' naadiidzaahíí baa nagołni'yú doh'aash; nohwádjh Gálilee golzeeyú óyáá; ákú daahołtséh: da'aniiigo ádishni. ⁸ Tsébií'ńńdí' hwéheego dahts'isteel, nédaaldzid ndi bił daagozhóą lęk'e; bitsilke'yu yil nagołni'yú ots'ılteel.

⁹ Nt'éégo bitsilke'yu yil nadaagolńi'yú hi'ashgo, Jesus bideyaa, Gozhóą, biłniigo. Ákú Jesus yiyahzh'j' hayaa adzaago yikee daayotądá' daayokaąh lęk'e. ¹⁰ Jesus gábiłni, Doo nedzid da: shik'isyú, Gálileeyú dohkáh, biłdohńii, ákú daashiłtséh ndi at'éé.

¹¹ Isdzané ákú hi'ashdá' ináadaadéz'ńnihíí łaf' k'j' gozńilyú hikaigo, okaąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi hago ágodzaahíí dawa yil nadaagosńi'. ¹² Okaąh yedaabik'ehi, Jews yánazini biłgo ńń'adzaago baa nagoshchijid' silááda bestso łąągo bitasni, ¹³ Gádaayilniigo, Nńee gádaabiłdohńii, Bitsilke'yu t'łé'yú nádaabinest'j'jd, da'ilwoshdá'. ¹⁴ Nant'ńń ya'ikonziyúgo, nohwá bich'j' yadaahiłti'go doo hago ádaanohwile' at'éé da. ¹⁵ Silááda bestso nádaidnné'go, da'ádaabiłd'ńniyú ádaasđzaa: díí jji ndi silááda ádaanii n'ńi Jews bitahyú t'ah benagowaa.

¹⁶ Bitsilke'yu łaf'ts'áadahíí dzilyú okai, Jesus bán-daagoz'ąą n'yú, Gálileeyú. ¹⁷ Ákú Jesus daayiltsaądá' daayokaąh: ndi łaf'ihíí bił nadaagoki. ¹⁸ Jesus baa nyáágo gádaabiłni, Yaaká'yú, ni'gosdzńń biká'gee ałdó', dawa beshik'ehgo shaa godet'ąą.

¹⁹ Áik'ehgo t'íi, dahdohkáh, ił'aniyú hadaazt'ńńi dawa bił ch'ídaagonoh'aah, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa, hik'e biYe', łafíí Holy Spirit bizhi'ńń bilázh'j' baptize ádaagoł'jigo: ²⁰ Ádaanohwidéniidíí dawa bik'isk'eh ádaat'eego bił ch'ídaagonoh'aah: áik'ehgo dahazh'j' nohwił nshłj, nná-godzaayú ndi. Doleełgo at'éé.

MARK

1 Bik'ehgo'ihí'nañ biYe', Jesus Christ, baa na'goni'íí baa gozhóni díinko begodezt'i'; 2 Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi n'íí binaltsoos biyi'dí' díí baa ke'es-hchijj, Shíí, Bik'ehgo'ihí'nañ, shinal'aá nádjhyú itch'j'gole' doleelíí de'la'. 3 Da'igolj'jyú hadírnshj dilwosh, Nohwe-Bik'ehñ bádjhyú itch'j'daagohte', intín itk'ídezdohgo bá ádaahte', ñiigo. 4 Áík'ehgo John da'igolj'jyú baptize ádaagole', ñnee yich'j' yádaakti'go gádaayiññii, Nohwinch'j'íí bits'á'zhj' ádaahne'go baptize ádaanohwi'dolne', áík'ehgo nohwinch'j'íí bigha no-hwaa nágodit'aah doleel. 5 Judéa dahot'éhé ni' goz'áad'íí ła'íí Jerúsalem golzeed' baa nánz'á'á, áí dawa bi'ádaate' nch'j'íí yaa nanádaagosñi'dá' túnlínií Jórdan holzéhi biyi' John baptize ádaabizlaa. 6 John bidiyagé bighán ha'í'áhíí bighaa alzaa, ikał hilchii biziz alzaa; ná-gonech'iidi hik'e dzíyú gosnihií biłgo bihidán l'ek'e; 7 Ñnee yich'j' yádaakti'go ganíí, Shikéd'í' ła' shitisgo at'éhi higháh, ts'iyaa ashnéhgo biket'óól ke'ish'adzhi' ndi doo bik'eh sitj' da. 8 Shíhíí tú bee baptize ádaanohwishlaa: áídá' án Holy Spirit yee baptize ádaanohwi'j' doleel. 9 Áí benagowaadá' Jesus ni' Gálileege Nazareth holzeed' ch'ínyáadá', túnlínií, Jórdan holzéhi, biyi' John baptize ábíílaa. 10 Tú biyi'dí' hanádaadá' dagoshch'j' yáá it's'á' ádzaago, Holy Spirit hawú k'ehgo bich'j' nke'eníhgo yiłtsaa: 11 Nt'éégo yaakád'í'go yati' ganíigo yidezts'aa, ShiYe' shił nzhóni níj'j, naa shił gozh'ó. 12 Dagoshch'j' Holy Spirit nabílaa-go da'igolj'jyú obinyood. 13 Satan nabíntaahgo ákú da'igolj'jyú dizdin behiskaa; ts'étaahgo daagolíni biłgo; áígee Bik'ehgo'ihí'nañ binal'aá yaakád'í' daagolínií baa hikaigo bich'odaazñi' l'ek'e. 14 John ha'áneztj'j'íí bikéd'í'go Jesus Gálileeyú nyáá, Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aanií baa na'goni'íí baa gozhóni yaa yati'go, 15 Ganíí, Áígee baa gonyáá, Bik'ehgo'ihí'nañ nant'aahíí biká' nagowaa; nohwinch'j'íí bits'á'zhj' ádaahne', yati' baa gozhóni daahohdla' le'. 16 Jesus túsikaanií Gálilee holzéhi bahyú higaaldá', Simon bik'isn Andrew biłgo łóg behaidléhé nanest'óoli téh nádaayi'aa'go yiłtsaa: áí łóg hadaayileehíí daanlj'j. 17 Jesus gádaabiññii, Shiké'yú doh'aash, łóg hayihileehíí k'ehgo ñnee shá nádaahohłahgo ánohwishte'. 18 Áík'ehgo dagoshch'j' łóg behaidléhé nanest'óolihií da'áígee ndaistsoozdá' Jesus yiká' dahn'aazh l'ek'e. 19 Áíd' dah-náidiidzaago James, Zébedee biye', hik'e bik'isn John biłgo yiłtsaa, áí tsina'eełíí yi' naházta'a, nanest'óolihií ná-daiłkadgo. 20 Dagoshch'j', Yushdé', biññii: áík'ehgo bitaa, Zébedee, hik'e bánada'iziidi biłgo da'akú tsina'eełíí yi'í

naházta'ad'á' yits'á' dahn'aazh, Jesus biké'. 21 Áíd' Capér-naum golzeeyú okai; dagoshch'j' Jews daagodntsiníí bi-jj' ha'ánátséh goz'aa yuñe' ha'ayáago itch'j'g'aaah l'ek'e. 22 Áígee itch'j'g'aaahíí yaa bił diyadaagot'ee: yebik'ehíí k'ehgo yił ch'j'g'aaahíí bigha, doo begoz'aanií ye'ik'eda'it'ch'ihí ádaat'eehíí k'ehgo da. 23 Jews ha'ánátséh goz'aa yuñe' ñnee ła' spirit nch'j' biyi' golínihi sidaa l'ek'e; án nádidilghaazhgo, 24 Ganíí, Doo nohwaa nanñaa da; hago l'á' át'éégo nohwich'j' goñ'aahgo ánt'j'j, Jesus, Nazarethd' nanñahi? Ya' da'ííí no-hwiłch'íyú nyaa né? Shíí nígonsj, hadín ánt'j'j'íí, Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'đ'go Dilzj'ngo Nlíni. 25 Jesus nłdzil-go hadziigo gáyitñii, Handziih hela', an biyi'dí' hanñáh. 26 Áík'ehgo spirit nch'j'íí ñnee nádinigisdá' ádj'j ná-didilghaazhgo biyi'dí' halwod. 27 Ñnee dawa bił diyadaagot'eego na'ídaadilkid gádaaniigo, Díí nt'é l'ahi? Áníí zhá itch'j'g'aaahi l'aa. Yebik'ehgo spirits daanch'j'íí yich'j' hadziigo ndi daabidits'ag. 28 Dagoshch'j' Gálilee golzeehíí dahot'éhé nł'éégo baa ch'ñii didezlaad l'ek'e. 29 Jesus, James hik'e John biłgo ha'ánázéhd' ch'ínakaigo Simon hik'e Andrew bigowa yuñe' ha'ákai. 30 Ák'one' Simon bi'aahíí b'á' nezgaigo sitj'j; áík'ehgo dagoshch'j' Jesus yił nadaagosñi'. 31 Baa nyáadá' bigan yiłtsoodgo hadag áyíílaa; dagoshch'j' nezgai n'íí bits'á' gonyáá, áíd' nádiidzaago yá da'dezné'. 32 O'í'á'zhj' godeyaago kah itah at'éhi yaa nakaihií dawa, ła'íí ch'iidn isnáh ádaabi'sinií Jesus bich'j' yú bił nch'eheskai. 33 Áí k'j' gozñilgee daagolínií dawa dadángee baa íla'adzaa. 34 Áígee kah itah at'éhi yaa nakaihií l'á'ágo ná-daayilzii, ła'íí ch'iidn l'á'ágo hainehehood; ch'iidnhíí bí-daagołshíí bigha Jesus, Hadaahdziih hela', daabiññii l'ek'e. 35 T'ahbjyú doo hwahá got'j'j' dadá' Jesus nádiidzaago ch'ínyáá, doo hadín naghaa dayú óyáá, ákú oska'ad. 36 Simon hik'e yił nakaihií biłgo biké'yú okai. 37 Baa hikaigo gádaabiññii, Ñnee dawa hadaanintaah. 38 Áík'ehgo Jesus ganíí, Noo', ła'hyúgo k'j' nagozñilyú náádokáh, ákú ñnee bich'j' yánádaahoshti'; díí bigha niyáhi. 39 Áíd' Gálilee dahot'éhé biyi'yú Jews ha'ánátséh nagozñil yuñe' ñnee yich'j' yati'go naghaa, ła'íí ch'iidn hainehehood l'ek'e. 40 Ñnee łóod doo ínád'j' dahi, lep-rosoy holzéhi, yaa nagháhi Jesus yich'j' hilzhiizhgo náyoka'ah, ganíigo, Nashínlziihií bik'eh síntj'j'go nígonsj, hánt'j'j'júgo náshínlziih. 41 Áík'ehgo ñneehíí Jesus yaa ch'oba'go yich'j' dahdidilñiid' yee delñiihgo, Hasht'j'j; nándziih, yiłñii. 42 Áí yiłñiidá' dagoshch'j' łóod n'íí ínás-dj'j'go ñneehíí nádzii l'ek'e. 43 Jesus bich'j' hadziidá' obi'la'; 44 Gábiññiiigo, Hadín dánko bił nagolñ'í' hela': tíí,

okaqah yebik'ehi bich'ij' ch'ingah adndle'go, Moses ngon'aa lek'ehii k'ehgo hananidelzaahii bigha Bik'ehgo'ihinaan dant'eheta baa nne', aik'ehgo nandzi-ihii nnee yidaagotsj doleef. ⁴⁵ Aidá' da'adzaayú yaa nagolnigo deyaa, dahot'ehé ch'ingii didezdaad, ai bigha Jesus doo dayúweh kjh gozñilyú ch'ingah aanadaat da, da'igolijyú zhá naghaa: aidá' itch'jd' nnee baa nántsáq lek'e.

2 Aidí' da'kwii iskaqago Jesus Capernaum golzeeyú nádzá; áígee gowayú sidaa, daanii. ² Dagoshch'ij' nnee lqágo baa nántsáq, dázhq doo hagee nágost'aa da, dáaditj bahyú ndi: áígee yati' nnt'ehi yaa yakti' lek'e. ³ Áígee nnee la' baa hikai, djji hilt'eego nnee di'ili baa daiskaqago, ⁴ Ch'ilaadhii bigha Jesus doo bit'ah ch'id-owáhgo da, aik'ehgo kjh biká'hii yó'adaizñil, Jesus bik'ehgee: ai aqat ch'ij'ángo adaizlaad' di'ilihii yiká' siti-inii bee nkedaiztjj. ⁵ Daabi'odla' Jesus yígotsjddá' di'ilihii gáyitñii, Shiye', nincho'hii bigha dák'ad naa ná-godet'aah. ⁶ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chihii la' naháztaq, dábiyi'yú na'idaaditkidgo gádaanii, ⁷ Hant'é bigha dii nnee Bik'ehgo'ihinaan adil'ijgo anii laq? Hadin la koncho'hii bigha kaa nágode'aah? Bik'ehgo'ihinaan zhá go'ij. ⁸ Na'idaaditkidii Jesus dagoshch'ij' biyi'siziinii bee yígotsjddgo gáyitñii, Nt'é bigha na'idaado'kid? ⁹ Hadihii doo nyeego di'ilihii ách'ingiih da, Nincho'hii bigha naa nágodet'aah; dagohii, Nándndáh, biká' síntiinii dah-nádnégo dahnghá? ¹⁰ Ni'gosdzán biká' nnee bincho'hii bigha baa nágodet'aahii shii, nnee k'ehgo Niyááhii, beshik'ehgo bidaagonotsj doleehii bigha, (nnee di'ili sitiinii gáyitñiid,) ¹¹ Nándndáhgo biká' síntiinii dahnádnégo gowayú nádndáh, nitdishñii. ¹² Dagoshch'ij' nádiidzaago yiká' sitji níi dahnáyinégo dawa binaáa ch'inyáa; aik'ehgo nnee dawa bit díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihinaan ya'ihedaanzjgo gá-daanii, Doohwahá aik'ehgo daahiiltséhi da. ¹³ Aidí' Jesus túsikaanii bahyú ch'inánadzaadá' nnee baa nanántsáq, áígee yit ch'idaagoz'aa. ¹⁴ Jesus higaatgo Alphéus biye', Levi holzéhi, tax nanáhi'ñifgee sidaago yit'saada' gáyitñii, Shiké' dahnghá. Aik'ehgo nádiidzaago biké' dahiyaa. ¹⁵ Aidí' Levi bigowayuné' Jesus iyaqago nezdaago, tax bich'ij' nadaahi'ñiitii la'ii nnee doo bik'ehyú adaat'ee dahii lqágo Jesus hik'e bitsitke'yu bitgo itah da'iyaaqago dahdinezbjh; nnee gádaat'eehii lqágo Jesus biké' anátseef lek'e. ¹⁶ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chihii hik'e Phárisees daanlini bitgo tax bich'ij' nadaahi'ñiitii la'ii nnee doo bik'ehyú adaat'ee dahii Jesus yit da'iyaaqago daayit'saada' bitsitke'yu gádaayitñii, Nt'é bigha tax bich'ij' nadaahi'ñiitii la'ii nnee doo bik'ehyú adaat'ee dahii Jesus yit da'iyaaq? ¹⁷ Jesus ai yidezts'aaadá' gádaabitñii, Doo hago'adaat'ee dahii izee nant'an doo yaa nakáh bik'eh da, daanñihii zhá: shii nnee doo bik'ehyú adaat'ee dahii, Nohwincho'ii bits'ázhij' adaahne', bitdishñiyú níyáa, aidá' nnee dábit'ehyú adaat'eehii doo ágádishñiyú níyáa da. ¹⁸ John bitsitke'yu hik'e Phárisees daanlini bitsitke'yu dáshingá' da'okaqah ni': aik'ehgo Jesus yaa hikaigo gánii,

Nt'é bigha John bitsitke'yu hik'e Phárisees bitsitke'yu dáshingá' da'okaqah, aidá' ni nitsitke'yu doo dáshingá' da'okaqah da? ¹⁹ Jesus gádaabitñii, Ya' ni'ingehge nnee ila'adaat'eehii nnee niingehii yit nakaiyúgo dáshingá' da'okaqah née? Dah, nnee niingehii yit nakaiyúgo doo dáshingá' da'okaqah at'éé da. ²⁰ Dahagee nnee niingehii bits'á' náditteeh ndi at'éé, áígee dáshingá' da'okaqah doleef. ²¹ Ko'ii déncho'ehii doo nak'á' anidéhii bee ch'idi'aah da; ágách'idzaayúgo anidéhii ithanigháhgo dayúwehégo onanádlaad. ²² La'ii wine anii alzaahii ikagé wine benaatinii déncho'ehii doo biyi' tadaach'ingit da; ágách'idzaayúgo wine anii alzaa'ihii ikagé yiditdohgo na'ñil, aik'ehgo winehii aqat ha'ijool, la'ii ikagéhii kots'á' yitchoqoh: aidá' wine anii alzaa'ihii wine benaatinii anidéhii zhá biyi' tadaach'ingit. ²³ Lah Jews daagodntsinii bijji Jesus t'oh naghá hentiinii yiyi'yú higaat; bitsitke'yu yit hikaahgo t'oh naghá binest'á' nadaayitñii nkegonyaa. ²⁴ Phárisees daanlini Jesus gádaayitñii, Dín'ij, nt'é bigha godilzinii bijji doo baa nach'ighaa dahii nitsitke'yu yaa nakai? ²⁵ Jesus gádaabitñii, Ya' David hik'e yit nakaihii bitgo idán adjhggo shingá' daasiljigo, hago adaasdzaa lán shjhi doo hwahá baa da'ohshiih da née? ²⁶ Abiathar okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitjddá' Bik'ehgo'ihinaan daach'okaqah goz'aa yuné' ha'ayáago, bán Bik'ehgo'ihinaan ye'okaqahgo baa hi'négo ni'né' níi náidnnégo yiyaa, la'ii yit nakaihii at'dó' la' yá'nné' lek'e; ai bánhii okaqah yedaabik'ehi zhá daayiyaaqago goz'ánihi. ²⁷ Jesus gádaabitñii, Godilzinii bijji nnee bá alzaa, doo nnee godilzinii bijji bá alzaa da: ²⁸ Ai bigha shii, nnee k'ehgo Niyááhii, godilzinii bijji ndi beshik'eh.

3 Jesus Jews ha'anáséh goz'aa yuné' ha'anánadzaago nnee bigan da'ázhihéé binawod ásdjidi ákone' itah sidaa. ² Aik'ehgo Jesus daabich'in'ij, godilzinii bijji ai nneehii náyilzihi shj daabich'o'ñigo; ágádaayúgo dant'eheta bee yaa dahdaago'aahii bigha. ³ Jesus nnee bigan binawod ásdjidi, Kodé' hizji, yitñii. ⁴ Aidí' nnee daabine'íinii gádaayitñii, Ya' godilzinii bijji nnt'éégo ách'it'ijgo goz'aa née, dagohii ncho'i bee ách'it'ijgo née? Ya' nnee hasdách'it'eehgo née, dagohii ch'izit'heego née? Aidá' doo nt'é daanii da. ⁵ Bijji daant'izii bigha Jesus doo bit gozhq dago déhashkeego nnee yitah déz'jidá' nnee bigan binawod ásdjidi, Yushdé' dahdinñih, yitñii. Aik'ehgo bich'ij' dahdidilñiigo bigan nádzii, lahzhingehii ga'at'éé násdlij. ⁶ Aidí' Phárisees daanlini ch'ékaigo dagoshch'ij' Hérod yit daagot'ini bitgo hagot'éégo Jesus daayizit'eehii yee ndaagoshchji. ⁷ Jesus bitsitke'yu bitgo túsikaayú dahiskai: nnee lqágo Gálileed' la'ii Judéad' biké' onátsáq, ⁸ Jerúsalem'dí' at'dó', la'ii Iduméad', Jórdan túnlíinii hanaad', la'ii Tyre hik'e Sidon binaadyúdí', izisgo anát'ijhii ya'ikodaanzjgo baa nántsáq. ⁹ Akú nnee lqáhii bigha Jesus bitsitke'yu gádaayitñii, Nnee doo daashiljizh da doleefgo t'ahkodá' tsina'eeef at'síséhi kozhij' shá nno'ee. ¹⁰ Nnee lqágo náilzi; aik'ehgo kah yaa nakaihii dawa bee denshchid daanzjgo bik'izhij'

daalishjizh lèk'e. ¹¹ Spirits daanch'íí dahagee daabo'jige biyahzhí' hayaa ádaadzaago nádaadidilghaazh, Ni, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' n'íni ánt'jji, daaniigo.

¹² Ch'ídaashinoh'aah hela', daayiñhii. ¹³ Áíd'í' Jesus wá'zhj' hayaadá' yit nakai doleelí, Yushdé', daayiñhii: áík'ehgo baa hikai lèk'e.

¹⁴ Bitsilke'yu doleelí nakits'ádah hayinil, yati' baa gozhóni yaa yádaakti'yú daido'aa'go, ¹⁵ Itah at'éégo daanñihíí nádaayilziingho, ch'iidn a'ldó' hadainihiyóódgo binawod baa daadest'aa:

¹⁶ Simon holzéhi Peter a'ldó' yizhi' yá áyílaahi;

¹⁷ Zébedee biye', James holzéhi hik'e bik'isn John bi'go;

ái Boanérgees yizhi' yá ádaayiizlaa, i'ñihíí k'a'at'éégo golzeego ágolzee: ¹⁸ Andrew, Philip, Barthólemew, Matthew, Thomas, Alphéus biye' James holzéhi, Thád-deus, Símon, Cánaanite n'íni, ¹⁹ Ła'íí Judas Iscáriot, ch'íbidó'aahí: áí hayinildá' k'ij yuñe' ha'akai lèk'e.

²⁰ Áígeee n'nee dázh'ó' l'á'ágo íta'ánánádzaa, áík'ehgo Jesus hik'e bitsilke'yu doo hagot'éégo ndi da'iyaa da.

²¹ Bik'íí ya'ikodaanzjídá' biká okai; Biini' édjih laa, daaniigo.

²² Begoz'aaníí ye'ik'eda'it'chíhi Jerúsalem'dí' hikaihíí gádaañii, Ch'iidn binant'a', Beélzebub holzéhi, biyi' sizji l'ágo, án binawodíí bee n'nee biyi'dí' ch'iidn hainihiyood, daabiñhii lèk'e.

²³ Áíd'í' Jesus begoz'aaníí ye'ik'eda'it'chíhi, Yushdé', daayiñhiiigo, na'goni'íí bee bił ch'ígó'aahgo gáníí, Hagot'éégo Satan biyi'dí' dabíí hádi'nidzood doleel?

²⁴ N'nee da'aháyú binant'a' golíínií dabíí it'ch'í' nanádaagon'kaadyúgo doo a'nahyú bengonowáh át'éé da.

²⁵ Da'la' naháztaaníí dabíí it'ídahnájahyúgo doo a'nahyú bengonowáh át'éé da.

²⁶ Áík'ehgo Satan dabíí ích'í' naná'idziidgo ádaagodet'aa'yúgo doo a'nahyú bengonowáh át'éé da, daazhógo bengonáh.

²⁷ Doo hadíni n'nee nalwodi bigowa yuñe' ha'agháhgo dawahá bíyéehíí yino'jijh at'éé da, ntsé n'nee nalwodíí íhíit'q'qyúgo zhá; áídá' dawahá bíyéehíí yits'á' yin'jijh.

²⁸ Da'añiigo gádaanohwiłdishñii, N'nee binch'ó'íí dawa baa nágodit'aah doleel, Bik'ehgo'ihí'nañ nch'ógo baa yách'it'íí ndi a'ldó': ²⁹ Áídá' Holy Spirit dénch'ógo baa yách'it'i'yúgo hii doo kaa nágodinot'áah at'éé da, áídá' dahazh'í' bił ch'ígodeehíí bee bá goz'aa:

³⁰ Begoz'aaníí ye'ik'eda'it'chíhi, Ch'iidn biyi' golíí l'á'á, daabiñhiihí bigha Jesus díí k'ehgo ya'ti' lèk'e.

³¹ Jesus bik'isyú bima biłgo akú hikai, dadányú nadaaz'í'dá' bich'í' oda'is'a', Yushdé', daabiñhiiigo. ³² N'nee l'á'ágo biñaayú naháztaaníí gádaabiñhii, Nimaa łá'íí nik'isyú dadányú nazji, níka daantaahgo.

³³ Hadíni shimaa, hadíni shik'isyú? biñhii. ³⁴ Jesus n'nee biñaayú naháztaaníí yitah déz'jídá' gáníí, Kúnko shimaa łá'íí shik'isyú.

³⁵ Dahadíni Bik'ehgo'ihí'nañ dáhát'ííyú ánát'jijíí, shik'isn dagohíí shilah łá'íí shimaa at'éé.

4 Jesus túsikaaníí bahgee it'ch'ígó'aah nkenágo didzaa: áígeee n'nee l'á'ágo baa nán'á'á, áík'ehgo tsina'eelíí yihyaago dahnezdaa; áídá' n'neehíí tábaayú íta'adzaa lèk'e. ² Áígeee na'goni'íí yee l'á'ágo yit ch'ígó'aah gáníígo, ³ Ídaayesó'łts'aa; K'edileehíí yit ke'go k'edileeyú óyáá, ⁴ K'edileegeee k'edilz'íí łá' int'ín bahyú nanehezdee,

áík'ehgo dl'ó' íta'adzaago a'at' nádahezlaa. ⁵ Ła' k'edilz'íí tsétahyú nanehezdee, akú łeezh doo dázh'ó' l'á'á'yú da; łeezh da'ayáhahíí bigha dagoshch'í' hadaazhjeed:

⁶ Áídá' ya'ái hanadáhgee dilid; bikeghad doo yúyahyú nel'aa dahíí bigha nádaahesga. ⁷ Ła'ihíí hosh bitahyú nanehezdee, áík'ehgo hoshihíí ighán'saa'go nadaistseedgo binest'á' da'ádjih.

⁸ Ła' k'edilz'íí łeezh n'nt'éeyú nanehezdee, áí zhá hadaazhjeed'í' n'chaa daasiljigo nest'án áyíílaa, łá' tadin, łá'íí gostadin, łá'íí da'la'á gone-nadín bitisyú ánálzaa.

⁹ Hadíni bijeyi' golíínií íyésts'aa le', ñii, Jesus. ¹⁰ Jesus dasahndi n'nee łá' t'ah biñaayú nadaaz'íí bitsilke'yu biłgo nabídaadit'kidgo gádaabiñhii, It'ch'ígót'aahgo na'goni'íí bee nohwił nadaagosín'ñi'íí nt'é n'niigo áññii?

¹¹ Áík'ehgo gáyiñhii, Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aaníí doo bígój' da n'íí nohwił bídaagono'sjijhgo nohwaa daagodest'aa: áídá' doo néé zhíneé daanljí dahíí it'ch'ígót'aahgo na'goni'íí zhá bee bił na'goni':

¹² Áík'ehgo dédaine'jji ndi doo daayo'jji da doleel; dédaidits'ag ndi doo bił ídaagozj da doleel; doo ágát'éé dayúgo binch'ó'íí yits'á' t'aa'zhj' nakáhgo binch'ó'íí bigha baa nágodit'aah doleel ni'.

¹³ Ya' it'ch'ígót'aahgo nohwił nagosisñi' n'íí doo nohwił ídaagozj da néé? Áídá' hagot'éégo it'ch'ígót'aahgo na-dá'goni'íí dawa nohwił ídaagozj doleel? ñii, Jesus.

¹⁴ K'edileehíí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' k'edileee. ¹⁵ K'edilz'íí int'ín bahyú nanehezdee n'íí áí n'nee yati' biyi' k'edolzaahíí ádaat'ee, áídá' yati' dédaidits'agdá' Satan baa nyaago daabijíí yuñe' yati' k'edolzaa n'íí bits'á' hayiné'.

¹⁶ Da'ágánánát'éégo tsétahyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ago dagoshch'í' bił daagozh'ó'go nádaidnné'hi; ¹⁷ Áídá' daabi'yú bikeghad doo yúyahyú nel'aa dago dá'ana'zhj' begodigháh; áídá' yati'híí bigha nagont'ogíí bee, dagohíí n'nee daabich'ó'aa'ahíí bigha biniigon'ł'éehíí begowáhgee dagoshch'í' t'aa'zhj' nanánihidéh.

¹⁸ Hosh bitahyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ag, ¹⁹ Áídá' ni'gosdzán biká'zhj' nabi'dint'ogíí, hágołdzilgo hii k'izé'idiłteehíí, łá'íí dawahá biká hágot'ínií bijíí biyi' bitis siljigo, hosh ighán'saa'go yati' k'edolzaa n'íí naistseed, áík'ehgo doo binest'á' goleeh da.

²⁰ Łeezh n'nt'éeyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ago nádaagodin'aa, áík'ehgo nest'án ánádail'jijh, łá' tadin, łá'íí gostadin, łá'íí da'la'á gone-nadín bitisyú ánádail'jijh.

²¹ Jesus gánádaayiñhii, Ik'ah k'ó'íí ch'ot'jijgo táts'aa bił hayaa nch'í'áah néé? Kástíneé yit'áahyú nch'í'áah néé? Ik'ah k'ó'íí biká' dahnásit'áhé biká' dahch'í'aa'gohi at'éé.

²² Dawahá nanl'j' n'íí ch'í'nah ádolñii; dawahá doo hit'jij da n'íí bígój'ijhgo ádolñii. ²³ Hadíni bijeyi' golíínií íyésts'aa

²⁴ Da'dohts'agíí n'nt'éégo ídaayesó'łts'aa. Dáho'aa'go kaa daasohné' lánshj n'íí k'ehgo da'ágáho'aa'go nohwaa nádo'né'; łá'íí nohwił daadohts'agíí dayúweh bitisyú ínágodáhgo nohwaa nádo'né', biñhii.

²⁵ Dahadíni íyésts'aa'go ígo'aa'ahíí, bigoyá'íí itisgo baa nádo'né'; áídá' dahadíni doo íyésts'aa dahíí ayáhahgo íyésts'aa n'íí ndi bits'á' da'íííí nádo'leel.

²⁶ Jesus gáníí, Bik'ehgo'ihí'nañ bilat'áhgee be-gozaanií díí k'ehgo at'éé: 1a' nnee k'edilzií yit ke'go k'edilee; ²⁷ Ánágoldohgo t'f'gee ithoshdá' t'ahbjigo nádidáhdá' k'ednláá n'íí hadaazhjeedí' ndaandésaa, hagog'éégo shihíí doo yígótsj da ndi. ²⁸ Ni' dabíí inest'á' yíndíísé, bit'aa ntsé hadaajah, áígeehíí bilatáhé daagoleeh, ádí' binest'á' nlt'éégo nt'í. ²⁹ Nlt'éégo nest'áagee dagoshch'í' t'oh bená'it'íshé bee higeesh nkegonigháh, da'nest'áagee ngonyááhíí bigha.

³⁰ Jesus gánadí'níí, Bik'ehgo'ihí'nañ bilat'áhgee be-gozaanií hant'é bit' íshhah ndleego baa nadaagohiilni? Nt'ésha' ích'ígót'aahgo na'goní'íí baa nadaagohiilni?

³¹ Ch'il mustard holzéhi biyigéhií k'ehgo at'éé; áík'edilzeegée k'edilzií dawa bitahgee bízhá' at's'íséhihi at'éé: ³² Áídá' k'edolzaadá' hadag nolséé, ádí' ch'il dawa bitisgo at'éhi hileeh, bits'ádaaz'aahíí nchaa hileeh, áík'ehgo dló' yúdahyú nada'íniihíí bit'oh ádaagole', bichagosh'ohyú. ³³ Ích'ígót'aahgo na-da'goní'íí ágádaat'eehíí l'áágo Jesus Bik'ehgo'ihí'nañ biy-atí' bee bit' nagosni' l'ék'e, bit' ídaagozihíí bik'ehgo.

³⁴ Dá'ích'ígót'aahgo nada'goní'íí zhá' bee bich'í' yaktí' l'ék'e: áídá' dasahndi bitsítke'yu yit nadaaháztaayúgo, dawahá bit' ch'í'nah áyíílaa. ³⁵ Da'ái bijjí' o'í'áayú Jesus bitsítke'yu gádaayit'nií, Noo', hanaazh'í' nohwit' na-da'do'éé. ³⁶ Nnee baa nántsáá n'íí nádihotséh daay-it'niidá', Jesus t'ah tsina'eelíí yiyi' dahsdaago bitsítke'yu bit' oda'iz'éél. Tsina'eel' ádaat's'íséhi ádó' ba'ashhah dah'ee' l'ék'e. ³⁷ Nt'éégo yat'éégo deyolgo tsina'eelíí tú nádidáhií beh nádiik'oolgo bee ha'dezbjh. ³⁸ Áídá' tsina'eeli biyí' iké'dí' tsí'aa' biká' Jesus íthosh: bitsítke'yu ch'ínádaabisidgo gádaabit'nií, Ích'ígó'aahíí, goyéégo nohwich'í' godegháhií doo nit' hago'at'éé da née?

³⁹ Áík'ehgo ch'ínádzidgo nyolhíí yich'í' hadzii, ádí' túsikaanií gáyit'nií, Dákohégo, nkegohin'áá' le'. Áík'ehgo oyólgo nkenágohe' l'ék'e. ⁴⁰ Ádí' Jesus gádaabit'nií, Hant'é l'á bigha ndaaldzid? Hant'é bigha doo Bik'ehgo'ihí'nañ bada'ohíí da? ⁴¹ Áík'ehgo bitsítke'yu dázho tsídaadesyizgo gádaait'nií, Nnee l'áá daat'éhi díí, nyolhíí l'á'íí tú ndi da'áyit'niiyú ádaat'íí.

5 Hanaayú Gadarénes daagol'íyú bit' nada'diz'eel. ² Jesus tsina'eelíí yiyi'dí' háyáágo nnee tena'niíí goz'áadí' nnee spirit nch'ó'íí biyí' golíni baa nyáá, ³ Áñ nnee tena'niíí goz'áayú golínihi; doo hadín' ínábó'í'oh adzaa da, besh hishbizhíí bee ndi: ⁴ Golaan besh hishbizhíí l'á'íí kokee bee ínádaach'it'í'ohíí bee íb'í'dest'ó' ndi besh hishbizhíí ík'ínáyidzjís, l'á'íí bikee ínádaach'it'í'ohíí nyihidzjiz l'ék'e: doo hadín' nzh'ó'go ábó'le' ágódzaa da. ⁵ T'f'gee l'á'íí jjígeee dzilyú nnee tena'niíí bitahyú dádilwoshgo zhá' naghaa, tséé yee n'ídilgeeshgo. ⁶ Áídá' dánzaad'í' Jesus yit'sáad'á' yich'í' nádilwodgo yiyahzh'í' hayaa adzaago, ⁷ Yat'éégo gáníí, Hago l'aa áshíle'go ant'íí, Jesus, da'tiséyú at'éhi bi'Ye' n'íni? Shini-godnléh hela', Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee nánoshk'áá. ⁸ Jesus spirit nch'ó'íí ík'ídá' gáyit'niid, An biyí'dí' hannáh, spirit nch'ó'íí n'íni. ⁹ Jesus nabí'it'kidgo, Hant'é honlzéé? bit'nií. Shíí l'áni honszee: hiid'laq'íí

bigha, nii. ¹⁰ Díí goz'áadí' ch'í'daanohwinyóód hela', ni-igo náyok'áá. ¹¹ Áígeee dzit' bínahzh'í'yú góchi da'ayaago nanats'é l'ék'e. ¹² Áík'ehgo ch'iidn dawa nádaayok'áá, Góchi biyí' onohwinyóód, áí beh náhiilzéh, daaniigo. ¹³ Áík'ehgo Jesus baa goden'áá. Spirits daanch'ó'íí nnee-híí yiyi'dí' hanats'áad'á' góchi yiyi' onats'áá; ádí' góchi n'íí (nakidn doo náhóltagyú shj,) hayaa nádnk'jigo túsikáni yeh nats'áago tú yit' daadesdzii. ¹⁴ Góchi yin'ádaadéz'íí n'íí nádnk'jigo k'ih goznilyú l'á'íí binaayú gotahyú yaa nadaagosni'. Nnee yit' nadaagosni'íí áí ágodzaahíí daine'í'íyú oheskai l'ék'e. ¹⁵ Jesus yaa hikaidá' nnee ch'iidn isná ábitsj n'íí, spirits daanch'ó'íí l'áni biyí' gol'íí n'íí, bidiyágé gol'íígo, biini' ndi gol'íígo sidaago daayit'saa l'ék'e; áík'ehgo ndaaldzid. ¹⁶ Nnee bínáá' ágodzaahíí hagog'éégo nnee ch'iidn isná ábitsj n'íí biyí'dí' Jesus ch'iidn hainiyoodíí, l'á'íí góchi hago ádaaszaahíí yaa nadaagosni'. ¹⁷ Áík'ehgo, Nohwini'dí' ch'í'nnáh, yit'niigo náyok'áá nkegonyaa. ¹⁸ Jesus tsina'eelíí yeh nádaago nnee ch'iidn isná ábitsj n'íí nábok'áágo, Nit' nádosht'aash, nii l'ék'e. ¹⁹ Áídá' Jesus, Dah, bit'nií, gowayú nádn'dá'ho nit'eké Bik'ehgo'ihí'nañ dázho ná áyíílaahíí baa bit' nadaagol'ni', l'á'íí hagog'éégo naa ch'oba'íí. ²⁰ Ádí' dahiyaago Decápolis binaayú Jesus bá áyíílaahíí yaa nagol'ni' nkegonyaa; áík'ehgo nnee dawa bit' díyadaagot'ee l'ék'e. ²¹ Jesus hanaayú bit' naná'dez'eedá' ákú nnee l'áágo baa nántsáá; áñ tábaayú sizj l'ék'e. ²² Áígeee Jews ha'ánats'éhií yebik'ehi l'á' Jáirus holzéhi nyáá; áñ Jesus yit'sáad'á' yiyahzh'í' hayaa adzaago, ²³ Náyok'áágo gáníí, Shitsí' at's'íséhi k'azh'á datsaah: noo', nlt'éé nádleeh doleelgo bik'en-í'í; áík'ehgo h'naa doo. ²⁴ Áík'ehgo Jesua yit' onát'aazh; higaalgo nnee l'áágo biké' natseelgo daabit'izh l'ék'e. ²⁵ Áígeee isdzán díí bighán'íígo nakits'áadah bit' legodzaa, ²⁶ Izee nant'án l'án ch'éh ádaabit'íí, l'á'íí bizhaali dawa nayih'niit' ndi doo nzh'ó' nádleeh da, áídá' da'tiségo adzaa. ²⁷ Jesus ya'ikonz'jigo b'ined'í' ch'il'áagee ninyaago bí'íí yedel'nií l'ék'e. ²⁸ Ídit' yalt'í'go gáníí, Bí'íí zhá' ndi bedensh'nihyúgo, nlt'éé náshdleeh. ²⁹ Dagoshch'í' díí bighán'íí n'íí ésdjíd; áík'ehgo kah yaa naghaa n'íí nábi'dilziigo yígóts'íí l'ék'e. ³⁰ Jesus, binawodíí bits'á' haghsh' adzaago yígóts'íígo, dagoshch'í' nnee biké' nántsáá'íí yich'í' ídidzaago gáníí, Hadín' shí'íí yedel'ni-ih? ³¹ Bitsítke'yu gádaabit'nií, Nnee ninaayú daat'izh'go hí'íí; nt'é bigha, Hadín' shedel'nií, n'nií áídá'? ³² Hadín' át'í'nií yígóts'íígo, nnee yitah dez'íí. ³³ Isdzánhíí ábi'dilzaahíí yígóts'íígo néldzidgo díit'íígo Jesus yiyahzh'í' hayaa adzaago, adzaahíí da'aniigo yaa yit' nagosni' ³⁴ Jesus gáyit'nií, Shilah, ni'od'la'íí nlt'éégo ánániid'laa; ích'í'gont'éégo nadáá, kah baa nanna n'íí nándzii. ³⁵ Jesus áígeee t'ah yaktí'dá' Jews ha'ánats'éhií yebik'ehi bigowad'í' nnee hikaigo gádaabit'nií, Nitsí' dasts'áá; nt'é bigha Ích'ígó'aahíí dayúweh na'nt'og áí-da? ³⁶ Ádaaniihíí Jesus yidezts'áago ha'ánazéh yebik'ehi gáyit'nií, Doo né'íldzid da, Bik'ehgo'ihí'nañ hond'laq'. ³⁷ Ádí' Peter, James hik'e bik'isn Johnhíí zhá' yit' dik'á'ho ngon'áá. ³⁸ Ha'ánazéh yebik'ehi bigowayú n'yaágo god-

nch'aadgo ła'íi nnee díyat'éégo daachago yiltsaa.

³⁹ Gową yuñe' ha'ayáago gádaabilñii, Nt'é bigha daagodinołch'aadgo daachag? Na'ilíhn doo daztsaa da, daazhógo ilhoshgo at'éé. ⁴⁰ Ái bigha nnee dážhó baa daadloh lək'e. Nnee ła'adzaahíi, Ch'ínokáh, daay- iñiidá, na'ilíhñii bąą, bitaa hik'e yił nakai n'íi biłgo na'ilíhn sitjij yuñe' ha'akai. ⁴¹ Áígee bigan yiltsoodgo gáyilñii, Talítha cúmi; ái, Na'ilíhn, nádndáh, (niłdishñii,) golzeego ágolzee. ⁴² Dagoshch'í' nádiidzaago dahiyaa; áń nakits'adah bił tegodzahi. Áígee dážhó koł díyadaagodzaa lək'e. ⁴³ Ágodzaahíi hadín baa bił nadaagoñi' hela', daayilñii, Jesus; ła'íi gánadaabiłdoñi- id, Bá da'dohné'.

6 Jesus áidí' dahiyaa, dabíi gólíyú nádzáá; bit- siłke'yu biké' hikaahgo. ² Jews daagodnłsinií bijjii, ha'ánálséh goz'ąą yuñe' Jesus ilch'ígó'aah nkegonyaa: nnee ła'ągo daidits'ago bił díyadaagot'eego gádaañii, Hadí' ła'ą yígolsjidihi? Bigoyá'íi hadí' baa hi'né'i, godiyjh- go ánágot'jłłíi ndi ánýol'jłłgo? ³ Díń la'kjh ágole'hi nłjii, Mary bizhaazhé ya', James, Joses, Juda hik'e Simon daabik'isn ya'? Bilahkiihíi ałdó' la' akú bił nahéąą? Ái bigha bik'edaach'ishch'ii lək'e. ⁴ Jesus gádaabiłñii, Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú na'iziidi dahot'éhé nnee daabidnłsij, áidá' dągolíłłgee, bik'íłhíi ła'íi dała' naház- taaní bitahyú zhą doo hadín bidnłsij da. ⁵ Ái bigha akú doo ízigo ánat'jłł da ndihíi daannihíi da'kwíyé zhą yik'e daadilñiihgo nádałłzii. ⁶ Doo daabodłąą dahíi bigha bił díyagot'ee lək'e. Áígee ilch'ígó'aahgo gotahyú naghaa.

⁷ Jesus bitsilke'yu nakits'adahíi, Yushdé', daayilñiidá, dánaki nłáago zhą odaayih'łaago spirits nch'ó'íi daabidits'ago yá ndaagoz'ąą; ⁸ Gádaayilñiiigo, Des- ohkaiyú doo hant'é daahné'go da, gish zhą; izis be- na'iltinií dahgo, bán ałdó' dah, nohwibestso bisis biyi' zhaali da'ádjhgo: ⁹ Kee biká'na'ast'ónihíi biyi' desołeez, ni'íicho doo naki da le'. ¹⁰ Gánadaayilđoñiid, Dahagee gowayú ha'ahkáhgo, da'áígee dinohbjh le'gá, łahyú desohkaizh'í. ¹¹ Dahagee nnee daagolínií doo há- daanohwit'jij dayúgo, nohwiyatí' doo yídaayést'sąą dayúgo, áidí' dahdohkáhgo nohwikee baą teezhíi baa daałhaał, ái bee doo hádaanohwit'jij dahíi bígózj doo. Da'añiiigo gánohwiłdishñii, Bik'ehgo'ih'i'nań nnee yán- daago'aahíi bijjii Sódóm hik'e Gomórrah golzeegee daagolíłł n'íi biniidaagodilñe'íi bitisgo hagee nohkai n'íłłgee daagolínií biniidaagodolñii. ¹² Áík'ehgo nakits'adahíi dahdikaigo nnee yich'í' yadaałti', No- hwinch'ó'íi bits'ą'zh'í ádaahne', daañiiigo. ¹³ Ch'íidn ła'ągo nnee biyi'd'í hadainiheyood, ła'íi daannihíi ła'ągo ik'ah yił yedaadilñiihgo nádałłzii. ¹⁴ Nant'án Hérod holzéhi Je- sus ya'ikonzi; (dahot'éhé bizhi' bígozjđgo;) áík'ehgo gáníi, John Baptize ágole' n'íi daztsąądí' naadiidzaa łaą, ái bigha ígozigo ánat'jłł. ¹⁵ Áidá' ła'íi, *Elías* at'łł, daañii. Ła', Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú na'iziidi at'łł, dagohíi doo ánidá' Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú na'iziidi n'íi ga'at'éhi, daañii. ¹⁶ Hérod Jesus ánat'jłłi ya'ikonziđd' gáníi, John, bitsits'in nadik'ii n'íi at'łł: daztsąądí' naadiidzaa łaą.

¹⁷ Dabíntsedá' Hérod oda'is'a'go John daayiltsoodgo ha'ádaayist'e', Heródias holzéhihíi bigha, áń Hérod yił nnaa lək'e, bik'isn Philip t'ah yił nannee ndi. ¹⁸ John Hérod gáyilñiid, Nik'isn bi'aa doo bił na'aashgo ná goz'ąą da. ¹⁹ Ái bigha Heródias John yik'enñiihgo bidizidee hat'łł ndi doo hagot'éégo da lək'e: ²⁰ Hérod John yidnłsij, nnee dávik'ehyú át'ééhíi, dilzjhgo bá habi'delzaahíi nłjigo yígótsigo binádéz'jł lək'e; Hérod yidits'ago yaa bił gozhó, bił nagodinłt'ee ndi. ²¹ Áidá' Heródias bá ilch'í'golzaa, Hérod bił ténágodáhgo nn- godzaagee bá da'odaągo nadaant'aahíi, siláada bá nant'án daanliinií, ła'íi Gálileegee nnee itisgo ádaat'ee- híi dawa da'iyąą. ²² Heródias bizhaazhé na'ilíhñii ha'ayaadá' ilzhishgo Hérod ła'íi yił da'iyąąhíi yił daagoy- ilshó, áík'ehgo Hérod na'ilíhñii gáyilñii, Dant'éhéta hánt'iinií shíhónkeed, áík'ehgo naa nshné'. ²³ Bit'ła dah- didilñiihgo gánayıłdi'ñii, Dant'éhéta shíhónkeedíi, dawahá bánansht'aahíi ilñ'igo ndi naa densh'aa. ²⁴ Áidí' na'ilíhñii onádzaayú bimaa gáyilñii, Nt'é bíhóshkeed? Áík'ehgo bimaa gabiłñii, John Baptize ágole'íi bitsits'in bíhónkeed. ²⁵ Áík'ehgo na'ilíhñii dagoshch'í' ha'ánadza- adá' hwéhego Hérod yich'í' nnilwodgo gáníi, John Bap- tize ágole'íi bitsits'in bena'ikaahíi biká' dahs'ąągo dagoshch'í' shaa nkaah. ²⁶ Nant'ánhíi dážhógo doo bił gozhó da; áidá' bit'ła dahdidilñiih n'íi bigha, ła'íi nnee yił da'iyąąhíi bigha doo hagot'éégo, Dah, yiłñii da. ²⁷ Áík'ehgo dagoshch'í' nant'ánhíi siláada John bitsits'in náyi'áahgo oyił'a': áík'ehgo ha'ána'ılka' yuñe' bitsits'in nadain'ąądá', ²⁸ Bena'ikaahíi bee bitsits'ini ha'ádaiskaą- go, na'ilíhñii yaa yink'ą; áidí' na'ilíhñii bimaa yaa naink'ą. ²⁹ John bitsilke'yu ya'ikodaanzjídá' bits'íhíi ná- dainktjigo tsébi'í'án yuñe' odaiztjij lək'e. ³⁰ Odais'a' n'íi Je- sus yaa nákaigo hago ánadáat'jłłđi, ła'íi nt'é ilch'ídaa- gos'ąąhíi dawa baa bił nanádaagosñi'. ³¹ Áidí' Jesus gá- daabiłñii, Noo', danéé zhą da'igolíłłyú ch'a'ohkáh, haná- daahidzoolyú; nnee ła'ągo baa nihikáhíi bigha doo da'iyąą da le'ągot'ee lək'e. ³² Áík'ehgo doo hadín naghaa dayú dabíi zhą bił oda'iz'eel. ³³ Áidá' nnee bił oda'iz'eelgo daabiłtsaa lək'e, áík'ehgo ła'ągo Jesus yí- daagótsjđgo il'anigo kjh goznild' dání'go akú dantsé nłk'j, áidí' baa náńtsąą. ³⁴ Jesus akú bił nda'iz'eelgo nnee ła'ągo ła'adzaahíi yo'jigo yaa daach'oba', dibel'jij nany- oodíi da'ádjhgo nakai łehíi k'ehgo ádaat'eehíi bigha; áík'ehgo ła'ągo yił ch'ídaago'áh nkegonyaa. ³⁵ O'í'ązh'í godeyaayú bitsilke'yu baa hikaigo gádaabiłñii, Kú da'igolíłłyú doo hadín góljł da, k'ad o'í'aahzh'í goldoh: ³⁶ Nneehíi dahayú gotahyú nádaadn'łáá, bán nadaay- ilñiihyú; bi'ídán da'ádjhíi bigha. ³⁷ Áidá' Jesus gá- daabiłñii, Nohwíigo bá da'dohné'. Bitsilke'yu gána- daabiłdoñiid, Bán naki gonenadín zhaali, *penny* holzéhi, dávik'ehgo nadaahiilñiihyú nkáh née, bá da'n'né'go? ³⁸ Bán dijolé da'kwíi nadaahné'? ñii, Jesus, Ti'i, akú hadaadeh'jł. Yídaagótsjđd' gádaañii, Ashdla'i łaą, łógíi naki biłgo. ³⁹ Jesus gádaabiłñii, Nnee dawa ni'yú t'oh dot'izhi biká'yú il'anigo dinohbjh daabiłdo- hñii. ⁴⁰ Áík'ehgo dała'a gonenadingo ła'íi ashdladingo

dinezbj. ⁴¹ Áídí' Jesus bán ashdla'ihíí tóg nakihíí biłgo náidnné'go hadag déz'jigo ya'ihénzigo oskaqđí' iłk'idaizné'go bitsilke'yu yaa daizné', nnee yitada'iniih-go; ła'íí tóg nakihíí nnee dawa yitada'iznii. ⁴² Áígee nnee dawa da'iyaaqo náda'isdjíd lèk'e. ⁴³ Ch'ékaadíí táts'aa nakits'ádah bik'ehgo nádaihezlaa, bán hik'e tóg biłgo. ⁴⁴ Nnee ashdladn doo náhóltagyú áhołanishj bán daiyáq. ⁴⁵ Áídí' Jesus bitsilke'yu gádaayilñii, Tsina'eelíí beh hohkáhgo shádijhyú nohwił ido'éeł hanaayú, Beth-sáidayú, shíhíí nnee nádohkáh biłdishñiidá. ⁴⁶ Ná-dohkáh yilññiidá' dasahndi wá'yú óyáá, okaqahyú. ⁴⁷ O'í'áq ni' tsina'eelíí tú iłñí'yú hi'ot, áídá' Jesus dasahndi ni'yú naghaa lèk'e. ⁴⁸ Bił da'o'otgee bidáhzhj' nyolgo bich'j' nagont'ogo Jesus yiłtsaq; áík'ehgo doo hwahá ha'iaah dayú bich'j' higaal, tú yiká' higaalgo; ba'ashhah ch'eghángo. ⁴⁹ Nt'éégo tú yiká' higaalgo bitsilke'yu daabiłtsaqdá, ch'iidn at'j' daanzigo nádaadilghaazh: ⁵⁰ Dawa daabiłtsaqgo tsídaadolyiz. Áídá' dagoshch'j' Jesus bich'j' hadziigo, Nohwił daagozhóq le': shíí ásht'j'; doo nédaaldzid da, daabiłñii lèk'e. ⁵¹ Áídí' tsina'eelíí itah yiyi' oyáágo nyolíí isht'idedzaa: áí bigha dážhó bił díyadaagot'eego tsídaadolyiz. ⁵² Bán godiyjhggo łáqgo alzaa n'íí doo bił idaagozj da; áídá' bijíí nt'iz daasilj. ⁵³ Hanaayú bił nada'dezeeldá' ni' Gennésaret golzeeyú nda'iz'eelgo tsina'eelíí dah daayihizt'łóq. ⁵⁴ Áígee tsina'eelíí biy'idí' hakaidá' dagoshch'j' nnee Jesus yí-daagołjíd. ⁵⁵ Áík'ehgo daagotahyú dahot'éhé anákeetgo daannihíí ch'id yiká' nashjeed, hayú Jesus naghaa ch'iniyú anádaayot'éeh. ⁵⁶ Dahayú naghayú kjh nagoshjaayú, ła'íí kjh nagozñilyú, ła'íí gotahyú, daannihíí intink'ehyú ndaayihinił, Jesus náyoqahngo, Ni'íí bidá'yú zhá ndi bedaadenñii, daabiłñiigo: áík'ehgo bedaadesñiihíí dawa nádaab'dilzii.

7 *Pharisees* daanłini hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'it'chíhi ła' biłgo Jerúsalemđí' hikaihíí Jesus yaa ıla'adzaa. ² Jesus bitsilke'yu ła' bigan dáchjzhágo da'iyaaqo daa yiłtsaq, áí dá doo daagodntsjgo tá-da'digisé da'iyaaqo ágolzee; áí daayiltsaqdá' yida'itah lèk'e. ³ Phárisees hik'e Jews daanłini dawa daagodntsjgo tánáda'digisyúgo zhá náda'idijh, iłk'idá' nnee yánazj n'íí yendaago'aahíí k'ehgo. ⁴ Na'hiniih nagoz'aqđí' nnáhikáhgee daagodntsjgo táda'digisgo zhá da'iyaa. Iłk'idá' nnee n'íí yedaagos'aaníí łáqgo ałdó' yee aná-daat'j'j, idee, isaa, be'ibízhé bésh łtsogi alzaahíí daagodntsjgo tádaasgisgo, biká'idáné ałdó'. ⁵ Phárisees hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'it'chíhi biłgo Jesus nayídaadiłkidgo, Hant'é bigha nitsilke'yu iłk'idá' nnee yánazj n'íí yendaagos'aaníí doo yikisk'eh ádaat'ee dago dá doo daagodntsjgo táda'digiségo da'iyaa? daanii. ⁶ Jesus gádaabiłñii, Nohwíí nnee nzhóni ádaadoł'ini, *Es-áias* da'aniigo dabíntsedá' nohwaa nagolñi' lèk'e, díí k'ehgo nohwaa k'e'eshchjigo, Díí nnee dá yati' zhá bee daashidntsj, áídá' bijíí bee doo daashidntsj da. ⁷ Da'íłj'zhj' daashokaqah, nnee yegos'aaníí zhá yee iłch'idaago'aah. ⁸ Bik'ehgo'ihí'nañ yengon'áaníí k'ihzhj' ádaasolaadá' iłk'idá' nnee n'íí yendaagos'aaníí zhá

bikisk'eh ádaanoht'ee, isaa, ideeta daagodinotjsigo tá-daahgisgo; ła'íí da'áik'ehgo łáqyú anádaaht'j'j. ⁹ Áídí' gánádaabiłdi'ñii, Iłk'idá' nnee n'íí nohwá yendaa-gos'aaníí zhá ntdzilgo daahonoht'ahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ yengon'áaníí daazhógo k'ihzhj' ádaanołsj. ¹⁰ Moses gánñiid, Nitaa hik'e nimaa dintsj, ła'íí, Hadín bitaa dagohíí bąq yati' yee yokáalíí zideego bá goz'aa: ¹¹ Áídá' nohwihíí gádaadohñii, Hadín bitaa dagohíí bąq, Nt'éhéta bee nich'oshñii doleeł n'íí Corban at'éé, yiłñiihíí, áí golzeego Bik'ehgo'ihí'nañ baa nshné' golzeego ágolzee; áík'ehgo án doo zideego bá goz'aa da, daadohñii. ¹² Adohñiigo bitaa dagohíí bąq doo dayúweh bich'onñii da ndi nzhóq, daadohñii; ¹³ Áík'ehgo iłk'idá' nnee n'íí yendaagos'aaníí nohwichagháshé bił ch'idaagonoh'aahíí bikisk'eh ádaanoht'eego Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íí doo nt'égo ádaanołsj da: ła'íí da'áik'ehgo łáqyú anádaaht'j'j.

¹⁴ Áídí' nnee dawa, Yushdé', daayilññiidá' gádaayilñii, Daanohwigha shídaayelts'áqgo bídaagono'laah: ¹⁵ Nt'é koká'dí' koyi' yuñe' be'ogohigháhíí doo nch'og'go kodilteeh da: áídá' nt'é koyi'dí' behagohigháhíí zhá nch'og'go kodilteehi at'éé. ¹⁶ Hadín bijeyi' golínií íyést'saq le'. ¹⁷ Nnee ıla'at'éé n'íí bits'á' Jesus kjh yuñe' ha'ayaadá' bit-silke'yu iłch'ígó'aahgo nagolñi' n'íí yaa nabídaadiłkid. ¹⁸ Áík'ehgo gádaabiłñii, Ya' nohwíí ałdó' t'ah doo nohwił idaagozj da née? Nt'éhéta koká'dí' koyi' yuñe' be'ogohigháhíí doo nch'og'go kodilteeh dahíí, ya' doo hwahá bídaagonołsjh da née? ¹⁹ Áí kojíí doo biyi' yuñe' ogo-higháh da go'j'j, áídá' kobid yuyaa be'ogohigháh, áídí' nláhyú bech'ígohigháh; Jesus áñihíí bee idán dawa nłt'éé, ñii. ²⁰ Gánádaabiłdo'ñiid, Koyi'dí' behagohigháhíí zhá nch'og'go kodilteehi at'éé. ²¹ Koyi'dí', kojíí biyi'dí' díinko behagohigháh: nch'og'go nats'íikeesíí, nant'j' na'idaahíí, iké' na'idaahíí, na'itseedíí, ²² Ich'in'j'jhií, dawahá dayúwehégo idáhách'it'inií, nch'og'go ách'it'ééhíí, nach'ich'aahíí, nch'og'íí doo bich'j' t'aaqzhj' ách'it'éé dahíí, biyééhíí hách'it'j'jhií bigha hach'ishkeehíí, nch'og'go yách'it'íí, ida'ch'odlíhíí, koni' ádiníí ałdó': ²³ Díí nch'og'íí dawa koyi'dí' behagohigháh, áí nch'og'go daakodihiniłi at'éé.

²⁴ Áídí' Jesus dahiyaago Tyre hik'e Sidon golzeehíí binaayú óyáá, áígee kjh yuñe' ha'ayáá, akú nashaahíí doo hadín yigot'sj'j da, nzjgo: áídá' doo hagot'éégo ná-daabidoł'j'jhggo da. ²⁵ Áídá' isdzán bizhaazhé na'ilíhnií spirit nch'og'i biyi' golíni Jesus ya'ikonzi, áík'ehgo baa nyáágo biyahzhj' hayaa adzaa: ²⁶ Isdzánhíí Greek k'ehgo yałt'íhi, Syropheníciadí' golíni; án náboqah, Ch'iidn shizhaazhé biyi' golíni biyi'dí' hanyóód, biłñiigo. ²⁷ Jesus gábiłñii, Chagháshé ntsé bá daach'idiné'go nłt'éé: bán chagháshé bits'á' nách'idiné'go gósé bich'j' och'itkaadgo doo bik'eh da. ²⁸ Isdzán gánabiłdi'ñii, Da'ani, shiNant'a: da'ágát'éé ndi gósé biká'idáné bich'j' nakaihíí bán bizhool chagháshé bits'á' nanihidéhíí daayiyaa. ²⁹ Jesus gábiłñii, Áññiihíí bigha nádndáh;

ch'iidn nizhaazhé biyi'dí háyáá. ³⁰ Isdzánhíí bigowayú nadzaago, ákú bizhaazhé biká'dahstíné yiká' dahstij laq, ch'iidn da'ádjhgo.

³¹ Áídí' Jesus dahnadidzaago Tyre hik'e Sidon golzeedí' túsikaanií Gálilee golzeezhj' nadzáá, Decápolis golzeeyú ch'ínyáágo. ³² Áígee nnee bijeyi' ágodini, doo nkt'éégo yakti', Jesus baa bił ch'ikai lèk'e; Biká'nlnhíh, daabiłch'iniigo nádaabich'okqah. ³³ Nnee íła'at'ééhíí bits'á' dasahndi yił o'áázhdá' bijeyi' odolnih, áídí' hadnzhéédgo nneehíí bizaad yedelnih; ³⁴ Hadag déz'jigo deyoldá', Éphphtha, biłnii, áí, Ch'ínádendláad, golzeego ágolzee. ³⁵ Dagoshch'j' bijeyi' ch'ínádendláad, íł'íí bizaad n'íí nkt'éé násdlljigo, nkt'éégo yakti'. ³⁶ Hadín bił nadaagoñi' hela', biłnii, Jesus: ádaabiłnii ndi da'tiségo yaa nanádaagolñi'; ³⁷ Dázhó' bił díyadaagot'ee lèk'e, gádaaniigo, Dawahá dázhó' nkt'éégo ładaile': kojeyi' ágodih n'íí ich'idits'ago ánáidle', íł'íí doo yách'ilti' da n'íí ndi yách'ilti'go ánáidle'.

8 Áí benagowaadá' nnee łáqgo íła'adzaa, doo nt'é daiyaq dago Jesus bitsiłke'yu, Yushdé', yiłniiidgo gádaayihni, ² Nnee íła'at'ééhíí baa daach'oshba', dá bił nashkaigo taagiskaq, k'adíí doo nt'é daiyaq da. ³ Bigowayú dáshiná' onádaasił'a'yúgo, nákaahyú dánko shiná' yik'ee odaatłish: íł'íí nzaadí' neheskaihií bigha. ⁴ Bitsiłke'yu gádaabiłnii, Da'igoljige hadi' bán nádaach'idiné', díí nnee bá daan'négo? ⁵ Jesus gádaabiłnii, Bán dijolé da'kwíí nadaahné? Gosts'idi, daanii. ⁶ Áígee nneehíí, Ni'yú dinohbjh, daayihni: áídí' bán gosts'idi náidnnégo ya'ihénzigo oskaqđí' iłk'idaiznégo bitsiłke'yu yaa daizné', nnee yitada'iniigo; áík'ehgo yitada'iznii. ⁷ Łóg alts'íséhií da'yághágo ałdó' nadaané': áí ya'ihénzigo oskaqđgo, Díí ałdó' nnee bitadaahniih, nii, Jesus. ⁸ Áík'ehgo da'iyáqgo náda'is-djig: áídí' ch'ékaadií táts'aa gosts'idi bik'ehgo nádaih-zlaa. ⁹ Nnee djídn doo náhółtagyú áhołanishj da'iyáq: áídí' onádaihes'a' lèk'e.

¹⁰ Dagoshch'j' bitsiłke'yu biłgo tsina'eelíí beh hikai, áídí' Dalmanútha golzeeyú bił nda'iz'eel. ¹¹ Phárisees baa hikaigo yił łahada'dit'áh nkegonyaa, bídaantááh daanzigo gádaabiłnii, Yaaká'dí' godiyjhgo be'ígózini nohwił ch'í'nah áñle'. ¹² Jesus biyi'siziinií doo bił gozhóq dago gáníí, Nt'é bigha díí daalnołt'jji' be'ígózini yiká daadéz'jig? Da'anii gádaanołt'jji' be'ígózini doo bił ch'í'nah ádaalnéhi at'éé da. ¹³ Áídí' tsina'eelíí yeh nanadzaago hanaayú yits'á' bił naná'diz'eel.

¹⁴ Bitsiłke'yu bán yínadaasnah ni', dał'a'á zhá tsina'eelíí biyi' si'áq lèk'e. ¹⁵ Jesus bił ch'ígó'aahgo gádaabiłnii, Bán benilzoolé Phárisees daanlíni bíyéehíí, íł'íí Hérod ałdó' bíyéehíí baa daagonhsaq. ¹⁶ Bitsiłke'yu iłch'j' yádaakti'go gádaanii, Bán doo daasii'né' dahíí bigha aníí. ¹⁷ Jesus ádaaniihíí yígółsjgo gábiłnii, Hant'é bigha bán doo daasoné' dahi baa iłch'j' yádaakti'? Ya' doo hwahá bídaagonoł'aah da, doo nohwił ídaagozj da nee? Ya' nohwijíí t'ah daant'iz? ¹⁸ Nohwiqáá daagoljídá' doo bee daadeh'jig da nee? Nohwijeyi' daagoljídá' doo bee ídaayesółts'aq da nee? Ya' doo bínadaaħniih da nee?

¹⁹ Bán dijolé ashđla'i iłk'idaasiinégo nnee ashđladn doo náhółtago bá da'dená' n'dá', ch'ékaadií da'kwíí táts'aa bik'ehgo nádaahesolaa lán? Gosts'idi, daanii. ²⁰ Bán dijolé gosts'idi iłk'idaasiinégo nnee djídn doo náhółtago bá da'dené' n'dá', ch'ékaadií da'kwíí táts'aa bik'ehgo nádaahesolaa lán? Gosts'idi, daanii. ²¹ Áík'ehgo Jesus gánádo'niid, Nt'é bigha doo nohwił ídaagozj da?

²² Áídí' Jesus Bethsáidayú rýáá; áígee nnee biłáá ágodini baa bił ch'ikaigo, Bik'enlnhíh, daabiłniigo nádaabokaqah. ²³ Áík'ehgo nnee biłáá ágodinihíí bigan yitsoodgo kjh gozñilíí bits'á'yú oyilqóq; ákú biłáá yik'ídihiheedá' yiká' ndelniihgo gáyihni, Nt'éhéta hí'jig nee? ²⁴ Déz'jigo gáníí, Nnee hikahgo daash'jig ndi t'íis hikahi ga'at'éé. ²⁵ Jesus nneehíí biłáá yiká'nnádelni-ihdá', Díń'jig, biłnii; áníita biłáá nágosdljigo nnee dawa nkt'éégo yo'jig lèk'e. ²⁶ Áídí' Jesus gowayú onábíł'a' gábiłniigo, Kjh gozñilyú dáko náđódáh hela', hadín bił nagolñi' hela'.

²⁷ Áídí' Jesus bitsiłke'yu biłgo *Caesaréa* Philippi golzéhi biłaaayú kjh nagozñilyú okai: hikaahyú bitsiłke'yu nayídaadiłkidgo gáyihni, Nnee hadín át'jig daashiłnii? ²⁸ Gádaabiłnii, Ła', John, Baptize ágole' n'íí át'jig, daanii; íł'ihíí, *Elías* at'jig, íł'ihíí, Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidi n'íí íł' at'jig, daanii. ²⁹ Jesus gádaabiłnii, Nohwíí nohwich'j' yúgohíí, hadín át'jig daashiłdohñi? Ni *Christ* ánt'jig, yiłnii, Peter. ³⁰ Jesus gádaabiłnii, Hadín shaa bił nadaagoñi' hela'. ³¹ Áídí' bił ch'ídaa-go'aah nkenágodidzaa gáníígo, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo ałch'ídn shiniigodilneh da, Jews yánazíni, okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, íł'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'íłch'ihí doo hádaashit'jig dago shidizideedá' taagi jji hileehgo naadishđáh. ³² Áí doo nainł'j' dago aníí. Áídá' Peter bich'j' yakti' nkegonyaaago, Doo ánnii da, biłniigo. ³³ Áídá' Jesus t'áqzhj' adzaago bitsiłke'yu íł'ihíí yich'j' déz'jiggo Peter nłdzilgo bich'j' hadziigo, Satan, yúwehyú shiké'zhj' áñne': Bik'ehgo'ih'i'nań binatsekeesí k'ehgo doo natsínkees da laq, nnee binatsekeesí zhá bee natsínkees, biłnii.

³⁴ Áígee nneehíí bitsiłke'yu biłgo yiká ánniidgo gádaayihni, Dahadíń shiké' dahđigháh hát'jig yúgo, ídaayo'nahdá' bitsił'ina'áhi dahyidotjiggo shiké' dahđowáh. ³⁵ Dahadíń bí'ih'i'na' yaa bił goyééhíí áí bits'á' da'ilíí hileeh: áídá' dahadíń ídaayis'nahgo shíí shigha íł'íí yati' baa gozhónihíí bigha bí'ih'i'na' da'ilíí siljijig, áń ih'i'naa doo ngonel'aq dahíí yee hiłaa doleeł. ³⁶ Ni'gos-dzán dágoz'aq nt'éégo ch'ist'jigdá', koyi'sizini da'ilíí siljig yúgo, áí hant'é bits'á'dí' ch'it'jig? ³⁷ Dagohíí koyi'sizini hant'é bidená nch'iné? ³⁸ Díí nch'q'go nant'j' nakaigo daalnołt'jji' bitahgee dahadíń shiké' ídaayándzihíí, íł'íí shiyati' yik'e ídaayándzihíí, shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ałdó' áń bik'e ídaayánsdzj doo, nánshđáhgee, shiTaa bits'á'dindláadíí bee shits'á'dindláadgo, binal'a'á yaaká'yú daagolínií dilzini bił nánshkáhgo.

9 Jesus gádaabiñii, Da'anii gánohwiłdishñii, kúgee nadaaziinií ła' dá doo da'itsaahíi dailjhe Bik'ehgo'ihí'ñañ binawod goljigo nant'aa nkegonyaago daayiltséh.

2 Áidí' gostán iskaagee Peter, James hik'e John, Jesus dasahndi yił okai lèk'e, dził n'ááyú; áígee binadzahgee Jesus łahgo ánołjh silji. 3 Bidiyágé bik'ina'didlaad silji, zas k'ehgo łaigaigo, nnee ni'gosdzán biká'gee doo hadín ágát'éégo łaigaigo áyóle' at'éé da. 4 Áígee Moses hik'e Elías bił daanljigo silji: Jesus yił yádaakti'go. 5 Peter Jesus gáyilñii, NohweBik'ehñ, kú nkaihií nohwá nzhq; t'ohdahskáñ táágo ádaagohiidle'; ła' ni ná, ła'ihíi Moses bá, ła'ihíi Elías bá. 6 Nt'ésha' dishñii nzi lèk'e; ndaaldzidhií bigha. 7 Áígee yaak'os biká' dahiyaa: nt'éégo yaak'os biyi'dí' yati' daidezts'ąą gánjigo, Díinko shiYe' shił nzhóni; hódaayelts'ąą. 8 Dagoshch'j' bitsilke'yu tédaadnhalgo, nnee doo ła' dadá' Jesus zhá itah sizjigo daayo'ji. 9 Dziłd' nkenádikaigo, Jesus gádaabiñii, Daa-hołtsą n'íi hadín bił nadaagoñi' hela', shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, dasitsąđí' naadisdzaago zhá.

10 Áík'ehgo áñií n'íi doo hadín yił nadaagoñi' da lèk'e, áidá' gádaahtid'ñii, Nt'ésha' áitñii, dasitsąđí' naadishdáh, ñiihií?

11 Bitsilke'yu nabídaadiłkidgo gádaabiñii, Hant'é bigha Elías dantsé hígháh, dañii, begoz'aanií ye'ik'eda'itłchíhi? 12 Jesus gádaabiñii, Elías da'anii dantsé hígháhgo dawahá itłch'j'nádaidle'; áidí' shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, díi k'ehgo shaa k'e'schhij lèk'e, doo atłch'idn shiniigodilñe' da, ła'íi doo shił da'ch'oltag da doleeł.

13 Áidí' gánohwiłdishñii, Elías itł'idá' nyáádá' baa k'e'schhiinií k'ehgo nnee dabií hádaat'jjiyú ánadaayol'jji lèk'e. 14 Áidí' bitsilke'yu ła'ihíi yaa nákaidá' nnee łaągo biñaayú nadaazjigo begoz'aanií ye'ik'eda'itłchíhi yił ła-daadit'áhgo Jesus yiłtsą. 15 Nnee dawa Jesus daayiltsągo bił díyadaagot'ee, áidí' dagoshch'j' baa bił daagozhqógo bich'j' nádñkj. 16 Áígee begoz'aanií ye'ik'eda'itłchíhi gádaayilñii, Nt'é baa bił łaadaoht'áh łań? 17 Áík'ehgo nnee ła'at'ééhíi ła' gánjii, Itł'igó'aahíi, shiye' naa bił ní'ááz, spirit nchq'i biyi' goljigo doo yałti' da. 18 Dahagee nabihłaagee nádinigi; áidí' bizédí' táńwosh hahigháh hileeh, biwoo'íi kłiditł'ash, ła'íi doo nłdzil da hileeh: nitsilke'yu hadainihiyoodgo nádaa-hoshkąą: ndi doo hagot'éégo da ni'. 19 Jesus gábiñii, Nohwi'odłá' édaadjhgo daalintołt'jjií, dahosahzh'j' nohwił nahashtaą? Dahosahzh'j' łaą nohwidag ánsht'ee? Yushd'é, niye' shich'j' bił nn'áash. 20 Áík'ehgo ishkiinhíi baa bił hikai: nt'éégo spirit nchq'ihíi Jesus yiłtsąđá' dagoshch'j' ishkiinhíi nádinigiigo ni'yúnágo; áígee anáyis lèk'e, bizédí' táńwosh hahigháhđá'. 21 Jesus ishkiin bitaahíi nayídiłkid gánjigo, Dadá' át'jji godeyáhi? Ałts'í éęđá' át'ini, ñii. 22 łahgee spirit nchq'ihíi kq biyi' onábił'tee, tú ałdó' biyi' onábił'tee, bizitłheego ch'éh ábił'jigo; binił'ąąyúgo nohwaa ch'onbaahgo nohwich'onñii. 23 Jesus gábiñii, Ondłąyúgo, dahadín odlaanií dawahá bá łaalñe'hi at'éé. 24 Dagoshch'j' ishkiinhíi bitaa hichago nádilghaazhgo gánjii, Shíi oshdłą; doo

oshdłąą dagee oshdłąągo áshíłtsj. 25 Jesus nnee łaągo bich'j' dahikeego yiłtsąđá' spirit nchq'i nłdzilgo yich'j' hadziigo gánjii, Spirit nchq'i rłłni, doo yáñłti'i da, doo idints'agi da, biyi'dí' halyeedá' t'ąązh'j' onándáh hela', niłdishñii. 26 Áidí' spirit nchq'íi nádilghaazhđá' nádinigiigo ábiłlaago biyi'dí' háyáá; áidí' ishkiinhíi daztsáni k'a'anoljh silji; áík'ehgo nnee łaągo, Daztsą łaą, dañii lèk'e. 27 Áidá' Jesus ishkiinhíi bigan yiłtsodó' nádnlqzgo hizj'. 28 Áidí' Jesus kjh yuñe' ha'yáádá' bit-silke'yu dasahndi nabídaadiłkidgo, Nohwiłhií nt'é bigha doo hadaandzood da łań? daabiñii. 29 Jesus gádaabiñii, Spirit nchq'i ga'at'éhíi dąshiną' da'ch'okąąhgo zhá habidi'nedzoodhi at'éé.

30 Áidí' dahnanáskaidá' Gálilee golzeeyú ch'ékai; áidá' Jesus akú naghaa ndi nnee doo ła' bígóltsj hat'jji da. 31 Bitsilke'yu bił ch'ídaago'aah gánjigo, Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, nnee bilák'e shi'dolteełgo daashizilthee; áidí' taagi jji hileehgo naadishdáh. 32 Hant'é ñiigo ałjiihií doo bił ıdaagozj da, áidá' nabídaadiłkidzh'j' nédaaldzid.

33 Jesus Capérnaum golzeeyú rýáá: áígee kjh yuñe' ha'yáádá' bitsilke'yu nayídaadiłkid gánjigo, Hohkaahyú nt'é baa ła' nadaagoñi'? 34 Áidá' doo hant'é dañii da: Nohwitahyú hadín itisgo at'éhi? daahtid'ñii ni', hikaahyú. 35 Áígee Jesus nezdaago nakits'ádahíi yiká' áñniidá' gádaayilñii, Dahadín shíi dantsé le' nziyúgo, án ik'ézh'j' hileeh doo, án dawa yá áil'jji doo.

36 Chągháshé ła' itł'j'gee nyinłqó: áidí' dahyintłjigo bitsilke'yu gádaabiñii, 37 Dahadín shizhi'íi binkááyú chągháshé díi ga'at'ééhíi nádnlłjjiyúgo, shíi náshidnłtini at'éé; ła'íi dahadín náshidnłtini doo shíi zhá náshidnłtj da ndi shides'a'íi ałdó' nádnlłtini at'éé.

38 John gábiñii, ShiNant'a', nnee ła' doo bił daandlj dahíi nizhi'íi binkááyú nnee biyi'dí' ch'iidn hainiyoodgo daahiit'jji; áík'ehgo, Doo ágánt'jji da, daabiłñiiid, doo bił daandlj dahíi bigha. 39 Áidá' Jesus gábiñii, Doo ágádaabiłdohñii da: dahadín shizhi'íi binkááyú godiyłhgo áná'ol'jjií, doo dénchq'égo áshłdñi' at'éé da. 40 Hadín doo nchq'go nohwich'j' na'iziid dahíi, án bił daagoñi'jji. 41 Hadín shizhi'íi bigha, Christ biyéé daanołjjihií bigha, idee bee tú nohwá nayiziidíi, da'aniigo gánohwiłdishñii, Bik'ehgo'ihí'ñañ bich'j' nayihiniłłií da'aniigo biyéé doleeł. 42 Dahadín díi doo ízisgo ádaat'ee da ndi daashodlaanií dałá' nchq'go at'jjiigo áile'íi, án tséé be'ik'áhi nchaahi bik'osyú bidest'qógo túnteel beh hilt'e'go bá nzhq doleeł ni'. 43 Nigan nchq'go ánát'jji ánłtsjyúgo nadnłgeesh; nigan dałá' ádjh ndi dahazh'j' ihí'ñaahíi biyi' onñáhgo doo hago at'éé da, áidá' nigan nakigo ch'iidn bikq' diltł'i, kq' dahazh'j' diltł'íi biyi' yuyaa onñáhyúgo doo ná nzhq da: 44 Ákú ch'osh doo nanñe' da, ła'íi kq' doo nłtséés da. 45 Nikee nchq'go ánát'jji ánłtsjyúgo nadnłgeesh; nikee dałá' ádjh ndi dahazh'j' ihí'ñaahíi biyi' onñáhgo doo hago at'éé da, áidá' nikee nakigo ch'iidn bikq' diltł'i, kq' dahazh'j' diltł'íi biyi' yuyaa oní'dolt'e'yúgo doo ná nzhq da: 46 Ákú ch'osh doo nanñe' da, ła'íi kq' doo nłtséés da. 47 Niñáá nchq'go

ánát'jít' ánítsjyúgo ha'aah; nináá da'á'á ádjih ndi Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee goz'aq yuńe' ha'ánnáhgo doo hago at'éé da, áídá' nináá nakigo ch'iidn biko' da-hazh'j' dilt'í' biyi' yuyaa oni'dilt'e'yúgo doo ná nzhqo da: ⁴⁸ Ákú ch'osh doo nanne' da, la'í' kq' doo ntséés da. ⁴⁹ Daakówa kq' bee hadaakodilne' doleeť, ishjih k'ehgo, be'okqahíí natseedgo Bik'ehgo'ihí'nań baa hi'niilí ishjih bee daadilk'qsh doleeť. ⁵⁰ Ishjih nlt'éé ndi doo nk'óqzh da siljyúgo, nt'é bee nk'óqzhgo ánalne'? Nohwiyi' ishjih daagolj' le', áídá' itch'j' daanohj'qo le'.

10 Áídá' Jesus dahnáididzaago ni' Judéa golzéhi goz'aqyú túnlínií Jórdan holzéhi hanaayú n'yáa: ákú nnee baa nanántsáq; áígee itch'ígó'aah n'í' k'ehgo yich'j' yałt'igo nkenágodidzaa.

² Phárisees daanlíni baa hikaigo nabídaantaahgo gá-daabiłnii, Ya' nnee bi'aa itk'ínát'aashgo goz'aq née?

³ Gábiłnii, Moses nt'é nohwíłniigo nohwá ngon'áq' lán?

⁴ Áídá' gádaanii, Naltsoos bee itk'ínch'ít'aashíí łayile'go isdzánhíi yit itk'ínát'aashgo Moses bá ndaagoz'aq ni'.

⁵ Jesus gádaabiłnii, Nohwíłj' daant'ízíi bigha d'íi be-goz'aaní Moses bee nohwich'j' k'e'eshchij' l'ek'e.

⁶ Dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihí'nań nnee áyílaad' godezt'igo nnee la'í' isdzán áyílaa. ⁷ D'íi bigha nnee bitaa hik'e b'áq' yits'á'gháhgo bi'aa yit nlij doleeť; ⁸ Ái naki n'í' da'á'á nádodleeť; áík'ehgo doo naki dilt'ee dadá' bits'í da'á'á silji. ⁹ Áík'ehgo dahadín Bik'ehgo'ihí'nań łayinlááhíi, dahadín'ta itk'iyóléh hela'. ¹⁰ Áídá' k'ij yuńe' bitsilke'yu da'ái baa nabínadaadiłkid. ¹¹ Jesus gáyilnii, Hadín bi'aa yit itk'ínát'aazhdá' la'í' yit naná'nááyúgo nant'j' nagháhi at'éé. ¹² Dagohíi isdzánhíi bikaj' yit itk'ínát'aazhdá' la'í' yit naná'nááyúgo, isdzánhíi ch'a'onaá hileeh.

¹³ Jesus ch'agháshé alts'íséhi baa bit' nch'ihézkai l'ek'e, yiká' ndaadilniih daabich'óníigo; áídá' bitsilke'yu, Doo ágádaah't'j' da, daakołnii. ¹⁴ Áídá' Jesus daabiłtsaago doo bit' bik'eh da l'ek'e, áík'ehgo bitsilke'yu gádaayilnii, Ch'ík'eh ch'agháshé shich'j' nihiká' le', doo t'aqzh'j' daahínóhtaj' da; bíi ga'adaat'eehíi Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanlij. ¹⁵ Da'aniiigo gádaanohwíłdishnii, Dahadín ch'agháshé alts'íséhíi k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníi nágodn'aqyúgo zh'á Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliinií itah hileeh.

¹⁶ Áík'ehgo dahnáidit'éehgo yiká' ndaadelniigo yá da'oskaqad.

¹⁷ Áídá' łahyúgo Jesus dahnasdaadá' nnee bich'j' nádilwodgo biyahzh'j' hilzhiizhdá' nabidiłkid, Itch'ígó'aahíi nlt'éhi nílinihi, hago laq' áshne'go ihí'naa doo ngonel'aq' dahíi bee hinshnaa doleeť? niigo. ¹⁸ Jesus gábiłnii, Nt'é bigha nlt'éhi shíłnii? Doo hadín nlt'éé da go'j'j', da'á'á zh'á, Bik'ehgo'ihí'nań zh'á.

¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nań ngon'áq' l'ek'ehíi bígonłs'j' go'j'j', Doo nant'j' nach'ighaa da, Doo na'ch'iltsee da, Doo ich'in'j'ih da, Doo ł'ech'itchoo da, Doo nach'ich'aa da, Kotaa hik'e komaa ch'idntsj. ²⁰ Nneehíi gábiłnii, Itch'ígó'aahíi, ánísts'íséd'j' godezt'igo d'íi dawa bee ánsht'ee. ²¹ Jesus bit' nzhqoqgo bineł'j'igo gábiłnii, Da'á'á zh'á doo bee

ánt'éé da: ti'í, dawahá níy'éehíi naa nahoniihgo zhaali-híi tédaat'iyéhií bita'niíh, áík'ehgo yaakáyú dawahá lán ilíni níy'éé doleeť: áídá' yushd'é' ts'j'itna'áhi dahntj'łgo shiké' dahsinqáh. ²² Jesus áníídá' nneehíi ádaatsídéz-keezgo doo bit' gozh'q' dago onádzaa; dázh'q' hátdzilhíi bigha.

²³ Áídá' Jesus bitsilke'yu yitah déz'j'jdá' gádaabiłnii, Nnee hádaaldzilí Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliinií itah daaleehgo dázh'q' bá nyee! ²⁴ Bitsilke'yu Jesus ániíhíi bigha bit' díyadaagot'ee l'ek'e. Áídá' Jesus gáná-daabiłdo'niid, Shich'agháshé, nnee hádaaldzilíi zh'á ya'ofíhíi Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliinií itah daaleehgo dázh'q' bá nyee! ²⁵ Ł'j' bighán ha'í'áhíi bená'kadé bigha'í'ányú ch'égháhgo bá nyeedá' nnee hátdzilíi Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliinií itah hileehgo itisgo bá nyee. ²⁶ Bitsilke'yu d'íi daidezts'aqad' dázh'q' bit' díyadaagodzaago gádaaıłd'nií, Áídá' hadín zh'á hasdábi'dilteeh? ²⁷ Jesus daabineł'j'igo gáníi, Nnee-híi ái doo łayole' at'éé da, Bik'ehgo'ihí'nań zh'á go'j'j': Bik'ehgo'ihí'nań zh'á dawa łayile'hi at'éé.

²⁸ Peter gábiłnii nkegonyaa, Nohwíy'éé dawa bits'á' dahidiikaidá' níké' dahsiikai ni'. ²⁹ Jesus gádaabiłnii, Da'anii gádaanohwíłdishnii, dahadín bigowa, bik'isyú, bilahkíyú, bitaa, b'áq', bich'agháshé, bi'aa, dagohíi bini' shíi shigha ł'á'íi yati' baa gozhónihíi bigha yits'á' dahnyaayúgo, ³⁰ Án d'íi goldohíi biyi' gowa, bik'isyú, bilahkíyú, b'áq', bich'agháshé, la'íi bini' da'á'á gonenadín k'a'ánahol'aq'ago, biniigodilnéhíi bíhi'né'go, baa det'aahi at'éé, la'íi łahgo nágodesdzaago ihí'naa doo ngonel'aq' dahíi yee hi'naa doleeť. ³¹ Áídá' ł'áq'ago dantsé daanlij n'íi ik'éyú doleeť; la'íi ik'éyú daanlij n'íi dantsé doleeť.

³² Áídá' Jesus ádjih higaatgo Jerúsalemyú wá'yú in-tín'keh ch'okaah l'ek'e; áígee bit' díyadaagot'ee; la'íi biké' hikaahíi nédaaldzid l'ek'e. Nakits'áadahíi k'ihzh'j' yit nnanákaigo bich'j' ágonéhií baa bit' nadaagoln'igo nkenágodidzaa, ³³ Gáníigo, Isaq, Jerúsalemyú dekai; ákú shíi nnee k'ehgo Niyááhíi, okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e begoz'aaníi ye'ik'eda'it'ch'ihíi bit'go baa shí'dilteehdá' shidizideego shá ngot'áah doleeť, áídá' doo Jews dannlij dahíi yaa daashilt'eehgo, ³⁴ Shaa daadloh doo, hashída'ıltsaas doo, shik'ídaadihizheeh doo, la'íi daashizil'hee doleeť; áídá' taagi j'j' hileehgo naadishdá.

³⁵ Áídá' James hik'e John bit'go, Zébedee biye'kehíi, Jesus yaa n'áázhgo gáyilnii, NohwiNant'a', nt'é níh'q'keedíi nohwá łanle'. ³⁶ Hant'é nohwá áshle' haht'j'j' gá? bit'nií, Jesus. ³⁷ Gádaabiłnii, Íziso ánt'ee síłlj'gee la' nigan di-he'nazhiq'éé dahsdaa doleeťgo, la'íi ní'eshganzhiq'éé dahsdaa doleeťgo nohwá ngon'áah. ³⁸ Áídá' Jesus gádaabiłnii Nt'é shíh'ohkeedíi doo bígonłs'j' da laq': idee be'ishdłaq'ahíi be'ohdłaq'ago bínołdzil n'ee? Baptize be'áshí'dilne'íi bee baptize ánohwí'dilne'go bínołdzil n'ee? ³⁹ Bínldzil, daabiłnii. Jesus gánábiłdo'niid, Idee be'ishdłaq'ahíi da'anii be'ohdłaq' doleeť, baptize áshí'dilne'íi da'anii bee baptize ánohwí'dilne' doleeť, ⁴⁰ Áídá' shigan dihe'nazhiq'éé dagohíi shí'eshganzhiq'éé

sodaa doleefí, doo shíi nohwaa godesh'aah da; áí dahadín bá ílch'í'golzaahíi zhá baa godet'aahi at'éé.

⁴¹ Áík'ehgo bitsiŋke'yu gonenanhií James hik'e John ádaanhiíi daidezts'aqádá' doo bił daabik'eh da nkegonyaa l'ék'e. ⁴² Jesus bitsiŋke'yu íla'áyíilaago gá-daayit̄nii, Doo Jews daanlij dahíi bánant'án daanlijgo ha'ñilíi isná ádaabitsjgo bá nadaant'aah; la'íi bitahyú nnee ízisgo ádaat'eehíi da'áníyú ádaat'ijgo ádaabitsjgo bidaagonoŋs. ⁴³ Áídá' nohwihíi nohwitahyú doo ágá-got'ee da doleef: áídá' dahadín nohwitahyú ízisgo án-sht'ee le' nzihií, án nohwá áí'ijj le'. ⁴⁴ Nohwitahyú dahadín nant'án nsh'ijj le' nzihií, án nohwá na'iziid le'. ⁴⁵ Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi nsh'ijj ndi, doo hadín shich'onhiíi bigha niyáá da, áídá' nnee bich'oshñiíi bigha niyáá, shí'ihí'na'íi nnee łani bá nahishñiíi bigha niyáá.

⁴⁶ Jériko golzeeyú hikai: áídí' Jérikodí' dahiskaigo bitsiŋke'yu nnee l'áqgo biłgo nánts'áqgo nnee biñáá ágodini, Bartiméus holzéhi, Timéus biye'híi, intín bahyú sidaa, ídókeedgo. ⁴⁷ Jesus, Názareshd'í gólíni, higaalgo nnee biñáá ágodini ya'ikonzjídá' nádidilghaazh nkegonyaaago gáníi, Jesus, David biYe' nílni, shaa ch'on-báah. ⁴⁸ Nnee l'áqgo, Godnch'áad, daabihñi: áídá' da'tiségo nanádidilghaazhgo gánádo'ñiid, David biYe' nílni, shaa ch'onbáah. ⁴⁹ Jesus ninyááago gáníi, Yushd' daabidohñi. Áík'ehgo nnee biñáá ágodinií yich'í' áññidgo gádaabihñi, Nił gozhóqgo nádndáh: yushd' niñii. ⁵⁰ Íicho ídáiditsoozdá' nádihiitahgo Jesus yich'í' nyáá. ⁵¹ Jesus gánábitdo'ñiid, Nt'é ná áshle' hánt'ijj gá? Nnee biñáá ágodinií gábihñi, SheBik'ehñ, desh'ijjgo ánáshidle'. ⁵² Jesus gábihñi, Tí'i, ni'odla'íi nł'éégo ánániidlaa. Áík'ehgo dagoshch'í' biñáá nágosdljigo biké' dahiyaa.

11 Áídí' Jesus bitsiŋke'yu biłgo Jerúsalem k'ad yaa hikáh, Béthphage la'íi Béthany golzeezh'í, dził Olives holzéhi si'aaqgee, áídí' bitsiŋke'yu naki oyi'la', ² Gáyit̄niiigo, Tí'i, nohwádjhyú gotahyú doh'aash: dáha'ah'aashgee túlgayé zhaazhé dahast'qoqgo baa noh'aash, doo hwahá hadín yiká' dahndaahi da; áí k'e'oh'adgo kú nánohtqos. ³ Dahadín, Nt'é bigha k'e'oh'ad? nohwit̄niyúgo, gábihdohñi, NohwiNant'a' hát'ijjgo áhiit'ijj; áík'ehgo dagoshch'í' nohwaa gode'aahgo nádohtqos. ⁴ Áík'ehgo o'áázh, ákú túlgayé zhaazhé kih bitah na'iztínhií bahyú ch'íná'it̄hgee dahast'qoqgo yaa n'áázh, áídí' k'eda'yi'ad. ⁵ Áígee la' nadaaziinií gá-daabihñi, Nt'é bigha túlgayé k'e'oh'ad? ⁶ Jesus áñíhií bee ágádaabihñi; áík'ehgo onádaist'e'. ⁷ Áídí' túlgayehíi Jesus yaa daizloqzgo bidiyágéhíi biká' dahdaiheznildá' Jesus túlgayehíi yiká' dahnezdaa. ⁸ Nnee l'áqgo bidiyágé intínyú yidaagosteel l'ék'e; la'ihíi ch'il palm bits'ádaaz'aahíi nadaayihilgeeshgo intínyú yidaagosteel. ⁹ Nnee bádjh náseełíi la'íi biké'dí' náseełíi daadilwoshgo gádaanñi, Hosánna: NohweBik'ehñ bizhi' yee higaalíi ba'ihégosini at'éé: ¹⁰ David, bits'á'dí' hadaatinelt'aqahíi, nant'aa níi k'ehgo nohweBik'ehñ bizhi' bee kú ngowáhíi ba'ihégosi: da'tiséyú goz'aqádí',

Hosánna. ¹¹ Áídí' Jesus Jerúsalemyú nyááago da'ch'okaqah goz'aq yune' oyáá: ákú dawahá daineł'í'dá íłk'dá, o'í'áqgo Béthanyú nakits'adahíi biłgo onákai.

¹² Iskaq hik'e Béthanydí' nákaahdá' Jesus shiñá' silij; ¹³ Dañzaad' ch'il fig bit'aq golijjgo o'áágo yiłtsaago yaa nyáá, nt'éhéta baa dahsné' nolj nziqgo: áídá' yaa nyáádá' doo nt'é baa dahsné' da laq, bit'aq zhá, figs doo hwahá daant'aq dagee goldohíi bigha. ¹⁴ Áík'ehgo Jesus gábihñi, Kodí' godezt'í'go doo hadín nits'á'dí' nest'a' náyódá' at'éé da. Áñíhií bitsiŋke'yu daidezts'aq.

¹⁵ Áídí' Jerúsalemyú hikai: áígee da'ch'okaqah goz'aq yune' Jesus ha'ayáago, baa nada'inihi la'íi nada'it̄nihi ch'inihiyood nkegonyaa, la'íi zhaali yiká' íłkáh ch'íná-dainiíi naz'aanií nanyihesgo; hawúcho baa nadaahñi-ihíi biká' dah'sdáhá ałdó' nanyihesgo; ¹⁶ Áídí' doo hadín nt'éhéta da'ch'okaqah goz'aanií it̄ni'yú ch'ínáyiné' dago ngon'áq. ¹⁷ Áídí' bił ch'ídaago'aahgo Jesus gádaabihñi, Ya' díinko doo bek'e'eshchijj da née? Shikjhií nnee itah at'éégo hadaazt'í' dawa kih biyi' da'ch'okaqahíi holzeego hojii doleef, áídá' nohwihíi daan'ijhií bigowa ádaagosolaa laq. ¹⁸ Begoz'aanií ye'ik'eda'it̄chíhi hik'e okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi díi ya'ikodaanzjídá' hagot'éégo daabizit̄heehíi ch'éh yaa natsidaakees: áídá' bee yił ch'ígó'aahíi nnee dawa bił díyadaagot'eehíi bigha yédaaldzid l'ék'e. ¹⁹ Áídí' o'í'áqyú kih goznildí' onádzaa.

²⁰ T'ahbjyú ch'il fig o'áhi níi naach'okahgo bikeghadí' náhesgago daayit̄saq l'ék'e. ²¹ Jesus áñíi níi Peter yénáñiigo gáyit̄nii, NohweBik'ehñ, isaq, ch'il fig doo nant'áq at'éé da biłnii níi náhesga laq. ²² Jesus gá-daabihñi, Bik'ehgo'ihí'na' baa daahoh'íigo daahohdlaq. ²³ Da'anñi gádaanohwiłdishñi, Dahadín díi dził bich'í' hadziigo, Yúwehégo dihi'na'ngo túnteel biyi' oni'dolné', yiłniyúgo, la'íi bijii biyi'dí' doo bił nagoki dago, áídá' áñíhií begolne' yodlaqyúgo, da'áñíhií k'ehgo bá ádolñíi. ²⁴ Ái bigha gádaanohwiłdishñi, Dant'éhéta da'ohkaqahgo daahohkeedíi nohwaa do'né'go daahohdlaq, áík'ehgo nohwaa hi'né'hi at'éé. ²⁵ Ła'íi dahayú nasozjigo da'ohkaqahgee dahadín nohwil dahgoz'aq l'ék'eyúgo baa nágodenoh'aah; áík'ehgo nohwitaa yaaká'yú dahsdaahíi doo bik'ehyú ádaanoht'ee dahíi nohwaa nágode'aah ałdó'. ²⁶ Áídá' doo baa ná-daagodeso'aq da l'ék'eyúgo, nohwitaa yaaká'yú dahsdaahíi ałdó' doo bik'ehyú ádaanoht'ee dahíi doo nohwaa nágode'aahi at'éé da.

²⁷ Áídí' Jerúsalemyú naanákai: áígee da'ch'okaqah goz'aq yune' Jesus anádaalgo okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aanií ye'ik'eda'it̄chíhi la'íi Jews yá-nazini baa hikaigo, ²⁸ Gádaabihñi, Hadín bik'ehgo ánánt'ijj? Hadín naa godin'áqgo ánt'ijj? ²⁹ Jesus gá-daabihñi, Shíi ałdó' da'áandi nanohwiłdishkid, shíi nadaagoñi'yúgo, shíi ałdó' hadín bik'ehgo ánásht'ijj'íi nohwil nagoshñi' doleef. ³⁰ Ya' John baptize ádaagole'íi yaaká' dí'go née, dagohíi nnee bits'á'dí'go née? Shíi nadaagoñi'. ³¹ Łił yádaałt'igo gádaałt'idi'ñi, Yaaká'dí'go daan'nihyúgo, gánohwiłñi, Áídá' nt'é bigha doo daa-

hohdlaq da lán? ³² Áídá, Nnee bits'á'dí'go daan'ñiihyú-go nnee bédaahildzid, nnee dawa John da'anii Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi nlij n'íigo yí-daagotsihíi bigha. ³³ Áík'ehgo Jesus gádaayitñii, Néé doo baa nadaagohiitñi'da. Jesus gánábitdo'ñiid, Shíi atdó' hadírbik'ehgo ánásht'jijí doo nohwit nagoshñi da.

12 Jesus itch'ígót'aahgo na'goni'íi bee bich'j' yá-daakti' nkegonyaa. Ła' nnee dahts'aa k'eidnlaáda' yinaayú ná'nezñil, dahts'aa hahigeęs doleetgee yá ogogéed, biká'd'í idést'iiníi ágólaa, łai'íi bá yiná-daadéz'ini yá ch'ígohet'ąąda' nzaadyú ni' goz'ąąyú óyáá. ² Da'nest'ąągee ngonyáago bána'iziidi bidahts'aa bá yinádaadéz'ini yich'j' oyi'ła', binest'ą' łai'íi bá náyíné'go. ³ Áídá' bit ndaazdeelgo nyída'eshtłizhdá' dáidilkqoqho onádais'a'. ⁴ Áídí' bána'iziidíi łai'ihí onaayí'ła'; án bitsits'in yinída'desñih, łai'íi nch'og'go ánádaabit'jídá' án atdó' onádais'a'. ⁵ Áídí' łai'íi onaayí'ła'; án daizes-hjji; áidí' da'áik'ehgo łąągo odaihes'a', łai'íi nyída'eshtłizh, łai'ihíi nadaistseed. ⁶ Áídá' da'łá'á ná'godzii lęk'e, biye' bit nzhóni, án da'ík'é'yú oyi'ła', Shiye' daidntsj doleet, ñiigo. ⁷ Áídá' bidahts'aa yinádaadéz'ini gádaahtłid'ñii, Díi dahts'aa hentíiníi bíyéé doleetíi át'éé, yushdé', daazold-ee, áik'ehgo bíyéé doleet n'íi daanohwiyéé doleet. ⁸ Áík'ehgo yit ndaazdeelgo daizes-hjji'dá' dahts'aa hentíid' ch'ídaist'e'. ⁹ Áídá' dahts'aa hentíiníi bíyééhíi hago ádaabile'sha? Áń nádángo dahts'aa bá yinádaadéz'jji n'íi naitseedá' dahts'aa hentíiníi łai'ihí yá ch'ínágo-het'aah. ¹⁰ Díinko Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e' eshchi-iníi doo hwahá daahohshiih da née: Tsée kjh ádaagole'íi yó'odaisne'íi n'íi, hagon'áágee dantsé si'aaníi siljji; ¹¹ Díi nohweBik'ehń bik'ehgo ánágot'jji, ái daanéel'jji go nohwit díyadaagot'ee, ñiihíi daahohshíi née? ¹² Áídí' Jesus ha'ádait'e' hádaat'jji ndi nnee łani yé-daaldzid, itch'ígót'aahgo na'goni'íi bíi ádaabitñiigo yí-daagotsj lęk'ehíi bigha; áik'ehgo bits'ą' okai.

¹³ Áídí' łai'íi Phárisees daanlíni, łai'íi Hérod yit daagot'ini bitgo Jesus bich'j' odaach'is'a', yałt'gee daabihiljizh, daabich'o'ñiigo. ¹⁴ Ái baa hikaigo gádaabitñii, Itch'ígó'aahíi, da'anii áññiigo, nnee doo bėnildzid dago yánłti'go bídaagonłzi; nnee doo łai'íi itisgo síńłtjji da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań bich'j'zhińéego goz'aaníi da'aniiigo baa itch'ígón'aah. Ya' Caesar bich'j' tax nadaach'ñiiigo begoz'ąą née? Néé dah née? ¹⁵ Bich'j' nadaahii'ñiił née, née doo bich'j' nadaahii'ñiił da née? Áídá' daazhógo ádaaniigo Jesus yígótsjgo gádaabitñii, Nt'é bigha yasht'íi bee daashojizhgo ádaashidohñii? Zhaali łai', penny holzéhi, shaa noh'aahgo nesh'jji. ¹⁶ Áík'ehgo łai'íi baa daiz'ąą. Jesus gádaabitñii, Hadín be'ilzaa, hadín bizhi' biká' dahgoz'ąą? Caesar bíyéhi łąą, daabitñii. ¹⁷ Áík'ehgo Jesus gádaabitñii, Caesar bíyééhíi Caesar baa daanohñiił, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań bíyééhíi Bik'ehgo'ihí'nań baa daanohñiił. Áígee nneehíi bit díyadaagot'ee lęk'e.

¹⁸ Áídí' łai'íi Sádducees daanlíni, nanezna' n'íi doo naadikáh da daañihí, Jesus yaa hikaigo nayídaaditkid-go gádaañii, ¹⁹ Itch'ígó'aahíi, Moses gániiigo nohwá k'e'eshchijj lęk'e. Ła' nnee bik'isn bí'aa yits'ą' daztsąąyú-go, bichągháshé doo łai'íi dayúgo, nneehíi bik'isn n'íi bí'aa yit nnádo'neetgo bik'isn n'íi chągháshé bá ágodolñiił, ñiigo. ²⁰ Łah nnee itk'isn gosts'idi daanlij lęk'e, ái dantséhíi nńáago bichągháshé doo łai'íi dago daztsąą. ²¹ Bik'isn nakigeehíi yit nnaná'ńáago dananástsąą, bichągháshé doo łai'íi dago; taagigeehíi da'ágánánádzaa. ²² Itk'isyú gosts'idíi dawa nanezna', bichągháshé doo łai'íi dago. Dá'ík'é'yú isdzánhíi atdó' daztsąą. ²³ Áík'ehgo nanezna'dí' naach'idikáhgee hadíi bí'aa doleet? Itk'isyú gosts'idihíi dawa yit nadaaznaadá'. ²⁴ Jesus gádaabitñii, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchi-iníi dagohíi Bik'ehgo'ihí'nań binawodíi doo bí-daagonłsj dahíi bigha da'ot'siih shj ya? ²⁵ Naach'idikáhgee doo nnádaach'it'se' da, doo ndaagoch'ihiniigo nnádaach'it'se' da; áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolii'ni k'ehgo daagoch'iljji. ²⁶ Áídá' ya' Moses binaltsoos biyid'íi áññihíi k'ehgo nanezna'íi naadikáhíi doo hwahá baa daahohshiih da née? Ch'il biyid'íi Bik'ehgo'ihí'nań Moses gáyitñii, Shíi Abraham yokaąhíi nshłjji, Isaac, Jacob atdó' yokaąhíi nshłjji. ²⁷ Bik'ehgo'ihí'nań doo nanezna'íi yokaąhń nlij da, daahinaahíi zhą: áígee nohwíi dážhó da'ot'siih.

²⁸ Begoz'aaníi ye'ik'eda'it'chíhi da'łá'á nneehíi Jesus yit łahadaadit'ąhgo yidezts'ąąda' Jesus goyąągo t'ąązhj' yich'j' hadziigo yígótsjídá' nayiditkid gániiigo, Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníi hadíi itisgo at'éé? ²⁹ Jesus gábitñii, Dantsé begoz'aaníi díinko, Israel hat'íi daanohłni, ídaayesółts'ąą; Bik'ehgo'ihí'nań nohwe-Bik'ehń Nant'án da'łá'á nlij; ³⁰ Bik'ehgo'ihí'nań neBik'ehń nijíi dawa bee nił nzhqo le', niyi'siziiníi dawa bee, ninat-sekeesíi łai'íi ninawodíi dawa bee; ái dantségee begoz'aaníi at'éé. ³¹ Nakigeehíi ágánánát'éé, Nit'ahd'í gólliníi nił nzhqo le', dani idit njóqóhíi k'ehgo. Díi begoz'aaníi bitisgo at'ééhíi doo łai'íi da. ³² K'e'it'chiihíi gábitñii, Bik'ehgo'ihí'nań da'łá'á nlij, ñiihíi da'anii áññii, Itch'ígó'aahíi, ba'ashhahíi doo łai'íi da, dabíi zhą: ³³ Áń kojíi dawa bee koł nzhqogo, konatsekeesíi dawa bee, koyi'siziiníi łai'íi konawodíi dawa bee, łai'íi kot'ahd'í gólliníi koł nzhqogo, dakó idit ch'ijóqóhíi k'ehgo, ái okaąhgo Bik'ehgo'ihí'nań bich'j' nch'ihiniłíi dawa didlidíi, łai'íi natseedíi Bik'ehgo'ihí'nań bich'j' nch'ihiniłíi dawa bitisgo at'éé. ³⁴ K'e'it'chiihíi góyąągo hadziigo Jesus yígótsjídá' gábitñii, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliiníi k'azhą itah nleeh łąą. Ái bikédí'go nnee daaste'go doo hadín nabínánłkid da.

³⁵ Jesus da'ch'okaąh goz'ąą yune' itch'ígó'aahgo gánii, Hagot'éegoshą' begoz'aaníi ye'ik'eda'it'chíhi Christ David biye' nlij, daanii? ³⁶ David dabíi Holy Spirit yábiy-ilti'go gánii, Bik'ehgo'ihí'nań sheBik'ehń gáyitñiid, Shigan dihe'nazhineégo síńdaa, ni'ina' ni'isna' ashtégo

nikelt'ááhyú niñilzhí'. ³⁷ David dabíi sheBik'ehñ biñiigo bozhíi; hagog'éégoshá' biye' nlijí áidá? Áígee nnee l'áágo biñ daagozhóqgo daidezts'áq l'ék'e.

³⁸ Jesus itch'ígó'aahgee gáníi, Begoz'aaníi ye'ik'eda'it'chíhi baa daagonohsáq, ái bidiyáge daanneezihí daagol'íigo nakaigo, la'íi na'híniih nadaagoz'áayú bich'í' ádaach'íniigo biñ daanzhóq, ³⁹ Jews ha'anátséh nagozníl yuñe' nnee yánazíni dah-nádinb'ihyú itah dahnanáztáqgo, la'íi da'idaqagee nnee ízisgo ádaat'eehíi dahnádinb'ihyú itah dahnaháztáqgo a'dó' biñ daanzhóq: ⁴⁰ Ái isdzáné it'saa daanlíni bigowá yits'á' nádaagoh'aa, la'íi daazhógo ádaaniigo n'zaad gont'í'go da'okáqah: ái itisgo biniigon't'éégo bán-daagodot'aa.

⁴¹ Jesus zhaali biyi' ohilkaadíi bit'ahgee dahnezdaa, nnee ái biyi' yuyaa bizhaali odaayihit'kaadgo yinel'íigo: nnee l'áágo hádaat'dzilíi bizhaali doo at'ch'idé odaayihit'kaad da l'ék'e. ⁴² Áidá' isdzán it'saa níni tét'iyéhi ákú nyáágo zhaali naki doo ílinihi da oyit'kaad, ái nakigo zhaalit'chéé íl'íi. ⁴³ Áik'ehgo Jesus bitsit'ke'yu yiká ánniigo gádaayit'ni, Da'anii gádaanohwit'dishnii, Ái it'saa tét'iyéhi nnee dawa zhaali odaiheskaadíi bitisgo zhaali oyit'kaad: ⁴⁴ Nnee hádaat'dzilíi bizhaali dálahzhí' zhá odaiheskaad, áidá' bíihíi tét'iyé ndi bizhaali da'ái zhá yee golíni níi oyit'kaad.

13 Áidí' Jesus da'ch'okáqah goz'áqad' ch'ínyáágo, bitsit'ke'yu da'á' gábit'ni, Itch'ígó'aahíi, díni'íi, tséé ntso laq n't'éhi, la'íi kíh ntso laq gon't'éhi gozníl! ² Jesus gábit'ni, Ya' díi kíh ízisgo ádaagoszaahíi hí'íi nées? Díi tséé it'ká' dahnagoznílii doo la' it'ká' dahnast'áq da doleet, dawa nanehit'kaad doleet. ³ Áidí' da'ch'okáqah goz'aaníi hanaayú dziñ Olives holzéhi biká'yú Jesus dahsdaago, Peter, James, John hik'e Andrew bitgo zhá nabídaadit'kid, gádaaniigo, ⁴ Nohwit' nagol'íi, da'os'ah ágonéhi? Dawa be'ágoné'go hant'é bee bígójz doleet? ⁵ Jesus gádaabit'nii godeyaa, Ídaa daagonohdzaq, nnee la' ch'a'onohok't'e' hela': ⁶ Nnee l'áágo shizhí' yee daahikáh doleet, Shíi Christ nsh'íi, daaniigo; ái nnee l'áágo ch'a'odaayit'kaad doleet. ⁷ Nagont'kaadíi ba'iko-daanojs, la'íi nagont'kaadíi baa ch'íniigo daadohts'agdá', doo nohwíi natsídaahiltq' da le'; ái dawa begol'ne'hi at'éé ndihíi t'ah doo hwahá nnágodáh da. ⁸ Nnee itah at'éégo hadaazt'íi it'ch'í' nanágon't'kaad doleet, la'íi nnee dala'á binant'a' daagol'ínihi a'dó' it'ch'í' nanágon't'kaad doleet: da'adzaayú ní' nagoh'naa doleet; shi'ná' góyéehíi benagowaa doo, la'íi nyéi daats'idits'ag doleet: ái koniidaagon't'éehíi begodigháh doleet.

⁹ Áidá' ídaa daagonohdzaq: yánádaaltihíi yaa nádaanohwide'aah doleet; Jews ha'anátséh nagozníl yuñe'hanohwínáda'it'sas doleet; la'íi nant'anchar' hik'e ízisgo nant'an daanliinií daabináat' shaa yádaakt'í'go biyahzhí' nadaasozj doo. ¹⁰ Yati' baa gozhóni nnee itah at'éégo hadaazt'íi dawa ntsé biñ na'goni' ndi at'éé. ¹¹ Nohwaa yá'it'iyú biñ desohkaigo yánádaaltihíi yaa daanohwidez'áayúgo, doo hwahá hadaahdziih dadá'

nt'ésha' dishniih doo daanojs da, la'íi doo nohwiini' l'áá da le': áidá' daazhógo nohwaa hí'né'íi baa hadaahdziih, da'ái bik'ehenkéézgee: doo dánohwíi yá-daakt'í' da, Holy Spirit nohwiláhyú ya'ti' doleet. ¹² Nnee la' bik'isn zideeyú nyiit'éeh doleet, la'íi nnee la' biye' ágáyidoliit; ch'agháshé bitaa, báq bitgo yich'í' nanáda'idziidgo, ádaaniigo nabíditseed doleet. ¹³ Shizhí' bee daanohwich'ozhíhií bighá nnee dawa biñ daanohchq' doleet; áidá' dahadíni d'angont'í'zhí' dahildq'hií has-dábi'dolteet.

¹⁴ Áik'ehgo got'ch'óqgo o'ni'ihíi, Bik'ehgo'ihí'nañ binkáayú na'iziidi Daniel holzéhi yaa ya'ti' níi, doo bágoz'áq dagee sizjigo daah'íidá', (dahadíni ái yózhíhií biñ ígójz le',) hadíi Judéa golzeeyú daagol'ínií dziñ naz'aaníi yich'í' okeeh doo. ¹⁵ Dahadíni bik'ih biká'yú dahsdaahíi gódah ch'ínadángo bik'ih yuñe' ha'awáh hela', nt'éhéta náidiinégo. ¹⁶ La'íi dahadíni k'edolzaahíi yiyi' na'iziidi t'áqzhí' bidiyáge yaa nánódáh hela'. ¹⁷ Áígee goldohíi daaltsaaníi la'íi isdzáné mé' daabit'be'íi bá góyéé doleet! ¹⁸ Haihíi biyi' ágoné' hela', daadohniigo da'ohk'áqah. ¹⁹ Áígee goldohíi Bik'ehgo'ihí'nañ dawahá áyílaad' godezt'í'go díi j'zhí' goyéégo nagowaahíi ái ga'at'éhi doo hwahá be'ágoné' da, ái doo be'áganágo'neh át'éé da. ²⁰ Áígee goldohíi nohweBik'ehñ doo dé'igodégo áyílaa dayúgo, nnee doo la' hasdáwáh át'éé da: áidá' nnee bitahasdlaahíi, dabíi yitahezlaahíi bighá áígee goldohíi dé'igodégo áyílaa. ²¹ Áígee nnee la', Daadeh'íi, Christ kú nagháa; dagohíi, Daadeh'íi, nlahyú nagháa, nohwit'niyúgo, doo daahohdlaq da: ²² Christ ádaadil'inií la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ binkáayú nada'iziidi ádaadil'inií hahikáh doleet, ái godiyj'go be'igóziníi ch'í'nah ádaile', la'íi ízisgo ánda'ol'j'ih doleet, yí-daanel'áayúgo ái bee nnee bitahasdlaahíi ndi ch'a'odait'kaad doleet. ²³ Áik'ehgo ídaa daagonohdzaq: ídaayesóts'áq, it'ká' dabiñtsé dawa baa nohwit' nago-sisni'.

²⁴ Ái benagowaadá', goyéégo nagoyaahíi bikéd'í'go ya'ái dithit doleet, t'égoná'áhií doo bee got'íi da doleet, ²⁵ Ts'itsqósé yáadí' nanihidéh doleet, la'íi yáazhí'go inawodíi nagoh'naa doleet. ²⁶ Áígee shíi, nnee k'ehgo Niyááhií, shinawodíi bee, la'íi dázhq' shits'á'idindl'áadgo yaak'os biyi'dí' nashdaatgo daashido'tseet. ²⁷ Áidá' shi-nadaal'a'á yaakád'í' ohish'aa doleet, bitahelááhií díi'dí', ní'gosdzán nel'áadí' yáa nel'áqzhí' í' í'ádaile'. ²⁸ Ch'il fig holzéhi bits'á'dí' nohwit' ch'igót'aah; bits'ádaaz'aahíi dit'ódé daalehdí' bit'áq daagoleehyúgo k'ad shíi nágodleehgo bídaagonotsj: ²⁹ Da'áik'ehgo ái be'ádaagone'íi goldohgo daah'íidá', k'ad nashdaat'zhí' a'hánégo godziigo bídaagonotsj: ³⁰ Da'anii gáno-hwit'dishnii, díi daatinolt'íi doo nohwee ch'ígonáh da, díi ádaanohwit'déniidíi dawa begolzaago zhá. ³¹ Yáa hik'e ní'gosdzán bitgo bech'ígonáh doleet; áidá' shiy-at'íi doo bech'ígowáh da doleet.

³² Hadíi bijj' shíhií dagohíi da'kwíi bik'ehenkéézgo shíhií ágoné'íi nnee doo la' yígólsj da, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagol'ínií la'íi biYe' ndi doo yi-

daagotsj da, shiTaa zhá yígótsj. ³³ Da'os'ah begonáh shjhíí doo bídaagonotsj dahíí bighá ídaa daagono-hdzaa, biká nádaadeht'íjh, ía'íí da'ohkaah. ³⁴ Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee ía' bigowa yits'á dahiyaago íahyú óyááhíí k'ehgo ánsht'ee; áh bánada'iziidíí bíyéé gólííníí yebik'ehgo áyíílaa, da'áa daant'íígee binasziid gol'íígo; ía'íí dáádít'íh yaasidaahíí nádét'ííhgo yágon' áá.

³⁵ Áik'ehgo nádaadeht'íjh: bikjh gólííníí da'os'ah nadáh doleelíí doo bídaagonotsj da, o'í'áágo shj, t'é'ís ahgo, tazhik'áné ádaaniigo, dagohíí t'ahbj shj nadáh doleel:

³⁶ Doo nádaadeht'íjh dayúgo dah'íko nádaatgo da'olhoshgo nohwiká niigháh. ³⁷ Ádaanohwiłdishniihíí da'ái nnee dawa ádaabiłdishnii, Nádaadeht'íjh.

14 *Bitis-hagowáh* n'íí bee bíná'goniigho da'idaqzhj', ía'íí bán benilzoolé da'ádjhgo bán alzaahi daadaqzhj' naki yitkaah godziih: okaah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníí ye'ik'eda'it'íhíí bitgo hagot'éégo dánant'ííeego Jesus daayitsoodgo daayizilheego yee ndaagoshchijj lék'e. ² Áídá', Doo da'idaqahíí bijijj daahiiltsood da, nnee dánko bádaagochijjgo godnch'aad doleelhi at'éehíí bighá, daanii.

³ Béthanyú Simon, íóód doo ínádjh dahi leprosy holzéhi yaa naghaa n'íí, bigowa yune' Jesus iyáago sidaadá', isdzán ía', ch'il bik'ah spikenard holzéhi íán ílíni, tús alabáster bee alzaahi besi'áni ha'áy'áágo baa nyáá; áíd' tús bidá'gee yists'itgo ik'ahíí Jesus bitsits'in yiká' yaa yiziid lék'e. ⁴ Áígee ía' doo bit dávik'eh dago gádaaíłd'íni, Nt'é bighá ik'ahíí da'ílíí yishchijj? ⁵ Ik'ahíí taadn gonenadín zhaali, penny holzéhi, bitisyú izljigo nahaznii lánshj n'íí zhaalihií tédaat'iyéhií bitahi'niih le'at'éhi, daanii. Áik'ehgo isdzánhií yida'ítah lék'e.

⁶ Áídá' Jesus gáníí, Doo nt'é daabiłdohii da; hant'é bighá nadaanot'og? Nt'éégo áshíílaa. ⁷ Tédaat'iyéhií dabik'ehn nohwitahyú nadaakai, áí hádaah't'íígee nt'éégo ádaak'ijj doleel: áídá' shihíí doo dahazh'j' nohwitahyú nashaa da doleel. ⁸ Yínel'áqahíí aqł íayíílaa: doo hwahá íeesh shí'dilteeh dadá' ik'ahíí shits'í yiká' yaa yiziid. ⁹ Da'anii gádaanohwiłdishnii, Ni'gosdzán dágoz'aa nt'éégo dahayú yatí' baa gozhóni bee na'goni'gee, díí isdzán adzaahíí baa na'goni' doleel, bee bíná'godinihgo.

¹⁰ Áíd' Judas Iscáriot, nakits'adahíí ítah níni, okaah yebik'ehi itisyú nadaandeehi yaa nyáá, Jesus ch'íy'í'aa doleelgo. ¹¹ Áí daidezts'áqadá' bit daagozhóq lék'e, áik'ehgo Judas zhaali yaa daayinégo yándaagoz'aa. Áíd' hagot'éégo Jesus ch'íy'í'aa yiká déz'ijj.

¹² Bán benilzoolé da'ádjhgo bán alzaahi daadaaníí, Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'goniigho da'idaanií hayú ná ích'í'daago-hiidle? ¹³ Áíd' bitsiłke'yu naki oyi'í'a, gáyíniigo, Tí'í, kjh gozñilyú doh'aash, áígee nnee ía' tús tú beyo'áti nohwaa hiñáh doleel: áh bikédoh'aash. ¹⁴ Dahayú ha'ayááyú, nnee bigowa gólííníí gábiłdohniih, Ích'ígó'aahíí gániñii, Gosta' nakaahíí hayú bágoz'aa,

ákóne' bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godinihgo shit-siłke'yu bit da'ishaa doleel? ¹⁵ Áik'ehgo ik'ehyú dahná-gost'aa yune', ík'ídá' dawa siñili, nohwiba' goz'aa yú bit nkáh doleel: ákóne' nohwá ích'í'gohte'. ¹⁶ Áíd' bit-siłke'yu dahizh'aazhgo kjh gozñilyú ó'ááz, ákú Jesus da'ádaabiñii n'íí k'ehgo yaa n'ááz: áígee bitis hagowáh n'íí bee bíná'godinihgo da'idaanií ích'í'dai-zlaa. ¹⁷ Áíd' o'í'ááyú Jesus nakits'adahíí yit hikai. ¹⁸ Áígee da'iyáago naháztaqadá' Jesus gáníí, Da'anii gáno-hwiłdishnii, Nohwíí ía' ch'íshinoh'aah doleel, hadín bit da'á' ishaaníí. ¹⁹ Áik'ehgo doo bit daagozhóq dago da'áa daant'íígo, Ya' shíí née? daabiñii nkegonyaa. ²⁰ Jesus gádaabiñii, Nakits'adah daanohniinií da'áa, hadíí its'aa biy'ízhj' da'á' bit éedisht'áhi. ²¹ Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dá shaa k'e'eshchiinií shee godolñii: áídá' nnee ch'ísh'í'aa híí bá góyéé doleel! Áí nneehíí doo bi'deshchijj dayúgo bá nt'éé doleel ní'.

²² Da'iyáago Jesus bán náidn'áago ya'ihénzigo oskaqadá' ík'ídaizné'go bitsiłke'yu yitaizniih, Nkóh, daohsaa: díí shits'í at'éé, niigo. ²³ Áíd' idee be-da'iskaanií náidnkaq, áí ya'ihénzigo oskaqadá' ítah daizkaqago dawa daayodlaq. ²⁴ Jesus gádaabiñii, Díínko shidit nnee íáqago bá idijoolíí bee ániidégo Bik'ehgo'ihí'nañ hie nnee bitgo íangont'aahi at'éé. ²⁵ Da'aniiigo gádaanohwiłdishnii, Kodí' godezt'í'go dahts'aa bitoohíí doo naanášdláq da, dahadíí bijijj Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee goz'aa yú ániidéhi naadishdlaqago zhá.

²⁶ Áíd' sj ía' hadaidez'áqadá', dził Olives holzéhi si'aa yú okai. ²⁷ Áígee Jesus gádaabiñii, T'é'go áshí'dilne'hií bighá daanohwigha t'aaqzhj' ádaahne': díí baa k'eeshchiinií k'ehgo, Dibel'íí Nanyoodíí biñ'ídishnii, áik'ehgo dibel'ííhíí da'adzaayú nkenelt'ee doleel. ²⁸ Áídá' dasiit-sáqád'í naadiszaago Gáliileeyú nohwádjh disháh doleel. ²⁹ Peter gábiñii, Nnee dawa nits'á' t'aaqzhj' áná-daaszaa ndi, shíí doo ágáoshne' at'éé da. ³⁰ Jesus gánabiłdo'niid, Da'aniiigo gániłdishnii, T'é'go tazhik'áné doo hwahá nakidn ániih dadá' taadn, Án doo bígonsj da, shíłdinñiit. ³¹ Áídá' Peter nawode gábiñii, Da'á' nił dastsaa ndi, Án doo bígonsj da, doo niłdoshniih at'éé da. Ía'ihíí bitsiłke'yu dawa da'áik'ehgo ádaanñiid.

³² Áíd' Gethsémane golzéhi goz'aa yú hikaidá' Jesus bit-siłke'yu gádaayíñii, Dádzaq nahísóotaq, oshkaqahyú déyááadá'. ³³ Áíd' Peter, James, ía'íí John yit okai, áígee Jesus dázhó doo bit gozhóq dago bijijj niñii nkegonyaa lék'e. ³⁴ Áik'ehgo gádaabiñii, Shiyi'siziinií dázhó doo bit gozhóq da, dá'azh'á dastsaa híí ga'at'éé; dádzaq nahísóotaqago daadeh'íí. ³⁵ Áíd' da'anahyú óyááyú ni'zhj' adzaadá' okaah, gáníígo, Bígonedzaqayúgo, díí shich'í' begodighahíí shits'á'zhj' begodogał. ³⁶ Gánadí'ni, Ábba, shiTaa, doo nt'é ná nyee da; díí hishdlaq doleelíí shits'á'zhj' áne': áídá' shíí doo beshik'eh da, ni zhá benik'eh. ³⁷ Áíd' bitsiłke'yu dá'íthoshgo yaa nadzaa, áik'ehgo Peter gáyíñii, Simon, íthosh née? Da'áa íedi-hikeezzhj' ndish' doo dí'íj le'ágot'ee da née?

³⁸ Daadeh'íígo da'ohkaah, nanohwída'dintaah bí-

daanoɔdzil doleethíí bigha. Nohwiyi'siziinií da'anii hat'íí ndi nohwits'íhíí doo nɔdzil da. ³⁹ Áídí' onaanázaayú da'ágánadí'niigo naa'okqah. ⁴⁰ Áídí' bitsilke'yu da'íthoshgo yaa nánádzáá, (dázho bił daanzjgo,) áígee hant'é daaniih shjhií doo yídaagotsj da lèk'e. ⁴¹ Taadngee baa naanázáágo gádaabiłnii, Akú da'othoshgo hanádaahsoł gádnii: shí k'adí', shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bilák'e shí'dilteehgo ch'íshí'det'áahíí ilk'idá' biká' ngonyáá. ⁴² Nádohkáh, hikaah le': ch'íshí'aahíí kodí' higaal.

⁴³ Dagoshch'í' Jesus t'ah yahtí'dá', Judas, nakits'ádahíí bił itah nłini, nnee łáqgo besh be'idiltkishé łá'íí tsj be'idiltkishé dahdaayiniłgo okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aanií ye'ik'eda'it'chíhi, łá'íí Jews yá-nazini daabides'a'íí yił nátsáq. ⁴⁴ Ch'í'bí'aaah doleethíí ilk'idá' bebígózi doleethíí yengon'áq lèk'e, gániiigo, Hadín hist's'osíí án doleel; daahotsoodgo biłádaadeh'íígo bił dohkáh. ⁴⁵ Áík'ehgo Judas ákú nyáágo dagoshch'í' Jesus yich'í' daheswodgo, Iłch'ígó'aahíí, Iłch'ígó'aahíí, yiłniigo yizts'os.

⁴⁶ Áídí' Jesus yił ndaazdeelgo daayitsood. ⁴⁷ Áídá' bit'ahgee naziinií dał'á bibeshbe'idiltkishé hayidzizgo okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni binal'a'áhi yontłizhgo bi-jaa naidntgizh lèk'e. ⁴⁸ Áídí' Jesus nnee baa nátsaqahíí gádaayitnii, Ya' besh be'idiltkishé łá'íí tsj be'idiltkishé dahdaanołniigo daashotsoodgo nánołsqá née, in'ijhií daach'itsoodhíí k'ehgo? ⁴⁹ Dawa jij la' da'ch'okqah goz'áq yune' nohwit ch'ídaagons'aaahgo nohwitah nashaa ní' ndi doo hak'i daashotsood da ní': áídá' Bik'ehgo'ihí'nań biyatí' bek'e'eshchiinií begolne' doleethíí bigha ánagot'ijj. ⁵⁰ Áígee bitsilke'yu dawa bits'á'zhí' ádaaszaago bits'á' ihadeskai. ⁵¹ Nnee ániid nagháhihi nak'á'igaihi zhá binasti'go Jesus yiké' itah higaal lèk'e; án nnee ániid nakaiyéhi bił ndaazdeel: ⁵² Áídá' nak'á' binasti' ní' yiyi' halwodgo dáłchiigo ch'a'olwod.

⁵³ Nnee Jesus daabitsoodíí okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yaa yił hikai: áígee okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazini, hik'e begoz'aanií ye'ik'eda'it'chíhi biłgo íł'a'adzaa lèk'e. ⁵⁴ Peter da'anaahgo biké'dí' higaal, áídí' okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikijh biłnaa lédit'ijh yune' ha'ayáá: áígee k'ó' dilt'í'zhí' aasiłilíí yił naháztaq, nániłdziłgo. ⁵⁵ Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi łá'íí yánadaaltihí dawa Jesus zidee hádaat'ijjgo, yaa dahgosi'aahíí yiká daadéz'ji ndi doo łá' da lèk'e. ⁵⁶ Łááni daazhógo ádaaniigo baa dahgo'aahgo baa yádaakti' ndi doo łá' łelt'ee da. ⁵⁷ Áígee nnee łá' daahizí'go léda'it'choogo baa yádaakti', gádaaniigo, ⁵⁸ Áń gániiigo daadihiits'ag ní', Díí kjh biyi' da'ch'okqahí nnee áyílaahíí taanágoshnił, áídí' taagi jij hileehgo łá'ihíí nnee doo áyíllaah dahíí ánágoshdle', niigo. ⁵⁹ Gádaanii ndi doo łelt'eego ádaanii da. ⁶⁰ Áídí' okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni da'it'ni'gee hizí'go Jesus nayiditkidgo gánii, Ya' nihí doo nt'é nniihgo hadziih da née? Díí naa dahgo'aahgo naa yádaakti'íí hago'at'éé? ⁶¹ Áídá' Jesus doo nt'é nii da-go doo t'áqzhí' hanádzii da. Okqah yebik'ehi da'tiséyú

sitíni nabínadiłkidgo, Ya' ni Christ, Bik'ehgo'ihí'nań Dilzini biYe' níłj née? biłnii. ⁶² Jesus, Ha'oh, án nshłj, nii: shíí nnee k'ehgo Niyááhíí, Bik'ehgo'ihí'nań da'tiséyú binawod golíni bigan dihe'nazhinéégo dahsidáágo yaaká'dí' yaak'os shił honahgo daashidołtséel. ⁶³ Áík'ehgo okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bidiyágé ídá-nayiheszizd'á gánii, Nt'é bigha nnee łá' baa nanaagolnii' doleel? ⁶⁴ Bik'ehgo'ihí'nań nch'og'go yaa yahtí'íí daadisots'áq: hagot'éégo baa natsídaahkees? Dawa gádaanii, Zideego bángonot'aah. ⁶⁵ Áídí' łá' bik'ídaadihizheeh nkegonyaa, łá'íí binii yináda'isti'dá' nádainłts'j, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yánłti'yúgo, hadín nániłts'j shjhií nohwit nagolnii', daabiłniigo; łá'íí aasiłilíí bit'adaayika' lèk'e.

⁶⁶ Peter yúyahyú kjh biłnaa łedn'aahíí biyi' yune' sidaad'á isdzán, okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'izi-idi, baa nyáá: ⁶⁷ Áń Peter k'ó'zhí' nániłdziłgo yo'ijj'dá', Ni la' ałdó' Jesus, Nazaréne nłini, bił na'aash ní', biłnii. ⁶⁸ Áídá', Dah, hant'é nniigo ánniihíí doo bígonsj da, nii. Áídí' kjh bahgee ch'ínágoohen'áqyú ch'ínyáá; áígee tazhik'áne ánniid lèk'e. ⁶⁹ Áígee isdzán na'iziidi naabiłtsaq, áík'ehgo áígee naziinií gáyitnii, Díí nneehíí áí itah nłj. ⁷⁰ Áídá', Dah, naado'niid. Dét'jhéke áígee naziinií Peter gánadaayitdo'niid, Da'anii ni áí itah nłj: Gálıleedí' gonłj, áí yádaakti'híí k'ehgo yánłti'. ⁷¹ Áídá' Peter bit'ła dahdidilniihgo hashkeego nch'og'go yahtí' nkegonyaa gániiigo, Nnee baa yádaakti'íí doo bígonsj da. ⁷² Nt'éégo tazhik'áne ánado'niid nakidngee. Peter Jesus gábiłniiid níí yénáłniih, Tazhik'áne doo hwahá nakidn ániih dadá' taadngee, Áń doo bígonsj da, shiłdinłit. Áí yaa natse-keesgo hichag lèk'e.

15 Hayitk'áqyú okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazini, begoz'aanií ye'ik'eda'it'chíhi, łá'íí yánadaaltihí dawa biłgo íł'a'adzaago Jesus yaa ndaagoshchijj, áídí' łídaist'q'qdá' dahdainłq'zgo Pílate yaa daidez'áq. ² Áígee Pílate Jesus nayiditkid, Ya' ni Jews ízisgo biNant'a'í níłj née? Da'áígee ánnii, biłnii, Jesus. ³ Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí doo ałch'ídéyú baa dahgoz'áq da; ndi doo nt'é nii da lèk'e. ⁴ Áík'ehgo Pílate nabínadiłkid, Nihíí doo nt'é shiłnii da née? Doo ałch'ídéyú naa dahgost'áq da laq akoh. ⁵ Bitis hagowáh níí bee bíná'godinihgo da'ídaqgee ha'áshijeedíí dał'á, hadíí nnee hádaat'iinií, Pílate bá ch'ínáyit'eeh lèk'e. ⁶ Áígee nnee, Barábbas holzéhi, ha'ásitj lèk'e; án nnee nant'án agohet'aa nkegonyaaago nada'it'seedihí yił ha'áshijeed. ⁷ Áík'ehgo nnee Pílate yaa náłts'áqgo daadilwoshgo gádaayitnii, Da'ánál'ijhií k'ehgo nohwá ánléh. ⁸ Ya' Jews ízisgo biNant'a' nohwá ch'ínánshteehgo hádaah'ijj née? biłnii, Pílate. ⁹ Pílate yígółtsj, nnee dawa Jesus bił daanzh'q'q'hií bigha okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí Jesus yik'edaanniihgo baa daabidez'áq. ¹⁰ Áídá' okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi nnee łáqgo íł'a'adzaahíí biini' yá ádaagozlaa, gádaayitniiigo, Barábbas nohwá ch'ínáłłteeh, daadohni. ¹¹ Áík'ehgo Pílate gánadaabiłdo'niid, Jews ízisgo biNant'a', daadohniigo daahohshíhishá' hago laq nohwá

áshtéh áidá? ¹³ Áidá' nnádaadidilghaazhgo, Tsji'lna'áhi bíhołkałgo zodée, daanii. ¹⁴ Nt'é bigha, hant'é bee ncho'go adzaago? nii, Pílate. Áidá' da'tiségo nanádaadidilghaazhgo, Tsji'lna'áhi bíhołkałgo zodée, daanii.

¹⁵ Áik'ehgo Pílate nneehíi yit daagoyitshóq hát'jigo Barábbas bich'j' ch'ínáinkt'j, áidá' Jesus hab'oltsaazdá' tsji'lna'áhi bíhołkałgo zideego nneehíi yaa daidez'aa. ¹⁶ Áidí' siláada yáná'tih goz'aa yune', Pretórium holzéhi, Jesus odaizt'e; áígee siláada dawa baa ita'adai-zlaa. ¹⁷ Áidí' diyágé tichíigo dot'izhi Jesus yá ádaagozlaadá' hosh diwozhi nánihezwodgo nant'an bich'ah k'ehgo alzaahi bik'e daidez'aa. ¹⁸ Áidí' daidnt'sjgo ádaadil'jigo, Gozhóq, Jews ízisgo biNant'a' n'líni, daabit'niigo yaa daadilwosh nkegonyaa l'ek'e. ¹⁹ Áidí' tsj bee bitsits'inyú nádaint'ish, áidí' bik'idaadihizheeh, áidí' biyahzhj' nádaahilzhishgo daayokaqah nádaadi'ni-ihé l'ek'e. ²⁰ Aq' baa daadlohdá' diyágé tichiigo dot'izh n'íi yaa daidntsoozdá' dabíi' bidiyágé yá ánadaagosd-laa, áidí' tsji'lna'áhi yiká' daizit'heeyú bit nádezaq. ²¹ Nnee la', Simon holzéhi, Alexánder hik'e Rúfus bitaahi, Cyréne golzeedí' gólíni, k'edolzaadí' nádaatgo, siláada tsji'lna'áhi yogheetgo ádaabizlaa. ²² Áik'ehgo Gólgotha golzeeyú bit nánz'aa; áí golzeego itsits'in sí'áni golzeego ágolzee. ²³ Áígee wine, jeeh nch'íi, myrrh holzéhi, bit nadesdziidgo Jesus yaa daizk'aa; áidá' doo yodlaq da. ²⁴ Áígee tsji'lna'áhi yidaabiskałdá' bidiyágé ita'isniigo yigha da'dit'ot l'ek'e, hadíi' gones-naahíi bíyée hileehgo. ²⁵ Ngost'ái bik'ehenkéézgee tsji'lna'áhi yidaabiskał l'ek'e. ²⁶ Nt'é baa dahgost'aani' ádaagozlaago díinko bik'ehgee dahgoz'aa, JEWS ÍZISGO BINANT'A' NLÍNI, golzeego k'e'eshchijj. ²⁷ Áígee nnee da'in'jhiíi naki atód' Jesus ba'ashhadí' tsji'lna'áhi bídaahaskał, la' dihe'nazhineégo, la'íi be'eshganzhineégo. ²⁸ Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'na' biyati' bek'e' eshchiinií, Begoz'aanií doo yikisk'eh ádaat'ee dahíi bit da'chołtag l'ek'e, nii n'íi begolzaa. ²⁹ Bahyú ch'íhikáhií bitsits'in daiditasgo yati' yee daabokaałgo gádaanii, Háháí', biyi' da'ch'okaqahíi taagoshniigo taagi jji hileehgo anágosh-dle', nnií ni', ³⁰ Halaa, dáni hasdá'idnlteehgo tsji'lna'áhi biká'dí' gódah ch'inn'ah. ³¹ Okaaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aanií ye'ik'eda'it'chíhi bitgo Jesus yaa daadloh, gádaat'id'niigo, Nnee la'íi hasdáyihinií; áidá' bíhií doo hasdá'idilteeh da. ³² Christ, Israel hat'íi' ízisgo biNant'a' nliinií, halaa tsji'lna'áhi yiká'dí' naad-owáh, áik'ehgo daahihiltsaaqo zhá daahohiidlaqah. Áidí' bit'ahyú tsji'lna'áhi bit bídaach'iskalíi yati' yee daabokaał l'ek'e. ³³ Isk'áhn'yáadí' taagi nehenkéézhj' ní' biká' dahot'éhé godit'it gozlijj l'ek'e. ³⁴ Taagi nehenkéé-zgo Jesus nádidilghaazhgo gáníi, Éloi, Éloi, láma sabák-thani? áí, Bik'ehgohinsh'naahíi, Bik'ehgohinsh'naahíi, nt'é laq bigha shits'á'zhj' ándzaa? golzeego ágolzee. ³⁵ La' áígee nadaaziinií daabidits'ago, Isaa, Elías yich'j' anii, daanii. ³⁶ La' nádilwodgo tú daabits'qsíi vinegar yiyi' naiz'aa, áidí' tsj yaa dahyiz'aaqo Jesus bizé'zhj' dahyida'nt'siih, gáníigo, Ntsént'ah; bídaagonolzijh, Elías baa higháhgo nanábidiłteeh shj. ³⁷ Áidí' Jesus ná-

didilghaazhgo oyol. ³⁸ Áígee k'j' biyi' da'ch'okaqahíi biyi' yune' daadintsoozíi bighá'dí' hayaago it'ch'idláad l'ek'e.

³⁹ Siláada dała'á gonenadín binant'a'íi Jesus bich'j'go sziinií Jesus nádidilghaazhdá' oyolgo yígotsj'ídá' gáníi, Díi nneehíi da'anii Bik'ehgo'ihí'na' biYe' n'líni laq. ⁴⁰ Is-dzáné anahdí' nazjj daabineł'jigo, Mary Mágdalene, Mary, James iké'yú nagháhi hik'e Josés baqahíi, la'íi Salóme bitgo, itah nazjj l'ek'e. ⁴¹ Ái Jesus Gálileeyú naghada' bik'e' anakah l'ek'e, bich'odaaniigo; la'íi is-dzáné Jerúsalemyú bit hikaihií atód' l'aaqo itah nadaazjj.

⁴² K'ad o'iaahyú it'ch'j'golne'íi bijjj, ái iskaq hik'e Jews daagodnt'sinií bijjj doleehíi bigha. ⁴³ Nnee Joseph holzéhi, Arimathéa golzeeyú gólíni, doo biini' hah dago Pílate yich'j' oyaa, Jesus bits'íhií yiyokeedgo; ah nnee godnt'sini, yánadaaltihíi itah n'líni, Bik'ehgo'ihí'na' nant'aa doleehíi yibad sidáhi. ⁴⁴ Pílate, Jesus daztsaaq shj dashat'at'éé nzjgo, siláada binant'a' yiká' anniidgo nayidit'kid, It'kidá' daztsaaq née? yit'niigo. ⁴⁵ Áik'ehgo siláada binant'a', Ha'oh, daztsaaq, bit'niiddá' Pílate Jesus bits'íhií Joseph yaa yiden'aa. ⁴⁶ Áik'ehgo Joseph nak'at'igaihi nt'éhi nayihesnii, áidí' Jesus bits'íhií tsji'lna'áhi yiká'dí' nanáidnt'jigo nak'at'igaihi yik'iyidesdiz, áidí' tsébi'í'án'go ágolzaa yune' nyint'it'ídá' tséé yidaident'iz l'ek'e. ⁴⁷ Mary Mágdalene hik'e Josés baq' bitgo hayú nniit'inií daayo'jji ni'.

16 Jews daagodnt'sinií bijjj aq'adá' Mary Mágdalene, Mary, James baqahíi, Salóme bitgo, ik'ah t'kaqol-chinihií nadaahesnii ni', Jesus bits'í yee yidizhish doleehgo. ² Áik'ehgo dázhó t'ahbj' godilzinií bijjj ya'ái hagaaldá' tsébi'í'án'yú hikai. ³ Áígee, Hadí'nshá' tséé daadin'áqahíi nohwá yó'idołhis? daat'id'nií. ⁴ Áidí' hadag daadéz'jigo tséé n'íi yó'olyizgo daayit'saaq; tséé dázhó nchaago. ⁵ Tsébi'í'án' yune' ha'akaidá' nnee anii nagháhihi, bí'íi nneez'igaihi dihe'nazhineégo sidaago daayit'saaq; áik'ehgo tsídaadolyiz l'ek'e. ⁶ Áidá' nneehíi gádaabit'nií, Tsídaadołtheez hela': Jesus, Názaředhí' gólíni, tsji'lna'áhi bíheskał n'íi biká' hadaanohtaago bígonsj: ah naadiidzaa ni'; doo hak'í da: nniłt'j' n'íigeé daadeh'jji. ⁷ T'íi dohkáh, bitsit'ke'yu, Peter bitgo, Jesus Gálileeyú nohwád'j' deya, bitdoh'nií: ákú daabidołtsééł, da'ánohwiłnihií k'ehgo. ⁸ Áidí' tsébi'í'án'dí' dahale ch'ínakaidá' nádnk'j; daidit'id la'íi bit díyadaagot'ee daasiljji: nédaildzidgo doo hadín nt'é daayit'nií da l'ek'e.

⁹ Godilzinií bijjj t'ahbj' Jesus daztsaaq'íi naadiidzaadá' Mary Mágdalene dantsé yich'j' hit'jigo ádelzaa, ái is-dzánhií biyi'dí' ch'iidn gosts'idi han'yood n'íi. ¹⁰ Ah nnee Jesus yit nakai n'íi doo bit daagozhóq dago chaat naháztaayú yaa nyáago yit nagosni'. ¹¹ Áidá' Jesus náhi'na'go isdzán bo'jigo ya'ikodaanzj' ndi doo daayodlaq da l'ek'e.

¹² Ái bikéd'go Jesus yit nakai n'íi naki it'ink'ehyú hi'aashgo bich'j' lahgo hit'jigo ádelzaa. ¹³ Áidí' onát'aazhgo la'ihíi yit nadaagosni' ndi doo daabodlaq da l'ek'e.

¹⁴ Áí bikédí'go bitsilke'yu łats'ádahíí da'iyaa'go naháztąągo Jesus bich'í' hit'jigo ádelzaa, áígee doo da'odłąą dago bijíí daant'izíí bighą bich'í' yádaakti', daztsąądí' naadiidzaahíí bikédí'go ła' daabo'jjhíí doo daayodłąą dahíí bighą. ¹⁵ Áídí' gábiłhii, Ni'gosdzán dágoz'ąą nt'éégo yati' baa gozhóni nnee dawa baa bił nadaagołhí' le'. ¹⁶ Dahadín odląądí' baptize ábi'delzaahíí hasdádolteet; áídá' dahadín doo odląą dahíí dahazhí' biniigonłt'éégo bá ngodot'aał. ¹⁷ Áídí' díínko godiyjhgó ánágot'jjhíí da'odlaaníí ádaadoliił; shizhi' bee ch'iidn hadaanyood doleet; ła'íí yati' łahgo at'éégo yee

yádaakti' doleet; ¹⁸ Ch'osh bik'asda' golíni nádaihinił doleet; dant'éhéta koziltheehíí daidląą ndi doo hago ádaabile' da doleet; ła'íí daanłiihíí yiká' ndaadilłiigo nádaadziih doleet.

¹⁹ Áík'ehgo Jesus aął bich'í' yádaakti'dá' yaaká'yú onábi'doltjł, áígee Bik'ehgo'ihí'łah bigan dihe'nazhineégo dahnezdaa. ²⁰ Áídí' dahiskaigo dahot'éhé yati' baa gozhóni yaa nadaagolhí' l'ek'e, beBik'ehń yil nłjigo nada'iziidgo, godiyjhgó ánágot'jjhíí bee biyati' da'anii at'éhi ch'í'łah áile'go. Doleetgo at'éé.

LUKE

1 Nnee t̄aḡo nohwitahyú hago ánágot'j̄híí daḡiké'go yek'eda'ishchj̄go, ² Nnee da'it̄se godezt'i'gé' bináát'ánágot'j̄híí, Jesus biyati' yaa nadaagol̄n'íí nohwit̄ nadaagos̄n'íí h'íí k'ehgo yek'eda'ishchj̄; ³ Áík'ehgo Theóphilus, ízigo ánt'éhi, shíí aḡdó' da'it̄se godezt'i'gé' hago ánágot'j̄híí bi-gos̄tsj̄dgo daḡiké' ánágot'j̄híí bee nich'j̄' k'eshchj̄ hasht'j̄, ⁴ Hago ánágot'j̄híí niḡ na'gos̄n'íí n'íí da'an̄iigo bi-gon̄tsj̄híí bigha nich'j̄' bek'eshchj̄.

⁵ Hérod Judéa yánant'aaná' nnee, Zakarías holzéhi, okaḡah yedaabik'ehi Abía hat'íí itah nlij̄ l̄é'e: án bi'aad, Elísabeth holzéhi, Aaron hat'íí nlij̄. ⁶ Zakarías t̄a'íí bi'aad biḡo Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee dán̄t'éeḡo ádaat'ee, Bik'ehgo'ihí'nañ ngon'áání t̄a'íí biyati'íí nzhq̄o yikisk'eh hi'ash l̄é'e. ⁷ Bichagháshé doo hwaa da, Elísabeth doo it̄chiih dahíí bigha; sáan t̄a'íí hastiin daasilj̄. ⁸ Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee Zakarías okaḡah yebik'ehgo baa gonyáaná', ⁹ Nnee okaḡah yedaabik'ehi dahgos'aaní k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okaḡah goz'aa yuñe' dilidgo t̄ikagolchinihíí yidit̄k'í'go habi'doltj̄ l̄é'e. ¹⁰ T̄ikagolchinihíí dilt̄i'go biká' ngonyaaná' nnee t̄aḡo dadányú daḡa'adzaago da'okaḡah l̄é'e. ¹¹ Ákóñe' t̄ikagolchinihíí biká' dahsi'aaḡo yidit̄k'í'í dihe'nazhiñéé-go Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'gé'hi biḡ ch'í'nah adzaa. ¹² Zakarías yit̄saḡo yik'e tsídolyizgo bi-goyéé'go gozlj̄. ¹³ Áiná' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gáy-ih̄nii, Doo néndzid da, Zakarías: Bik'ehgo'ihí'nañ ni'okaḡahíí yidezts'aa; ni'aad Elísabeth bizhaazhé ishkiini ná yit̄chii, áí mé'ihíí bizh' John bá áñle'. ¹⁴ Baa niḡ gozhq̄o doleeḡ, dázhq̄o niḡ gozhq̄o doleeḡ; nnee t̄aḡo mé' goleeḡ yaa biḡ daagozhq̄o doleeḡ.

¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee ízigo at'ée doleeḡ, wine dagohíí it̄nágodit̄hisíí doo yidlaḡ da doleeḡ; t'ah bi-maa bibishch'id yiyi' sitj̄gé' godezt'i'go Holy Spirit bee baa godet'aa doleeḡ. ¹⁶ Díí mé' goleeḡ nnee Israel hat'íí t̄aḡo beBik'ehñ, Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaḡahñ, yich'j̄' nnáhiikáhgo áidoliit̄. ¹⁷ Elías biyi'siziiníí t̄a'íí binawodíí k'ehgo beBik'ehñ yádn dahdidogaat̄ doleeḡ, nnee bichagháshé n̄t'éeḡo yaa tsínadaadikeesgo áidoliit̄, t̄a'íí hayíí doo ídaayésts'aa dahíí nnee n̄t'éeḡo ádaat'ee-híí bigoya' yidaayésts'aaḡo áidoliit̄; beBik'ehñ yaa high-áhíí nnee bijj̄i yuñe' bá it̄ch'j̄'golé'go áidoliit̄. ¹⁸ Zakarías Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gáyih̄nii, Hago at'éeḡo shiye' goleeḡ biḡonsj̄ doleeḡ, shíí hastiin silj̄iná' shi'aadñ aḡdó' s̄a silj̄? ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bich'j̄' hananádzii, gánj̄igo, Shíí Gábiel honszee, Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee sizj̄; shíí nich'j̄' hasdziih-

go díí n̄t'éeḡo ágonē'íí baa niḡ nagoshñi'go shi'dol'aad. ²⁰ Doo yáñt̄i' da nleeh, díí ágonē' dishñihíí begolzaahíí bijj̄i zh̄a hanándziih, doo shondlaḡ dahíí bigha, ágonē' dishñihíí da'an̄ii begolñe'hi at'ée. ²¹ Nnee daḡa'at'ée n'íí Zakarías ch'éh yiba' naháztaḡ, hat'íí bigha doo hwaa ch'ínádáh da daanzigo. ²² Ch'ínádzaaná' doo ha-go'at'éeḡo nnee yich'j̄' hadzii da: áík'ehgo hat'íhita bich'j̄' ch'í'nah adzaa shj̄ daanzj̄; t'ah doo yaḡti' dago daazhógo na'ígizh l̄é'e. ²³ Áígee binasdziidíí aḡat̄ áyíilaaná' bigowayú onádzaa. ²⁴ Áí bikédé'go bi'aad Elís-abeth hilt̄saḡ silj̄iná' yaa ch'anant'j̄'go ashdla'í dahitaḡ, gánj̄igo, ²⁵ Nnee bich'j̄' siste' n'íí shich'á'zhj̄'go shá áile'híí bigha sheBik'ehñ shaa ch'ozbaago díí k'ehgo shá ágólaa. ²⁶ Isdzán holtsaanihíí gostán behitaḡo Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á, Gábiel holzéhi, yaaká'gé' k̄h gozñil Názareth golzeezhj̄' yí'aaad, áí k̄h gozñilíí Gálileehíí biyi', ²⁷ Áígee it'eedn̄ k'ad nnee, Joseph holzéhi, baa hiit̄ni yich'j̄' oyáá l̄é'e, áí nneehñ David hat'íí nlij̄; it'eedn̄ Mary holzee. ²⁸ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'gé'hi Mary yaa nyáágo gáyih̄nii, Niḡ gozhq̄o le', Bik'ehgo'ihí'nañ dázhq̄o naa ch'oba'go nohweBik'ehñ niḡ nlij̄: dázhq̄o niyaa gozhq̄o doleeḡ isdzáné bitahgé' hanit̄j̄. ²⁹ Áñ yo'j̄igo ábiñihíí bigha tsídolyiz, yaa tsídiseezgo hat'íísha'ñ niigo an̄íí nzi l̄é'e.

³⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gábiñii, Doo néndzid da, Mary: Bik'ehgo'ihí'nañ naa ch'oba'go hanit̄j̄. ³¹ Isaa, hin̄tsáḡ nleehgo ishkiiníí hin̄t̄chii, án Jesus golzeeḡo áñl̄íí. ³² Ízigo at'ée doleeḡ, Da'tisyé At'ehi biYe' holzee doo; án David yá niltj̄go godoleeḡ, Bik'ehgo'ihí'nañ no-hweBik'ehñ David yánant'aa l̄é'e n'íí yánant'aago ábile': ³³ Jacob hat'íí daanliiníí dahazh'j̄ yánant'aa doleeḡ; nant'aago doo bee nnágódáh da. ³⁴ Mary Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gáyih̄nii, Hago'at'éeḡo díí, shik̄a doo hwaa daná? ³⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gábiñii, Holy Spirit niká'zhj̄' at'ée doleeḡ, Da'tiséyú At'ehi binawodíí niká'zhj̄' áiléh: áík'ehgo ni'imé' goleeḡ dázhq̄o dilzini doleeḡ, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' holzee doo. ³⁶ Elísabeth, nik'íí, doo it̄chíhi da daat̄ch'ini n'íí, s̄a silj̄ ndi aḡdó' hilt̄saḡ, gostán bedahitaḡ, bi'imé' ishkiin doleeḡ. ³⁷ Bik'ehgo'ihí'nañ doo hat'íí ch'éh áil'j̄i da. ³⁸ Mary gánj̄i, Shíí Bik'ehgo'ihí'nañ biyéé nshj̄; ha'aa dishñii, da'an̄nihíí bikisk'ehyú áshidolíí. Áígé' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bich'á' onádzaa. ³⁹ Áígé' Mary dahateego an̄ahyú beezh'j̄yú k̄h gozñilyú Judahíí biyi' oyáá l̄é'e; ⁴⁰ Ákú Zakarías bigowayú yuñe' ha'ayáágo Elísabeth yich'j̄' hadzii. ⁴¹ Elísabeth Mary biyati' yidezts'aaḡo biyi' mé' dehes'naa l̄é'e; t̄a'íí Elísabeth Holy Spirit bee

baa godet'aq l'ee: ⁴² Án nawode hadzii laq gáníigo, Isdzané bitahgé' niyaa gozhóq doleeť, mé' nibishch'id biyi' sitiinií ałdó' biyaa gozhóq doleeť. ⁴³ Hago'at'éégo l'ahi sheBik'ehń bimaa shaa ch'oba'go shaa nyáá? ⁴⁴ Niyati'íi disets'aqaná' mé' bił gozhóqgo shiyi' dehes'naa laq. ⁴⁵ Isdzán osdlaqadíi biyaa gozhóq: Bik'ehgo'ih'i'nań binal'a'á yaaká'gé'híi binkááyú ábiłnihií da'anii begolne'híi bigha. ⁴⁶ Mary gáníi, Shijíi dawa bee sheBik'ehń ízisgo at'éehíi baa nagoshni', ⁴⁷ Shiyi'siziinií Bik'ehgo'ih'i'nań Hasdáshíktíinií yaa bił gozhóq. ⁴⁸ Shíi binal'a'á nshíini doo hat'íi be'ansht'ee da ndi nt'éégo shaa tsínadeskeez: kogé' godezt'igo nnee daatinolt'ijhíi dawa, isdzán biyaa gozhóni daashiłnii doleeť. ⁴⁹ Dázhq k'a'at'éhi dázhq nt'éehíi áshíilaa; án bizhi'íi dilzjh. ⁵⁰ Iké' nánot'ijhíi dahadń Bik'ehgo'ih'i'nań bił diyinihií baa ch'oba' doleeť. ⁵¹ Binawod ch'í'nah áyíilaa: bijíi yune' dázhq ádaadilkahíi yił nadaagodesgeed, ⁵² Nnee hayíi ízisgo ádaat'ee níi hayaa ányiidlaaná' doo ízisgo ádaat'ee da níi hadag ányiidlaa. ⁵³ Hayíi dáshinq'á nakai níi dawahá nt'éehíi yá ná'nné' ni'; áiná' ízis da'it'iinihií dádiłkqogo onáyis'a' l'ee. ⁵⁴ Bána'iziidií, Israel holzéhi, bich'ozni', biłgoch'oba'íi yee yénalñiigo; ⁵⁵ Dahazh'í' Abraham la'íi bich'á'gé' hadaatinolchiłbił goch'oba', daanohwitaa níi ágáyitñii níi k'ehgo, ñii, Mary. ⁵⁶ Mary Elísabeth yił sikeego taagi dahitaa l'ee, áigé' bigowayú onázza. ⁵⁷ Elísabeth iłchiigee ngonyaa l'ee; áigee ishkiin yizhchijj. ⁵⁸ Hago'at'éégo Elísabeth Bik'ehgo'ih'i'nań baa ch'ozbaadíi, ba'ashhahgé' daagolíinií la'íi daabik'íihíi yaa t'idaanzjgo bił daagozhóq l'ee. ⁵⁹ Mé' tsebií beyiskaqago *circumcise* alñe'go baa ch'ikai; Zakarías holzee doleeť, bitaa bizhi'híi k'ehgo, daach'ñii. ⁶⁰ Áiná' mé' bimaahíi, Dah; John bizhi' hileeh, ñii. ⁶¹ Nik'íi doo la' ágágołzee da, daabiłch'ñii. ⁶² Áik'ehgo mé'íi bitaahíi bich'í' na'ída'ch'igizhgo, Díi mé'íi hat'íi holzee doo? daabiłch'ñii. ⁶³ Áik'ehgo Zakarías biká' k'e'elchihií há't'íi go na'ígizh, áigé', Díi mé'íi John holzee doo, ñiigo biká' k'e'eshchijj. Ái bigha nneehíi bił díyadaagot'ee l'ee. ⁶⁴ Áigé' dahjko Zakarías hanádziigo, Bik'ehgo'ih'i'nań ya'ahénzj l'ee. ⁶⁵ Áigé' ba'ashhahgé' daagolíinií tsidaadesyiz: díi ágodzaahíi ni' Judéa biyi' dahyisk'idyú daagoch'íilinií dawa bitahyú didesdlaad. ⁶⁶ Hayíi ái ch'ñii daidezts'aanií bijíi yuyaa nazné'go, Díi mé'íi hagoshá' at'éé hileeh! daanii. Áigé' Bik'ehgo'ih'i'nań yił ñlij l'ee. ⁶⁷ Zakarías, mé' bitaahíi, Holy Spirit yábiyit'igo Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú yałti', gáníigo, ⁶⁸ Bik'ehgo'ih'i'nań Israel hat'íi beBik'ehń ba'ahégoj; nnee bíyéehíi yaa nyáágo hanáyinilhií bigha, ⁶⁹ Bána'iziidií, David holzéhi, bich'á'gé' hadaatinolchiłbił bitahgé' dázhq nalwodi hasdánohwiñił doleeťi nohwá hayit'íi; ⁷⁰ Ni'gosdzán alzaagé' yúshdé' godezt'igo Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidi daadilzini yinkááyú nohwich'í' hadziigo gánohwiłñiid: ⁷¹ Nohwik'edaanñihií la'íi hayíi bił daanlch'ó'íi dawa nohwidás sizj doleeť; ⁷² Daanohwitaa níi áyitñii níi k'ehgo nohwaa daach'oba', la'íi ái biłgo godiyjgo łangot'aq níi

yénalñiigo, ⁷³ Bik'ehgo'ih'i'nań bit'la dahdidilñiigo díi k'ehgo nohwá ngon'aq, ⁷⁴ Nohwíi hayíi nohwik'edaanñi-ihíi nohwidás sizjgo, doo nídaahildzidgo da Bik'ehgo'ih'i'nań bá nada'iziidi doo, ⁷⁵ Dáhan-daahinñazh'í' daagodilzjgo la'íi nt'éégo binadzahgee ádaant'eego. ⁷⁶ Ni, mé'íi, Da'tiséyú At'éhi binkááyú na'iziidií honlzee doo: ni nohweBik'ehń bádnyú iłch'í'golé'go dahnnáh; ⁷⁷ Nnee Bik'ehgo'ih'i'nań bíyéehíi hago'at'éégo binch'ó'íi bá da'izl'íi ánanlne'go hasdaakáh doleeťgo yídaagotsjñigo ánle', ⁷⁸ Bik'ehgo'ih'i'nań daahohiikaqahń nohwaa ch'oba'íi binkááyú; da'án bik'ehgo yaaká'gé' idindláadií nohwaa nyáá, ⁷⁹ Hayíi chagotheetyú naháztaanií da'itsaah yédaaldzidií bá idindláadgo ágole', la'íi iłch'í'gont'éégo yikisk'eh hiikaahgo áile', ñii l'ee, Zakarías. ⁸⁰ Mé' nchaa siljgo biyi'siziinií dázhq nalwod silj, Israel hat'íi bich'í' ch'í'nah ádiłne'íi bijjizh'í' da'izljyú naghaa l'ee.

2 Áiná' nant'án Caesar Augústus holzéhi nnee dawa daant'íjgee tax nahi'ñił doleeťgo bizhi' ádaagole'go yágon'aq l'ee. ² (Cyrénus, Síriayú nant'án ñlijná', díi nach'ih'i'ñił doleeťgo kozhi' ádaagoch'ile'íi da'it'sé áłzaa l'ee.) ³ Nnee dawa bizhi' ádaagole'yú onádaaskai l'ee, hayú kjh gozñilgé' daagol'íyú. ⁴ Joseph ałdó' itah onázza, Gálilee bigodzogíi biyi' Nazareth golzeegé' Béthlehem golzeezh'í', Judéahíi biyi'gee, David gol'íi níiyú, (Joseph David yił hat'íi l'éehíi bigha,) ⁵ Mary dak'adégo iłchihi, Joseph baa hiit'ini yił h'ash l'ee, bizhi' ádaagole'yú. ⁶ Áigee sikeená' iłchihií biká' ngonyaa l'ee. ⁷ Da'it'sé iłchihi ishkiin yishchijj, mé'ihíi nadik'a' bik'ídisdzigo magashi biyi' náda'idjhií biyi' nyinł'íi; na'ch'injahíi doo la' hayú bá goz'aq dahíi bigha. ⁸ Mé' sitiinií da'ahayú nnee nada'nyoodíi bidibeł'íi yinádaadéz'ij l'ee, t'éyú. ⁹ Áigé' Bik'ehgo'ih'i'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bich'í' ch'í'nah adzaago Bik'ehgo'ih'i'nań bich'á'idindláadií bee ike'dendláadi; áik'ehgo nnee nada'nyoodíi tsidaadesyiz. ¹⁰ Bik'ehgo'ih'i'nań binal'a'á gábiłñii, Doo nédaaldzid da: iyinłts'aq s'áq, yati' dázhq nt'éhi nnee dawa bee bił daagoyitshóq doleeťi baa nohwit nagoshni'. ¹¹ Díi jji David gol'íi níiyú nnee hasdáyihñiłi nohwá gozlj, Christ nohweBik'ehń. ¹² Díi bee bídaagonłsj doleeť, mé'ihíi nadik'a' bik'ídisdzigo magashi biyi' náda'idjhií biyi' sitjgo daahot'séh. ¹³ Dahjko Bik'ehgo'ih'i'nań binal'a'á da'it'sé ch'í'nah ádiłzaahíi łáqgo yaaká'gé' yił ch'í'nah ánadedlaa, ái Bik'ehgo'ih'i'nań ya'ahédaanzjgo gádaanñii, ¹⁴ Bik'ehgo'ih'i'nań da'tiségo at'éhi yaaká'zh'í'go daach'inłsj le', la'íi ni' biká'yú nnee Bik'ehgo'ih'i'nań biłgoch'oba'íi bee iłch'í'gont'éehíi bíyéé le'. ¹⁵ Áigé' Bik'ehgo'ih'i'nań binadaal'a'á yaaká'yú onákainá' nada'nyoodíi, Béthlehemiyú dokáh, daat'ídi'ñii, Díi ágodzaahíi Bik'ehgo'ih'i'nań nohwit ch'í'nah ágolaahíi daanel'ijyú dokáh. ¹⁶ Áik'ehgo áigé' dagoshch'í' deskaigo Mary, Joseph, la'íi mé' magashi biyi' náda'idjhií biyi' sitjgo yaa hikai. ¹⁷ Daayit'saqaná' mé'ihíi ábiłdi'ñii níi dahot'éhé yaa nadaagosni'. ¹⁸ Hayíi daidezts'aanií nada'nyoodíi ádaabiłnihií yaa bił díyadaagot'ee. ¹⁹ Maryhíi díi dawa yénalñiigo

dayúweh bijíi yuyaa yaa natsekees lé'e. ²⁰ Nada'nyoodi-híi dá'adaabiłd'i'nihií k'ehgo hayíi daidezts'aqahíi ł'aíi daayo'jhií bigha Bik'ehgo'ih'i'nań ízigo at'éehíi yaa nadaagol'ni'go, ł'aíi ya'ahédaanzigo t'aqazh' onákai. ²¹ Tsebíi beyiskaqaná' mé' *circumcise* ábi'delzaaná' Jesus bizhi' bá álzaa, ái bizhi'íi doo hwaa goleeh daná' Bik'ehgo'ih'i'nań binal'a'á yaaká'gé'ih'i bizhi' bá áyílaahi. ²² Moses ngon'aqá n'íi k'ehgo Mary godntsjgo iłch'j'bi'dilne'íi biká' ngonyáágo, mé' Bik'ehgo'ih'i'nań baa hiłtéehgo Mary ł'aíi Joseph biłgo Jerúsalemýú odaistj lé'e; ²³ (Mé' da'íłtsé ishkiin daagolehihií Bik'ehgo'ih'i'nań bá sanigo nihi'niłtgo ngon'áágo k'e's-hchj'hií bigha); ²⁴ Ł'aíi Bik'ehgo'ih'i'nań hat'ihíta ye'okaqahíi yaa daayiné'go odaistj lé'e ałdó', hawú naki, dagohíi hawúcho bizhaazhé naki, Bik'ehgo'ih'i'nań yegosaaníi k'ehgo. ²⁵ Jerúsalemgee nnee ł'a', Símeon holzéhi, nkt'éégo at'éhi, Bik'ehgo'ih'i'nań yidnt'sini naghaa lé'e; áń Israel hat'íi yił goyilshóqogo ánáyidle'íi hígháhíi yiká déz'j' lé'e: Holy Spirit biká'zh'j' at'éhi. ²⁶ Holy Spirit bee bił ch'í'nah ágolzaago gábi'idi'ni, T'ah doo hwaa dantsaah daná' Bik'ehgo'ih'i'nań Its'ált'ni, Christ holzéhi, hint'séh. ²⁷ Holy Spirit nábiłtaago da'ch'okaqah goz'aqá yune' nyáá; ákú Jesus bima ł'aíi bitaa biłgo begoz'aaníi k'ehgo bá okaqahgo ádaabistj'na', ²⁸ Áígee Símeon mé' náyint'jigo Bik'ehgo'ih'i'nań ya'ahénzigo gán'íi, ²⁹ SheBik'ehń, ániíta áshiłn'ni n'íi k'ehgo nána'isiidíi shił gozhóqo go ch'ík'eh shee ngonowáh: ³⁰ Shi shiqaahíi bee hago'at'éégo hasd'á'inił doleelíi hish'j'i, ³¹ Ái nnee dawa biba' iłch'j'ndlaa n'íi; ³² Áń bich'á'idindíini nnee doo Jews daanlj' dahíi bee bá got'j' doleel, ł'aíi nnee niyéehíi, Israel hat'íi, áń bee ízigo ádaat'ee doleel. ³³ Jesus ábiłd'i'nihií bitaa, bima biłgo yaa bił díyadaagot'ee lé'e. ³⁴ Símeon bá da'oskaqadná' Mary, Jesus bimaahíi, gáyil'ni, Íyilnt'saqá s'áq, díi mé'ihíi Israel hat'íi ł'áqo bigha naanándéh, ł'aíi ł'áqo nádikáh doleelíi bigha habi'dolt'ni at'éé; godiyj'go be'ígózini baa yádaach'it'i' doleel; ³⁵ (Bésh be'idil'tshé nijíi bighálgeedhíi k'ehgo nijíi n'ni doleel; nnee bijíigé' natsekeesíi ch'í'nah alneh doleelíi bigha. ³⁶ Phánuel, Áser hat'íi itah n'ini, bitsi', Anna holzéhi, Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú yałt'i nlij lé'e; áń s'á silj, nanneego gots'idn łegodzaa; ³⁷ Itsaa nlijgo tsebídin díj' bił łegodzaa, da'ch'okaqah goz'aqagé' dá doo ch'igháhá dajj' biigha ł'aíi dat'lé' biigha dáshin'á okaqahgo Bik'ehgo'ih'i'nań yá na'iziid lé'e. ³⁸ Áń ałdó' da'áígee nyáágo, Bik'ehgo'ih'i'nań yich'j' ahénzj, áíge' Jerúsalemgee daagol'niíi hago'at'éégo hasdábidi'nił doleelíi yiká daadéz'iniíi Jesus yaa yił nadaagosni'. ³⁹ Bik'ehgo'ih'i'nań hago'at'éégo gos'aaníi aqá yikísk'eh ádaasdaaná' dabił daagol'j'ýú, Gálilee bigodzogíi biyi' Názareth golzeeyú, onákai. ⁴⁰ Mé' n'íi nołseel'na' biyi'siziinił n'łzil silj, goyáq silj; ł'aíi Bik'ehgo'ih'i'nań bił goch'oba'íi biká'zh'j' at'éé lé'e. ⁴¹ Jesus bima ł'aíi bitaa biłgo dałenágodáhgee Jerúsalemýú onat'ash lé'e, *bitis-hagowáh* n'íi bee bíná'godin'łhgo náda'id'j'hií bigha. ⁴² Jesus nakits'adah bił łegodzaaná', dałená-

godáhgee ákú onakáhíi k'ehgo ákú okai lé'e; ⁴³ Aqł ben-gonyaaná' onákai, ndi Jesus t'aqazh'j' ídestaq lé'e Jerúsalemgee; bima ł'aíi bitaahíi dá doo yídaagotsj da-go. ⁴⁴ Jesus bił hikah daanzigo názeelgo o'í'ł'áq'ýú; bik'íi ł'aíi hayíi bídaagosinií bitahyú ch'éh yiká daantaa lé'e. ⁴⁵ Doo hwaa hayú nádaant'j' dahíi bigha t'aqazh'j' Jerúsalemýú biká daantaayú onát'aazh. ⁴⁶ Taagiskaqayú da'ch'okaqah goz'aqá yune' nnee daagoyáánií iłch'ídaag-o'aaahíi iyést'saqago ł'aíi nayidil'kidgo naháztaqayú itah sidaago yaa hikai lé'e. ⁴⁷ Bił'ígózinií ł'aíi nabidil'kidgo yígótsjgo hadzi'hií bigha nnee daabidezts'aaníi bił díyadaagot'ee lé'e. ⁴⁸ Jesus bima ł'aíi bitaahíi daabiłtsaqago bił díyadaagot'ee: áík'ehgo bima gábił'ni, Shizhaazhé, hat'íi ł'áq bigha ánt'ini? Nitaa ł'aíi shíi ch'éh níká hantaahíi bigha doo nohwil daagozhóq da ni'. ⁴⁹ Jesus gábił'ni, Hat'íi bigha shiká hanołtaa? ShiTaa binasdzidií baa nashaago shá goz'aqá, ya' doo bígonotsj da née? ⁵⁰ Hat'íi niigo aníi shj'hií doo yídaagotsj da lé'e. ⁵¹ Áík'ehgo yił onákai Názarethyú, bima ł'aíi bitaa da'adaabił'niyú at'éé lé'e: bimaahíi bizhaazhé ábił'niidíi dawa yaa natsekees lé'e. ⁵² Áík'ehgo Jesus goyáqo honaał, ł'aíi Bik'ehgo'ih'i'nań da'áígeego bił at'éé, áíge' nnee ałdó', dayúweh begoldoh lé'e.

3 Tibérius Caesar holzéhi nant'ančań nlijgo ashd-la'adah łegodzaa lé'e, áiná' iké'gee sitiń, Póntius Pílate holzéhi, ni' Judéa golzéhi yánant'aa, taagígee sitiń, Hérod, ni' Gálilee golzéhi yánant'aaná' bik'isn Philip Ituréa ł'aíi Trakonítis yánant'aa, ł'aíi Lysánias Ábi-lene yánant'aa lé'e, ² Ánnas ł'aíi *Cáiaphas* okaqah yebik'ehi da'tiséyú sit'ni daanlj'ina' Zakarías biye', John holzéhi, da'izl'j'ýú Bik'ehgo'ih'i'nań bich'j' hadzi. ³ Jórdan túnl'inihií biqaayú nnee yich'j' yałt'igo gádaayil'ni, Nohwinch'ó'íi bich'á'zh'j' ádaal'ne'go baptize ádaanohwi'dolne', áík'ehgo nohwinch'ó'íi nohwá da'izl'j' ánal'ne'; ⁴ Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú na'iziidi, *Esáias* holzéhi, binaltsoos biyi'gé' díi bak'e'shchj, Da'izl'j'ýú had'nshj gán'íigo dilwosh, NohweBik'ehń bádnyú iłch'j'daagot'e', intin iłk'idezdqhgo bá ádaal'e'. ⁵ Nadaashwozhíi hanágodibj, ł'aíi dził naz'aaníi, nadaask'idíi hayaa álne'; ł'aíi godigizíi iłk'ínádoldqł, ł'aíi godilwołił dilkqł ánal'ne' doo; ⁶ Áígee nnee dawa hago'at'éégo Bik'ehgo'ih'i'nań hasd'á'inił doleelíi daidołtseeł. ⁷ Áíge' nnee John baptize ádaabile' hádaat'j'igo yaa hikaihií gáyil'niigo yich'j' yałt'i, Nohwíi t'íish bik'asda' golíinií k'ehgo daalinołt'j'hií, had'n lá nohwádnyú nohwiniigodilne'íi bich'á' nołkáh nohwil'niid? ⁸ Da'anij nohwinch'ó'íi bich'á' ádaal'dzaayúgo ch'í'nah ádaadi'nołtsj, nest'á' nkt'éégo nádaant'j'hií k'ehgo nohwaa daide'aah, Abraham bich'á'gé' daadihe'na'i doo idil'daadoł'ni da: Bik'ehgo'ih'i'nań díi tséé naznilíi nnee Abraham bich'á'gé' daadihez'na'íi k'ehgo áile'yúgo áile', nohwil'dish'ni. ⁹ Tsint'áni nkedn'aagee k'ek'ehgo godest'aq; tsint'áni dawa doo nest'án nkt'éehíi baa dahndéh dayúgo, yó'ok'ehgo kq' dilt'j' yuyaa olkaadhi at'éé. ¹⁰ Nneehíi John nayídaadil'kidgo gádaabił'ni, Hago ádaahí'ne' áiná'? ¹¹ John gán'íi, Had'n bi'íicho naki shj'hií,

ła'ihíí bííicho da'ádih shjhíí yaa yinołtsós; hadń bich'iyán łąą shjhíí hadń bich'iyán da'ádih shjhíí ła' yaa yinoné'. ¹² Tax bich'ij' nadaahi'ñiíí ałdó' baptize ádaabi'dilñe'yú hikaigo John gádaayiñii, Iłch'ígó'aahíí nłíni, hago łaą ádaahi'ñe'? ¹³ John gábiñii, Da'kwíi no-hwich'ij' nadaahi'ñiigo goz'ąą shjhíí doo bitisyú daahot-keed da. ¹⁴ Siláada ałdó' nabídaadiłkidgo gádaañii, No-hwihíi hago łaą ádaahi'ñe'? John gábiñii, Hadń bin'idołñih hela', hadń da'izłjyú baa dahdaago'laah hela'; ła'íi hanádaatdéhíi, da'ái nohwił daanzhōqgo nzhōq. ¹⁵ Nada'oligo nnee dawa bijíi yuñe' gádaanzi, Díi nnee, John holzéhi, Christ at'íi née, dah née? ¹⁶ John dawa yich'ij' hananádiigo gáyihñii, Shíhíi tú bee baptize ádaanohwish'ij, áiná' shiké'gé' ła' shitisgo at'éhi higháh, biket'óol k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh sit'íi da; án Holy Spirit ła'íi kō' yee baptize ádaanohwił'ij doleel. ¹⁷ Be'it'ch'íhé dahyot'ij, t'oh naghái iłch'íhi goz'ąągee ná-gosho doleel, binest'a'híi náyiziidgo iłk'eyihñiílná' bizhoolíi kō' doo ntsésihi biyi' yuyaa yidiłid. ¹⁸ Áigé' nnee yich'ij' yałt'igo łąągo yił ch'ígó'aah l'é. ¹⁹ Hérod, nant'án nłinihi, nchō'go at'íigo bik'isn Philip holzéhi bí'aad, Heródias holzéhi, yaa yihelt'ij, ła'íi nchō'go ánát'jdií John yee bich'ij' yałt' l'é, ²⁰ Hérod nchō'go ánát'jdiíbitisgo adzaa, John ha'áyit'e'. ²¹ Nnee dawa baptize ádaabilñe'ná, Jesus ałdó' baptize ábi'delzaago yáá bich'ij' ałch'á' ádzaago, ²² Holy Spirit hawú k'ehgo bich'ij' nke'eñihgo yaaká'gé' yati' gáníigo yidezts'ąą, ShiYe' shił nzhóni nłj; naa shił gozhōq. ²³ Áigee Jesus tádin shj bił łegodzaa, án Joseph biye' (bido'níi), Josephíi Héli biye', ²⁴ Hélihíi Mátthat biye', Mátthatíi Levi biye', Levihíi Méłki biye', Méłkihíi Jána biye', Ján-nahíi Joseph biye', ²⁵ Josephíi Mattathías biye', Mattathíasíi Amos biye', Amosíi Náum biye', Náumíi Éšli biye', Éslihíi Nágge biye', ²⁶ Nággehií Máath biye', Máathíi Mattathías biye', Mattathíasíi Sémei biye', Sémeihíi Joseph biye', Josephíi Júda biye', ²⁷ Júdahíi Joánna biye', Joánnahíi Rhésa biye', Rhésahíi Zoróbabel biye', Zoróbabelhíi Saláthiel biye', Saláthielhíi Néri biye', ²⁸ Nérihíi Méłki biye', Méłkihíi Áddi biye', Áddihíi Cósam biye', Cósamhíi Elmódah biye', Elmódamhíi Er biye', ²⁹ Erhíi Jóse biye', Jósehíi Eliézer biye', Eliézerhíi Jórim biye', Jórimhíi Mátthat biye', Mátthatíi Levi biye', ³⁰ Levihíi Símeon biye', Símeonhíi Júda biye', Júdahíi Joseph biye', Josephíi Jónan biye', Jónanhíi Elíakim biye', ³¹ Elíakimhíi Mélea biye', Méleahíi Ménan biye', Ménanhíi Mátatha biye', Mátathahíi Náthan biye', Náthanhíi David biye', ³² Davidhíi Jesse biye', Jessehíi Óbed biye', Óbedhíi Bóoz biye', Bóozíi Sálmon biye', Sálmonhíi Náasson biye', ³³ Náassonhíi Amínadab biye', Amínadabíi Áram biye', Áramhíi Éstrom biye', Éstromhíi Pháres biye', Pháresíi Júda biye', ³⁴ Júdahíi Jacob biye', Jacobíi Isaac biye', Isaacíi Abraham biye', Abrahamhíi Thára biye', Tharahíi Nákor biye', ³⁵ Nákorhíi Sárúk biye', Sárúkhíi Rágau biye', Rágauhíi Phálec biye', Phálecíi Héber biye', Héberhíi Sála biye', ³⁶ Sálahíi Caínan biye', Caínanhíi Arfáxad biye', Arfáxadíi Sémi biye', Semhíi

Noe biye', Noehíi Lámek biye', ³⁷ Lámekhíi Mathúsala biye', Mathúsalahíi Enok biye', Énokhíi Járed biye', Járedhíi Maléleel biye', Maléleelhíi Caínan biye', ³⁸ Caínanhíi Énos biye', Énosíi Seth biye', Sethíi Adam biye', Adamíi Bik'ehgo'ihí'ñañ biye'.

4 Jesus, Holy Spirit bił nłjgo Jórdan túnl'ígé' t'ąązh' nádesdzaa l'é, Spirit-híi nabiłnaago da'izłjyú óyáá, ² Áigee dizdin behiskąą, ákú ch'iidn nant'án nabintaah l'é. Akú naghaaná' doo hat'íi yiyąą da: ái dizdin ął iskąąná' shińá' silij lá. ³ Ch'iidn nant'án bich'ij' hadziigo gábiñii, Ni Bik'ehgo'ihí'ñañ biYe' nłjyúgo díi tséhíi bán náodleeh, nñii. ⁴ Áiná' Jesus gábiñii, Ágá-golzeego k'e'eshchij, Nnee doo dá bán zhą yee hińaa da doleel, áiná' Bik'ehgo'ihí'ñañ biyatíi dawa yee hińaa doleel. ⁵ Áigé' ch'iidn nant'án dził dązhō yúdahi biká'yú yił hananásht'aazhgo, áigé' nnee iłtah at'éego hadaazt'íi dawa ch'inesk'olíi dábich'ij' bił ch'í'nah áyílaa l'é. ⁶ Áigé' ch'iidn nant'ánhíi gánábiłdo'ñiid, Díi dahot'éhé ízisgo ágot'eehíi naa nishné', dawa bee nik'ehgo: díi ał'iná' dawa shaa hi'né'hi at'éé; dahadńta baa nishné' hásh't'jyúgo baa nishné'. ⁷ Ni shonkąąhyú-go díi dawa niyéé doleel. ⁸ Jesus gánábiłdo'ñiid, Ágá-golzeego k'ená'ishchij, Satan, shiké'gé' řńáh: ágá-golzeego k'ená'ishchij, Bik'ehgo'ihí'ñañ neBik'ehń zhą honkąąh, da'án zhą bá na'ízid. ⁹ Ch'iidn nant'án Jesus Jerúsalemyú yił o'ázzhgo, křh biyi' da'ch'okąąhíi hadago goz'aaníi bilatahyú yił n'ázzhgo gáyihñii, Bik'ehgo'ihí'ñañ biYe' nłjyúgo kogé' gódah ch'í'ńt'e': ¹⁰ Ágá-golzeego k'e'eshchij, Bik'ehgo'ihí'ñañ binal'a'á yaaká'yú daagolíinií nłt'éégo binádaadeł'j doleel, ná daayitdoniil: ¹¹ Áigé', Doo tséé hitałgo hayaa nageeh dahíi bighą ánadaanołteel doo, golzeego k'e'eshchij. ¹² Jesus ch'iidn nant'án yich'ij' hananádiigo gáyihñii, Bik'ehgo'ihí'ñañ neBik'ehń doo nabíłtaah da, golzee. ¹³ Ch'iidn nant'án dawa yee nayineztąąd hik'e, Jesus yich'á'zh'go dahnasdzaa, déł'jhézh'.

¹⁴ Áigé' Jesus Holy Spirit nabiłnaago Gálileeyú onázzaa: ákú dahot'éhé nłt'éégo baa ch'iniigo didezdlaad l'é. ¹⁵ Jews ha'ánátséh nagoznłl yuñe' iłch'ígó'aahgo naghaago nnee dawa daabidńs.

¹⁶ Názairethyú gólj n'íyú nadzaa: ákú Jews ha'ánátséh goz'ąą yuñe' oyáá, Jews daagodńsiníi bijij ákóné' on-adáhgee, áigé' ozhíihgo hiz'j, ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú na'iziidi n'íi, *Esáias* holzéhi, naltsoos biyatí' biyi' k'e'eshchiinií Jesus baa hit'ąą. Ái naltsoosíi iłch'á' áyílaa, gáníigo k'e'eshchijgee, ¹⁸ Bik'ehgo'ihí'ñañ she-Bik'ehń biSpirit-híi shiká'zh' nłj, nnee tédaat'iyéhíi yati' baa gozhóni bee bich'ij' yádaashti' doleelgo Bik'ehgo'ihí'ñañ hashidilaahíi bighą; dązhō doo bił daagozhōq dahíi nłt'éégo ánáshdle' doleelhíi bighą shidol'aad, isnáh daanliinií hago'at'éégo yich'ákáhgo ła'íi bináá ádaagodinií hago'at'éégo ch'ínádaaghaałgo ánadaadle'go bił nagoshñi'go, hayíi bich'ij' nagont'ogíi biyi'gé' hahishñił doleelgo, ¹⁹ ła'íi Bik'ehgo'ihí'ñañ nnee yaa ch'oba'íi biká' ngonyaagee baa nagoshñi'híi bighą shidol'aad. ²⁰ Áigé' naltsoosíi iłch'ij' ánáyidlaago, nal'a'á

yaa náyin'ááqé' nánezdaa. Ha'ánánséh goz'aa yuñe' yit naháztaanií dawa daabine'íí lé'e. ²¹ Nñee yich'í' yałti' nkegonyaago gáníí, Díí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'é'es-hchiinií díí jji daasidołts'aanihií begolñe'. ²² Nñee dawa nł'téego baa yádaałti' lé'e, yati' nzhóni yee hadzihií yaa bił díyadaagot'eego gádaałti'dí'nií, Díń la' Joseph biye' at'éé? ²³ Jesus gábiñii, Yati' iłch'ígó'aahíí bee gádaashił-dołñii, Izee nant'án nł'ni, dáni na'nlziih: Capérnaumyú ánát'jjií yaat'idaandzigo kú ałdó' dáni gonłjyú ágánt'jji. ²⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi dá golíígee doo habi'dit'jji da, da'añiigo ádaanołwiłdishñii. ²⁵ Shíí da'añiigo nołwił nadaagoshñi', Elías t'ah hiñaaná' dá doo nagot'jjihé taagi łegodzaagé' gostán dahitaq, áígee shiñá' góyéehíí benagowaa lé'e, Israel hat'í'i bitahgee isdzáné bika' da'adini łáqágo daagoljji; ²⁶ Ndi Elías doo hwaá łá' bich'í' bi'dol'aad da, naniyúgo itsaa Sídon godzogií biyi' kji gozñil Sarépta golzeeyú gólínihi zhá bich'í' bi'dol'aad lé'e. ²⁷ Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi, Elíseus holzéhi, t'ah hiñaaná' Israel hat'í'i bitahgee nñee łáqágo łóqđ doo ínádñi dahi, leprosy holzéhi, yaa nakai; ndi doo łá' nádzii daná' nñee Náaman holzéhi, Síriayú gólíni, zhá nádzii lé'e. ²⁸ Ha'ánázéh yuñe' naháztaanií díí Jesus áñíhií daideztsaana' bádaagoshchjíd, ²⁹ Áík'ehgo daahiz'igo Jesus ch'ídaaniyood, dził nan'aahíí biká' gotahyú yit náłseeł lé'e, áígé' gódał ch'ídaahilt'e' daanzj. ³⁰ Áíná' nñeehií bigizhyú ch'ínyáá lé'e. ³¹ Áígé' Capérnaum golzeeyú nýáá, Gálilee godzogií biyi', ákú Jews daagodntsinií bijji dawahn iłch'ígó'aah lé'e. ³² Yebik'ehgo iłch'ígó'aahíí bigha nñee bił díyadaagot'ee.

³³ Jews ha'ánánséh goz'aa yuñe' łá' nñee ch'iidn biyi' golínihi sidaa lé'e, án nawode ³⁴ Gáníí, Doo nohwaa nanñaa da; hago łáq' át'éego nołwiłch'í' goñ'aahgo ánt'jji, Jesus, Názařehgé' nanñáhi? Ya' da'izljiyú ánołwiłéhií bigha nýaa née? Shíí nígonsj hadń ánt'jjihií; Bik'ehgo'ihí'nañ bich'á'gé'go Dilzjhgó Nł'ni. ³⁵ Jesus nłdzilgo hadziigo gáyihñii, Handziih hela', an biyi'gé' hannáh. Nñee iłñ'gee nñee ch'iidn biyi' golínihií ch'iidn nkíbidest'ehgo dá doo hago ábile'é biyi'gé' halwod. ³⁶ Nñee dawa bił díyadaagot'eego gádaałti'dí'nií, Díí yati'íi hago'at'éhi! Dawa yebik'ehgo łá'íi binawod golíígo spirits daančq'í haołkáh yiñiigo hainiyood. ³⁷ Daho't'éhé nñee bitahyú nł'téego baa ch'íñii didezdaad lé'e.

³⁸ Nádiidzaago ha'ánázéhgé' ch'ínádzaago Simon bigową yuñe' ha'ayáá. Simon bi'aadií bimaá yóiyahgo nezgai; áí bigha nádaach'okaqah. ³⁹ Yit'ahgé' sizjigo hat'í' binesgai shjhií náines'jhgó nł't'éé násdłjji: áík'ehgo dagoshch'í' nádiidzaago yá da'dezné'.

⁴⁰ O'í'áqzhj' godeyaago hayíi bik'íi kah iłtah at'éhi yaa nakaihií Jesus bich'í'yú yit neheskai; áík'ehgo dałá'á daant'jji go yik'e daadilñiigo nádaailziih lé'e. ⁴¹ Nñee ch'iidn biyi' daagolínií łáqágo ch'iidn nádaadihılghaashgo haikáhná' gádaañii, Ni, Christ Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nł'ni. Ch'iidn Jesus, Christ nłjigo yídaagołtsjhií bigha, ndzilgo yich'í' hadziigo, Hadaałdziih hela', yiññiid.

⁴² Hayołkaalyú ch'ínyáágo da'izljiyú óyáá: áíná' nñee biká hadaantaago, áík'eégo baa hikai, doo yich'á' digháh hádaabit'jji dahíi bigha. ⁴³ Áík'ehgo yich'í' hadziigo gáníí, Łahyú kji nagozñilíí Bik'ehgo'ihí'nañ biłat'áhgee begozaanií baa yashti' doleeł: áí bigha shi'dol'aad. ⁴⁴ Gálileeyú Jews ha'ánánséh nagozñil yuñe' nñee yich'í' yałtigo naghaa lé'e.

5 Jesus túsikaanií Gennésaret holzéhi bahyú sizjina' nñee daałtjizh, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' daidits'jhgó hádaat'jjihií bigha, ² Túsikaqgee tsina'eełií naki silaago yiłtsaa, nñee łog hadaileehíí tsina'eeł yiyi'gé' hakaigo biłógbehaidlehe nanest'óli tádaigisgo. ³ Jesus tsina'eełií dałá'á Simon biyéehíí yeh hiyaaná', Simon gáyihñii, Da'anałzhj' shił n'leeł. Áígé' tsina'eełií yiyi' dahnezdaa, áígé' nñee yit ch'ígó'aahgo yich'í' yałti'. ⁴ Aqł nyánłt'ina' Simon gáyihñii, Tú łáqáyú idn'eełgo áígé' niłógbehaidléhé ténłtsosgo beha'íilée. ⁵ Áík'ehgo Simon gábiñii, Iłch'ígó'aahíí, ch'éh ádaahiit'jjiigo iskaq ndi doo łá' hadaasiidlee da: da'ágát'éé ndi da'áshihñiyyú áshñe'go shiłógbehaidlehe hayaa ashłe', nñii. ⁶ Ágádaadzaago łóg dázhq' łáqágo hayíleego biłógbehaidlehe bich'á' ndaasdaad lé'e. ⁷ Łá' yit hada'ileehíí anałhyú tsina'eełií bił dahna'eełií yich'í' yída'dishgish, Nołwich'odaałñiih, daañiigo, Áík'ehgo áí bich'í' bił nda'iz'eełgo tsina'eełií da'áta łóg biyi' ha'desbñhgó tsina'eełií hayaa téłt'á'oeł nkegonyaa. ⁸ Simon Peter díí yiłtsaago Jesus biyahzhj' hayaa adzaago gáníí, She-Bik'ehń, shich'á'zhj'go dahnnáh, nñee binčq' łánihi nshłjhií bigha. ⁹ Simon łá'íi yit hada'ileehíí biłgo dawa bił díyadaagot'ee, łóg dázhq' łáqágo hadaizlee'hií bigha: ¹⁰ James łá'íi John biłgo, Zébedee biye'kehi, Simon yit nada'iziidi, ałdó' bił díyadaagot'ee. Jesus Simon gáyihñii, Doo nénłdzid da; kodé' godezt'igo łóg hayihileehíí k'ehgo nñee shá náhiláh doleeł. ¹¹ Áík'ehgo bitsina'eełií tábaqayú ndaayisñilná' dawahá akúyaa ndaizñilná', Jesus yiké' dahiskai lé'e.

¹² Jesus kji gozñilyú nyáágo nñee łóod doo ínádñi dahi, leprosy holzéhi, yaa nagháhi Jesus yiłtsaana' hayaa adzaago náyokaqahgo gáyihñii, SheBik'ehń, náshínlziihií bik'e síntjigo nígonsj, hánt'jjiyúgo náshínlziih. ¹³ Jesus yich'í' dahdidilñiigé' yedelñii'go gáyihñii, Hasht'jji, nándziih. Áí dábiłgo łóod n'íi ínásdłjíd lé'e.

¹⁴ Jesus gábiñii, Hadń dánko bił nagolñi' hela': ti'í, okaqah yebik'ehń bich'í' ch'í'nah ádnđle'go, Moses ngon'áq' lé'ehíí k'ehgo hat'íhita be'okaqahíí Bik'ehgo'ihí'nañ baa nné', hanánidelzaahíí bigha, áík'ehgo nándzihií nñee yídaagołtsj doleeł. ¹⁵ Áíná' yúwehyú ch'íñii didezdaad: áík'ehgo nñee doo ałch'ígé' Jesus yałti'íi daidits'jhgó hádaat'jji łá'íi kah iłtah at'éhi yaa nakaihií nádaabi'dilzii hádaat'jjihií bigha baa hikáh lé'e.

¹⁶ Áígé' Jesus dasahn da'izljiyú óyááyú oskaqđ. ¹⁷ Áíná' łá' jji Jesus iłch'ígó'aahgo Phárisees daanłini łá'íi begozaanií iłch'ídaago'aahi itah naháztaq lé'e, Gálilee biyi', Judéa biyi' daagotahgé', łá'íi Jerúsalemgé' hikaihi: Jesus Bik'ehgo'ihí'nañ binawodíi biłnłjigo nádaailziih.

¹⁸ Jesus yaŋti'ná' ła' nnee di'ili Jesus bich'i' ndaach'íttee-hgo biyahzh'i' ndaach'ítteehgo ch'éh ádaach'ít'ji' l'é'e.

¹⁹ Dázhò ch'ílaagdo doo hayú Jesus bich'i' ch'ígót'i' dahíi bigha kji biká'yú hádaach'ístjigo Jesus sziinií bik'éhge' ch'í'á'ángo ádaach'izlaagé' a'ádaach'ístjii l'é'e. ²⁰ Jesus nnee bi'odla' yígotsjdná' di'ilihií gáyihni, Shik'isn, ninchò'íi da'izliné nádleeh. ²¹ Begoz'aanií ye'ik'eda'ítchíhi ła'íi Phárisees daanlíni biłgo dábiyi'yú na'ídaadiłkidgo gádaanii, Hadn láhi án Bik'ehgo'ih'i'nań ádil'jigo aníi? Hadn konchò'íi da'izliné áile? Bik'ehgo'ih'i'nań zhà go'j'i. ²² Jesus ái natsídaakeesíi yígotsjdná' gáyihni, Hat'íi bigha dánohwiyi'yú na'ídaadołkid? ²³ Hayíłhií doo nyeego ách'inihi da, Ninchò'íi da'izliné nádleeh, dagohíi, Nádnáhgo dah-nnáh? ²⁴ Ni'gosdzán biká' nnee binchò'íi da'izl'j alne'íi shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, beshik'ehgo bídaagonołsj doleehíi bigha, (nnee di'ili sitiinií gáyihniid,) Nádnáhgo biká' síntiinií dahnádné'go gowayú nádndáh, niłdishni. ²⁵ Nnee bi'á'á' dagoshch'i' nádiidzaago yiká' sitjii n'íi dahnáyiné'go gowayú onádzaa, Bik'ehgo'ih'i'nań ya'ahénzigo. ²⁶ Nneehíi dawa dázhò bił díyadaagot'eego Bik'ehgo'ih'i'nań ya'ahédaanzj, áigé' tsídaadesyigo gádaanii, Díi jii ánágot'jii doo hwa ła' hat'íi gát'éégo daahiit'jii da.

²⁷ Díi bikédé'go Jesus ch'ínádnzaago tax nanáhi'niłgeee nnee tax bich'i' nahi'niłhi, Levi holzéhi, sidaago yiłtsaa l'é'e: áik'ehgo gáyihni, Shiké' dahnnáh. ²⁸ Áik'ehgo dawahá da'akú nazniłná' nádiidzaago Jesus yiké' dahiyaa l'é'e. ²⁹ Levi bigowayú Jesus bá da'odaq: áigee nnee ła'ágo tax bich'i' nadaahi'niłhi, nnee ła'ihíi biłgo, Jesus ła'íi bitsiłke'yu itah da'iyaaqzh'i' naháztaq. ³⁰ Áiná' Phárisees daanlíni ła'íi bitahyú begoz'aanií ye'ik'eda'ítchíhi biłgo Jesus bitsiłke'yu yída'itahgo gádaayihni, Hat'íi bigha tax bich'i' nadaahi'niłhi ła'íi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi bił da'otsaa? ³¹ Jesus gádaabiłni, Doo hago'ádaat'ee dahíi izee nant'án doo yaa nakah bik'eh da, daanezgaihií zhà. ³² Shíi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi, Nohwinchò'íi bich'á'zh'i' ádaat'ee, biłdishniyú níyáá, áiná' doo nnee dábiłke'hyú ádaat'eehií ágádishniyú níyáá da.

³³ Phárisees Jesus gádaayihni, Hat'íi'isha' bigha John bitsiłke'yu dáshiná' da'okaqah, ła'íi Phárisees bitsiłke'yu ałdó' ágádaat'ee; áiná' ni nitsiłke'yuhíi doo dáshiná' da'okaqah da? ³⁴ Jesus gádaabiłni, Ya' ní'ni'ehgee nnee dał'ádaat'eehií nnee niñehíi yił nakaiyúgo dáshiná' da'okaqah née? ³⁵ Dahagee nnee niñehíi bich'á' nádiłteeh ndi at'éé, áigee dáshiná' da'okaqah doleeh.

³⁶ Jesus iłch'ígót'aahgo na'goni'íi ałdó' yee hadziigo gábiłni, Doo hadn íi ániidéhíi haizqoqsgo íi dénchò'ehíi yenádi'aah da; ágádaayúgo hií ániidéhíi biká' ch'ída'í'án hileehná' íi dénchò'ehíi ániidéhíi béedit'aago doo ła't'ee da. ³⁷ ła'íi wine ánií alzaahíi ikágé wine bee nałtinií dénchò'ehíi doo biyi' tádaach'inił da; ágách'idzaayúgo wine ánií alzaa'ihíi ikágé yidiłdohgo na'nił, áik'ehgo winehií aqł ha'ijooł, ła'íi ikágéhií koch'á' yiłchogh. ³⁸ Áiná' wine ánií alzaahíi wine bee nałtinií

ániidéhíi zhà biyi' tádaach'inił; áik'ehgo daanłt'éé nt'éé.

³⁹ Hadn wine da'it'sé alzaahíi yodlaanií, doo ánií alzaahíi hát'jida; Wine da'it'sé alzaahíi zhà nłt'éé, nihií bigha.

6 Jews daagodniłsiníi bijjii nakigeehíi Jesus t'oh naghái hentíinií yi'iyú higaal; bitsiłke'yu yił hikaahgo t'oh naghái binest'á' nadaayihni; áigé' daidnzishgo daayiyaa l'é'e. ² Phárisees daanlíni ła' gádaabiłni, Hat'íi bigha godilzinií bijjii doo hat'íi baa nach'ighaa dahíi ádaat'jii? ³ Jesus gánii, Ya' David ła'íi yił nakaihií biłgo shiná' daasiljigo hago ádaasdzaa lán shihíi doo hwahá baa da'otshih da née?

⁴ Bik'ehgo'ih'i'nań daach'okaqah goz'aa yune' ha'ayáago, bán Bik'ehgo'ih'i'nań ye'okaqahgo baa hi'né'go ni'né' n'íi náidnné'go yiyaq, ła'íi yił nakaihií ałdó' ła' yá'nné' l'é'e; ái báníi okqah yedaabik'ehi zhà daayiyaaqgo goz'ánihi.

⁵ Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, godilzinií bijjii ndi beshik'eh, nii, Jesus. ⁶ ła'ah Jews daagodniłsiníi bijjii ha'ánáséh goz'aa yune' Jesus ha'ayáago iłch'ígót'aah l'é'e: akóné' nnee bigan dihe'nazhiñéégo binawod ásdjidi itah sidaa. ⁷ Begoz'aanií ye'ik'eda'ítchíhi ła'íi Phárisees daanlíni biłgo Jesus daineł'jii l'é'e, godilzinií biłjii nneehíi náyilzihi shj daanzigo; ágádaayúgo Jesus hat'íhita yee yaa dahdaago'aahíi bigha. ⁸ Áiná' Jesus ái natsídaakeesíi yígotsjhií bigha nnee bigan binawod ásdjidi gáyihni, Nádnáhgo kodé' hizjii. Áik'ehgo nádiidzaago áigee hizjii l'é'e. ⁹ Jesus begoz'aanií ye'ik'eda'ítchíhi ła'íi Phárisees biłgo gádaayihni, Dał'á nanohwiłdaadiłkid, ya' godilzinií bijjii nłt'éégo ách'it'jigo goz'aa née, dagohíi dénchò'égo ách'it'jii née? Ya' nnee hasdách'it'eehgo née, dagohíi ch'izihheego née? ¹⁰ Jesus nnee yitah déz'jii l'é'e, áigé' nnee bigan binawod ásdjidi gáyihni, Yushdé' dahdinłh. Ágádaana' bigan nłt'éé násdłjii, ła'zhiniéehíi ga'at'éé. ¹¹ Nnee Jesus yik'edaanhihií hadaashkeego gádaałdiłni, Jesus hagosha' ádaahiidle? ¹² Áiná' Jesus dasahn dziłyú óyáá okqahgo, Bik'ehgo'ih'i'nań yich'i' okqahgo iskaq.

¹³ Hayiłkáyú biké' hikahíi, Yushdé', daayihniidná' nakits'adah hayihni: ái shinadaal'a'á daayihni; ¹⁴ Simon, (Peter yizhi' yá áyíllaahíi,) bik'isn Andrew, ła'íi James, John, Philip, Barthólemew, ¹⁵ Matthew, Thomas, ła'íi James Alpheus biye'i, Simon Zelótes holzéhi, ¹⁶ Judas James bik'isn, ła'íi Judas Iscariot, ch'íbidoo'aał doleehi.

¹⁷ Dziłgé' yił nkenákainá' dziłił bit'ááhgee sizjii, áigee biké' hikahíi, ła'íi nnee ła'ágo Judéagé', Jerúsalemgé', ła'íi tádá'yú Tyre ła'íi Sídongé' daagolihni daabidits'ih hádaat'jigo, ła'íi daanezgaihií nádaabidilzihi hádaat'jigo baa náłtsáq; ¹⁸ Hayii spirits nchò'i biyi' daagolihni ałdó' baa hikai: áik'ehgo náda'bidilzihi l'é'e. ¹⁹ Nnee dawa bedaadiłchiid hádaat'jii l'é'e: binawodíi nádaabidilzihi bigha.

²⁰ Biké' hikahíi yineł'jii gáyihni, Nohwíi tédaanołt'iyehíi nohwiya gozhòq doleeh: Bik'ehgo'ih'i'nań bilałt'áhgee daanliinií itah daanołjii. ²¹ K'adił shiná' daanołniinií nohwiya gozhòq doleeh: náda'otdòq. K'adił daalchagii nohwiya gozhòq doleeh: daalđloh

doleef. ²² Shíí, nḡee k'ehgo Niyááhíí, shigha nḡee nohwik'edaanḡiihyúgo, ła'íí doo hádaanoht'íí dayúgo, nchq'go nohwich'í' yádaakti'yúgo, nohwizhi' nchq'go yaa yádaakti'yúgo nohwiyaa gozhq' doleef. ²³ Áí bijji dázhq' nohwił daagozhq'go yaadaoḡah le': yaaká'yú itisgo nohwaa hi'né'i dázhq' nchaa doleef: nḡee nohwik'edaanḡiihíí bich'á'gé' nḡee daanlínihií Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi n'íí ałdó' ágádaay-itsj lé'e. ²⁴ Áíná' nohwíí izisgo da'ot'iinií, nohwá góyéé doleef! ałk'iná' dawa hádaakt'iinií nohwíyéé. ²⁵ K'adií ná-da'sodijidií, nohwá góyéé doleef! shiḡá' daanoḡij doleef. K'adií daaldohíí, nohwá góyéé doleef! ik'edaadoḡnii ła'íí daoḡchag doleef. ²⁶ Nohwíí nḡee dawa nłt'éégo nohwaa yádaakti'ihíí, nohwá góyéé doleef! áí bich'á'gé' nḡee daanlínihií Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidií daazhógo ádaadil'ini n'íí ágádaayiḡniiid ałdó'.

²⁷ Shihíí daashidołts'agíí gádaanoht'ishḡii, No-hwik'edaanḡiihíí nohwił daanzhqq' le', hayíí bił daanoḡchq'íí nłt'éégo bich'í' ádaanoht'ee le', ²⁸ Yati' yee daanoht'wókaalíí nłt'éégo bich'í' natsídaatkees le', ła'íí nchq'go nohwich'í' ádaat'eehíí bá da'otk'qaḡ le'. ²⁹ Hadn nit'lah yonłts'iyúgo łazhziḡéé bich'í' nnanint'aah; hadn ní'íicho nich'á' náiditsoozyúgo n'íí ałdó' doo baa nch'í' da. ³⁰ Dahadn hat'íí níyókeedíí baa nné'; hadn dahat'ihí-ta níyééhíí nich'á' náidnné'yúgo doo t'aažhi' bínáhóñ-keed da. ³¹ Nḡee hago'at'éégo nohwich'í' ádaat'eego hádaakt'ijhií k'ehgo nohwíí ałdó' bich'í' ágádaanoht'ee. ³² Hayíí bił daanoḡshooníí zhá nohwił daanzhqq'oyúgo, hago'at'éégo nłt'éé áí? Nḡee doo daagodntsj dahíí ndi hayíí bił daanzhooníí bił daanzhqq'. ³³ Hayíí nłt'éégo ádaantsj shihíí zhá bich'í' nłt'éégo ádaanoht'eeyúgo, hago'at'éégo nłt'éé áí? Nḡee doo daagodntsj dahíí ndi ágádaat'ini at'éé ałdó'. ³⁴ Nohwíí hadn hat'íí bá ch'ídaashoḡné'yúgo t'aažhi' shaa nné' daanoḡsigo, hago'at'éégo nłt'éé áí? nḡee doo daagodntsj dahíí ndi dawahá łałch'ínadaí'né'i at'éé, da'áígee shaa nai'né' daanzigo. ³⁵ Nohwik'edaanḡiihíí nohwił daanzhqq' le', ła'íí nłt'éégo ádaakt'ij, dahat'ihíta ch'ídaanoḡné' le' doo shaa nané' daanoḡsj dago; áík'ehgo yaaká'gé' ła'ágo nohwaa nané' ła'íí Da'tiséyú At'éhi bichagháshé daanoḡij doleef: áñ nḡee doo ahédaanzj dahíí ła'íí daancho'íí ndi yich'í' nłt'éégo at'éé. ³⁶ NohwiTaa bił goch'oba'híí k'ehgo nohwíí ałdó' nohwił goch'oba' le'. ³⁷ Doo hadn baa ná-daakt'ij da le', áík'ehgo nohwíí ałdó' doo nohwaa ná-daach'it'ij da doleef: nḡee doo nchq'go baa natsídaatkees da le', áík'ehgo doo nchq'go nohwaa natsída'ikees da: nḡee nohwich'í' nchq'go ánát'ijhií baa nádaagode-no'laah le', áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwaa nágodet'aah: ³⁸ Nḡee baa daanoḡné', áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwaa na'né'; áí nłt'éégo bínel'aaqđgo, hayaa iłk'ínábénisdzilgo, nłt'éégo aḡł nnésgohgo haláh odaazlijgo nohwaa nach'iné'. Dáhoḡaḡgo kaa daasoḡné' lánshj n'íí k'ehgo da'ágáhoḡaḡgo nohwaa nádo'né'. ³⁹ Iłch'ígót'aahgo na'goḡi'íí yee hadziigo gádaabiḡniiid, Ya'nḡee biḡáá ágodinií ła' nḡee biḡáá ágodini ıolqqs néé? ágádaas-dzaayúgo shá' da'áta ínłwozh yuyaa oḡıdeef?

⁴⁰ Biłch'ígót'aahíí biłch'ígót'aahi doo yitisko at'éhi at'éé da: áíná' daakówa nłt'éégo koł ch'ídaakost'aa'yúgo, áí bił ch'ígót'aahíí ga'ách'it'éé daach'ileeh. ⁴¹ Hat'íí bigha nik'isn biḡáá yuḡe' tsjałch'íséę sitaaníí hí'íí, áíná' nihíí niḡáá yuḡe' tsj nchaahi sitaaníí doo hí'íí da? ⁴² Ni niḡáá yuḡe' tsj nchaahi sitaaníí doo hí'íí daná', hat'íí bigha nik'isn gáñḡii, Shik'isn, ai tsj ałch'íséę niḡáá yuḡe' sitaaníí ná haoshtijh? Ni nzhqq' ádn'íni, iłtsé niḡáá yuḡe' tsj nchaahi sitaaníí hatijh, áík'ehgo nłt'éégo go'íí nleehgo, ánıta nik'isn biḡáá yuḡe' tsj ałch'íséę sitaaníí bá hatijh. ⁴³ Tsint'áni nłt'éhiihíí doo nest'án dénchq'éhíí baa dahnándahi at'éé da; ła'íí tsint'áni dénchq'éhíí nest'án nłt'éhiihíí doo baa dahnándahi at'éé da.

⁴⁴ Tsint'áni dałá'á hentijgo nest'án baa dahnándahíí bee bígózj. Figs doo hosh baa ndaach'ihiniḡiḡi at'éé da, ła'íí dasts'aa'íí doo hosh diwozhíí baa ndaach'ihiniḡiḡi at'éé da. ⁴⁵ Nḡee nłt'éhiihíí bijji yuḡe' nłt'éégo goz'aanií bich'á'gé' nłt'éhiihíí zhá bee hagowá; áíná' nḡee nchq'íí bijji yuḡe' nchq'go goz'aanií bich'á'gé' nchq'íí zhá bee hagowá: hago'at'éégo yách'ıłti' shihíí kojíí yuḡe' hago'at'éégo goz'aḡ shihíí bich'á'gé' ách'inihi at'éé.

⁴⁶ Hat'íí bigha, SheBik'ehñ, sheBik'ehñ, daashıdoḡni-igo shich'í' ádaadoḡniiná' da'ánoht'ishḡiiyú doo ádaanoht'ee da? ⁴⁷ Dahadn shaa nyááhñ shiyésts'aaḡo shiyati' yikisk'eh at'ééhñ, díí k'ehgo ako at'éhi at'éé:

⁴⁸ Nḡee yúyahgo hagogéedgo tséé biká' bigowá ágod-laa: áík'ehgo tú idezjoolgo bigowahíí bídiłk'ot' ndi doo hago adzaa da; nłdzilgo tséé biká' ágolzaahíí bigha.

⁴⁹ Áíná' dahadn shiyésts'aaḡo ndi doo yikisk'eh at'éé dahñ, díí k'ehgo ako at'éhi at'éé, nḡee bigowá dá sái zhá yiká' ágodlaa, doo tséé biká' dahgoz'aḡ dago; áí gowahíí yich'í' tú idezjoolgo dagoshch'í' nangóngo'; áík'ehgo aanábıgot'ijı gozlij.

7 Jesus nḡee bídaayésts'aanií aḡł yich'í' nyánti'ná' Capérnaum golzeeyú óyáá. ² Silááda dałá'n gone-nadín binant'a'íí yána'iziidi bił nzhóni nezgaigo dak'azhá datsaah lé'e. ³ Nant'ánhií Jesus yaat'inzigo nḡee Jews yánadaazini Jesus bich'í' odais'a' gáñıigo, Yushdé', kú ḡnáḡgo shá na'iziidií shá nánłzihi, daabiłdoḡiih. ⁴ Áík'ehgo Jesus yaa hikaigo nádaayok'qaḡhgo gádaanii, Díí áłḡiihíí bá ándle'go dábiłk'eh: ⁵ Bił daanjqqo ha'ánálzéh goz'aanií nohwá ágolaa. ⁶ Áík'ehgo Jesus yił onákai. Nant'ánhií bigowá t'ah bich'í' hikahná' nant'án bił'eké Jesus bich'í' hil'aad gáñıigo, ShiNant'a', nich'í' nagónt'ogíí bigha dáko akú nódáh hela'; shigowá yuḡe' ha'ánḡáḡgo ndi doo bik'eh sitijı da: ⁷ Naa nsháḡgo doo bik'eh sitijı da nsjhií bigha doo dashíí naa niyáá da: déhadziḡgo ndi shána'iziidi nánłzihi ndi at'éé. ⁸ Shíí ałdó' shinant'a' golijı, shihíí silááda bá nansht'aa, dałá'á, Dahḡnáḡ, biłdishḡiiyúgo dahdigháh; ła'íí, Yushdé', biłdishḡiiyúgo shaa higháh, ła'íí shána'iziidi, Díí áñle', biłdishḡiiyúgo áí áile'. ⁹ Jesus áí yidezts'aaḡná' dé bił díyagodzaago, nḡee biké náłseełı yich'í' adzaago gáyiḡii, Gánoht'ishḡii, Israel hat'íí bitahyú ndi doo

hwaa hadń dıí k'ehgo bi'odla' golıni baa nsháh da. ¹⁰ Jesus yich'i' oda'is'a'ıı gowayú nákaıná' nezgai n'ıı nł'tée násdııjgo yaa nakai l'é'e.

¹¹ Áı iskaqá hik'e Jesus kjh gozńıl, Nain golzeeyú óyáá; bitsılke'yu ła'ıı nnee yıł okai. ¹² Áı kjh gozńıl ch'ıná'ıtjłh goz'aanıı yich'i' hıgaatgo, nnee édjhi ch'ıdaach'ılteeh l'é'e, bimaa itsaaná' dabıı zhá bizhaazhé ishkiin dała'áhi; áı isdzánhıı nnee łáqgo yıł nátseel l'é'e. ¹³ Jesus yıł-saqaná' bıjıı nńıihgo gáyıńıı, Doo nchag da. ¹⁴ Jesus yaa nyáágo tsıłhwón yedolchıdgo, tsıłhwón daayo'aalı daahızı'. Áıg'e hadziigo gánıı, Shik'ısn, nádndáh, nıłdishńıı. ¹⁵ Édıłhgo sıtjı n'ıı nezdaago yałtı' nkegonyaa. Áık'ehgo Jesus isdzánhıı bizhaazhé yaa náıńłtjı. ¹⁶ Nnee dawa tsıdaadolyızgo Bik'ehgo'ıhi'ńań ya'ahédaanzıgo gádaanıı, Bik'ehgo'ıhi'ńań yána'ızııdi ızısgo at'éhi no-hwıtah sıljı; ła'ıı, Bik'ehgo'ıhi'ńań nnee hayıhezńılıı yaa nyáá. ¹⁷ Judéa dágoz'aqá nł'téego, ła'ıı bıńaayú daagotahyú Jesus nł'téego baa ch'ıńıı l'é'e. ¹⁸ John bıłıtke'yu dıı ánágot'jıdıı dawa yaa bıł nadaagosńı'.

¹⁹ John bıłıtke'yu naki, Yushdé', daayıńńııdná' gádaayıńıı, Jesus bıch'i'yú dołaashgo gádołńı', Ya' ni higháhi n'ıı áńt'jı née? dagohıı ła'i bıká daadéet'jı née? ²⁰ Nnee nakıhıı Jesus yaa n'áázhgo gádaabıńıı, John Baptize ágole'ıı nich'i' nohwıdes'a', gánıńńııhgo, Ya' ni higháhi n'ıı áńt'jı née? dagohıı ła'i bıká daadéet'jı née? ²¹ Yaa n'áázhná' Jesus nnee łáqgo náyihılzıı, kah ıłtah at'éhi yaa nakaihıı alđó', spirits nchq'ı bıyı' daagolıńıı bá hanesdzood; ła'ıı bıńáá ádaagodıńıı daago'jıgo ánayıdlaa. ²² Áık'ehgo áı nnee bıch'i' hıl'aadıı gáyıńıı, John bıch'i' nádoł'taashgo dıı hoł'ııńıı ła'ıı disolts'aanıı baa bıł nagołńı': bıńáá ádaagodjłh n'ıı bıńáá ánágodle', doo nadaakai da n'ıı náhıkáh, nnee łóód doo ınáđjłh dahi yaa nadaakai n'ıı nł'téego ánádaıde', bıjeyı' ádaagodjłh n'ıı da'ıdıts'ag ánádaıde', nanezna' n'ıı naahıkáhgo ánádaıde', tédaat'ıyéhıı yałtı' baa gozhónıı bee bıch'i' yáda'ıtı'.

²⁴ Nnee John daabis'a'ıı t'aqzhı' onát'aazhná', Jesus nnee dała'at'ééhıı John yaa nagolńı'go yich'i' yałtı' nkegonyaa gánııgo, Da'ızl'jıyú hat'ıı hádaadeł'jıyú nasolkaı? Tł'oh bıł'aqá nteelıı bıł godıyołıı née? ²⁵ Hat'ıı hádaadeł'jıyú nasolkaı áıná? Nnee nł'téego bıke'ızláhi née? Hayıı bıdıyágé nł'tééhıı ła'ıı ızısgo daagolıńıı nant'án goljııgeee nadaakaihi at'éé. ²⁶ Hat'ıı łáq hádaadeł'jıyú nasolkaı áıná? Bik'ehgo'ıhi'ńań bıńkááyú na'ızııdi née? Ha'aa, Bik'ehgo'ıhi'ńań bıńkááyú nada'ızııdi yıłısigo at'éhi, nohwıłdishńıı. ²⁷ Dıı bak'eeshchıı n'ıı áń át'jı, Shınal'a'á nádn dísh'aa, nádn ıłch'i'gole'go. ²⁸ Gáno-hwıłdishńıı, Nnee daagozlıńıı bıtahyú Bik'ehgo'ıhi'ńań bıńkááyú nada'ızııdi doo ła' John Baptize ágole'ıı yıłısigo at'éé da: áıná' Bik'ehgo'ıhi'ńań bıłatł'áhgeee daanlıńıı bıtahyú hadń dázhq doo ıłjı dahıı John yıłısigo at'éé. ²⁹ Nnee dawa Jesus daıdezt'saanıı ła'ıı tax bıch'i' nadaahı'ńıı John baptize ádaabızlaa n'ıı, Bik'ehgo'ıhi'ńań dázhq nł'téego at'éé, daanıı. ³⁰ Áıná' Phárisees ła'ıı begoz'aanıı nł'téego yıdaagołsıni, John

doo hwaa baptize ádaabızlaa dahıı bıghq Bik'ehgo'ıhi'ńań ngon'áanıı doo hádaat'jı dago yich'i'zhı' ádaat'ee l'é'e.

³¹ Jesus gánıı, Nnee daalınol't'jıhıı hat'ıı bıł fıshhah nıshłeego baa nagoshńı'? hat'ıı bıł dáłekt'ee? ³² Na'ıńııh nagoz'aqee chqgháshé dała'at'éégo ıłch'i' ádaanııgo, Tsjsól bee nohwıch'i' da'nt'aal ndı doo hwaa ch'adaashınol'tzil da, daalıdı'ńııhıı bıł dáłekt'ee. ³³ John Baptize ágole'ıı doo bán yıyaa dago ła'ıı doo wine yıdlaq dago nyaaná'; Ch'ııdn bıyı' goljı, daadołńıı. ³⁴ Shıı, nnee k'ehgo Nıyááhıı, ishaggo ła'ıı ishđlaqgo nıyááná' gádaashıdołńıı, Áń díchıni ła'ıı ıdlánihi, tax bıch'i' nadaahı'ńııhıı ła'ıı nnee doo bıke'ehyú ádaat'ee dahıı bıł'eké nlıni! ³⁵ Da'anıı igoyaq'ıı hat'ıı ádaat'jıhıı bee bıgózjłh.

³⁶ Ła' Phárisee nlıni Jesus, Shıgowayú hıqáá, yıńıı. Áık'ehgo Jesus áı Phárisee bıgowayú nyaayú iyaggo nezdaa. ³⁷ Ła' isdzán bıńchq' łánihi áı kjh gozńılgeee golınihi, Jesus Phárisee bıgowayú iyaggo yaat'ınzıgo tús tséé, alabáster holzéhi, bee alzaahi yee ik'ah yın'áqágo, ³⁸ Jesus dés'eezi yıne'gé' hıchago hızi', bıńáá túhıı bee Jesus bıkee yá táyigıs nkegonyaa, bıłsıł yee k'ey-ıłdeh, áıg'e daayıts'qsgé' ik'ah yaa yızııd l'é'e. ³⁹ Phárisee yıł iyag'ń dıı isdzán at'ııńıı yo'jıgo dabıı gádıdı'ńıı, Dıı nneehıı Bik'ehgo'ıhi'ńań bıńkááyú na'ızııdi nıjıyúgo, dıı isdzán bıdıłchı'ıı hadń át'jı shıhıı hago'at'éé shıhıı yıgól'sj doleel nı'; bıńchq' łánihi at'ééna'. ⁴⁰ Jesus bıch'i' hadziigo gánıı, Simon, hat'ıı shj nıłdishńıı. Áık'ehgo Simon gáбіńıı, Áńńıı, ıłch'ıg'ó'aa'ıı. ⁴¹ Ła' nnee zhaalı ách'ıńııhıı nnee naki yaa yıł'áá l'é'e: nnee dała'á ashđla'ıı gone-nadıń zhaalı, penny holzéhi, baa ha'áá, ła' nneehıı ashđladıń baa ha'áá, ⁴² Doo hago'at'éégo nanáda'ı'ńııhıı da l'é'e, da'ágát'éé ndı nzhq' yıńııııd. Dıı nnee nakıhıı hayııhıı nnee zhaalı ách'ıńııhıı ıtısgo bıł nzhq' gá? ⁴³ Simon hananádzıı, Hayıı dázhq ıtısgo baa ha'áá shıhıı go'jı. Jesus gáбіńıı, Da'áıgeee ádıńńııd. ⁴⁴ Jesus isdzánhıı yich'i' adzaaná' Simon gáyıńıı, Ya' dıı isdzánhıı h'ıı née? Nıgowayıne' ha'ayááná' doo hwaa tú shıkee bee tánágııı shaa nıııd da: áıná' dıı isdzánhıı bıńáá túhıı bee shıkee shá táyigısgé' bıłsıłıı bee k'e'ıłdee. ⁴⁵ Ni doo hwaa shııńıts'qs da: áıná' ha'ayáágé' yushdé' godezt'ı'go dıı isdzánhıı shıkee daayıts'qs nkegonyaa nı'. ⁴⁶ Doo hwaa ik'ah shııst'á' bıdıńzhııh da: áıná' dıı isdzánhıı ik'ah shıkee yıdezhııh. ⁴⁷ Áık'ehgo gánııdishńıı, Isdzán bıńchq' dázhq łáq'ııhıı da'ızlıné bá ánálne', dázhq bıł nshq'ııhıı bıghq: áıná' hadń bıńchq' ayáháhıı da'ızlıné bá ánálne'ıı, ayáhago bıł nshónı at'éé. ⁴⁸ Jesus isdzánhıı gáyıńıı, Nıńchq'ıı da'ızlıné ná ánálne'. ⁴⁹ Nnee yıł da'ayaanıı gádaalıdı'ńıı, Hadń láhi dıı, kónchq'ıı da'ızlıné ká ánáıde'ı? ⁵⁰ Jesus isdzánhıı gánáyıdo'ńııd, Nı'odla'ıı hasdánıłtjı; ıłch'i'gont'éégo dahnádnáh.

8 Áı bıkéde'go Jesus kjh nagozńılyú ła'ıı gotahyú da-hot'éhé nnee áıgeee daagolıńıı yich'i' yałtı'go ła'ıı Bik'ehgo'ıhi'ńań bıłatł'áhgeee begoz'aanıı nł'téego baa na'gonı'ıı yaa nagolńı'go naghaa l'é'e: bıłıtke'yu nakıts'ádah yıł nakai, ² Ła'ıı isdzáné spirits nchq'ıı bıyı'

daagoljii n'ii la'ii kah iltah at'éehii yaa nadaakai n'ii nádaab'idilzii lé'ehi yił nakai ałdó', Mary, Mágdalene daat'ch'inihi, ch'iidn gots'idn biyi'gé' hakaihi, ³ Ła'ii isdzán Joánna, nant'án Hérod bikjh yá bik'ehi, Chúza holzéhi, bi'aad; la'ii Susánna, la'ii isdzáné doo at'ch'ídé dahi, ałdó' yił nakai, ái isdzánéhii bíyéehii łahzhj' Jesus yee yich'odaazni'.

⁴ Iłánigé' kjh nagoznilgé' nnee łąągo Jesus yaa nanńśąą, áigeé na'goni'íi yee yił ch'ígó'aahgo gánjii: ⁵ K'edileehii yił ke'go k'edileeyú óyáá: k'edileegeé k'edilzií łá' itín bahyú nanehezdee; ái łá' nnee yiká' naskai, łá'ihii dló' nádaihezlaa. ⁶ Ła' k'edilzií tsééká' nanehezdee; ndi hadaazhjeedgo dagoshch'j' daantnago nádaahisgá, doo nkt'éégo godit'oodyú hadaazhjeed dahii bighá. ⁷ Ła'ihii hosh bitahyú nanehezdee; áik'ehgo hoshihii ighánśąągo nadaistseed. ⁸ Ła' k'edilzií łeezh nkt'ééyú nanehezdee, ái zhá hadaazhjeedgo dałá'á gonenadín bitisyú análzaa. Aął nagosni'ná' gánniid, Hadń bijeyi' golínií iyésts'ąą le'. ⁹ Bitsiłke'yu nabídaadiłkidgo gádaabiłnii, Iłch'ígót'aahgo na'goni'íi bee nohwił nadaagosínłni'íi hat'íi niigo ánnii? ¹⁰ Jesus gánjii, Bik'ehgo'ih'i'nań bilatt'áhgee begoz'áni doo bígózj da n'ii nohwił bídaagonośjghgo nohwaa daagodest'ąą: áiná' łá'ihii iłch'ígót'aahgo na'goni'íi zhá bee bił na'goni'; áik'ehgo dédainel'j' ndi doo daayo'j' da doleel, łá'ii dédaidits'ag ndi doo bił ídaagozj da doleel. ¹¹ Iłch'ígót'aahgo na'goni'íi hat'íi niigo ádishnii shjhií baa nohwił nagoshni': K'edilziihii Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' at'éé. ¹² K'edilzií itinyú nanehezdee n'ii ái nnee yati' daidezts'ąą, ndi ch'iidn nant'án nyáągo yati' bijii yuńe' benagoz'aanii bich'ą' náyihezlaa'ii ádaat'ee, doo da'osdląągo hasdákai dahii bighá. ¹³ K'edilzií tséé yiká' nanehezdee n'ii nnee bił daagozhóągo daidezts'ąą; áiná' t'łoh bikeghad ádjihii k'ehgo ádaat'eego, det'j'hezhi' yati' daayodłąą, áiná' nabída'dintaahgee t'ąązhj' nanánihidéh. ¹⁴ K'edilzií hosh biyi' nanehezdee n'ii nnee yati' daidezts'ąą, ndi dahikáhyú ni'gosdzán biká' ágot'eehii, ízigo it'ínií, łá'ii gonedliinií zhá yaa natsídaakeesii ádaat'ee, áik'ehgo doo nest'ą' goleeh da. ¹⁵ K'edilzií łeezh nkt'ééyú nanehezdee n'ii yati' daidezts'ąąná' daabijii nkt'éehi biyi' yuyaa yati' ích'iyolta', áik'ehgo nest'ą' nkt'éehii yinłt'ąą dayúweh yaa hikaahgo.

¹⁶ Doo hadń ik'ah k'ó'ii yidiłłaadgo dahat'ihíta yit'ááh ch'aanáidil'j' da, dagohii doo kástiné yit'ááhyú nyiłt'ááh da; áiná' ik'ah k'ó'ii biká' dahnásiłt'áhé yiká' dahyi'aah, áik'ehgo hayii ha'áhikáhií ái k'ó'ii yee daago'j'.

¹⁷ Dawahá nanł'j' n'ii ch'í'nah ádolniił; dawahá doo hit'j' da n'ii bígózjghgo hit'j' doo. ¹⁸ Ái bighá da'dołts'agii nkt'éégo ídaayesołts'ąą: dahadń iyésts'ąągo ígoł'aahń bigoyá'íi itisgo baa nádo'né; áiná' dahadń doo iyésts'ąą dahń, ayáhágo ígoł'ąą n'ii ndi bich'ą' da'ílii nádodleel.

¹⁹ Jesus bimaa la'ii bik'isyú biłgo baa hikai, ndi Jesus baa ch'ilaąhii bighá doo hago'at'éégo baa hikáh da lé'e.

²⁰ Nimaa la'ii nik'isyú biłgo naa hikáh hádaat'j'hií bighá

dadányú nadaazj, daabiłch'inniid. ²¹ Jesus hadziigo gánjii, Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' yidezts'ąągo yikisk'eh ádaat'eehii shimaa la'ii shik'isyú ádaat'ee.

²² Łah jji Jesus tsina'eełii yeh hiyaa, bitsiłke'yu biłgo: bitsiłke'yu gádaayiiłnii, Noo', hanaazhi' nohwił na-da'do'eeł. Áik'ehgo bił dahda'n'eeł. ²³ Bił da'o'olyú Jesus iłhaazh lé'e: áigé' dát'éégo deshch'iidgo tú nádidáh siljigo tsina'eełii bidaadesk'olgo řgodzid lé'e. ²⁴ Áik'ehgo Jesus ch'ínádaabisidgo gádaabiłnii, NohweBik'ehń, nohweBik'ehń, k'azhą téłt'áh nohwił ogo'eeł. Áik'ehgo ch'ínádzidgo řch'iidii la'ii tú hashkeego nádidáhii yich'j' hadziigo óch'iidgo nkenágohełt'ó. ²⁵ Jesus bitsiłke'yu gáyiłnii, Hago'at'éégo nohwiłodłá'ii doo bada'ohii da? Tsídaadolyiz la'ii bił díyadaagot'eego gádaałłdi'ni, Hago'at'éégo łąą, dii nneehń tú la'ii řch'iidii ndi da'áyiłni-yú ádaat'ee!

²⁶ Gadarénes daagoljiiyú Gálilee bińaazhi'yú bił na-da'diz'eeł. ²⁷ Jesus tsina'eełii yiyi'gé' háyáągo kjh goznilgé' nnee łá' doo ániiná' godezt'igo ch'iidn biyi' golini baa nyáá, áń bidiyágé da'ádjhgo nagháhi, nnee łe-na'niłii goz'ąąyú gólini, doo kjh biyi' da. ²⁸ Jesus yiłśąąná' nádidilghaazhgo yiyahzhj' hayaa adzaago, nawode gánjii, Hago łąą áshile'go ánt'j'j, Jesus, Bik'ehgo'ih'i'nań da'tiséyú at'éhi biYe' níłni?

Nánoshkaąh, shiniigodoléh hela'. ²⁹ (Jesus spirit nch'ó'ii ałk'iná' gáyiłnii, An biyi'gé' hanńáh. Doo at'ch'ídn ch'iidnhií nabihesłaa da: bésh hishbizhií la'ii kokee bee łínádaach'it'ł'óhií bee łibi'dest'ł'ó; ndi łibi'dest'ł'oonii nyihidzjzgo ch'iidn da'iljiiyú onábinyo'.) ³⁰ Jesus nabíłłkidgo, Hat'íi honłzéé? biłnii. Shií Łáni honszee, nniid: ch'iidn doo at'ch'ídé biyi' oheskai dahii bighá. ³¹ Jesus nádaayokaąhgo, Doo yúyahgo o'í'ányú dołkáh nohwiłdonii hela', daannii. ³² Áigeé dziłyú góchi da'ayaągo nanáśé: ch'iidn Jesus nádaayokaąhgo gádaannii, Góchi behokáh. Áik'ehgo Jesus yaa goden'ąą. ³³ Áik'ehgo nneehii yiyi'gé' hakaigo góchi nanáśé'ii yiyi' oheskaigé' túnteel sikaanii yeh nałśąągo hayaa nádnkjigo tú yił daadesdzii. ³⁴ Góchi yinádaadéz'j' n'ii dii ágodzaahii daayiltsąąná' nádnkjigo, kjh goznilyú la'ii bińaayú gotahyú yaa nadaagosni'. ³⁵ Nnee bił nada'gosni'íi ái ágodzaahii daineł'jiiyú oheskai lé'e. Jesus yaa hikainá' nnee ch'iidn biyi' goljii n'ii Jesus bikeeyú sidaago daayiltsąą, ái nneehii ch'iidn biyi'gé' haheskaigo k'adii biini' goljigo bidiyágé góljigo sidaa, áik'ehgo ndaaldzid lé'e. ³⁶ Nnee bińááł ágodzaahii hago'at'éégo nnee ch'iidn isná ábiłsj n'ii biyi'gé' ch'iidn hainiyoodgo nailzihií yaa nadaagosni'.

³⁷ Nnee Gadarénes daanliinií bini'yú daagolinihií dawa ndaaldzidhií bighá Jesus, Nohwich'ą'zhj' dahńáh, daayiiłnii; áik'ehgo tsina'eełii yeh nádzaago t'ąązhj' bił oná'í'eeł. ³⁸ Nnee ch'iidn yiyi'gé' hanáśąą n'ii nábokaąhgo, Nił nádósh't'aash, nii: áiná' Jesus t'ąązhj' onábł'a', gánjigo, ³⁹ Nigowayú nádndáhgo Bik'ehgo'ih'i'nań hago nkt'éégo ánaniidlaahii baa nagól'ni'yú. Áik'ehgo Jesus hago nkt'éégo ánabiidlaahii

kijh dágozñil nt'éégo yaa nagolñi'go anádaa. ⁴⁰ Jesus hanaayú bił naná'dez'eelna' akú nnee łá'ągo biba' dała'at'éégo Jesus baa nyááhíi yaa bił daagozhóq l'é'e.

⁴¹ Nnee łá' Jáirus holzéhi, Jews ha'ánátséhií yebik'ehń, Jesus yaa nyáá l'é'e; yiyahzhj' hayaa adzaago náyoqaqahgo gáníi, Shigowayú nńah: ⁴² Bizhaazhé dała'áhi it'eedn nakits'ádah shj bił łegodzáhi k'azhá datsaahíi bigha ąńíi. Jesus higaalyú nnee daabiljizh l'é'e.

⁴³ Áígee isdzán dił bighánłłigo nakits'ádah bił łé-godzáhi itah l'é'e, dawahá biyéé n'íi izee nant'án yichj' nayiheznil ndi doo hwaá łá' nábilziih da. ⁴⁴ Áń Jesus yine'gé' ninyaago bi'íi bidá'yú yedelñiih: dagoshchj' dił bighánłł n'íi ésdjíd. ⁴⁵ Jesus gáníi, Hadń shedelñiih? Nnee baa náńtsá'ąhíi, Nohwíi doo hwaá ádaahiit'j' da, daanñiidgo, Peter łá'íi yil nakaihií Jesus gádaayilñii, NohweBik'ehń, nnee łá'ągo ninaayú náńtsá'ągo daalñizh, hat'íi bigha, Hadń shedelñiih? nñii, áiná? ⁴⁶ Jesus gáníi, Shinawodíi łahzhj' shich'ą'zhj' adzaahíi bigha hadńshj shedelñiihgo bígonsj. ⁴⁷ Isdzánihií doo nant'j' dago yí-gotsjídna' tsídolyizgo ditłidgo Jesus yiyahzhj' hayaa adzaago hat'íi bigha Jesus yedelñiih shjhií, łá'íi ha-go'at'éégo dagoshchj' nábi'dilzihií nnee dawa yináát nagosñi' l'é'e. ⁴⁸ Jesus isdzánihií gáyilñii, Shilah, nił gozhóq le': ni'odłá'íi nł'éégo ánániidlaa; iłch'j'gont'éégo dahnádnáh.

⁴⁹ Áígee t'ah yałtina' Jews ha'ánátséhií yebik'ehń bigowaqé' nnee łá' baa nyáágo gábiñii, Nitsi' daztsaq; Jesus doo dayúweh nańł'og da. ⁵⁰ Jesus díi yideztsaqago gáníi, Doo nńłdzid da: onđłaqo zhá nitsi' nł'éé ná-dodleeł. ⁵¹ Jesus gowayú nyáána' Peter, John łá'íi James biłgo łá'íi it'eedn daztsaanihií bitaa łá'íi bimaa zhá bił ha'ashkáh, nñiid l'é'e. ⁵² It'eedn n'íi nnee dawa baa daachag łá'íi baa ch'aadaaneshzil: áiná? Jesus gáníi, Doo daalchag da, it'eedn doo daztsaq da, daazhógo ałhoshgo at'éé. ⁵³ Ái bigha nnee dázhq baa daadloh, it'eedn da'anii daztsaq yídaagotsjhií bigha. ⁵⁴ Jesus nnee dała'adzaahíi, Ch'ínołkáh, daayilñiidna' it'eedn bigan yiltsoodgo gáyilñii, Shina'ilj', nádnáh. ⁵⁵ Bi'ihina' nágosłłjigo dagoshchj' nádiidzaa l'é'e: áigé' Jesus, Bá'dołné', nñii. ⁵⁶ Bitaa łá'íi bimaa bił diyadaagot'ee: áiná? Jesus gábiñii, Díi ágodzaahíi hadń baa bił nadaagołñi' hela'.

9 Jesus bitsilke'yu nakits'ádahíi dała'áyílaago ch'iidn dawa bitisgo binawod daagolłigo yedaabik'ehgo, łá'íi kah iłtah at'ééhií yaa nadaakaihií nádaayilziihgo yaa daagodez'ąq. ² Áigé' Bik'ehgo'ihina' bilalt'áhgeeg begoz'aanií yaa nadaagolñi'go, łá'íi daanezgaihií ná-daayilziihgo odais'a'. ³ Áígee gádaabiñii, Desołkaiyú doo hat'íi daalné'go da, gish, izis bena'iltinií, bán, dago-híi zhaali; doo íicho naki nadaałnilgo da. ⁴ Dahayú gowaqee ha'álkaigee, łahyú nádesołkaizh' da'áigee nasółtaq le'gá. ⁵ Dahadń doo nádaanołwidilteeh dayúgo dahdołkáhgo nohwikee baq łeezhíi baa daałhaał, ái bee doo hádaanołwit'j' dahíi bígózjh doo. ⁶ Áik'ehgo dahdikaigo daagotahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolñi', łá'íi dahayú nakaiyú náda'ihilziih l'é'e.

⁷ Hérod nant'án Jesus ánát'j'hií dawa yaat'inzigo, hadńshá' ádaayilñii, nzi l'é'e, łá', John daztsaqé' naadi- idzaago án át'j'j, daanñihií bigha; ⁸ Ła'ihíi, Elías n'íi nádzáá, daanñi; łá'ihíi, Doo ániína' Bik'ehgo'ihina' binkááyú na'iziidi n'íi naadiidzaahi at'j'j, daanñi. ⁹ Hérod gánñiid, Shí la' John shik'ehgo bitsits'in nadaach'idnk'ii ni'; hadń łá'hi áiná', dín dá baa idists'ag nt'éé? Áik'ehgo Jesus yiltséh hat'j'j l'é'e.

¹⁰ Odais'a' n'íi nákaigo hago ánadaat'j'j n'íi Jesus yil nadaagosñi'. Áigé' anahyú da'izljyú, kijh gozñil Bethsáida holzéhi ba'ashhahyú yil okai l'é'e. ¹¹ Áiná' nnee yí-daagotsjídgo biké' onatsáq: áik'ehgo Jesus baa bił gozhóqgo Bik'ehgo'ihina' bilalt'áhgeeg begoz'aanií yaa bich'j' yałti', łá'íi hayíi nádaabi'dilziih hádaat'iinií ná-daayilzii l'é'e. ¹² O'í'ą'zhj' godeyaayú nakits'ádahíi Jesus gádaayilñii, Ai nnee dała'at'ééhií dahayú gotahyú ná-daadn'áá, dahayú njeehíi nádaagodi'aahgo, łá'íi da-hat'íhita daiyaanií yiká daadéz'jyú; kú da'izljyú nahétaqahíi bigha. ¹³ Áiná' Jesus gádaabiñii, Nohwihií bá da'dołné'. Áik'ehgo gádaanñii, Bán dijolé dá'ashdla'á zhá nadaahii'né', łóg dánakiyé biłgo; díi nneehíi dawa idán bá nadaahiilñiihyúgo zhá bá da'n'é'. ¹⁴ Nnee dała'at'ééhií ashdladn doo náhółtag dayú hilt'ee l'é'e. Jesus bitsilke'yu gáyilñii, Nnee dała'at'ééhií ashdladingo ił'anigo dinobjh daabiłdołñii. ¹⁵ Ágádaanñiidna' nnee dawa dinezbjh. ¹⁶ Áigé' Jesus bán ashdla'ihíi łóg nakihíi biłgo náidnné'go hadag déz'jigo ya'ahenzigo oskaqdná' iłk'ídaizdlaad, áigé' bitsilke'yu yaa daizné', nnee yita-da'ñiihgo. ¹⁷ Áígee nnee dawa da'iyąqo náda'isdjíd l'é'e: áigé' ch'ékaadií táts'aa nakits'ádah bik'ehgo ná-daach'ihiezlaa.

¹⁸ Łah Jesus dasahn okaqh, bitsilke'yu zhá bił naháztaqo; áigé' Jesus bitsilke'yu nayidiłkidgo gá-daabiñii, Nnee hadń át'j'j daashiñii? ¹⁹ Áik'ehgo gá-daabiñii, Ła' John Baptize ágole' n'íi daanñii: łá'ihíi Elías at'j'j; łá'ihíi doo ániína' Bik'ehgo'ihina' binkááyú na'iziidi n'íi daztsaqé' naadiidzaahi at'j'j daanñii. ²⁰ Jesus gánado'ñiid, Nohwihií hadń át'j'j daashiłdołñii? Peter gáníi, Bik'ehgo'ihina' Ats'áltini, Christ holzéhi, ánt'j'j. ²¹ Bitsilke'yu nłdzilgo yich'j' hadziigo gáyilñii, Hadń ái bił nadaagołñi' hela'; ²² Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, doo ałch'ídn shiniigodilñe' da, Jews yánazini, okaqh yedaabik'ehi bánadaant'aahi, łá'íi begoz'aanií ye'ik'eda'íłchíhi doo hádaashit'j'j dago shidizideená' taa-gi jji hileehgo naadishdáh.

²³ Dawa yich'j' hananádziigo gánado'ñiid, Dahadń shiké' dahdigháh hat'j'jyúgo idaayo'nahná' dajji biigha bitsj'itna'áhi dahyidotj'j hgo shiké' dahdowáh. ²⁴ Dahadń bi'ihina' yaa bił goyééhń, ái bich'ą' da'izlł hileeh: áiná' dahadń idaayis'nahgo shíi shigha bi'ihina' da'izlł silj'j'ń, án ihina' doo ngonel'ąq dahíi yee hiqaa doo. ²⁵ Ni'gos-dzán dágoz'ąq nt'éégo ch'ist'j'j'ná koyi'sizini da'izlł siljigo ch'a'och'ítłizhyúgo, ái hat'íi bich'ą'gé' ch'it'j'j'?

²⁶ Hadń shik'e idaayándzihíi łá'íi shiyati' yik'e idaayándzihíi, shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, ałdó' nán-shdáhgo bik'e idaayánsdzj doo, shich'ą'idindláadgo,

shiTaa bich'á'idindláádíí ła'íí binal'a'a yaaká'yú daagolíníí dilzini bich'á'idindláádíí bee shich'á'idindláádgo. ²⁷ Shíí da'aniigo nohwił nadaagoshñi', kúgee nadaaziinií ła' dá doo da'itsaahíí dailjhé Bik'ehgo'ihí'nań nant'aago daayiltséh.

²⁸ Díí ánniidíí dąshj tsebískąągo Peter, James, ła'íí John biłgo, Jesus yił okai l'ée, dził n'ááyú okąąhyú. ²⁹ Jesus okąąhná' binihií ła'ahgo at'éégo silji, bidiyágéhíí dązhó ła'igaiigo bik'ina'didlaad silji. ³⁰ Áígee nnee naki, Moses holzéhi ła'íí Elías holzéhi Jesus yił yádaakti' silji: ³¹ Áí nneehíí dązhó bich'á'idindláád silji, áíge' Jesus dat-saah doleełi' yaa yádaakti', Jerúsalemýú áne'ihi. ³² Peter ła'íí yił nakaihií dązhó bił daanzji: ndi t'ah daadez'jiná' Jesus bich'á'idindláádgo ła'íí nnee naki yił nadaaz'íí daayiltsąą. ³³ Áí nnee nakihíí Jesus yich'á'zhj'go dah-nasht'aazhná' Peter Jesus yich'j' hadziigo, SheBik'ehń, kú nkaihií nohwá nłt'ée: chagosh'oh taagi ádaagohi-Idle'; ła' ni ná, ła'ihíí Moses bá, ła'ihíí Elías bá, nii l'ée: dá doo natsekéesé da. ³⁴ T'ah yałti'ná' yaak'os biká' dahiyaa l'ée: biyaa nágonahgo tsídaadolyiz. ³⁵ Áí yaak'os biyi'gé' yati' yidests'ąą, gáníigo, Díinko shiYe' shił nzhóni: hódaayolts'ąą. ³⁶ Áíhií ąął yałti'ná' Jesus dasahn daayiltsąą. Bitsilke'yu díí ágodzaahíí nadainł'ji'go doo hadń yił nadaagosñi' da.

³⁷ Áí iskaą hik'e dziłge' gódah nákaigo nnee ła'ągo baa náńsháą l'ée. ³⁸ Áí nneehíí ła' nádidilghaazhgo gáníí, Iłch'ígó'aahi, nánoshkaąh, shiye' shá nł'ji; da'ái zhá shizhaazhéhi. ³⁹ ąahgee spirit nchó'i nabihłaa, áígee dilwosh; nádinigisgo bidayi'gé' itáwosh haigháh nádleeł, áíge' biniigonłt'éeego doo bich'á'digháh da. ⁴⁰ Nitsilke'yu nádaahoshkaąh hadainihiyoodgo; ndi doo hago'at'éégo da. ⁴¹ Jesus gáníí, Nohwi'odłá' édaadjhgo dánohwił zhá daanohwik'ehgo daalnołt'jjií, dahónłsahzhj' nohwił nahashtáą, dahónłsahzhj' łaą nohwiłah ánsht'ee? Yushde', niye' shich'j' bił nń'aash.

⁴² T'ah yich'j' higaatná' ch'iidn yaabiłt'e'gé' nádinigis l'ée. Áíná' Jesus spirit nchó'íí nłdzilgo yich'j' hadziigo haińy-ood, ák'ehgo ishkiinií náylziigo bitaa yaa náńłłt'j.

⁴³ Daakowa Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí baa kił díyadaagot'ee l'ée. Dawahá yaa ánát'jjií baa kił díyadaagot'eego Jesus bitsilke'yu gáyiłñii, ⁴⁴ Díí yati'íí nłt'éeego ídaasinólts'ąągo nohwijíi yune be'ogohigháh le': shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee baa daashich'ide'aah. ⁴⁵ Áík'ehgo bitsilke'yu Jesus hat'íí ni-igo aníłhíí doo bił ídaagozj da, doo yídaagołsj da doleełgo yaa ch'ananł'j' l'ée: áíge' na'ódaadiłkidzhj' bił daagoyéé.

⁴⁶ Jesus bitsilke'yu łaadaadit'áh nkegonyaa, Nohwitaahyú hadń itisgo at'éhi? daalid'niigo. ⁴⁷ Jesus bitsilke'yu natsídaakeesíí yígoltsjdggo, chągháshé ałch'íséęhi náidnłqozgo ba'ashhahgé' yinesdaago, ⁴⁸ Bitsilke'yu gáyiłñii, Dahadń shizhi'íí binkááyú díí chągháshéhíí náidnłtjyúgo shíí ałdó' náshidnłt'ni at'éé; dahadń náshidnłt'nií shides'ań ałdó' náidnłt'ni at'éé: dahadń nohwitaahyú doo ilłj dahíí ízigo at'éé doleeł.

⁴⁹ John gáníí, SheBik'ehń, nnee ła' nizhi'íí binkááyú nnee biyi'gé' ch'iidn hainiyoodgo daahit'jjiigo, Doo ágánt'jji da, daabiłde'niid; doo bił daagohit'jji dahíí bighą. ⁵⁰ Jesus John gáyiłñii, Doo ágádaabiłdohñii da: hadń doo nchó'go nohwich'j' na'iziid dahń bił daagohi-it'ini at'éé.

⁵¹ Jesus yaaká'zhj'go nábididilteehíí biká' ngonyaago, Jerúsalemýú digháhgo biini' ła'yíłaa, ⁵² Áík'ehgo bádnyú bá iłch'j' daagole'go binadaal'a'a odaił'a: áí Samáritans bigotahyú hikai. ⁵³ Ndi áígee daagolíníí Jesus doo há-daayit'jji da l'ée, Jerúsalemýú deyáá daanzhií bighą. ⁵⁴ Jesus bitsilke'yu John ła'íí James biłgo díí yídaagołsjdggo gádaañii, NohweBik'ehń, ya' yaaká'gé' kó'íí daahwi-keedgo díí nneehíí daadndlid née, Elías adzaahíí k'ehgo? ⁵⁵ Jesus bich'j' adzaago nłdzilgo bich'j' hadziigo gádaabiłñii, Spirit nohwiyi'sizini hago'at'ééhíí doo bí-daagonol'sj da. ⁵⁶ Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo nnee da'izlıí ishchihíí bighą niyáá da, áíná' hasdáhishñiiłhíí bighą niyáá. Áíge' ła'hyúgo gotahyú onanákai.

⁵⁷ Itínyú ch'okaahyú nnee ła' Jesus yich'j' hadziigo gáníí, Dahayú anadááyú níké' anášhdał doo. ⁵⁸ Jesus gábiłñii, Ba' ndi bi'i'án daagoljji, dló' yúdahyú nada'ini-ihíí bit'oh daagoljji; áíná' shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo hayú nshteehi at'éé da. ⁵⁹ Jesus nnee ła'ihí gáyiłñii, Shiké' dahnnáh. Áí nneehíí gáníí, ShiNant'a', haląą shi-taa iłtsé łehishteehyú dóshą'. ⁶⁰ Jesus áí nneehíí gánáy-ıłdo'niid, Nanezna'íí dabíí łedaahí'niil le': áíná' nihíí Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee begoz'aanií baa nagólñi'go dahnnáh. ⁶¹ Nnee ła'ihí gánádo'niid, Shi-Nant'a', níké' dahdisháh doleeł; áíná' iłtsé shigowayú nádishdáhgo áígee naháztaanií bił nanágoshñi' hiké. ⁶² Jesus gábiłñii, Dahadń bengohildzísé ałk'iná' yiłt-soodná' t'ąązhj' nádest'jji Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee daanliinií itah hileehíí doo yik'eh sitjji da.

10 Díí bikédé'go Jesus ła' gosts'idin hanayíłilíi bádń dá nakigo nlaago kji nagoznilyú hayú deyaa shjyú odaihes'a'. ² Jesus gádaabiłñii, Nest'ą' dązhó ła'ągo nest'ąąná' nada'iziidíí doo hwoi da: áík'ehgo nest'ą' yeBik'ehń bich'j' da'olkaąhgo gádaabiłdołñiił, Nada'izi-idií ninest'ą' nádaayihigeeshyú daadnł'áá. ³ Dahdołkáh: ba' bitahyú dibeljji bizhaazhé k'ehgo daanohwideł'a'. ⁴ Bestso bizis, izis bena'iltinií, dagohíí nohwiłee ik'e'an dahdaadołné' hela': itínyú daahokáhyú nnee da'adza-ayú doo bił nadaagołni' da. ⁵ Gową yune' ha'alkaigee iłtsé gádaadołñiił doleeł, Iłch'j'gont'ééhíí díí gową yune' be'ágót'ée le'. ⁶ Nnee nłt'éeego at'ééhíí áígee sidaayúgo nohwił iłch'j'gont'ééhíí yił nłji doo: áíná' nnee doo hwaa ágát'ée da l'eyúgo, nohwił iłch'j'gont'ééhíí dánohwił nohwíyéé nádodleeł. ⁷ Gową yune' ha'alkaigee, da'áígee dinołbjh le'gá, áígee dahat'íhíta nohwá daach'idiníí daahol'sąągo, ła'íí dahat'íhíta nohwá náda'ch'ıłsjhií daahol'dłąągo: hadń na'iziidíí bich'j' na'niłłgo goz'ąą. Doo daazhógo gotahkaigo da. ⁸ Dahagee kji goznilgee ha'alkaigo, áígee há-daanohwich'it'jyúgo, idán nohwidáhgee daach'izné'íí daahol'sąą doleeł. ⁹ Áígee daanezgaihií nádaahol'siihgo

bich'í' gádaabiḡoḡniif, Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee daanliiníi itah daateehgo nohwá ch'ígót'í'. ¹⁰ Dahagee kih gozñilgee ha'alkaigo, áígee doo hádaanohwicht'í' dayúgo, áígee da'ditinyú nołkahgo gádaadidoḡniif, ¹¹ Daagonoḡjgee dá łeezh zhá ndi nohwiikee bí-daahit'í'híi k'eda'ildéh, áí bee doo hádaanohwikt'í' da bígózjh doo, ndi díi bídaagonoḡs, Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee daanliiníi itah daateehgo nohwá ch'ígót'í' ní'. ¹² Shíi nohwit nagoshñi', Bik'ehgo'ihí'nañ yándaago'aahíi bíjii Sódóm biniigodilñe'íi bitisgo áí kih gozñilíi biniigodolñiif. ¹³ Korázingee daagonoḡniiníi, nohwá góyéé dolee! Bethsáidagee daagonoḡniiníi, nohwá góyéé dolee! Nohwitahyú ízisgo ánágot'í'íi Tyre łá'íi Sí-dongee ágágodzaayúgo, áígee daagolíníi doo ániiná' nak'á' dich'ízhé bik'inazlaaná' itch'ii yiyi' naháztaągo binch'ó'íi yich'á'zh'í' ádaasdzaa dolee ní'. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ nnee yándaago'aahíi bíjii Tyre łá'íi Sí-don bitisgo nohwiniigodidolñiif. ¹⁵ Nohwíi, Capér-naumgee daagonoḡniiníi, yaaká'zh'í'go hanohwid'í'niifíi, nohwíi ch'iidntahzh'í'go nohwidido'ñiif. ¹⁶ Hadń daanohwíyést'saaníi shíi shíyést'sąą ałdó'; hadń daanohwích'ółaaahíi shíi ałdó' shich'ółaa; hadń shich'ółaaahíi shides'a'ń ałdó' yich'ółahi at'éé.

¹⁷ Gosts'idinhíi bił daagozh'ógo nákaigo gádaañii, NohweBik'ehń, nizhi'íi binkááyú ch'iidn ndi benohwik'eh. ¹⁸ Jesus gádaabiñii, Ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, yaaká'gé' hada'didla'híi k'ehgo gódah ch'írn-go'go hish'íi ní'. ¹⁹ Shíi t'íiish łá'íi ch'ígodahistas doo łá' łanohwile' dago, łá'íi nohwik'edaanñiihíi binawod bitisgo nohwinawod golíigo nohwaa godini'ąą; áík'ehgo doo hat'íi nohwiñ'í' dólñiif at'éé da. ²⁰ Da'ágát'éé ndi ch'iidn da'ádaadoḡniiyú ánádaat'í'íi doo da'ái zhá baa nohwit daagozh'ó da le'; áiná' yaaká'yú daanohwizh'í' ágolaahíi baa nohwit daagozh'ó da le'.

²¹ Áiná' Jesus Holy Spirit bee bił gozh'ógo gánñiid, ShiTaa, yaaká'zh'í' łá'íi ní'zh'í' nant'án nílini, díi itch'ígót'aahíi nnee daagoyáągo bił idaagozinihíi baa ch'anant'í' níi mé' ga'ádaat'eehíi bich'í' ch'í'nah áñlaahíi ba'ahénsj: da'áík'ehgo ágot'ee, ShiTaa; da'áík'ehgo hánt'í'jigo ágónlaahi. ²² ShiTaa bich'á'gé'go dawa shaa hi'ñiif: doo hadń shíi Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nsh'íni shígótsini at'éé da, ShiTaa zhá; doo hadń ShiTaa yígótsini at'éé da, shíi biYe' nsh'íni zhá, łá'íi dahadń ShiTaa bich'í' bígózjhgo ásh'te'íi ałdó' ShiTaa yígótsj.

²³ Bitsiłke'yu zhá yich'í' adzaago gáyihñii, Hadń hat'íi daa'íiníi daayo'íiníi biyaa gozh'ó dolee: ²⁴ Shíi nohwit nagoshñi', doo atch'íde Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi łá'íi nant'án daanlíni daa'íiníi daayiltséh hádaat'í' ndi doo hwaa daayiltsąą da; daadołts'agíi daidits'íh hádaat'í' ndi doo hwaa daidezts'ąą da.

²⁵ Begoz'aaníi nł'téégo yígótsini łá' Jesus hat'íi nayintaahgo gánñigo hiz'í, Itch'ígót'aahíi, hago ashñe'go ihí'naa doo ngonel'ąą dahíi bee hinshñaa dolee? ²⁶ Jesus gánñíi, Begoz'aaníi hago'at'éégo k'e'eshch'í'j? Hónzhigo hat'íi ni'ídi'ñii? ²⁷ Nñeehíi gánñíi, Bik'ehgo'ihí'nañ neBik'ehń nijíi dawa bee nił nzh'óq le', niyi'siziiníi dawa

bee, ninawodíi łá'íi ninatsekeesíi dawa bee; na'ash-hahgé' gólíiníi nił nzh'óq le', dáni idil n'j'óhíi k'ehgo. ²⁸ Jesus gánabiḡoḡniid. Da'áígee ádíññiid: díi bee ánt'ééyúgo hinñáá dolee. ²⁹ Begoz'aaníi nł'téégo yígótsini nnee binadzahgee nzh'óq ádil'í' hat'í'jigo Jesus gánayitdo'ñiid, Na'ashhahgé' gólíiníi nñiihíi, hat'íi nñigo áññii? ³⁰ Jesus hananádziigo gánñíi, Ła' nnee Jerúsalemgé' Jéríko yuyaa higaalyú nnee da'n'í'jhi bik'idahishjeedgo dawahá bíyéehíi bich'á' nádaidnñilgo yóiyahgo biñ'í' da'disñihná' bich'á' onákai, K'azh'á dat-saahgo da'akú ndaabist'í'ina'. ³¹ Okąąh yebik'ehi áí itín yuyaa higaalyú, áí nnee sitiiníi yiltsąą, ndi łahzhin'éégo łédnyaago ch'ínyáá l'é'e. ³² Ła' nnee Levi hat'í'íi nílini ałdó' áí nnee sitiiníi yiltsąą, ndi áñ ałdó' łahzhin'éégo ya'ishhah ch'ínánádzaa. ³³ Áiná' łá' nnee Samáritan nílini higaalyú, áí nnee sitiiníi yiltsąągo yaa nyáá; áík'ehgo yaa ch'oba'go, ³⁴ Ik'ah łá'íi wine biłgo hagee bí-daant'oodgee yik'i yaa daayiziidgo yik'í' da'disdiz, áíge' Samáritan'híi dabíi bitúlgayé yiká' dahyist'í'jigo ná'ch'in-jahyú yint'í'j, áík'ehgo nł'téégo áyilts' l'é'e. ³⁵ Iskąą hik'e bizhaali, penny holzéhi, naki hayiné'go ná'ch'injahíi yebik'ehń yaa yinné' gáyihñii, Díi nñeehń shá nł'téégo áñtsj: díi zhaali naa niné'íi bitisyú izlijyúgo, nich'í' nanádihishñiif, nánsdzaago. ³⁶ Áí nnee taagihíi hayíihíi nnee be'nest'í'jidihi ba'ashhahgé' gólíihíi k'ehgo ábíłlaa řnzj? ³⁷ Begoz'aaníi nł'téégo yígótsini gánñíi, Nnee bił-goch'ozbaadíi. Jesus gábiñii, Dahñnáh, ni ałdó' ágánt'í'j le'.

³⁸ Ch'okaahyú Jesus łá' gotahzh'í' oyáá: áígee isdzán Martha holzéhi bigowayú řnyáago, ha'ánñáh biłñiiigo ha'ayáá. ³⁹ Ákón'e' Martha bik'isn, Mary holzéhi, Jesus yit'ahgé' nezdaa ni'yú, biłch'ígót'aahíi yiyést'sąągo. ⁴⁰ Martha łąągo nab'í'dint'ógo Jesus yaa nyáago gánñíi, SheBik'ehń, ya' shik'isn doo shich'ónii dago dasahn na'isiidíi doo nił hago'at'éé da née? Nik'isn bich'ónñii, biłñe'. ⁴¹ Jesus gábiñii, Martha, Martha, nani'dint'ógíi zhá łąągo baa natsí'ńkees: ⁴² Áiná' da'łá' zhá ízisgo ilíni; áí Mary nágodn'ąą, doo hago'at'éégo bich'á' nádi'né' da.

11 Łahn Jesus okąąh l'é'e; ąął oskąądná' bitsiłke'yu da'łá' gábiñii, SheBik'ehń, da'ohiikąąhgo nohwit ch'ígon'áah, John bitsiłke'yu yil ch'ígon'ąą l'é'ehíi k'ehgo. ² Áík'ehgo Jesus gánñíi, Da'okąąhgee gádaadidoḡniif, NohwiTaa yaaká'yú dahsín'daahń, Nizhi'íi dilzjhgo bígózjh le'. Nant'án níłjhi begodowáh. Hago'at'éégo áññiiyú yaaká'yú benagowaahíi k'ehgo ni'gosdzán biká'yú ałdó' begodolñiif. ³ Dajji biigha daahiidaaníi nohwá ágont'sj. ⁴ Nohwinch'ó'híi nohwá da'izlíné ánándle'; nohwíi ałdó' nnee nch'ógo nohwich'í' ádaadzaahíi baa nádaagodent'aah. Nanohwída'dintaah yune' onohoníif hela; áiná' nch'ógo at'ééhíi bich'á'zh'í' hanánohwih'í'ñiif. ⁵ Jesus gádaabiñii, T'łé'ís'ahgo nohwíi łá' dánko nit'eké bich'í' nñáhgo gábiñii, Shit'eké, bán dijolé taagi shá ch'íhinjáh; ⁶ Ła' shit'ekéhi shaa nyaaná' doo hat'íi bá'dishné' da. ⁷ Bigową yune' nit'ekéhi dánko gánñidñi-ih, Doo nashí'ńł'og da: ałk'iná' dáádít'íh da'dint'ąą,

shichagháshé bił shiijééd; doo hago'at'éégo nádishdáhgo dahat'íhita naa nshné' da. ⁸ Gá-daanoħwĩdishiġii, Ái nŋeehn nádiidáhgo nŋee ídó-keedíi dahát'íjġee yaa yiné', doo bit'ekéhií zhâ bighâ da, dayúweh ídókeedhií bighâ. ⁹ Áík'ehgo gá-daanoħwĩdishiġii, Da'doħkeed, áík'ehgo hat'íi daadoħ-keedíi nohwaa hi'né'hi at'éé; nadaanoħtaad, áík'ehgo hat'íi bíka daanoħtaadihií nádaadoħné'hi at'éé; dáádítġh nádaanoħts'j, áík'ehgo nohwá ch'í'itġihi at'éé. ¹⁰ Hadn ídó-keedn baa hi'né'hi at'éé; hadn nantaadn hat'íi yíka ntaadíi náidiné'hi at'éé; hadn dáádítġh nŋinŋts'jhn bá ch'í'itġihi at'éé. ¹¹ Nohwitaħyú ła' nŋee biye' golíni, biye' bán bíyókeedyúgo, ya' tséégo yaa yi'aah gá? Dagoħií łóg bíyókeedyúgo, ya' t'íishgo yaa yiłteeh gá? ¹² Dagoħií iyęęzh bíyókeedyúgo, ya' ch'ígodaħistasgo yaa yiłteeh gá? ¹³ Daanoħch' ndi nohwichagháshé nł'téhi baa hi'né'íi bídaagonoħsyúgo, itisgo nohwaa natsekeesgo noħwiTaa yaaká'yú dahsdaahn hadn Holy Spirit bíyó-keedíi yaa yiné'hi at'éé.

¹⁴ Jesus ch'iidn doo yałti' dahíi hainyood l'é'e. Ch'iidn habi'dinodzoodná' nŋee doo yałti' da n'íi hadzii; áík'ehgo nŋee dała'adzaahíi bił díyadaagot'ee. ¹⁵ Áíná' ła' gádaaġii, Ch'iidn nant'án Beelzebub holzéhi bina-wodíi bee Jesus ch'iidn hainihiyood. ¹⁶ ła'ihíi nayidaantaahgo gádaaġii, Yaaká'gé' godiyġhgo be'ígóziníi noħwił ch'í'ġah ánle'. ¹⁷ Áíná' Jesus, ái nŋee natsídaakeesíi yígóħsygo gáyilġii, Nŋee iłch'j' t'ekédaas'anihií dabíi iłch'j' nanádaagonħkaadyúgo da'izlġi hileeh; nŋee dała' naháztaanií dabíi iłk'ídahnájahyúgo doo aħahyú be-gonowáh át'éé da. ¹⁸ Áík'ehgo Satan dabíi ích'j' naná'idziidyúgo hagoshâ yebik'éhií bínágoħaħ doleeł? Ni Beelzebub bee ch'iidn haniyóód daashiđoħiihií bighâ ádishġii. ¹⁹ Shií Beelzebub bee ch'iidn hani-soodyúgo, noħwił daanoħwiye'íi hadn bee ch'iidn hadainiyood áiná? Áík'ehgo daanoħwiye'íi ch'í'ġah ádaanoħwile'. ²⁰ Áíná' Bik'ehgo'ihí'ġaħ binawodíi bee ch'iidn haniisoodyúgo, da'aniigo Bik'ehgo'ihí'ġaħ noħwitaħyú ałk'iná' nant'aa. ²¹ Nŋee nłdzili yenagonħkaad doleełi ałk'iná' dahyoné'go bigowa yinádéz'jyúgo, dawahá bíyéehíi doo hago aħéh da: ²² Áíná' ła' nŋee bitisgo nłdzilihi bich'j' nanálwodgo isná ábidlaayúgo, yenagonħkaadíi ya'olíi n'íi bich'â' náyidinŋiiłgo nŋee yitah'iniih. ²³ Hadn doo bił gonsht'jġi dahn shich'j' got'j'hi at'éé; hadn doo bił dała'á ná'áshdle' dahn shich'â' ts'itġi-go áile'. ²⁴ Spirit nch'íi nŋee yiyi'gé' háyááná' tú áđjhyú aanádaaħ, hayú hanayóolíi yíka ntaago; áíná' doo hagee dahíi bighâ gáníi, Shigowayú hagé' níyáá n'íiyú nádésdzá. ²⁵ Bigowa n'íi nł'éégo nágolzhoogo dawahá nzhq'go neheshjaayú nádzá. ²⁶ Áík'ehgo spirits gots'idi daanch'q'i yił nakai, bíi bitisgo daanch'q'ihí, ái gowa yuħe' yił ha'akáhgo áġee ndaagoleeh: áík'ehgo nŋee iłtséná' át'éé n'íi bitisgo at'éé hileeh.

²⁷ Jesus t'ah yałti'ná' ła' isdzán dała'ách'ít'éé biyi'gé' hadziiigo Jesus gáyilġii, Isdzán bibishch'id biyi'gé'go sínlġigo nnt'be' n'íi biyaa gozhq' doleeł. ²⁸ Áíná' Jesus gáníi, Hadn Bik'ehgo'ihí'ġaħ biyati' yidits'ago yikisk'éh at'ééhn, ángo biyaa gozhq' doleeł.

²⁹ Nŋee ła'ágo dała'adzaaná' Jesus gáníi nágodidzaa, Dázh' nch'q'go daaħnolt'jġi: godiyġhgo be'ígóziníi yíka daadéz'jġi; áíná' be'ígóziníi doo bił ch'í'ġah ádaaħe'hi at'éé da, Bik'ehgo'ihí'ġaħ binkááyú na'iziidi n'íi, Jonas holzéhi, nŋee bich'j' be'ígózh' alzaahíi zhâ. ³⁰ Jonas nŋee Nínevehgee daagolínií bich'j' be'ígózh' alzaahíi k'ehgo shíi, nŋee k'ehgo Niyááhíi, daaħnolt'jġi bich'j' be'ígózh' doleeł. ³¹ Bik'ehgo'ihí'ġaħ nŋee yándaag'oaahíi bijġi isdzán nant'ánihi hayaadé'go nyááhn hizġigo daaħnolt'jġi yaa yałti'go, Shií shitisgo daanch'q' ni', didonił: án dázh'q' nzaadgé' nŋyáá, Sólonon bigoya' yid-its'ġhgo; áíná' k'adíi Sólonon bitisgo ánsht'éhi niyáá. ³² Aayá'iti'gee nŋee Nínevehgee daagolġi n'íi daahizġigo nŋee daaħnolt'jġi yaa yádaaħti'go, Nohwił noħwitisgo daanch'q' ni', daadidonił; Nínevehgee daagolínií Jonas yałti'go daidezts'aħaná' binch'q'íi yich'â'zh'ġo ánadaas-dzaa; áíná' k'adíi Jonas bitisgo ánsht'éhi niyáá. ³³ Doo hadn ik'ah k'q'íi yiditłaadgo nagont'j' yú nyiłt'áah da, dagoħií doo táts'aa yił yaa nyí'aa da, áíná' ik'ah k'q'íi biká' dahnásit'áahyú daach'it'aaħ, áík'ehgo hayíi ha'áħikáhíi ái k'q'íi daayo'jġi doleeł. ³⁴ Kiħáá'íi kits'í bik'q'i at'éé: kiħáá' nł't'ééyúgo kits'í dahot'éhé bik'q' golíni at'éé; áíná' doo nł't'éé dayúgoħií kits'íhií dahot'éhé diłhił at'éé. ³⁵ Áík'ehgo ádaagots'idzâ, dahyúgo kiyi' ná'dindíin n'íi kich'â' diłhił nádleeh. ³⁶ Kits'í dahot'éhé biyi' adindíinyúgo, hayú doo diłhiłgo baa dahgoz'âq' dayúgo, kits'í dahot'éhé bich'â'idindíin doo, ik'ah k'q'íi bich'â'idindíinhií k'ehgo.

³⁷ Jesus t'ah yałti'ná' Phárisee nłinihi, Shił ináá, biłġii: áík'ehgo Jesus itah iyaq'go nezdaa. ³⁸ Jesus Phárisees bi'at'e'hií k'ehgo dá doo táádígisé itah iyaq'go nezdaago Pháriseehíi bił díyagot'ee l'é'e. ³⁹ Jesus gábiłġii, Nohwił Phárisees daanoħni, idee ła'íi its'aa biká'yú zhâ táa-daalġis; áíná' noħwiyi'yú aadaach'ihí'ġiłi ła'íi daanch'q'íi zhâ begoz'âq'. ⁴⁰ Nohwił doo daagonoħsáni da, hadn noħwits'í áyíłlaahn shâ da'án noħwiyi'ihíi ałdó' áyíłlaa? ⁴¹ Dawahá noħwijíi biyi'gé' nł't'ééhií nŋee bá daadoħné'; áík'ehgo dawahá nohwá nł't'éé doleeł. ⁴² Phárisees daanoħni, nohwá góyéé doleeł! t'oh mint holzéhi, ła'íi rue holzéhi, ła'íi t'oh iłtah at'ééhií dágonenanyú iłk'é'niłgo dała'á Bik'ehgo'ihí'ġaħ baa nádaaħné', áíná' nł't'éégo ágot'eehií doo bikisk'éh ádaanoħt'ee da, Bik'ehgo'ihí'ġaħ bił'j'j'óoníi doo baa natsídaaħkees da: ái bee ádaanoħt'ee doleeł ni', ła'ihíi doo baa daayoħġah dago. ⁴³ Phárisees daanoħni, nohwá góyéé doleeł! noħwił Jews ha'ánálséh nagoz'nił yuħe' nŋee ízisgo ádaat'eehií dahnádinbġhyú itah dahnasółtaq'go zhâ, ła'íi nahi'nił nagoz'âq'ayú noħwich'j' ádaach'iniigo noħwił daagozhq'. ⁴⁴ Begoz'aanií ye'ik'eda'it'chíhi ła'íi Phárisees daanoħni, daanoħshq' ádaagonoħni, nohwá góyéé

dolee! Ƨ'ch'izhjeegí doo daat'ji dahí ga'adaanoŧ'ee, á Ƨ'ch'izhjeegí biká' ch'íh'ihikáh, dá doo bídaagoch'íts- inégo.

⁴⁵ Ƨ'a' Jews bich'j' begoz'aaní nŧ'éégo yígótsini Jesus gáyihñii, Iŧh'ígó'aahí, ágánñiyú nohwí aŧdó' áno- hwiññii. ⁴⁶ Jesus gání, Begoz'aaní nŧ'éégo bí- daagonoŧsini, nohwí aŧdó' nohwá góyéé dolee! hee ndaazi nŧee biká' dahda'ohotheeh, áiná' nohwí dázho da'ayáhago ndi doo bich'odaatñii da. ⁴⁷ Nohwí nohwá góyéé dolee! nohwitaa n'í Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi nadaistseedi Ƨeshijeegí biká' da- hat'ihíta bee bínádaach'ilñihí ádaagote'. ⁴⁸ Nohwitaa n'í ánádaat'jii n'í nohwí dábik'ehgo ch'í'nah ádaa'jji: daanohtwít n'í Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidí nadaistseed, nohwí Ƨeshijeegí biká' dahat'ihíta bee bínádaach'ilñihí ádaagote'. ⁴⁹ Á bigha Bik'ehgo'ihí'nañ bigoyá'í gánñiid lé'e, Binkááyú nada'isiidí Ƨa'í shi- nadaal'a'á koch'j' daadish'aa, Ƨa' nadaach'íŧseed dolee, Ƨa'í biniidaagoch'idile' dolee: ⁵⁰ Áik'ehgo ni'gosdzán alzaagé godezt'igo Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'izii- di dawa bidí nada'ijóóhí, daaŧnoŧ'jii bik'izh' didot'aa, ⁵¹ Ábel zesdjigé' Zekarías zesdjizh' nnágon't'igo, Zekaríasí bech'okáahí biká' dahnási'ñí goz'aaní Ƨa'í kñ biyi' da'ch'okáahí bigizhgee daztsaá lé'e: da'anñ ádaanohtwídishñii, daaŧnoŧ'jii bik'izh' didot'aa. ⁵² Be- goz'aaní nŧ'éégo bídaagonoŧsini, nohwá góyéé dolee! nohwí igoyá' bich'j' bená'igisé nádaadoŧtaá: nohwí doo ha'akáh daná' nŧee ha'akáh dolee n'í t'aazh' ádaanoŧs. ⁵³ Jesus ágánñiná' begoz'aaní ye'ik'eda'íŧhíhi Ƨa'í Phárisees daanlíni bá daagoshchijidgo Ƨáágo nayí- daadiŧkid: ⁵⁴ Yá nakída'í'áágo, k'izé hadzii daanzigo, da- hat'ihíta yik'izh' daid'aahí bigha.

12 Díi bee ánágot'jina' nŧee doo náhóŧtag dayú daŧa'adzaago dázho daaŧijizhná' Jesus bitsiŧke'yu iŧsé gáyihñii nkegonyaa, Phárisees daanlíni binch'í bání benilzoolé ga'at'éhi baa daagonoŧsaá, á nŧee bi- nadzahgee nzhóni ádaadil'ini at'éé. ² K'ad dawahá biŧ Ƨ'izkaad n'í ch'í'nah ádolñii; Ƨa'í k'ad dawahá nanl'j' n'í bígózjhgó ádolñii. ³ Áik'ehgo godiŧhiyú hat'í daadoñii n'í got'jizh' didots'jii; kñ biyi' yuñe' dataañégo hat'í daadoñii n'í kñ biká'gé' didots'jii. ⁴ Shit'ekéhí, gá- daanohtwídishñii, Hayí kits'í nadaistseedná', bikédé'go doo hago ádaañéh dahí doo bédaaŧdzid da. ⁵ Shíi no- hwiŧ nadaagoshñ' hadñ bédaaŧdzid: ich'izishiinií bikédé'go ch'iidn biko' dilti' yuyaa kaa o'íkaadí áñ bé- daaŧdzid; gánohwiŧdishñii, áñ bédaaŧdzid. ⁶ Ya' dló'dich- iné ashdla'i zhaali Ƨich'í naki izljiigo nahñiih gá? Da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihí'nañ daŧa'á ndi doo yaa yinah da. ⁷ Nohwitsizil dawa aŧ'iná' hotagi at'éé. Áik'ehgo doo nédaaŧdzid da: dló'dichiné doo aŧch'idé bitisgo da'inoŧjii da. ⁸ Gánádaanohtwídishñii, Dahadñ nŧee bi- nadzahgee, Áñ bígonsj, shiññihñ, shíi nŧee k'ehgo Niyááhí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíní binadzahgee ágádiŧdishñii: ⁹ Áiná' hadñ nŧee binadza- hgee, Áñ doo bígonsj da, shiññihñ, Bik'ehgo'ihí'nañ bi- nal'a'á yaaká'yú daagolíní binadzahgee, Doo yígótsj

da, biŧdidishñii. ¹⁰ Dahadñ shíi, nŧee k'ehgo Niyááhí, nch'ógo shaa yaŧi' ndi binch'í bá da'izlíné ánádoñii; áiná' dahadñ Holy Spirit nch'ógo yaa yaŧi' binch'í doo bá da'izlíné ánálñe' at'éé da. ¹¹ Jews ha'ánátséhí, Ƨa'í nadaant'aahí, Ƨa'í aasiñilí binadzahgee ndaanohtwídel'aago, hago'at'éégo sha' hasdzih, dago- híi hat'ísha' dishñii gádnii, doo daanoŧs da: ¹² Holy Spirit da'á bik'ehen'áágee biyi' hat'í daadoñiihí no- hwiŧ ch'ígó'aah ndi at'éé.

¹³ Nŧee daŧa'at'ééhí Ƨa' Jesus yich'j' hadziigo gání, Iŧh'ígó'aahí, shik'isn hat'í nohwíyéé doleeí Ƨahzh' shaa no'né, biññii. ¹⁴ Jesus gábiññii, Dawahá nanohwíñŧ'ogí hadñ nohwá iŧh'j'ishŧé'go hashiŧjii? ¹⁵ Áigé' Jesus gánádo'ñiid, Daagonoŧsaá le', dawahá dayúwehégo ádáhádaat'iinií baa daagonoŧsaá: kíyééhí Ƨáá ndi doo á bee ch'ihinaa da. ¹⁶ Iŧh'ígó'aah- go na'gon'íi yee yich'j' hadziigo gáyihñii, Nŧee ízisgo it'iinií Ƨáágo na'ink'j'ih: ¹⁷ Dabíi gáldi'ñii, Hago áshñéh, shinest'á'í doo hayú bá nágot'saá da. ¹⁸ Áigé' gáná- di'ñii, Hago áshñéhí bígonsj: dawahá bá gowa shíyééhí nanágohtwíŧgo nchaago ánágohtwídel'go, shinest'á'í Ƨa'í dawahá shíyééhí ákone' oshñii. ¹⁹ Shiyi'siziinií gábiŧdishñii, Shiyi'siziinií, dawahá níyééhí da'kwíi ŧegodzaayú dábik'ehyú iŧ'eyihñil; áik'ehgo hanányoŧ, ináá, idl'á, niŧ gozh'ó le'. ²⁰ Áiná' Bik'ehgo'ihí'nañ gábiññiid, Doo gonyáá da; díi t'é' niyi'siziinií níhókeed: dawahá níyééhí iŧ'ehinilí hadñ bíyéé dolee áiná'? ²¹ Hadñ dabízh' nzhoníi zhá ádáhá'jii iŧ'eyihñilná' Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee doo nzh'ó da, áñ nŧeehñ ágát'éé.

²² Jesus bitsiŧke'yu gáyihñiid, Ái bigha gáno- hwiŧdishñii, Nohwi'ihí'na'í doo baa daanohtwí goyéé' da le', hat'ísha' hishaá dolee, daanoŧsigo; dagohíi no- hwits'í doo baa daanohtwí goyéé' da le', hat'ísha' ágohtwídel', daanoŧsigo. ²³ K'í'ihí'na'í idán bitisgo ilíni at'éé, kits'íhí diyágé bitisgo ilíni at'éé. ²⁴ Gaagé baa natsídaat'kees: doo k'eda'dílee da, doo náda'igeesh da; doo hayú binon'íŧ'edaayihñii bá gowa goz'áa da; da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihí'nañ bá da'diiné': nohwí dló' bitisgo da'inoŧjii! ²⁵ Nohwitahyú hadñ daahonŧezíi yaa natsekeesí zhá bee ayáhago ndi hadag ndíshégo ádi- dle' gá? ²⁶ Áik'ehgo ágát'éhi dé'iyáhá ndi ch'éh ádaaŧe'ná', hat'í bigha Ƨa'ihíi baa daanohtwí goyéé? ²⁷ T'oh dénzhónéhíi baa natsídaat'kees, hago'at'éégo nadaanse'í: doo nada'iziid da, doo da'it'ool da; da'ágát'éé ndi Sólomon ízisgo at'éé lé'e ndi, doo díi t'oh dénzhóné ga'at'éégo ik'e'isdlaa da, nohwiŧdishñii. ²⁸ Áik'ehgo t'oh díi jji noŧseeí, áigé' iskaá daadidlií ndi Bik'ehgo'ihí'nañ nŧ'éégo bik'e'islaaná'; á t'ohíi bitis- go Bik'ehgo'ihí'nañ nohwik'e'islaa, nohwí nohwi'odla' ayáháhi. ²⁹ Áik'ehgo hat'í da'iidaá shjhií dagohíi hat'í da'iidlaá shjhií zhá doo baa natsídaat'kees da, doo no- hwiini' hah da le'. ³⁰ Ni'gosdzán biká' nŧee iŧah at'éégo hadaazt'íi á zhá itisgo hádaat'jii: áiná' hat'í bídn daanoñii Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiTaa nohwá yígótsj.

³¹ Bik'ehgo'ih'i'nañ bilat'fáhgee begoz'aaníi itisgo biká hádaat'ijj, áigé' díi dawahá ałdó' nohwíyée doleef.

³² Doo nédaat'zdiz da, doo hwoigo shiké' hołkah dahíi, Bik'ehgo'ih'i'nañ nohwíTaa bilat'fáhgee daanliiníi itah daanołjigo nohwá ngon'áá, ái bił goyłshqó. ³³ Dawahá nohwíyée híi nohwaa nahiníi le', tédaat'iyé híi baa daanołné'; bestso bizis doo sa'i hileeh dahíi ná-daadoł'aah, yaak'azh'í ilíni híi doo éd'jji nádaadoł'aah, ákú da'in'jji híi doo keda'in'jji dayú, łahíi doolé doo no-hwich'á' da'iyaa dayú. ³⁴ Dahayú nohwí ilíni siñilyú ái zhá baa natsídaalkees doo. ³⁵ Ík'eda' sołdlaago t'akoná' nohwikó' daadilt'í le', ³⁶ Nnee binant'a' ní'í'nehgee k'ad nadáhgo yiba' naháztaqhíi k'ehgo ádaanoł'tee le'; nadzáago dáadít'jhi rýinłts'jigo dagoshch'j' yá ch'ída'tijhi doleef. ³⁷ Nadaal'a'á binant'a' nadzáána' daadéz'jji híi biyaa gozhqó doleef: da'anii gánohwíłdishnii, ík'e'idleego, Dinołbjh, yitniigo yich'j' iikaah. ³⁸ K'ad t'és'ahzh'j' godeyaayú, dagohíi hadiyeskaayú biká daadél'jigo nadzáayúgo, ái nadaal'a'á biyaa gozhqó doo. ³⁹ Díi bídaagonołsj, nnee bigowa golíniíi da'os'ah in'jji híi hígháhgo yígótsjyúgo yiká déz'j' doleef ni', áik'ehgo bigowa doo ch'í'nódzj's át'éé da. ⁴⁰ Nohwíi ałdó' t'akoná' iłch'j'daanoł'tee, shíi nnee k'ehgo Niyááhíi dahagee nánshdáh, doo ndaashołíi dagee.

⁴¹ Peter gábiłnii, SheBik'ehń, iłch'ígót'aahgo na'goni'íi bee yáñłt'íi, ya' nohwíi zhá nohwá ánnii née, dagohíi dawa bá ánnii née? ⁴² Jesus gáníi, Hadń begondłjigo na'iziidíi góyáni, binant'a' bigowałhíi yebik'ehgo nbiłt'j' níi, dahagee idáñ nana'niłhghee idáñ nayiníi. ⁴³ Na'izi-idíi binant'a' ábiłniyú át'j'igo binant'a' nadzáayúgo, áñ biyaa gozhqó doleef. ⁴⁴ Da'aniiigo gádaanoł'łdishnii, nant'án hat'íi bíyée híi dawa yebik'ehgo na'iziidíi nbił-teeh doo. ⁴⁵ Áiná' ái na'iziidíi, Shinant'a' doo dáhah nadáh da, idiłd'niyúgo; isdzáné łá'íi nnee nada'iziidíi nadainłkaad nkegonyaayúgo, iyaa łá'íi idłago bił ná-godezyzyúgo; ⁴⁶ Ái na'iziidi binant'a' doo yiká déz'j' dagee, doo nyołíi dagee nadáhgo nbiłłgeesh, áigé' hayíi doo da'odłaa dahíi bich'j'zhinéego nilteeh. ⁴⁷ Ái na'iziidi binant'a' hat'íi áile' hábit'iiníi yígótsj ndi doo hwaa ágádzaa da, doo hwaa iłch'j'ádidłaa dahíi nábiłdiltas. ⁴⁸ Áiná' na'iziidi binant'a' hat'íi áile' hábit'iiníi doo yígótsj dahíi, nábiłdiltas dábił'ehyú adzaayúgo ndi, déł'j' nbiłdiltas doleef. Hadń łáago baa hí'né'íi, áñ łáago bínádokił; hadń nnee łáago yá'nné'yúgo, áñ łáago yínádókeed doo.

⁴⁹ Shíi kó' ní'gosdzán bikáz'zh'j' nkedinshniłgo niyáá: ałk'iná' dilt'í le' lán! ⁵⁰ Shíi baptize áshidilne'; ái dáhah hadó' begolne'! ⁵¹ Ya' ní'gosdzán bikáz'zh'j' iłch'j'gont'ééhíi nkeniiné' daanołsj née? Dah, no-hwiłdishnii; nnee iłk'ídaashnilyú níyáá: ⁵² Kodé' godezt'j'go ashđla'i k'j' dałá'á biy' daagol'j'iyúgo, taagi yich'j' nakilt'éé doleef, dagohíi naki yich'j' takt'éé doo.

⁵³ Nneehń biye' ył nanágonłkaad doo, biye'ń bitaa ył nanágonłkaad doo ałdó'; łá'íi isdzán bi'isdz' ył naná-

gonłkaad doo, bi'isdz'ń bimaaył nanágonłkaad doo ałdó'; isdzán yá'iyéhn ył nanágonłkaad doo, isdzán bá'iyéhn ył nanágonłkaad doo ałdó'.

⁵⁴ Jesus nnee dałá'at'ééhíi yich'j' hadziigo gánniid, O'í'áh biyaayú yaak'os dahnantse'go daal'j'iyúgo dagoshch'j' gádaadołnii, Nagot'ijj łaa; áik'ehgo da'ágánágot'j'j. ⁵⁵ Hayaagé'go nch'iidyúgo, Gozdog doleef łaa, daadołnii; áik'ehgo ágánágot'j'j. ⁵⁶ Nohwíi nnee nzhóni ádaagonoł'ini, yaak'os łá'íi ní'gosdzán ha-go ágoné híi bídaagonoł'sj'na', hat'íi bigh'á k'ad ágoné híi doo bídaagonoł'sj' da? ⁵⁷ Hat'íi bigh'á doo dánohwíi no-hwi'at'e' hago'at'éé shj'hi bídaagonoł'sj' dash'á?

⁵⁸ Hadń naa dahgoz'aaníi nant'án yaa bił hí'ashyú dagoshch'j' bił iłk'ínágonłdóq; dahyúgohíi aayanál'tihíi yaa nidoł'teełgo at'éé, áik'ehgo aayanál'tihíi aasitini yaa niłteehgo, aasitiiníi ha'ánił'te'. ⁵⁹ Doo ch'ínánódáh át'éé da, dá ałł na'ínłilgo zhá, niłdishnii.

13 Áiná' łá' nnee áigee dałá'at'ééhíi Jesus ył nadaagol'ni'go gádaayitnii, Ła' nnee Gálileegé' hikaihi Pílate nabistseedgo bidiłíi łá'íi Bik'ehgo'ih'i'nañ yaa dainé'íi bidiłíi bił nanádisgeed lé'e. ² Jesus gá-daabiłnii, Ya' ái nnee Gálileegé' daagol'niíi nnee łahíi Gálileegé' daagol'niíi bitisgo binch'q' ye'ádaat'eehíi bigh'á biniidaagodeszaa daanołsj née? ³ Dah, no-hwiłdishnii: áiná' nohwíi daanołwinch'q' doo bich'á'zh'j' ádaałne' dayúgo, nohwíi ałdó' ái k'ehgo nanołne'. ⁴ Dagohíi łah nnee tsebiłts'áadah hilt'éhi Silóamgee tséé iłk'ehist'ini nneezgo nadn'áhi biká' nágo'go nabistseed níi, ya' ái łahíi Jerúsalemgee daagol'niíi bitisgo binch'q' ye'ádaat'eehíi bigh'á adzaa daanołsj née? ⁵ Dah, no-hwiłdishnii: áiná' nohwíi daanołwinch'q' doo bich'á'zh'j' ádaałne' dayúgo, nohwíi ałdó' áik'ehgo nanołne'.

⁶ Jesus iłch'ígót'aahgo na'goni'íi yee yaa nanágonłni'go gáníi, Ła' nnee bidast's'aa hentíiníi biy'gee ch'il fig holzéhi o'áá lé'e; áik'ehgo nneehń ái fig o'áhi bah dah-nándahíi yiká déz'j'igo nyáá ndi doo łá' da łaa. ⁷ Nnee bidast's'aa hentíiníi bá yaa nádéz'iiníi gáyitnii, Kú dí'ł'j'j, díi fig sikaadíi bah dahnándahíi biká nádisht'j'igo taagi łegodzaa, t'ah doo łá' nádisht'aa da: k'ínk'é; hat'íi bigh'á o'áá doleef, doo bah dahnándah daná? ⁸ Áik'ehgo gáníi, Shinant'a', ch'ík'eh da'áik'ehgo o'áago łenágodáh-go nzhqó, áik'ehgo dahat'ihíta bich'j' int'aaníi bił k'enádishdlee: ⁹ Áik'ehgo bah dahnisdeeyúgo nł't'éé: dahyúgohíi k'íd'ńk'i. ¹⁰ Jews daagodnłsiníi bijj' Jesus łá' Jews ha'ánáłséh goz'aa yune' iłch'ígó'aah lé'e.

¹¹ Áigee łá' isdzán spirit nch'q'i kah naghaago ábiłsini biy' gol'j'igo tsebiłts'áadah bił łegodzaahi itah lé'e, áñ hayaa isk'idgo doo iłk'íd'ídqóhi da. ¹² Jesus yłts'aaqo yich'j' ániłgo gáyitnii, Isdzán, kah nan'naahíi bich'á' ní'dolt'j'j. ¹³ Yiká ndel'niigo dagoshch'j' isdzánhíi iłk'ínádezdqóq, áik'ehgo Bik'ehgo'ih'i'nañ náshilziihgo bich'j' ahénsj, nii lé'e. ¹⁴ Áigee Jews ha'ánáłséh yebik'ehń hashkee, Jesus Jews daagodnłsiníi bijj' ná'łziihíi bigh'á, áik'ehgo nnee dałá'at'ééhíi yich'j' hadziigo gáníi, Gostán iskaq'zh'j' na'iziidíi bee goz'aa: ái gostán iskaaníi biy' ná-daanołwidilziihyú nohołkáh, doo godilziníi bijj' da.

¹⁵ Jesus hananádziigo áí n̄eehíí gáyit̄nii, Ni, nzhq̄o ádn̄íni, nohwíí dała'á nołt̄jigo godilziníí bijj̄i nohwima-gashi dagohíí nohwit̄ulgayé dahast'ooníí k'eda'oladgo túyú daadołq̄oz góya? ¹⁶ Díí isdzánihíí, Abraham bich'á'g' b'ídishchíni, Satan dahbihest'q̄oggo tse-bíts'ádah bił tegodzaahi, godilziníí bijj̄ishq̄ doo k'e'it'ad da née? ¹⁷ Ágán̄niidná' n̄ee Jesus yich'í' daagot'iiníí ádaa yádaaniidzj̄: áiná' n̄ee ła'ihíí dawa bił daagozhq̄o, Jesus dážhó n̄t'éeego adzaahíí bighq̄.

¹⁸ Áíge' Jesus gán̄íí, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgeeg be-gozaaníí hago'at'éeehíí? Hat'íí bił łisht'a nshné' baa nagoshni? ¹⁹ N̄ee ła' mústard biyigé dážhó atch'íséhi náidn'ąago bik'yaayú k'eidnláá; áí ch'il dážhó nchaahi silijgo bich'ádaaz'aaahíí biy'iyú dló' yúdahyú nada'niihíí bit'oh ádaagozlaahíí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgeeg be-gozaaníí át'ée. ²⁰ Áíge' gánádo'niid, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgeeg be-gozaaníí hat'íí bił łisht'a nshné'go baa nagoshni? ²¹ Isdzán ik'áán taadn ha'okąq̄o bán benilzoolé yit̄ ná'ist'oodgo ąq̄ł dahńdil-zoolíí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgeeg be-gozaaníí át'ée. ²² Jesus Jerúsalemyú higaatgo k̄jh nagoznilyú ła'íí daagotahyú itch'ígó'aah l'é. ²³ ła' bich'í' gán̄niid, Shi-Nant'a, ya' n̄ee da'ayáhago hasdáhikáh doleł née? Gáyit̄niid,

²⁴ Ágotch'óshígo ch'ígót'í' ch'inołkáh bich'í' dah-daanołdq̄h: łąq̄o ha'akáh hádaat'j̄i doleł ndi ch'éh ádaat'j̄i doleł, nohwit̄dishnii. ²⁵ Bigowq̄ golíiníí ná-didáhgo dáádít̄h nohwich'á' da'dit̄j̄hná' da'dáńyú nasozj̄igo dáádít̄híí ndaanołts'j̄go gádaadołniit̄, Nohwinant'a, Nohwinant'a, nohwá ch'í'ín̄t̄j̄h; nohwich'í' hadziigo gádaanołwidołniit̄, Hagé' nałkaihi shj, shíí doo nohwidaagonsj da: ²⁶ Áiná' gánádaadołniit̄, Nińááł da'iidąq̄ ni', nohwida'itinyú itch'ígon'aah ni'. ²⁷ Áiná' gánohwidołniit̄, Hagé' nołkaihi shj doo nohwidaagonsj da, nohwit̄dishnii; yúwehzh' nołkáh, daanołwigha nchq̄'go ádaat'íni. ²⁸ Abraham, Isaac, Jacob, ła'íí dawa Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgeeg goz'ąq̄ yuné' naháztaągo daal'j̄igo, áiná' nohwíí nohwich'á' da'detaągo, daalchag ła'íí nohwiwoo' łidaadołk'ash doo. ²⁹ N̄ee ha'í'áh biyaadé'go, ła'íí o'í'áh biyaadé'go, yúdaazhidé'go, ła'íí hayaadé'go nihikáhgo, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgeeg goz'ąq̄ yuné' dahnaháztaą doo. ³⁰ N̄ee ła' iké'yú daanlj̄ n'íí da'it̄sé doleł; ła' da'it̄sé daanlj̄ n'íí iké'yú doleł.

³¹ Da'ái bijj̄i ła' Phárisees daanlínihi baa hikaigo Jesus gádaayit̄nii, Kogé' dahnnáh; Hérod nizit̄hee hát'íí. ³² Jesus gábit̄nii, T'í, áí ba'íí k'ehgo nłini gádaadołnii, Díí j̄j̄i ła'íí iskaą shíí ch'iidn n̄ee biy'igé' ch'ínihisood, ła'íí ná'iszihi; nakiskaągo áníita shinasdziid ąq̄ł ashłeh. ³³ Da'ágát'ée ndi díí j̄j̄i ła'íí iskaą ła'íí nakiskaągo da'ái k'ehgo hisgaał: Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi Jerúsalemyú zhq̄ datsaah dábi'keh. ³⁴ Jerúsalem, Jerúsalem nłini, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi natsínt̄seedíí, ła'íí nich'í' daahi'aadíí tséé bee nabi-da'tsisín̄łhe'íí; tazhik'áné b'aađíí bit'ats'in bit'ááh yuné' bizhaazhé onáyiniłíí k'ehgo nichagháshé doo atch'ídn

łínáhishniił hasht'íí ndi doo hádaat'íí da ni'! ³⁵ Nik'j̄híí yó'agodot'ąq̄: da'aniigo gádaanołwidołdishnii, Bik'ehgo'ihí'nań bizhi' yee higaat̄n ba'ahégosini at'éeé, daadołniihíí bijj̄i zhq̄ nadaashołtséh.

14 ła' Jews daagodn̄siníí bijj̄i Jesus Phárisee nant'án nłini bigowq̄ yuné' iyaąyú óyáągo, dé'at'éeego daayin'íí l'é. ² Jesus ła' n̄ee nádaanilzoli yit̄saą. ³ Áík'ehgo n̄ee begozaaníí n̄t'éeego yídaagołsini ła'íí Phárisees daanlíni yich'í' hadziigo gáyit̄nii, Ya' godilziníí bijj̄i na'ch'ilziihgo goz'ąq̄ née, dah née? ⁴ Doo hadń bich'í' hanadzii da l'é. Áík'ehgo n̄ee kah yaa nagháhíí náidnłozq̄gé náiłzih, áíge' onáyí'aad.

⁵ Áíge' gánádaabiń'niid, Hadń godilziníí bijj̄i bit̄ulgayé dagohíí bimagashi o'í'án yúyaa ogo'yúgo dagoshch'í' hanáidishood ya'? ⁶ Áígeé doo hadń hananádzii da l'é.

⁷ N̄ee kú neheskaihií hagee n̄ee itisgo ádaat'eehíí dahnádaadinibj̄hgeeg dahnihēbj̄łgo yit̄saąná' itch'ígót'aahgo na'gon'íí yee hadziigo gán̄íí, ⁸ Ni'í'néhgeeg da'idaąyú n̄náh, niłn̄niidyúgo, n̄ee itisgo ádaat'eehíí dahnádinibj̄hyú dahnódaa hela; ágándza-yúgo n̄ee nitisgo at'éhi, Kú n̄náh, biłdo'niid n'íí; ⁹ Áík'ehgo n̄ee bá da'idaaníí nich'í' nigháhgo gánit̄didołniit̄go at'ée, Ai dahsín̄daageehíí díí n̄eehíí baa goń'aah; ádaayándzj̄go dá'ich'í'égeeg goz'ąq̄geeg dahńdaat̄. ¹⁰ Kú n̄náh golzeego naa ch'ínihit'ąq̄go akú n̄yaa-go dá'ich'í'égeeg goz'ąq̄geeg dahńdaat̄; áík'ehgo n̄ee bá da'idaaníí n̄yáągo, Shit'eké, yúdahgeeg dahńdaat̄, niłni-igo, kú neheskaihií bińááł itisgo nni'dilteeh. ¹¹ Hadń itisgo ádést̄j̄hn ádaagoch'olba'go ádolniit̄; áiná' ádaagoch'olba'ń itisgo at'éeego ádolniit̄.

¹² Jesus n̄ee bá da'idaaníí ałdó' yich'í' hadziigo gáyit̄nii, Nigowq̄geeg ha'iz'ąq̄go da'idaąyúgo, dagohíí o'í'ąq̄go da'idaąyúgo, doo dá nit'eké, nik'isyú, nik'íí, dagohíí ízis da'it'inií na'ashhahgé' daagolíiníí zhq̄, Kú nohołkáh da'otsąyú, biłn̄nii da; ágándzaayúgo ni ałdó', Kú n̄náh, nádaaniłdo'niit̄ at'éeé, t'ąq̄zh' ni nich'í' nanádoho'nił.

¹³ Ná da'idaąyúgo tédaat'iyéhií, baa dahnagozaaníí, doo nadaakai dahíí, ła'íí bińáá édaagodinií, Da'otsąyú nohołkáh, daabiłn̄nii doo: ¹⁴ Áík'ehgo niyaa gozhq̄o doleł; áí doo hat'íí nich'í' nanádaihi'niit̄ dahíí bighq̄: n̄ee n̄t'ehi nanezna'íí naadikaihíí bijj̄i nich'í' nanádo'nił.

¹⁵ N̄ee ła' Jesus yit̄ iyaaníí díí yidezts'ąq̄go gábit̄nii, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgeeg goz'ąq̄ yuné' hadń bán yiyąq̄ doleł biyaa gozhq̄o doleł. ¹⁶ Jesus gábit̄nii, N̄ee ła' ízisgo bá da'idaągo, n̄ee łąq̄o, Kú da'otsąyú nohołkáh, yit̄niid l'é: ¹⁷ Áíge' da'idaaníí bik'á' ngonyáágeeg binal'a'a gáyit̄nii, Hayíí, Kú nohołkáh, daabiłdén̄niidíí, Yushdé', daabiłn̄nii; atk'iná' ąq̄ł á'ılzaa.

¹⁸ Áiná' n̄ee dała'á daant̄j̄go, Doo ákú disháh da, daan̄ii nkegonyaa. N̄ee da'it̄séhií gán̄íí, Ni' nagohéłnii ni', áí nish'j̄yú díyáá: shá ch'ígon'aah, nánoshkaąh.

¹⁹ ła'ihíí gánádo'niid, Shíí magashi bena'ibaąs'é gone-nan nahéłnii ni', áí bínshtááhyú díyáá: shá ch'ígon'aah, nánoshkaąh. ²⁰ ła'ihíí ałdó' gánádo'niid, Shíí shí'aad gozlj̄ ni', áí bighq̄ doo ákú nsháh da. ²¹ Nał'a'a binant'a' áí

nneehíí hat'íí daaníihíí yíł nagosñí'. Nant'ánhíí bágóchjídgo binal'a'á gáyíñii, Tí'í, dahate, kǵh gozñilíí biyi' da'itinyú, kǵh bigizh ch'énádaagozt'íyú nnee tédaat'iyéhií, baa dahnagoz'aanií, doo nadaakai dahíí, ła'íí biñáá édaagodiníí, Yushdé', daabiññii. ²² Áíge' nal'a'áhíí binant'a' gáyíñii, Shinant'a', áshiññiihíí ałk'íná' begolzaa, ndi t'ah goz'aq. ²³ Nant'ánhíí binal'a'á gáyíñii, Tí'í, da'itinyú ła'íí kǵh binaayú ch'il tédaant'íyú nihiyóód, áík'ehgo shigowa yuñe' ch'iláq doleeł. ²⁴ Nnee, Kú da'otsaayú nohołkáh, ch'éh ádaabiłdéniiidíí shí'idán doo daayolǵh at'éé da.

²⁵ Jesus nnee łaqgo yíł nátseeł: áí yich'í' adzaago gáy-
iññiid, ²⁶ Dahadń shaa nyááhn bitaa, bima, bíaad,
bichagháshé, bik'isyú, bilahkíiyú, ła'íí dabíí bi'ihí'ña' ndi
shitisgo bił nzhoníí, áń doo shiké' higaalíí at'éé da.
²⁷ Dahadń bits'íłna'ááhíí doo dahiditǵhgo shiké'
dahdigháh dahń, doo shiké' higaalíí at'éé da. ²⁸ No-
hwitahyú dahadń yúdahyú nil'aqgo iłk'e'isht'í nziyúgo,
án iłtsé ndaahgoshá' da'kwíí ileeh shjhií yołtag, dá
bínil'aq shj aqł ashłéhzhí' nziygo? ²⁹ Dahyúgohíí kǵh
bit'łááh tédn'aahíí aqł áyíłlaaná' hat'íí áile'ihíí doo aqł
áile' yínés'aq dayúgo, nnee biñáál doo aqł áile' dahíí
baa daadloh nkegonyaa, ³⁰ Gádaañiigo, Áí nneehíí it'í
nkegonyaa ndi doo aqł áile' yínés'aq da. ³¹ ła'íí nant'án,
nant'án ła' yíł nagonłkaad doleełyúgo, iłtsé ndaah-
goshá' yaa natsekees, shisiláada gonenango doo
náhółtag dayú ła' nant'ánhíí bisiláada nadin doo náhół-
tag dayúhi bił nagonshkaad dábiłk'eh shj, nziygo?
³² Dahyúgohíí, yíł nagonłkaadíí t'ah nzaadgé' hikaahná',
bá ch'iniíłh nada'aaahíí bidázhí' daidił'aa gádaayit'iniíh-
go, iłt'eké náodleeł. ³³ Áík'ehgo nohwitahyú dahadń
bíyééhií dawa bił nzhóqhií bighá doo yich'á'hígháh
hát'íí dahń, doo shiké' higaalíí at'éé da.
³⁴ Ishjǵh nłt'éé, ndi ishjǵh doo nk'óqzh da siljyúgo,
hat'íí bee nk'óqzhgo ánalne' ³⁵ ıjı bichan ndi bił nadi-
geedgo kíyaayú doo nalkaad bik'eh da; daazhógo
ch'élk'áad. Hadń bijeyi' golíinií íyéstsaq le.

15 Tax bich'í' nadaahi'ñiıł ła'íí nnee doo bik'ehyú
ádaat'ee dahíí dawa Jesus yídaayéstsaqgo yich'í'
nihikáh lé'e. ² Phárisees daanlíni ła'íí begoz'aanií
ye'ik'eda'ıłchíhi Jesus yida'ıłtahgo gádaañii, Áí nnee,
nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí yich'í' nihikáh, ła'íí yíł
da'ayaq.

³ Áík'ehgo Jesus iłch'ígót'aahgo na'goní'íí yee yíł
nagolñí' gáníigo, ⁴ Nohwitahyú ła' dahadń dibel'ıjı dałá'
gonenadín da'izljyú yinoyolgo, dałá'á ch'a'oyááyúgo,
ngost'ádin ngost'áihíí dakú nyiniíłshá', áiná' dałá'á
bich'á' ch'a'oyááhíí yika ntaah, dá náidnłtǵhzhí' ⁵ Náid-
nłtǵhzná' yaa bił gozhóqgo biwosyú dahıłteeh.
⁶ Bigowayú nádzáago bit'eké ła'íí ba'ashhahgé'
daagolíinií dałá'áyíılaago gádaayit'nií, Shił nohwıł
daagozhóq le'; shidibel'ıjı ch'a'oyáá n'íí náiditǵh.
⁷ Da'áík'ehgo ałdó' nnee dałá'á nchó'go at'ééhn binchó'
yich'á'zhí' adzaahn, ngost'ádin ngost'ái nnee daanjóq
daanzǵo binchó' doo yich'á'zhí' ádaane' dahíí bitisgo
yaakáyú baa koł daagozhóq doleeł, nohwıłdishñii.

⁸ Isdzán ła' zhaali béshłigai be'alzaahi gonenan naiñil-
go, dałá'á baa ch'a'oltó'yúgo, kó' yidilłtaadgoshá' ná-
gotshóhgé' yiká déz'ıjı, danáidn'aqzhí' ⁹ Náidn'aqaná'
bit'eké ła'íí ba'ashhahgé' daagolíinií dałá'áyíılaago gá-
daayit'nií, Shił nohwıł daagozhóq le'; zhaali shich'a'oltó'
n'íí nádił'aq. ¹⁰ Da'áík'ehgo ałdó' nnee dałá'á nchó'go
at'ééhn binchó' yich'á'zhí' adzaahíí bighá
Bik'ehgo'ihí'ñan binal'a'á yaakáyú daagolíinií biñáál
gózhóq doleeł, nohwıłdishñii.

¹¹ Jesus gánádo'niid, ła' nnee biye' naki golıjı lé'e:
¹² Iké'gee nagháhihíí bitaa gáyíñii, Shitaa, dawahá
ñiyééhií łahzhí' shiyéé doleełíí shaa nné'. Áík'ehgo bá
iłk'íiyiné'go yaa yiné'. ¹³ Da'kwíí iskaq hik'e iké'gee
nagháhihíí dawahá bíyééhií dałá'áyíılaago nzaadyú
óyáá, ákú da'adzaayú anáłwołgo dawahá bíyéé n'íí aqł
ch'ayishchjǵh. ¹⁴ Dá aqł ch'ayishchjǵh'á áígee shiñá'
góyéégo daagodeyaa lé'e; áík'ehgo dawahá yídn nljigo
nkenyaa. ¹⁵ Nnee ła' áígee daagolíinií yá nánziid; góchi
yá nádi'né'go. ¹⁶ Góchi bi'ídán dák'azhá yiyaa ndi nnee
doo ła' bá'diné' da. ¹⁷ Ídínágoszjıdgo gádiłd'ıñii, Shitaa
yánada'iziidií łaqgo bi'ídán daagolıjı, ik'e'an nazñilgo,
áiná' shihíí shiñá' dák'azhá shizıłthee! ¹⁸ Shíí nádishdáh-
go shitaa bich'í'yú nádésdzá, áík'ehgo gábiłdishñiih,
Shitaa, yaaká'zhí' bich'í', ła'íí ni nich'í' nchó'go asdzaa,
¹⁹ Doo niye' daashiłch'inií bik'eh sitıjı da: nánada'iziidií
k'ehgo nashiłłteeh. ²⁰ Áík'ehgo nádiidzaago bitaa yich'í'
onádzaa. T'ah nzaadgé' nádaahná' bitaa biłtsaago baa
ch'ozbaadgo bich'í' nádiłwod, bizénáschidgo bizts'os
lé'e. ²¹ Biye' gábiñii, Shitaa, yaaká'zhí' bich'í', ła'íí ni
nich'í' nchó'go asdzaa, doo niye' daashiłch'inií bik'eh
sitıjıda. ²² Áiná' bitaahíí yánada'iziidi gádaayit'nií,
Diyágé dázho itisgo nłt'éhihíí kú ndaanolłsoosgo bá ádaagol'e';
gan bik'edn'áne bik'e daadoł'aa, kee ałdó' bá ádaagol'e':
²³ Magashi zhaazhé bidinesk'ah n'íí nádaadoł'e'go bá
daazołthee; áík'ehgo daahiidaqgo nohwıł daagozhóq
le': ²⁴ Díí shiye' daztsaq nsj n'íí t'ah hiñaa ıqá; ch'a'otłizh
n'íí nádiłtǵh. Áík'ehgo bił daagozhóq nkegonyaa.
²⁵ Biye' iłtsé nagháhihíí k'edolzaayú naghaa n'íí nádaat':
án kǵh yit'ahzhí' nnyáaná' bésh dilwoshé bee idot'aahná'
da'ch'ılzhishgo yideztsaq. ²⁶ Nada'iziidi ła' yiká áñniidgo
nayıdiłkid, Hat'íí bighá ágot'ıjǵh? ²⁷ Gábiñii, Nidizhé
nádzáá; nitaa magashi zhaazhé bidinesk'ah n'íí bá zes-
djı, nidizhé dánłt'éé nt'éégo baa nadzááhíí bighá.
²⁸ Áík'ehgo bágóchjıdgo doo ha'agháh dahíí bighá
bitaa bich'í' ch'ínyáágo, Ha'áññáh, biñiigo náboqah
lé'e. ²⁹ Bitaa yich'í' hadziigo gáyíñii, Doo ałch'ıde łe-
godzaa da nich'oshñiigo áshiññiihíí dawa bikisk'eh án-
shł'ee ni'; ndi gant'ızı zhaazhé ndi t'ah doo hwaa shaa
nłteeh da, shıłt'eké bił shıł daagozhóq le'at'éhi: ³⁰ Áiná'
díí niye', bizháan da'adzaahíí yíł anákeetgo dawahá
ñiyéé n'íí aqł ch'ayishchjǵh'á nádzááyú, dagoshch'í' ma-
gashi bidinesk'ah n'íí bá zínłhıjı. ³¹ Bitaa gábiñii, Shiye',
ni nił gonsłıjı, shiyééhií dawa ñiyéé. ³² Nohwıł
daagozhóq, nohwıł gonedljıgo dábiłk'eh go'ıjı: díí ni-
dizhé daztsaago daandzı n'íí hiñaa; ch'a'otłizh n'íí
nádiłtǵh.

16 Jesus bitsiŋke'yu yich'ŋ' hananádzii, Łah nŋee ízisgo it'ini ła' nŋee bána'iziidihi bíyééhíí dawa yinádéz'jigo nyintŋi l'é'e; áí nŋee ízisgo it'ŋi n'íí gá-daabiŋch'ŋii, Níyééhíí yinádéz'iinií dawahá nich'á' da'izlŋí áí'ŋi. ² Áík'ehgo bána'iziidíí, Yushdé', yilŋniidgo gáyilŋii, Hat'íí ląą daaniŋch'ŋiigo naa idists'ag? Naltsos biká'dawahá shíyééhíí shá beda'izoh n'íí shaa nán'aah; k'adíí dawahá shíyééhíí doo shá biŋádín'ŋi da. ³ Na'iziidíí gádítłđ'ŋii, Hago ląą ashŋe? Shinant'a' dawahá bá biŋádesh'ŋi n'íí shich'á' nágodn'aą: doo nagoshgeed bik'eh da; ídóshkeedyúgohíí ádaayánsdzj. ⁴ Shíí hago ashŋe' bígonsj, kodé' ch'ínáshí'dolt'e'go nŋee bitashaa doleetgo. ⁵ Áík'ehgo binant'a'íí yaa hadais'aa n'íí, Yushdé', daayiŋniigo, da'itśéhihíí gáyilŋii, Shinant'a' da'kwíí naa ha'áá? ⁶ Mazhííł dała'á gonenadíni ik'ah bee kedaanes'aągo, ŋii. Áík'ehgo gánáyitłdo'niid, Dagoshch'ŋ' ndaahgo ashdladin zhá shaa ha'áá ánágó-dle'go k'e'itśhíí. ⁷ Ła' gánáyitłdo'niid, Nihíí da'kwíí naa ha'áá? Áík'ehgo gáníí, Tłoh naghái ízis nchaahíí dała'á gonenadín dádeskadgo. Áík'ehgo gánáyitłdo'niid, Tse-bídin zhá shaa ha'áá ánágódle'go k'e'etśhíí. ⁸ Nant'án bána'iziidná' bich'ŋ' nach'aahr, Gonyáąyú ándzaa ląą, yilŋii: díí jŋi n'gosdzán biká' ágot'ee zhiŋéé nakaihíí daatinolt'jilŋíí, idindíin zhiŋéé nakaihíí bitisgo daagoyáą. ⁹ Ní'gosdzán biká' ízis it'iinií bee nohwit'eké ádaagot-dle'; áík'ehgo ásdjđgo dahazh'ŋ' daagolŋyú nohwá ch'ídaadotjŋł, nohwitśhŋii. ¹⁰ Hadn da'ayáhágo ágot'eehíí ndi begondlŋigo nayik'í'iziidyúgo ízisgo ágot'eehíí ałdó' begondlŋigo nayik'í'iziid doleet: hadn ayáhágo doo bik'ehyú át'éé dayúgo dážhó itisgo doo bik'ehyú át'éé da doleet. ¹¹ Áík'ehgo n'gosdzán biká' it'iinií doo nzhqogo ádaanołsj dayúgo, hadn yaakáyú it'iinií nohwaa yiné' áiná? ¹² Ła' bíyéhi doo bá nzhqogo ádaanołsj dayúgo, hadn dánohwíí nohwíyééhíí nohwaa yiné' áiná?

¹³ Doo hadn binant'a' naki da: dała'a bił nchq'ná' ła'ihíí bił nzhqo doleeti at'ééhíí bighą, dagohíí dała'á yotą'ná' ła'ihíí yich'ółaa doleeti at'éé. Bik'ehgo'ihí'nań ła'íí it'iinií dała' doo hago'at'éégo bá na'ch'iziidi at'éé da.

¹⁴ Phárisees daanlíni, zhaali ádáhádaat'ínihi, díí dawa daidezts'aąná' Jesus yaa yádaakti'go yaa daadloh l'é'e.

¹⁵ Áík'ehgo gáyilŋniid, Nŋee binadzahgee daanołshqo ádaanołjŋ ndihíí Bik'ehgo'ihí'nań nohwíjŋi yuŋe'íí yígółsj: nŋee hat'íí itisgo ádaayoŋiihíí, áí Bik'ehgo'ihí'nań bił nchq'. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanií ła'íí binkááyú nada'iziidíí ádaaniihíí yebik'ehgo ngóhéyáá, John nyáázhŋ'í: áígé' yushdé' godezt'í'go Bik'ehgo'ihí'nań bilał'áhgee begoz'aanií nł'éégo baa na'goŋi'íí t'ah baa nadaagolŋi' goldoh, áík'ehgo nŋee dała'á daantjŋgee dážhó há-daant'jŋgo ídéeđaalnaa. ¹⁷ Yáá ła'íí n'gosdzán biłgo bech'ígonáhgo doo nyee da, áiná' begoz'aanií dážhó da'ayáhágo ndi bech'ígowáhgo nyee. ¹⁸ Dahadn bí'aad yil itł'ínát'aazhgo ła'íí yil nnaná'nááyúgo án nant'ŋ' naghaa: ła'íí dahadn isdzán biká' yó'onáyitł'e'ŋ yil nŋááyúgo áí nŋee nant'ŋ' naghaa.

¹⁹ Łah nŋee ízisgo it'iinií, nak'ą' nł'téhi łichiigo dotł'izhi bidiyágé l'é'e, dajjŋ biigha idán łań ilíinií zhá yiyáni. ²⁰ Áí nŋee bich'ígót'í'gee ła' nŋee ídókeedi dá łóód zháhi, Łázarus holzéhi, ndaabich'istjŋ. ²¹ Nŋee ízis it'iinií iyąągé' bání bizhool nanidéhíí shá dóné' hadó' nzi l'é'e: ła'íí łicháne baa hikáhgo biká' łóóđíí daayiŋnaad.

²² Nŋee tét'iyé n'íí daztsąągo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaakáyú daagolŋínií Abraham bijłłáhzhŋ' ídéyółta'go onádaabistjŋ l'é'e: nŋee ízis it'ŋi n'íí ałdó' daztsąągo łektjŋ.

²³ Ch'iidntahyú dážhó biniigonł't'éégo hadag déz'jŋgo nzaadyú Abraham Łázarus ídéyółta'go yiltsąą.

²⁴ Áík'ehgo Abraham nawode yich'ŋ' áŋniid, Abraham, shitaa, shaa ch'onba'go Łázarus shich'ŋ' n'áá, bilázhoozhíí tú bee náyółt'oodgo shizaad shá yinołk'az; díí kq'íí biyi' nyeeego shich'ŋ' nagowaahíí bighą. ²⁵ Áiná' Abraham gábiŋniid, Shiye', t'ah hinąáaná' bínánłŋih, dawahá nł't'ééhíí ŋiyéé ni', áiná' Łázarus doo hat'íí nł't'éhi bíyéé da ni': k'adíí án nł't'éégo ábi'dilzj, áiná' nihíí k'adíí niniigonł't'éé. ²⁶ Nohwíí nohwigizhgee dážhó yúyahgo nalwozh ałdó': áík'ehgo kodé' azhŋ' nach'ídikáh doleet n'íí doo hago'at'éégo akú nach'ídikáh át'éé da; áiná' doo yushdé' nach'ídikáh át'éé da. ²⁷ Áík'ehgo nŋee ízis it'ŋi n'íí gánniid, Shitaa, nánoshkaąh, Łázarus shitaa bigowayú n'áá: ²⁸ Shik'isyú ashđłai goljŋ; áí doo kúyaa góyéégo goz'aą yuyaa dikáh da doleethíí bighą Łázarus bił nagolŋi'go n'áá. ²⁹ Abraham gábiŋniid, Bíł Moses ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiinií yedaagoyitjŋ; áí yídaayést'sąą le'. ³⁰ Ágánniid, Dah, shitaa Abraham: áiná' dahadn daztsánihi bich'á'gé' nánł'ááyúgo shik'isyú binchq'íí yich'á'zhŋ' ádaane' doleet. ³¹ Abraham gánabiłdo'niid, Moses ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiinií doo daidits'ag dayúgo, daztsáni naadiidzaago bił nadaagolŋi' ndi doo da'odłąą da doleet go'jŋ.

17 Jesus bitsiŋke'yu gáyilŋniid, Nakidintaahíí dábe-golŋe' go'jŋ, áiná' hadn na'íntaahíí bá góyéé doleet. ² Tséé be'ik'áhi nchaahi bik'osyú bídest'qogo túnteel beh hilt'e'go bá nzhqo doleet ni', díí doo ízisgo ádaat'ee dahíí dała'á nchq'go at'jŋgo doo áile' da doleethíí bighą.

³ Ídádaadesółt'jŋ: nik'isn nich'ŋ' nchq'go at'jŋyúgo bee bich'ŋ' yánłti'; áík'ehgo, Shaa nágodin'áah, niŋniiyúgo baa nágodin'áah. ⁴ Dała'á jŋi gosts'idn nich'ŋ' nchq'go ánádzaayúgo, gosts'idn nich'ŋ' ánádzaago, Shaa nágodin'áah, niŋniiyúgo, baa nágodin'áah. ⁵ Jesus binadaal'a'á gádaabiŋniid, Nohwi'odłą'íí dayúweh nohwá bínáhodaatgo áńtsj. ⁶ Áík'ehgo Jesus gádaabiŋniid, Nohwi'odłą' mústard biyígé ga'at'ééyúgo ndi, díí tsj sýcamine holzéhi gádaabiłdoŋniid, Dáni nkeghadgé' háđłts'qodgo túnteel biyi'gee ik'endléé; áík'ehgo da'ánniiyúgo aŋe' doleet. ⁷ Nohwitahyú ła' bána'iziidíí bá nagodzjzyúgo, dagohíí magashi bá nanyoodyúgo, ya' kíyaagé' nádzáago gáyilŋiih néé, Yushdé', dák'ad ndaahgo ináá? ⁸ Dah, áiná' gáyilŋiih, Shá á'íle', áígé' íke'idleego shich'ŋ' n'ííkáah, aął iyáągé' aął ishđłąąyúgo;

bikédé'go ináá ła'íí ídláá. ⁹ Ya' bana'iziidií da'áyitñiiyú adzaahíí bigha, Ahíyí'ee, yitñii néé? Dah, nsj. ¹⁰ Nohwíí ałdó' da'ánohwiłdı'ñiihíí dawa ádaasolaayúgo gá-daadołñiih, Nohwíí doo nił daandłij dago ná nada'iidzi-id: hat'íí, Ádaale', nohwıłdı'ñiihíí zhá ádaasiidlaa.

¹¹ Jerúsalemyú higaat'yú Jesus Samária ła'íí Gálilee bigizhyú higaat' l'é'e. ¹² Gotah yuñe' oyáágo nñee gone-nan łóód doo ínádjh dahi, léprosy holzéhi, yaa nakaihi baa hikai, áí da'anahyú nazijgo, ¹³ Daadilwoshgo gá-daani, Jesus, Nant'án, nohwaa ch'onbáah. ¹⁴ Jesus áí nñeehií yitłsaągo gádaayitñii, Daadołkáhgo okąąh yedaabik'ehi bich'ı' ch'ı'ñah ádaadołdle'. Hikahná' nłt'éé nádaasdlj l'é'e. ¹⁵ Áí nñee dała'á nábi'dilzihií yígotsjıdgo t'ąązhı' Jesus yaa nadzáá, nádzihií Bik'ehgo'ihı'ñan ya'ahénzıgo dilwoshgo, ¹⁶ Jesus biyahzhı' hayaa adzaa, Ahíyí'ee, yitñiigo: án Samáriagé' gólınıhi. ¹⁷ Áigé' Jesus gábiñii, Gonenan nádaadzihná' ngost'áhií hayú? ¹⁸ Dadín zhá łahgé' nñeehihi t'ąązhı' nadzáá, Bik'ehgo'ihı'ñan ya'ahénzıgo. ¹⁹ Nádnáhgo hınáát, ni'odłá'íí nłt'éégo ánaniidlaa, yitñii.

²⁰ Phárisees daanlíni Jesus nayidaadikidgo gádaay-itñii, Da'os'ah Bik'ehgo'ihı'ñan nant'aa doleelí kú bengowáh? Jesus gánıí, Doo hwit'ıjgo kú bengowáh da: ²¹ Kúńko dín'ıj! dagohıí, Nláhyú nłáh! doo daach'ınii da: Bik'ehgo'ihı'ñan ałk'iná' nohwıyı' yuñe' nant'aa. ²² Jesus bitsıłke'yu gáyitñii, Shıí, nñee k'ehgo Niyááhıí bijjı dała'á nách'otséh hádó' daanołsıj doleel, ndi doo ndaaholt-séh át'éé da goldohıí dahagee biká' ngowáh. ²³ Nláhyú daadeł'ıj, dagohıí, Kú daadeł'ıj, daanołwit'ınii doo: áiná' akú dołkáh hela', biké' dołkáh hela'. ²⁴ Hada'didla'ı' bee yáá dáłázhiñéégé' łahzhiñéégo bee got'ıj ná-godlee; áik'ehgo shıí, nñee k'ehgo Niyááhıí, ánsht'ee doleel ch'ı'ñah áshı'delzaahıí bijjı. ²⁵ Dabi'ıtłse' łáągo shiniigodılne'go daałnolt'ıjıí doo hádaashit'ıj da doleel. ²⁶ Noe t'ah goljıná' ágot'ee n'ıí k'ehgo shıí, nñee k'ehgo Niyááhıí, nánshdáhıí bijjı ałdó' ágágot'ee doleel. ²⁷ Áiná' Noe tsina'eelıí yiyı' oyaazhı' da'ch'ıyaą ni', da'ch'idłąą ni', nnádaach'ıtłse' ni', ła'ıí łaa daagoch'ihıñit-go nnádaaze' ni', áigé' tú idezjoolgo ąął tú bił daach'idesdzi'. ²⁸ Lot t'ah goljıná' ałdó' da'ágágot'ee ni'; da'ch'ıyaą ni', da'ch'idłąą ni', nada'ch'ihıñiih ni', kaa nadaahı'ñiih ni', k'eda'ch'idılee ni', ła'ıí gowa' ádaagoch'ıle' ni'; ²⁹ Áiná' Lot Sódomgé' ch'ınyááhıí bijjı k'ı' ła'ıí tséé łık'ı, brimstone holzéhi, yaaká'gé' náłtá-go ąął daakowáá'. ³⁰ Shıí, nñee k'ehgo Niyááhıí, ch'ı'ñah ádideshdle'hií bijjı ałdó' ágágot'ee doleel. ³¹ Áí bijjı hadń bikjıh biká'yú dahsdaahn bikjıh yuñe' bíyéehıí siné'ı, gódah yıká o'ánádáh hela': da'áik'ehgo ałdó' nñee k'edolzaahıí yiyı' naghaahn t'ąązhı' ánáo'ne' hela'. ³² Lot bi'aadń bınádaañiih. ³³ Dahadń bi'ihı'ñan' yaa bił goyéehń, áí bich'á' da'ızıl'ı' hılee; áiná' dahadń ádaayıs'nahgo bi'ihı'ñan' da'ızıl'ı' siljı'ń ihı'ñaa doo ngonel'ąą dahıí yee hıñaa doo. ³⁴ Shıí gánohwiłdishñii, Áí bit'lé' nñee naki dashteezhgo, dała'á nádilteehná' ła'ıí da'akú sitjı doo. ³⁵ Isdzáné naki łisht'a da'ık'aayúgo, dała'á nádilteehná' ła'ıí da'akú sidaa doo. ³⁶ Nñee naki

k'edolzaayú na'aashyúgo, dała'á nádilteehná' ła'ıí da'akú sizjı doo. ³⁷ Hayú, nohwıeBik'ehń? daabiñii. Jesus gádaabiñii, Dahayú its'ı siné'yú ch'ishoogi dała'at'éé doleel.

18 Da'ch'okąąh nt'éégo doo kił iyeeh dago Jesus na'gonı'ıí bee it'ch'ıg'ó'aahgo ² Gánıid, Łah kjı gozñilyú yánáltihń góljı, Bik'ehgoihı'ñan doo yidnłsni da, nñee doo bił ilını da: ³ Ła' isdzán, itsaa nłni, áigee golını dakozhá baa nadáhgo gábiñii, Shá it'ıg'od-nłd'ıq, nñee ła' shik'enñiihıí bigha. ⁴ Dét'ıhéhı', Dah, yitñii: ndi bikédé'gohıí dabií gádiłdı'ñii, Bik'ehgo'ihı'ñan doo dınsj da, nñee doo shıł iljı da; ⁵ Da'ágát'éé ndi díı it-saahıí ts'ıshıłdıjhií bigha bá it'ıg'odishd'ıq; dahyúgohıí kú nádáh nt'ééyúgo shiyıhá. ⁶ Jesus gánádo'ñiid, Yánáltihń doo dábi'ehyú át'éé dahń áñıidıí idaayesółts'ąą. ⁷ Bik'ehgo'ihı'ñan nñee hayıñıłıshá' dajjı biigha ła'ıí dat'lé' biigha bich'ı' ádaañiihıí bich'ı' ídést'sąągo nızaad godihigháh ndi yá il'ıg'odıld'ıq. ⁸ Dagoshch'ı' yá it'ıg'odıld'ıq, nohwıłdishñii. Da'ágát'éé ndi shıí nñee k'ehgo Niyááhıí nánsdza-agoshá, ni'gosdzán biká' nñee daashodlaanıí ła' daast-séh shı? ⁹ Jesus nñee ła' dázh'ı nsh'ıq daanzıgo dabií zhá ádaa da'odłıgo, ła'ıí doo hadń yıł da'ółtagı da, it'ch'ıg'ót'aahgo na'gonı'ıí yee hadziigo gáyitñii: ¹⁰ Łah nñee naki wá'yú da'ch'okąąh goz'ąą yuñe' o'áázł l'é'e; dała'á Phárisee nłni, ła'ń tax bich'ı' nadaahı'ñıí. ¹¹ Phárisee nłnihń íd'okąąhgo gánıí, Bik'ehgo'ihı'ñan, shıí ła' nñee ádaat'eehií k'ehgo doo ánsht'ee dahıí bigha naa ahénsj, áí aadaanch'ı'ıí, doo bik'ehyú ádaat'ee dahıí, nant'ı' nadaakaihií, díı tax bich'ı' nahi'ñihń ndi doo bik'ehgo ánsht'ee da. ¹² Shıí dałán godilzinií biyı' nakidn dáshı'ńá' oshkąąh, ła'ıí dawahn shıyéehıí dágonenanyú it'ké'ñilgo dała'á Bik'ehgo'ihı'ñan bich'ı' nanáhishñı. ¹³ Áiná' tax bich'ı' nahi'ñihń da'anahyú sizjıgo bijjıłáhzhı' nyıñts'ı, dá doo hadag dighaałé gánıigo okąąh, Bik'ehgo'ihı'ñan, shıí shınch'ı' łanihi shaa ch'onba' le'. ¹⁴ Shıí nohwıł nadaagoshñı, Áí nñeehń gowayú onázzaa, Bik'ehgo'ihı'ñan binadzahgee bízhá binch'ı' n'ıí bich'á'né'ná' ła' nñeehií, dah: hadń itisgo ádéstjıhń ádaagoch'olba'go ádolñı; áiná' hadń ádaagoch'olba'ń itisgo at'éégo ádolñı. ¹⁵ Jesus mé' baa ndaach'ıhezñil l'é'e, yıká ndaadılñiih daabich'ıdo'ñıigo: áiná' Jesus bitsıłke'yu daayıtłsaągo, Doo ágádaat'ıjı da, daabiñıid. ¹⁶ Áiná' Jesus, Yushdé', daayitñiigo, Ch'ık'eh chągháshé shich'ı' nihikáh le', doo t'ąązhı' daahınółtá' da; bíı ga'ádaat'eehií Bik'ehgo'ihı'ñan bilatt'áhgee daanłjı, ñi-igo. ¹⁷ Da'aniigo gádaanołwiłdishñii, Dahadń chągháshé ałch'ıséhií k'ehgo Bik'ehgo'ihı'ñan bilatt'áhgee begoz'aanıí nágodn'ąayúgo zhá Bik'ehgo'ihı'ñan bilatt'áhgee daanłniı itah hılee. ¹⁸ Łah nant'án Jesus nayıdıkidgo gáyitñii, It'ch'ıg'ó'aahıí nłt'éhi nłnihi, hago łąą áshne'go ihı'ñaa doo ngonel'ąą dahıí bee hinsñaa doleel? ¹⁹ Jesus gábiñii, Hat'ıí bigha nñee nłt'éhi shıñii? doo hadń nłt'éé da go'ıjı, dała'á zhá, Bik'ehgo'ihı'ñan zhá. ²⁰ Bik'ehgo'ihı'ñan ngon'áá

l'éehíí bígońłsĵ go'ĵĵ, Doo nant'ĵ' nach'ighaa da, Doo ich'izihēe da, Doo ich'in'ĵĵh da, Doo l'éch'łchoo da. Kitaa łá'í kima ch'idńłsĵ. ²¹ Nńeehíí gábińłnii, Áńíi nashaagé' godezt'ĵ'go áí dawa bee áńsht'ee. ²² Jesus áí yidezts'aąńá' gábińłnii, Dala'á zhą doo bee áńt'ée da: t'ĵi, dawa űiyééhíí naa nahonĵihgo, zhaalihíí tédáat'iyéhií bita'ńłńłh, áík'ehgo yaaká'yú dawahá łán łłńi űiyéé doleel: áíná' yushdé', shiké' dahsinqńh. ²³ Áí yidezts'aąńá' doo bił gozhóq da silĵĵ: dązhq ızis it'ĵĵhíí bighą. ²⁴ Doo bił gozhóq da silĵĵgo Jesus bígołsĵjđńá' gńĵĵ, Nńee ızis da'it'ińńií Bik'ehgo'ih'i'ńńń bilakt'áhgee daanlińńi itah daaleehgo dązhq bá nyee! ²⁵ Łĵĵ bighńń ha'í'áhíí bená'kadé bigha'í'ńńyú ch'éghąhgo bá nyeeńá' ızis it'ińńií Bik'ehgo'ih'i'ńńń bilakt'áhgee daanlińńi itah hileehgo itisgo bá nyee. ²⁶ Nńee áí daidezts'aaníí gádaanĵi, Áíná' hadń zhą hasdáb'đilteeh? ²⁷ Jesus gńĵĵ, Nńee dahat'łhita doo łayole' at'ée dahíí Bik'ehgo'ih'i'ńńń łayile'hi at'ée. ²⁸ Peter gábińłnii, Nohwíí nohwíyéé dawa bich'ą' dahdihiikainá' níké' dahsiikai n'í. ²⁹ Jesus gána-daabiłdo'ńńiđ, Da'ńńi gádaanołhwiłdishńńi, Bik'ehgo'ih'i'ńńń bilakt'áhgee daanlińłzhĵ' itah nlińłhíí bighą bigowa, bi'aad, bik'ısyú, bimaa, bitaa, dagohíí bichągháshé yich'ą' dahnyááyúgo, ³⁰ Áń đíí goldohíí biyĵ' áí bitisgo doo ałch'ıđn baa na'ńé' doleel, łá'í łahgo náhodeszaago ih'i'ńńaa doo ngonel'ąą dahíí yee hińaa doleel.

³¹ Jesus bitsłke'yu nakits'áadahíí yĵ its'ákaigo gádaay-łńńiđ, Jerúsalem yúdag deikai, ákú Bik'ehgo'ih'i'ńńń binkááyú nada'ızıidi n'íí shíí, nńee k'ehgo Niyááhíí, shaa k'eda'ashchińńi dawa begolńe'. ³² Nńee doo Jews daanlińł dahíí baa sh'đilteehgo shaa daadłoh doleel, yúyahgo shiniidaagodile' łá'í shik'ıdaadihizheeh doleel:

³³ Hashıda'łłtsaas doo, łá'í daashizłthee doleel, áígé' taagi ĵĵ hileehgo naadishđh. ³⁴ Áíná' hat'ıí ĵĵigo ańłńłhíí doo łá' yıdaagołsĵ da: ańłńłhíí baa ch'anani'ĵ'go doo bił ıdaagozĵ da.

³⁵ Jesus Jériko k'ad yaa higháhná', łá' nńee bińáá ágodini ıdókeedgo itń bahuý sidaa: ³⁶ Nách'otseełí yidezts'aągo, Hat'ıí łąą ágodzaa, ĵĵigo na'ıđiłkid l'é'e.

³⁷ Áík'ehgo gádaabiłch'ńńi, Jesus, Názarethgé' gólńi, kúk'e higaal. ³⁸ Áík'ehgo náđidilghaazhgo gńĵĵ, Jesus, David biYe' ńłńi, shaa ch'onbáah. ³⁹ Ła' áđn náłseełí bił daadestehgo, Godnch'áad, daabińłnii, áíná' da'tiségo dilwosh, gńĵĵigo, David biYe' ńłńi, shaa ch'onbáah. ⁴⁰ Jesus nnyáágo, Yushdé' bił dołkáh, ĵĵi: bit'ahzhĵ' nyááná' nayıđiłkidgo ⁴¹ Gáyıńłnii, Hat'ıíłá ná áshłe' háńł'ĵĵ gá? Nńee bińáá ágodinií gábińłnii, SheBik'ehń, desh'ĵĵgo áńáshıde'. ⁴² Jesus gábińłnii, Nińáá nágódleeh, ni'odłq nłt'éeđo áńániđlaa. ⁴³ Dagoshch'ĵ' go'ĵĵ nasđliĵĵgo biké' dahiyaa, Bik'ehgo'ih'i'ńńń ba'ahéńzigo: áík'ehgo nńee dawa daayłtsaąńá' Bik'ehgo'ih'i'ńńń ya'ahédaanzĵ l'é'e.

19 Jesus Jérıkoyú ch'ınyáá l'é'e. ² Ákú łá' nńee Zacchéus holzéhi, tax bich'ĵ' nadaahi'ńńiłđ da'tiséyú sitini, ızis it'ıni golıĵ l'é'e. ³ Jesus holzeehń yłłtséh háł'ĵĵ: áíná' nńee daalıńłzhgé' bíı ałch'ıséhií bighą ch'éh hist-séh nzi l'é'e. ⁴ Áík'ehgo náłseełí yáđn náđilwodgo Jesus

ch'égháh doleelyú gashđla'á nan'áhi yiká'zhĵ' hayáá.

⁵ Jesus áígee nyááná' hadag déz'ĵĵńá' gábińłnii, Zacchéus, dáhałe gódah ch'ıńńh; đíí ĵĵi nich'ĵ' hasta' deyáá. ⁶ Áígé' dáhałego gódah ch'ıńńzaago yaa bił gozhóqgo gowayú yĵ onát'aazh. ⁷ Nńee áí daayłłtsaąńá' bída'łłtaħgo gádaanĵi, Nńee doo bik'ehyú át'ée dahń yaa hasta' oyáá. ⁸ Zacchéus nnyáágo Jesus gáyıńłnii, ShiNant'a', dawahá shıyééhíí ĵĵ'gé' tédáat'iyéhií baa hishńłł; áíná' dahat'łhita bee bich'ĵ' nashich'a'yúgo, đĵĵđn dábitisyú da'ágánáołągo bich'ĵ' nanáđihishńłł. ⁹ Jesus gábińłnii, Đíí ĵĵi behasđách'ıgháhíí kogee naháztaaníí bee bá goz'ąą, Zacchéus ałđó' Abraham bich'ą'gé' bi'dishch'ini at'éeđo. ¹⁰ Shıí, nńee k'ehgo Niyááhíí, nńee ch'aonezdeehíí biká daadesh'ĵĵ łá'ıí hasdáhishńłłhíí bighą niyáá. ¹¹ Nńeehíí ıdaayésts'aągo Jesus łłch'ıgót'aahgo na'gonı'ıí yee bił nanádaagołńi', Jerúsalemýú dá'azhą hígháhíí bighą, łá'ıí Bik'ehgo'ih'i'ńńń nant'aa doleelí dagoshch'ĵ' ch'ı'ńńah áile' daanzĵhíí bighą. ¹² Łah nńee ızisgo at'éhi ńzaadyú oyáá, nant'án ábi'đilńe'go, áígé' nádąhgo. ¹³ Nńee gonenan bánada'ızıidi, Yushdé', daayłńńiđgo, bestso pounds holzéhi dałá'ągo daant'ĵĵgee yita'ızńi gáyıńłniigo, Đíí zhaalihíí bigowáhgo ádaale', danáńsđzaazĵ'.

¹⁴ Áíná' nńee áígee daagolıńií daabich'ółaałı bighą ch'ıńií nada'ıahíí biké' odais'a' gádaanĵigo, Đıń nńeeńń doo nohwınant'a' hileeh hádaahi'ĵĵ da. ¹⁵ Nant'án ábi'đelzaagé' náđzáágo, Shánađ'ızıidi zhaali baa daasıńıłı yushdé' shá daabiłdołńiđ, ĵĵi l'é'e, dałá' daant'ĵĵgee zhaali da'kwıí ádaizlaahíí bígonsĵhíí bighą.

¹⁶ Da'łłtsé baa nyááhń gábińłnii, Shinant'a', nizhaalihíí gonenan itisyú áńayıđlaa. ¹⁷ Áík'ehgo gáyıńłnii, Nłt'éeđo shána'ızıidi, nłt'éeýú áńđzaa łąą: da'ayąhá ndi nłt'éeđo shá áńlaahíí bighą gonenáágo kĵ gozńiıı bá nant'áágo áńishłe'. ¹⁸ Iké'gee nanáđzááhń gńĵĵ, Shinant'a', nizhaalihíí ashđla' itisyú áńayıđlaa. ¹⁹ Áík'ehgo gáyıńłnii, Nihíí ashđla'go kĵ gozńiıı bá nant'áá doo. ²⁰ Ła' nanáđzáágo gńĵĵ, Shinant'a', kóh nizhaali, bił isıđisgo ná słńé' nı: ²¹ Nńee doo begónedząą dahi ńłĵĵhíí bighą nénásđzid: hat'ıí doo ninne' dahíí dahnné', hat'ıí doo k'edıńlaa dahíí náhigéésh. ²² Nant'ánhíí gábińłnii, Đanı niyat'ııı bee ch'éédéńł'ąą, nchq'go shána'ızıidi. Nńee doo begónedząą dahi nshĵĵgo bígońłsĵ, doo ni'ńiné' dahíí náđishné'hi, łá'ıí doo k'edıłáá dahíí náhishgeeshi:

²³ Hat'ıí bighą áíná' shizhaalihíí doo shá ha'áńńil da, kú náńsđzaago bíńagodzaahíí bił hanańil doleel nı? ²⁴ Nńee bit'ahyú nadaazińií gáyıńłnii, Bizhaali bich'ą' nadaadołńiıłgo nńee bizhaali gonenanńń baa daanołńiıł. ²⁵ (Nohwinant'a', áń la' ałk'ıná' gonenan bíyéé, daabińłnii.) ²⁶ Gádaanołhwiłdishńńi, Dakówa hat'ıí kıyééhíí kaa nado'ńé' doleel; łá'ıí doo hat'ıí kıyéé dahíí, kıyéé l'é'e ndi kich'ą' nadido'ńé' doleel. ²⁷ Áíná' đíí daashich'ółaałı, doo binant'a' hisłteeh hádaashit'ĵĵ dahíí, kú shidáhyú ndaahłł'e'go shıńáál nadaatseed.

²⁸ Jesus aął nagosńi'ńá' áđn dahiyaa wáyú Jerúsalemýú. ²⁹ Béthphage łá'ıí Béthany k'ad yaa highánná', đził Olives holzéhi sı'ąągee nyááná' bitsłke'yu naki oyił'a',

³⁰ Gáyihniigo, Ti'i, nohwádnú gotahyú do'laash; dáha'a'laashgee túlgayé zhaazhé dahast'ó'qo baa no'laash, t'ah doo hwahá hadn' yiká' dahndaahi da: áí k'e'ofadgo kú nánotoqos. ³¹ Dahadn', Hat'íí bigha k'e'ofad? nohwihniyúgo, gábitdido'niit, NohwiNant'a' hát'íígo áhiit'íí. ³² Do'laash, yihni n'íí dahazh'aazh, áík'ehgo Jesus dá ábitnii n'íí k'ehgo túlgayé zhaazhé yaa n'áázh. ³³ K'edaayi'adná' nnee áí túlgayé bíyéhihi gádaabitnii, Hat'íí bigha túlgayé zhaazhé k'e'ofad? ³⁴ Gádaayihni, NohwiNant'a' hát'íígo áhiit'íí. ³⁵ Áígé' túlgayé zhaazhé Jesus yaa daizloqzgo bidiyagéhií biká' dahdaihezniiná' Jesus yiká' dainesdaa. ³⁶ Bit' higaayú bádnyú nnee bidiyagé yídaagosteel lé'e. ³⁷ Jerúsalemyú k'ad yaa higháhgo, dził Olives holzéhi sí'aaqé' hayaa iditingee biké' nálseelí izisgo áná'ol'íí daayiltsaahíí bigha bit' daagozhó'qo Bik'ehgo'ih'i'nañ ya'ahédaanzigo nádaadidilghaazhgo gádaanii nkegonyaa: ³⁸ Ízisgo Nant'án, nohweBik'eh'n bizhi' yee higaatn' ba'ahégosini at'éé: yaakáyú itch'í'gont'éé, da'tisé goz'aaqee idindíín. ³⁹ Nnee biñáát ágot'íídií lá' Phárisees daanlíni Jesus gádaayihni, Itch'ígó'aahíí níni, níké' nálseelí, Doo daagonot'ch'aad da, daabitnii. ⁴⁰ Áíná' gádaayihni, Áí doo daagonot'ch'aad dayúgo dá tséé ndi nádaadidilghaash go'íínohwit'dishni.

⁴¹ Athánégé' higaatná' k'ij goz'níli yiltsaago yaa hichag. ⁴² Gáñíigo, Díí jii ndi hat'íí bee niyi' itch'í'gont'éé doleelí bígoñts'yúgo n't'éé doleel' ni! Áíná' naa ch'anal'í. ⁴³ Nik'edaannihíí niñaa teedaagodigeedgo teezh niñaa teedn'aago doo hwaa ch'ígót'í' da doleelí bich'í' goldoh. ⁴⁴ Nkínádaanidit'eeh doo, ni lá'íí nichagháshé niyi' daagolííni; doo lá' hayú tséé itk'idaanasdláágo ádaanile' da; Bik'ehgo'ih'i'nañ naa nyááná' doo bígoñts' dahíí bigha. ⁴⁵ Da'ch'okaaq' goz'aaq' yuné' Jesus ha'ayáago ákóne' baa nada'nihií ch'í'nihiyood nkegonyaa lé'e; ⁴⁶ Gádaayihniigo, Díínko beke'es-hchij, Shik'ijí k'ij biyi' da'ch'okaaq' at'éé, áíná' nohwihí daan'ííhíí bigowa' ádaagosolaa laa. ⁴⁷ Dawa jii da'ch'okaaq' goz'aaq' yuné' itch'ígó'aah lé'e. Okaaq' yedaabik'ehi lá'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'it'ch'íhi lá'íí nnee itisgo nadaandeehi daabizil'hee hádaat'íí, ⁴⁸ Ndi doo hago ádaabile' da: nnee n't'éégo bich'í' ídaayést's'aaq'íí bigha.

20 Łah da'ch'okaaq' goz'aaq' yuné' Jesus nnee yit' ch'ígó'aahgo n't'éégo na'gon'íí yaa nagoln'igo okaaq' yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníí ye'ik'eda'it'ch'íhi, lá'íí Jews yánazíni baa hikaigo, ² Gádaabitnii, Hadn' bik'ehgo ánánt'íí, nohwit' nagoln'í, hadn' naa godin'á'q'go ánt'ííh? ³ Jesus gádaabitnii, Shíí at'dó' da'la'á nanohwídishkid; áí shił nadaago'ni': ⁴ Ya' John baptize ádaagole'íí yaaká'gé'go née, dagohíí nnee bich'á'gé'go née? ⁵ Łit' yádaat'í'go gádaat'í'ni, Yaaká'gé'go daan'nihiyúgo gánohwit'dinii, Áíná' hat'íí bigha doo daahot'laa da lán? ⁶ Áíná', Nnee bich'á'gé'go, daan'nihiyúgo: nnee nohwit' teedaats'it'ne': John da'anii Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú na'iziidi nlij' daanzihíí bigha. ⁷ Áík'ehgo, Doo baa nadaagoln'í' da,

daanii. ⁸ Jesus gánábitdo'niid, Shíí at'dó' hadn' bik'ehgo ánásht'ííhí doo nohwit' nagoshni' da. ⁹ Jesus díí itch'ígót'aahgo na'gon'íí yee nnee yit' nanagoln'í nkegonyaa; Ła' nnee dasts'aa k'eidnláágo bá yinádaadéz'íni yá ch'ígohet'aaq'na' lahyú ni' goz'aaq'ú óyáá, ákú sidaago nzaad begodigháhyú. ¹⁰ Da'nest'á'q'gee ngonyáágo la' bá na'iziidi bidasts'aa bá yinádaadéz'íni yich'í' oyi'la', binest'á' la' bá náyiné'go: áíná' dasts'aa bá yinádaadéz'ínihií nbída'esht'izhná' dá dílk'qohgo onádaabis'a'. ¹¹ Bána'iziidíí lá'íhi onaayí'la': áñ at'dó' nyída'esht'izhgo yiniidaagodezlaaná' dá dílk'qohgo onádaais'a'. ¹² Áígé' taagigee onaayí'la': áñ at'dó' yinída'desnihgo ch'ídaist'e'. ¹³ Dasts'aa hentííni bíyéehíí, Hago asht'e' nni. Shiye' shił nzhónihi dish'aa: áñ zhá daayiltsaago daidnt'sj doleel' shj. ¹⁴ Áíná' dasts'aa yinádaadéz'íni áñ daayiltsaqa' gádaat'í'ni, Díí dasts'aa hentííni bíyéé doleelí at'éé: halaq, daazot'dee, áígé' bíyéé doleel' n'íí daanohwíyéé doleel'. ¹⁵ Áík'ehgo dasts'aa hentííni yiyi'gé' ch'ídaist'e'go daizes-h'ij. Áíná' dasts'aa hentííni bíyéhi hago ádaabile'sha'? ¹⁶ Áñ nádáhgo dasts'aa bá yinádaadéz'íí n'íí naitseedná' dasts'aa hentííni lá'íhi yá ch'ínágohet'aah. Nnee áí daidezts'aaq'na' gádaanid, Begoln'eh hela'. ¹⁷ Áíná' yine'íígo gádaabitnii, Áíná' díí beke'esch'iihíí hat'íí golzeego ágolzee, Tséé k'ij ádaagole'íí yó'odaisne' n'íí, ihagon'á'q'gee da'it'sé sí'aaníí silij? ¹⁸ Dahadn' áí tséé yiká' nágo'yúgo bizéigo ábile'; áíná' dahadn' áí tséé biká' nalto'yúgo ik'án k'ehgo ábile' doleel'.

¹⁹ Da'áígee begoz'aaníí ye'ik'eda'it'ch'íhi lá'íí okaaq' yedaabik'ehi itisyú nandeehí, itch'ígót'aahgo na'gon'íí yee hadzii n'íí bíí ádaabitniigo yídaagots'ihíí bigha ha'ádaite' hádaat'íí, ndi nnee da'la'adzaahíí yédaasdzii'. ²⁰ Daabinel'íígo anadaal'izi bich'í' odais'a', nnee nzhóni ádaadil'ijgo, Jesus biyati'íí bee daahiljizh daanzigo, nant'ánchañ baa daanteehgo baa yá'iti' doleel'go. ²¹ Áík'ehgo nabídaadit'kidgo gádaabitnii, Itch'ígó'aahíí, n't'éégo yánt'i', lá'íí da'áígee itch'ígó'aahgo bídaagonlzi, nnee doo la' itisgo sínt'ij da, dawa nich'í' dáft'e'e, Bik'ehgo'ih'i'nañ bich'í'zhinéé goz'aaníí da'aniigo baa itch'ígó'aah: ²² Ya' Caesar bich'í' nadaach'niit'go begoz'aaq' née, dah dó'nolij? ²³ Áíná' nadaach'aahíí yígóts'jgo gádaabitnii, Hat'íí bigha yasht'íí bee daashot'jizhgo ádaashit'ido'niid? ²⁴ Zhaali, penny holzéhi, la' shaa no'laahgo nesh'íí. Hadn' be'ilzaa, hadn' bizhi' biká' dahgoz'aaq' Caesar bíyéhi laa, daabitnii. ²⁵ Jesus gánádaabitdo'niid, Caesar bíyéehíí Caesar baa daanot'niit, áíná' Bik'ehgo'ih'i'nañ bíyéehíí Bik'ehgo'ih'i'nañ baa daanohniit. ²⁶ Nnee biñáát Jesus anííhíí doo bee daahiljizh at'éé da: áíná' t'aaq'zh' hanadzihíí baa bit' díyadaagot'eego, doo hat'íí daanii da lé'e.

²⁷ Áígé' la' Sádducees daanlíni, nanezna' n'íí doo naadiikáh da daan'íhi, Jesus yaa hikaigo nabídaadit'kid, ²⁸ Gádaaniigo, Itch'ígó'aahíí, Moses gáñíigo nohwá k'e'eshchij lé'e, Ła' nnee bik'isn bí'aad yich'á' daztsaayú-go, bichagháshé doo la' dayúgo, nneeh' bik'isn n'íí

bí'aad yił nnádo'neetgo bik'isn níí chagháshé bá ágodolñiit, ñiigo. ²⁹ Łah nñee iłk'isn gosts'idi daanlijj lé'e: áí da'it'séhií nñáágo bichagháshé doo łá' dago daztsąą. ³⁰ Bik'isn nakigeehíi isdzánhií yił nnaná'ńáágo bichagháshé doo łá' dago dananást'sąą. ³¹ Taagigeehíi ałdó' isdzánhií yił nnaná'ńáágo dananást'sąą; gosts'idi-híi dawa da'ágánádaadzaa: bichagháshé doo łá' dago nanezna'. ³² Dá'ík'éyú isdzánhií ałdó' daztsąą. ³³ Áík'ehgo nanezna'gé' naach'idikáhgee hayíi bí'aad doleet, iłk'isyú gosts'idihíi dawa yił nadaazñaaná? ³⁴ Jesus gádaabiłñii, Nñee díi ni'gosdzán biká' nakaihií nná-daalse', ndaagohiñiitgo nnádaalse': ³⁵ Áíná' yaaká'go yił da'otagihíi nanezna'gé' naadikaigo doo nnádaalse' da, doo ndaagohiñiitgo nnádaalse' da: ³⁶ Doo nanánne' da: Bik'ehgo'ihí'ńań binal'a'á yaaká'yú daagolínii k'ehgo daagolijj; naadikahií itah daanlijjgo, Bik'ehgo'ihí'ńań bichagháshé daanlijj. ³⁷ Nanezna'íi naadiikáhgo Moses, ch'il yaa nagosñi'íi bee nohwich'j' dá'ígó'zigo ágolaa, gáníigo, Bik'ehgo'ihí'ńań, Abraham yokąąhń, da'án Isaac, Jacob ałdó' yokąąhń, yiłñiigo yozhii. ³⁸ Áń doo nanezna'íi yokąąhń nlijj da, daahinaahíi zhá: nñee nanezna' ndi Bik'ehgo'ihí'ńań binadzahgee t'ah daahinaa.

³⁹ Áíge' begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi łá' gádaabiłñii, Iłch'ígó'aahíi, nłt'éégo háńdzii. ⁴⁰ Áí bikédé'go nñee daaste'go doo hadń nabinánłkid da. ⁴¹ Jesus gáná-daabiłdo'ñiid, Hago'at'éégo, Christ David biye' nlijj, daach'ñii áíná? ⁴² David dabií naltsoos Psalms holzéhi biyi' k'e'eshchijj gáníigo, Bik'ehgo'ihí'ńań sheBik'ehń gáyit'ñiid, Shigan dihe'nazhińéégo síńdaa, ⁴³ Nik'edaanñiihií ni'isna' ashłe'go niketł'ááhyú nińilzhj'. ⁴⁴ David, sheBik'ehń biłñiigo bozhíi, áík'ehgo hago'at'éégo biye' nlijj áíná?

⁴⁵ Nñee dawa bídaayést'sąągo Jesus bitsiłke'yu gá-daayit'ñii, ⁴⁶ Begoz'aanii ye'ik'eda'it'chíhi baa daagonotsąą, áí bidiyágé daanñeezihi daagolijjgo nakaigo, łá'íi na'hiñiit nadaagoz'ąąyú bich'j' ádaach'ñiigo zhá bił daagozhóq, łá'íi Jews ha'ánátséh nagozñil yuñe' nñee yánazini dahnádinbjhyú itah dahnaháztąągo, łá'íi da'adaągeee nñee ízigo ádaat'eehií dahnádinbjhyú zhá itah dahnaháztąągo bił daagozhóq. ⁴⁷ Áí isdzáné itsaa daanłini bigową yich'ą' nádaagohi'aa łá'íi daazhógo ádaañiigo nzaad gont'igo da'okąąh: áí itisgo biniigonłt'éégo bándagodot'aał.

21 Jesus hadag déz'jigo nñee ízis da'it'iinií zhaali biyi' ohilkaadíi biyi' yuyaa bizhaali odaayihilkaadgo yiłtsąą. ² Áíge' isdzán itsaa nłini tét'iyéhi zhaali naki doo ilijj le'at'éhi oyilkaadgo yiłtsąą. ³ Áík'ehgo gáníi, Da'aniigo gádaanohtłishñii, áí itsaa tét'iyéhií nñee dawa zhaali odaiheskaadíi bitisgo zhaali oyilkaad: ⁴ Nñee ízis da'it'iinií bizhaali Bik'ehgo'ihí'ńań yaa daay-ñiitgo zhaali biyi' ohilkaadíi biyi' yuyaa odaiheskaad: áíná' itsaahń tét'iyé ndi bizhaali da'ái zhá goyiłini oyilkaad.

⁵ Nñee łá' da'ch'okąąh goz'aanii tséé dénzhónéhi łá'íi dawahá dénzhónéhi ndaayihezñiilíi be'ágolzaahi yaa yádaakti'ńa' Jesus gáníi, ⁶ Díi dao'iinií tséé iłk'á' dah-nagozñilíi doo łá' iłk'á' dahnast'ąą da doleet, dawa nanehiłkaad doleet. ⁷ Áík'ehgo nabídaadiłkidgo gá-daabiłñii, Iłch'ígó'aahíi, da'os'ah ágonéhi, dawa be'ágoné'go hat'íi bee bígózj doleet? ⁸ Áík'ehgo gábiłñii, Ádaa daagonłdzaą, nñee łá' ch'a'onohłt'e' hela: łąągo shizhi' yee daahikáh doleet, Shíi Christ nshijj; ałk'iná' Christ nádaakti' biká' ngonyáá, daañiigo: áí biké' dah-dołkáh hela'. ⁹ Áíge' nagonłkaadíi łá'íi iłch'j' nadaagont'ogíi baat'idaanołsñi ndi doo nđaałdzid da: áí iłtsé begolñe'hi at'éé; ndi nnágodáhíi doo dagoshch'j' begolñe' da. ¹⁰ Áíge' gánádaabiłdo'ñiid, Nñee iłtah at'éégo hadaazt'íi iłch'j' nanágonłkaad doleet, łá'íi nñee dałá'á binant'a' daagolíniihií ałdó' iłch'j' nanágonłkaad doleet. ¹¹ Da'adzaayú ízigo ni' nagoñi'naa doleet, shińá' góyéehíi benagowaa doo, łá'íi nadaagont'ogíi iłtah at'ééhií benadaagowaa doleet; dázhq négodzidíi łá'íi godiyjgo be'ígóziníi yaaká'gé'go bee ádaagot'j' doleet. ¹² Áí dawa t'ah doo hwahá begolñe' daná' nñee daanohtłitsoodgo nohwini-idaagodile' doleet, Jews ha'ánátséhií bich'j' odaanohtłit'e' doleet, łá'íi ha'ádaanohtłitkaad doo, łá'íi shizhi' bee daanohtłit'ozhíhií bighą ízigo nant'án łá'íi nant'ánchań biyahzhj' nádaanohtłit'eeh doo, nohwaa yádaakti'go. ¹³ Dzaągeee shá nadaagoñi' doleet. ¹⁴ Doo iłtsé hat'íi dishñiit shijhií baa natséskees dago nohwini' ładaale': ¹⁵ Shíi yati' nohwaa hishñiit doo, góyąągo ádaanohtłit'j' doleet, hayíi nohwaa dahdaagoz'aanii doo nohtłit'isgo hanádaadziih dago, doo nohwaa daagodiit'aah dago. ¹⁶ Dá daanohtłitaa, nohwimaa, nohtłit'isyú, nohtłit'íi, łá'íi nohtłit'eké ndi nohwaa yá-da'it'igo ndaanohtłit' doleet; łá'íi ádaañiigo nohwíi łá' nadaanohtłitseed doleet. ¹⁷ Shizhi' bee daanohtłit'ozhíhií bighą nñee dawa nohtłit'edaanñi-ih doleet. ¹⁸ Da'ágát'éé ndi nohtłitsits'in biká'gé' nohtłit-sizilíi dałá'á ndi doo ch'a'odeet da doleet. ¹⁹ Daagoyéégo nohtłit'j' na'idziid ndi hadag ádaanołt'ee, áík'ehgo nohtłit'isziinií bídaagowa'. ²⁰ Jerúsalemyú siláada bińaa łeednt'igo daof'jyúgo, daagot'chqohíi biká' ngońhgo bídaagonłsñi doo. ²¹ Nñee Judéa golzeeyú daagolínii dził naz'aanii yich'j' okeeh doo; Jerúsalem yuñe' daagolínii ch'ínókáh; łá'íi da'dányú daagolínii Jerúsalem yuñe' dáko ha'aokáh hela'. ²² Iłk'iná-godildqohíi goldoh biká' ngowaa, baa k'e'eshchiinií dawa begolñe' doleet. ²³ Áígeee goldohíi daaltsaaníi łá'íi isdzáné mé' daabiłbe'íi bá góyéé doleet! Ni'gosdzán biká' góyéégo nagowaa doo, díi hat'íi áígeee bini-idaagodidolñiit. ²⁴ Bésh be'idiltłishé bee nabi'ditseed doo, łá'íi nñee iłtah at'éégo hadaazt'íi bi'isna' daanlijj doo: doo Jews daanlijj dahíi Jerúsalem yiká' nakai doleet, doo Jews daanlijj dahíi ął bengonyaazhj'.

²⁵ Ch'ígona'ái, t'égona'ái, łá'íi ts'it'sqósé biyi' godiyjgo be'ígóziníi hit'j' doo; ni'gosdzán biká' nñee iłtah at'éégo hadaazt'íi hat'íi bighą ánágot'j' doo yídaagot'sñi dago

bitah góyéego nagowaa doo; túnteel ła'íi túnteel ná-didáhíi díyat'éégo ánií doleet; ²⁶ Ni'gosdzán biká' hago ágonéh shjhíi bik'e nnee natsídaalyiz doleet: yaagé' be-nagowodíi ndi nahi'naa doo. ²⁷ Áígee ániíta shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, yaak'os biyi'gé' shinawod bee, ła'íi dážhó shich'á'idindláadgo náshdaatgo daashidotseet. ²⁸ Díi benagowaahíi bee nkegonyaaná' hadag yaa daano't'ąągo hadag daade'łłi; hasdánohwid'i'niíi biká' ngonyááhíi bighą. ²⁹ Iłch'ígót'aahgo na'goni'íi yee yił nagol'ni; Fig bitsinií ła'íi tsj dawa daano'łłi; ³⁰ Bit'ąą ná-daagodleetgo daa'łłina' k'ad shij nágodleehgo bí-daagonotsj. ³¹ Da'áik'ehgo ái be'ádaagone'íi goldohgo daa'łłina' Bik'ehgo'ih'i'nań nant'aahíi biká' nagowaago bídaagonotsj doo. ³² Da'anii gádaanohwidishnii, Díi daalinolt'łłi doo nohwee ch'igońáh da, díi ádaanohwidéniidíi dawa begolzaago zhá' ³³ Yáa ła'íi ni'gosdzán biłgo bech'igońáh doleet, áiná' shiyat'íi doo bech'igowáh da doleet.

³⁴ Ídáadaadesól'łi, daazhógo anákeet'íi, bił nádaagodi-yisíi, ła'íi ni'gosdzán biká' ágot'eehíi doo bee ádaano't'ee da le'; ágádaano't'ee yúgo dánohwinats'ąąná' ái bijij dánko bee nohwiká ngododaati at'éé. ³⁵ Ái bijij be'ijizhe iłjizhíi k'ehgo nnee dawa ni'gosdzán biká' daagol'niíi bee biká' ngowáh. ³⁶ Áik'ehgo dákozhá daado'łłi ła'íi da'otkaąh, áik'ehgo nohwidziilíi nohwá ágolzaahíi bee ái ágone'íi dawa bich'á'zhj' ádaańe' doleet, ła'íi shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, shidáhzhj' daadotsjłł. ³⁷ Dajij bi-igha Jesus da'ch'okaąh goz'ąą yuńe' iłch'ígó'aah; t'é'go-híi dził Olives golzéhi si'ąąyú bee náikáhyú onadáh lé'e. ³⁸ Dážhó t'atbj nnee dawa da'ch'okaąh goz'ąąyú ni-hikáh lé'e, bídaayést's'ąąyú.

22 Bán benilzoolé da'ádłhgo bán álzaahi daadaaníi, bitis hagowáh n'íi bee bíná'goniihgo holzéhi athánégé' begogaat. ² Okaąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíi ła'íi begoz'aanií ye'ik'eda'it'ch'ihi Jesus dáha-go'at'éégo daayizitheego ch'éh yiká daadéz'łłi; nnee yé-daaldzidhíi bighą.

³ Áigé' Judas, Iscáriot holzéhi, Satan bihiyáa, án nakits'ádahíi itah níni. ⁴ Judas dahnyaago okaąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíi ła'íi bisiláada yá-nadaant'aahíi hago'at'éégo Jesus ch'íyí'aah doleetíi yaa yił yádaati'. ⁵ Ái yaa bił daagozhóqógo zhaali ła' baa daach'iné'go ndaagoch'is'ąą lé'e. ⁶ Judas bił dábi'ehgo hago'at'éégo Jesus ch'íyí'aahíi yiká déz'łłi, nnee da'at'at'ééhíi doo ła' daná'.

⁷ Bán benilzoolé da'ádłhgo bán álzaahi daadaaníi bi-jijgee ngonyáa, dibel'łi zhaazhé zesdjigo Bik'ehgo'ih'i'nań baa hi'né', bitis-hagowáh n'íi bee bíná'goniihgo. ⁸ Jesus Peter ła'íi John oyi'ła' gánłigo, Bitis-hagowáh n'íi bee bíná'goniihgo da'adaaníi nohwá iłch'ígote', da'idaąą doleetgo. ⁹ Áigé' gádaabińii, Hayú ná iłch'ígohiidle' hánt'łłi? ¹⁰ Jesus gádaabińii, Kłh gozłil yuńe' ha'ła'aashgee ła' nnee tús tú beyo'áti nohwaa higháh doleet; hayíi goz'ąą yuńe' ha'agháhíi biké' ha'ła'aash; ¹¹ Áígee bigową golińií gáyitdońiih, Iłch'ígó'aahíi gánińii, Gosta' nakaahíi hayú bágoz'ąą,

ákone' bitis-hagowáh n'íi bee bíná'godnińhgo shit-silke'yu bił da'ashaąą doleet? ¹² Áik'ehgo ik'ehyú dahná-gost'ąą yuńe' atk'iná' dawa sińili bił nkáh doleet; ákone' nohwá iłch'ígote'. ¹³ Ákú ó'áázh, áik'ehgo Jesus da'ádaabińii n'íi k'ehgo yaa n'áázh: áígee bitis-hagowáh n'íi bee bíná'godnińhgo da'adaaníi iłch'í'daizlaa. ¹⁴ Da'adaąągee ngonyáago bitsilke'yu biłgo dahdinezbj lé'e. ¹⁵ Gádaayińii, Doo hwahá shini-igodilńe' díi bitis hagowáh n'íi bee bíná'goniihgo da'adaaníi dážhó nohwil daashaąą hásh'łłi ni': ¹⁶ Doo naanášhdáą da, Bik'ehgo'ih'i'nań bilatt'áhgee goz'ąąyú díi bee bíná'goniihíi begolzaago zhá, nohwilishnii. ¹⁷ Idee yee náidnkaągo ya'ahénzigo oskaądgé' gánłi, Díi nádaado'laahgo daano't'ijgee ła' da'otdlaąh: ¹⁸ Gáno-hwidishnii, Kogé' godezt'igo dasts'aa bitoohíi doo naanášhdłáą da, Bik'ehgo'ih'i'nań nant'aa doleetíi be-godeyaago zhá.

¹⁹ Áigé' bán náidn'ąągo ya'ahénzigo oskaądná' iłk'idaizné'go bitsilke'yu yitaińiih gánłigo, Díi shits'í at'éé, nohwaa hi'né'hi: díi be'ánadaat'łłi, bee shíná-daadońihgo. ²⁰ Da'áik'ehgo atdó' da'ch'iyáánií bikédé'go idee beda'iskaanií náidnkaągo gánłi, Díi idee besikanihíi shidit nohwá idijoolíi bee ániidégo Bik'ehgo'ih'i'nań ła'íi nnee biłgo łangont'aahi at'éé. ²¹ Ła' ch'ishí'aahíi kú bił ishąą, biká'da'adané yiká dahdésnii. ²² Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, dá shá ngolch'inií she-godol'ni: áiná' ch'ishí'aahíi bá góyéé doleet! ²³ Bit-silke'yu na'ídaadiłkidgo nkegonyaa, gádaańłd'niigo, Hadń nohwitahyú níni ágáńe'?

²⁴ Łada'dit'áh nkegonyaa, Nohwitahyú hadń itisgo at'éhi baa ch'ini doo? daańłd'ni lé'e. ²⁵ Jesus gá-daabińii, Doo Jews daanłi dahíi ízisgo binadaant'a'íi is-ná ádaayiłsigo yá nadaant'aah; ła'íi nnee yá-nadaant'aahíi ich'odaan'ihíi daaholzee. ²⁶ Ái k'ehgo doo ádaano't'ee da: nohwitahyú ła' itisgo at'ééhíi dá'iké'yú naghahíi ga'at'éé le'; itisgo nandeehíi kánada'iziidíi ga'at'éé le'. ²⁷ Hayíihíi itisgo at'ééhíi, biká'da'adané yich'j' dahsdáhihíi néé, ya' bána'iziidhíi néé? Biká'da'adané yich'j' dahsdáhihíi go'łłi. Áiná' shihíi nohwá na'iziidhíi k'ehgo nohwitah nshłłi. ²⁸ Góyéégo shich'j' nagowaa ndi nohwíi da'akú shil daano'łłi ni': ²⁹ Beshik'eh doleetíi shiTaa shaa gon'áánií k'ehgo, benohwik'eh doleetíi no-hwaa dinsh'aah; ³⁰ Nansht'aayú ná'ishdjihíi nohwil da'ashaąą doleet, ła'íi nant'án dahsdaagee dah-nadaasółtąą doleet, Israel nakits'ádah hat'íi bá nadaano't'aah doleet.

³¹ Simon, Simon, ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, náno-hwidinił hat'łłi, t'oh naghái ch'it'ch'ihíi k'ehgo ádaanohwidoliłgo: ³² Áiná' ni ná osékaąd ni', ni'odłłi doo bee yó'ogonáhgo da: shich'j' nnándzaago nik'isyú nłdzilgo ánádaandle'. ³³ Peter Jesus gáyilńii, She-Bik'ehń, nił ha'ánshteeshgo, nił shidizideego ndi atk'iná' naa ádinsht'ąą. ³⁴ Jesus gánańłdo'niid, Peter, tazhik'áné doo hwahá ádí'nił daná' taadn, Áń doo bi-gonsj da, shiłdinił, niłdishnii. ³⁵ Jesus gádaabińii, Nohwibestso bizis ła'íi izis bena'iltinií ła'íi nohwikee ik'e'an-

híi da'ádijhgo oidaanohwi'a'ná, ya' dahat'íhíta bí-daanofdijh lá née? Doo hat'íi da, daabiñii. ³⁶ Áigé' Jesus gádaabiñii, K'adíi hadn bibestso bizis la'íi izis bena'ilt-iníi gólíinií daidoné: hadn bibéshbe'idilttishé da'ádiníi bí'íicho baa nahóniihgo la' nayóñíih. ³⁷ Díi bek'e'eshchiníi dá be'ásh'idilne' goz'aq, nohwitdishñii, Begoz'aanií doo yikisk'eh ádaat'ee dazhí' bí da'ch'óhtag lé'e: hat'íi baa shak'e'eshchiinií dawa begolne'go goz'aq. ³⁸ Bitsilke'yu gádaabiñii, NohweBik'ehñ, díñ'ji, kúnko bésh be'idilttishé naki silaa. Jesus gáníi, Dá'aqat.

³⁹ Da'ch'iyáqgé' ch'ínyáago dził, Olives holzéhi, sí'aqyú onadáhií k'ehgo ákú onádzaa; bitsilke'yu biké' onákai.

⁴⁰ Akú nyááyú gádaabiñii, Nakída'dintaahíi bí-daanofdzil doleehíi bigha da'otkqah. ⁴¹ Tséé bee its'idesne'i hayú naltó' shjhií dábik'ehyú yich'á' nyááyú hilzhiizhgo okqah gáníigo, ⁴² ShiTaa, ni hánt'jyú ánagot'jyúgo, díi hishdlaq doleehíi shich'á'zhí' ánle': áiná' shíi doo beshik'eh da, ni zhá benik'eh. ⁴³ Yaaká'gé' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bí ch'í'nah adzaago, ntdzilgo ánábiidlaa. ⁴⁴ Dázhó biniigodelzaago dázhó ntdzilgo okqah lé'e: áik'ehgo bidilíi biká'zhí' dasta'go ni'yú nahikaad. ⁴⁵ Okqahgé' nádiidzaago bitsilke'yu, doo bí daagozhóq dahíi yik'e da'it'hoshgo, yaa nyáago, ⁴⁶ Gádaayitñii, Hat'íi bigha da'ot'hosh? Nádołkáhgo, nakí-da'dintaahíi bídaanołdzil doleehíi bigha da'otkqah.

⁴⁷ Jesus t'ah yałt'ina' nnee baa nántsáq lé'e, nnee Judas holzéhi, nakits'adahíi bí itah nlinihi, bádñ higaatgo, Jesus yit'ahzhí' nyáago yizts'qs lé'e. ⁴⁸ Jesus gábiñii, Ya' shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, shizaa nint'aqago ch'íshín'aah née? ⁴⁹ Jesus yit'ahzhí' naziinií hago ágone' shjhií bí idaagozigo gádaañii, NohweBik'ehñ, ya' bésh be'idilttishé bee da'ntłish née?

⁵⁰ Okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni binal'a'áhi la' yóntłizhgo dihe'nazhineégo bijaa naidntłizh lé'e. ⁵¹ Jesus, Dákozhí' áshle', daabiñii lé'e. Áñ bijaa'íi yedelñiigo náyilzii. ⁵² Áigé' Jesus okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi, la'íi siláada yánadaant'aahíi, la'íi nnee yánaziinií nádaabidit'eehgo baa hikaihií gádaayitñii, Ya' bésh be'idilttishé la'íi tsj be'idilttishé dahdaanoñitgo nánořsaa née, in'jhiíi daach'itsoodhií k'ehgo? ⁵³ Dawa jji da'ch'okqah goz'aq yune' nohwitah nashaa ni', ndi doo hago ádaashole' da ni': K'adíi bee nohwik'eh, goditłihíi bee nohwinawod gozłji.

⁵⁴ Áigé' daayitsoodgo onádaizt'e'go okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikjhyú yit hikai. Peter da'anahgé' iké' higaat. ⁵⁵ Okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikjñ binaa lé'dit'jñh yune' itñ'gee dedaach'idishjeego ch'ídinezbjñ, Peter ákú itah nezdaa. ⁵⁶ Isdzán na'iziidií Peter k'ó'zhí' nezdaago yitřsaa, yinel'jigo gáníi, Díñ nneehñ Jesus yit na'aash ni'. ⁵⁷ Áiná' Peter isdzánhií gáyitñii, Dah, án doo bígonsj da. ⁵⁸ Áigé' dé't'jhé hik'e la' nnee biitřsaaqo gánábitdo'niid, Ni atdó' ál itah nłji. Áiná' Peter nneehíi gáyitñii, Doo ál itah nshłj da. ⁵⁹ Dała'a'á łenádihikeez hak'e la'hiíi gánábitdo'niid, Da'aniigo díñ nneehñ Jesus yit nłji ni'; Gálileegé' nneehi nłji. ⁶⁰ Áiná' Peter nneehíi gányitdo'niid, Shíi hat'íi nñiigo áññii shjhií doo bígonsj

da. T'ah yałt'igo tazhik'áné áññiid. ⁶¹ Áik'ehgo Jesus Peter yich'í' nanesne'go yinel'jid. Peter Jesus, Tazhik'áné doo hwahá ad'ñiih daná' taadñ, Doo bígonsj da, shíid-inñii, biñii níi yénalñiih. ⁶² Áigé' ch'ínyáago dázhó doo bí gozhóq dago hichag lé'e.

⁶³ Nnee Jesus yinádaadé'z'inihií baa daadloh la'íi ndaabinłhaat lé'e; ⁶⁴ La'íi biñáa nada'ist'í'go biniyú ná-dainłts'lná' nayidaaditkid gádaañiigo, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yánłti'yúgo, hadn nínłts'ł shjhií nohwit nagółñi'. ⁶⁵ Dayúweh nch'ó'go yich'í' yádaakt'igo daayoch'íid lé'e.

⁶⁶ Hayitk'áqyú nnee báyaníi, okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi, la'íi begoz'aanií ye'ik'eda'itłhíi dała'adzaagé' yánadaaltihíi bich'í'yú Jesus odaist'e'ná gádaabiñii, ⁶⁷ Ni Christ nłji née? nohwit nagółñi', Áiná' Jesus gádaabiñii, Shíi nohwit nadaagoshñi'yúgo doo daashółdlaq da doleet go'jji: ⁶⁸ La'íi shíi nanohwi-daadishkidyúgo doo shich'í' hanádaadołdziih da, doo ch'ínádaashidoł'aa da go'jji. ⁶⁹ Kogé' godezt'í'go Bik'ehgo'ihí'nañ binawodi dihe'nazhineégo shíi nnee k'ehgo Niyááhíi dahnshdaa doleet. ⁷⁰ Dawa gádaabiñii, Ya' Bik'ehgo'ihí'nañ biye' nłji née? Áik'ehgo gádaayitñii, Da'áigee ádaashidołñii. ⁷¹ Hat'íishá' bigha la' nnee baa yánánalti' doleet? Atk'iná' dabíi bizé' yee áññiidhií daadesiitřsaa, daañii.

23

Nnee dała'adzaahíi dawa nádiikaigo Pílate bich'í'yú Jesus yit onatsáq. ² Áigé' baa dahdaago'aa nkegonyaa, gádaañiigo, Díñ nneehñ dénch'ó'ego itłh'ígó'aahgo nnee ch'a'oyihitkaad, *Caesar* doo bich'í' nadaañoñii da, nohwitñii la'íi, Shíi Christ, ízisgo nant'án nshłji, ñii. ³ Pílate Jesus nayiditkid gáyitñiigo, Ya' ni Jews ízisgo binant'a'í nłji née? Da'áigee áññii, biñii, Jesus. ⁴ Pílate okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi, la'íi nnee dała'at'éehíi yich'í' hadziigo gáníi, Díñ nneehñ doo nagont'og ye'at'éé dago bígositřjid. ⁵ Ndi dayúweh gádaañii, Gálileegé' itłh'ígó'aah godeyaa lé'e, Jews daagolłłgee nnee dahot'éhé yit daagoshkish, áigé' kú bengonyaa. ⁶ Pílate díi yidezts'aqaná' na'ódiłkid gáníigo, Ya' díñ nneehñ Gálileegé' nagháhi née? ⁷ Hérod yánant'a'íi yiyi' naghaa łago yígotsjid, áigé' Hérod bich'í' obidoł'aad, Hérod k'adíi Jerúsalemyú naghaa lé'e.

⁸ Hérod Jesus yitřsaaqaná' dázhó yaa bí gozhóq: łáqago baat'ínzjhií bigha doo ániiná' yitřséh hat'łł da lé'e; godiyhgo áná'ol'jñií la' hostséh nzigo. ⁹ Áik'ehgo na'ódiłkidgo nzaad godeyáa ndi Jesus doo hat'íi biñii da. ¹⁰ Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi la'íi begoz'aanií ye'ik'eda'itłhíi bit'ah nazji, baa dahdaagoz'aanií yee nawode ádaañiigo. ¹¹ Hérod la'íi bisiláadahíi Jesus yaa daadlohgo yedaandit'jñh lé'e, áigé' dázhó nłt'éégo yik'e da'ilaago Pílate bich'í'yú onádais'a'.

¹² Hérod la'íi Pílate díi dab'itřséná' dázhó doo itłh'í' at'éé da níi, ániita ál bijji itł'eké silji lé'e.

¹³ Pílate okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi la'íi nadaant'aahíi la'íi nnee dała'áyíilaago, ¹⁴ Gáyitñii, Díñ nneehñ nnee ch'a'oyihitkaad daadoñiigo shaa bí

nołkaihn nohwiñáál nahódétkid ndi baa yádaaŋti'ihí doo da'añii dago bi'at'e' nŋt'éégo bígosítsjíd: ¹⁵ Hérod bich'iyú odaanohwi'la' ni; áiná' Hérod díí k'ehgo bí-gotsjíd: doo hat'íi yigha zidee bik'eh da, doo hago ánat'ijí da. ¹⁶ Áik'ehgo hab'i'itsaasgé' ch'ínánshteeh. ¹⁷ (Da'adaaŋgee kogo goz'aŋ l'é'e, nŋee la' ha'ásitini bich'ij' ch'ínáltee.) ¹⁸ Nŋee dála' nádidilghaazhgo, Ái nŋeehn yúwehyú, Barábbas nohwá ch'ínánhteeh, daañii l'é'e: ¹⁹ (Nŋee Barábbas holzéhi kŋh gozñilíi biyi' nant'an ago-het'aa nkegonyaa, la'íi nŋee nastseedhíi bigha ha'ábi'dolt'e'.) ²⁰ Nŋee dála'adzaahíi Pílate bich'ij' hananádzii, Jesus ch'ínáyiltee hat'ijígo. ²¹ Áiná' nŋee dawa daadilwoshgo gádaañii, Tsji'ina'áhi bíhołkałgo zodéé, tsji'ina'áhi bíhołkałgo zodéé. ²² Taadngee Pílate gánádo'niid, Hat'íi bigha, hat'íi bee nch'ogo adzaago? Shií díi nŋeehn doo hat'íi yigha datsaah dago bí-gosítsjíd: áik'ehgo hab'i'itsaasgé' ch'ínánshteeh. ²³ Áiná' nŋee dála'at'éehíi nawode daadilwoshgo gádaañii, An tsji'ina'áhi bíhołkałgo datsaah dábi'keh: daadilwoshíi bee nŋee dála'at'éehíi la'íi okáŋh yebik'ehi itisyú nadaandeehíi itis okai. ²⁴ Áik'ehgo Pílate nŋee dahá-daat'iinií begolŋe'go ngon'áŋ. ²⁵ Nŋee nant'an ago-het'aa nkegonyaa níi, nŋee nastseedhíi bigha ha'ábi'dolt'e'ihíi ch'ínáintjii, nŋee nádaabokeedhíi bigha: áigé' Jesus nŋeehíi dahádaat'ijyú ádaabile'go yaa yidin'áŋ. ²⁶ Siláada Jesus yił dahnasáŋyú la' nŋee Simon holzéhi, *Cyrénegé'* gólíni, k'edolzaagé' nadáti yiká ádaanniidgo tsji'ina'áhi yiká' dahdaistaŋ, án Jesus biŋe'gé' yá yogheetgo higaal. ²⁷ Nŋee dázhó łáŋgo biké' nałseeł, isdzáné ałdó' Jesus yaa chał daadilwosh l'é'e. ²⁸ Jesus bich'ij' adzaago gá-daabiñii, Isdzáné Jerúsalemgee daagonoñni, doo shíi shaa daałchag da, dánohwíi la'íi nohwichagháshé baa daałchag. ²⁹ Isdzáné doo da'itchi dahíi, bibishch'id biyi' doo mé' daagoleeh dahíi, doo daabi'dilbe' dahíi biyaa daagozhóŋ doleeł, daach'ididooníi dahadíi bijjii biká' ngowáh. ³⁰ La'íi gádaañii doleeł, Dzil ncha'ni, nohwik'zhij' nahigeeh le'; ch'ínálk'idíi, nohwik'i goziid le'. ³¹ Ch'il daadot'izhná' díi ye'ádaadzaayúgo, náhisgayú-gohíi hago ágoŋe'? ³² La' nŋee naki nch'ogo ádaadzaahíi biłgo kił onazáŋ l'é'e, nadaaki'ditseeđyú. ³³ Akú Cálvary golzeeyú kił nánzáŋyú tsji'ina'áhi bídaahaskał, nŋee nch'ogo ádaadzaahíi ałdó', Jesus ba'ashhahgé' dá'ał'an, la' dihe'nazhiŋéégo, la'íi be'eshganzhiŋéégo. ³⁴ Jesus gáníi, ShiTaa, díi nch'ogo ádaat'ijhíi bigha baa nádaagodín'aah; doo yídaagotsj dago ádaat'ij. Áigé' bidiyágéhií iłta'isniigo yigha da'diljoł. ³⁵ Nŋee bit'ahgé' nazjigo daabinełjii. Nant'an daanliinií ałdó' Jesus yaa yádaałti'go yaa daadloh gádaañii, la' nŋee hasdá-daayiniíhná' bíi ałdó' hasdá'ádóltee le'at'éhi, bíi Christ, Bik'ehgo'ih'i'nañ habiitiinií nlijyúgo. ³⁶ Siláada ałdó' be-daanit'ijhgo nk'óŋhi, vinegar holzéhi, bich'ij' dahyída'otł-si l'é'e, ³⁷ Gádaabiñii, Ni Jews ízisgo biNant'a'í níi'iyúgo, dáni hasdá'ánltee. ³⁸ Jesus bik'ehgee Greek, Latin, la'íi Hebrew k'ehgo k'eshchij l'é'e, gágolzeego, DÍI JEWS ÍZISGO BINANT'AI NLIÍ.

³⁹ Nŋee nch'ogo ádaadzaahíi, áigee tsji'ina'áhi yí-daayiskałií dála'á beńdít'ijhgo gábiñii, Christ níi' l'é'eyúgo hasdánohwiléh, la'íi ni ałdó' hasdá'ánltee. ⁴⁰ Áiná' la'ihíi ái ániñhíi gáyilñii, Ya' doo Bik'ehgo'ih'i'nañ beńldzid da, ni ałdó' dákoh niniigont'éé, dálekt'eego nohwá ngot'áŋ? ⁴¹ Nohwíi da'ánohwidilŋe' dábi'ehyú ánohwí'delzaa: áiná' díi nŋeehn doo nagont'og ye'at'éhi da. ⁴² Áigé' Jesus gáyilñii, SheBik'ehñ, nant'aáyú nyaago shénálñii doleeł. ⁴³ Jesus gábiñii, Shií da'aniigo gániłdishñii, Díi jii dázhó gózhóŋ goz'aŋyú shił níi' doleeł. ⁴⁴ Dáha'iz'aŋgé' taagi ne-henkééŋgo dahot'éhé godiłhił gozljii l'é'e. ⁴⁵ Ch'ígona'ái bich'á'idindíinií ásdjíd, kŋh biyi' da'ch'okáŋhíi biyi' yuŋe' daadintsoozi iłk'edláad l'é'e.

⁴⁶ Jesus nádidilghaazhgo gáníi, ShiTaa, shiyi'siziinií naa nshné: díi yee áñniidná' dá'iké'yú nádeyol. ⁴⁷ Siláada yánant'aahi díi ánałgot'ijdíi yiłtsaŋná' Bik'ehgo'ih'i'nañ yich'ij' ahénzigo gáníi, Da'aniigo díi nŋeehn nŋee nŋt'éhi nlij l'é'e. ⁴⁸ Nŋee daadéz'ijgo łáŋgo dála'adzaahíi dawa ánałgot'ijhíi daayiltsaŋgo bijjilálzhij' nádainłts'j'ná' onáskai. ⁴⁹ Jesus yídaagotsinií dawa la'íi isdzáné Gálileegé' biké' hikai níi' aŋahgé' nazjigo díi ánałgot'ijhíi daayiltsaŋ l'é'e.

⁵⁰ La' nŋee Joseph holzéhi, nŋee yánadaaltihíi itah níi; nŋee nŋt'éhi, dábi'ehyú át'éhi nlij: ⁵¹ (Nŋee yánadaaltihíi nadaagoshchijgo ánałda'ol'ijdíi Joseph doo hwaá itah ánat'ij da:) án Jews daanlíni bikŋh gozñil Ari-mathéa golzeegé' gólíni; Bik'ehgo'ih'i'nañ nant'aa doleełií ya'ohí l'é'e. ⁵² Díi nŋeehn Pílate yich'ij' oyáá, Jesus bits'ihíi yiyókeedgo. ⁵³ Tsji'ina'áhi yiká'gé' nanáid-nłtjigo nak'á'ligaihi yik'iyidesdz, áigé' tsébi'i'áŋgo ágolzaa yuŋe' nyintjii l'é'e, doo hwahá hadn ákóŋe' nnilteehi da. ⁵⁴ Jews daagonłsinií bijjii bee nkegonyaa gołch'ij'golŋe'íi bijjii l'é'e. ⁵⁵ Isdzáné Gálileegé' Jesus yił hikaihií tsébi'i'áŋyú Joseph yiké' hikaigo Jesus bits'ihíi hago'at'éégo nniłtjii shjhií daayiltsaŋ l'é'e. ⁵⁶ Onákaiyú iłkałolchini la'íi ik'ah yił iłch'ij'daizlaa; áigé' Jews daagod-nłsinií bijjii hádaayoł, dangot'aŋ l'é'ehíi k'ehgo.

24 Ái iskaŋ hik'e godilzinií bijjii dázhó t'ałbjgo tsébi'i'áŋyú iłkałolchini iłch'ij'daizlaa níi' odaizné, la' ałdó' yił hikai. ² Tsébi'i'áŋyú hikaigo tséé daadin'áŋ níi' yó'olyiz l'é'e. ³ Ákóŋe' ha'ákaigé' Jesus nohweBik'ehñ bits'ihíi doo hwaá da l'é'e. ⁴ Hayúshá' daanzj'ná' nŋee naki bidiyágé' dázhó bik'enadidlaadi bit'ahgé' nazjii siljii: ⁵ Isdzáné tsídaadolyizgo hayaa ádaadzaa nt'éégo nŋeehíi gádaabiñii, Hat'íi bigha hiñáhi nanezna'íi bitahyú hádaadeł'ij? ⁶ Áñ doo hwaá da, naadiidzaa: t'ah Gálileeyú naghaaná' gádaanohwiñii níi' benádaałñii shj, ⁷ Shií, nŋee k'ehgo Niyááhíi, nŋee binch'og daagolíinií baa shich'ilteehego tsji'ina'áhi biká' dastsaał, áiná' taagi jii hileehgo naadiishdáh. ⁸ Áik'ehgo ái áñii níi' yénadaalñii. ⁹ Tsébi'i'áŋgé' nákaiyú łats'ádahíi la'íi la' Jesus biké' hikahíi ałdó' bił nadaagosñi'. ¹⁰ Mary Mágdalene, Jóanna, la'íi Mary, James bimaa, la' isdzáné biłgo nadaal'a'á díi yił nadaagosñi'. ¹¹ Ndi daazhógo ádaañii daanzigo doo daayodłáŋ da. ¹² Áiná' Peter

nádiidzaago tsébií'í'ányú nádilwod; hayaa adzaago ákóné' déz'jíd, nak'á'igai n'íí daazhógo sinilgo yíłtsaą, áík'ehgo t'ąązhj' gowayú onádzaa, hagosaą' ágodzaa nzjgo.

¹³ Da'ái bijji ła' naki dilt'eego Jerúsalemhíí da'dányú gosts'idi dahgost'oyúshjgotah, Emmáus golzeeyú dezha'azh. ¹⁴ Díí ánágot'jjií dawa yaa ła' nagol'ni'go goldoh. ¹⁵ T'ah yádaalt'igo ła' nagol'ni' nt'éégo Jesus bit'ah nyáágo bił dahiskai. ¹⁶ Áíná' daineł'jji ndi hadń át'íníí doo bídaagotsjíd da alzaa l'é'e. ¹⁷ Jesus gá-daabiłnii, Hat'íí ła' baa ła' nagol'ni' goldoh, doo nohwil daagozhóq dago? ¹⁸ Dała'á, Cléopas holzéhíí, gábiłnii, Ya' dání zhá Jerúsalemýú asta'nyáhi, ánií áígee ánágot'jjií doo bígonts'j da née? ¹⁹ Hago ágolzaahi áłdołnii? nii, Jesus. Áík'ehgo gánádaabiłdo'niid, Jesus, Názařehgé' nłinihi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi, dázhó ízigo áná'ol'jji, biyati' nłdzili, Bik'ehgo'ihí'nań ła'íí nnee dawa bińááłhi áłn'ni. ²⁰ Áń dánohwíí nohwí'okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí nohwá nadaant'aahíí bángot'aahgo bidizideego ndaistj, áigé' tsj'łna'áhi yiká' daizes-hjj: ²¹ Áíná' nohwíí Israel hadaasi-it'íí hasdánohwiłł ła'ą daandzj: n'íí díí ánágot'jji n'íí yúshdé' taagi jji silji. ²² Nohwitařgé' ła' isdzáné nohwil díyadaagot'eego ádaanochwizlaa, áń dázhó t'áłbina' tsébií'í'ányú okai ła'ą; ²³ Ndi Jesus bits'íhíí ákú doo hwaa da ła'ągo, t'ąązhj' nakai gádaaniigo, Bik'ehgo'ihí'nań bi-nadaal'a'á yaaká'gé'hi nohwich'j' ch'í'nah ádaadzaago gádaanochwilnii, Jesus hińaa. ²⁴ Ła' bił nahikaihíí tsébií'í'ányú okai, isdzáné da'ádaani n'íí k'ehgo yaa hikai: ndi Jesus doo hwaa daayłtsaą da. ²⁵ Áigé' Jesus gádaabiłnii, Nohwíí nnee doo daagoyáni daanołnihi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí nadaagosni'í doo dáhah daahółłąąh da: ²⁶ Christ áík'ehgo bini-godil'ne'go áigé' yee ízigo at'ééhíí baa godidot'aal'go dábił'eh ła'ą née? ²⁷ Mosesgé' godezt'í'go Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí ádaanihíí dawa, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'eda'ashchiiníí dahot'éhé dabíí baa k'e'eshchiiníí hat'íí golzeego ágolzeehíí ył nadaagosni'. ²⁸ Gotah dezha'azh n'ííyú dá'kad níkáh: Jesus bádń dayúweh dahiyaa nt'éégo, ²⁹ Nił nahátą le', daabiłniigo nádaabokąąh; atł'íná' o'í'ąą, k'ad t'é' goleeł, daabiłnii. Áík'ehgo ył ha'ákaiyú ył nahátąą. ³⁰ Da'iyąągo bił dinezbjhg bań náidn'ąągo ya'ahénzjgo oskaądná' itk'íyíné'go baa daizné'. ³¹ Ániita áígee hadń át'jji shjhií nzhogo daayłtsaą; nt'éégo Jesus dádaineł'jji'zhj' yit'ąą tsídaazghal. ³² Gádaatł'di'ni, No-

hwijíí dázhó dilt'hi' ngonoljgo at'éé, itínyú nohwich'j' yałt'íná', áń Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'eda'ashchiiníí hat'íí niigo aníhíí baa nohwil nagol'ni'ná'. ³³ Áigé' dagoshch'j' nádiit'aazhgo Jerúsalemýú onát'aazh, ákú łats'ádahíí ła'íí nnee ła' ishah dała'ádaat'eego baa n'áázł, ³⁴ Nt'éégo gádaabiłnii, NohweBik'ehń da'anii naadiidzaa ła', Simon bich'j' ch'í'nah ádilzaa atłó'. ³⁵ Nnee ánií n'áázłhíí itínyú hago ágodzaahíí, ła'íí hago at'éégo Jesus bań itk'íyíné'gee yínádaagosdzjídíí yaa nadaagosni'.

³⁶ Gádaaniiná' Jesus dabíí áí bitah sizji siljigo gádaay-ıłnii, Itch'j'gont'ééhíí bee nohwich'j' goz'ąą le'. ³⁷ Ndi bił díyadaagodzaago tsídaadesyız, ch'iidn daahiłtsaą daanzjgo. ³⁸ Jesus gádaabiłnii, Hat'íí bighą tsídaadołyız? Hat'íí bighą na'ódikidíí nohwiini' biyi' begoz'ąą? ³⁹ Shigan ła'íí shikee daanel'jji, da'anii shíí ást'jji: shí-daadołnih, áík'ehgo bídaagonołsjh; ch'iidn bits'í ła'íí bits'in doo goljji da go'jji, daal'jji go'jji nkoh, shíí shits'í ła'íí shits'in goljji. ⁴⁰ Ánńiidná' bigan ła'íí bikee ył ch'í'nah áyíłlaa. ⁴¹ Dázhó bił daagozhóq ła'íí bił díyadaagot'ee ndi t'ah doo da'odłąą daná' Jesus gádaabiłnii, Dahat'íhita hidaąhíí ła' daasołné' née? ⁴² Łóg sit'éédhíí ła'íí gos-nih yaa daizné'. ⁴³ Náidnné'go bińáál yiyáą l'é'e. ⁴⁴ Áigé' gádaayıłnii, T'ah nohwil nshjina' díí bee nohwil nadaagosni' go'jji, Moses ngon'ąą l'é'ehi shaa k'e'eshchiiníí, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiiníí, psalms holzéhíí ndi, biyi' dábegol'ne' goz'ąą, daanochwilshjii ni'. ⁴⁵ Áigé' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí hat'íí niigo aníí shjhií bił ídaagozjgo ádaabizlaago, ⁴⁶ Gádaabiłnii, Shíí Christ nshłni, shiniigodil'ne'go taagi jji hileehgo naadiishdáh golzeego shak'e'ashchj, áík'ehgo dábił'ehyú ágodzaa: ⁴⁷ ła'íí Jerúsalemgé' godezt'í'go shizhi'íí bee yá'it'í' nnee dahot'éhé hadaazt'í'í bitahyú, bidaanch'íí yich'á'zhj' ádaane'go binch'ó'híí bighą baa nádaagodit'aah golzeego. ⁴⁸ Díí daal'jji go'jji ákoh baa nadaagołni'.

⁴⁹ ShiTaa nohwaa yiné'go ngon'áánií nohwaa dishné': Jerúsalem yune' nahísółtąą, yaaká'gé' nawodíí bee nohwaa ngonyáázłh'.

⁵⁰ Áigé' Jesus Jerúsalemgé' binadaal'a'á ył ch'ékai, Béthanyzhj', yádn ninyáágo, áígee hadag yaa dilniigo yá da'oskaąđ, Nohwiya gozhóq doleeł, nii. ⁵¹ Yá da'oskaądná' yich'á' yaaká'yú hadag be'ogoyáá. ⁵² Bi-nadaal'a'á daaboskaąđgé' Jerúsalemýú onákai, dázhó bił daagozhóqgo: ⁵³ Bik'ehgo'ihí'nań bich'j' ahédaanzjgo dá'ch'okąąh goz'ąą yune' dáda'okąąh nt'éé l'é'e.

JOHN

1 Dantsé godeyaadá Yati' golíí lèk'e, Yati' Bik'ehgo'ihí'nañ yit nlij, Yati'íí Bik'ehgo'ihí'nañ nlij. 2 Yati'íí dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihí'nañ yit nlij. 3 Áñ dawahá áyíílaa; áñ doo hak'i dayúgo dawahá álzaahíí doo álzaa le'at'éé da. 4 Ihi'naahíí biyi' golíí; áí ihi'naahíí nnee yee daago'jij. 5 Got'iiníí godiithiyú idindláád; godiithíí got'iiníí doo yitis nlij da. 6 Bik'ehgo'ihí'nañ nnee John holzéhi yides'a'. 7 Áñ Begot'inihíí nnee yit nagoln'igo nyáá, bíí bee nnee dawa da'odlaq dolee'go. 8 John doo Begot'iiníí nlij da, áídá' Begot'iiníí yaa nagoln'igo nyáá. 9 Da'anii Begot'inihíí nnee ni'gosdzán biká' daagolíníí dawa bee daayo'jij. 10 Áñ ni'gosdzán nneehíí yitah silij, áñ ni'gosdzán áyíílaa, ndi ni'gosdzán biká' nneehíí doo bídaago'sj da lèk'e. 11 Dabíí áyíílaahíí yaa nyáá, áídá' dabíí hat'i'ihíí doo hádaabit'ij da. 12 Áídá' hadíí hádaabit'iiníí, daabos-dlaqdíí, Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé daaleehgo yaa goden'áq: 13 Áí nádaagosdliiníí doo nnee hadaazt'i'íí bee da, doo kots'ihíí bee da, doo nnee bits'á'dí'go da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' nádaagosdlij. 14 Yati'íí nnee silijgo nohwitahyú gólíí lèk'e, dawahá ye'at'éhihi bitgoch'oba'íí ía'íí da'anii ágot'éhi nlij, (Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' da'áhi nlijhíí bighá ízigo at'éégo bits'á'idindláád, áí bits'á'idindláádíí daahihii'lsaq ni'.) 15 John baa nagoln'igo nádidilghaazh lèk'e gáníígo, Díń áldishnii ni', ágádéniid n'dá', Shiké'dí' hígháhíí dashíntse gólííhíí bighá shitisgo at'éé. 16 Dawahá yegoyíínií nohwaa hí'né', bitgoch'oba'íí daliké'go nohwaa hí'nií. 17 Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí Moses biláhyú ngot'áq lèk'e, áídá' bitgoch'oba'íí hik'e da'anii ágot'éhi Jesus Christ yit nyáá. 18 Doo hadín Bik'ehgo'ihí'nañ yo'jij da; biYe' da'áhi Bik'ehgo'ihí'nañ ádíbóltá'ihí, áñ zhá ch'í'nah áyíílaa. 19 Jerúsalem golzeedí' okáqah yedaabikehi hik'e Lévités daanlínihi Jews daanlíni odaabis'a', Hadín lqá ánt'ee? daabit'niigo nabídaadi'kidá' John gáníí lèk'e, 20 Shíí doo *Christ* ánsht'ee da, doo nayí'í'go da da'anii-igo ádaa nagoln'í. 21 Áídí' nayínádaadi'kid, Hadín ánt'éé gá? *Elías* nííí née? Dah, doo áñ nsh'ij da, nii lèk'e. Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidihíí, ya' áí nííí née? Dah, niigo hadzii. 22 Gánádaayit'do'niid, Áídá' hadín ánt'éé gá? Nohwit nagoln'igo hadín daanohwides'a'íí bit nadaagohii'ni'. Hant'é nniigo ádaa nagoln'í? 23 Áídí' gáníí, NohweBik'eh' bádijhyú it'ch'ígodezdqhgó ádaahé', dishniigo shíí da'igolííyú dilwoshi nsh'ij, *Es-ásias*, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi ánií n'íí k'ehgo. 24 Nnee na'ídaadi'kidihíí Phárisees daanlíni

daabin'fa'. 25 Nabídaadi'kidgo, Doo *Christ* nííí dadá', ía'íí doo *Elías* dagohíí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidihíí nííí dadá', nt'é bighá baptize ánt'ij? daanii. 26 John bich'í' hadzii, Shihíí tú bee baptize ash'ij: áídá' ía' nohwitahyú sizij, doo bídaagono'sj dahi; 27 Da'án shikédí' hígháhíí shitisgo at'éhi, biket'óól k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh sí'tij da. 28 Áí Bethábara golzeeyú Jórdan túnílíníí hanaayú ágodzaa, John baptize ágole'gee. 29 Iskaq hik'e John Jesus bich'í' higaat'go yo'jigo gáníí, Daadeh'íí, dibet'íí *biZhaazhé* Bik'ehgo'ihí'nañ biyéhi áídí' higaat'! Áñ ni'gosdzán biká' nnee bincho'íí da'ííí yit'chiih. 30 Díń áldishnii ni' gádéniid n'dá', Nnee ía' shikédí' hígháh, áñ dashíntse gólííhíí bighá shitisgo at'éé. 31 Dashíí ndi doo bígonsj da ni': áídá' Israel hat'i'í bit ch'í'nah ágolne'híí bighá tú bee baptize ádaagosht'e'go niyáá. 32 John yaa nagoln'igo gáníí, Holy Spirit yaaká'dí' hawú k'ehgo Jesus yich'í' nke'eníihgo biká' dahnezdaago hish'ij. 33 Shíí ndi doo bígonsj da ni': áídá' hadín tú bee baptize ádaagosht'e'go shides'a'ń shich'í' gánniid ni', Hadín Holy Spirit yaaká'dí' bich'í' nke'eníihgo biká' dahnezdaago hí'ínií, áñ Holy Spirit bee baptize ádaagole'íí at'éé. 34 Díí hi'lsaq hik'e baa nagosisni', Díń da'anii Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' lqá, dishniigo. 35 Iskaq hik'e John bitsit'ke'yu naki yit nadaazi'; 36 Jesus higaatyú ndaine'íí'go gánniid, Daadeh'íí, dibet'íí *biZhaazhé*, Bik'ehgo'ihí'nañ biyéhi! 37 John bitsit'ke'yu nakihíí ágáníígo daabidezts'áqgo Jesus yiké' dahizh'aazh. 38 Jesus t'áqzhí' déz'ijigo biké' hí'ashgo yit-sáqgo gáyit'nií, Hant'é biká' hanohtaago aht'íí? Áík'ehgo gádaanii, Rábbi, (It'ch'ígó'aahíí golzeego ágolzee,) hayú gonlíí? 39 Jesus gádaabit'nií, Yushdé' ákú dokáhgó bí-gono'sjih. Áík'ehgo yit okaigo hayú sidaahíí yí-daago'sjid, t'ahb'dí' gonenádn íedihiké'zyú nákaigo, ákú dá yit naháztáq lèk'e. 40 Nnee nakihíí John áni'íhíí daidezts'aaníí, Jesus yiké' ó'áázhíí da'á Andrew holzee, Simon Peter bik'isnhi. 41 Andrewhíí ntsé bik'isn Simon holzéhi yaa nyáágo gáyit'nií, Messías baa nt'áázh, áí *Christ* golzeego ágolzee. 42 Áídí' Simon Jesus yaa yit n'áázh. Jesus Simon yine'íí hik'e gáyit'nií, Simon, Jona biye' nííni, *Céphas* honlzéé dolee', tséé golzeego ágolzee. 43 Iskaq hik'e Jesus Gálileeyú deyaago, Philip yaa nyáágo, Shiké' hí'náá, yit'nií. 44 Andrew ía'íí Peter Beth-sáida golzeedí' na'aash, ía'íí Philip áldó' áídí' nagháa. 45 Philip Nathánael yaa nyáágo gáyit'nií, Jesus, Joseph biye', Náza'rehdí' gólíni baa nkai, Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí biyi' Moses bak'e'eshchij lèk'ehi,

Bik'ehgo'ihinañ binkááyú nada'iziidi níí ałdó' bak'eda'ashchjǐ lǐk'ehi. ⁴⁶ Nathánael gábitñii, Hant'é nzhooníí Názarethdí behagowáhshǎ? Philip gánábitdo'ñiid, Ákú dot'aashgo bígontsǐjǐh. ⁴⁷ Jesus Nathánael bich'ǐ higaatgo yo'ǐjgo gáníí, Da'anii Israel hat'íí nííni kudí' higaat, doo k'izé'át'ehi da. ⁴⁸ Nathánael gábitñii, Hagot'éégo shígonťǐ? Jesus gábitñii, Philip doo hwahá níká áñíí dadá', fig ch'il bit'ááhyú síndaago nish'ǐj ní'. ⁴⁹ Nathánael gábitñii, Ni itch'ígó'aahíínlíni, Bik'ehgo'ihinañ biYe' níí lǐk'ehi; Israel hat'ííhi ízisgo bi-Nant'a' níí lǐk'ehi. ⁵⁰ Jesus gábitñii, Fig ch'il bit'ááhyú síndaago nish'ǐj níídishñii níí bighǎ shondlaǎ nées? Díí bitisgo ágot'éhi hííí doleet. ⁵¹ Jesus gánábitdo'ñiid, Da'anii, da'aniiigo gánohwiłdishñii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, yáa íłts'á'álñehgo shik'ehdí' Bik'ehgo'ihinañ binal'a'a yaakáyú daagolíníí hadagodí' hayaago it-denánádikahgo daah'ǐj doleet.

2 Taagi hileehíí bijjǐ Gálileehíí biyi' Cána golzeegee níí'neh; ákú Jesus bǎǎhi itah lǐk'e: ² Jesus ałdó' bit-silke'yu bitgo níí'nehéyú daabi'dokeed. ³ Dasts'aa bitoo ásdjǐdǎ' Jesus bǎǎ gábitñii, Dasts'aa bitoo ásdjǐd. ⁴ Jesus gábitñii, Shimaa, hago laǎ ánishtéhgó áññii? Shágoz'aaníí doo hwahá bengowáh da. ⁵ Bǎǎ nada'iziidíí gáyitñii, Hant'é daanohwiłñiiyú dakú ádaat'ǐj doleet. ⁶ Áígee tús tséé álzaahi gostán síñil, Jews daanlíni daagos'áahíí k'ehgo yee táda'digisíí bighǎ, túsíí dał'ágo nadin dagohíí tádin gallons dábi'k'eh lǐk'e. ⁷ Jesus gádaabitñii, Túsíí tú bee hada'do'bj. Áík'ehgo dáhalk'itgo hada'desbj. ⁸ Jesus gánádaabitdo'ñiid, Ła' hakaahgo bik'ehgo da'idaaníí bich'ǐ dohkaah. Áík'ehgo odaiskaǎ. ⁹ Bik'ehgo da'idaaníí tú dasts'aa bitoo siljǐhíí yizǐjǐh, hadí' hídziiid shǐhíí doo yígóťǐ dago, (nada'iziidíí tú hadaiziidíí zhǎ yídaagóťǐ ndihíí,) bik'ehgo da'idaaníí nnee ni-ñéhi yiká áññiidgo, ¹⁰ Gáyitñii, Nnee dawa da'idaǎ débegonyaago dasts'aa bitoo nzhónihíí ntsé yita'ikaah; áídí' dahádaat'ǐzhǐ' da'odlaǎdǎ' doo nzhǒǒ dahíí yita'ikaah: áídá' níhíí dasts'aa bitoo nzhónihíí áníita bitasínkaǎ. ¹¹ Áí Jesus dantsé godiyǐhgó adzaa, Gálilee biyi', Cána golzeegee, áík'ehgo ízisgo ye'at'éhi bee bi-go'ǐj; áídí' bitsilke'yu daabosdlaǎd lǐk'e.

¹² Díí bikédí'go Capérnaum golzeeyú bíí hik'e bǎǎ, bik'isyú łá'íí bitsilke'yu yit okai; ákú da'akwii bedahiskaǎ.

¹³ *Bitis-hagowáh* níí bíná'godinǐhgó Jews daanlíni da'iyáǎhíí biká' ngonyáágo Jesus Jerúsalemyú óyáá.

¹⁴ Ákú da'ch'okǎǎh goz'ǎǎ yune' nnee łá' magashi, dibelǐjǐ, hawúcho baa nadaahiníhi, łá'íí zhaali itkáh ch'ídaihiníííí binasdziiid yaa naháztaǎgo yiká nnyáá.

¹⁵ Tǐ'óół itkénásgisíí it'á'yíilaago dawa, dibelǐjǐ, magashita bitgo da'ch'okǎǎh goz'ǎǎ biyi'dí' ch'íinihiyood; łá'íí zhaali itkáh ch'ídaihiníííí bizhaalíhíí yayinkǎǎ, áídí' zhaali yiká itkáh ch'ínádaihiníííí naz'aaníí nanyihesgo'. ¹⁶ Áídí' hawúcho baa nadaahiníhíí gáyitñiid, Dííhíí ch'ídaahohñii; shiTaa bikǐhíí kǐh biyi' na'ñiihi ádaagote' hela'. ¹⁷ Níkǐhíí dǎzhǒ godilzinií begoz'ǎǎ doleetgo dǎzhǒ háshťǐhíí bighǎ shidizidee, golzeego bek'eshchiinií bitsilke'yu yinádaalñii.

¹⁸ Áídí' Jews daanlíni gádaabitñii, Nt'é godiyǐhgó be'ígóziníí nohwit ch'í'nah ánle', díí ánánt'ǐhíí bighǎ? ¹⁹ Jesus gádaabitñii, Díí kǐh biyi' da'ch'okǎǎhíí ǎǎ nanádaagoñiiigo, taagi jǐj hileehgo áná'goshdle'. ²⁰ Jews daanlíni gábitñii, Díí kǐh biyi' da'ch'okǎǎhíí ágolne'go dizdin gostán łegodzaa, áídá' níhíshǎ' taagi jǐj hileehgo áná'godle'? ²¹ Ndi bíí bits'íhi kǐh biyi' da'ch'okǎǎhíí k'ehgo yaa yałtí'. ²² Jesus daztsǎǎdí' naadiidzaadǎ' bitsilke'yu nt'é ñii níí yinádaalñii; áík'ehgo Bik'ehgo'ihinañ biyatí' bek'eeshchiinií łá'íí Jesus áñíí níí daayosdlaǎd lǐk'e.

²³ Jerúsalem golzeeyú bitis-hagowáh níí bee bíná'godinǐhgó da'idaaníí bijjǐ, Jesus ákú itah nǐjgo nnee lǎǎgo daabosdlaǎd, godiyǐhgó áná'ol'ǐhíí daayit-sǎǎdǎ'. ²⁴ Áídá' Jesus nneehíí doo yada'ol'íí da, nnee dawa yígóťǐhíí bighǎ. ²⁵ Doo hadín nnee ye'at'éehíí baa bit nagolñi' bik'eh da; dabíí nnee ye'at'éehíí dawa yígóťǐhíí bighǎ.

3 Nnee Phárisees daanliinií itah nííni, Nicodémus níholzéhi, Jews binant'a' nííni lǐk'e. ² Áñ tǐ'éyú Jesus yaa nyáágo gáyitñii, Ni, itch'ígó'aahíí nííni, doo hadín godiyǐhgó áná'ol'ǐhíí áñ'ǐhíí áyóléh át'éé da, Bik'ehgo'ihinañ yit nǐjyúgo zhǎ: áí bighǎ Bik'ehgo'ihinañ bits'ǎdí' itch'ígó'aahíí nííjgo bídaagonlǐj. ³ Jesus gábitñii, Da'anii, da'aniiigo gánitdishñii, Nnee nágosdlǐjyúgo zhǎ Bik'ehgo'ihinañ bilat'áhgee daanliinií itah nǐj doo. ⁴ Nicodémus gábitñii, Hagot'éégo nnee nágodleeh, báyán siljǐdǎ'? Ya' komaa bibishchid bih nách'ídáhgo nágoch'idleeh nées? ⁵ Jesus gáníí, Da'anii, da'aniiigo gánitdishñii, nnee tú bee łá'íí Holy Spirit bee nágosdlǐjyúgo zhǎ Bik'ehgo'ihinañ bilat'áhgee goz'ǎǎ yune' ha'agháh. ⁶ Kots'í bee gozliinií kots'í át'éé, áídá' Holy Spirit bee gozliinií spirit at'éé. ⁷ Doo nił díyagot'éé da le', Nágoch'idleeh, niłdishñiihíí bighǎ. ⁸ Nyolíí da'adzaayú nyol, áí dints'agdǎ' hadí' nyolíí, hayúgo nyolíí doo bígonťǐ da; dawa Holy Spirit bee nádaagosdliinií ágádaat'éhi at'éé. ⁹ Nicodémus gábitñii, Hagot'éégo laǎ ágotñíhí? ¹⁰ Jesus gábitñii, Ni Israel hat'íí yit ch'ígó'aahi nííjǐdǎ', dííshǎ' doo bígonťǐ da? ¹¹ Da'anii, da'aniiigo gánitdishñii, nées bídaagonlziníí zhǎ baa yádaahiilti', hant'é daahiit'inií zhǎ baa nadaagohiilñi'; áídá' baa nadaagosiilñi'íí doo nádaagodoh'aah da. ¹² Ni'gosdzán biká' ágot'eehíí baa nohwit nagosisñi' ndi doo shondlaǎ dadá', yaakáyú ágot'eehíí baa nohwit nagoshñi'yúgo hagot'éégo shondlaǎ? ¹³ Doo hadín yaakáyú bit ogoyáá da, shíí nnee k'ehgo Niyááhíí zhǎ, yaakádí' nkeniyáá, yaakáyú gonshǐjǐ.

¹⁴ Moses da'igolǐyú tǐ'iish dahyidntǐhíí k'ehgo, shíí ałdó' nnee k'ehgo Niyááhíí dahshidí'dolteet: ¹⁵ Hadín shosdlaǎdihíí ihinaa doo ngonel'ǎǎ dahíí yee hiñaa doleethíí bighǎ.

¹⁶ Bik'ehgo'ihinañ ni'gosdzán biká' nnee dǎzhǒ bit daanzhǒǒhíí bighǎ biYe' dał'a'ahi yaa yintǐjǐ, áík'ehgo dahadín bosdlaǎdihíí doo da'íłǐ hileeh da, áídá' ihinaa doo ngonel'ǎǎ dahíí yee hiñaa doleet.

¹⁷ Bik'ehgo'ihinañ biYe' ni'gosdzán biká'zhǐ' nkeyín'a'íí

ni'gosdzán biká' nnee doo yił ch'ígóweh doleethíi bigha nkeyin'ła' da, áidá' ni'gosdzán biká' nnee bíi bee hasdá-dokaahíi bigha.

¹⁸ Hadín bosdlaqđíi doo bił ch'ígódeeh da: áidá' hadín doo bosdlaqđ dahíi iłk'idá' bił ch'ígódíni at'éé, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' dała'áhi doo yosdlaqđ dahíi bigha. ¹⁹ Díi bigha nnee bił ch'ígódj, begot'iiníi ni'gosdzán biká' begonyáá, áidá' nnee doo got'iiníi bił daanzhəq da, chagotheet zhə bił daanzhəq, nchə'go ádaat'eehíi bigha. ²⁰ Dahadín nchə'go at'éé lək'eyúgo, got'iiníi bił nchə', bi'at'e' nchə'íi doo bígozjij hat'íi dahíi bigha, doo got'ijyú ch'égháh hat'íi da. ²¹ Hadín nłt'éégo at'éehíi, bi'at'e'íi Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éégo bígozjij doleethíi bigha got'ijyú ch'égháh.

²² Ái bikéd'igo Jesus, bitsiłke'yu biłgo, Judéa golzeeyú okai; baptize ádaagole'go akú dé't'ihézh'í yił naháztaq lək'e.

²³ John ałdó' Aenon golzeeyú baptize ágo'íj, Sálímhíi bit'ahyú, akú tú ləq'ahíi bigha: áígee nnee nehaskaigo baptize ádaaszaa. ²⁴ Doo hwahá John ha'ánteeh dadá'.

²⁵ John bitsiłke'yu la'íi Jews daanlíni la' okaqzhinégo táko'digisíi yaa ladaagodit'áh nkegonyaa. ²⁶ Áid'í John yaa hikaigo gádaayilni, iłch'ígó'aahíi rílini, nnee Jórdan túrılınii hanaayú bił na'aash n'íi, baa nagolni' n'íi, án kú naghaa, baptize ádail'ijgo nnee dawa bich'í' nihikáh.

²⁷ Áik'ehgo John gáníi, Nnee doo hant'é yót'íi át'éé da, yaakád'í baa hi'né'yúgo zhə. ²⁸ Nohwíi shídaanotsjgo, Shíi doo *Christ* nshłj da, dishnii ni', dabínségo bidol'aadíi nshłj. ²⁹ Ishkiin niinéhíi na'ilíhn yił niinéhíi, bíi niinéhíi at'éé: niinéhíi bit'ekéhíi, bíyéstsa'ago sizjigo, bizhii yidits'ago dázhə bił gozhəq: ái k'ehgo shíi ałdó' dázhə shił gozhəq síl'í. ³⁰ Bíi itisgo bá godigháh, áidá' shihíi t'aqzh'í shá godigháh. ³¹ Hadín yaakád'í nkenyááhíi dawa yitigo nlij: hadín ni'gosdzán biká'gee nliiníi ni'gosdzán ye'at'éé, áik'ehgo dá ni'gosdzán biká' ágot'eehíi zhə yaa yałti': hadín yaakád'ígo nkenyááhíi dawa yitigo nlij. ³² Án nt'é yo'inií, nt'é yidezts'aanií, ái dawa yaa nagolni'; áidá' doo hadín bosdlaqđ da.

³³ Hadín yaa nagosni'íi bosdlaqđíi, Bik'ehgo'ihí'nań da'anii laq niigo yiká' iskał. ³⁴ Hadín Bik'ehgo'ihí'nań bides'a'íi Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yee yałti': Bik'ehgo'ihí'nań Holy Spirit doo yídaanel'a'ago baa yiné' da. ³⁵ Bik'ehgo'ihí'nań biYe' bił nzhəqgo dawa yebik'ehgo yaidin'əq. ³⁶ Dahadín Bik'ehgo'ihí'nań biYe' yosdlaqđíi, ihí'naa doo ngonel'aq dahíi yee hinaa doo: dahadín doo yosdlaqđ dahíi ihí'naa doo yiłséh da; áidá' Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' biká'zh'í siné'.

4 John biké' hikaahíi bitisgo Jesus biké' anátseełíi áyidedlaago, la'íi baptize ádaayizlaago *Phárisees* daanlíni ya'ikodaanzjigo Jesus yigołs'jídá', ² (Da'ágát'éé ndi Jesus doo baptize áł'íj da, bitsiłke'yu zhə,) ³ Judéadíi Gálileeyú naadeszaa. ⁴ Dá Samáriayú zhə bá ch'ígót'í lək'e. ⁵ Áígee k'ij goznilýú n'yáá, Síchar golzéhi, ni' Jacob biye', Joseph holzéhi, yaa gon'əq n'íi bit'ahgee goz'áni. ⁶ Áígee Jacob bitúhahidleeł goz'aq. Jesus hi-gaago isk'áhnyááyú hiyaago túhahidleełgee dahnez-

daa. ⁷ Isdzán, Samáritan nlíni, tú haileehyú n'yáá: Jesus, Tú shá ná'íłs'jij, biłnii. ⁸ (Bitsiłke'yuhíi k'ij goznilýú hidán nadaihiłniihyú okai.) ⁹ Isdzán Samáritan nlinihíi gábiłnii, Hant'é ləq bigha ni, Jew rílini, shíi Samáritan nshłni tú shídəkeed? Jews daanlíni Samáritans daanliníi doo iłch'í'ádaat'ee da. ¹⁰ Jesus gábiłnii, Hant'é Bik'ehgo'ihí'nań kaa yiné'íi, la'íi hadín, Tú shá ná'íłs'jij, niłniihíi bígonłs'yúgo sh'íəkeed doleet ni', áik'ehgo tú bits'ə'd'í ihí'náhi naa nizíid doleet ni'. ¹¹ Isdzán gábiłnii, Doo nt'é bee tú haleeh da, túhahidleeł yúyah: áidá' had'í tú bits'ə'd'í ihí'náhi nádznizd? ¹² Nishaq Jacob, bits'ə'd'í daadihe'na'i, bitisgo ánt'ee? án díi túhahidleeł nohwá ágolaago, bits'ə'd'í bíi la'íi bichagháshé la'íi bimagashi da'idlaq ni'. ¹³ Jesus gánabiłdo'niid, Dahadín díi tú yodlaanií dibá' nánádleeh: ¹⁴ Áidá' dahadín tú baa nsiidgo yodlaanií doo dibá' nánáodleeł at'éé da; tú baa nsiidíi túhahidleeł k'ehgo biyi'd'í tú hanánl'í doleet, dayúweh ihí'naa doo ngonel'aq dayú ríłj doleet. ¹⁵ Isdzán gánabiłdo'niid, Díi tú áłniihíi la' shaa nzíid, doo dibá' nánashdleełgo da, la'íi doo kú nánshdáhgo tú hanáhishdleeł dahíi bigha. ¹⁶ Jesus gábiłnii, T'íi, nikaq' biká' nádndáhgo bił nánt'aash. ¹⁷ Isdzán, Shikaq' da'ád'ij, biłnii. Jesus gánabiłdo'niid, Shikaq' da'ád'ij, nni-ihíi da'anii ánnii: ¹⁸ Nikaq' ashdla'adá' k'adyúgo bił na'aashíi doo nikaq' at'éé da: díi da'anii ánnii. ¹⁹ Isdzán gábiłnii, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi ríłjgo bí-gos'íłs'jíd. ²⁰ Daanohwitaa n'íi díi dziłíi biká' da'okaqh ni'; áidá' nohwihíi, Jerúsalemyú zhə nnee da'okaqhgo bá goz'aq, daadohni. ²¹ Jesus gánabiłdo'niid, Isdzán, shondlaq, dahagee díi dziłíi biká'yú, dagohíi Jerúsalemyú shiTaa doo daahohkqah da doleet. ²² Nohwíi nt'é daahohkqah shjhií doo bídaagonłs'j da: néehíi nt'é daahohiikqah shjhií bídaagonłzj; hasdách'igháhíi Jews daanliiníi bits'ə'd'í benagowáhi. ²³ Kod'í begoldoh, da'aniiigo da'okaqhíi biyi'siziiníi bee da'aniiigo shiTaa daayokqah doleet kú begoz'áni at'éé: shiTaaahíi ágát'éégo da'okaqhíi yiká' déz'j. ²⁴ Bik'ehgo'ihí'nań spirit nlij, hadín daabokqahíi biyi' siziiníi bee da'aniiigo daabokqahgo dábił'eh. ²⁵ Isdzán gábiłnii, Messías, *Christ* holzéhi, hígháhgo bígons'j: án n'yáágo dawa nohwil nagolni' ndi at'éé. ²⁶ Jesus gábiłnii, Shíi nich'í' yashti'ihíi án ánsht'ee.

²⁷ Áik'ehgo bitsiłke'yu nákaigo isdzán bich'í' yałti'híi bigha bił díyadaagot'ee lək'e: áidá' doo la' gánniid da, Nt'é bigha na'idn'ikid? dagohíi, Nt'é bigha bił iłch'í' yánłti'? ²⁸ Áik'ehgo isdzán bitús da'akú si'əqđá' k'ij goznilýú onálwodgo nnee yił nadaagolni', ²⁹ Yushdé', nnee dahot'éhé ánasht'jídíi yaa shił nagosni'íi daahotłs'j: ánshəq *Christ* at'íj? ³⁰ Áik'ehgo k'ij goznil'íi dah-nádnzəq, bich'í' dahdeskaigo.

³¹ T'ah daahiikááhdá' Jesus bitsiłke'yu nádaabokqah, NohwiNant'a', ináá, daabiłniigo. ³² Áidá' gádaabiłnii, Hidán hishaanií doo bídaagonłs'j da. ³³ Bitsiłke'yu gá-daabiłnii, Hadín la' hidán baa yiné'? ³⁴ Jesus gá-daabiłnii, Shin'la'n dabíi hat'íiyú ánasht'jíggo, la'íi binas-dziid bá laashł'ego shihidán at'éé. ³⁵ T'ah díi'í daahiit'ijh

yidziishaq' int'aazhi', daadohñii? Nohwił nagoshñi', hadag ádaahñéngo daadeh'ij; iłk'idá' daadiigaago da'ildlaadgee ngonyaa. ³⁶ Hadín iłdlaadíi nest'án dála'áile'go ihi'naa doo ngonel'áni bich'j' nahi'ñiit: áik'ehgo k'e'dileehíi łá'íi iłdlaadíi biłgo dała' bił daagozhóq' doleef. ³⁷ Díi beha'odzihíi da'anii ágolzee, Ła' k'e'dilee, łá'íi iłdlaad. ³⁸ Doo k'edaadisola daagee daahotdlaadyú nohwiłé'ła': nnee łá'i k'ednláhi, binasdziiid n'íi daahisotdlaad.

³⁹ Isdzán, Ánásht'jid n'íi dawa yaa shił nagosni', ñiihíi bigha kłh goznild' Samáritans daanlíni łáq'go Jesus daayosdlaqad l'ek'e. ⁴⁰ Samáritans daanlíni baa hikaigo, Dakú síndaa, daabiñii: da'áigee sidaago naki beiskaq. ⁴¹ Biyati'híi bigha dayúwehégo łáq'go nádaabosdlaqad; ⁴² Ái isdzánhíi gádaayihñii, K'adíi doo daniyati' zhá bigha da'osiidlaqad da, danéé da'disiit'aqahíi bigha, łá'íi da'anii ni'gosdzan biká' nneehíi hasdáyiñiihíi, ái Christ nliigo bídaagonlj.

⁴³ Nakiskaq hik'e Gálileeyú onanádzaa. ⁴⁴ Jesus ádaanagoñi'go gánñiid, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi dabíi bini'yú doo hadín bidntsiníi at'éé da. ⁴⁵ Gálileeyú nyáádá' Gálileeyú daagolíníi bił daagozhóq'go k'edaabiññiid, Jerúsalemyú da'idaqagee ánát'jid n'íi dawa daayo'ij n'íi bigha: bíi ałdó' da'idaqayú naaskai ni'go. ⁴⁶ Áid' Gálileeyú biyi' Cána golzeeyú Jesus nádzáá, tú dasts'aa bitoo áyíflaa n'yú. Áigee nant'án łá' biye' ñiih l'ek'e, Capérnaum golzeegee. ⁴⁷ Ái nneehíi Jesus Judéad' Gálileeyú nyáágo ya'ikonziidá' yaa nyáágo náyoskaqad, Shiye' nánlziihyú rñáh, yiñiigo, dak'azhá datsaahi. ⁴⁸ Jesus gábiñii, Godiyihgo be'idaagozini łá'íi izisgo ánagot'ijhíi daah'ijyúgo zhá da'ohdlaq. ⁴⁹ Nant'ánhíi gábiñii, Shigowayú rñáh, shizhaazhé doo hwahá datsaah dadá'. ⁵⁰ Jesus gábiñii, Nádndáh; niye' hiñaa, nłt'éé násdlij. Nnee Jesus áñihíi yosdlaqadgo dahnasdzáá. ⁵¹ T'ah nádaałd' bánada'iziidíi bidááh hikaigo bił nadaagolñi', Niye' hiñaa, daabiñiigo. ⁵² Nneehíi na'ídnłkid, Da'kwíi bik'ehenkéézdá' t'aazhi' bá nágodesdzaa lán? biñiigo. Gádaabiñii, Adáqdá' hayaazhi' dała'á bik'ehenkéézdá' nezgai n'íi bits'á' gonyáá ni'. ⁵³ Bitaa yígótsj, da'ái bik'ehenkééz n'dá' Jesus, Niye' hiñaa, biñii ni': áik'ehgo osdlaqad, łá'íi bikłh yuñe' naháztaaníi dawa ałdó' da'osdlaqad. ⁵⁴ Jesus Judéad' Gálileeyú nyáádá' díi nakigee godiyihgo adzaa l'ek'e.

5 Díi bikéd'go Jews daanlíni da'iyaañii begonyáádá', Jesus wá'yú Jerúsalemyú óyáá. ² Jerúsalemyú dibel'ij nahiñiih goz'aaníi bahgee túdahskaq l'ek'e, Hébrew biyati'íi k'ehgo Bethésda golzéhi, áigee ashd-la'yú chagosh'oh nagoz'aq. ³ Áigee iłtah at'éégo kah yaa nakaihíi łáq'go, biñáá ádaagodini, doo nakai dahi, daadi'ilihi ałdó', tú dihi'ñáhíi yiba' iłat'at'éé. ⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'd'hi łahgee túdahskaaníi yeh nádahgo tú nádihi'ná: tú dehes'naago hadín ntsé téh híyááhíi, nt'é yaa naghaa lášh' n'íi nádzii. ⁵ Nnee łá' tádin tsebíi bił łegodzaago kah yaa naghaago áigee sitij l'ek'e. ⁶ Jesus bo'jidá' dásitijgo nzaad ogoyááhíi yígótsjgo

gábiñii, Ya' nándzii hánt'ij n'ee? ⁷ Nnee kah yaa naghaahíi gábiñii, Tú nahi'naagee doo hadín téh shiłteeh da: dá doo téh hisháhé dashintsé łá' téh nádáh. ⁸ Jesus gábiñii, Nádndáh, biká'sínt'ijhíi dahnádné'go dahnádnáh. ⁹ Nneehíi dagoshch'j' nádziigo yiká' sitij n'íi dahnáyidnné'go dahnasdzáá: ái Jews daagodntsiníi bijij l'ek'e.

¹⁰ Áik'ehgo Jews daanlíni nnee nádziihíi gádaayihñii, Díi godilziníi bijij: biká'rtéhíi anané'go doo begoz'aq da. ¹¹ Áik'ehgo gábiñii, Nnee náshilziihíi gáshihñiid, Biká'sínt'ijhíi dahnádné'go dahnádnáh. ¹² Áid' nabidaadiłkid, Nnee daat'éhi, Biká'sínt'ijhíi dahnádné'go dahnádnáh, niññiid? ¹³ Nnee nádziihíi hadín nábilzii shijhíi doo yígótsj da: áigee nnee łáq'dá' Jesus łahyúgo oyáá l'ek'e. ¹⁴ Díi bikéd'go da'ch'okaqah goz'aq yuñe' Jesus nnee nádzii n'íi yaa nyáágo gáyihñii, Nłt'éé násiñdlj gádnii áko: nchó'go ánáo'ne' hela', ágánándzaayúgo dánko da'tiségo nich'j' nágodiidáh. ¹⁵ Nneehíi Jews daanlíni yaa nyáágo, Náshidilziihíi Jesus at'ij, daayihñii. ¹⁶ Díi daagodntsiníi bijij adzaahíi bigha Jews daanlíni Jesus yaa yádaakti'go daizih'ee hádaat'ij.

¹⁷ Áidá' Jesus gádaabiñii, ShiTaa t'ah na'iziid, shi ałdó' na'isiid. ¹⁸ Godilziníi bijij begoz'aaníi doo yikisk'eh at'éé dahíi bigha, łá'íi Bik'ehgo'ihí'nañ shiTaa yiñiigo Bik'ehgo'ihí'nañ yił dała' nliigo ádilzihi' bigha Jews daanlíni dayúwehégo daabizih'ee hádaat'ij. ¹⁹ Jesus gánádaabiłdo'ñiid, Da'anii, da'aniiigo gádaanohwiłdishñii, Shií, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nshñiiníi, dashíi zhá doo nt'é łaoshtéh at'éé da, shiTaa ánát'ijgo hish'ini' zhá: shiTaa ánát'ijhíi k'ehgo shíi ałdó' ánásht'ij. ²⁰ ShiTaa shíi biYe' nshñiiníi dážhó bił nshóq, dabíi ánát'ijhíi dawa shił ch'í'nah áyítsj: díi bitisgo ánát'ol'ijhíi shił ch'í'nah áile'gee nohwił díyadaagot'ee doleef. ²¹ ShiTaa nanezna'íi nádaayihñihíi k'ehgo shíi, biYe' nshñiiníi, ałdó' hadíi hásh't'íiníi nádaabihishñah doleef. ²² ShiTaa nnee doo łá' yángo'áah da, shíi, biYe' nshñiiníi, dawa bándaaagosh'a'go shaidin'áq: ²³ Nnee dawa shiTaa daayidntsjhíi k'ehgo shíi, biYe' nshñiiníi, ałdó' daashidntsj doleefhíi bigha adzaa. Hadín doo shidntsj dahíi shiTaa shides'a'án ałdó' doo yidntsj da. ²⁴ Da'anii, da'aniiigo gádaanohwiłdishñii, Hadín shiyati' yidits'agíi, łá'íi shin'á'ñ yodlaaníi, ihi'naa doo ngonel'aq dahíi yee hiñaa doleef, án doo bił ch'ígódeeh da; án da'itsaahd' ch'ínyáá, ihi'naazhi'go. ²⁵ Da'anii, da'aniiigo gádaanohwiłdishñii, Nanezna'íi shíi, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nshñiiníi, shizhihíi daidiits'łh doleefíi baa gowáh, iłk'idá' kú begoz'aq: hadíi ái daidezts'aaníi daahñaa doleef. ²⁶ ShiTaa ihi'naa dabíi biyi' nlijihi' k'ehgo, shíi, biYe' nshñiiníi, ałdó' ihi'naa dashíi shiyi' nliigo shaa godin'áq; ²⁷ Shií, nnee k'ehgo Niyááhíi nshljhíi bigha nnee bándaagosh'a'go shiTaa shaa godin'áq. ²⁸ Doo nohwił díyadaagot'ee da le': łeyi' nazñilíi dawa shizhii daidezts'aqago nádiikáhíi baa gowáh, ²⁹ Ái nádiikáhgee nłt'éégo ádaadzaa n'íi yaaká'yú dahazhi' daahñaa doleef; áidá' nchó'go ádaadzaa n'íi bił ch'ígódeeh.

³⁰ Dashíi shik'ehgo doo nt'é aosh'téh at'éé da: diists'sagíi

k'ehgo aayashti': dashíí hásh'tííníí doo be'ánsht'ee da, áidá' shiTaa shides'a'n dabíí há'tííníí zhá be'ánsht'eehíí bighá aayashti'íí dá'bik'eh. ³¹ Dashíí ádaa nagoshni'yú-go, ádaa nagoshni'íí doo da'aníi da.

³² Ła' shaa nagolni'íí gólíí; áí shaa nagolni'íí da'aníigo bígonsj. ³³ John bich'í' oda'so'ła', án da'aníigo shaa nagosni'. ³⁴ Da'aníigo shaa na'goni'íí doo nnee bits'á'dí' da: áidá' hasdánohwidí'niit doleethíí bighá ágáno-hwidishni. ³⁵ John dil'tí'íí hik'e bits'á'idindláádíí k'ehgo at'éé l'ék'e: áík'ehgo bits'á'idindláádíí biyi' dé't'jh nohwił daagozhóqo go ádaasoh't'ííjd.

³⁶ John shaa nagosni'íí bitisgo shaa na'goni'íí gólíí: na'idziidíí shiTaa łasht'e' doleetgo shaa yidin'ááníí, áí ánash't'ííjdgo shiTaa shides'a'go shaa nagolni'. ³⁷ ShiTaa shides'a'n dabíí shaa nagolni'. Bizhiihíí doo hak'i daadeso'łts'ąą da, áno'liníí doo hak'i daaho'łts'ąą da. ³⁸ Biyati'íí doo nohwiyi' golíí da: shíí shin'ła'íí doo daashohdłąą dahíí bighá.

³⁹ Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' bek'e'eshchiiníí nzhóqo daahohshíí; áí biláhyú dahazh'í' daahii'naa doleet daano'sjgo: da'ái shaa nagolni'. ⁴⁰ Ndi doo shich'í' nohkáh hádaah't'íí da, dahazh'í' daahino'naa doleetgo. ⁴¹ Nnee shidnt'sjhií doo biká désh'íí da. ⁴² Nohwi-daagonsj, Bik'ehgo'ih'i'nań nohwił daanzhooníí doo łá' be'ádaanoht'ee da. ⁴³ ShiTaa bizhi'íí bee niyáá ndi doo hádaashoh't'íí da: áidá' łá'í dabíí bizhi'íí yee nyááyúgo, án zhá hádaah't'íí doo. ⁴⁴ Dánohwií daafino'sinií há-daah't'ííjdá, Bik'ehgo'ih'i'nań da'á'ahi bits'á'dí' idilziníí doo hádaah't'íí da, áidá' hagot'éégo da'ohdłąą? ⁴⁵ ShiTaa bińááł nohwi'izh'í' dish'aah doo daano'sj da le': Moses nohwi'izh'í' dez'ąą, bada'ohłíí n'íí. ⁴⁶ Moses daahohdłąąyúgo shíí daashohdłąą doleet ni', shaa k'e'es-hchj'hií bighá. ⁴⁷ Áidá' bíí k'e'eshchiiníí doo daahohdłąą dayúgo, hagot'éégo shiyati'íí daahohdłąą áidá'?

6 Díí bikéd'ígo Jesus túsikaaníí, Gálilee golzéhi, da'ái Tibérias golzéhi, hanaayú onanázaa. ² Áígee nnee łąągo biké' onats'ąą, godiyj'igo áná'ol'ííhíí kah yaa nakaihíí yá ánát'ííhíí daayo'ííjdgo. ³ Jesus dziłyú háyáá, akú bitsilke'yu yił dinezbj. ⁴ *Bitis-hagowáh* n'íí bee bíná'godini'igo Jews daanlíni da'iyąąhíí biká' ngonyáá.

⁵ Jesus déz'ííjdgo nnee łąągo bich'í' náfseełgo yiłts'ąąd'á Philip gáyihni, Hagot'éégo bán nadaahiilniih, díí nnee dawa da'iyąągo? ⁶ Díí áni'ihíí daazhógo Philip bebigozj'igo ánniid: dabíí hagot'éégo áile' yígó'sj ndi.

⁷ Philip gábi'ni, Zhaali, *penny* holzéhi, naki gonenadín bán bee nahazni ndi da'á'á ntíígo ayá'hágo bita'isné' ndi, doo bíneno'łąą at'éé da. ⁸ Bitsilke'yu da'á'á Andrew holzéhi, Simon Peter bik'isnhi, gábi'ni, ⁹ Kú łá' ishkiin bán dijolé ashdlá'í barley alzáhi yisné', łóg naki biłgo: áidá' hagot'éégo dawa bínel'ąą, nnee łánihíí? ¹⁰ Jesus bitsilke'yu gáyihni, Nnee dinohbjh, daabiłdohni. Tł'oh dážhó łąągo l'ék'e. Áík'ehgo nnee dinezbj, ashdladn doo náhółtagyú áhołáni shj. ¹¹ Áígee Jesus bán náidnné'go ya'ihénzjgo oska'ąd'á, bitsilke'yu yaa daizné', áid'í bitsilke'yu nnee nadaaháztaaníí yita-da'izni; łógíí adó' da'ái k'ehgo, dá daabiłhwiihzh'í'.

¹² Dawa náda'isdj'igo, bitsilke'yu gádaayihni, Ch'ékaadíí nádaahohłá, doo łá' da'ííli hileehgo da.

¹³ Áík'ehgo ąął nádaihe'zlaago táts'aa nakits'áda hadaidesbj, bán ashdlá'í bits'á'dí' ch'en'éíí, nnee yi'oh da'iyąąhíí. ¹⁴ Nneehíí Jesus godiyj'igo adzaahíí daayilts'ąąd'á gádaani, Án da'aníi Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú Na'iziidihíí, ni'gosdzán biká'zh'í' hińáhi.

¹⁵ Jesus nnee dabízhá daabik'ehgo dak'azhá binant'a' ádaabidléhgo yígó'sj'jdá, dasahn dziłyú ch'a'onánóot'ííjd. ¹⁶ O'í'ąáyú bitsilke'yu túsikaayú onanákai, ¹⁷ Akú tsina'eelíí yeh hikaigo túsikaaníí hanaayú bił dahda'n'eel, Capérnaum golzeeyú. Godiłhí gozj'jdá Jesus doo hwahá baa hińá da. ¹⁸ Tú nádidáh, adj'jd nyolhíí bighá. ¹⁹ Taagi dagohíí dj'í' shj dah-gost'ó'yú bił oda'is'eeldá, Jesus tú yiká' tsina'eelíí yich'í' higaal'go daayilts'ąą: áík'ehgo tsídaadesyiz l'ék'e. ²⁰ Áidá' Jesus gádaabiłni, Shíí ásh't'íí, doo nda'aldzid da. ²¹ Áid'í bił daagozhóqo go tsina'eelíí beh n'nań, daabiłniid: dagoshch'í' ni'zh'í' bił nda'iz'eel, deskai n'yú.

²² Iska'ą hik'e nnee túsikaaníí hanaayú naháztaaníí akú tsina'eelíí da'á'á zhá s'í'ąą n'go daayo'íí, łá'íí Jesus bitsilke'yu tsina'eelíí yeh hikaiyú doo itah yeh hiyaa da, áidá' bitsilke'yu dasahndi okaigo daayo'íí. ²³ (Jesus bán ya'ihénzjgo oska'ądíí bikéd'ígo, bán daach'iyąą n'gee balyú Tibérias golzeed'í' tsina'eelíí ndaahaz'eel:)

²⁴ Áík'ehgo nnee Jesus łá'íí bitsilke'yu doo hak'i dago yí-daagó'sj'jdá, dabíí tsina'eelíí yeh heskaigo, Capérnaum golzeeyú bił oda'iz'eel, Jesus yíka daantaago.

²⁵ Túsikaaníí hanaad'í' baa hikaidá' gádaabiłni, Iłch'ígó'aahíí, dadá' kú n'ya? ²⁶ Jesus bich'í' hadzii, Da'anii, da'aníigo gádaano'hwidishni, Doo godiyj'igo ánash't'ííhíí daah'íí n'íí bighá shíka daanohtaa da, bán bee náda'so'łj'jd n'íí zhá bighá ádaah't'íí. ²⁷ Doo hidán da'ííli hileehíí bighá nada'ohsiid da, hidán dahazh'í' ih'i'naazh'í' nnel'ąąhíí zhá hádaah't'íí, shíí nnee k'ehgo Niyááhíí nohwaa nshné': Bik'ehgo'ih'i'nań shiTaa, bíyéé nshłj'igo shebígó'zj'igo shiká' izkał. ²⁸ Áid'í' gádaabiłni, Hago ádaahii'ne'go Bik'ehgo'ih'i'nań binasdziidíí nadaahiidziid? ²⁹ Jesus gádaabiłni, Díí k'ehgo Bik'ehgo'ih'i'nań bá na'idziidi at'éé, án shíí shides'a'n daashohdłąągo. ³⁰ Áík'ehgo gádaabiłni, Godiyj'igo be'ígó'ziníí daat'éhi nohwił ch'í'nah ánle'go daahiiltséhgo daano'hiidłąą doleet? Iłtah áná'ol'ííhíí daat'éhi án'íí?

³¹ Bits'á'dí' daadihe'na'íí da'igol'ííyú manna daayiyąą łeh l'ék'e: díínko bek'e'eshchiiníí k'ehgo, Yaaká'dí' bán kaa daizné'go daach'iyąą. ³² Jesus gánádaabiłdo'niid, Da'anii, da'aníigo gádaano'hwidishni, Yaaká'dí' bán nohwaa hi'né' n'íí doo Moses nohwaa daizné' da; shiTaa yaaká'dí' bán da'aníihi nohwá da'dihiné'. ³³ Yaaká'dí' nkenyááhíí Bik'ehgo'ih'i'nań bits'á'dí' bánhi at'éé, án ni'gosdzán biká' nneehíí ih'i'naa yaa yiné'. ³⁴ Gá-daabiłni, NohweBik'ehń, díí bánhíí dayúweh nohwá di-hii'né' le'. ³⁵ Jesus gádaabiłni, Shíí bán be'ih'i'naahíí nshłj'í: dahadín shaa nyááhń doo shińá' holeeh at'éé da; shodłąąhń doo dibá' holeeh at'éé da. ³⁶ Iłk'ida' gá-daano'hwidéniid, Daashoh'íí ndi doo daashohdłąą da.

³⁷ ShiTaa shaa yiñilíí dawa shaa hikáh; dahadíñ shaa nyááhn doo yó'ósht'e' at'éé da. ³⁸ Yaakád'í n'yáá, doo dashíí hásh't'íyú ánásh't'íj'go da, ndi shin'la'án dabíí há't'íyú ánásh't'íj'go niyáá. ³⁹ Díínko shiTaa shin'la'án há't'íí, shaa yiñilíí doo la' shich'a'ot'íísh da, áídá' nná-godzaahíí bijjii dawa nádaabihishñah doleel. ⁴⁰ Díínko shin'la'án há't'íí, hadín shíí, biYe' nshliiníí, sho'iiníí la'íí shodlaaníí ih'i'naa doo ngonel'aa dahíí yee hiñaa doleel: áík'ehgo nnágodzaahíí bijjii nábihishñah doo. ⁴¹ Yaakád'í bán nke'né'íí nshíj, ñiihíí bigha Jews daanlíni baa daanet'íí l'ek'e. ⁴² Áí gádaa'íí'ñii, Dín la' Jesus, Joseph biye', b'áq bitaa bitgo bídaagonlzihií át'íí ya? Hagot'éégo, Yaakád'í n'yáá, ñii áídá'? ⁴³ Áík'ehgo Jesus gádaabiñii, Doo shaa daaneht'íí da. ⁴⁴ Doo hadín shaa nowáh át'éé da, shiTaa shin'la'án shich'í' ábílaayúgo zhá: nnágodzaahíí bijjii nábihishñah doleel. ⁴⁵ Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú nada'iziidi binaltsoos biyi' k'éeshchij gáníígo, Dawa Bik'ehgo'ih'i'nañ bit ch'ídaa-go'aah doleel. Dahadíñ shiTaa yidezts'aqago bits'á'd'í' ígo'laaníí shaa hiñáh. ⁴⁶ Da'ágát'éé ndi doo hadín shiTaa yo'íí da, shíí bits'á'd'í' nshliiníí zhá shiTaa yiłtsaq. ⁴⁷ Da'anii, da'aniiigo gádaanoht'ííshñii, Shodlaaníí ih'i'naa doo ngonel'aa dahíí yee hiñáhi at'éé, ⁴⁸ Bán be'ih'i'naahíí nshíj. ⁴⁹ Bits'á'd'í' daadesona'íí da'igol'íyú manna daayiyaa n'íí nanezna'. ⁵⁰ Díínko bán yaakád'í' nke'né'hi at'éé, nnee yiyaaqo doo datsaah da. ⁵¹ Shíí bán hiñaaahíí, yaakád'í' nkenyááhíí nshíj: dahadíñ díí bánhíí yiyaaqúgo dahazh'í' hiñaa doleel: ni'gosdzán biká' nnee bán yee daahinaa doleelgo baa daanshné'íí shits'í' at'éé. ⁵² Jews daanlíni lahada'dit'áhgo gádaa'íí-di'ñii, Hagot'éégo díí nneehíí bits'í' nohwaa yin'égo daahiidaq? ⁵³ Jesus gádaabiñii, Da'anii, da'aniiigo gádaanoht'ííshñii, Shíí nnee k'ehgo Niyááhíí shits'í' daahsaqago, la'íí shidił daahdlaqayúgo zhá ih'i'naahíí nohwiyi' gol'íí. ⁵⁴ Hadín shits'í' yiyaaníí la'íí shidił yidlaaníí ih'i'naa doo ngonel'aa dahíí yee hiñáhi at'éé; nnágodzaahíí bijjii nábihishñah doleel. ⁵⁵ Shits'í' da'anii hidán át'éé, la'íí shidił da'anii hidlaaníí át'éé. ⁵⁶ Hadín shits'í' yiyaaníí la'íí shidił yidlaaníí shiyi' gol'íí, bíí ałdó' biyi' gonshíj. ⁵⁷ ShiTaa hiñáhi shin'la'áhíí k'ehgo, la'íí shiTaa bee hinshnaahíí k'ehgo hadín shiyaaníí shee hiñaa doleel. ⁵⁸ Áñ bán yaakád'í' nke'né'hi at'éé: doo daanoht'íí n'íí manna daayiyaa ndi nanezna' n'íí k'ehgo da: hadín díí bán yiyaaníí dahazh'í' hiñaa doleel. ⁵⁹ Capérnaum golzeegee iłch'ígó'aahgo ágánñiid, Jews ha'ánásh' goz'aa yuñe'. ⁶⁰ Łáq'ago biké' hikaahíí áí daidezts'aqad' gádaanii, Dázhó doo bígózj dahi yee añíí; hadín áí yígółsj? ⁶¹ Biké' hikaahíí Jesus añííhíí yaa yida'íłtaahgo yígółsj, áík'ehgo gádaabiñii, Díí ádishñiihíí doo noht'íí daabik'eh da née? ⁶² Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dabíntsé sídáá n'yú shíł onágodzaago daashoh'íyúgo, nt'é daadohñii? ⁶³ Spirit-híí ih'i'naa aayiné'hi at'éé; kots'íhíí doo nt'é áile' da: yati' bee nohwich'í' hasdzihií spirit h'ík'e ih'i'naahíí át'éé. ⁶⁴ Áídá' nohwhitahyú la' doo da'ohdlaq da. Jesus dantsé iłch'ígó'aah godeyaad' hadíí doo daabodlaq dahíí, la'íí hadín ch'íbid'o'aahíí

yígółsj. ⁶⁵ Áík'ehgo gánád'íñii, Díí bigha gádaanoht'ííshñii, Doo hadín dabíí bik'ehgo shaa hiñáh da, shiTaa bik'ehyúgo zhá.

⁶⁶ Díí bikéd'ígo biké' hikaah n'íí łáq'ago t'aqzh'í' ádaadzaago, doo dayúweh yił nakai da l'ek'e. ⁶⁷ Jesus bits'íke'yu nakits'ádahíí gádaayihñii, Nohwíí ałdó' shits'á' dahohkáh née? ⁶⁸ Simon Peter gábiñii, NohweBik'ehñ, hadín bich'í' nkáhgo áídá'? Dani zhá yati' dahazh'í' be'ih'i'naahíí bee yán'łt'í'. ⁶⁹ Ni Christ, Bik'ehgo'ih'i'nañ hiñáhi biYe' n'íí'go, daahosiidlaqago da'aniigo bídaagonlzi. ⁷⁰ Jesus gánádaabiłdo'ñiid, Nohwíí nakits'ádah hołt'eehíí hanohwiñil, ndi nohwhitahyú da'la'á ch'iidn niłj. ⁷¹ Áí Judas Iscariot, Simon biye' áyihñii: áñ nakits'ádah itah níni ch'íbid'o'aahíí niłj.

7 Díí bikéd'ígo Jesus Gálileeyú anádaa: Judéayú doo naghaa da, Jews daanlíni daabizih'heego hádaat'íj'hií bigha. ² Jews daanlíni t'ohdahskán yuñe' náda'íłj'hií biká' ngonyáá. ³ Jesus bik'isyú gádaabiññiid, Kod' dahñáhgo Judéayú n'naah, ákú níké' hikaahíí áná'íł'j'hií daayih'łtséh doleel'hií bigha. ⁴ Nnee shígółzi le' nziníí doo dánant'í'ego ánát'íj'łt'í' da. Díí baa nan'naayúgo, ni'gosdzán biká' nnee bit ch'í'ñah ádnłzi. ⁵ Bik'isyú ndi doo daabodlaq da. ⁶ Jesus gádaabiñii, Shíí t'ah doo shaa gowáh da: áídá' nohwíí zhá da'adzaagee nohwaa gowáh. ⁷ Ni'gosdzán biká' nnee nohwíí doo nohwhik'edaanñiih da; dénch'og'go ánádaat'íj'łt'í' dishñiiigo baa nagoshñi'hií bigha shíí zhá shik'edaanñiih. ⁸ Dánohwiłzhá da'idaqayú dohkáh: shíí t'ah doo shaa gowáh dahíí bigha doo dak'ad da'idaqayú déyáá da. ⁹ Ágánñiidá' da'akú Gálilee golzeeeyú sídaa l'ek'e.

¹⁰ Bik'isyú da'idaqayú okaihií bikéd'ígo, bíí ałdó' dánant'í'ego akú óyáá. ¹¹ Da'idaqagee Jews daanlíni biká daadéz'ijjigo, Áñhíí hayú? daabiñii. ¹² Nnee bitahyú łáq'ago baa daanet'íí l'ek'e: la', Nnee nt'éhi niłj, daaniidá' la'íí, Dah, nnee ch'a'oyiłkaadi niłj, daanii. ¹³ Áídá' Jews daanlíni yédaaldzidhíí bigha doo ch'í'ñah baa yádaakt'í' da.

¹⁴ Da'idaqahíí da'íłñi'yú goldohdá' Jesus da'ch'okaqah goz'aaqayú óyáágo iłch'ígó'aah. ¹⁵ Jews daanlíni bit díyadaagot'ee gádaaniigo, Hagot'éégo díí nneehíí dawahá yígółsj, doo ółtagyú nayaa dadá'? ¹⁶ Jesus gádaabiñii, Iłch'ígonsh'aahíí doo dashíí ádishñii da, shin'la'án añííhíí át'éé. ¹⁷ Nnee la' Bik'ehgo'ih'i'nañ dáhat'íj'hií ánát'íj'łt'í' hat'íj'íyúgo, iłch'ígonsh'aahíí Bik'ehgo'ih'i'nañ bits'á'd'í'hi at'éé, dagohíí dashínik'ehgo yasht'íí yígółsj doleel. ¹⁸ Dahadíñ dabínik'ehgo yałt'íí dabíí ízisgo ádestj' hat'íj'í: áídá' hadín bin'la'án ízisgo ágot'eehíí yá há't'íiníí, áñ da'anii añíí, áík'ehgo áñ biyi' łé'gochoohíí da'ádj'í. ¹⁹ Ya' Moses begozaaníí yee doo nohwá ngon'áq' da née? Áídá' doo la' bik'ík'eh ádaanoht'ee da. Nt'é bigha daashizołthee hádaaht'íj'łt'í' ²⁰ Nneehíí gádaabiñii, Ch'iidn niyi' gol'íí łáq': hadín nizih'ee hat'íj'łt'í' ²¹ Jesus gádaabiñii, Dałán áná'íł'j'łd'ge nohwhił díyadaagot'ee ní'. ²² Moses *circumcise* ádaanoht'íí'go yee nohwá ngon'áq'; (ndi Moses doo bits'á'd'í' begodeyaa da, daanoht'íí n'íí bits'á'd'í';)

áik'ehgo godilziníí bijjii n̄nee círcumcise ádaahté'.
²³ Godilziníí bijjii Moses yegos'aaníí doo k'ích'ídzíís da doleethíí bigha n̄nee círcumcise alzaayúgo, godilziníí bijjii n̄nee bits'í dawa n̄t'éégo ánáshdlaahíí bigha shich'í' hadaashohkee née? ²⁴ Doo da'ánoliníí zhá bee aayádaakti' da, áidá' da'anii ágoteehíí bee aayádaakti' le'. ²⁵ Jerúsalemgee n̄nee la' gádaanii, Dín daayiz-ithheego hádaat'iiníí shj ya? ²⁶ Án kú doo biini' hah dago yati'go naghaa, áidá' doo nt'é daayit̄nii da. Nant'an daanlíni dín da'anii Christ n̄l̄jigo yídaagotsj̄id shj.
²⁷ Áidá' díí n̄nee hadi' naghaa shihíí bídaagonl̄j: Christ nyáágo hadi' naghaa shihíí doo hadín yígotsj da doleeth'.
²⁸ Áik'ehgo Jesus da'ch'okaqah goz'aa yune' itch'ígó'aahgo gáníí, Shídaagonotsj, la'íí hadi' nashaahíí bídaagonotsj: doo dashíí hásh't'j̄igo niyáá da, shin'la'n da'anii, án doo bídaagonotsj da. ²⁹ Shíí bígonsj; shin'la'go bits'á'dí' niyááhíí bigha. ³⁰ Áik'ehgo ha'ádaabilt'e' hádaat'j̄i: ndi doo daabiltsood da, doo hwahá bidizi'deehíí biká' ngowáh dahíí bigha. ³¹ N̄nee l̄áágo daabosdlaagdgo gádaanii, Christ nyáágo, díí n̄nee godiyihgo áná'ol'j̄íí bitisgo áná'ol'j̄íí doleeth' née?
³² Phárisees daanlíni n̄nee ágát'éégo baa yádaakti'go ba'ikodaanzj̄idá', okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi la'íí Phárisees daanlíni bílgo aasinilíí bich'í' odais'a, daabiltsoodgo. ³³ Jesus gádaabit̄nii, Dét'j̄hézhj' t'ah nohwit nashkai, áidí' shin'la'n bich'í' nádésdzá. ³⁴ Shika daanohtaa ndi doo shaa nohkáh át'éé da: hayú niyááyú doo nohkáh át'éé da. ³⁵ Jews daanlíni gádaat̄id'í'ndii, Díí n̄nee hayú doo baa nkáh dayú deyaago anii? Jews daanliiníí doo Jews daanl̄j̄i dahíí bitahyú it-tanáhosaq n'íí yich'í' deyaayú, doo Jews daanl̄j̄i dahíí yit ch'ídaago'aahgo anii shj? ³⁶ Nt'é níígo anii, Shika daanohtaa ndi doo shaa nohkáh át'éé da: la'íí, Hayú niyááyú doo nohkáh át'éé da? ³⁷ Da'idaaníí ben-nágódáhíí bijjii, n̄nee l̄áágo íla'adzaahíí bijjii, Jesus hizj'dá' adj̄id hadziigo, Dahadín dibá' silj̄ih'n shich'í' nowáhgo odlaq, nii. ³⁸ Dahadín shodlaqah'n biyí'dí' tú hiqáhi hálj̄í doleeth', Bik'ehgo'ihí'na'n biyati' bek'e'eshchiiníí k'ehgo. ³⁹ (Díí k'ehgo Holy Spirit yaa yati', án hadíí daabodlaaníí bee baa godot'aat: Holy Spirit doo hwahá hadín baa det'aah dadá', Jesus ízisgo ye'at'ééhíí doo hwahá ch'í'nah ábi'dilne' dahíí bigha.)
⁴⁰ N̄nee l̄áágo díí yati'íí daidezts'aqadá' gádaan̄niid, Dín da'anii Bik'ehgo'ihí'na'n binkááyú Na'iziidíí át'j̄í l̄áá.
⁴¹ La'íí gádaanii, Dín da'anii Christ n̄l̄j̄i l̄áá. La'íí gádaanii, Ya' Christ Gálileedí' hígháhgo lán? ⁴² Bik'ehgo'ihí'na'n biyati' bek'e'eshchiinííshá' gáníí, Christ David hat'íí bits'á'dí' goleeh, Béthlehem golzeedí' hígháh, David golj̄í l̄ék'eege? ⁴³ Áik'ehgo áígee Jesus bigha n̄nee ílts'á'kai. ⁴⁴ La' daabiltsood hádaat'j̄i ndi doo daabiltsood da.
⁴⁵ Aasinilíí okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi la'íí Phárisees daanlíni bílgo yaa nákaigo gádaabit̄nii, Nt'é bigha doo daahotsood da? ⁴⁶ Aasinilíí gádaabit̄nii, Doo la' n̄nee díí n̄nee híí k'ehgo yati' da. ⁴⁷ Phárisees daanlíni gánádaabit̄do'niid, Ya' nohwíí ałdó' nohwich'í'

na'deshch'a' née? ⁴⁸ Ya' la' nant'an daanlíni dagohíí Phárisees daanlíni daabosdlaq née? ⁴⁹ Áidá' díí n̄nee híí begoz'aaníí doo yídaagotsj dahíí nch'íí bee bá ha'odzii. ⁵⁰ Nicodémus, Phárisees itah n̄líni, (lah t'lé'yú Jesus yaa nyáá l̄ék'e n'íí,) gádaabit̄nii, ⁵¹ Bedaagosii'laaníí k'ehgo ya' n̄nee dá doo daadihiits'j̄hé, la'íí dá doo ánat'j̄íí bídaagonl̄j̄hé baa yáhiilti' née? ⁵² Áik'ehgo gánádaado'niid, Ya' ni ałdó' Gálileedí' nan̄naa née?
 Bik'ehgo'ihí'na'n biyati' bek'e'eshchiiníí biyí' dín'j̄i, áik'ehgo bígonst̄j̄ih ndi at'éé: Bik'ehgo'ihí'na'n binkááyú na'iziidi doo la' Gálileedí' hígháh golzee da. ⁵³ Áidí' n̄nee dawa bigowayú nnáheskai l̄ék'e.

8 Jesus dził Olives golzeeyú óyáá. ² Dázhó t'ahbj da'ch'okaqah goz'aa yú nádzáá l̄ék'e, akú n̄nee dawa baa íla'adzaa; áik'ehgo nezdaago bílch'ídaago'aah. ³ Begoz'aaníí ye'ik'eda'it̄ch'íhi hik'e Phárisees daanlíni bílgo isdzán la' baa yit hikai, án nant'í' naghago bígozj̄id l̄ék'e; áik'ehgo isdzánhíí it̄n'j̄zhj' ndaist'e'dá, ⁴ Jesus gádaayit̄nii, It̄ch'ígó'aahíí, díí isdzánhíí nant'í' naghago, da'anii ánat'j̄íígo bígozj̄id. ⁵ Ágádaat'iiníí bíl ndaats'in-ot̄ne' le'gá, niigo Moses nohwee ngon'áá n'í, begoz'áni biyí': nihíí ánniyyúgo nt'é níí? ⁶ Nayídaantaahgo ágádaayit̄nii, dáhagot'éégo izadaahilt'e' daanzigo. Jesus hayaa adzaago bigan yee teezh yiyí'yú k'e'eshchj̄i l̄ék'e, doo yidezts'aq da hik'ehgo. ⁷ Dayúweh nahódaadit̄kidgo Jesus hizj'go gádaabit̄nii, Nohwitaahyú la' binch'ó da'adj̄ihíí ntsé ido'ne'. ⁸ Áígee hayaa ánádaago bigan yee teezh yiyí'yú k'ená'eshchj̄i l̄ék'e. ⁹ N̄nee díí daidezts'aqadá' binch'ó daagolíníí yídaagotsj̄idgo, báyáándí' ánií nagháhííyú onáhezkaí: áik'ehgo Jesus dasahn ch'ínt̄l̄zh, isdzán bád̄j̄hgee siziiníí bílgo. ¹⁰ Jesus hadag adzaago isdzán zhá sizzigo yilts'aqago yich'í' hadzii, Isdzán, n̄nee nch'ó daanl̄j̄ihíí hayú okai? Ya' doo la' n̄nee nił ch'ígonyj̄í da? ¹¹ Isdzánhíí gábit̄nii, She-Bik'eh'n, doo hadín da. Jesus gánábit̄do'niid, Shíí ndi doo nił ch'ígonoshheeh at'éé da: tí'í, nch'ó'íí bee áná'ot̄ne' hela'.

¹² Lah Jesus n̄nee gánádaayit̄do'niid, Shíí ní'gosdzán biká' n̄nee begot'iiníí nshj̄i: dahadín shiké' higaah'n doo chago'theeyú higaah da doleeth', áidá' ihí'naa be'idindláadíí bíyéé doleeth'. ¹³ Phárisees daanlíni gádaabit̄nii, Dani zhá ádaa nagol̄n'í; ádaa nagol̄n'íí doo da'anii da. ¹⁴ Jesus gábit̄nii, Dashíí ádaa nagoshni' ndihíí ádaa nagoshni'íí da'anii: hadi' niyááhíí la'íí hayú déyááhíí bígonsj̄ihíí bigha; áidá' nohwihíí hadi' niyááhíí la'íí hayú déyááhíí doo bídaagonotsj da. ¹⁵ Nohwihíí n̄nee k'ehgo zhá aayádaakti'; shihíí doo hadín baa yashti' da. ¹⁶ Áidá' shíí aayashti'yúgo, aayashti'íí da'anii-ihí: shíí doo dasahn aayashti' dahíí bigha, shíí la'íí shi-Taa shin'la'n bílgo aayáhiilti'. ¹⁷ Bedaagoso'laaníí biyí' n̄nee naki dálet'éégo yaa nadaagol̄ni'yúgo da'anii golzeego dahgoz'aa. ¹⁸ Dashíí ádaa nagoshni', la'íí shi-Taa shin'la'n ałdó' shaa nagol̄n'í. ¹⁹ Áik'ehgo gádaabit̄nii, NiTaahíí hayú? Jesus gánádaabit̄do'niid, Shíí doo shídaagonotsj da, shi-Taa ndi doo bídaagonotsj da: shídaagonotsjyúgo shi-Taa ałdó' bídaagonotsj doleeth' ní'.

²⁰ Jesus zhaali ilch'j'nihi'niit goz'aq yuñe' anii, da'ch'okaqah goz'aq yuñe' ilch'igó'aahgo: áidá' doo hadín bitsood da laq: bidizi'deehii doo hwahá biká' ngowáh dahii bigha. ²¹ Jesus gánádaabiido'niid, Shii dahdisháh, ch'éh shiká daadeh'ji doleelgo t'ah nch'ogo ándaah't'jiigo nanohne' doleel: hayú déyááyú doo nohkáh át'éé da. ²² Jews daanlíni gádaanii, Hayú déyááyú doo nohkáh át'éé da, niihiíshá', dabii ádizil'deego anii née? ²³ Áidí' gádaayit'ni, Nohwii yáá bit'ááhdí' nahkai; shihii yaakádí' nashaa: nohwii díi ni'gosdzán biká' nnee daanoht'ji; shihii doo ni'gosdzán biká' nnee nsh'ji da. ²⁴ Ái bigha, T'ah nch'ogo ándaah't'jiigo nanohne', daanoht'jish'ni: án nsh'inií doo daahohdlaq dayúgo, t'ah nch'ogo ándaah't'jiigo nanohne' doleel. ²⁵ Áik'ehgo gánádaabiido'niid, Hadín l'áq' ánt'ji? Jesus gádaabiit'ni, Dantsé nohwił nagosisni'dá' ánsht'ee daanoht'jish'ni n'ii, da'án ánsht'ee. ²⁶ T'ah l'áq'go nohwich'j' hasdziłh godziłh, l'áq'go nohwaa yádaashti' doleel: áidá' shin'la'n da'aniigo, án shił nagosisni'ii zhá ni'gosdzán biká' nnee baa bit' nagoshni'. ²⁷ Jesus biTaa baa yałti'ii doo yídaagotsj da. ²⁸ Jesus gánádaabiido'niid, Shii, nnee k'ehgo Niyááhii, dahdaashołteehdá', án nsh'ijhií bídaagonotsj ndi at'éé, dashii shínik'ehgo doo nt'é ásh'te' da; áidá' shiTaa shił ch'igon'áanii bee yashti'. ²⁹ Shin'la'n t'ah bit' nsh'ji: shiTaa doo hwahá dasahndi yó'oshił't'e' da; dábił'ehn dá bit' bik'ehyú ánsht'ji. ³⁰ Ágániiigo yałti'gee l'áq'go daabosdlaqad. ³¹ Jews daanlíni Jesus daayosdlaqadíi gádaayit'ni, Shiyati'ii dayúweh bikisk'eh ádaanoht'ee'yúgo da'anii shiké' hikaahii daanoht'ji; ³² Áik'ehgo da'anii ágot'eehii bídaagonotsj doleel, áidí' da'anii ágot'eehii ch'ídaanoht'ji. ³³ Gádaayit'ni, Abraham hat'ii daanlíni ádaant'ee, doo hadín bi'sna' daasiidli da: áidá' hagot'éégo ánnihi, Ch'ídaanoht'ji, nnihií? ³⁴ Jesus gádaabiit'ni, Da'anii, da'aniigo gádaanoht'jish'ni, Dahadín nch'ogo ánat'jií nch'oi yisna' nli. ³⁵ Isna' nliinií doo dahazh'j' binant'a' bigowa yuñe' golli da: áidá' biye'hii zhá dahazh'j' bigowa yuñe' golli. ³⁶ Áik'ehgo Bik'ehgo'ih'i'nañ biYe' ch'ídaanoht'jiyúgo, da'aniigo ch'ídaanoht'ji' des'niil. ³⁷ Abraham hat'ii daanoht'jiigo nohwígonsj; da'ágát'éé ndi daashizołhee hádaah't'ji, shiyati'ii doo hak'i nohwi'j' bá goz'aq dahii bigha. ³⁸ Shii shiTaa bits'á'dí' bígoł'qahii bee nohwich'j' yashti': nohwihií nohwitaa bits'á'dí' bídaagonoł'qahii ándaah't'ji. ³⁹ Áidí' gádaabiit'ni, Abraham bits'á'dí' daadihe'na'. Jesus gádaabiit'ni, Abraham bichagháshé daanoht'jiyúgo Abraham at'inií k'ehgo ándaah't'ji doleel ni'. ⁴⁰ Áidá' k'adii daashizołhee hádaah't'ji, shii da'anii ágot'eehii Bik'ehgo'ih'i'nañ bits'á'dí' disiits'áni baa nohwił nagoshni': díi doo Abraham ye'at'éé da ni'. ⁴¹ Nohwii nohwitaa ánat'jií k'ehgo ádaah't'ji. Áidí' gádaabiit'ni, Néé nant'j' na'ildeehii doo bits'á'dí' daagosiidli da; née nohwiTaa dał'á, ái Bik'ehgo'ih'i'nañ. ⁴² Jesus gádaabiit'ni, Bik'ehgo'ih'i'nañ daanoht'jiyúgo, nohwił daanshoq doleel ni': Bik'ehgo'ih'i'nañ bits'á'dí'go niyááhii bigha; doo dashínik'eh niyáá da,

Bik'ehgo'ih'i'nañ shin'la'. ⁴³ Nt'é bigha'shiyati'ii doo bídaagonotsj da? Shiyati'ii doo ídaayełts'aq hádaah't'ji dahii bigha. ⁴⁴ Daanoht'ji, ch'iidn nant'án, án hat'ii daanoht'ji, áik'ehgo nohwitaa nch'ogo hat'jií k'ehgo ádaah't'ji: dantsé godeyaad' nnee naitseedi nli, bí la'ii da'anii ágot'eehii doo nałnt'og da, da'anii ágot'eehii doo la' biyi' golli dahii bigha. L'é'itchoogo yałti'dá' dabii ye'at'éhi yee yałti': l'é'itchohi nliigo, l'é'ichoohii bitaa nli. ⁴⁵ Áidá' shii da'anii ádishnihií bigha doo daashohdlaq da. ⁴⁶ Hadín la' d'ench'ogo ánsht'jií ch'ishinoh'áah? Áidá' da'anii ádishniyúgo, nt'é bigha doo daashohdlaq da? ⁴⁷ Dahadín Bik'ehgo'ih'i'nañ biyéehii Bik'ehgo'ih'i'nañ biyati'ii yidésts'aq: Bik'ehgo'ih'i'nañ doo biyéé daanoht'ji dahii bigha doo ídaayełts'aq da. ⁴⁸ Jews daanlíni gádaabiit'ni, Samáritan níni, ch'iidn niyi' golini, daani'ni-ihii da'anii ádaan'ni shj ya'? ⁴⁹ Jesus gánii, Ch'iidn doo shiyi' golli da; áidá' shiTaa dinisj, nohwihií doo daashidinotsj da. ⁵⁰ Nnee daashidininií doo biká' désh'ji da: dał'áhnii zhá ái yiká' déz'ji, án aayanáltih doleel. ⁵¹ Da'anii, da'aniigo gádaanoht'jish'ni, Dahadín shiyati' yikisk'eh at'éehii, da'itsaahii doo yo'ji da doleel. ⁵² Jews daanlíni gánádaabiido'niid, K'adii nídaagosiidli, ch'iidn niyi' golli. Abraham daztsaq, la'ii Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú nada'iziidii nanezna'; áidá' ni ánnii, Dahadín shiyati' yikisk'eh at'éehii da'itsaahii doo yolj at'éé da, nni. ⁵³ Ya' ni nohwitaa Abraham daztsaq níi bitisgo ánt'éhi née? Bik'ehgo'ih'i'nañ binkááyú nada'iziidii nanezna' níi áldó': hadín l'áq' ánsht'ee nni? ⁵⁴ Jesus gábiit'ni, Shii ádiłdinsziyúgo, ádiłdinszihií doo nt'é da: shidiłdizhií shiTaa at'éé; án Bik'ehgo'ih'i'nañ daahohiikaqah, daabiłdoh'ni: ⁵⁵ Áidá' nohwii án doo bídaagonotsj da; shii zhá án bígonsj: Doo án bígonsj da, dishniyúgo, nohwii k'ehgo l'é'ishchóhi yish'eeh: áidá' shii án da'aniigo bígonsj, biyati'ii bikisk'eh ánsht'ee. ⁵⁶ Nohwitaa Abraham níi shee hayiłkaahii yiłtséhgo bit' gozh'og ni': ái yiłtsaqad' bit' gozh'og ni'. ⁵⁷ Jews daanlíni gádaabiit'ni, Doo hwahá ashladin nił tégódáh dadá', hagot'éégo Abraham hí'ii lán? ⁵⁸ Jesus gádaabiit'ni, Da'anii, da'aniigo gádaanoht'jish'ni, Abraham dabintségo shii ánsht'ee. ⁵⁹ Áik'ehgo tséé nádaayihes-laago daabołne' nt'éégo Jesus bits'aq ndest'jidgo, da'ch'okaqah goz'aqad' nnee biyi'dí' ch'ínadzaa.

9 Jesus higaayú nnee bi'naá ágodj'go goz'lii sidaago yiłtsaq l'ek'e. ² Bitsiłke'yu nabídaadiłkid, NohwiNant'a', hant'é bigha díi nneehii bi'naá ágodj'go goz'lii? Hadín nch'ogo adzaa, díi nneehii née, dagohii b'áq hik'e bitaa née? ³ Jesus gádaabiit'ni, Díi nneehii, la'ii b'áq hik'e bitaa doo nch'ogo ádaadzaa da: áidá' Bik'ehgo'ih'i'nañ ána'ol'jií bee ch'í'nah alne'hii bigha at'éé. ⁴ T'ah got'jidá' shin'la'n binasziidii ásh'te': t'é'go-hii doo hadín na'iziid da. ⁵ T'ah ni'gosdzán biká' nashaadá' ni'gosdzán biká' nnee begot'inií nsh'ji. ⁶ Ágániiidá' ni'zh'j' hadnzhéégo bizhigii t'eezh yił naidiziidgo nnee bi'naá ágodinihií bi'naágee yidezhizh,

⁷ Gábitñiigo, Ti'i, tá'ngisyú nñáh, túsikáni biyi', Silóam holzéhi, (Hil'á' golzeego ágolzéhi.) Áík'ehgo nñeehíí tá'digisyú óyáá, áidí' go'jigo nadzá.

⁸ Nñee bit'ahdí' daagolíníí, la'íí biñáá ágodjhdá' daabo'íí n'íí gádaañii, Díí nñeehíí ídókeedgo sidaa n'íí ya'? ⁹ La'íí gádaañii, Án át'íí: la'íí, Án ga'ánolini at'íí, daañii: bíí, Shíí ásh't'íí, nii. ¹⁰ Áík'ehgo, Hagot'éégo niñáá nágosdlj? daabitñii. ¹¹ Gáníí, Nñee, Jesus holzéhi, gosht'ish áyíílaago, shiñáá yídezhizhdá' gáshíñniid, Ti'i, tá'ngis, túsikaayú Silóam holzéhi: áík'ehgo ákú óyáágo ta'désgiz, áidí' shiñáá nágosdlj. ¹² Ánhíí hayú? daabitñii. Doo bígonsj da, nii.

¹³ Nñee biñáá ágodjñ n'íí Phárisees daanlíni yaa yit hikai. ¹⁴ Jews daagodn'sinií bijij Jesus gosht'ish áyíílaago nñee biñáá nágosdlj lèk'e. ¹⁵ Phárisees daanlíni nabídaadiłkid, Hagot'éégo niñáá nágosdlj? Gádaay-íñii, Jesus gosht'ish shiñáá yídezhizh, áidí' ta'désgizgo gosht'ish násisdlj. ¹⁶ Phárisees daanlíni la' gádaañii, Díí nñeehíí doo Bik'ehgo'ihí'ñañ bits'á'dí'hi da laa, godilzinií bijij doo godn'sj dahíí bigha. La'íí gádaañii, Hagot'éégo nñee Bik'ehgo'ihí'ñañ doo yidn'sj dahíí godiyjhgó áná'ol'ij? Áík'ehgo bigha it's'á'kai. ¹⁷ Nñee biñáá ágodjñ n'íí gánádaayitdo'niid, Nihíí niñáá ánágodlaahíí nt'é bitñii? Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú na'iziidi at'íí bitdishñii, nii. ¹⁸ Jews daanlíni nñee biñáá ágodjñ n'íí biñáá nágosdljhií doo daayodlaa dago b'á' hik'e bitaa yiká ánniidgo, ¹⁹ Nayídaadiłkid, Ya' díí nohwizhaazhé biñáá ágodjhgó gozljí dohñii n'íí n'ée? Hagot'éégo go'jig k'adíí? ²⁰ B'á' hik'e bitaa gádaabitñii, Díí nohwizhaazhé át'éégo bígonlj, biñáá ágodjhgó gozljí ni': ²¹ K'adíí hagot'éégo go'jig, hadíí biñáá ánágodlaahíí doo bígonlj da: án goyaa silj; nahódaadołkid: dabíí ádayálti' le'. ²² B'á' hik'e bitaa Jews daanlíni yédaaldzidhíí bigha ádaañii lèk'e: dahadíí, Christ at'íí, niigo baa nagolñi'yúgo Jews ha'ánáshéhdí' ch'élt'e'go itk'idá' ndaagoz'aa lèk'e. ²³ Áí bigha b'á' hik'e bitaa ágádaañniid, Án goyaa silj; nahódaadołkid. ²⁴ Nñee biñáá ágodjñ n'íí yiká ánádo'niidgo, Bik'ehgo'ihí'ñañ zhá ba'ihéñnzj: díí nñeehíí Bik'ehgo'ihí'ñañ doo yidn'sj dago bídaagonlj, daañii. ²⁵ Nñeeh' gáníí, Bik'ehgo'ihí'ñañ doo yidn'sj da shjhií, yidn'sj shjhií doo bígonsj da: da'ágát'éé ndi da'á' zhá bígonsj, shiñáá ágodjñ n'íí, k'adíí gosht'ij. ²⁶ Phárisees daanlíni gánádaabitdo'niid, Hagot'éégo ániílaa? Hagot'éégo niñáá ná ánágodlaa? ²⁷ Nñeeh' gádaabitñii, Itk'idá' nohwit nagosisñi' ndi doo daashidołts'aa da ni': nt'é bigha nohwit nanágozhñi'? Ya' nohwit áldó' biké' hikaahíí daah'eeh n'ée? ²⁸ Áidí' déñch'ó'ego bich'j' yadaakti'go gádaañii, Ni zhá biké' higaahíí ríljí dagá; néehíí Moses biké' hikaahíí daandlj. ²⁹ Bik'ehgo'ihí'ñañ Moses yich'j' yałti' n'go bídaagonlj: áidá' díí nñeehíí hadí' naghaa shjhií doo bídaagonlj da. ³⁰ Nñeeh' gánádaabitdo'niid, Hagot'éégo hadí' naghaa shjhií doo bídaagonlj da, áidá' shiñáá shá ánágodlaa. ³¹ Hadíí Bik'ehgo'ihí'ñañ doo daayidn'sj dahíí doo bídaayésts'aa dago bídaagonlj: áidá' dahadíí Bik'ehgo'ihí'ñañ yokaahíí, la'íí án dábit bik'ehgo

ánat'ijj'í Bik'ehgo'ihí'ñañ bíyésts'aa. ³² Ni'gosdzán álza-adí' yushdí' godezt'igo nñee biñáá ágodjhgó gozljí n'íí go'jig nasdlj' t'ah doo golzee da. ³³ Díí nñeehíí doo Bik'ehgo'ihí'ñañ bits'á'dí' dayúgo, doo nt'é áyóléh át'éé da. ³⁴ Gádaabitñii, Nch'ó'íí zhá bit gosínílini, nohwit ch'ídaagons'h'aah nihó'ñii n'ée? Áík'ehgo Jews ha'ánáshéhdí' ch'ídaabist'e'. ³⁵ Ch'ídaabist'e'íí Jesus ya'ikonzjídá' baa nyáágo gábitñii, Ya' Bik'ehgo'ihí'ñañ biYe' hondlaa n'ée? ³⁶ Nñeeh' gáníí, Hadííhíí baa shi' nagolñi', sheBik'eh'ñ, áík'ehgo hoshdlaa doleet. ³⁷ Jesus gábitñii, Itk'idá' h'íí, nich'j' yałti'íí án át'íí. ³⁸ Nñeeh', SheBik'eh'ñ, noshdlaa, nii. Áidí' yoskaad.

³⁹ Jesus gáníí, Aayá'iti'híí bigha ni'gosdzán biká'zh' niyáá, hadíí doo daago'jig dahíí daago'jig nádaadleehíí bigha; áidá' hadíí daago'inií biñáá ádaagodjñ daaleeh. ⁴⁰ Áíge Phárisees daanlíni la' bit'ahyú nadaaziinií díí daidezts'aa dá' gádaabitñii, Ya' n'ée áldó' nohwináá ádaagodjñ n'ée? ⁴¹ Jesus gánádaabitdo'niid, Nohwináá ádaagodjhyúgo nohwinch'ó'íí ádjñ doleet ni': áidá' k'adíí, Daagohiit'ij, daadohñii; áík'ehgo nohwinch'ó'íí t'ah be'ádaanoht'éé.

10 Da'añii, da'añiigo gádaanoht'ishñii, Dahadíí dibet'j' ha'ánáñií ch'ígót'í'dí' doo ha'ánádáh dadá' lahýúgo yitisyú ha'ánádáhíí, án in'jhi dagohíí aayihí'ni-ili nlij. ² Hadíí ch'ígót'í'dí' ha'ánádáhíí dibet'j' nanyoodi nlij. ³ Ch'íná'it'ih yaa sidaahn bá yó'ot'ih; án bidibet'j' yich'j' aníigo daidits'ag: dabíí bidibet'j' bizhi' yee yich'j' aníigo ch'iyihinií. ⁴ Dabíí bidibet'j' ch'iyihinií dá', yádjñ dahdigháh, áík'ehgo dibet'j' biké' dahnádi'sééh: bizhihíí yídaago'sjhií bigha. ⁵ Nñee doo yídaago'sj dahíí doo yiké' dahdikáh da, daazhógo bits'á' dahnádi'séh; án bizhihíí doo yídaago'sj dahíí bigha. ⁶ Áí Jesus bit ch'ígó'aahgo ádaabitñii; áidá' nt'é niigo añii shjhií doo bit ídaagozj da. ⁷ Jesus gánádaabitdo'niid, Da'añii, da'añiigo gádaanoht'ishñii, Shíí ch'ígót'í'íí nsh'j, dibet'j' ha'ánáñit'gee. ⁸ Dashínt'sé hikaihíí dawa da'in'jhií la'íí aadaayihí'nií daanlj; áí dibet'j' doo daabidits'ag da. ⁹ Shíí ch'ígót'í'íí nsh'j: hadíí shíí shinkááyú ch'ínyááhíí hasdádogaat, áík'ehgo ha'ánádáhdí' ch'ínádáhgo da'iyaa doleet. ¹⁰ In'jhií in'jhií bigha nádáh, la'íí na'itseedhíí bigha, dawahá da'ííí yit'chihíí bigha: shihíí ko'ihí'ña' daagol'j' doleethíí bigha niyáá, dázhó bitisyú ch'ída'izkaadyú ihí'ñaahíí bee daach'ihinaa doleet. ¹¹ Shíí dibet'j' nanyoodíí n't'éhi nsh'j: dibet'j' nanyoodíí n't'éhi bi'ihí'ña' ndi bidibet'j' yá nyiné'. ¹² Hadíí na'iziidíí, doo dibet'j' nanyoodíí nlij dahíí, doo dibet'j' bíyéé dahíí, ma'cho higaatgo yo'jídá' dibet'j' yits'á'yúgo nádilwo'; áík'ehgo ma'chohíí dibet'j' la' yit'ndaadeet, la'ihíí náhołsééh. ¹³ Na'iziidíí daazhógo na'izi-idhíí bigha, dibet'j' doo yaa bit goyéé dahíí bigha yits'á' nádilwo'. ¹⁴ Shíí dibet'j' nanyoodíí n't'éhi nsh'j, shidibet'j' bídaagonsj, shiyééhíí shídaago'sj. ¹⁵ ShiTaa shígó'sjhií k'ehgo shíí áldó' shiTaa bígonsj: shi'ihí'ña'íí dibet'j' bá ndiishné'. ¹⁶ Shidibet'j' lahýúgo ha'ánsinil: áí áldó' bit nánishkáh, áí shizhihíí daidiits'ih doleet; áí da'á'zh' nádleeh, dibet'j' nanyoodíí da'á' hileeh. ¹⁷ Shi'ihí'ña'íí

nniishné', nádidishné' doleetgohíí bigha shiTaa bił nshoq. ¹⁸ Doo hadín shits'á' náidoné' át'éé da, dashínik'eh ndiishné'. Dashíí shinawodíí bee ndiishné', dashíí shinawodíí bee nádidishné'. Díí shiTaa yee shá ngon'á'á ní'.

¹⁹ Díí yati'híí bigha Jews daanlíni iłts'á'kai. ²⁰ Łá'ągo gá-daanniid, Ch'iidn biyi' golíí, biini' ádjh; nt'é bigha hí-daayołts'ąq? ²¹ Ła'íí gádaanniid, Ch'iidn biyi' golíí doo díí k'ehgo yałti' da go'íí. Ya' ch'iidn nnee bińáá ágodiníí yin'áá yá ánágodle' née?

²² Haigo Jerúsalemgee da'ch'okaqah goz'aaníí Bik'ehgo'ihí'nań bá its'ágót'á'á bee bíná'goniigho da'idaągee ngonyáá. ²³ Da'ch'okaqah goz'ąągee Solomon bich'ínágohin'á'á yuńe' Jesus anádaat l'ék'e.

²⁴ Jews daanlíni baa íł'a'adzaago gádaabiłnii, Da'os'ahzhí' l'ąq nohwił nagoln'igo ánt'ee? Christ níł'iyu-go dabígózigo nohwił nadaagoln'. ²⁵ Jesus gádaabiłnii, Nohwił nadaagosin' ní', ndi doo daashohdłą da: shiTaa bizhi' bee ánáesh'j'íí dabígózigo yee shaa nagoln'.

²⁶ Áídá' doo shidibet'íí daanołj' dahíí bigha doo daashohdłą da. ²⁷ Shidibet'íí shizhihíí daidits'ag, áí bí-daagon'sj, áí shiké' anákah: ²⁸ Ihí'naa doo ngonel'ąq dahíí baa daasiiné'; doo da'íł'íí daaleeh dago doo hadín shilák'e hayonił at'éé da. ²⁹ ShiTaa shainíł'íí dawa yit'isigo at'éhi nłj; doo hadín shiTaa bilák'e hayonił yínel'ąq da.

³⁰ Shíí hik'e shiTaa biłgo dał'a'á ndłj. ³¹ Jews daanlíni tséé nádaayiheslaa, yee daabołne'go. ³² Jesus gá-daabiłnii, ShiTaa bits'á'd' nłt'éégo áná'ol'j'íí doo ałch'ídn nohwił ch'í'nah ashłaa da; hadíhíí bigha ndaashidołne'? ³³ Jews daanlíni gádaabiłnii, Nłt'éégo áná'íł'j'íí bigha doo ndaaninłne' da; áídá' Bik'ehgo'ihí'nań d'ench'og'go baa yánłti'híí bigha; ni nnee níł'ni Bik'ehgo'ihí'nań áná'íł'j'íí bigha. ³⁴ Jesus gá-daabiłnii, Dilzini daanołj' nohwiłd'niid, golzeego no-hwá begoz'aaníí biyi' bek'e'eshch'j' shj ya'?

³⁵ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa daasné'íí nnee dilzini daiłniiigo yozhiyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'es-hchiiníí doo k'ihzhí' ngot'ąq dago; ³⁶ Ya' shíí shiTaa its'á'shí'ńł'j'igo ní'gosdzán biká'zh'j' nkeshin'ł'a'íí, Bik'ehgo'ihí'nań nch'og'go baa yánłti', daashiłdohńii née; Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nshłj, dishńiihíí bigha? ³⁷ ShiTaa ánát'j'íí k'ehgo doo ánásht'j'j' dayúgo, doo daashohdłą da. ³⁸ Áídá' be'ánásht'j'j' yúgo, doo daashohdłą da ndi, ánásht'j'j' daahohdłą; áí bee shiTaa shiyi' gol'j'íí, ł'a'íí shiTaa biyi' gonshłj'j'íí bí-daagonołs'j, ł'a'íí daahohdłą doleel. ³⁹ Áí bigha daabił-soodgo ch'éh ánáadaabił'j'j; ndi bits'á' hach'iyáá. ⁴⁰ Áíd' Jesus Jórdan túńlíni hanaayú onaanádzaa, John dantsé baptize ágóláa goz'ąqzh'j'; akú naghaa. ⁴¹ Nnee ł'ą'ągo baa heskaigo gádaan'ni, John doo godiy'j'go áná'ol'j'íí áyíłlaa da: ndi John díí nneehíí yaa nagoln' níí dawa da'an'ni l'ék'e. ⁴² Áík'ehgo áígee ł'ą'ągo daabos-dłąq.

11 Béthany golzeegee nnee ł'a', Lázarus holzéhi, n'iih l'ék'e, áí k'j' goz'niłgee Mary ł'a'íí bik'isn Martha daagol'j'. ² (Áń Maryhíí Jesus ik'ah yik'i yaa yizi-

idgo bitsizil bee bikee yá k'eyiłdee níí, án bilah Lázarus holzéhi n'iih.) ³ Lázarus bilahk'íí Jesus yich'j' yati' bá ot'á'á, NohweBik'ehń, nił nzhóni n'iih, daayiłniigo. ⁴ Jesus yidezts'ąq'á' gán'íí, Díí n'iihíí doo datsaahgo at'éé da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań ízigo ye'at'ééhíí ch'í'nah álne'hego ágot'j', ł'a'íí Bik'ehgo'ihí'nań biYe' ízigo ye'at'ééhíí ch'í'nah hileeh doleel'íí bigha. ⁵ Jesus, Martha hik'e bik'isn ł'a'íí Lázarus biłgo bił daanzhoq.

⁶ Lázarus n'iihgo ya'ikonz'j'ídá', da'akú sidaago naki bee náyiskaą l'ék'e. ⁷ Áí bikéd'igo Jesus bitsiłke'yu gádaayiłnii, Judéayú náádookáh. ⁸ Áídá' bitsiłke'yu gádaabiłnii, NohwiNant'a', da'ániidégo Jews daanlíni nił ndaaz-iłne'go hádaat'j'j' ní'; ndi ya' akú nádíndzaa née? ⁹ Jesus gánádaabiłdo'niid, Ya' dał'a'á j'j' doo nakits'ádah l'énádi-hikos da née? Dahadín j'j'íí yiyi' naghayúgo, doo hayaa nageeh at'éé da, díí ní'gosdzán biká' begot'iiníí yo'j'j'íí bigha. ¹⁰ Dahadín t'ł'é'yú higaayúgo hayaa nageeh, biyi' yuńe' begot'iiníí ádj'íí bigha. ¹¹ Án'niidíí bikéd'igo gánádaayiłdo'niid, Nohwił'eké Lázarus iłhosh; ch'ínánsiidyú déyáá. ¹² Bitsiłke'yu gádaabiłnii, Nohwe-Bik'ehń, Lázarus iłhoshyú nłt'éé nádleeh gádnii. ¹³ Jesus, Lázarus daztsąq, niigo an'íí: áídá' bitsiłke'yuhíí hánáyotgo iłhoshgo áyiłnii l'ąq daanz'j' l'ék'e. ¹⁴ Jesus an'ita ch'í'nah ádaagozłaa, Lázarus daztsąq, niigo.

¹⁵ Da'ohdłą doleel'íí bigha doo ákú nashaa dahíí no-hwá shił gozh'og; ndi halaą bich'j'j' yú dookáh. ¹⁶ Thomas, Didymus holzéhi, itsiłke'yu yił daanlíni gádaayiłnii, Néé ałd'ó' akú dookáh, Jesus bił nadaan'ne' doleelgo.

¹⁷ Lázarus iłk'idá' ł'e'sit'j'j'igo dí'j' bee yiskaayú Jesus nyáá l'ék'e. ¹⁸ Jerúsalem dí' nakidn dahgost'og' yú shj Béthany goz'ąq: ¹⁹ Áíd' Jews daanlíni ł'ą'ągo Martha hik'e Mary bilah níí bigha bidag yádaakt'igo baa heskai. ²⁰ Martha Jesus higháhgo ya'ikonz'j'igo dagoshch'j' yich'j' ch'ínyáágo yaa nyáá, Mary k'j' yuńe' sidaadá'. ²¹ Martha Jesus gáy'ni, SheBik'ehń, kú síndaayúgo shilah doo daztsąq da doleel ní'. ²² K'ad ndi dant'éhéta Bik'ehgo'ihí'nań bíhónkeedíí naa yinégo bígons'j. ²³ Jesus gábiłnii, Nilah naadidodaat. ²⁴ Martha gábiłnii, Nnágodzaahíí bijj' nách'idikáhgee naadidodaatgo bígons'j. ²⁵ Jesus gábiłnii, Shíí shilahyú nnee naadidokaah, shíí ihí'naahi nshłj: dahadín shodłayúgo daztsąq ndi, hińaa ná-dodleel: ²⁶ Dahadín hińaago shodlaaníí doo datsaah at'éé da. Ya' díí hondłą née? ²⁷ Martha gábiłnii, Ha'oh, sheBik'ehń: Christ, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' ní'gosdzán biká' hígháhi níł'igo hoshdłą. ²⁸ Gán'niidá' onádzaaago dant'éhego bik'isn Mary gáy'ni, Iłch'íg'ó'aahíí kú nyáágo nokéed. ²⁹ Mary áí yidezts'ąq'á' dagoshch'j' nádi-idaago yich'j' oyáá. ³⁰ Jesus Martha baa nyáá níígee t'ah sidaago, doo hwahá k'j' goz'niłyú hígháh da.

³¹ Jews daanlíni bidag yádaakt'igo k'j' yuńe' yił naháztąq níí Mary hwéheego nádiidzaago ch'ínyááhíí daayo'j'igo yiké' dahiskai, Lázarus ł'e'sit'j'j' yú hichagyú deyaa shj, daan'ni l'ék'e. ³² Mary, Jesus sidaayú nyáádá' yiłtsąqgo yiyahzh'j' hayaa adzaa gán'íígo, SheBik'ehń, kú síndaayúgo shilah doo daztsąq da doleel ní'. ³³ Jesus Mary ł'a'íí Jews daanlíni yił hikai níí biłgo daachago yo'j'ídá'

biyi'siziinií doo bił gozhóq da lèk'e, ³⁴ Áík'ehgo gáníí, Hayú ndaasotji lán? NohweBik'ehń, yushdé' ákú dín'jji, daabiñii. ³⁵ Jesus hichag lèk'e. ³⁶ Jews daanlíni, Dázhq bił nzhq lèk'e! daanii. ³⁷ Áíd' l'a' gánádaado'niid, Nnee biñáá ágodini déz'jigo ánáyiidlaa n'íí, díí nnee ałdó' doo datsaah dago áyíílaa doleel lán shj ya? ³⁸ Jesus bidayi' chad nadesdzaago, Lázarus l'e'sitjjiyú n'yaá. Tsébi'i'áń yune' sitji, tséé biñásgee daaden'áqgo. ³⁹ Jesus gáníí, Tséé yó'odaah'aah. Nnee daztsaaníí bilah Martha gábiñii, SheBik'ehń, k'adíí nłchq' silij go'jji, díí'i yiskaqad' daztsaq n'íí bigha. ⁴⁰ Jesus gábiñii, Ondlaqyúgo Bik'ehgo'ih'i'nań bits'á'd' ízisgo ágot'eehíí hįtséh doleel, ya' doo ágániłdéniiid da lá née? ⁴¹ Áík'ehgo daztsaaníí sitijgee tséé biñásgee daaden'aanií yó'odaiz'áq. Jesus hadag déz'jídá'gáníí, ShiTaa, shidints'agíí na'ihénsj. ⁴² Dábik'ehn shidints'ago bígonsj, ndi kú nnee nadaazhíí bigha ádéniiid, shin'l'a'íí daayodlaq doleethíí bigha. ⁴³ Ágániiidá' adjid yiká áńíí, Lázarus, aad' ch'ín'gháh, yiñii. ⁴⁴ Nnee daztsaq n'íí bigan l'a'íí bikee nadik'a' bik'ídaadesdizgo; binii ałdó' nadik'a' bik'ídesdizgo ch'ínyáá. Jesus gádaabiñii, K'eda'oh'ad, áík'ehgo dowáh. ⁴⁵ Áíd' Jews daanlíni l'áqgo Mary yił hikai n'íí, Jesus adzaahíí daayo'jigo daabosdlaqad lèk'e. ⁴⁶ Áíd' l'a', Phárisees daanlíni yich'í' okaigo, Jesus ánát'jídíí yaa yił nadaagosñi'.

⁴⁷ Áík'ehgo okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e Phárisees daanlíni biłgo nnee yánádaaltihíí l'a'ádaizlaago gádaayihñii, Hago l'áq ádaahi'ne? Díí nneehíí godiyjingo áná'ol'jji'í l'áqgo ánát'jji'. ⁴⁸ Dayúweh díí k'ehgo ánát'jjiyúgo nnee dawa dánko daabodlaq doleel at'éé; l'a'íí Romans daanlíni nátséehgo nohwi'okqah goz'aanií l'a'íí nohwiní'íí nohwa daago-het'aah. ⁴⁹ Áíd' áí ádaanñiidíí l'a', Cáriaphas holzéhi, áí łegodzaahíí biyi' okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni gádaabiñiiid, Doo nt'é bídaagonotsj da, ⁵⁰ Nnee dał'a'á nnee dawa yá datsaahgo zhá nzhq, áík'ehgo zhá Jews daanlíni dawa doo da'líí hileeh da, áí doo nohwił bídaagozj da l'áq. ⁵¹ Díí doo dabínik'ehgo ańíí da: áí łegodzaahíí biyi' okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitijgo, Jesus Jews daanlíni yá datsaah doleelíí dabíntsé yaa nagolñi'; ⁵² Doo Jews daanlíni zhá bá datsaah da, ndihíí Bik'ehgo'ih'i'nań bichagháshé dawa iłts'á'yú nadaakaihíí dał'ázhj' ánálnéhgo ałdó' bá datsaah doleel. ⁵³ Áí bi-jjíd' godezt'igo hagot'éégo Jesus daayizihéehíí yee nadaagoshchijj. ⁵⁴ Áí bigha Jesus doo dayúweh Jews daanlíni bitah ch'ín'gháh naghaa da; ndi áíd' da'igoljjiyú ba'ashhahgee goz'áni biyi' kįh gozñil Éphraim golzeeyú óyáá, áígee bitsiłke'yu yił naháztaq.

⁵⁵ *Bitis-hagowáh* n'íí bee bíná'godin'ihgo Jews da'iyaaqahíí bich'í' goldohdá, Jews daanlíni l'áqgo okaqah zhiñéégo iłch'í' ádaach'idilne'híí bigha ił'anid' Jerúsalem yúdag oheskai. ⁵⁶ Da'ch'okqah goz'áq yune' nadaaz'igo Jesus yiká daadéz'jigo gádaał'łd'nií, Nt'é daanojsj, da'idáqayú hínáh doleel shj ya? ⁵⁷ Okaqah

yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi l'a'íí Phárisees daanlíni, dahadíń Jesus hayú naghaahíí yígótsiyúgo bił nadaagolñi'go yá ndaagoz'áq, daayitsoodhíí bigha.

12 *Bitis-hagowáh* n'íí bee bíná'godin'ihzhj' gostán yiłkaah godzihdá' Jesus Béthanyú n'yaá, Lázarus daztsaqd' náyihilna' n'íí goljjiyú. ² Áígee o'í'áqyú bá áda'ch'izlaago Martha koch'í' ndaahazkaq, Lázarus itah bił da'ch'iyaa lèk'e. ³ Mary ik'ah lán ílíni, spikenard holzéhi, dał'a'á dahdidleego Jesus bikee biká'zhj' yaa yiziidgo bitsizil yee k'eyiłdée: kįh yune' ik'ah iłkaqolch-iníí dahot'éhé godideznag. ⁴ Áíd' Judas Iscáriot, Simon biye', Jesus bitsiłke'yu itah nílni, ch'íbido'aalíí gáníí, ⁵ Zhaalihíí tét'iyéhíí bitah'í'ñihíí bigha nt'é bigha díí ik'ah doo taagi gonenadín *penny* izljigo nahazñii da? ⁶ Díí áńíihíí doo tédaat'iyéhíí yaa bił goyéégo ańii da; ndi in'jjihi nlijhíí bigha ańii, bestso bizis nayi'aago bestso biyi' odaach'ihñkaadíí náyihinií. ⁷ Jesus gáníí, Ch'ík'eh at'jji: łeeh sh'íłditeehíí bijji doleethíí bigha da'áík'ehgo nainé' nzhq. ⁸ Tédaat'iyéhíí dábik'ehn nohwhitahyú nadaakai; shihíí doo dábik'ehn nohwhitahyú nashaa da doleel. ⁹ Jews daanlíni l'áqgo Jesus ákú naghaago yidaagótsjgo baa náńtsáq, doo dá Jesus zhá bigha da, Lázarus daztsaqd' náyihilna' n'íí daayit'séhií bigha ałdó'.

¹⁰ Áíd' okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi Lázarus ałdó' zideego doleelíí yaa nadaagoshchijj; ¹¹ Bii bigha Jews daanlíni l'áqgo Jesus daayosdlaqadgo bits'á' daheskaihíí bigha zideego hádaat'jji.

¹² Áí iskaq hik'e nnee l'áqgo da'idáqayú híkaihíí Jesus Jerúsalemýú hígháhgo ya'ikodaanzjídá', ¹³ Ch'il, palm holzéhi, bits'ádaaz'aahíí daayonilgo, yidááhzhj' deskai-go nádaadidilghaazhgo gádaanñii, Hosánna: Israel hat'í'íí biNant'a' nílni, Bik'ehgo'ih'i'nań bizhi' yee higaalíí bits'á'd' gózhq le'. ¹⁴ Jesus túlgayé bizhaazhé yaa nyáágo yiká dahnezdaa; dá bek'é'eshchiinií k'ehgo, ¹⁵ Doo nénldzid da, *Sion* bizhaazhé nílni: níń'jji, ni-Nant'a' higaal, túlgayé bizhaazhé yiká dahsdaago, ñii. ¹⁶ Jesus bitsiłke'yu dantségee doo bił idaagozj da: ndi Jesus ízisgo ye'at'ééhíí ch'ín'gháh ágolzaadá, díí bak'e'shchijj n'íí l'a'íí ábi'dilzaahíí yínádaalñii. ¹⁷ Jesus Lázarus daztsaqd' náyihilna'go tsébi'i'áńd' ch'ín'gháh yiññiiid n'dá' nnee biñáá' ánágot'jji' n'íí yaa nadaagosñi'.

¹⁸ Godiyjingo ágodzaahíí ya'ikodaanzjijhíí bigha nnee Jesus yidááhzhj' onatsáq. ¹⁹ Áík'ehgo Phárisees daanlíni gádaał'łd'nií, Doo hagot'éégo ładaahodle'go da laq; daadeh'jji, ní'gosdzán biká' nnee dawa biké' dahnádnatsáq.

²⁰ Nnee Greeks daanlíni l'a' itah náńtsáq, da'idáqagee da'ch'okqahyú. ²¹ Áí Philip yaa hikai, Gálilee biyi' Bethsáida golzeed' gólíni, áík'ehgo gádaabiñii, Jesus daahihíłtséh hádaahiit'jji. ²² Philip Andrew yił nagolñi'yú óyáá: Andrew, Philip yił o'áázhgo Jesus yił nadaagosñi'.

²³ Jesus gádaabiñii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ízisgo be'ánsht'eehíí ch'ín'gháh hileehíí bee biká' ngonyáá.

²⁴ Da'añii, da'añiigo gádaanoht'łdishñii, T'oh naghái

biyigé doo ʔeezh biyi' onehezdeego daztsaą dayúgo da'ágát'éeé nt'éeé: áidá daztsaąyúgo zhá binest'a' ʔáą hileeh. ²⁵ Dahadín bí'ihí'na' bíl ilj'ihí bí'ihí'na' bits'á' da'ílí hileeh; áidá' dahadín díí ní'gosdzán biká'gee bí'ihí'na' doo bíl ilj' dahíí ihí'naa doo ngonel'aą dahíí yee hiąaa doo. ²⁶ Dahadín shá na'iziidyúgo shiké' higaal le'; hayú nashaayú ákú shá na'iziidíí ałdó' naghaa doleeł: dahadín shá na'iziidíí shiTaa bidntšhi at'éeé. ²⁷ Shiyi'sizini doo bíl ańii da k'adíí; nt'éshá' dishńiih? ShiTaa, díí shich'j' ágonéhií bits'á' hasdášihńteeh, dishńiih née? Dah, díí shich'j' ágonéhií bighą niyááhi at'éeé. ²⁸ ShiTaa, izisgo nizhí'íí ch'í'nah ánle'. Áík'ehgo yaakád'í' hadzihií gánńiid, ʔk'ídá' izisgo nizhí'íí ch'í'nah áshłaa ni', áík'ehgo ch'í'nah ánánáshdle'. ²⁹ Nńee bit'ahgee nadaaziiníí ʔa' áí daidezts'aągo gádaańii, Ides'ńih: ʔa'íí gádaańii, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaakád'í'hi bich'j' hadzii. ³⁰ Jesus gánńíí, Díí hadzihií doo shíí shighą da, nohwíí nohwhighą áńńiid. ³¹ K'adíí díí ní'gosdzán biká' ágot'eehií baa yá'iti': áík'ehgo ní'gosdzán binant'a' ch'ídolt'eeł. ³² Shíí ni'dí' ts'ídag dahshidi'diiltjyúgo nńee dawa ích'j'go ashdléł. ³³ Hagot'éeego datsaah doleełíí bebígózhíí bighą ágánńiid. ³⁴ Nńee gánádaado'ńiid, Begoz'aaníí biyi', Christ dahazh'j' golj'j', golzeego néé daasidiits'aą: nt'é bighą, Nńee k'ehgo Nyááhií ts'ídago dahbidi'dolteeł, nńii áidá'? Nńee k'ehgo Nyááhií nńiihií hadín áńńii? ³⁵ Jesus gádaabińńii, Be'idindláádíí déł'j'hézh'j' t'ah nohwá begot'j'. Be'idindláádíí t'ah golj'j'dá' bee nahkai, dahyúgo godińhiíí nohwitis hileeh: dahadín godińhiyú naghahíí hayúgo higaalíí doo yígótsj da. ³⁶ Be'idindláádíí t'ah nohwá begot'j'idá', be'idindláádíí daahohdłaa, áík'ehgo idindláádíí bichągháshé daadoleeł. Jesus díí yee hadziidá' yits'á' ńyáago yits'aą nádest'j'id l'ek'e.

³⁷ Godiyj'gho áná'ol'j'j'íí ʔáągo bińáál áyíłaa ndi t'ah doo daabodłaa da: ³⁸ *Esáias*, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi gánńiid níí begolńe'híí bighą ágodzaa, Nohwe-Bik'ehń, nadaagosiińńíí hadín yosdłaađ? ʔa'íí hadín nohwe-Bik'ehń bigan binawodíí bíl ch'í'nah alzaa? ³⁹ Áí bighą doo da'odłaa da, *Esáias* gánádo'ńiidhií bighą. ⁴⁰ Bińáá ádaagodj'gho, ʔa'íí bijj' daant'izgo áyíłaa; dahyúgo bińáá yee daayo'j'j', ʔa'íí bijj' bee bíl ídaagozj, áík'ehgo shich'j' ádaańe'go nádaasziih doleeł. ⁴¹ Nohwe-Bik'ehń bits'á'idindláádíí yo'j'idá' yaa yałti'go *Esáias* ágánńiid l'ek'e.

⁴² Da'ágát'éeé ndi nant'án daanlíni ʔáągo Jesus daayosdłaađ ndi Phárisees daanlíni yédaaldzidgo doo ch'í'nah yaa nadaagolńi' da, Jews ha'ánátséhdí' ch'ínohwidined-zoodhi at'éeé dánko daanzjgo: ⁴³ Bik'ehgo'ihí'nań bíl nzhonńíí doo dážhó hádaat'j' dadá' nńee bíl nzhonńíí zhá itisgo hádaat'j'.

⁴⁴ Jesus hadj'id hadziigo gánńiid, Dahadín shodłaađhií doo shíí zhá shodłaa da, áidá' shink'a'ń ałdó' yodłaa. ⁴⁵ Hadín sho'iiníí shink'a'ń yo'j'. ⁴⁶ Be'idindláádíí nshłj'j'go ní'gosdzán biká'zh'j' niyáá, dahadín shodłaađhií doo godińhiyú naghaa le' at'éeé da. ⁴⁷ Dahadín ádishńiihií yidits'agdá' doo yikísk'eh at'éeé dahíí, áń doo baa yashti'

da: ní'gosdzán biká' nńee doo baa yashti'go niyáá da, hasdáhishńiiłgo niyáá. ⁴⁸ Dahadín doo háshit'j'j'go shiyati' doo nágodí'aaah dahíí baa yałti'íí gólj'j': yati' bee yásíłti'íí nnágodzaahíí bijj' baa yałti' doleeł. ⁴⁹ Doo dashńnik'eh yásíłti' da, shiTaa shink'a'ń nt'é dishńiiigo yashti'íí, nt'é dishńiiigo hasdziihií shá ngon'áą. ⁵⁰ Díí bí-gonsj, hadín biyati' bikísk'eh at'éeéhií ihí'naa doo ngonel'aą dahíí yee hiąaa doleeł: áík'ehgo shiTaa áshłńiihií bikísk'eh yashti'.

13 *Bitis-hagowáh* níí bee bíná'godin'gho da'idaąhíí dabíntsé, Jesus ní'gosdzán yits'á' biTaa yich'j' nádiidáhií biká' ngonyáágo yígótsj'dá, ní'gosdzán biká' biké' hikaahíí bíl nzhoggo dąngonyáázh'j' bíl nzhog. ² O'í'áąyú da'ch'iyaađá' Simon biye', Judas Iscáriot holzéhi, Jesus ch'í'bidí'aaahgo ʔk'ídá' ch'iidn nant'án natsíbiłkeesgo ábíłsj; ³ Jesus biTaa dawa baidin'áągo yígótsj, ʔa'íí Bik'ehgo'ihí'nań yits'á'd' ńyáá, Bik'ehgo'ihí'nań yich'j' nádesdzaago ałdó' yígótsj; ⁴ Áík'ehgo da'iyaađ' nádiidzaago iká' bí'íhíí ídaa yidiltsooz; áid' níibek'e'ildéhe náidntsoozgo ídináisti'. ⁵ Betádígisé biyi'zh'j' tú yaa yiziidgo, bitsiłke'yu bikee yá tádaizgizd' níibek'e'ildéhe binasti' níí bee yá k'edaayildéhe nkegonyaa. ⁶ Áid' Simon Peter baa gonyáago gábińńii, SheBik'ehń, ya' shikee shá tánąngis née? ⁷ Jesus gábińńii, Nt'é bighą asht'íiníí k'adyúgo doo bígonłsj da, ndi bígonłsj'j' ndi at'éeé. ⁸ Peter gábińńii, Shikee doo shá tánąngis at'éeé da. Jesus gánábiłdo'ńiid, Nikee doo ná tásigiz dayúgo, doo nił gonsht'j' da. ⁹ Simon Peter gábińńii, SheBik'ehń, doo shikee zhá shá tánąngis da, shigan hik'e shitsits'in ałdó' shá tánąngis. ¹⁰ Jesus gábińńii, Dahadín ténáłti'íí bikee zhá táyigis bik'eh, áík'ehgo dásizj' nt'éeego tanąsgiz: nohwíí tádaanohwidesgiz, ndi doo dánohwigha da. ¹¹ Hadín ch'í'bidó'aaahíí yígótsj'hií bighą ágánńiid, Doo dánohwigha tádaanohwidesgiz da. ¹² Aął bikee yá tádaizgizgo iká' bí'íhíí ánągodłaa, áid' dahńánezdzaago gádaabińńii, Nohwá ásdzaahíí bídaagonłsj née? ¹³ ʔch'ígó'aaahíí ʔa'íí nohweBik'ehń daashłdohńii: da'áigeé ádaadohńii áí; áń nshłj'j'hií bighą. ¹⁴ Shíí nohweBik'ehń ʔa'íí nohwił ch'ígó'aaahíí nshłni nohwiikee nohwá tádaasigizi: áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwiikee ʔátádaahgisgo dábik'eh. ¹⁵ Be'ol'j'j' doleełíí nohwińáál áshłaa, áík'ehgo nohwíí ałdó' ágádaht'j' le'. ¹⁶ Da'ńii, da'ńiiigo gádaanohwiłdishńii, Na'iziidíí doo binant'a' yitiso at'éeé da; hadín hil'a'íí bin'á'íí doo yitiso at'éeé da. ¹⁷ Díí bídaagonłsjgo, be'ánádaht'j'j'j'j'yo doo nohwił daagozhóq doleeł.

¹⁸ Doo dánohwigha nohwaa yashti' da: hadíí hanohwińilíí bígonsj: ndi Bik'ehgo'ihí'nań biyati' beke'eshchiińíí begolńe' doleełhií bighą, Hadín bán bíl hishaaníí shich'j' got'j'j'. ¹⁹ Doo hwahá begolńe' dadá' baa nohwił nagoshńi', áík'ehgo be'ágodzaago da'án nshłj'j'go daahohdłaa doleeł. ²⁰ Da'ńii, da'ńiiigo gádaanohwiłdishńii, Dahadín de'f'a'ń náidntj'j'yo, shíí ałdó' náshidiłteeh; hadín náshidntj'j'hií shink'a'á ałdó' náidiłteeh. ²¹ Jesus ágánńiidá' biyi'siziiníí doo bíl

gozhóq dago, nagolñigo gáníí, Da'aníi, da'aníigo gádaanohwĩdishñii, Nohwíí ła' ch'ishinoh'aah doleeť.

²² Hadínsha' áyitñii daanzjigo bitsilke'yu nádaatiné'jj. ²³ Bitsilke'yu ła', Jesus bił nzhónihi, Jesus bitilzhj' bínentj'jj lék'e. ²⁴ Áik'ehgo Simon Peter áí nay'izhgizhgo gáyitñii, Nahódñkid, hadín áyitñii áí? ²⁵ Bitilzhj' bínentíiníí Jesus gáyitñii, SheBik'ehń, hadín átnñii áí? ²⁶ Jesus gáníí, Ee's'áqgo baa dish'ałí, án áldishñii. Yee'iz'áqgo Judas Iscáriot yaa yin'áq, Simon biye'. ²⁷ Ee'ist'aqahíí náidn'aqadá' ch'iidn nant'án, Satan holzéhi beh hiyáá. Jesus gábitñii, Nt'é ánle'íí dahate ánle'. ²⁸ Da'iyáqgo naháztaaníí nt'é bigha' ágábitñiidíí doo ła' yígotsjíd da. ²⁹ Judas zhaali bisis nay'aahíí bigha' Jesus ágábitñii, daanzj' laq, Da'idaaníí bá hidán nayitñiihgo, dagohíí, Tédaat'iyéhií nt'éhéta yaa daayiné', yo'niigo aníí laq daanzj'. ³⁰ Judas ee'ist'aqahíí náidn'aqahíí bikéd'igo dagoshchj' ch'ínyáá; áid' t'łé' gozljj.

³¹ Ch'ínyááadá' Jesus gáníí, K'adíí shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí ízisgo be'ansht'eehií ch'í'nah alne', Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo ye'at'éehíí shíí shee ch'í'nah alne'. ³² Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo ye'at'éehíí shíí shee ch'í'nah alzaayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań áldó' ízisgo be'ansht'eehií dabíí ch'í'nah áidolíí, dagoshchj' ch'í'nah áidolíí. ³³ Shichagháshé, dét'jhézhj' t'ah nohwíł nashkai. Shiká daadeh'jj doleeť; Jews daanlíni ádaabítdéñiidíí k'ehgo nohwíł áldó' gánohwĩdishñii, Hayú déyááyú doo nohkáh át'éé da. ³⁴ Begoz'aaníí ániidéhi bee nohwá ngonsh'aah, łit daanohjoggo; dashíí shíł daanohshogohí k'ehgo nohwíł áldó' łit daanohjog doleeť. ³⁵ Díí bee shiké' hikaahíí daanohjiggo nnee dawa yídaagotsj doleeť.

³⁶ Simon Peter gábitñii, SheBik'ehń, hayú dínyaa? Jesus gábitñii, Hayú déyááyú k'adyúgo doo shiké' nñáh da; áidá' ikéd'igo shiké' nñáh doleeť. ³⁷ Peter gábitñii, SheBik'ehń, nt'é bigha' k'adyúgo doo níké' disháh da? Shíí nigha' dasiitsaq ndi dábit'eh. ³⁸ Jesus gábitñii, Ya' shíí shigha' dantsaah née? Da'aníi, da'aníigo gáníłdishñii, Tazhik'áne doo hwahá áñiih dadá', taadn doo bígonsj da shíłñiih ndi at'éé.

14 Doo nohwíł natsídaahiltq' da le': Bik'ehgo'ihí'nań daahohdlaq, shíí áldó' daashohdlaq. ² ShiTaa golj'jyú łáqgo nohwiba' goz'aq: doo ágát'éé dayúgo doo nohwíł nagoshñi' da doleeť ní'. Ákú nohwá itch'j'goshłéhyú déyáá. ³ Ákú nohwá itch'j'goshłaadá' nánshdáhgo t'aqzhj' nohwíł nádishkáh; hayú sídááyú nohwíł áldó' ákú nasółtaq doo. ⁴ Hayú déyááyú bídaagonotsj, itínhíí áldó' bídaagonotsj. ⁵ Thomas gábitñii, NohweBik'ehń, hayú dínyaaahíí doo bídaagonlzi dadá' hagot'éégo itínhíí bídaagonlzi? ⁶ Jesus gábitñii, Shíí itínhíí nshłj, da'aníi ágot'eehií, ła'íí ihí'naahíí nshłj: shíí shinkááyú zhá shiTaa yaa higháhi at'éé. ⁷ Shídaagonotsjyúgo shiTaa áldó' bídaagonotsj doleeť ní': kod' godezt'igo bídaagonotsj, ła'íí daahółsaa. ⁸ Philip gábitñii, NohweBik'ehń, niTaa nohwíł ch'í'nah ánle', áik'ehgo nohwíł dádaabik'eh. ⁹ Jesus gábitñii, Philip, ya' nohwíł nashkaigo nzaad ogoyááadá'

t'ah doo shígontsjih da née? Hadín sho'iiníí shiTaa yo'jj; áidá' nt'é bigha', NiTaa nohwíł ch'í'nah ánle', nñii? ¹⁰ ShiTaa biyi' gonshłj, ła'íí shiTaa shiyi' golj' doo hondłáq da née? Yati' bee yasht'íí doo dashínik'eh yasht' da: shiTaa shiyi' golíníí ánásht'j'j' dabíí ánáyol'j'j. ¹¹ ShiTaa biyi' gonshłjgo, ła'íí shiTaa shiyi' golj' go shondłáq: dagohíí ánásht'j'j' zhá bigha' shondłáq. ¹² Da'aníi, da'aníigo gádaanohwĩdishñii, Hadín shodlaaníí ánásht'j'j' k'ehgo ánát'j' doleeť; ánásht'j'j' bitisgo ndi ánát'j' doo; shíí shiTaa bich'j' nádésdzáhíí bigha'. ¹³ Shizhi' hohshiigo nt'éhéta daahóhkeedíí nohwá łashłe', shiTaa ízisgo ye'at'éehíí biYe' bee ch'í'nah ádolñił doleeťgo. ¹⁴ Shizhi' hohshiigo dant'éhéta daahóhkeedyúgo nohwá łashłe'.

¹⁵ Nohwíł daanshogyúgo bengoni'áaníí bikisk'eh ádaanoht'ee. ¹⁶ ShiTaa hoshkaq doleeť, áik'ehgo ła' Kich'oníihíí nohwaa naadit'aah, án dahazh'j' nohwíł nłj doleeť. ¹⁷ Án Spirit da'aníi ágot'éhi ch'í'nah áile'hi; da'án ní'gosdzán biká' nnee doo hagot'éégo nágod'aah da, doo daayo'j' da, doo yídaagotsj dahíí bigha': áidá' nohwíł bídaagonotsj; nohwíł nłj, ła'íí nohwiyi' golj' bigha'. ¹⁸ Nohwits'á' nádésdzáágo doo dasahndi ádaanoht'ee da doleeť: áid' nohwich'j' nádishdáá. ¹⁹ Dét'jhézhj' ní'gosdzán biká' nnee doo nádaashłtséh da; da'ágát'éé ndi nohwíł daashółtséh: shíí hinshnaahíí bigha' nohwíł áldó' daahinohnaa doleeť. ²⁰ Áí bíjij shíí shiTaa biyi' nshłj, nohwíł shiyi' daanohłj, shíí nohwiyi' daansłj'j' bídaagonotsj doleeť. ²¹ Hadín bengoni'áaníí yígotsjgo yikisk'eh at'éehíí, án bił nshog: hadín bił nshooníí shiTaa bił nzhóni at'éé, áik'ehgo án shíł nzhoggo bich'j' ch'í'nah ádinszj doleeť. ²² Judas, doo Iscáriot dahi, gábitñii, NohweBik'ehń, nt'é bigha' ní'gosdzán biká' nnee doo bich'j' ch'í'nah ádnłéh dadá', née zhá nohwich'j' ch'í'nah ádnłéh doleeť? ²³ Jesus gábitñii, Nnee bił nshoggyúgo shiyati'íí yikisk'eh at'éé doleeť: shiTaa bił nzhog doleeť, áik'ehgo baa nt'aashgo bił daagondlj doleeť. ²⁴ Hadín doo bił nshog dahíí shiyati'íí doo yikisk'eh at'éé da: yati' daadohts'agíí doo dashíí shiyati' at'éé da, shiTaa shin'ań biyati' at'éé. ²⁵ Díí ágot'eehií bee nohwich'j' yásłti', t'ah nohwitahyú nshłj'j' dá. ²⁶ Kich'oníihíí, Holy Spirit holzéhi, shizhi' biláhyú shiTaa nohwich'j' daidí'aa doleeťíí dawa nohwíł ch'ígó'aah doleeť, nohwíł nagosisñi'í dahot'éhé bínádaañiihgo ánohwitsj doleeť. ²⁷ Itch'j'gont'éehíí nohwaa nnshné', itch'j'gont'éehíí shits'á'd' begoz'ánihií nohwaa daanshné': doo ní'gosdzán bits'á'd' ágot'eehií k'ehgo nohwaa daanshné' da. Doo nohwíł natsídaahiltq' da le', doo nédaaldzid da le'. ²⁸ Gádaanohwĩdéñiidíí daadisots'aq, Deyáád' nohwaa náshdáh doleeť. Nohwíł daanshog lék'eyúgo nohwíł daagozhóq doleeť ní', shiTaa bich'j' nádésdzá dishñiihíí bigha'; shiTaa shitisgo at'éhi nłj. ²⁹ Doo hwahá begolne' dadá' nohwíł nago-sisñi', be'ágodzaadá' da'ohdlaq doleeťíí bigha'. ³⁰ Kod' godezt'igo doo łáqgo nohwich'j' yádasht' da: díí ní'gosdzán binant'a' higaahíí bigha', án doo shebik'eh

da. ³¹ Ni'gosdzán biká' nnee shiTaa shił nzhq̄ogo yí-daagotsj doleethíí bigha, shiTaa shá ngon'áání k'ehgo ánasht'j̄j̄. Daohsjh, hikaah le'.

15 Shíí dasts'aa dahnanlsé'íí da'aníihíí nsh̄j̄j̄, shi-Taahíí dahnanlsé'íí nkt'éégo áȳĩsinií n̄lj̄j̄. ² Shits'ádaaz'aahíí doo nest'á' áile' dahíí dawa shits'áy-ĩniik: áídá' shits'ádaaz'aahíí nest'á' áile'íí náyigeesh, nest'án dayúweh łáągo áiléh doleethíí bigha. ³ Nohwíí łk'idá' yati' bee nohwich'j̄' yásłti'íí bee daanohwidłkq̄od. ⁴ Shiyi' daanoh̄j̄j̄, shíí ałdó' nohwiyi' nsh̄j̄j̄. Its'ádaaz'aahíí doo dabızh̄q̄ nest'á' áyóléh át'éé da, bá'ó'áhi yiyi' n̄lj̄j̄yúgo zh̄q̄; nohwíí ałdó' nest'á' doo ádaah̄e' da, shiyi' daanoh̄j̄j̄yúgo zh̄q̄. ⁵ Shíí dasts'aa dahnanlsé'íí bá'ó'áhi nsh̄j̄j̄, nohwíí shits'ádaaz'aahíí daanoh̄j̄j̄. Dahadíń shiyi' n̄liinií, łá'íí biyi' nsh̄ĩinií, án nest'á' łáągo áiléhni n̄lj̄j̄; shíí da'ánshđj̄hyúgo doo nt'é ádaah̄éh át'éé da. ⁶ Nnee łá' doo shiyi' n̄lj̄j̄ dayúgo, its'ádaaz'aahíí łá' yó'olt'e'go náhasganhíí k'ehgo yó'ob'ĩdilt'e'; nnee áí its'ádaaz'aahíí łenádaihezlaago kq̄' biyi' odaiskaadgo n̄líd. ⁷ Shiyi' daanoh̄j̄j̄yúgo, shiyati' nohwiyi' begoz'ąyúgo, dahádaah̄t'j̄j̄híí daahóhkeedgo nohwá ádaadol̄niik. ⁸ Nohwinest'á' łáągo ánadaaf'j̄j̄łł bee shiTaa ízisgo at'ééhíí ch'í'nah ábi'dilzj̄; áík'ehgo da'an̄iigo shiké' hikaahíí daanoh̄j̄j̄. ⁹ ShiTaa bił nshq̄ohíí k'ehgo nohwíí shił daanohshq̄: dayúweh shił daanohshq̄ le'. ¹⁰ ShiTaa yegos'aaníí bikísk'eh án-sht'eego dávik'ehn bił nshq̄ohíí k'ehgo bengoni'ááníí bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo, dávik'ehn shił daanohshq̄ doleek. ¹¹ Shits'á'd' k'oj̄j̄óóníí nohwiyi' daagolj̄j̄ doleek-go, łá'íí dázhq̄ nohwił daagozhq̄q̄ doleethíí bigha be'ánohwidéniid. ¹² Díinko bengoni'áni at'éé, Shił daanohshooníí k'ehgo nohwíí ałdó' łł daanohj̄q̄q̄ doleek. ¹³ I'j̄j̄óóníí díí bitisgo at'éhi doo hadín ye'at'éé da, nnee bi'łi'na' bit'eké yá nyiné'í. ¹⁴ Bengoni'ááníí be'ádaanoht'eeyúgo shit'eké daanoh̄j̄j̄. ¹⁵ Kodí' godezt'i'go doo dayúweh shá na'iziidíí daanohwidish̄niigo daanohwoshíí da; na'iziidíí binant'a' ánát'j̄j̄łł doo yígótsj̄ da: áídá' shit'eké daanohwidish̄niigo daanohwoshíí; shiTaa bits'á'd' dis-its'á'łł dawa nohwił ígózigo ash̄taahíí bigha. ¹⁶ Nohwíí doo hadaasisołtj̄j̄ da, shíí hanohwihenił, nest'á' ánadaaf'j̄j̄yú dahdohkáhgo nohwaa godini'ąą, áí nest'á' daagolj̄j̄ nt'éé doleekgo; áík'ehgo dant'éhéta shizhi' biláhyú shiTaa bídaahóhkeedyúgo, nohwaa yidoné'hi at'éé. ¹⁷ Díinko nohwá ngon'ı'ąą, łł daanohj̄q̄q̄ le'. ¹⁸ Ni'gosdzán biká' nnee nohwik'edaan̄nihyúgo, nohwik'edaan̄nihií dabıntsé shik'edaan̄niigo bí-daagonołs̄j̄. ¹⁹ Ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bich'j̄'zh̄niéé daanoh̄j̄j̄yúgo, ni'gosdzán biká' nnee dabíí bich'j̄'zh̄niééhíí bił daanzhóni at'éé; áídá' ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo bich'j̄'zh̄niéé daanoh̄j̄j̄ da, ndi bits'á' nohwinił, áí bigha ni'gosdzán biká' nnee nohwik'edaan̄nihi. ²⁰ Nohwich'j̄' hasdzii n'íí bínadaan̄ni, Na'iziidíí doo binant'a' yitisgo at'éé da, nohwidéniid. Shiniidaagodezlaayúgo, nohwíí ałdó' nohwini-idaagodile; ádish̄nihií yikísk'eh ádaat'ee l'ek'eyúgo, no-

hwíí ałdó' ádaadoh̄nihií yikísk'eh ádaat'ee doleek.

²¹ Shizhi'hií bigha díí dahot'éhé ye'ádaano hwile', shides'a'n doo yídaagotsj̄ dahíí bigha. ²² Doo niyáągo bich'j̄' yádaasłti' dayúgo, doo nchq̄'go ádaadzaa da doleek ni'; k'adíí binchq̄'íí bigha doo nt'é yik'ıdaagodi'áh da. ²³ Dahadíń shik'en̄nihií shiTaa ałdó' yik'en̄nihi. ²⁴ Bitahyú ánát'j̄j̄łł doo hwahá hadín áile'hi ash̄taa dayúgo, doo nchq̄'go ádaadzaa da doleek ni': k'adíí shíí hik'e shiTaa biłgo daanohwiłsąągo nohwik'edaan̄ni. ²⁵ Dabíí bich'j̄' begoz'aaníí biyi' k'e'eshchiinií, Doo nt'é bigha shik'edaan̄ni da, golzeego dahgoz'aaníí begolne'go ánát'j̄j̄. ²⁶ Kich'onihií, án shiTaa bits'á'd' nohwich'j̄' dish'aa doleehíí nyáągo, Holy Spirit da'an̄ni ágot'éhi ch'í'nah áile'hi, shiTaa yits'á'd' n̄liini, án shaa nagol̄ni' doleek. ²⁷ Nohwíí ałdó', dantsé godezt'i'd' nohwił nashkaihií bigha shaa nadaagołni' doleek.

16 Doo t'ąqzh' nanánohohdéh da doleethíí bigha díí dawa bee nohwich'j̄' yádaasłti'. ² Jews ha'ánásléhdí' ch'ıdaano hwinihiyood doleek: łá'íí dahadíń nohwizes-hiinií Bik'ehgo'ih'ı'nań bá asht'j̄j̄ nzi doleehíí baa gowáh. ³ Áí shiTaa doo yídaagotsj̄ da, shíí ndi doo shıdaagotsj̄ dahíí bigha ánadaaf'j̄j̄ doleek. ⁴ Díí baa nohwił nagosisni'íí baa gonyáągo, bínadaan̄nihi doleethíí bigha nohwił nagosisni'n. Iłch'ıgonsh'aahgo godeyaadá díí doo baa nohwił nagosisni' da ni', t'ah nohwił nashkai n'íí bigha. ⁵ K'adíí shides'a'n bich'j̄' deyáá; áídá' doo łá', Hayú dınyaa? daashıdoh̄niigo nashıdaadołkid da. ⁶ Díí baa nohwił nagosisni'hií bigha nohwij̄j̄ biyi' doo nohwił daagozhq̄q̄ da daasolj̄j̄. ⁷ Da'ágát'éé ndi da'an̄iigo ánohwiłdish̄ni; dahdisháhi nohwá nzhq̄: doo dahdiyaa dayúgo, Kich'onihií doo nohwaa hińáh da; áídá' óyááyúgo zh̄q̄ nohwich'j̄' dish'aa doo. ⁸ Áń rýáągo nchq̄'go ágot'eehíí, nzhq̄ogo ágot'eehíí, łá'íí aayá'iti'íí ni'gosdzán biká' nnee ył ch'í'nah ádaile' doo. ⁹ Doo daashodłąą dahíí bigha nchq̄'go ágot'eehíí bił ch'í'nah ádaile' doleek; ¹⁰ ShiTaa bich'j̄' deyáągo doo nádaashołtséh dahíí bigha nzhq̄ogo ágot'eehíí bił ch'í'nah ádaile' doleek; ¹¹ Díí ni'gosdzán binant'a' baa yá'iti'hií bigha aayá'iti'íí bił ch'í'nah ádaile' doleek. ¹² Łáągo t'ah nohwich'j̄' yashti' ndi k'adííyúgo doo nohwił ıdaagozj̄ da. ¹³ Áídá' Spirit da'an̄ni ágot'éhi ch'í'nah áile'hi nohwaa nyáągo, da'an̄ni ágot'eehíí dawa nohwá yígótsj̄ doleek: doo dabınik'eh yałti' da doleek; nt'éhéta yidits'agıı zh̄q̄ yaa yałti' doo: łá'íí begoldohíí nohwił ch'í'nah áidolił. ¹⁴ Shits'á'd'ıgo be'ágot'eehíí náidiiné'go, yaa nohwił nagol̄ni' doleehíí ízisgo be'án-sht'eehíí nohwił ch'í'nah áidolił. ¹⁵ ShiTaa bits'á'd'ıgo be'ágot'eehíí dawa shıyéhi at'éé. áí bigha shits'á'd'ıgo be'ágot'eehíí náidiiné'go nohwił ch'í'nah áidolił, déniid. ¹⁶ Dét'j̄hézhi' doo nádaashołtséh da: áíd' det'j̄hézhi' nanádaashołtséh, shiTaa bich'j̄' deyááhíí bigha. ¹⁷ Bit-silke'yu łá' gadaałłđ'ni, Dét'j̄hézhi' doo nádaashołtséh da: áíd' det'j̄hézhi' nanádaashołtséh: łá'íí, ShiTaa bich'j̄' deyááhíí bigha, daanohwiłnihií, nt'é niigo anıı? ¹⁸ Gádaan̄ni, Nt'é niigo anıı, Dét'j̄hézhi', nihií? Néé doo bí-daagonłzj̄ da nt'é niigo anııhií. ¹⁹ Jesus nabıdaadıkid

hádaat'jigo yígótsjgo gádaabiñii, Dét'jézhj' doo ná-daashohtséh da: áidí' dé't'jézhj' nanádaashohtséh, dishñiihíí bigha naídaadołkid née? ²⁰ Da'anii, da'aniigo gádaanoht'eedá' ní'gosdzán biká' nnee bił daagozhóq doleel; doo nohwił daagozhóq da doleel, áidá' doo nohwił daagozhóq dahíi nohwił daagozhóq ná-daadodleel. ²¹ Isdzán iłchiigo doo bił gozhóq da, iłchi-gee ngonyááhíí bigha: áidá' ishchjiihíí bikédí'go, ní'gosdzán biká'zhj' nnee yishchjiihíí yaa bił gozhóqgo, nñiih níí doo yínálñiih da. ²² Áik'ehgo doo nohwił daagozhóq da k'adíí: ndi nádaanoht'witsaągo nohwił daagozhóq doleel, doo hadíń nohwił gozhóóníí nohwits'á' náidoné' át'éé da. ²³ Ái bijji doo nashídaadołkid da doleel. Da'anii, da'aniigo gádaanoht'witsaągo, Nt'éhéta shiTaa shizhi' biláhyú bídaahónkeedíí nohwaa daayiné' doleel. ²⁴ Doo nt'é shizhi' biláhyú daahónkeed da ngoheya: da'óhkeedgo nohwaa hí'né', áik'ehgo dážhó nohwił daagozhóq doleel. ²⁵ Díí iłch'ígót'aahgo na'goni'íí bee nohwił nagosisñi': ndi iłch'ígót'aahgo na'goni'íí doo dayúweh bee nohwił nadaagoshñi' dahíi baa gowáh, áidá' dabígózjgo shiTaa baa nohwił nadaagoshñi' doleel. ²⁶ Ái bijji shizhi' biláhyú da'óhkeed doleel: shiTaa nohwá hoshkaąh doo daanoht'witsaągo da: ²⁷ ShiTaa dabíi bił daanoht'witsaągo, nohwił daanoht'witsaągo bigha, ła'íi shiTaa bits'á'dí' níyáágo daahosoht'witsaągo bigha. ²⁸ Shií shiTaa bits'á'dí' ní'gosdzán biká'zhj' nkeniyáá: k'adíí ní'gosdzán bits'á'dí' shiTaa bich'j' nádesdzá. ²⁹ Bits'á'dí' gádaanii, Ániita dabígózjgo yánłti', iłch'ígót'aahgo na'goni'íí dee bee yánłti' da. ³⁰ Dawa bí-gonts'jgo k'adíí bídaagošiłzj, doo hadíń nanódiłkid bik'eh da: díí bee Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' nyaago daanosiidlaąd. ³¹ Jesus gádaabiñii, Ániita da'osoht'witsaągo née? ³² Isaa, iłtahosohkaigo danohłjgee gowayú onáhasohkaidá, shizhą dasahndi ch'ídisht'ish doleelíí baa gowáh, iłk'idá' biká' ngonyáá: ndi doo dasahndi ch'ínłt'izh da, shiTaa bił nash'aashíi bigha. ³³ Shií shiláhyú iłch'j'gont'éehíí be'ádaanoht'ee doleelíí bigha díí bee nohwich'j' hasdzii. Ní'gosdzán biká' góyéego nagowaahíi biyi' nahkai: áidá' nohwił daagozhóq le'; ní'gosdzán biká' ágot'eehíi bitis silj.

17 Jesus díí aął ánniidá' yaaká'yú déz'jigo gáníi, Shi-Taa, baa gowáh níí biká' ngonyáá; shíi, niYe' nshłiinií, ízisgo be'ánsht'eehíi ch'í'nah ánle'go, shíi ałdó' ízisgo ánt'ééhíi ch'í'nah ánshte'. ² Daahinaahíi dawa beshik'ehgo shá ngo'aa, hadíi shaa daadín'aaahíi dawa dahazh'j' ihí'naahíi baa daadínsh'aa doleelgo. ³ Díinko dahazh'j' ihí'naahíi át'éé, danizhą Bik'ehgo'ihí'nañ da'anłhi níłjiihíi nídaagołsj, ła'íi shíi, Jesus Christ shíń'ła'íi, ałdó' shídaagołsj doleel. ⁴ Ní'gosdzán biká' ízisgo be'ánt'ééhíi ch'í'nah ánishłaa: na'idziid shaa díń'aa níí aął ashłaa. ⁵ ShiTaa, k'adíi ní'gosdzán t'ah doo álne' dadá' ízisgo nił be'ánsht'ee níí bee dani ízisgo be'ánsht'eehíi ch'í'nah ánle'. ⁶ Ní'gosdzán biká' nnee bitahdí' ła' shaa níłií bich'j' nizhi' bígójjgo ashłaa: níyéé daanłj ni', shaa níł; niyat'j' yikisk'eh ádaat'ee.

⁷ Dawahá shaa díń'aaahíi ni nits'á'dí'go yídaagołsj. ⁸ Yati' shaa díń'aaahíi bee bich'j' yádaasik'ti'; ái nádaidnné', nits'á'dí' níyááhíi da'aniigo yídaagołsj, ła'íi shíń'ła'íi daayosdlaąd. ⁹ Bá da'oshkaąh: ní'gosdzán biká' nnee doo bá da'oshkaąh da, áidá' hadíi shaa níłií zhą bá da'oshkaąh; ái níyéé daanłjiihíi bigha. ¹⁰ Shiyéehíi dawa níyéé, níyéehíi dawa shiyéé; áik'ehgo ái bee ízisgo be'ánsht'eehíi ch'í'nah áshí'delzaa. ¹¹ K'ad doo ní'gosdzán biká' nashaa da doleel, áhíi ní'gosdzán biká' nakai, shihíi nich'j' dahnádishdáh. ShiTaa diyini, hadíi shaa níłií nizhi' binawodíi bee daahónłta', dałá'á ndłjiihíi k'ehgo dałá'á daanłj doleelgo. ¹² Ní'gosdzán biká' t'ah bił nashkaidá, hadíi shaa níłií nizhi' binawodíi bee daahósht'ee ní; bińádaadesh'j'go doo ła' ch'áotłizh da, ndi da'íłi hileeh yá gołłni zhą, Bik'ehgo'ihí'nañ biyat'j' bek'eshchiiinií begolne'híi bigha. ¹³ K'ad nich'j' nádesdzá; shł gozhóóníi dážhó bee bił daagoyłshóq doleelíi bigha díi ní'gosdzán biká'zhj' bee yashti'. ¹⁴ Niyati'íi baa bił nadaagosisñi'; ní'gosdzán biká' ágot'eehíi doo be'ánsht'ee dahíi k'ehgo ní'gosdzán biká' ágot'eehíi doo be'ádaat'ee dahíi bigha ní'gosdzán biká' nnee bik'edaanłjiih. ¹⁵ Ní'gosdzán bits'á'dí'nił doo dishñiiigo oshkaąh da, áidá' nch'j' bits'á'dí'go ádaanłsj, dishñiiigo oshkaąh. ¹⁶ Ní'gosdzán biká' ágot'eehíi doo be'ánsht'ee dahíi k'ehgo ní'gosdzán biká' ágot'eehíi doo be'ádaat'ee da. ¹⁷ Da'anłjiihíi nits'á'dí' begoz'aanií bee hadaañle': niyat'j' da'anłhi. ¹⁸ Ní'gosdzán biká'zhj' shidíń'ła' níí k'ehgo, bíi ní'gosdzán biká'zhj' oadał'a'. ¹⁹ Bíi bigha godiyini be'ánsht'eego ádishdle', bíi ałdó' da'anłhi bee hadaadilne' doleelíi bigha. ²⁰ Doo dabíi zhą bá da'oshkaąh da, hadíi díi nnee biyat'j' bigha daashodlaą doleelíi ałdó' bá da'oshkaąh; ²¹ Ái dawa dałá'á daanłj doleelgo; ni shiTaa níłinihíi shiyi' nłj, ła'íi niyi' nshłjiihíi k'ehgo bíi ałdó' dałá'á daanłjgo nohwiyi' daanłj doleel: shíń'ła'go ní'gosdzán biká' nnee daayodlaą doleelíi bigha. ²² Ízisgo be'ánsht'eehíi shaa níłií baa daasiiné'; dałá'á ndłjiihíi k'ehgo dałá'á daanłj doleelíi bigha; ²³ Shií biyi' daansht'jgo, ni shiyi' nłjgo, díi nnee dážhó nt'éégo ádaabile'go dałá'á daanłj doleel; áik'ehgo ní'gosdzán biká' nnee shidíń'ła'go yídaagołsj doleel, ła'íi nił nsh'j' k'ehgo nił daanzh'j' ałdó' yídaagołsj doleel. ²⁴ ShiTaa, hadíi shaa níłií hayú nashaayú bił daansht'j doleelgo hasht'j; áik'ehgo ízisgo be'ánsht'eehíi shaa níłií daidołtséel, ní'gosdzán doo hwahá nni't'aa dadá' nił nsh'j' l'ek'ego. ²⁵ ShiTaa, dážhó nt'éégo ánt'ééhíi, ní'gosdzán biká' nnee doo nídaagołsj da l'ek'e: ndi shíi nígonsj, ła'íi díi nnee shíń'ła'go yídaagołsj. ²⁶ Nizhi' baa bił nadaagosisñi', baa bił nanádaagoshñi' doleel; ił'jóni bee nił nshooníi biyi' daagolj doleel, ła'íi biyi' daansht'j doleelíi bigha.

18 Jesus ágánniidá' bits'á'dí'go biłgo tú da'ayáhago níłni, Cédron golzéhi, hanaa deskai, áígee dégóz'hónégo goz'aaah'j' yił okai. ² Judas, ch'í'bi'aaahíi, ałdó' dégóz'hónégo goz'aanií yígółsj: Jesus łahgee akú bits'á'dí'go yił onákah l'ek'e. ³ Akú siláada ła'íi aasiłií,

okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi hika'e *Phárisees* odais'a'ihíí, kq'nalbaahíí, kq'dilttishíí ta'íí benagonlkaadíí daayonitgo Judas yit hikai. ⁴ Jesus díí bee bich'í' ágonéhií dawa yígótsjgo áí nqeehií yich'í' nyáágo gádaayitnii, Hadín biká hadaanootaa? ⁵ Nqeehií gádaabitnii, Jesus, Názarehdí' gólíni. Shíí án ánsht'ee, nii, Jesus. Judas, ch'í'baahíí, ałdó' itah sizji lèk'e. ⁶ Shíí án ánsht'ee, daabitniiidá' dagoshch'í' t'aqzhí' deheskaigo ni'zhí' nanehezdee. ⁷ Jesus gánádaabitdo'niiid, Hadín biká hadaanootaa? Jesus, Názarehdí' gólíni, nádaado'niiid. ⁸ Jesus gánádí'nii, Shíí án ánsht'ee, daanohwiłdéniiid: shíí shiká hadaanootaayúgo, díí nqeehií ch'ík'eh náđókáh: ⁹ Nqee shaa nñilíí doo la' shaa ch'a'okáad da, áñíí n'íí begolne'híí bigha anii. ¹⁰ Simon Peter, bésh be'idilttishé naitjihíí hayidzizgo, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidíí bijaa dihe'nazhiqéégo naidntgizh. Na'iziidíí Málkas holzéhi. ¹¹ Jesus Peter gáyitnii, Nibízh be'idilttishé bizis biyi' onántj: shiTaa idee yee sha'ikaahíí hishdlaq ndi at'éé. ¹² Ádí' siláada ta'íí binant'a' ta'íí aasinilíí Jews odais'a'íí Jesus daayitsoodgo lídaayist'qo, ¹³ Ádí' dantsé Ánnas holzéhi bich'í' odaizlqoz; án *Cáiphas* baadaaní, Cáiphas-híí áí łegodzaahíí biyi' okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitij lèk'e. ¹⁴ Cáiphas Jews daanlíni yich'í' yałti'go gánniid lèk'e, Nqee dała'á nqee dawa yá datsaahgo zhá nzhqo.

¹⁵ Simon Peter Jesus yiké' óyáá, bitsilke'yu la'í ałdó': án okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bígótsjgo kih yuñe' Jesus yit ha'a'aazh. ¹⁶ Ádí' Peter dáádítjghee sizji. Ádí' Jesus bitsilke'yu la'ihíí, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yígótsini, ch'ínyáágo, isdzán dáádítj yaa sitíni yich'í' hadziigo Peter yit ha'a'aazh. ¹⁷ Isdzán dáádítj yaa sitíni Peter gáyitnii, Ni ałdó' la' áí nqeehií bitsilke'yu itah nłł nsj. Dah, shí doo áí nshłj da, nii, Peter. ¹⁸ Nada'iziidíí ta'íí aasinilíí gozk'azíí bigha deda'deshjeedgo nádaaniłdziitgo kq'zhí' nadaazj: Peter ałdó' itah nániłdziitgo sizji lèk'e.

¹⁹ Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni Jesus bike' hikaahíí ta'íí itch'ígó'aahíí yaa nabiditkid lèk'e. ²⁰ Jesus gábitnii, Ni'gosdzán biká nqee ch'í'nah bich'í' yadaashti' ni'; Jews ha'ánáshéh nagoz'aa yuñe', ta'íí da'ch'okaqah goz'aa yuñe' dábi'k'ehn itch'ígonsh'aah ni', Jews daanlíni ita'ánádaat'jhghee; doo nt'é nash'í'go yashti' da ni'. ²¹ Nt'é bigha nashiditkid ádí'á? Hadíí daashidezts'aaníí nt'é daabitdéniiidíí yidaagotsj: áí nahódaańtkid. ²² Ágánniidá' aasinilíí la', Jesus bit'ahdí' sizini, bonłts'í, gáníigo, Ya' áík'ehgo okaqah yebik'ehi da'itiséyú sitíni bich'í' yách'ití' née? ²³ Jesus gábitnii, Doo bik'ehgo hasdzii dayúgo baa shił nagoln'í: ádí'á da'aniigo hasdziyúgo nt'é bigha shóńts'í? ²⁴ Ánnas, Jesus łest'qoogo Cáiphas, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, bich'í' oyił'a' ni'. ²⁵ Simon Peter nániłdziitgo sizji lèk'e. Gádaabitn'ii, Ni ałdó' la' bit-silke'yu nłł daandz. Dah, shí doo án nshłj da, nádo'niid. ²⁶ Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidíí la', án

Peter yijaa naidntgizh n'íí bik'íí nłni, gáníí, Ni née, dégozhóné goz'aaqee áí nqeehií bił nish'ij ni'? ²⁷ Peter, Dah, nádo'niid; áigee tazhik'áné áñniid.

²⁸ Cáiphas bikj' goz'aađí' yána'itihé yuñe' Jesus odai-zlqoz: dázhq t'ahbj lèk'e; Jews daanlíni ákóné' ha'áikaiyúgo *bitis-hagowáh* n'íí bee bíná'godin'ihgo da'idaqagee doo itah daahiidleeh da, okaqah zhiqéégo doo itch'í'daandléh dahíí bigha daanzjgo, doo ha'akáh da lèk'e. ²⁹ Áík'ehgo nant'án, Pílate holzéhi, bich'í' ch'ínyáágo gádaabitnii, Áí nqeehií hago lqá adzaago bił nohkai? ³⁰ Jews gádaabitnii, Doo nch'q'go adzaa dayúgo doo naa bił nokáh át'éé da. ³¹ Pílate gánádí'nii, Dánohwíí bedaagosoł'aaníí bee baa yádaakti'. Jews daanlíni gánádaadí'nii, Nqee zideego begozaaníí doo bee daagosił'aa da. ³² Jesus hagot'éégo datsaah doleelí dabíí yaa nagoln'í' n'íí begolne'go ánágot'jłł. ³³ Pílate yána'itihé yuñe' onanádzaago, Jesus yich'í' hadziigo gáyitnii, Ya' ni Jews ízisgo biNant'a' nłł née? ³⁴ Jesus gábitnii, Ya' danínik'eh áñni née, dagohíí la' ágádaashitniiigo nił nadaagoln'í' bigha áñni née? ³⁵ Pílate gáníí, Ya' shíí Jew nshłj gá? Dani bił hánt'í' ta'íí ni'okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi shaa daanidez'aa: hago ándzaa ádí'á? ³⁶ Jesus gábitnii, Beshik'ehíí doo díí ni'gosdzán biká' begoz'aa da: beshik'ehíí díí ni'gosdzán biká' begoz'aa yúgo, Jews daanlíni doo baa shi'deltj dahíí bigha shinadaal'a'á nadaagontkaad doleel ni': n'íí beshik'ehíí díí ni'gosdzán doo bits'á'dí' begoz'aa da. ³⁷ Pílate gábitnii, Nant'án nłł lqá ya'? Jesus gábitnii, Da'áigee áñni, Nant'án nshłjhií. Da'anii ágot'eehií baa nagoshn'í' doleelíí bigha gosilł, ta'íí áí bigha ni'gosdzán biká'zhí' niyáá. Nqee daant'jghee da'anii zhiqéé ádaat'eehií shiyati' yidits'ag doo. ³⁸ Pílate gánábitd'ii, Da'anii ágot'eehií nñihíí nt'é golzeego ágolzee? Díí áñniidá' Jews daanlíni yich'í' ch'ínánádzaago gádaayitnii, Díí nqeehií doo hago adzaa dago bígosłsjd. ³⁹ *Bitis-hagowáh* n'íí bee bíná'godin'ihgo da'idaqagee nqee la' nohwá ch'ínálteehgo daagosoł'aa: áík'ehgo Jews ízisgo biNant'a' nohwá ch'ínánshteeh née? ⁴⁰ Nanádaadilghaazhgo gádaanii, Díí nqeehií dooda, Barábbas zhá nohwá ch'ínánłteeh. Barábbas-híí in'ijhi nłł lèk'e.

19 Pílate aniiigo Jesus hab'oltsaz. ² Siláada ch'il diwozhi nánihezwozgo nant'án bich'ah k'ehgo alzaahi bik'edaidez'aa lèk'e, ta'íí diyágé łichíí dotłizhi bá ádaagozlaa, ³ Ádí' bich'í' hayaa ánádaat'jigo, Gozhq le', Jews ízisgo biNant'a' nłni! daaniidá' daayolts'í. ⁴ Pílate ch'ínánádzaago nqee gádaayitnii, Kúnko, doo hago adzaa dago bígosłsjd, áí bídaagonłsj doleelíí bigha nohwich'í' bił ch'ínánsht'aazh. ⁵ Áík'ehgo Jesus ch'il diwozhi bich'ahdá' biłhíí nqeezi łichiigo dotłizhi goll'igo ch'ínyáá. Pílate gádaabitnii, Kú nqeehií sizji nko! ⁶ Okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ta'íí aasinilíí daabitłsađá' nádaadilghaazh, Ts'íłna'áhi bíhołkałgo zodéé, ts'íłna'áhi bíhołkałgo zodéé, daaniigo. Pílate gánádaabitdo'niiid, Dánohwíí ts'íłna'áhi bídaahołkałgo daazołhée: shíí doo hago adzaa dago bígosłsjd. ⁷ Jews

daanlíni gádaabiñii, Da'áik'ehgo nohwá goz'áni bikísk'eh datsaah dávik'eh, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' ádil'jhií bigha.

⁸ Pílate díi yidezts'aqadá' dayúwehégo biini' hah silji; ⁹ Yáná'itihé yuñe' ha'ánánádaago Jesus gáyitñii, Hadí' nanháhi? Ndi Jesus doo bich'i' hadzii da. ¹⁰ Áik'ehgo Pílate gábitñii, Ya' doo shich'i' handzih da née? Ya' ch'ínáninshteehgo dagohíi tsj'itna'áhi bini'dilkałgo beshik'ehíi doo bígonłsj da née? ¹¹ Jesus gábitñii, Doo shenik'eh da doleł ni', yaaká'dí' doo naa godet'aq dayúgo: ái bigha hadín naa shintíinií itisgo nch'ogo adzaa. ¹² Áídí' Pílate ch'ínábítteeh hat'jji: ndi Jews daanlíni nádaadilghaazhgo gádaañii, Díi nnee ch'ínánłtee-hyúgo doo Caesar bit'eké níłji da: dahadín ízisgo nant'án ádil'iinií Caesar yits'á'zhj'go na'ídiltee.

¹³ Díi yidezts'aqadá' Jesus yit ch'ín'áazhgo Pílate yánálthií biká'asdáhá yiká' dahnezdaa, ái Pavement golzeegee ánágot'jji, Hebrew k'ehgo Gábbatha golzéhi. ¹⁴ Bitis-hagowáh níi bee bíná'godiníhií bá itch'i'golnéhií bijji, gostán bik'ehenkéézyú shj: Pílate Jews daanlíni gádaayitñii, Kú nohwíNant'a' sizij nko! ¹⁵ Áídá' nádaadilghaazh, Zodéé, zodéé, tsj'itna'áhi bíhołkał. Pílate gánádaabiłdo'niid, Ya' nohwíNant'a' tsj'itna'áhi bíhishkałgo zis-héé née? Okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi gádaañii, Caesar zhá nohwínant'a' nłji. ¹⁶ Áídí' Pílate Jews daanlíni yaa daabistji, tsj'itna'áhi yídaabiłkałgo. Áik'ehgo Jesus nádaidnt'e'go yit onatsáq l'ek'e. ¹⁷ Jesus dabíi bitsj'itna'áhi yogheetgo, itsits'in sí'áni, golzeego ágolzéhi goz'aqzhj' bit nánz'áq, ái Hebrew k'ehgo Gólgotha golzee: ¹⁸ Akú Jesus tsj'itna'áhi yídaayiskał, la'íi nnee naki ałdó' ba'ashhadí' tsj'itna'áhi bídaabi'deskał, Jesus itñi'gee dahdaistjídá' nneehií dá'it'an dahshteezh.

¹⁹ Pílate k'eeshchijj, JESUS NÁZARETHDÍ' GÓLÍNI JEWS ÍZISGO BINANT'A' NLÍNI, golzeego dahgoz'áni tsj'itna'áhi yiká' yiyiskał. ²⁰ Jews daanliinií l'áqgo k'eeshchiinií daayozhi'; Jesus tsj'itna'áhi bíheskałií kjh goznilií da'athánégo goz'aq: áik'eeshchiinií Hebrew, Greek, la'íi Latin k'ehgo k'eeshchijj l'ek'e. ²¹ Jews bi'okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi Pílate gádaayitñii, Jews biNant'a' nłji, doo ágoléh da; Jews biNant'a' nshłji niigo ágoléh. ²² Pílate hanádzii, Nt'é ágosłtaahíi itk'idá' ágosłtaa, nii l'ek'e.

²³ Siláada Jesus tsj'itna'áhi yídaiskałdá', bidiyágéhií djjiyú itk'idaizñil, dántjigege dałá'á bíyéégo; iká'íhií doo hadilkad da: ndi dahot'éhé bida'zhj' ngont'i'go hist'ool. ²⁴ Áik'ehgo gádaałdi'ñii, Díi doo k'ad ndaahiidzogs da, daazhógo bigha da'doljołgo, hadín gonesnaahíi bíyéé doleł: díinko Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eeshchiinií begolnégo ánágot'jji, Shidiyágéhií ita'is'ñii, sh'ííhií bigha da'diljoł. Áik'ehgo siláada díi ye'ánádaát'jji.

²⁵ Jesus tsj'itna'áhi bíbideskałií ba'ashhahgee b'áq la'íi b'áq bik'isn, Mary, Cléophas bi'aad, la'íi Mary Mágdalene nazji l'ek'e. ²⁶ Jesus b'áq hik'e bitsitke'yu dałá'á bit nzhónihíi ba'ashhahgee nazjigo yitłsaqadá', b'áq gáyitñii,

Shimaa, kú nizhaazhé! ²⁷ Áídí' bitsitke'yu dałá'á siziinií, Kú nimaa! yitñii. Áídí' godezt'i'go yit onát'aazh, bitsitke'yu bigowayú.

²⁸ Díi bikéd'igo Jesus dawa aqł alzaahíi yígótsjigo, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eeshchiinií begolnégo gáníi, Dibá' séljji. ²⁹ Áígeee nk'ózhi, vinegar holzéhi, ts'aa bee sikaa: tú daayit'o'íi vinegar yee daiz'aqadí' tsj' nneezi hýssop holzéhi, bílátahgee yaa dahdaiz'aqago, Jesus bizé'zhj' dahyída'nłtsii. ³⁰ Jesus vinegar yits'ó'qzdá' gáníi, Aqł alzaa: áídí' hayaa onot'aqadá' dabíi biy'isizini be'ogoyáago áyíllaa l'ek'e. ³¹ Itch'i'golné'íi bijji l'ek'e, ái godilzinií bijji (dázho nzhoggo godilzihgo,) Jews daanlíni kots'í tsj'itna'áhi biká' dahnaztjigo doo bit dádaabik'eh dahíi bigha bijád dahot'ihgo nanáhó'nií, daayitñiiigo Pílate nádaayoskaqad. ³² Áik'ehgo siláada hikaigo Jesus ba'ashhadí' tsj'itna'áhi bídaahiskałií dantséhií bijád daayihestj', la'ihíi ałdó'. ³³ Áídá' Jesus yaa hikaigo, itk'idá' daztsaago yídaagołsjidhií bigha yijád doo daayiheztj' da. ³⁴ Siláada la' ba'ask'eh yuñe' bésh nneezií oyitgeed, áídí' dagoshch'i' dił la'íi tú bit ha'ijool. ³⁵ Ái yo'jhiñ yaa nagolñi', na'goni'íi da'anii; da'aniiigo nagolñi'go yígótsj, nohwíi ałdó' da'ohdłaq dolełgo. ³⁶ Díi be'ánágot'jjií Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eeshchiinií, Bits'in doo la' k'e'itłqod da doleł, nihií begolnégo ágodzaa. ³⁷ Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eeshchiinií la' ałdó' gánádi'ñii, Hadín yighátsi'nłgeedíi án dainełjji doleł.

³⁸ Díi bikéd'igo Joseph, Arimathéadi' gólíni, Jesus yits'á'dí' igołaaahíi nlíni, dánant'i'ego Jews daanlíni yénaldzidhií bigha, án Jesus bits'ihíi yíyokeed: áik'ehgo Pílate baa godin'áq. Akú nyáago Jesus bits'ihíi naidnné'. ³⁹ Nicodémus ałdó', t'é'yú Jesus yaa nyáa níi, jeeh nch'i, myrrh holzéhi, aloes bit nadesdziidi, dałá'á gonenadín dahdidlee'i shj yogheetgo nyáa. ⁴⁰ Jesus bits'ihíi nádaidnné'go nak'ałigaihi yik'ídaiidesdiz, itkałgolchinií bitgo, Jews daanlíni nnee łedaihiñiłhií k'ehgo. ⁴¹ Tsj'itna'áhi bíheskałgee dégozhóné goz'aq: ái biyi' tsébi'i'án áníidéhi goz'aq, doo hwahá hadín ákóne' nnilteehe da. ⁴² Jews daanlíni itch'i'golné'íi bijjihií bigha, la'íi tsébi'i'án da'athánédí' goz'aqahíi bigha Jesus bits'í ákóne' ndaizné' l'ek'e.

20 Godilzinií bijji Mary Mágdalene, t'ahbj, t'ah godiłhiłdá' tsébi'i'ányú Jesus łe'sitji níiígeee nyáa, nt'éégo tséé daadin'áq níi yó'ot'aqago yitłsaq. ² Áídí' nádilwod, Simon Peter hik'e Jesus bitsitke'yu la'íi, Jesus bit nzhog níi, yitgo yaa híłwodgo gáyitñii, Nohwe-Bik'ehñ tsébi'i'ándí' ch'idaistji l'áq, hayú ndaistji shjhií doo bídaagonłzj da. ³ Áik'ehgo Peter hik'e Jesus bitsitke'yu la'ihíi bitgo ch'ín'áazhgo tsébi'i'ányú ó'áazh. ⁴ Dałá' nátsidnłteel: ndi bitsitke'yu la'ihíi Peter yaa dilwod, tsébi'i'ányú dantsé híłwod: ⁵ Ts'iyaa adzaago ákóne' déz'jjiigo nak'ałigaihií zhá akú siñilgo yitłsaq, ndi doo ha'ayáa da. ⁶ Simon Peter akú nyáa dáviké', án tsébi'i'án yuñe' ha'ayáago nak'ałigaihií zhá siñilgo yitłsaq, ⁷ Nak'ałigai bitsits'in bik'idesdiz níi dasahn hisdisgo anahyú siné', doo nak'ałigai la'ihíi bit siñil da. ⁸ Bit-

siŋke'yu ła'i tsébi'i'áányú dantsé hílwodíi' ałdó' ha'ayáago yiltsaągo osdlaąd. ⁹ Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' bek'e'eshchinií, Daztsaądí' naadiidáh doleet, niihíi' doo hwahá bił ıdaagozjih da. ¹⁰ Áídí' bitsiŋke'yu bigowayú onát'aazh.

¹¹ Mary tsébi'i'áángee hichago sizji: hichagdá' ts'íyaa adzaago tsébi'i'áán yuńe' déz'jid, ¹² Bik'ehgo'ih'i'nań binála'a yaaká'd'hi naki bidiyágé daafigaihi, Jesus bits'í siné' n'íígee sikeego yiltsaą, ła' nés'aą n'íígee sidaago, ła'íi' dés'eez n'íígee. ¹³ Gádaabiŋii, Isdzán, nt'é bigha nchag? Mary gábiŋii, SheBik'ehń nádaidntji laą, hayú ndaistji shihíi' doo bígonsj da. ¹⁴ Ágánniidá' t'aązhi' adzaago Jesus sizjigo yiltsaą, ndi Jesus at'íhíi' doo yigotsjid da. ¹⁵ Jesus gábiŋii, Isdzán, nt'é ląą bigha nchag? Hadín biká dín'ji? Ái ni' goz'aaníi' dégóz'hónégo ágósiníi' at'íi' ląą nzigo gáyiiŋii, Jesus bits'íhíi' nádntji lęk'eyúgo, hayú nntji shihíi' shił nagolńi', áik'ehgo nadishné'. ¹⁶ Jesus, Mary, biŋii. Mary łediidzaago Hebrew k'ehgo, Rabbóni, biŋii; shiłch'ígó'aaahíi' golzeego ágolzee. ¹⁷ Jesus gábiŋii, Shedinotchid hela'; doo hwahá shiTaa bich'j' dahnádishdáh dahíi' bigha: áidá' shik'isyú bich'j' nńahgo shá bił nadaagolńi', ShiTaa, nohwíi' ałdó' nohwíi' Taa, Bik'ehgo'ih'i'nań hoshkaąhń, nohwíi' ałdó' Bik'ehgo'ih'i'nań daahohkaąhń bich'j' nádésdzá. ¹⁸ Áik'ehgo Mary Mágdalene Jesus bitsiŋke'yu yaa nyáago gádaayiiŋii, NohweBik'ehń hish'íi', áidí' ábiŋii n'íi' yil nadaagosńi'.

¹⁹ Da'ái bijji o'í'ááyú, godilziníi' bijji, Jesus bitsiŋke'yu ła'adzaa lęk'e, Jews daanlíni yédaaldzidhíi' bigha dáádítjhi' da'dentáądá' Jesus bitahyú sizjigo daayiltsaą, nt'éégo gábiŋii, Iłch'j'gont'ééhíi' bee nohwich'j' goz'aą le'. ²⁰ Ágánniidá' bigan ła'íi' ba'ask'ehgeehíi' yil ch'í'nah áyíílaa. Bitsiŋke'yu beBik'ehń daayiltsaądá' bił daagozhqod. ²¹ Jesus gánádaabiłdo'niid, Iłch'j'gont'ééhíi' bee nohwich'j' goz'aą le'. ShiTaa shides'a'hi' k'ehgo nohwíi' ałdó' daanohwidish'aa. ²² Ágánniidá' yiká'zhi' deyołgo gádaayiiŋniid, Holy Spirit nohwaa det'aą: ²³ Dahadín binch'q'hi' bigha baa nágodenoh'aąhíi', ái binch'q'ii' baa nágodet'aą; dahadín binch'q'hi' bigha doo baa nágodenoh'aą dahíi', binch'q'ii' t'ah yegoyiljí.

²⁴ Thomas, nakits'ádahíi' itah nłini, Dídymus holzéhi, Jesus nyáádá' doo áígee itah sidaa da lęk'e. ²⁵ Bitsiŋke'yu ła'ihíi' bił nadaagolńi', NohweBik'ehń daahiiltsaą, daabiŋiiigo. Thomas gáníi', Bigan biyi' besh bik'isk'eh nagoz'aąhíi' hish'j'jyúgo zhą, besh odaaz'aa n'íi' yuńe' nadishniihgo, ła'íi' ba'ask'ehgee o'í'án yuńe' nadishniihyúgo zhą oshdlaą doleet.

²⁶ Tsebi'í yiskaą hik'e Jesus bitsiŋke'yu kji yuńe' naháztaą lęk'e, k'adíi' Thomas biłgo: áígee dáádítj' da'dentáą ndi Jesus ákóne' bitahyú sizjigo nanádaayiltsaągo gábiŋii, Iłch'j'gont'ééhíi' bee nohwich'j' goz'aą le'. ²⁷ Áidí' Thomas gáyiiŋii, Dzaą bedentj'ihgo shigan nń'j'j; yushd'é' dahdentj'ihgo sha'ask'ehgee o'í'árhíi' nabik'ínj'iih; doo odlaą dahíi' doo nłi'igo da, ondlaą le'.

²⁸ Thomas gábiŋii, SheBik'ehń, Bik'ehgohinshnahń nłi' ląą. ²⁹ Jesus gábiŋii, Shi'í'hi' bigha shosińdlaąd: hadín doo sho'ji da ndi shodlaani' biyaa gozhqó doo.

³⁰ Jesus bitsiŋke'yu bińáát' godiyj'ihgo áná'ol'j'hi' ląągo áyíílaa, ła' díi naltsoosíi' biyi' doo bak'e'eshchji da:

³¹ Áidá' Jesus, Christ nłi, ła'íi' Bik'ehgo'ih'i'nań biYe' nłi daahohdlaą doleetgo; áidí' daahohdlaągo bizhi'ii' biláhyú daahinohnaa doleethíi' bigha díi bak'e'eshchji.

21 Díi bikéd'go túsikaaníi' Tibérias golzéhi bahgee Jesus bitsiŋke'yu yich'j' ch'í'nah áná'delzaa; díi k'ehgo ch'í'nah áná'delzaa. ² Simon Peter, Thomas, Dídymus holzéhi, Nathánael, Gálilee biyi' Cánagee golíni, Zébedee biye'ke, ła'íi' Jesus bitsiŋke'yu naki dawa dała' naháztaą lęk'e. ³ Simon Peter gádaabiŋii, Ha'ishłeehyú déyáá. Yil nakaihi' gádaabiŋii, Néé ałdó' ákú nił nkáh. Dahiskaigo dagoshch'j' tsina'eełi' yiyi' okai; ái bit'é' doo nt'é hadaizlee da. ⁴ Hayotkaaldá' Jesus tábaąyú sizji; áidá' bitsiŋke'yu Jesus at'íini' doo yidaagołs da. ⁵ Jesus gádaabiŋii, Shichagháshé, tóg ła' hadaasolee née? Dah, daabiŋii. ⁶ Gánádaayiiłdo'niid, Tsina'eełi' dihe'nazhińéégo tóg behaidlehé nanest'ólíhíi' tédaatkaad, áik'ehgo ła' hadaahłeeh. Áidí' ái tédaiskaad nt'éégo tóg dázhq' ląąhíi' bigha doo hagot'éégo hadaiktji bik'eh da. ⁷ Bitsiŋke'yu dała'á Jesus bił nzhónihíi' Peter yich'j' gáníi', NohweBik'ehń at'íi' laą. Simon Peter hadín at'íini' yaa idezts'aądá', na'idziid bigha bi'ii' ádayidiltsooz n'íi' ánágodlaago tayi' yáhít'ag. ⁸ Jesus bitsiŋke'yu ła'ihíi', tóg behaidlehé nanest'ólíhíi' tóg bee halk'itgo daidołshoolgo, tsina'eełi' yee hikai, (doo ańahdí' táts'a' ngont'í' da, dała'á gonenadín da'des'eezyú shj.) ⁹ Táts'a' haskaidá' tsíid diltj'igo, tóg ła'íi' bán biłgo k'q'ká' sińilgo daayiltsaą. ¹⁰ Jesus gádaabiŋii, tóg hadaasolee'ii' ła' deda'nohnił. ¹¹ Simon Peter, tsina'eełi' yiyi' oyáago, tóg behaidlehé nanest'ólíhíi' tóg nchaahíi' bee halk'itgo tábaązhi' nyidentshóod, tógii' dała'á gonenadín biká'yú ashdladin taagi: tóg dázhq' ląą ndi tóg behaidlehé nanest'ólíhíi' doo odláad da.

¹² Jesus gádaabiŋii, Yushd'é' da'ohsaą. Bitsiŋke'yu daaste'go doo ła', Hadín ánt'j'j' daabiŋii da, beBik'ehń at'íi'go yidaagołsjiidhíi' bigha. ¹³ Áidí' Jesus bán náidnné'go bita'izné', tóg ałdó'. ¹⁴ Díi biłgo taadn Jesus bitsiŋke'yu yich'j' ch'í'nah ádelzaa, daztsaądí' naadiidzaahíi' bikéd'go.

¹⁵ Aął da'iyáądá' Jesus Simon Peter gáyiiŋii, Simon, Jonas biye' nłini, ya' díi bitisgo nił nshqó née? Peter gábiŋii, Ha'oh, sheBik'ehń; shił nzhóníi' bígonłs. Jesus gánádo'niid, Shidibełj' bizhaazhé shá biza'hinił.

¹⁶ Nakidngee Jesus gánábiłdo'niid, Simon, Jonas biye' nłini, nił nshqó née? Peter gábiŋii, Ha'oh, sheBik'ehń, shił nzhóníi' bígonłs gádnii. Jesus gánábiłdo'niid, Shidibełj' shá biza'hinił. ¹⁷ Taadngee gánábiłdo'niid, Simon, Jonas biye' nłini, nił nshqó née? Peter doo bił gozhqó da, taadn, Nił nshqó née? biłniidhíi' bigha. Áik'ehgo Peter gábiŋii, SheBik'ehń dáwa bígonłs gádnii; shił nzhóníi' bígonłs. Jesus gánábiłdo'niid, Shidibełj' shá biza'hinił. ¹⁸ Da'ani, da'aniigo

gáníldishñii, Áníi nanñaadá' dani ák'ená'idlééhgo, dahánt'jyú nanñaa ní': hastiin síñljigohíi ílts'á' dahdn'ñihdá', ła' níi ná ágole'go, doo hánt'ji dayú nidił-teeh doo. ¹⁹ Díi Jesus yee áññiid, da'itsaah daat'éhi Peter yee datsaahgo Bik'ehgo'ihí'ñañ ízisgo ye'at'ééhíi ch'í'ñah ádolñiigo. Ágánñiidá' Peter, Shiké' híñáát, yiññii. ²⁰ Peter t'aqzhj' déz'jldgo, Jesus bitsiłke'yu bił nzhónihíi biké' higaatgo yiłtsaq; án da'iyáq níígee Jesus bitíldí' yinentjídá', SheBik'ehñ, hadíihíi ch'íní'aah doleet? ññiid lék'e. ²¹ Peter biłtsaqádá' Jesus gáyilñii, SheBik'ehñ, láí ññeehñ hago anñeh áidá'? ²² Jesus gábiññii,

Hasht'jyúgo nánisdzaazhji' hiñaa, hant'é naninłt'og áizhji'? Nkú shiké' híñáát! ²³ Ái bitsiłke'yu dała'á doo datsaah da, ch'ññiihíi Jesus yił nakaihíi bitah didezdlaad: ndi Jesus, Doo datsaah da, doo biłññiid da; daazhógo, Hasht'jyúgo nánisdzaazhji' hiñaa, hant'é naninłt'og áizhji', biłññiidá'. ²⁴ Da'án, doo datsaah da, daat'ch'ññiihíi biñáát díi dawa ánágot'jji' lék'ehíi yaa nagolñidí' yak'eeshchjii ałdó': yaa nagosñíi da'ññiigo bídaagonlzi. ²⁵ Ła'íi łáqgo ałdó' Jesus ánát'jld; ái dawa naltsoos bee álzaayúgo, ní'gosdzán biká' doo hayú bá goz'qá da doleet shj nsj.

ACTS

1 Theóphilus nílini, atk'iná' Jesus anát'jijíí' la'íi
 itch'ígó'aah nkegonyaahíi dawa naltsoos biká'
 ashtaa, ² Binadaal'a'á hahesnilíi Holy Spirit binkááyú bit
 ch'ídaagoz'aqaná' yaaká'yú onádzaazhí' áí naltsoos biyi'
 baa nagosisní': ³ Jesus biniigodelzaahíi bikédé'go
 dizdin yiskaaníi biyi' binadaal'a'á bich'í' ch'í'nah
 anádil'jijh, da'anii hínaago yídaagotsjijhíi bigha, la'íi
 Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee bēgoz'aaníi bich'í' zhiné-
 go ágot'éhíhíi baa yit nadaagolní': ⁴ T'ah yit naháztaqaná'
 gádaabiñii, Jerúsalem bich'á' daadołkáh hela' shiTaa
 aníihíi begolzaazhí', áí baa nohwit nagosisní' níi. ⁵ John
 da'anii tú bee baptize áil'jij ní'; áiná' nohwíi da'kwíi
 yiskaqago Holy Spirit bee baptize ádaanohwí'dolñii.
⁶ Łaahikaiyú nayídaadiłkid gádaaniigo, NohweBik'ehń,
 ya' dák'ad Israel hat'íi dabíi naalidziidgo anánde' nēe?
⁷ Áigé' Jesus bich'í' hananádzii, Hagee ágoñe'ihíi nohwíi
 doo hago'at'éégo bídaagonołsj bik'eh da, shiTaa zhá
 yebikehi at'éé. ⁸ Holy Spirit nohweh hiyáágo nohwina-
 wod goleeh: áigee Jerúsalemyú, Judéayú, Samáriayú
 la'íi ní'gosdzán nanel'aqayú shaa nadaagolní' doleel.
⁹ Aqł yaa hadziíi bikédé'go binadaal'a'á t'ah daineł'jijgo
 dahbi'didiltijgo yaak'os biyi' yuñe' bit ogoyáá. ¹⁰ Bit
 ogoyááyú binadaal'a'á t'ah daadéz'ijgo nnee naki
 bidiyágé daaligaihi bit'ahgé' daahizj'go; ¹¹ Gádaabiñii,
 Gálileegé' nnee daanołni, hat'íi bigha yaaká'yú
 daadeł'jij? Díi Jesus yaaká'yú nohwich'á' onábi'doltijgo
 daał'iinií da'ái k'ehgo nádodaal dahagee. ¹² Áigé' bi-
 nadaal'a'á dził Ólivet golzeegé' Jerúsalemzhí' nákaí, áí
 da'átháni, Jews daagodnłsiníi bijij oná'łdahíi
 ga'áhosahyú goz'aq l'éé. ¹³ Nákaíyú dák'ehéyú ná-
 gost'aq yuñe' onákai, áigee Peter, James, John, Andrew,
 Philip, Thomas, Barthólemew, Matthew, James,
 Alphéus biye', Simon Zelótes, la'íi Judas, James bik'isn,
 naháztaq. ¹⁴ Kóñe' áí dawa isdzané' la', Mary, Jesus bi-
 maa, la'íi Jesus bik'isyú bitgo dał'a'á daabiini'go
 da'okqah l'éé. ¹⁵ Áiná' Jesus daayodlaanií dał'an gone-
 nadíhíi biká'yú nadin shj dał'adzaagee Peter
 da'it'ígé' hizj'go gánii, ¹⁶ Nnee daanołni, shik'íiyú, Ju-
 das, Jesus ha'ádaizt'e' níi yágo'iinií, doo hwahá ágoñe'
 daná' Holy Spirit David binkááyú yał't'igo baa nagolní'
 níi, áí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiinií baa
 nagolní'ii begolñe'hi at'éé. ¹⁷ Judas nohwitah nlijgo bíi
 bitgo Jesus bá nada'iidziidgo baa godet'aq ní'. ¹⁸ Áí
 nnee nch'og'go adzaahíi bidená bich'í' nahesnilíi bee ní'
 nagoheñii, áigé' ts'fyaa nago'go bibid desdohgo bich'í'
 haago'. ¹⁹ Díi Jerúsalemgee daagolínií dawa yí-
 daagotsjgo ní'ihíi dabíi biyati' k'ehgo Akéldama daay-

itñii, áí Dił Ní'goz'áni golzeego ágolzee. ²⁰ Naltsoos
 Psalms holzeehíi biyi' gát'éégo bek'e'eshchjii, Goljii
 níigee dénch'og'go yó'ogolñe'go, doo hadn góljii da
 doleel: la'íi, Na'iziid níigee la' nnánólteeh. ²¹ Jesus no-
 hwitahyú naghaaná' nnee la' bit nahikai ní', ²² John
 nnee baptize ádail'jijgé' godezt'í'go Jesus nohwich'á'
 onábi'doltijzhí', áí nneehíi la' hanábi'doltéeh, an Jesus
 naadiidzaahíi yo'iinií bíi atdó' bit baa nadaagohiilñi'
 doleel. ²³ Áik'ehgo naki hadaizlaa, Joseph, Bársabas
 holzéhi, iké'yú bizh'íi Jústus holzee, la'íi Matthías bitgo.
²⁴ Áigee da'okqahgo gádaanii, NohweBik'ehń, ni nnee
 bijii dawa bígonłs, díi nnee naki halzaahíi hayii hánłti-
 inií nohwit ch'í'nah anle', ²⁵ Judas dabíi bá goz'aqayú dah-
 didogaal'go, ná na'iziid níi, ninal'a'á nlij níi yich'á'zhj'
 adzaa, áik'ehgo nnee hánłtiinií áigee nnaltéeh doleel.
²⁶ Dahadn halteehíi bee bígozjijhíi ádaizlaa, áik'ehgo
 Matthías haltjii: an nadaal'a'á itah siljii, łats'adah zhágo
 ní'.

2 Péntecost-híi bijij Jesus daayokqahíi dał'a'á daabi-
 ni'go dałahágee dał'adzaa. ² Dahjko yaaká'gé' na-
 wode nch'iidhíi k'ehgo áhłłts'áqgo naháztaq yuñe' da-
 hot'éhé bengonyáá. ³ Kq' izaad ga'at'éhi łłts'áqgo adzaa-
 go dał'a'á daant'ijgo bikáz'zh dahilłti'go bit ch'í'nah
 ádelzaa. ⁴ Holy Spirit bee baa daagodest'aqgo yati' it-
 tah at'éhi yee yádaakt'igo nkegonyaa, Holy Spirit áí
 k'ehgo yádaabiyiti'. ⁵ Áiná' Jews daanłni
 Bik'ehgo'ihí'nañ daidnłsini, ní'gosdzán nanel'aqagé'
 Jerúsalemyú nádaagosdle' l'éé. ⁶ Díi baa ch'iniiná' nnee
 łáqgo dał'adzaago hago laq ágodzaa daanzj, dał'a'á
 daant'ijgo bíi biyati' yee yádaakt'igo da'dezts'aq'híi
 bigha. ⁷ Dážhó bit díyagodzaago gádaał'di'ñii, Sq'a,
 aishá' dawa Gálileegé' nneehíi ádaanii? ⁸ Áiná' ha-
 go'at'éégo dánohwíi daanohwiyati'ii yee yádaakt'igo
 daadiits'ag? ⁹ Párthians, Medes, Élamites, la'íi nnee
 Mesopotámia, Judéa, Cappadócia, Póntus, Asia,
¹⁰ Phrygia, Pamphylia, Egypt la'íi Líbya Cyréne binaayú
 ił'angé' łedaadilłni, la'íi Romegé' det'j' hasta' hikaihi,
 Jews la'íi nnee Jews bi'okqahíi k'eh da'okqah daazłni,
¹¹ Cretes la'íi Arábians daanłni, dánohwíi daanohwiyati'
 yee yádaakt'igo Bik'ehgo'ihí'nañ ízisgo anát'jijíi yaa
 nadaagolní'go daadiits'ag. ¹² Áik'ehgo dawa bit
 díyadaagodzaa la'íi hago laq ágodzaa daanzjgo gá-
 daał'di'ñii, Díishá' hago anágot'jijihí? ¹³ Ła'íi daazhógo
 déyaadaadlohgo gádaanii, Díi nneehíi wine aníidéhi
 daayodłágo ádaanii. ¹⁴ Áiná' Peter łats'adahíi yit
 daahizj'go nnee dał'adzaahíi yich'í' hadzii, Nnee
 Judéagé' la'íi Jerúsalemgee daagonołni, díi ádishñiihíi

nt'éeego hódaayisóts'aago nohwit'ídaagozi le': ¹⁵ Díí nneehíí bił nádaagodiyis ádaanołsj ndi doo ágát'ée da, ánaazhą ngost'ái bik'ehenkééz la'. ¹⁶ Áiná' Joel, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí díí ánágot'jįńíí dabí'it'séná' yaa nagosni' ni' gánńiidgo; ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań gánńí, Ikék'eh nnágodzaayú be'ágodonńił, nnee dawa shiSpirit baa daadish'a' doleet: nohwiye'ke la'íí nohwitsi'ke dawa ágodonńił shá yaa nadaagolńi' doleet, nnee áńi nakaiyehíí bił ch'í'nah ádaagol'jį doleet, hastiyúhíí nadaayeeł doleet: ¹⁸ Ái be-nagowaaná' nnee shánada'iziidił la'íí isdzáné shána-da'iziidił shiSpirit baa daadish'a' doleet; áik'ehgo ágodonńił shá yaa nadaagolńi' doleet: ¹⁹ Yáá biyi' ízisgo ánágot'jįńíí ch'í'nah ádeshtiił, ni' biká' godiyjngo be'ígóziníí, ái dił, ko', la'íí tid aad k'ehgo at'éeego ałdó' ch'í'nah ádeshtiił: ²⁰ Dá doo nohweBik'ehń nadáhíí bijjį, dázhq gonł'éehtíí bijjį biká' ngowaa daná' ch'í'gona'áhtíí diłht doleet, t'égona'áhtíí dił doleet: ²¹ Áiná' hadń Bik'ehgo'ihí'nań bizhi'íí yee yiká' áńiíhń hasdádogaat. ²² Israel hat'íí daanołni, díí yati'íí ídaayesóts'aq; no-hwíí bídaagonołsj go'jį, Jesus Názařehgé' nłni, Bik'ehgo'ihí'nań nohwińáat Jesus binkááyú ízisgo ánáol'jįńíí la'íí godiyjngo be'ígóziníí ánáyo'jįngo no-hwich'j' bee bígózjgo áyíłaa: ²³ Ái Jesus-híí Bik'ehgo'ihí'nań dabínsé yaa natsekeesgo yaa nagoshchjigo nohwaa híłtjįgo nnee begozaaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí nohwíí ádaabiłdołńiigo tsj'it-na'áhi yídaayiheskałgo daayizes-hjį: ²⁴ Áiná' Jesus ne-zgaigo da'itsaahíí Bik'ehgo'ihí'nań nłáhyú áyíłaaná' nábihil'na': da'itsaahíí doo dayúweh botą' bik'eh dahíí bighą. ²⁵ David Jesus yaa nagolńi'go gánńí, SheBik'ehń dawahn shádnýú hish'jį; shinawod shá ágótsjńií bighą shigan dihe'nazhińéego nłjį: ²⁶ Ái bighą shijjį bił gozhqó la'íí sizaa gozhqógo yashti'; la'íí án zhą ba'oshłjįgo shits'í hanayoł doleet: ²⁷ Shiy'siziiníí ch'iidntahýú doo nyinoné' at'ée dahíí bighą, Dilzini Nłni nıyéehtíí diłdzidi-híí bich'ą'zhj' áńtsj doleet. ²⁸ Hago'at'éeego ch'ihinaa doleet'í shił ch'í'nah áńłaa; shił nłjįgo dázhq shił gozhqógo áshłtsj. ²⁹ Nnee daanołniiníí, shik'íyú, bich'ą'gé' daagosiłdłni David holzéhi, doo siste' dago da'aniigo baa nohwit' nagoshni', daztsaągo iłch'j'nniłtjį ni', iłch'j'nniłtjį n'íí díjįj t'ah dzaągee begozaą. ³⁰ David Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidił nłjį ni', la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bit'ła dahdidilńiigo gábiłńiıd, Nich'ą'gé' hadaalışchiiníí la', Christ holzéhi, benik'eh n'íí yebik'ehgo ádishłił, nńiigo yígótsj; ³¹ Áik'ehgo ái dabí'it'sé yígótsjgo Christ nábi'dihil'na'híí baa nagolńi' gánńiidgo, Biyi'siziiníí ch'iidntahýú doo yóoyone' da, la'íí bits'ihíí doo diłdzid da. ³² Díí Jesus-híí Bik'ehgo'ihí'nań nábihil'na'híí daanołhwiġha nohwińáat ágodzaa. ³³ Ízisgo at'éeego ábi'delzaago Bik'ehgo'ihí'nań bigan dihe'nazhińéego sidaago, la'íí Holy Spirit higháh doleet'í biTaa bee bąngon'ąągo díí daa'jįńií la'íí daadołts'agíí bíí áyíłaa. ³⁴ David yaaká'yú doo bił ogoyáá da; ndi dabíí gánńí, Bik'ehgo'ihí'nań sheBik'ehń gáyıłńiıd, Shigan dihe'nazhińéego síńdaa, ³⁵ Ni'ina'íí

benik'eh siljįgo nikett'ááhyú ninıńilzhj'. ³⁶ Ái bighą Is-rael hat'íí dawa da'aniigo díí yídaagołsj le', Jesus-híí tsj'itna'áhi bídaahesołkał n'íí Bik'ehgo'ihí'nań nohwe-Bik'ehń, Christ nłjįgo nohwá áyíłaa. ³⁷ Nnee díí daidezts'aąnńa' bił daagoshch'ii' l'é'e, áigé' Peter la'íí la' nadaal'a'áhtíí yich'j' gádaanii, Nnee daanołniiníí, no-hwik'íyú, hago ádaahii'ne'? ³⁸ Peter gádaabiłńiı, No-hwinchq'íí bich'ą'yúgo ádaat'ne'go dałaa' daanołtjįgee Jesus Christ bizhi' bee baptize ádaanołhwi'dolne', no-hwinchq'íí nohwá da'izłjį alne'híí bighą, áik'ehgo Holy Spirit bee nohwaa godit'aah doleet. ³⁹ Nohwíí díí bee nohwąngot'ąą la'íí nohwíí nohwich'ą'gé' daalidit'chihíí, la'íí doo daanołhwik'íí dahíí ałdó' bąngot'ąą, dahadń Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń ích'j' yojjıhíí. ⁴¹ Hadíí bił daagozhqógo biyati' nádaidné'íí baptize ádaabi'deszaa: da'ái bijjį nnee taadn doo náhółtag dayú shj Jesus daayodlaaníí yedikai. ⁴² Ái nnee nadaal'a'á bee bił ch'ídaago'aahíí, la'íí tił daanljįgo, bń nihí'né'íí, la'íí okaąhíí dayúweh nłdzilgo yaa nakai. ⁴³ Dałaa' daantjįgo daidńtsjgo ndaaldzid: ízisgo ánágot'jįńií la'íí godiyjngo be'ígóziníí nadaal'a'á binkááyú bee ánágot'jį. ⁴⁴ Jesus daayodlaaníí dawa dałahágee naháztąą, dawahá dałaházhj' daabiyéego; ⁴⁵ Daabiyéehíí baa nadaahazni-igo hadíí yídaadiníí yitaada'izniı. ⁴⁶ Dajjį biigha dałaa' daabiini'go da'ch'okaąh goz'ąą yune' dałaa'ánat'jįh, bił daagozhqógo, doo iłch'j' yaa daagoch'j'go da daabigowayú tił náda'idjįh l'é'e. ⁴⁷ Bik'ehgo'ihí'nań yich'j' ahédaanzjgo nnee dawa bił dádaabik'ehgo ádaat'ee l'é'e. Áigé' la' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú hayíí hasdákaihiı dajjį biigha ínáhiġah l'é'e.

3 Ha'iz'ąągé' hayaazhi'yú Peter la'íí John biłgo da'ch'okaąh goz'ąáyú dezh'aah l'é'e. ² Nnee dágo-zljįgé' doo naghaa dahi dajjį biigha da'ch'okaąh gozaaníí ch'íná'itjńií Dénzhóné holzéhi bahgee nná-daach'it'éeht l'é'e, da'ch'okaąh goz'ąą yune' ha'áhiġahíí yídókeedgo; ³ Peter la'íí John biłgo da'ch'okaąh goz'ąą yune' hi'ashgo yiłtsaągo, Dahat'ihíta shaa nohné', niigo yídókeed. ⁴ Peter la'íí John biłgo nnee sitiiníí da'as'ah daayiné'jįnńa' Peter gánńí, Nohwíń'jį. ⁵ Nnee sitiiníí hat'ihíta shaa daayiné' nzjgo yineł'jįd. ⁶ Áiná' Peter gánńí, Shihíí béshłigaihiı la'íí óodo doo la' nashné' da; ndi hat'íí bigonshłj'ihíí naa nshné': Jesus Christ Názařehgé' gółni bizhi' binkááyú nádnnahgo dah nńáh. ⁷ Bigan dihe'nazhińéé yiłtsodgo hadag ábíłaa: dagoshch'j' bikee la'íí bikegod biłgo nłdzil daazljį. ⁸ Hadag yáhiłwodgo hizj', áigé' dahnyaagé' da'ch'okaąh goz'ąą yune' Bik'ehgo'ihí'nań yich'j' ahéńzjgo higaat la'íí yáhiłwo'go Peter la'íí John biłgo yił okai. ⁹ Higaatńa' Bik'ehgo'ihí'nań yich'j' ahéńzjgo nnee dawa daabo'jį: ¹⁰ Da'ch'okaąh gozaaníí ch'íná'itjń Dénzhóné holzéhi bahgee idókeedgo sitjį n'íí át'jįgo nnee yídaagołsj: áik'ehgo hago'at'éeego bich'j' ágodzaahíí daanzjgo bił díyadaagot'ee l'é'e. ¹¹ Nnee doo nagháhi da n'íí Peter la'íí John biłgo dayúweh yota'nńa' nnee t'ąągo bich'j' nádńkjįgo bił díyadaagot'eeego baa dałaa'dzaa ch'íná-ghoń'ąągee, Sółomon's holzéhi. ¹² Peter nnee

dała'adzaahíi yiltsaąaná' yich'í' yałti' gáníígo, Israel hat'íi daanołíni, hat'íi bigha nohwił díyadaagot'ee? Hat'íi bigha dánohwíi nohwinawodíi bee dagohíi dánohwíi njoąhíi bee díi nneehíi naghaago ánáhiidlaa daanołs- go da'os'ah daanohwineł'íi? ¹³ Bik'ehgo'ihí'nań Abraham, Isaac, Jacob ła'íi bich'ą'gé' hadaatidelchijhíi daayokaąahń, biYe' Jesus ízisgo at'éégo áyíłaa; Pílate baa daadeso'ąągo ch'ínábíłteeh hat'íi, ndi nohwíi, Doo hádaahiit'íi da, daadołnii, Pílate bińááł. ¹⁴ Dilzini, Nłt'éé- go Ánát'íi, Doo hádaahiit'íi da, daabiłdołniiń, Nnee yizes-híni nohwá ch'ínánołteeh, daabiłdołnii ni'; ¹⁵ Áígé' Ihi'naa yeBik'ehń daazesołhijinań, áń Bik'ehgo'ihí'nań daztsaągé' nábiłil'na'; ái dawa nohwińááł ánágot'íi ni'. ¹⁶ Da'án bizhi' yodlaągo díi nnee daa'íiniń ła'íi bí- daagonołsiniń nłdzilgo ánáhiidlaa: bi'odla'íi díi nneehíi doo hayú baa dahgoz'ąą dago ánáhiidlaa, daanohwigha nohwińááł. ¹⁷ Shik'íiyú, doo bí- daagonołsijú ádaałdzaa dago bígonsj, nohwá nadaant'aahíi ałdó'. ¹⁸ Áíná' díi k'ehgo Christ bini- igodilné doleet, niihíi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na- da'iziidíi dabí'łtsená' yaa nadaagolńi' n'íi Bik'ehgo'ihí'nań ye'íłaa. ¹⁹ Áík'ehgo nohwinch'íi bich'ą'yúgo ádaałne', áígé' Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' dah- dołkáh, áík'ehgo nohwinch'íi nohwá k'ená'ıldéh, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bich'ą'gé' nohwił gozhóóníi begoldoh ndi at'éé; ²⁰ Áígé' Jesus Christ nohwich'í' náidił'aa doleet, áń ałk'iná' baa nohwił na'gosńi' ni': ²¹ Áń ni'gosdzán alzaagé' yushdé' godezt'ígo Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi daadilzini dabí'łt- séná' yaa nagolńi' n'íi begolne'go dawahá łch'í'nań- go- dle'híi begonyaazh'í' yaakáyú gólíi. ²² Moses daanohwitaa n'íi da'aniigo gáyilnii, Nohwik'íiyú bitahgé' Bik'ehgo'ihí'nań nohwe Bik'ehń binkááyú Na'iziidíi nohwá haiłteeh, shíi hashiltíiniń k'ehgo; áń ádaanohwilniihíi dawa nłt'éégo ídaayesołts'ąą doleet. ²³ Díi k'ehgo doleet, dahadń ái Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú Na'iziidíi doo íyést's'ąą dahń nnee bitahgé' da'izłi' doleet. ²⁴ Samuel gólíi'ge' yushdé' godezt'ígo Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidíi dawa yadaałti' n'íi díi bijijiyúgo ánágot'íi' dabí'łtsé yaa nadaagolńi' ni'. ²⁵ Nohwíi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íi bich'ą'gé' hadaatłshołchij, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań Abra- ham bich'í' hadzii, Nich'ą'gé' daałideshchiinihíi ła' binkááyú ni'gosdzán biká' i'angé' łdaadilchiihíi dawa biyaa gozh'ó' doleet, niigo daanohwitaa n'íi ył łangodest'ąą n'íi nohwá begolne'. ²⁶ Bik'ehgo'ihí'nań biYe', Jesus, hayilł'igo da'łtsé nohwich'í' oyił'a' ni', dała'á nołtjigo nch'ó'go ágot'eehíi bich'ą'yúgo ádaanoł'eego nohwiya gozh'ó' doleetíi bigha nohwich'í' oyił'a' ni'.

4 Peter ła'íi John biłgo nnee t'ah yich'í' yadaałti'nań okąąh yedaabik'ehi, siláada da'ch'okąąh goz'aaniń yinądaadéz'ini binant'a' ła'íi *Sádducees* daanłini baa hikai, ² Ái hadaashkee lé'e, Peter ła'íi John biłgo nanez- na'íi Jesus binkááyú naadiikáh doleet, daaniigo, nnee yłł ch'ídaago'aahíi bigha. ³ Nnee hadaashkee n'íi Peter ła'íi John biłgo daayiltsoodgo ha'ánezhteezh iskaązh'í:

ałk'iná' o'í'ą'ahíi bigha. ⁴ Da'ágát'éé ndi nnee łąągo Peter ła'íi John biłgo biyati' daidezts'aaniń daayosdlaąd; ashd- ladn doo náhółtag dayú shj da'osdlaąd. ⁵ Iskaą hik'e Jews binadaant'a'íi, Jews yánazini ła'íi begoz'aaniń ye'ík'eda'łch'íi Jerúsalemyú dała'adzaa, ⁶ Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Ánnas holzéhi, *Cáiaphas*, John, Alexándar, ła'íi okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bik'íi dawa ałdó' dała'adzaa lé'e. ⁷ Díi nneehíi Peter ła'íi John biłgo da'ałn'ígeee daayineskeego nayídaadilkid, Hat'íi binawod, hadń bizhi' bee díi ádaałdzaa? ⁸ Peter, Holy Spirit bił nlijigo yábiyilł'igo gádaabiłnii, Nnee bá- nadaanoł'aahíi ła'íi Israel hat'íi' bánasoziiniń, ⁹ Nnee doo nagháhihíi bich'osi'ńi'íi, díi nnee hago at'éégo nábiłilzihíi bigha díi jji nanohwídaadołkidyúgo: ¹⁰ No- hwíi ła'íi Israel hat'íi' dawa bídaagonołs' le', Jesus Christ, Názarethgé' gólíni, ts'íłna'áhi bídaahesołkał n'íi, daztsaągé' Bik'ehgo'ihí'nań nábiłil'na' n'íi, áń bee díi nnee nłt'éé nasdljigo nohwidáhyú sizji. ¹¹ Díi tséhíi kjh ádaagoł'íi daanołni yó'odaasołne' n'íi ilhagon'aagee da'łtsé si'aaniń silji. ¹² Áń ba'ashhahyú doo hadń has- dákołteehíi gólíi da, díi yáa das'aaniń bit'ááhyú hizh'íhíi bee hasdáhikáh doleetíi dała'á ndi doo ni' biká' nnee baa nádet'ąą da. ¹³ Peter ła'íi John biłgo nnee doo da'ol- tag dahi, débaagoch'oba'íi daanlij ndi doo bił daagoyéé dago yadaałti', nnee nadaant'aahíi yidaagołs'jido bił díyadaagot'ee; áík'ehgo Jesis yłł nakai n'íi yíná- daagołs'jid. ¹⁴ Nnee nábiłilzihíi bit'ahgé' sizjigo daayo'ijhíi bigha doo hat'íi nádaadołnii da. ¹⁵ Áíná' Pe- ter ła'íi John biłgo ch'íno'aaš daayilniiń, dasahn ilch'í' yadaałti', ¹⁶ Díi nneehíi hago ádaahiidle'? Godiyj- go ágodzaahíi binkááyú ágodzaago Jerúsalemyú daagolíini dawa yidaagołs'j; nohwíi doo daahohiidlaą da daan'nihi doo bik'eh da, daaniigo. ¹⁷ Nnee bitahyú doo dayúwehyú dididlaadgo da, haląą gádaabiłdołniih, Áń bizhi'íi bee hadń bich'í' yánáhółti' hela'. ¹⁸ Áík'ehgo yushdé' daayilniigo, Jesus bizhi' bee yánáhółti' hela' dagohíi ilch'ínánańagono'aaš hela', daabiłniigo bán- daagoz'ąą. ¹⁹ Áíná' Peter ła'íi John biłgo gádaabiłnii, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nohwíi nohwich'í' idilts'ąągo née, dagohíi Bik'ehgo'ihí'nańgo née, hayíi dábiłk'ehíi bendaagono'aaš. ²⁰ Nohwíi hayíi hiit'íiniń ła'íi dihiits'agíi baa nagohiiln'hi at'éé. ²¹ Nnee nadaant'aahíi, Jesus baa yánáhółti' hela', nádaabiłdołni- idná' nádoł't'aash daabiłnii; nnee dawa ágodzaahíi bigha Bik'ehgo'ihí'nań ba'ahédaanzjigo doo hago at'éé- go ádaile' da. ²² Nnee nábiłilzihíi dizdinhíi bitisyú bił łegodzaahi. ²³ Peter ła'íi John biłgo ch'ínát'áázhná' yłł nakai n'íi yich'í' onát'aazhgo okąąh yedaabik'ehi ya- nadaant'aahíi ła'íi Jews yánazini ádaabiłnii n'íi yaa nadaagosńi'. ²⁴ Ái daidezts'ąąn'á Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' da'okąąhgo gádaani, NohweBik'ehń, yáa, ni'gosdzán, túnteel ła'íi daabi' daagolíini dawa Bik'ehgo'ihí'nań nłł'igo áńłaa; ²⁵ David, nánal'a'a, binkááyú yánłt'igo gánłnii ni', Hat'íi bigha doo Jews daanlij dahíi hadaash- kee, ła'íi nnee dawahá doo begolne' dahíi yaa natsídaa- kees? ²⁶ Ni'gosdzán biká' ízisgo nant'án daanliini

ik'izhí' ádaadzaa, la'íi nnee yánadaant'aahíi da'adzaa, Bik'ehgo'ihí'nañ la'íi Its'áin'tíni, Christ holzéhi, biłgo yich'í' náda'nziidgo. ²⁷ Da'aniigo, niYe' Dilzini, Jesus, Its'áin'tíni, yich'í' náda'nziidgo Hérod la'íi Póntius Pílate, doo Jews daanlji dahíi, la'íi Israel hat'í'íi biłgo da'adzaa, ²⁸ Nigan binawodíi la'íi niini' be'ágodoniiíi dab'í'itsé bengón'áa n'íi yee ádaane'go da'adzaa. ²⁹ K'adíi nohweBik'ehñ, nowhenaadaago'aahíi hóyín'ts'áa, áik'ehgo nánada'idziidíi niyati' doo daasite'go bee yádaahiiti' dago bidag ádaant'eego ádaanohwíntsi, ³⁰ Dahdnlníhgo na'ílzihi; la'íi niYe' Dilzini, Jesus, bizh'í'íi binkááyú godiyhgo be'ídaagoziníi la'íi ízisgo ánágot'í'íi ánán'í'íi le', da'okáahgo daanii. ³¹ Aa' da'oska'adná' da'adzaagee godihes'naa; áigé' Holy Spirit bee baa daagodest'áago Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' doo daaste'go yee yádaati' da lé'e. ³² Nnee l'áago da'osdla'adíi biini' da'á, bijíi da'á nasdlji: daabiyéehíi doo dasahn shiyéé daanzj da; ndi dawahá da'aházhi' daabiyéé lé'e. ³³ Nadaal'a'á dayúweh beBik'ehñ Jesus daztsáagé' naadiidzaahíi dázho n't'éego yaa nadaagoln'i, Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'íi zhá bitisgo biká'zhí' at'éé daazlji lé'e. ³⁴ Tédaat'iyéhií bitahyú doo la' da silji: hayíi biní' dagohíi bikjh daagolíníi baa nadaagohezniigo, bich'á'gé' daayist'í'íi ³⁵ Nadaal'a'á bádngée ndaayihezniil: áigé' hayíi tédaat'iyéhií hat'íi yidaadiníi daant'í'íi yitah da'izni. ³⁶ Joses, nadaal'a'á Bárnabas bizh'í' bá ádaizlaahi, (Kodag ya'tí'íi ye'at'éhi golzeego ágolzee,) Cýprusgé' Levi hat'í'íi n'íni, ³⁷ Ní' biyéehíi baa nagohezniigo zhaali baa hi'né'íi nadaal'a'á bádngée nyiné'.

5 Áiná' nnee la', Ananías holzéhi, bi'aad, Sapphíra holzéhi, biłgo ni' baa nadaagohezni, ² Bi'aad yígótsjgo zhaali baa hi'né'íi la' t'áazhi' yota'ná' la' zhá nadaal'a'á bádngée nyiné' lé'e. ³ Áik'ehgo Peter gáníi, Ananías, hat'íi bighá ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, nanítaago Holy Spirit bich'í' nashí'ch'a', ni' bich'á'gé' zhaali naa hi'né'íi lahzhí' t'áazhi' hórta'go n'né'? ⁴ Doo hwahá nahíniih daná' níyéé ni' ya? Nahezniihíi bikédé'go zhaali naa hi'né'íi dáni benik'eh ni' ya? Hago at'éégo tsídínkeezgo díi bee ándzaa? Doo nnee bich'í' nashí'ch'a' da, Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' nashí'ch'a'. ⁵ Díi yati'íi Ananías yidezts'áagáná' nágo'go daztsáa: nnee dawa yaat'ídaanzhíi tsídaadesyiz. ⁶ Nnee ánií nakaiyéhií nádikaigo ch'id bił daizdis, áigé' ch'adaabizyijyú t'ehdaabistji. ⁷ Áigé' taadn t'edihikeezyú shj nnee daztsaaníi bi'aad ágodzaahíi doo yígótsj dago ha'ayáa. ⁸ Peter gáyilnii, Shił nagoln'i, gáho'áago izljiigo ni' nohwaa nagohezniíi néé? Áigé' gáníi, Ha'aa, akohgo izlji. ⁹ Peter gánabíldo'niid, Hat'íi bighá Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit nabíno'kaahgo bich'í' godeso'áa? Isáa, nika' t'ehdaistiinií ch'ígót'í'yú nadaazi, ái ni at'dó' ch'ídaanilteeh. ¹⁰ Áik'ehgo dagoshch'í' Peter bádnyú nágo'go daztsáa: nnee ánií nakaiyéhií ha'ákaigo isdzán daztsáago yidaagotsjíd, áigé' ch'adaabizyijyú bika' t'esitji n'íi bahgee t'ehdaistji. ¹¹ Nnee da'osdla'adíi da'ánát'í'íi tsídaadesyiz lé'e, la'íi hayíi yaat'ídaanzhíi at'dó' tsídaadezyiz.

¹² Nnee bitahyú godiyhgo be'ídaagoziníi l'áago, la'íi ízisgo ánádaagot'í'íi nadaal'a'á binkááyú ánágot'í'íi; (Sólomon bich'íná'gohin'á'ágeé da'á daabiini'go da'ánát'í'íi. ¹³ Jesus doo daayodla'á dahíi ndaldzidgo doo yéhikai da ndi nnee n't'éego baa natsídaakees.

¹⁴ Nnee dayúweh l'áago la'íi isdzáné biłgo Jesus daayo-dlaanií yénáhikai;) ¹⁵ Áik'ehgo daanezgaihíi da'intinyú ch'ínádai'niigo biká'da'astiné la'íi ch'id biká' nashjeed, Peter higa'ágo bichagosh'oh zhá ndi biká'zhí' áone' daanzjgo. ¹⁶ Jerúsalem bi'naayú k'ijh nagoz'niigé' at'dó' nnee l'áago daanezgaihíi la'íi nnee spirits daanch'í'íi biyi' daagolíníi yil nihikáh, ái dawa nádaadzih lé'e.

¹⁷ Okáah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yil nakaihíi dábiłgo (*Sádducees* daanlíni,) dázho hadaashkeego,

¹⁸ Nadaal'a'á daayitsoodgo ha'áná'ilka'á yune' ha'ádaiskaad lé'e. ¹⁹ T'í'eyú Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'gé'hi ha'áná'ilka'ágeé ch'íná'it'í'íi yá ch'ínt'áago ákú yil ch'íkai, áigé' gábiłnii, ²⁰ Ti'i, da'ch'okáah goz'áayú do'káh, áigee nasozjigo díi n't'éego ihí'naahíi baa yati'íi dawa nnee baa bił nadaagoln'i. ²¹ Díi daidezts'áagáná' hayilkaayú da'ch'okáah goz'áa yune' ha'ákaigo bił ch'ídaago'aah. Okáah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yil nakaihíi biłgo hikaigo nnee yánadaaltihíi la'íi Israel hat'íi yánaziinií da'á'yí'ílaaná' ha'áná'ilka'áyú nadaal'a'á yiká o'í'la'. ²² Áiná' aasitíni ha'áná'ilka'áyú okai, n'íi nadaal'a'á n'íi doo hwaa da lé'e, áigé' nákaigo nadaagosni', ²³ Gá-daaniigo, Ha'áná'ilka'áyú n't'éego o'ogé'zná' aasitíni dáadit'í'íi t'ah nazjíná' baa nkai ndi ch'ídaasit'áa hik'e doo hadn ákone' naházta'á da la'á. ²⁴ Okáah yebik'ehi da'tiséyú sitíni la'íi siláada da'ch'okáah goz'aanií yinádaadéz'íni binant'a' la'íi okáah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi díi daidezts'áagáná' hagoshá' at'éégo la'á dayúweh bá daagowáh daanzj lé'e. ²⁵ La' nyáago gádaabiłnii, Nnee ha'ádaaso'kaad n'íi da'ch'okáah goz'áa yune' nazji, nnee yil ch'ídaago'aahgo. ²⁶ Áik'ehgo siláada da'ch'okáah goz'aanií yinádaadéz'íni la'íi binant'a' nadaal'a'á yiká okaigé' dánt'éhego yil nakai: nnee tséé bee daanohwí'né' doleethi at'éé daanzjigo ndaldzidhíi bighá. ²⁷ Yil nakainá' nnee yánadaaltihíi naházta'ágeé yil hikai baa yá'ti'í'íi bighá: áigee okáah yebik'ehi dá'tiséyú sitíni nabídaadil'kid, ²⁸ Gáníigo, Díi yízhí'íi bee ilch'íná'gono'la'ah hela', daanohwí'niigo nohwá ndaagosit'áa ni', n'íi kú lá Jerúsalem dágoz'áa n't'éego bił ch'íná'gono'la'ah, la'íi ái nnee zesdiinií nohwíi nohwik'izhí' daado'á'ágo ádaat'í'íi. ²⁹ Peter la'íi nadaal'a'á la'ihíi biłgo hadaasdziigo gádaanii, Nohwíi Bik'ehgo'ihí'nañ da'ání'yú ádaant'eego dábi'keh, doo nnee da. ³⁰ Jesus ts'í'í'na'áhi bídaaheso'ka'ágo daazeso'łhji n'íi daanohwitaa n'íi Bik'ehgo'ihí'nañ daayokáah'ni daztsáagé' nábiłil'na'. ³¹ Án Nant'án la'íi Hasdá'í'niilíi nliigo Bik'ehgo'ihí'nañ ábílaago bigan dihe'nazhí'néego dahbinesdaa ni', Israel hat'íi binch'í' bich'á'zhí'go ádaile'go binch'í' bich'á'gé' baa nádaagodet'áahíi bighá. ³² Díi ánágot'í'íi daahiit'í'íi go baa nadaagohiiln'i; Holy Spirit at'dó' yaa nagoln'i, ái Holy Spirit-híi hayíi Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' yikisk'eh ádaat'eehíi yaa

daidez'aq ni'. ³³ Yánadaaltihíí áí daidezts'aqaná' bił daagoshch'iigo, nadaitseed hádaat'jigo yendaagoshchijj lé'e. ³⁴ Áiná' Phárisee la' nnee yánadaaltihíí itah nłini, Gamálieł holzéhi, begoz'aanii iłch'ígó'aahi, nnee dawa nłtéego baa natsekeesi hizj'go, Díi nneehíí dé't'jézhj' nłahyú ch'ínókáh, nniid; ³⁵ Áiná' gáníí, Israel hat'íí daanołini, díi nnee hago ádaate'íí baa daagonołsaq. ³⁶ Doo áníná' nnee la' Theúdas holzéhi ízisgo at'éhi ídeshchijigo nnee łąągo djiigo nanadinyú shj' bėhikai ni': án zesdjigo bikisk'eh ádaat'ee níi dawa iłtanáhosaqo begoldoh níi doo hat'íí da silij ni'. ³⁷ Ái bikédé'go Judas, Gálileegé' gólíni, nnee tax nah'iñił doleehíí bigha daaholtag ni'ná' nyáá, án ałdó' nnee łąągo íts'áinñil: án ałdó' daztsaq, áigé' bikisk'eh ádaat'ee níi dawa iłtanáhosaq ni'. ³⁸ K'adii gánohwiłdishñii, Díi nneehíí doo baa nałkai da, doo nadaanołt'og da: díi begoldohíí nnee bich'ą'gé' bee ánagot'jijj lé'eyúgo, doo hat'íí da hileeh: ³⁹ Áiná' Bik'ehgo'ih'i'nañ bich'ą'gé' lé'eyúgo doo bengowáh ádaate' at'éé da; nohwíí dánko Bik'ehgo'ih'i'nañ bich'j' nadaagonołkaadgo nohwígózi. ⁴⁰ Nnee yánadaaltihíí Gamálieł aníihíí bił dádaabik'ehgo nadaal'aá yushd' daayitñiigo ánakai, áigé' Jesus bizhi'íí bee yánánakti' hela', daabiñiiná' ndaabinestsaz, áigé' onádaabis'a'. ⁴¹ Áik'ehgo yánadaaltihíí yich'ą' dahnaskai, Jesus bizhi'híí bigha ádaayagosjhyú ádaats'izlaa lé'e ndi Bik'ehgo'ih'i'nañ binadzahgee nłtéego ádaat'eego yidaagotsjhíí bigha bił daagozhóq' lé'e. ⁴² Dajji biigha da'ch'okaqah goz'aq yune' la'íi daagowayú Jesus Christ yaa nadaagolñi'go yaa iłch'idaago'aah lé'e.

6 Áiná' Jesus daayokaqahíí łąągo silijná' Jews daanłini Greek biyati' yee yádaakti'íi doo bił daagozhóq'go Hebrews daanłini gádaayitñiid, Dajji biigha ch'iyán nañiighgee nohwíí nohwitahyú isdzáné biką' nanez-na'ihíi doo yich'j' zhinéé ádaat'ee da lé'e. ² Áik'ehgo nakits'adáhií nnee Jesus daayokaqahíi dawa yushd' daayitñiid, áigé' gádaayitñii, Ch'iyán nadaahii'ñiíhí bigha Bik'ehgo'ih'i'nañ biyati' baa nadaagolñi'íi doo k'ihzhj' ndaagont'aa bik'eh da. ³ Áik'ehgo, nohwik'íiyú, nnee gosts'idi, nłtéego baa yádaakti'íi, Holy Spirit ye'ádaat'eehíi, daagoyáanii nohwitahgé' hadaahñił, ái nnee díi na'izidii' yedaabik'ehgo ádaahiidle'. ⁴ Áiná' nohwíí dagodest'iyú da'ohiikaqah la'íi Bik'ehgo'ih'i'nañ biyati' baa yádaahiłti' doleet. ⁵ Ádaañiihíí nnee dawa bił dádaabik'eh: áik'ehgo Stephen dázhq' nłdzilgo odláni, Holy Spirit ye'at'éhi, Philip, Prókorus, Nicánor, Tímon, Pármenas, la'íi Nicolás, Jews bi'okaqahíi yenyáhi, Ántiochgé' gólíni, hadaiheznii. ⁶ Ái hadaisñiíi nadaal'aá yidáhzhj' yil nnikaigee yiká' ndaadesñiigo yá da'oskaqd. ⁷ Bik'ehgo'ih'i'nañ biyati' dayúweh begodeyaago Jerúsalemgee Jesus daayokaqahíi łąągo bínahiikai; okaqah yedaabik'ehi ałdó' łąągo odlaani' yikisk'eh ádaat'ee lé'e. ⁸ Stephen, dázhq' nłdzilgo odláni, Holy Spirit bee binawod golíni, ízisgo ánagot'jijj la'íi godiyjigo be'idaagoziníi nnee bitahyú ye'áná'ol'ijj. ⁹ Nnee la', Libertines daaholzéhi, la'íi Cyrénegé' la'íi

Alexándriagé' daagoláni, la'íi nnee Ciliciagé' la'íi Asiagé' nakaihi ha'ánáséhíi bitahgé' Stephen yil tadaadit'ah nkegonyaa. ¹⁰ Áiná' Stephen goyáągo la'íi Holy Spirit yábiyit'igo nneehíi doo la' bitisgo hadziih da lé'e. ¹¹ Áik'ehgo nnee la' yich'j' na'daaheznii go gáyitñii, Nadaat'haago Stephen baa yádaakti', áik'ehgo gádaañii, Moses la'jji Bik'ehgo'ih'i'nañ nchq'go yaa yałti'go daadihiits'ag. ¹² Áigé' nnee Stephen yik'edaañiihíi, Jews yánazini, la'íi begoz'aanii ye'ik'eda'it'ch'ihi, la'íi nnee dawa hadaashkee ádaizlaago Stephen yaa hikaigo daayitsood, áigé' nnee yánadaaltihíi yil yaa hikai. ¹³ Nnee nadaach'áhi yil hikai, áik'ehgo gádaañii, Díi nneehñ díi godiyjigo goz'aanii la'íi begoz'aanii dawahn nchq'go yaa yałti'; ¹⁴ Gániigo daadihiits'ag, Jesus Názarethgé' gólíni díi godilzjigo goz'aanii nagohilkaad, la'íi Moses nohwá yengon'ąq' níi łahgo ánáyidle'. ¹⁵ Nnee yánadaaltihíi dawa Stephen da'is'ah daineł'jigo binii Bik'ehgo'ih'i'nañ binal'aá yaaká'gé'hi biniihíi k'ehgo at'éégo daayit'isaq.

7 Okaqah yebik'ehi da'tiseyú sitini gábiñii, Ádaaniłch'iñiihíi da'anii née? ² Stephen gánii, Nnee daanołini, shik'íiyú, nnee báyan daanołini, shidaayesółts'aq; nohwitaa níi Abraham, doo hwahá Chárranyú ngoleeh daná' Mesopotámiaiyú góljji ni'ná' Bik'ehgo'ih'i'nañ bich'ą'idindláad nłini bich'j' ch'í'nah ádelzaa, ³ Áigee gábiñniid, Nini' la'íi nik'íi bich'ą' dah-nahgo ni' nił ch'í'nah áshłeyú nñáá. ⁴ Áik'ehgo Abraham Kaldéans bini'gé' dahnyaago Charran golzeegee goljji lé'e: bitaa daztsaqaná' díi ni' biyi' daagonołjizh' Bik'ehgo'ih'i'nañ bik'ehgo onágodle' lé'e. ⁵ Áiná' ni' biyéehíi doo la' baa gon'ąq' da, doo ndi dałahndi nch'idel'eezgo da: áiná' bich'ą'gháshé doo la' da ndi bíi la'íi bich'ą'gé' daalideshchiinihíi daabiyéé doleetgo yángon'ąq' lé'e. ⁶ Bik'ehgo'ih'i'nañ Abraham bich'j' hananádziigo gánñiid, Nich'ą'gé' daalideshchiini' ni' doo yidaagotsj da níi biyi' daagoljji doleet; áigee nnee ni' daabiyéehíi isná ádaabidle'go djiidn gonenadín łegodzaazh' biniidaagont'ée doleet. ⁷ Nnee isná ádaabisdlaahíi biniidaagodishte' doleet; ái bikédé'go áigé' ch'ékahgo dząągee daashokaqah doleet, nii lé'e, Bik'ehgo'ih'i'nañ. ⁸ Áigé' Bik'ehgo'ih'i'nañ *circumcision* bee Abraham yil łángot'aq: áik'ehgo Abraham biye' Isaac gozljigo tsebi' behiskaani' bijji *circumcise* ayíllaa; áigé' Isaac biye' Jacob gozljji; Jacobhíi biye'ke nakits'adah daagozljji, ái bich'ą'gé' nakits'adahyú nnee hat'í' silij. ⁹ Jacob biye'kehíi daabidizhé Joseph daayot'ch'ijj'go, yik'edaañiihgo Egyptyú baa nadaaheznii: áiná' Bik'ehgo'ih'i'nañ bił nlijgo, ¹⁰ Bich'j' nadaagont'ogii bigha dawa yich'ą' binłjji, áigé' Pháraoh, Egypt yánant'aahíi, yil nzhq'qgo la'íi binadzahgee goyáągo Bik'ehgo'ih'i'nañ ábiłs; Pháraohíi Egypt dahot'éhé la'íi bikj' biyi' daagoláni yánant'aago ábiłlaa. ¹¹ Egypt la'íi Cánaanyú dahot'éhé shi'á' góyéego daagodeyaa: áigee daanohwitaa níi bich'iyá' níi bich'ą' ádaasdjidgo biniidaagont'ée lé'e. ¹² Egyptyú nadá' góljji łąągo Jacob yaat'inzijná' daanohwitaa níi da'it'sé ákú odais'a' lé'e.

¹³ Iké'gee nanákainá' Joseph, Daanohwik'isn nshlji n'íí shíí ánsht'ee, daayit'niigo bídaagots'jid; ła'íí Joseph bik'íí Pháraoh yígóts'jid. ¹⁴ Áigé' Joseph bitaa ła'íí bik'íí dawa bitgo gosts'idin ashdlá' hilt'eego yiká'o'it'a', ¹⁵ Áík'ehgo Jacob Egyptyú o'ñil, ákú Jacob daztsaq, ła'íí daanohwitaa n'íí áldó' da'íkké'go nanezna', ¹⁶ Ái dawa Sýkemyú onádaihezñilgo itch'í'ndaahi'ñiit goz'aa yuñe' da'íkké'go ła'daahasñil, ái goz'aanií Abraham Sýkem biye' Émmor biye'ke bich'á'gé' zhaali bee nagoheñii ni'. ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'ñañ Abraham bángon'á' n'íí be-golñe'íí afhánégé' goldohná' Abraham bich'á'gé' daalideshchiinihií Egyptge ła'á silji lé'e. ¹⁸ Áíná' Egyptyú ła' nant'án nanásdlíí, áñ Joseph doo yígóts' da lé'e. ¹⁹ Áñ nohwíí hahiit'íí yik'edaanñiit lé'e, ła'íí daanohwitaa n'íí gádaayit'niigo bándagoz'aa, Mé' daagozljíhií da'izljyú ch'ídaahołkaadgo da'akú nanñe' le'. ²⁰ Áigee Moses gozljyigo dážhó dénzhóné lé'e, áñ bitaa goljí yuñe' nadaach'it'eego taagi daahitaa; ²¹ Áigé' da'izljyú ch'ídaach'istjyú Pháraoh bitsi' nábintjyigo dabií bizhaazhé k'ehgo yíhiłna'. ²² Egyptyú daagolíníí bigoyá'íí dawa Moses bit ch'et'á'go dážhó nłt'éégo yałti' ła'íí nłt'éégo ánat'jít silji. ²³ Moses dizdin bit łegodzaaná', shik'íyú Israel hat'íí bich'í' dosháñ nzi lé'e. ²⁴ Áík'ehgo ła' inaghanaghaago yit'saq, áñ yik'izhí' onálwodgo yit' nałts'jłgo daztsaq; ²⁵ Shíí hat'íí biniidaagont'ééhií biyi'gé' Bik'ehgo'ihí'ñañ shich'onñiigo bit ch'ídishkaahíí yí-daagots'j shi nzi lé'e; ndi doo bídaagots'j da. ²⁶ Iskaq hik'e dabií hat'íí naki itch'í' dahnádilwo'go yiká'nyáá, nkenágohelt'od nzi go gádaayit'ni, Itk'isyú notłjina' hat'íí bigha it'idoñih? ²⁷ Áíná' ba'ashhahgé' gólíni doo bik'ehyú ánáyo'jít dahñ Moses k'ihzhí' yenyilná' gáníí, Hadñ nohwinant'a' ła'íí nohwaa yałti'í ániłlaago ánt'jít? ²⁸ Adaqaná' nñee Egýptian nłni zínihjhií k'ehgo shíí áldó' shizinihée néé? ²⁹ Díí áñihíí bigha Moses dabií hat'íí yich'á' halwodgo Mádiangee goljí ngohéyáá, áigee biye'ke naki gozljí. ³⁰ Áigé' dizdin łegodzaa bikédé'go Dził Sína holzéhi bñaa'yú da'izljyú ch'il dilt'íí biyi'gé' Bik'ehgo'ihí'ñañ binal'a'á yaaká'gé'hi bich'í' ch'í'nah ádelzaa. ³¹ Moses yo'jiná' bit diyagot'ee lé'e: it'hánégo yineł'jyigo nyáá hik'e Bik'ehgo'ihí'ñañ bich'í' hadzii, ³² Gáníigo, Shíí daanita n'íí Bik'ehgo'ihí'ñañ daayokaqahñ nshlji, Abraham, Isaac ła'íí Jacob Bik'ehgo'ihí'ñañ daayokaqahñ nshlji. Moses tsídolyizgo ditłidgo doo ázhí' nádést'jid da. ³³ Bik'ehgo'ihí'ñañ gábit'ni, Nikee ádaandlee: ni' biká' sínziinií ni' godiyini at'éé. ³⁴ Egyptyú shichagháshé biniidaagont'éégo hish'j, ái hish'jyigo ik'ídaadi'ñihií dists'ag, áík'ehgo ái bich'á' nshñiilyú nýyáá. Tí'í, dák'ad Egyptyú nideł'a'. ³⁵ Dadíí Moses Israel hat'íí doo hádaabit'jyigo gádaanñi n'íí, Hadñ nohwinant'a' ła'íí nohwaa yałti'í ániłlaa? Da'ái Moses n'íí Bik'ehgo'ihí'ñañ binal'a'á yaaká'gé'hi ch'il biyi'gé' bich'í' ch'í'nah ádelzaa n'íí binkááyú Bik'ehgo'ihí'ñañ bides'a', nant'án nłjyigo ła'íí Israel hat'íí biniidaagont'ééhií yich'á' yíniłłgo bides'a'. ³⁶ Ái Moses n'íí izisgo ánágot'jhií ła'íí godiyjyigo be'ídaagozinií Egyptyú ła'íí Red Seayú ánat'jít ni'ná' Egyptgé' ch'íñilgo

da'izljyú nanatse'go dizdin łegodzaa. ³⁷ Da'ái Moses-híí Israel hat'íí gádaayit'ni ni', Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú Na'iziidi hileehgo nohwik'íyú bitahgé' Bik'ehgo'ihí'ñañ nohweBik'ehñ nohwá habiłteeh, shíí hashit'jhií k'ehgo; áñ hódaa'yésóts'aa. ³⁸ Da'izljyú ha'ánáséh n'ná', díí Moses-híí Bik'ehgo'ihí'ñañ binal'a'á yaaká'gé'hi Dził Sína holzeeyú bich'í' yałti' n'íí ła'íí daanohwitaa n'íí bigizhgee yałti'í nłjyigo yałti' hiñáhi nohwá baa hi'né' ni': ³⁹ Áñ daanohwitaa n'íí doo bídaayést'saq hádaat'j da ni', doo hádaabit'j da, áíná' Egyptyúgo nádiikahíí zhá bijjígé' hádaat'j lé'e. ⁴⁰ Aaron gádaayit'ni, Hat'íhita daahohi-ikaqahíí nohwá ánle', ái nohwá go'j doleeł: díí Moses Egyptgé' ch'ínohwiñil n'íí hago adzaa shjhií doo bí-daagonłz da. ⁴¹ Áíná' magashi bizhaazhé be'ılzaa'í ndi ádaizlaago dahat'íhita yiyaa odaayihñiitgo daayokaqah, dabií ádaizlaahíí yaa bit daagozhógo. ⁴² Áík'ehgo yáá biyi'gé' dawaháhií daayokaqahgo Bik'ehgo'ihí'ñañ dabiini'zhí' ch'ídaabiznil; Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú nada'iziidi n'íí binaltsoos biyi' k'eshchjhií k'ehgo, Israel hat'íí daanołni, da'izljyú dizdin nohwee ła'daagosdzaa n'ná' magashi bizhaazhé, dibel'j bizhaazhéta nadaatseedíí ła'íí dahat'íhita shaa daaholñiit lá néé? ⁴³ Gowagolgai biyi' Mólok holzéhi daayokaqahíí nadaatñil, ła'íí daaholkaqahíí Rémphán holzéhi bits'it'soqsé k'ehgo be'ılzaahíí áldó' nadaatñil, díí be'ılzaago ádaasolaahíí daaholkaqahgo: áík'ehgo Bábylon bitisyú ch'ínołkáhgo ánohwishłe'. ⁴⁴ Daanohwitaa n'íí gowagolgai biyi' da'okaqahíí Bik'ehgo'ihí'ñañ yit' daanljyigo bebígózini da'izljyú goz'aa, ái hago'at'éégo alñehíí Bik'ehgo'ihí'ñañ Moses yit' ch'í'nah áyíllaahíí k'ehgo alzaa. ⁴⁵ Daanohwitaa n'íí Jesus bá nant'aago Bik'ehgo'ihí'ñañ doo Jews daanljí dahíí bá ch'íineheyoodná' gowagolgai biyi' da'okaqahíí ni' daabiyéé gozljyú daistsoozgo hikai, ái doo Jews daanljí dahíí David dánant'aa siljzhí' Bik'ehgo'ihí'ñañ daanohwitaa n'íí dábidáhgee ch'ídaaniheyood; ⁴⁶ David Bik'ehgo'ihí'ñañ yit' nzhq silji, áík'ehgo Jacob Bik'ehgo'ihí'ñañ yokaqahñ yiyi' goljí doleełí bá ágóshłe' nzi lé'e. ⁴⁷ Ndi Sólomon holzéhigo Bik'ehgo'ihí'ñañ kñh yiyi' golínií bá ágólaa. ⁴⁸ Áíná' Da'tiséyú At'éhi kñh dá nñee bigan yee ádaizlaahi doo yiyi' goljí da; Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú na'iziidií gáníí n'íí k'ehgo, ⁴⁹ Yaaká'yú goz'aanií bikádah'asdáhá biká'gé' nansht'aahíí át'éé, ni'gosdzánhíí biká' dahnádes'isíí át'éé: kñh hago'at'éhi shá ágóle'? níí lé'e Bik'ehgo'ihí'ñañ: hayúshq' hanasółgo áíná'? ⁵⁰ Aisha' shiganií doo dawa bee ashłaa da lé'e? ⁵¹ Doo nohwee daagondljí dahi, nohwijíí ła'íí nohwijeyi' doo *circumcise* ádaanołt'e'í dahíí k'ehgo doo daagodinółsini da, dawahn Holy Spirit bich'á'zhí'go ádaanołt'ee, daanohwitaa n'íí ánádaat'jít n'íí k'ehgo nohwíí áldó' ánádaat'jít. ⁵² Hagee daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú nada'iziidi n'íí doo yiniidaagodezlaa da? Nłt'éégo Ánat'jít yígháhíí dabi'it'séná' yaa nadaagolñíí nadaistseed; ái Nłt'éégo Ánat'jítíí nyee'íí biyi'zhí' ch'ídaasołtjyigo daazesohj: ⁵³ Bik'ehgo'ihí'ñañ binadaal'a'á yaaká'gé'hi begoz'aanií nohwaa daidez'aa ndi doo bikisk'eh ádaanołt'ee da.

⁵⁴ Nnee dała'adzaahíí Stephen áńíhíí daidezts'aqaná dážhó bił daagoshch'iigo biwoo nádaagai. ⁵⁵ Áiná' Stephen, Holy Spirit ye'at'éégo, yaaká'yú dezghalgo Bik'ehgo'ihí'nań bich'á'idindláádíí ł'íí Jesus Bik'ehgo'ihí'nań dihe'nazhinqéégo sizjigo yiłtsaa, ⁵⁶ Áíge' gáníí, Yáa iłch'á' adzaago yaaká'yú nnee k'ehgo Nyááhń Bik'ehgo'ihí'nań dihe'nazhinqéégo sizjigo hish'jii. ⁵⁷ Ná-daadidilghaazhná' bijeyi' ndaadeshchidgo dawa bich'j' nádńkji. ⁵⁸ Kjh gozńilíí bich'á'yú ch'idaabist'e'go nyi-da'isne': tséé yee da'dilńiíhíí bidiyágé nnee áńi nagháhá, Saul holzéhi, dées'eezgee ndaayihezńil. ⁵⁹ Stephen t'ah nyída'ılne'ná' gáníigo oskaqad, Jesus she-Bik'ehń, shiyi'sizińií nádńné'. ⁶⁰ Hayaa adzaago nawode gánńiid, SheBik'ehń, díí nchq'ihíí dákoh bik'izh'j' ádaa-holé hela'. Áńńiidná' daztsaa.

8 Stephen daabizilheehíí Saul da'áígee bił dábik'eh lé'e. Áíge' godeyaago Jesus daayokaqahíí Jerúsalemgee ha'ánálséhíí biniidaagonł't'éégo in-aghanakai begodeyaa; áík'ehgo dawa iltanáhosaaqo Judéayú ł'íí Samáriayú oheskai, nadaal'a'á zhá da'akú naháztaq lé'e. ² Nnee daagodńsini Stephen dát'eego yaa daachagná' łedaistj. ³ Áiná' Saulhíí Jesus daayokaqahíí dayúweh binaghanakai, gowańhíí dała'á gon'áqo nantaago, nnee ł'íí isdzáné daayıltsodgo ha'áyılkaad lé'e. ⁴ Jesus daayokaqahíí iltanáhosaaq n'íí da-hot'éhé anákahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolńi'. ⁵ Philip Samáriayú óyáá, áí biyi' kjh gozńilgee Christ yaa yił nadaagolńi'. ⁶ Nnee łáqo Philip yał'i'ihíí daidezts'aqo ł'íí godiyjhgó áńagot'jii' ye'ánát'jii' daayıltsaaqo, áńi'ihíí dałet'eego yaa natsídaakeesgo bí-daayéstsaq lé'e. ⁷ Spirits daanchq'i nnee łáqo biyi' daagoljii' n'íí daadilwoshná' biyi'gé' hanáhesaaq, ł'íí łáqo daadi'il n'íí ł'íí doo nadaakai da n'íí nádaabi'dilziih. ⁸ Áík'ehgo áí kjh gozńilgee dážhó koł daagozhóq lé'e. ⁹ Áí kjh gozńilgee nnee ł'á' Simon holzéhi dab'ıłtséná' nnee Samáriayú daagolńi' daabo'ńi'go k'izéyoniłi goljii' lé'e, nnee ízisgo at'éhi ádil'jigo: ¹⁰ Áń nnee dawa bí-daayéstsaq, nnee doo ízisgo ádaat'ee dahíí, nnee ízisgo ádaat'eehíí ndi gádaańiigo, Díí nnee Bik'ehgo'ihí'nań binawod bił nlijj ląá. ¹¹ Daabo'ńi'go nzaad ogoyaahíí bigha nnee yédaaldzidgo daayidńsij lé'e. ¹² Áiná' Philip, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí nł't'éégo baa na'goni'íí ł'íí Jesus Christ bizhi' daayozhíígo yaa nagolńi'go nnee ł'íí isdzáné daayosdłaqdgo baptize ádaasaa. ¹³ Simon dabíí ndi osdłaqdgo baptize ábí'delzaa: áíge' Philip yił dahizh'aazhgo godiyjhgó be'ıdaagozinií ł'íí ízisgo áń'ol'jii' yiłtsaaqo bił díyagot'ee lé'e. ¹⁴ Jerúsalemgee nadaal'a'á nnee Samáriayú daagolńi' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' ná-daagodn'áq yaat'idaanzjina' Peter ł'íí John biłgo bich'j' odais'a': ¹⁵ Ákú n'áázahná' Holy Spirit baa daadót'aah daanzjigo yá da'oskaqad: ¹⁶ (BeBik'ehń Jesus bizhi' bee baptize ádaasaa ndi doo hwahá hadń ł'á' Holy Spirit bee baa godet'aah da lé'e.) ¹⁷ Peter ł'íí John biłgo biká' ndaadelńiigo Holy Spirit bee baa daagodest'aq. ¹⁸ Nadaal'a'á nnee yiká' ndaadezńiigo Holy Spirit bee

baa daagodest'aqahíí Simon yiłtsaaqaná' nadaal'a'á zhaali yaa náiné', ¹⁹ Gáníigo, Shíí atdó' díí beshik'ehgo shaa godinot'aah, áík'ehgo dáhayíí biká' ndaadeshńiíhíí Holy Spirit baa daadit'aah doleeł. ²⁰ Áiná' Peter gábiłńii, Bik'ehgo'ihí'nań bich'á'gé' aahiné'íí nahashńiíhíí rńzjhíí bigha nizhaalihíí dábił da'izljii nleeh. ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nijíí doo bik'ehyú at'éé dahíí bigha díí áńáhiit'jii' doo hwaa ná goz'aq da. ²² Ninchq'íí bich'á'yúgo áńne'go onkaqah, áík'ehgo nijíí biyi'gé' déńchq'égo tsidíńkeezíí da'izlíné da'ánádolńiit. ²³ Nchq'go ágot'eehíí zhá niyi' begoz'aqo ninchq'íí k'inełt'qo bígosıłsijid. ²⁴ Áík'ehgo Simon gádaabiłńii, Áshıłdołńiíhíí doo shich'j' be'ágon'e' dahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań shá honotkaqah. ²⁵ Peter ł'íí John biłgo daayo'jii' n'íí yaa nadaagosńi', ł'íí Jesus biyati'íí yaa yił nadaagosńi'ná' Jerúsalemyú onát'aazh; náta'ashyú Samária biyi' gotahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolńi'go áńagoldoh. ²⁶ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi Philip yich'j' hadziigo gáyilńii, Dahńńáhgo yagiyú rńghá, Jerúsalemgé' Gázazh'j' intínhíí bich'j'go, da'izljiiyú. ²⁷ Nádiidzaago dahiyaa: áíge' nnee Ethiópian *eunuch* nłíni, isdzán Cándace holzéhi, Ethiópians yánant'aahíí yiké'gee sitíni, dawahá łán íłni Cándace bíyééhíí yebik'ehi, Jerúsalemyú okaaqahyú naghaagé' ²⁸ T'aqzh' nádaal lé'e, bitsinaghái bijad nakihíí yiyi' dahsdaago Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí, *Esáias* holzéhi, binaltsoos yozhíí goldoh. ²⁹ Holy Spirit Philip gáyilńii, Tsinaghái'ihíí ałhánégo bich'j' rńghá. ³⁰ Áík'ehgo Philip bich'j' nádilwodgo Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí, *Esáias* holzéhi, binaltsoos yozhííhíí yidezts'aqo gáyilńii, Ya' áí hónzhiihíí bígonłsı' née? ³¹ Ethiópian gáníí, Hago'at'éégo bígonsini, dahadń shıł ch'ígó'aahyúgo zhá go'jii'? Hasińńáhgo shıt'ahgé' dahndaa, ńii. ³² Bik'ehgo'ihí'nań biyati' beke'eshchiinií díí k'ehgo ańi'hi yozhíí lé'e, Dibel'jii zideeyú ch'olqosı' k'ehgo, dagohíí dibel'jii bizhaazhé biłshéhíí yádńgee sitjigo doo hat'íí níí dahíí k'ehgo bizé' doo iłch'á' ágołe' da: ³³ Ádaayágosjyú ádaizlaagé' dá doo nzhógo baa yá'iti' da: hadńshá' bich'á'gé' daalideshchiinihíí yaa nagolńi'? Ni'gosdzán bich'á'gé' bi'ihí'na' nádi'ne', ńiigo. ³⁴ Áíge' nneehń Philip gánábiłdo'ńiid, Nánoshkaqah, díí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí áńi'ihíí hadń áiłńi-ihíí? Dabíí ádaayalti' née, dagohíí nnee ł'á' yaa yałti' née? ³⁵ Áík'ehgo da'ái Bek'eeshchiinií biyi'gé' Philip yałti' nkegonyaago Jesus yaa yił nagolńi'. ³⁶ Ch'okahyú tú bich'j' dahch'ídikaigo nneehń gáníí, Kú tú ł'á' ląq; hat'íí bigha doo baptize áshı'dilne' da doleeł? ³⁷ Philip gáníí, Nijíí dawa bee ondłaqyúgo ágáni'dilne'. Nneehń gábiłńii, Jesus Christ Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nlijigo hoshdłaq. ³⁸ Tsinaghái nnólghed, ńńiid: áíge' tú yiyi' o'áázhgo Philip nneehń baptize áyılłaa. ³⁹ Tú biyi'gé' hanát'aazhgo Bik'ehgo'ihí'nań biSpirithíí dagoshch'j' Philip onábıłt'jii: nnee Ethiópian nłíni doo hwaa nábiłtsaaq da, ndi bił gozhóqo dahiyaa. ⁴⁰ Philip Azótusgee náhiiltsaaq: áíge' kjh nagozńilyú yati' baa gozhóni yaa nagolńi'go naghaa, áíge' *Caesarea* golzeezh' nnyaa.

9 Saul, Jesus daayokaqahii nagont'og yá hát'íigo ła'íi naotseed yo'niigo okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yaa nyáá, ² Áígee gáyihii, Damáscusgee Jews ha'ánálséhií bich'í' naltsoos shá ánlé', áik'ehgo nnee ła'íi isdzáné hayíi Jesus yikisk'eh daahikahíi ła' baa niyááyúgo ła'daasht'qoqgo Jerúsalemyú shinaghadokah. ³ Áígé' Saul Damáscus golzeehíi bit'ahyú higaal'go, dahjko yaak'ágé' bich'í' nke'idindláád lé'e: ⁴ Áígee hayaa nágo'ná' yati' yidezts'aa lé'e, gáníigo, Saul, Saul, hat'íi łaq bigha shiniigonkt'éégo áshih'nsj? ⁵ Saul gáníi, Hadn ánt'íi, shiNant'a? Áígé' nohweBik'eh'n gábiñii, Shiniigonkt'éégo áshih'nsinihií shíi ásh't'íi, Jesus honszéhi: tsjdik'iihií bee nits'í'ishgo'yúgo dayúweh t'aqzh'í' hón-talyúgo dayúweh dáni idáda'nñi'. ⁶ Saul bił díyagot'eego ditlidgo gáníi, SheBik'eh'n, hat'íi ásh'téhgo hánt'íi? Jesus gábiñii, Nádndáhgo k'ij goznilyú nñáh, ákú hat'íi ánléhií baa nił na'goni' ndi at'éé. ⁷ Nnee yit hikah n'íi doo hadaadzii dago nazjina' yati' daidits'ag ndi doo hadn daayo'ji da lé'e. ⁸ Saul ni'gé' nádiidzaago biñáá it'ch'á'ágolaa ndi doo go'íi da lé'e: áik'ehgo bigan daach'otá'go Damáscusyú odaach'izl'qoz. ⁹ Doo go'íi da go taagi be'iskaq, dáshina' ła'íi dádiabá'. ¹⁰ Damáscusgee nnee Jesus yokaqah'n Ananías holzéhi golíi lé'e; an Jesus bił ch'í'nah ágolaago, Ananías, biñii. Ananías gáníi, Kú sídáá, sheBik'eh'n. ¹¹ Jesus gábiñii, Nádndáhgo k'ij bigizhyú itín Ts'ígodezdqoh golzeegee nñáh, áígee nnee Saul holzéhi, Társusgé' gólíni, Judas golíígee biká na'ínkid: áígee an okaqah łaq. ¹² Áígee nnee Ananías holzéhi ha'ayáágo, go'íi nádleeh doleehíi bigha ndelñiigo Saul bił ch'í'nah ágolzaa lé'e. ¹³ Ananías gábiñii, SheBik'eh'n, an nneeh'n Jerúsalemgee nnee daanokaqahíi nyeego yiniidaagodezlaahíi baat'ínsj ni': ¹⁴ K'adíi an kú hígháhgo hayíi nizhi'íi yeda'okaqahíi ła'dait'og'go baa godet'aa lé'e, okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi ádaañiigo. ¹⁵ Jesus gábiñii, Tí'i: an ich'á'níitíni at'éé, shá na'iziidgo doo Jews daanlij dahíi, ízisgo nadaant'aahíi, ła'íi Israel hat'íi shizhi'íi yidaagotsj áiléh doleelgo: ¹⁶ Shíi shigha hago'at'éégo biniidaagont'éé doleelíi baa bił ch'í'nah ágoshté'. ¹⁷ Áik'ehgo Ananías dahiyaago k'ij yune' ha'ayáá; Saul yiká' ndelñina' gáníi, Shik'is'n, Saul, Jesus nohweBik'eh'n, itinyú yushdé' hínáálná' nich'í' ch'í'nah ádelzaah'n, gon'íi nádleeh doleelgo, ła'íi Holy Spirit bee nagodet'aago nich'í' shides'a'. ¹⁸ Dagoshch'í' biñáá biká' siłtsooz silij lé'e n'íi yó'ózhóódgo go'íi násdlij. Áígé' nádiidzaago baptize ábi'delzaa. ¹⁹ Áígé' iyaqago nalwod nasdlíi. Damáscusgee Jesus daayokaqahíi yit naháztaqago da'kwíishj behiskaq. ²⁰ Dagoshch'í' Jews ha'ánálséh nagoznil yune' Saul, Christ Bik'ehgo'ih'i'na'n biYe' nlij, niigo yaa nagolñi'. ²¹ Nnee daabidezts'aa'íi dawa bił díyadaagot'eego gádaañii, Díns'há' nneeh'n Jerúsalemgee nnee Jesus bizhi' daayozhíigo da'okaqahíi naistseedn át'íi; ái bigha kú nyáá ni', ła'dait'og'go okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi yich'í' yit dikáhgo? ²² Áiná' Saul dayúweh nłdzilgo yakti'go Jesus da'anii Christ nlij łaq, niigo Jews Damáscusgee daagolínii doo bich'í'

hanádaasdzii dago áyíílaa. ²³ Łáqgo hiskaaníi bikédégo Jews daanliinií Saul daiziltheego ndaagoshchij: ²⁴ Áiná' ndaagoshchiinií Saul yígotsjnd ni': daabizilthee hádaat'íiigo dajji biigha, dat'é' biigha k'ij goznilií binaayú ła'da'dilt'íhgee dáada'dit'íhíi nzhógo yinádaadéz'j; ²⁵ Áiná' Jesus daayokaqahíi t'é'yú ła'da'dilt'íhíi bitis yuyaa góda ch'í'daabileeh, táts'aa yiyi' dahsdaago. ²⁶ Saul Jerúsalemyú nyááná' Jesus daayokaqahíi yedigháh hát'íi ndi bédaaldzid lé'e, da'anii Jesus yokaqah'n silij ndi doo daabodlaq dahíi bigha. ²⁷ Áiná' Bárnabas Saul édeidit'ijigo nadaal'a'a yaa yit n'áázhgo gáníigo yaa nagolñi', Díñ nneeh'n higaalyú Jesus yo'ijigo bich'í' yakti' ni', ła'íi Damáscusgee doo biini' hah dago Jesus yá sizijgo yaa yakti' ni'. ²⁸ Áígé' Jerúsalemyú da'adzaayú yit nkedikai. ²⁹ Áígee doo biini' hah dago Jesus yá sizijgo yaa yakti', Jews daanliinií Greek biyati' yee yadaakti'íi yich'í' yakti'go yit ła'hadaadit'áhná' daabizilthee hádaat'íi lé'e. ³⁰ Ái odlá' bee it'k'íyú yidaagotsjndá' Caesaréayú yit hikai, áígé' Társusyú onádaabis'a'. ³¹ Áik'ehgo Jesus daayokaqahgo ha'ánálséhií Judéayú, Gálileeyú, Samáriayú daagolínii bił nkenádaagodez'aaqgo hadag bá nádaagodeyaa lé'e, ái Bik'ehgo'ih'i'na'n daidntsjgo dayúweh bá daagowáhgo, ła'íi Holy Spirit bidag ádaat'eego, dázhó łaq silij. ³² Peter gotah anádaat'go Jesus daayokaqahíi Lýdda golzeeyú daagolínii at'dó' yaa nyáá. ³³ Ákú nnee Enéas holzéhi yaa nyáá, dí'ihíi bigha sitijgo tsebií tegodzaahi. ³⁴ Peter gáyihii, Enéas, Jesus Christ nánilzihi: nádndáhgo nitsesk'eh it'ch'í' nándle'. Áígé' dagoshch'í' Enéas nádiidzaa. ³⁵ Áik'ehgo Lýddagee daagolínii ła'íi Sárongee daagolínii daayiltsaago Jesus yich'í' dahaskai. ³⁶ Áígé' Jóppa golzeegee isdzán Jesus yokaqah'n golíi, Tábita holzéhi. Tábita golzeeyú Dórcas golzeego ágolzee: an nkt'éégo at'éhi, tédaat'iyéhií yich'ónihi. ³⁷ Áiná' an yóiyahgo ndezgaa'go daztsaa, áígé' bits'í tádaizgizgo ik'éhéyú k'ij dahnágost'aa yune' ndaistij lé'e. ³⁸ Lýdda golzeehíi Jóppa dábit'ahyú goz'aa, áik'ehgo Jesus daayokaqahíi Peter akú naghaago yaat'ídaanzijigo nnee naki yich'í' odais'a' nádaayokaqahyú, Doo nt'áhgo da, dá'kad akú nñáh, daabiñiigo. ³⁹ Áígé' Peter dagoshch'í' yit onákaigo ik'éhéyú k'ij dahnágost'aa'yú yit okai. Ákóne' itsaahíi Peter yit'ahgé' daachago nazij, íicho ła'íi diyágé Dórcas t'ah hinaaná' áyíílaa n'íi dahdaayiníitgo. ⁴⁰ Áiná' Peter dawa ch'ínołkáh yilñniidgo, ch'ékainá' Peter hishzhizhgo oskaq; áígé' its'í sinézh'í' déz'jindá' gáníi, Tábita, nádndáh. Áik'ehgo ch'ínghalgo Peter yiltsaana' nádiidzaago nezdaa. ⁴¹ Yich'í' dahdidilñiigo náidnłqoz; áígé' Jesus daayokaqahíi ła'íi itsaa daanliinií dawa yushdé' daayilñniidgo gádaabiñii, Kú Tábita náhi'na'. ⁴² Jóp-pagee dahot'éhé baa godidezdladgo ła'nihíi Jesus daayosdlad. ⁴³ Jóppa golzeegee Peter, Simon ikágé yitdzhén yit sikeego doo at'ch'idé hiskaq da.

10 Caesaréa golzeegee nnee Cornélius holzéhi, siláada dałan gonenadin Italian band holzéhi yinanta' nłni, golíi lé'e. ² An nneeh'n godnt'sini, ła'íi yit naháztaanii biłgo Bik'ehgo'ih'i'na'n daidntsj lé'e, té-

daat'iyéhií yich'í' odaagohijáhi, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań dá yokaqah nt'éhi. ³ Ha'iz'aagé' hayaazhí' taagi łaedihi-keezúshj Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaaká'gé'hi bił ch'í'nah ádelzaa, ái baa nyáágo, Cornélius, biłnñiid. ⁴ Yineł'jdná' tsidolyizgo gáníi, Hat'íi łaqáhi, shiNant'a'? Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'áhií bich'í' hadziigo gábiñii, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee ni'okaqahíi ła'íi nił-goch'oba'íi bił nela'. ⁵ Nnee Jóppa golzeeyú daadn'áá, Simon da'án Peter holzéhi, yił nánókáh: ⁶ Simon ikagé yiłdzhén yił sikee, bigowá túnteel sikaaníi bit'ahyú goz'aq: hago áñne' shihíi yaa nił nagolñi'. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a bich'í' yałti' n'íi da'aazhí' ás-djdná' Cornélius binal'a'a naki yich'í' áññiid, siláada godntsiníhi dawahn nai'á'ihí ałdó'; ⁸ Áik'ehgo bił ch'í'nah ágolzaahíi dawa yaa yił nadaagolñi'ná' Jóppa golzeeyú odais'a'. ⁹ Áigé' hiskaqah hik'e odais'a' n'íi kjh goznílii yich'í' ałhánégo hikahná' ha'iz'aazhí' godeyaayú Peter kjh biká'yú okaqah lé'e. ¹⁰ Dázhó shiná' siljigo dahat'íhíta hoshqá nzi: áiná' áda'ilne'ná' nt'éégo bił ch'í'nah ágolne'go nágodiidzaa, ¹¹ Yaaká'gé' bich'í' iłch'á' ágodzaago yiłtsaq, hat'íishj ligaihi bich'í' bił nkegonyáá, nadik'a' ligaihi k'a'at'éhi, djigé' daayota'go ni'zhí' yił nkedaistsooz: ¹² Ái biká'gee ba' iłtah at'éhi, dziká'yú daagolíni, ch'osh ła'íi dló' nadaakaigo yiłtsaq. ¹³ Yaaká'gé' yati' yidezts'aq gáníigo, Peter, nádndáh; ła' naltseedgo nnáá. ¹⁴ Áiná' Peter gáníi, SheBik'ehń, doodah, da'izlíné dagohíi doo daahidaqago nohwá goz'aq dahíi doo hwaa hishaq da. ¹⁵ Yati'íi náyidezts'aq gáníigo, Bik'ehgo'ihí'nań nłt'éégo áyílaahíi doo da'izlíné biłnñii bik'eh da. ¹⁶ Díi k'ehgo taadn da'ihké'go bich'í' ágodzaa: áigé' nadik'a' ligaihií yaaká'yú bił onágodzaa. ¹⁷ Peter, shił ch'í'nah ágolzaahíi hagoshá' ágot'eego shich'í' ágót'jidi, nzná' nnee Cornélius daades'a' n'íi hikai, Simon hayú góljji? daañiigo na'ódaadiłkidgo ch'í'ftinyú nazj. ¹⁸ Ya' Simon, Peter ałdó' bizhi'ń kú sidaa née? daañiigo na'ónadaadiłkid. ¹⁹ Peter bich'í' ágodzaahíi t'ah yaa natsekeesgo Holy Spirit gábiñii, Nnee taagi níka daantaago kú hikai. ²⁰ Nádnáhgo gódah ch'í'nnáh. Bił nádńkáh, doo t'aazhí' nt'éégo da: shíi kú odaasil'á' at'éé. ²¹ Áik'ehgo Peter nnee Cornélius odais'a' n'íi yich'í' gódah ch'í'nyáágo gádaayíñii, Nnee bíka daanołtaahíi shíi ásh't'jji. Hat'íi bighá kú nołkai? ²² Gádaabiñii, Cornélius, siláada dałán gonenadín yinant'a' nłni, nnee bi'at'e' nzhóni, Bik'ehgo'ihí'nań yidntsiní, Jews dawa nłt'éégo baa yádaakt'i, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a dilzini yaaká'gé'hi bich'í' hadziigo níka idol'áa ñiigo, bigowayú h'ńáhgo niyati' yid-its'íhyú. ²³ Áik'ehgo Peter, Ha'atkáh, yiłnñiid, áigé' da'akú bedaiskaq. Iskaqah hik'e Peter yił onákai, ła'íi ła' odlá' bee iłk'isyú daanliinií Jóppagé'hi ałdó' itah onákai. ²⁴ Áigé' náiskaqagee Caesaréa golzeeyú hikai. Áigee Cornélius bik'íyú ła'íi daabit'ekéhií dała'áyílaago biba' naháztaq. ²⁵ Peter t'ah bich'í' higaal'ná' Cornélius bidedeswodgo biyahzhí' hayaa na'ádołt'e'go yokaqah nágodiidzaa. ²⁶ Áiná' Peter nábidnłqozgo, Hizji: shíi ałdó' dáni k'ehgo nnee nsh'íni ánsht'ee, biñii. ²⁷ Iłch'í' yałti'go

ha'a'áazh, áigee łaqágo biba' dała'ách'ít'éégo yiłtsaq. ²⁸ Peter gádaayíñii, Nnee Jew nłni nnee łahgo hadaazt'íi yił na'aashgo, dagohíi yich'í' onadáhgo doo bee bá goz'aq da nohwíi bídaagonołsj; ndi shíi Bik'ehgo'ihí'nań gáshilñiigo shił ch'í'nah áyílaa, Nnee da'izlji ádaat'ee, dagohíi dénch'og'go ádaat'ee, doo daabiñii da. ²⁹ Ái bighá shiká odaasoł'a'ná' doo t'aazhí' ánsht'eego da, dagoshch'í' niyáa: k'adíi nanohwidishkid, hat'íi bighá shiká odaasoł'a' łaqá? ³⁰ Cornélius gábiñii, Djji' hiskaqaná' dákogee in'áazhí' dáshiná' oshkaqah ni'; áigé' ha'iz'aagé' hayaazhí' taagi łaedihikeezú oshkaqah nt'éégo nnee bidiyágé bich'á'idindládi shich'í' sizji ni', ³¹ Gáshilñii, Cornélius, Bik'ehgo'ihí'nań ni'okaqahíi yidezts'aq, ła'íi tédaat'iyéhií baa ch'onba'íi yee nínalñiih. ³² Áik'ehgo nnee Jóppa golzeeyú daadn'áágo Simon, da'án Peter holzéhi, yił nánókáh; Simon, ikagé yiłdzhén, yił sikee, bigowá túnteel sikaaníi bit'ahyú goz'aq: áñ nyáágo nich'í' yałti' doleel. ³³ Ái bighá dagoshch'í' níka o'í'aad ni'; nłt'éégo ándzaago rýaa. K'adíi daanohwigha dała'ánt'ee, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee, Bik'ehgo'ihí'nań ha-go'at'éégo nángon'áq shihíi dawa daadnts'íhíi bighá. ³⁴ Peter yałti' nkegonyaaago gánñiid, Bik'ehgo'ihí'nań nnee dałekt'eego yaa natsekees bígosíłjidi: ³⁵ Nnee iłtah at'éégo hadaazt'íi daant'jige dahadń Bik'ehgo'ihí'nań yidntsiníi ła'íi nłt'éégo at'ééhií Bik'ehgo'ihí'nań bił dábiłk'ehi at'éé. ³⁶ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' Israel hat'íi bich'í' bił o'ol'a'íi bídaagonołsj, Jesus Christ binkááyú nkegohen'áq'go yá'iti': (án dawahá yebik'ehń nłji:.) ³⁷ Da'ái yati'íi John, Baptize ádaanohwi'dolne', ñiigo yaa yałti'íi bikédé'go Gálilee golzeegé' Judéa dahot'éhé biyi' baa na'goni'go bídaagonołsj dishñii; ³⁸ Bik'ehgo'ihí'nań Jesus Názařeth golzeegé' gólíni, Holy Spirit ła'íi binawodíi bee baa godin'áq'go its'áyint'jji: áigé' nłt'éégo ánat'jji'go ánádał lé'e, ła'íi ch'iidn yisná ádaabiłsini n'íi nádaizlii; Bik'ehgo'ihí'nań yiłnłjhií bighá. ³⁹ Jews daabini'yú ła'íi Jerúsalemyú dawa ye'ánat'jji' nohwíi nohwi'naál ána-got'jji; áñ tsj'ihna'áhi yídaayiheskałgo daizes-hji: ⁴⁰ Áiná' áigé' taagi jji hileehgo Bik'ehgo'ihí'nań nábihil'na'ná' ch'í'nah hit'jji'go ábílaa; ⁴¹ Doo nnee dawa bich'í' da, áiná' nohwíi daahihiltséh doleelgo Bik'ehgo'ihí'nań hadaanohwihezñilíi nohwich'í' Jesus daztsaq'gé' naadiidzaahíi bikédé'go bił da'iidáq n'íi Bik'ehgo'ihí'nań nohwich'í' ch'í'nah hit'jji'go ábílaa. ⁴² Jesus gánohwiñiigo nohwá ndaagoz'aq, Yati' baa gozhóni nnee baa bił nadaagołñi', ła'íi bich'í' gáshil'dolñiih, Daahinaahíi ła'íi nanezna'íi yaa Yałti' doleelgo Bik'ehgo'ihí'nań haiyil'jji. ⁴³ Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nadaiziidi n'íi dawa áñ yaa nadaagolñi'go gádaanniid, Áñ bizhi'íi bee dahadń bodlaq'go ba'ol'íh'ń binch'og'íi da'izlíné doleel. ⁴⁴ Peter t'ah díi yaa yałti'go hayíi daidezts'aanií dawa Holy Spirit bee baa daagodest'aq. ⁴⁵ *Circumcise* ádaabi'deszaahíi bitahgé' Jesus daayodlaanií Peter yił hikaihií bił díyadaagodzaa, ái nnee doo Jews daanlíni da ndi Holy Spirit bee baa daagodest'aqahíi bighá. ⁴⁶ Holy Spirit-híi

yati' ła'i yee yádaakti'go ádaabiłsigo ła'íi, Bik'ehgo'ihí'nań bich'i' ahédaandzi, daaniigo daidezts'aq. Áík'ehgo Peter gáníi, ⁴⁷ Hadń díi nnee dánohwíi k'ehgo Holy Spirit bee baa daagodest'aani doo tú bee baptize ádaabiłdilne' bik'eh da nzi?

⁴⁸ Áík'ehgo Jesus Christ bizhi' bee baptize ádaanohwi'dolniił, niigo yee yágon'áq. Áíge' gá-daabiłnii, Da'kwíi hiskaqzhi' kú nohwitahyú síndaa.

11 Nadaal'a'a ła'íi Jesus bee itk'íiyú daanliinií Judéayú daagolínií, doo Jews daanlii dahíi Bik'ehgo'ihí'nań biyati' ałdó' nádaagodn'aqgo yaat'idaanzj. ² Áík'ehgo Peter Jerúsalem yúdag onanádzaago nnee *circumcise* ádaaszaa zhińéé daanliinií doo bił daabik'eh dago ³ Gádaabiłnii, Nnee doo *circumcise* ádaaszaa dahi bił da'ináa ląq. ⁴ Áík'ehgo Peter hago'at'éego ánadaagot'jiiłi itké' nyinilgo yaa yił nadaagoln'i nkegonyaa gáníigo, ⁵ Jóppa golzeeyú sídáago oshkaqahgo shił ch'í'nah ágoln'eh nkegonyaa: Hat'íishj łigaihi shich'i' bił nkegonyaa, nadik'a' łigaihi dijge' daayota'go shich'i' yił nkedaistsoozgo hiłtsaq:

⁶ Da'as'ah nełjįdgo ái bik'agee ba' itlah at'éhi, dzilká'yú daagolíni, ch'osh ła'íi dló' nadaakaigo hiłtsaq. ⁷ Yati' desiits'aq gáníigo, Peter, nádndáh, naitseedgo nnáa.

⁸ Áíná' gádéniid, SheBik'ehń, doodah, da'izliné dagohíi doo daahiidaqgo nohwá goz'aq dahíi doo hwaa izaashnéi at'éé da. ⁹ Yati'íi yaak'age' gánashido'niid, Bik'ehgo'ihí'nań nłt'éego áyíllaahíi doo da'izliné biłnii bik'eh da, nii. ¹⁰ Díi k'ehgo taadn da'itké'go shich'i' ágodzaa: áige' nadik'a' łigaihiłi yaaká'yú bił onágodzaa.

¹¹ Áige' dagoshch'i' nnee taagi *Caeseréa* golzeegé' shich'i' hil'aad ląqahi shaa hikai. ¹² Holy Spirit gáshilniiid, Ákú bił nádńkáh, doo t'aqzhi' nt'éego da. Odlą' bee itk'isyú daanliinií gostán ałdó' biłonáhiikai, áige' nkai-go nneehíi bigowa yune' ha'áhiikai: ¹³ Áík'ehgo nohwit nagosni' hago'at'éego bigowa yune' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaak'age'hi sizjigo yiłtsaqgo gábiłniiid, Nnee ła' Jóppa golzeeyú daadn'áa, Simon, da'án Peter holzéhi, yił nánókáh; ¹⁴ Áń ni ła'íi bił nahántaaníi biłgo yati' bee hasdádołkahíi yaa nił nagodoln'ih. ¹⁵ Áík'ehgo bich'i' yá-daashti' nágodiiidzaago Holy Spirit bee baa daagodest'aq, ntsé godeyaaná' nohwaa daagodest'aq n'íi k'ehgo. ¹⁶ Jesus áńií n'íi, John tú zhą yee baptize ádaayizlaa; ndi nohwíi Holy Spirit bee baptize ádaanohwi'dolniił, nohwitnii n'íi bénashniih. ¹⁷ Nohwe-Bik'ehń Jesus Christ daahosiidłaqdná' Bik'ehgo'ihí'nań Holy Spirit nohwaa daizné'íi bíi ałdó' da'ái k'ehgo baa daizné'yúgo, shíi doo hat'íi bee inshłj dago, doo doo-dah dishnii da ni'. ¹⁸ Ái daidezts'aqaná' doo hat'íi ndaado'nii da, áíná' Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahédaanzjigo gá-daani, Áík'ehgo nnee doo Jews daanlii dahíi ałdó' binch'ó'íi yich'á'zhi' ádaaszaayúgo ihí'naa doo ngonel'aq dahíi Bik'ehgo'ihí'nań baidin'áq. ¹⁹ Stephen zesdjihíi bikédé'go Jesus daayokaqahíi biniidaagodeszaahíi bigħa itch'á'yú oheskaihi, ła' *Pheníce* golzeezhi', ła'íi Cýprus golzeezhi', ła'íi Antioch golzeezhi' oheskai, dá Jews daanliinií zhą Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yee yich'i'

yádaakti'go. ²⁰ ła'íi nnee Cýprus golzeegé' ła'íi *Cyréne* golzeegé' daagolínií Antioch golzeeyú hikainá' nnee Greek biyati' yee yádaakti'íi yich'i' yádaakti', Jesus no-hweBik'ehń yaa yił nadaagoln'i'go. ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań yił daanliigo nnee ląqgo da'osdłaqdgo Bik'ehgo'ihí'nań yich'i' dahaskai. ²² Jesus daayokaqahíi Jerúsalemgee ha'ánáséhíi ái yaat'idaanzjigo Bárnabas Antiochyú odais'a'. ²³ Ákú nyááyú Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi ye'ánát'jiiłi yiłtsaqgo bił gozh'ó' l'é'e, Nohwi'odłą' nłdziligo bee nasosłjigo nohweBik'ehń doo bich'á'zhi' ánadaah'ne' da, daayitniiigo yidag yádaakti'. ²⁴ Bárnabasń nnee nłt'éhi nlii, Holy Spirit ye'at'éhi, ła'íi bi'odłą' nłdzili: áík'ehgo nnee ląqgo Bik'ehgo'ihí'nań daayosdłaqd. ²⁵ Áige' Bárnabas Társus golzeeyú Saul yika ntaayú óyáa: ²⁶ Ákú yaa nyáágo Antiochyú yił nat'ááz. Áige' Jesus daayokaqahíi yił ha'ánáséhigo dała'a łegodzaa, áík'ehgo nnee ląqgo yił ch'ídaagoz'aq. Antiochgee Jesus daayokaqahíi da'itłtsé inashood daahosze'. ²⁷ Ái benagowaaná' nnee Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yádaakti'íi Jerúsalemgé' Antiochzhi' hikai. ²⁸ Ái ła' Ágabus holzéhi hiz'i'go, Holy Spirit yábiiłt'igo, Ni'gosdzán dahot'éhé shińá' góyéego begodigháh, nniid: Cláudius *Caesar* nant'án nliina' díi begolzaa. ²⁹ Inashood daant'jige' dayídaanel'aqgee Jesus bee bik'íiyú Judéayú daagolínií bich'odaahi'nii daanzjigo biini' ładaizlaa: ³⁰ Gádaadzaago Bárnabas ła'íi Saul yaa daizné'gé' Judéayú inashood yánaziinií yich'i' odaizné'.

12 Ái benagowaaná' Hérod nant'án nliigo inashood ła' yiniidaagontsj nkegonyaa. ² Áń bik'ehgo James, John bik'isn, bésh be'idilłishé bee zesdj. ³ Ái Jews daanliinií bił dádaabik'ehgo yígotsjdná', Peter ałdó' ha'alt'e'go yee nagoshchij l'é'e. (Bán benilzoolé da'ádłhgo bán alzaahi daach'iyaqaná' díi be'ánagot'jiił.) ⁴ Áík'ehgo Peter Hérod bik'ehgo daayitsoodgo ha'ádaist'e', áige' siláada d'jįgo sińili bińadaadéz'jįgo baa neltj; *Bitis-hagowáh* bee bíná'godin'ihgo bikédé'go nnee bińáál ch'ínádishteel nziigo. ⁵ Peter ha'áná'ılka' yune' ásitjina' Bik'ehgo'ihí'nań bich'i' inashood ha'ánáséhíi dá bá da'okqah nt'éé l'é'e. ⁶ Iskaq hik'e Hérod Peter ch'ínádishteel nzi lągo, ndi da'ái bitł'é' bésh hishbizhi' naki bee łibi'destł'qogo siláada naki bigizhyú ałhosh: siláada ła'ihíi dáádłt'jįgee yinádaadéz'jį l'é'e. ⁷ Dahłko Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaak'age'hi ch'í'nah ádelzaago ha'ásitjį yune' ididezłaad: Peter bi'ask'ehyú bedelchidgo, Dahale nádndáh, biłniiid. Bésh hishbizhi' bigan bee łestł'qó n'íi nanehesdee. ⁸ Áige' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a gánabiłdo'niid, Ni-diyágé ánágodle'go áde'itł'ó, ła'íi nikee na'astł'óné bee ná'łléés: áík'ehgo ágádzaa. Áige' gánabiłdo'niid, Iká' ninasti'íi idinánłtihgo shiké' nńáh. ⁹ Áige' ch'ínyáago yiké' dahiyaa; Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a ánát'jiiłi da'anii bich'i' ánát'jiiłi doo yígotsj da; áíná' daazhógo shił ch'í'nah ágodzaa nzi l'é'e. ¹⁰ Siláada yinádéz'íinił itłséhíi ła'íi iké'geehíi yitis ch'ín'áázhná' kłh gozłiłi bich'i'zhi'go bésh dáádłt'jį yaa n'ááz; ái dabini'k'eh ch'ínkééz: áige' ch'ín'áázhgo kłh bigizhyú itin yune' o'ááz; áige

dagoshch'í' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bich'á' onádzaa. ¹¹ Peter dabíí ídínágozjídgo gánñiid, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á shich'í' yil'aadgo, Hérod bíla't'áahgé' la'íí Jews daanliinií hago áshidilne'go ndaayo'íí n'íí yich'á' ch'ísh-inkt'íhgo bígosítsjíd. ¹² Díí yígotsjídna' John, da'án Mark holzéhi, bimaa Mary bigowayú óyáá; áígee l'á'ágo da'á'adzaago da'okáah lé'e. ¹³ Peter ch'í'itinyú dáádít'íhnyí nyinests'ígo it'eedn, Rhoda holzéhi, dáádít'íhnyí nyáá. ¹⁴ Peter bizhiihíí yígotsjídgo dá doo yá ch'í'itiinhé bił gozh'ó'ogo ha'ánálwodgo, Peter dáádít'íhgeez sizz, ñiigo n'nee akóne' naháztaanií yil' nadaagosni'. ¹⁵ Niini' ádjih nee! daabiłñiid. Áiná' dayúweh ágáníí. Gánádaabił-do'niid, Binádidzohíí zhá benagowaa. ¹⁶ Áiná' Peter dayúweh dáádít'íhnyin'í: áígé' bá ch'í'ida'izta'ago daabiłtsa'ana' bił diyadaagot'ee lé'e. ¹⁷ Dant'éhe naházta'á doleehíí bigha nabída'igizh, áígé' hago'at'éégo Bik'ehgo'ihí'nañ ha'áná'ilk'a'gé' ch'í'bin'itiinií yaa nagosni'. Áígé' gánñiid, Díí ágodzaahíí James la'íí odla' bee nohwik'ífyú baa bił nadaagoñi'. Áígé' dahnyaago lahyúgo onanázzaa. ¹⁸ Hayil'ka'á hik'e siláada bitahyú ch'ínii hadndláád, Peter hago adzaa, daan'iigo. ¹⁹ Áígé' Hérod bíka ntaa ndi doo hwaa baa nyaa da, áík'ehgo siláada yinádaadéz'jii n'íí baa yá'iti'go natseedgo yándaagoz'a'á. Áígé' Judéagé' *Caesaréayú* óyáágo da'áígee sidaa lé'e. ²⁰ Hérod, Tyre la'íí Sídongee n'nee daagoliinií yich'í' hashkee: Blástus, Hérod yánal'a'á, t'eké ádaisd-laago da'aházhi' da'á'adzaago Hérod yaa hikai, nkego-hen'á'á le', daan'iigo yich'í' yádaakti', nant'án bini' bich'á'gé' zhá da'iyaañií bigha. ²¹ Áík'ehgo ch'í'idaagoz'aanií bijii Hérod nant'án k'ehgo ík'e'idlaago nant'án dahsdaa n'gee dahnezdaago n'nee hikaihií n't'éégo yich'í' yakti'. ²² Áík'ehgo n'neehíí, Díí bich'í' da'ch'okáahñ bizhiihíí áñíí, doo n'nee da! daan'iigo ndaadidilghaazh. ²³ Hérod, Bik'ehgo'ihí'nañ zhá daach'idn'íni at'éé, doo nii dahíí bigha dagoshch'í' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'gé'hi kah bik'izhi' áyíílaa: áígé' ch'ósh bitsj daiya'ago bizes-h'jii. ²⁴ Áiná' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íí dayúweh didezdaadgo n'chaa siljii. ²⁵ Bárnabas la'íí Saul biłgo, bigha daades'a' n'íí a'at' ádaizlaana' Jerúsalemgé' John, da'án Mark holzéhi, yil' nakai.

13 Antiochgee inashood ha'ánátséhií Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yádaakti'íí la'íí ilch'í'idaago'aahíí, áí Bárnabas la'íí Símeon, *Niger* holzéhi, Lúcius, Cyrénegé' gólini, Mánaen, Hérod nant'án yil' daahina'ñ, la'íí Saul itah ha'ánákah lé'e. ² Dáshin'á' Bik'ehgo'ihí'nañ daayokáahna' Holy Spirit gábiłñii, Bárnabas la'íí Saul shá nada'iziidgo bich'í' ádéniiid n'íí shá its'ánole. ³ Áík'ehgo dáshin'á' náda'oska'adna' Bárnabas la'íí Saul yiká' ndaadesnii, áígé' odais'a'. ⁴ Áígé' Holy Spirit odaabis'a'go Seléuciayú n'áázah; áígé' Kýprusyú bił oda'iz'eel. ⁵ Sálamisgee n'áázahna' Jews ha'ánátséh nagoz'a'á yuñe' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' yaa yádaakti': John bich'ódaanií lé'e. ⁶ Páphos golzeegee ni' tayi' dahgoz'áni yiká' ch'ín'áázah; áígee n'nee Bar-Jesus holzéhi, Jew n'íni, bena'ich'aahíí iltah at'éégo áná'ol'jii,

Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziid ádil'ínihi, Paul la'íí Bárnabas baa n'áázah lé'e. ⁷ Áñ n'nee góyáni, nant'án n'íni, Sérgius Paulus holzéhi yil' n'áázah; áñ Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íí yidits'íh h'at'í'jii bigha Bárnabas la'íí Saul yiká'ii'ka'. ⁸ Áiná' Bar-Jesus, da'án Élymas holzéhi, (Élymas golzeehíí bena'ich'aahíí iltah at'éégo áná'ol'jii golzeego ágolzee) nant'án dánko odl'á hileeh n'zhíí bigha Bárnabas la'íí Saul yidázh'í' yakti' lé'e. ⁹ Áiná' Saul, (da'án Paul holzéhi) Holy Spirit yábiyikt'ígo da'as'ah yine'í'jii, ¹⁰ Áígé' gáyiñii, Ni, ch'iidn bik'ehgo ánt'íni, dawahn n'nee bich'í' nach'áhi, dawahn n'ch'ogo ánt'éhi, n't'éégo ágot'eehií dawa doo nił n'zh'og dahi, Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' ts'ígodesd'oh itínhií digizgo ánsi-ni, doo dayúweh ágant'jii da le'. ¹¹ K'adií Bik'ehgo'ihí'nañ nich'í' ná'diziidgo dé't'íh'zh'í' niñáá ágod'íhgo ch'ígona'ái doo hí'jii da nleeh. Dagoshch'í' biñ'á'oh golbaa goz'jii, áígé' godiłhił bik'egonyáá; áík'ehgo had'ñ bidil'og'sn' yika nantaa nágodiidzaa. ¹² Áígé' nant'án ánágot'í'jii yojin'á', Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' yee bił ch'ígót'aah n'íí baa yil' diyagot'eeego osdl'á'ad. ¹³ Paul yil' nakaihií biłgo Páphos-gé' bił oda'iz'eel, ni' Pamphýlia golzeehíí biyi' Pérga golzeezh'í' hikai: áígé' John bich'á' Jerúsalemyú onádzaa. ¹⁴ Áígé' Pérgagé' yúweh ni' Pisidia golzeehíí biyi' Antioch golzeeyú onanákaí, Jews daagodn'ínií bi-jii ha'ánátséh goz'a'á yuñe' ha'ákai'gé' dahdinez'bjih. ¹⁵ Begoz'aanií la'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi n'íí biyati' daayozhiihíí bikédé'go Jews ha'ánátséhií binadaant'a' bich'í' oda'is'a' gádaaniigo, N'nee daano'íni, shik'ííyú, yati' la' n'nee bich'í' bidag yádaakti' lé'eyúgo dá'ad ágádaadoñiih. ¹⁶ Áík'ehgo Paul hiz'ígo na'ígizh-na' gáníí, Israel hat'í'í daano'íni, Bik'ehgo'ihí'nañ daadi-no'íni, idaayesóts'a'á. ¹⁷ Díí Isreal hat'í'í Bik'ehgo'ihí'nañ daayokáahñ daanohwitaa n'íí hayi-hez'nilgo ni' Egypt, doo daabiyéhi biyi' daagol'jii n'na' n'nee ízigo ádaat'eeego áyíílaa ni', la'íí binawod bee ni' Egyptgé' ch'í'inił ni'. ¹⁸ Dénch'og'go ádaat'ee ndi yináde'z'jii go da'iz'ljiiyú dizdinhíí hagee bił tegodzaa. ¹⁹ Ni' Cánaan golzeegee n'nee gots'id'yú hat'í'í doo hat'í'í dago áyíílaana' bini' n'íí Israel hat'í'í da'á' daant'jii'gee biyéé doleehíí bebígoz'jiihíí yá áyíílaago ni' yá ilk'í'idaahosdzog. ²⁰ Áí bikédé'go aayádaal'ihíí bá-nadaant'aago bá ágól'aa, dí'jdn gonena'dinyú ashdladin tegodzaayú shj, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi, Samuel holzéhi, nyáázah'í'. ²¹ Áígé' ízigo nant'án daayokeed; áík'ehgo Saul, Kish biye', Benjamin hat'í'í n'íni, Bik'ehgo'ihí'nañ baa dest'jii go bánant'aago dizdin tegodzaazh'í'. ²² Áñ k'ihzh'í' nnáin'í'jii'na' David nant'án ánál'aa; áñ díí k'ehgo áñí'igo yaa nagol'ni', David, Jesse biye'híí shil' dá'bi'keh'yú á't'ééhíí la'íí dáhasht'í'jiiyú ánat'í'jii bígosítsjíd. ²³ Díí n'nee bich'á'gé' hada'alishch'inihíí bitahgé' Bik'ehgo'ihí'nañ ngon'áanií k'ehgo Israel hat'í'í bá Hasdá'iiniil' bá yil'jii, áñ Jesus holzee: ²⁴ Doo hwahá Jesus higháh daná' John, Nohwinch'ó'íí bich'á'zh'í' ádaa'ne'go baptize ádaanohwi'dol'ne', ñiigo Israel hat'í'í dawa yich'í' yakti' lé'e. ²⁵ John binasdziiid k'ad a'at' áile'ná' gáníí, Had'ñ á't'jii daashidoñiih? Shíí doo áñ

ásht'íí da. Ndi shikédé'go higháhihíí biket'óól k'e'ish'ad-go ndi doo bik'eh sítíí da. ²⁶ Nñee daanoñini, shik'íyú, Abraham hat'íi daanoñini, la'íi nohwitahgé' Bik'ehgo'ihí'nañ daadinotsíni, hasdách'ikáhíí baa na'goni'íi nohwíi nohwich'í' alzaa. ²⁷ Jerúsalemyú daagolíníí binadaant'a' dábitgo Jesus doo yínadaagolzi da, la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi ádaañii n'íi, godilziníí bijíí dawahn náhójii n'íi doo bił ídaagozj dahíí bigha ádaañii n'íi begolzaa, da'itsaahíí bee bá ndaagoz'ąągo. ²⁸ Hat'íi bigha daayizih'ééhíí doo yí-daagozj da, ndi Pilate nádaayokąąh, zih'éé daayitni-igo. ²⁹ Bek'eeshchiiníí ąął begolzaaná' tsj'itna'áhi biká'gé' godah ch'ínadaiztjigo, tsébi'í'án yuñe' itch'j'ndaiztjii. ³⁰ Ndi daztsąągé' Bik'ehgo'ihí'nañ nábi-hil'na': ³¹ Áí'gé' łąągo iskaąągo hayíí Gálileegé' Jerúsalemzhj' yit hikaihií yich'j' ch'í'nah ánádil'jii l'é'e, ái k'adyúgo bińáál ánágot'jidií nñee yit nadaagoln'i'. ³² Yati' baa gozhóni baa nohwit nadaagoln'i', bich'ą'gé' hadaainelt'aanií Bik'ehgo'ihí'nañ bángon'ą' n'íi k'ehgo, ³³ Jesus nábi'dihil'na'íi, nohwíi bichągháshé daandliiníí nohwá ye'ílaa; psalm nakigee ałdó' biyi' gáníígo k'e'es-hchjii, ShiYe' n'íi, díi jii'gé' nitaa síl'jii. ³⁴ Doo diłdzid nanádleeh dago daztsąągé' náyihil'na'íi yaa nagoln'i'go gáníí, Da'aniigo David bángoni'áanií nohwíi nohwaa nshné'. ³⁵ Psalm la'íi ałdó' biyi' gánádi'ñii, Dilzini Níini ñiyééhíí diłdzidíi doo bee bángon'áah da. ³⁶ Davidhíi naghaa n'ná' habinołt'jii' baa Bik'ehgo'ihí'nañ yigha bin'la'íi ąął áyíílaahíí bikédé'go, David daztsąągo bik'íi n'íi te'sinilíi bitahyú nbi'deltjii l'é'e, áik'ehgo n'łdzid; ³⁷ Ndi Bik'ehgo'ihí'nañ nábihil'na'íi doo n'łdzid da. ³⁸ Ái bigha nñee daanoñini, shik'íyú, bídaagonołs' le', díi nñeeh' baa nohwit nagoln'i', binkááyú dénch'og'go ádaanołt'ee n'íi nzhoníi bee nohwaa nágodit'aahíí bigha: ³⁹ Hayíi án yodłąąh' dawahá biyi'gé' n'łtéégo ch'í'biłteehi at'éé, áiná' Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanií Moses binkááyú ni'né'i doo dawa bee ch'íkółteehi at'éé da. ⁴⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi ágádaañii n'íi doo bee nohwich'í' ágonéh da doleethíi bigha baa daagonołsąą; ⁴¹ Sąą, aadaadłohíi daanoñini, nohwit díyadaagot'ee, doo haada daadołeet: nohwíi yołkaat'íi biyi' hat'íhita ashte', ái ashte'íi la' nohwit nagoln'i'yúgo ndi doo daahołdłąą da. ⁴² Jews daanliiníi ch'ínákainá' doo Jews daanlii dahíi, Iké'gee godilziníi bijii da'áik'ehgo nohwit nanádaagodołnih, daabiłniigo ná-daabokąąh. ⁴³ Áik'ehgo dała'ách'ít'ééhíi ąął tanách'os-ąąná' Jews daanlii la'íi Jews bi'okąąhíi yedikaihií daid-ñsini łąągo Paul la'íi Bárnabas yiké' dahiskai; ái bich'j' yádaakti' la'íi, Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'íi dayúweh n'łtéégo baa hołkaah, daabiłniigo bidag yádaakti'. ⁴⁴ Áí'gé' godilzih hik'e kih gozñilgee nñeehíi dásdozhá dawa dała'adzaa, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' ídaayést'sąąyú. ⁴⁵ Jews daanlii nñee dała'at'ééhíi daay-ít'sąąná' dážh' da'olch'jii l'é'e, Paul áni'íhíi doo áí'gee da, daañii la'íi nch'og'go yaa yádaakti'. ⁴⁶ Paul la'íi Bárnabas doo biini' h'ah dago gádaañii, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íi nohwíi it'sé nohwich'í' bee yá'iti'go dábi'k'eh: ndi

daanohwíi k'ihzhj' bídaasoyilgo dahazh'j' ihí'naahíi doo bik'eh sitjii da daanołs' dago, ádándaagosok'ąąhíi bigha doo Jews daanlii dahíi bich'j'go dahsiikai. ⁴⁷ Ágáníi'go nohweBik'eh' nohwá ngon'ą'ą, Doo Jews daanlii dahíi bá idindláádií n'łjii'go haniłt'jii, ni'gosdzán náhen'ą'ąyú nñee itah at'éégo hadaazt'íi ninkááyú has-dákáh doleet. ⁴⁸ Doo Jews daanlii dahíi díi daidezts'ąąná' bił daagozh'og'go Bik'ehgo'ihí'nan biyati' ya'ahédaanzj l'é'e: dahazh'j' daahinaa doleetgo nábidih-esdlaahíi dawa da'osdłąąd. ⁴⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' Ántioch bińaayú dáhot'éhé didesdlaad l'é'e. ⁵⁰ Ndi Jews daanlii isdzané daagodñsini n'łtéégo bídaagozini, la'íi nñee nant'án daanlii ákú daagolíníi biini' yá ádaago-zlaa, Paul la'íi Bárnabas biniidaagododle', daaniigo, áik'ehgo daabini'gé' ch'í'daayineyood. ⁵¹ Bikee teezh yaa daayit'haal, doo hádaabich'it'jii dahíi nñee bee bi'gózjii bigha, áí'gé' Icóniumyú onanát'aazh. ⁵² Hayíi da'os-dłąądíi bijii dawa yee bił daagozh'og', la'íi Holy Spirit ye'ádaat'ee l'é'e.

14 Icónium golzeegee Paul la'íi Bárnabas biłgo Jews ha'ánátséh goz'ąą yuñe' ha'a'áazhgo yá-daakti', áik'ehgo nñee łąągo da'osdłąąd, la' Jews daanlii, la' Greeks daanlii. ² Áiná' Jews doo da'odłąą dahíi, doo Jews daanlii dahíi yit daagoshkishgo odł' bee it'íyú daanliiníi bich'j' nch'og'go natsidaakeesgo ádai-zlaa. ³ Da'áí'gee sikeego n'zaad ogoyaago, doo biini' h'ah dago Bik'ehgo'ihí'nañ yá yádaakti' l'é'e, áik'ehgo godiyih-go be'ígózini la'íi ízisgo ánát'jii' Paul la'íi Bárnabas binkááyú Bik'ehgo'ihí'nañ ánát'jii'go biyati' yee bił-goch'oba'íi da'ani at'éégo bi'gózigo áyíílaa. ⁴ Áí'gee nñee daagolíníi it'ékai; la' Jews daanliiníi yit daagost'jii; la'íi Paul la'íi Bárnabas yit daagost'jii. ⁵ Doo Jews daanlii dahíi la'íi Jews daanliiníi bindaant'a' biłgo bi'ndá'diłnih la'íi n'bi'da'it'ne'go ndaagoshchjii, ⁶ Ái yí-daagołs'jii' Lýstra la'íi Dérbe, Lycaónia biyi' kih nagozñilyú la'íi bińaayú dahtsídinkjii. ⁷ Ákú yati' baa gozhóni yaa nadaagoln'i'. ⁸ Lýstra golzeegee nñee di'ili-hi sidaa l'é'e, dágozłjina' dasa'go doo nagháhi da: ⁹ Án Paul yałt'go yidits'ag: Paul da'as'ah bineł'jii'go bi'odł' goll'jii'go nádziihgo bi'gołs'jii, ¹⁰ Áik'ehgo, Nádnáhgo hizjii, biłñii. Nñee di'íln' dáhah nádihitahgo dahiyaa. ¹¹ Nñee dała'at'ééhíi Paul adzaahíi daayit'sąąná' Lycaónia biyati'íi yee nádaadilghaazhgo gádaañii, Daadin-lziníi nohwich'í' nken'áash, nñee k'ehgo nohwitahyú anát'ash. ¹² Bárnabas' Júpiter daayit'ñii; Paulhíi, itisgo yałt'íi' bigha Mercúrius daayit'ñii. ¹³ Kih gozñilíi bádngée kih biyi' Júpiter bich'j' da'ch'okąąhíi goz'ąą l'é'e; áí'gee Júpiter bich'j' okąąh yebik'eh' magashi la'íi ch'il hishbizhgo alzaahíi ch'é'itiinzhj' la'ádaizlaa, magashihií natseedgo Paul la'íi Bárnabas okąąhgo baa hi'nił' nzi-go, nñee dała'adzaahíi binadzahgee. ¹⁴ Áiná' nadaal'a'a, Paul la'íi Bárnabas, díi yaat'ídaanzjigo doo bił daanzh'og' dago ák'e nada'ihidzjiz nágodiidzaago, nñee dała'at'ééhíi yitah anákeet l'é'e, nawode gádaañiigo, ¹⁵ Nñee daanoñini, hat'íi łąą bigha ágádaakt'jii? Nohwíi ałdó' nohwíi k'ehgo nñee ndlini ant'ee; daazhógo

ádaat'éhi bich'á'zhj' ádaaŋe'ná' Bik'ehgo'ih'i'nań hińáhi daaŋoŋkaqah le', áń yáá, ni'gosdzán, túnteel ła'íi dawa biyi' daagol'inihíi áyílaahi at'éé: ¹⁶ Áń doo áńiiná' nŋee iŋtah at'éégo hadaazt'i'i dabiini'yú nadaakeego áyíŋsj l'é'e. ¹⁷ Da'ágát'éé ndi be'ígózj doleeíi dawahn no-hwich'i' ch'í'nah áyíŋsj, nt'éégo nohwich'i' at'éé, naná-golt'ihgo ła'íi nánt'ihgo nohwá ágótsj, ch'iyán ła'íi itgoy-itshóóníi bee hwoi daandljigo ánohwitsj at'dó'. ¹⁸ Ái gánŋiidgo magashi nastseedgo bee daahohiikaqah daanzj n'íi t'aqzhj' ádaadzaa, ndi dásdozhá begolzaa. ¹⁹ Jews daanlíni Ántiochgé' ła'íi Icóniumgé' hikaihií nŋee ła' yíini' yá ádaagozlaago Paul ła'yída'isne'go, daztsaq l'áq daanzjgo k'ih gozŋil bitisyú ch'ídaideshood. ²⁰ Áíná' ínashood bińaayú nazjigo, nádiidzaago k'ih gozŋil yuńe' onanádzaa: áigé' iskaq hik'e Dérbeyú ó'áázh, Bárnabas bińgo. ²¹ Ái k'ih gozŋilyú yati' baa gozhóni yaa nadaagol'ni'go l'áqgo da'osdlaqdná' Lýstra, Icónium ła'íi Ántioch golzeeyú t'aqzhj' onákai, ²² Ínashood n'ídzilgo ádaille'go, yidag yádaakti'go, Dayúweh da'ot'dlaq le', daayit'niigo, ła'íi, Nyé'i daadihiits'ago zhá Bik'ehgo'ih'i'nań bilakt'áhgee daanliinií itah daahidlee, daayit'niigo at'dó'. ²³ Dáshiná' da'okqahgo ínashood ha'ánátséhií dawago yánazíni yá hadaihezŋilná' Bik'ehgo'ih'i'nań yada'ol'ihíi yaa yidin'áq. ²⁴ Pisidia yiyi' ch'ín'áázhná' Pamphýliagee n'áázh. ²⁵ Pérgagee Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' yee yádaakti'gé' Attália golzee yuyaa onanát'aazh. ²⁶ Áigé' Ántiochyú t'aqzhj' biń onada'iz'eel, áigé' odaach'is'a' ni', áigé' binasdziidíi aqł ła'daizlaahií Bik'ehgo'ih'i'nań bińgoch'oba'íi yee baa daagodest'áq ni'. ²⁷ Ákú nakainá' ínashood da'adzaago hago'at'éégo Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidíi dawa yaa yiń nadaagol'ni', ła'íi doo Jews daanljí dahíi odláqgo yá yiń ch'ída'iztaaníi at'dó'. ²⁸ Da'áigee ínashood yiń naháztáqgo n'zaad godeyaa.

15 Ƙa' nŋee Judéa golzeegé' hikaigo odlá' bee itk'íiyú daanlíni yiń ch'ídaago'aah, Moses yegos'aaníi bik'ehgo *circumcise* ádaanoħwi'deszaayúgo zhá hasdákáh, daanjiigo. ² Paul ła'íi Bárnabas díi yaa yádaakti'go díyat'eego yiń ła'hada'dit'áh, áik'ehgo Paul ła'íi Bárnabas, ła'ihíi at'dó' Jerúsalem yúdag nadaal'a'á ła'íi ínashood yánazíni díi baa nahódaidíikidyú doŋkah, daayit'niigo hadaizŋil. ³ Ínashood ha'ánátséhií daabides'a'go dahdiikai; doo Jews daanljí dahíi Jesus yich'i' dahaskaihií yaa nadaagol'ni'go *Phenice* ła'íi Samária golzeeyú ch'íkai: odlá' bee itk'íiyú daanliinií dawa yaa biń daagozhóq. ⁴ Jerúsalemyú hikainá' ínashood ha'ánátséhií, nadaal'a'á ła'íi ínashood yánazíni bińgo yaa hikaihií ba'ahédaanzjgo hago'at'éégo Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidíi dawa yaa yiń nadaagol'ni'. ⁵ Ƙa' ínashood *Pharisees* zhińéégo daagot'iinií daahizj'go gádaanŋiid, Da'anjii *circumcise* ádaal'jigo dávik'eh, ła'íi Moses yegos'aaníi bikisk'eh ádaanoħt'eego daan'niigo bándaaagosii'áq. ⁶ Nadaal'a'á ła'íi ínashood yánazíni díi yaa yádaakti'hií bighá da'adzaa. ⁷ Nzaad godeyaago ła'hada'dit'áhná' Peter hizj'go hadzii, Nŋee daanoŋini, shik'íiyú, dá'at'k'iná' yati'

baa gozhóni, Jesus baa yati'íi, shíi shinkááyú doo Jews daanljí dahíi daidits'ago Jesus daayodlaq doleeŋgo Bik'ehgo'ih'i'nań nohwitahgé' hanáshíit'j' ni'. ⁸ Bik'ehgo'ih'i'nań daakojií dawa yígótsini Holy Spirit no-hwíi nohwaa daadest'aaníi k'ehgo biń at'dó' baa daadest'áqgo bińijóóníi yee yiń ch'í'nah áyíŋsj; ⁹ Nohwíi ła'íi biń bińgo dátekt'eego nohwaa natsekeesgo bi'odla' bee bijíi nt'éégo ánádaisdlaa. ¹⁰ Áik'ehgo hat'íi bighá nohwíi ła'íi daanoħwitaa n'íi ch'éh ádaahiil'j' n'íi, Jesus daayodláni doo Jews daanljí dahíi ła'daile'go ádaakt'jigo Bik'ehgo'ih'i'nań nabídaanoħtaa? ¹¹ Jesus Christ nohwe-Bik'ehń dázhq bińgoch'oba'íi bee hasdáhii'niíŋgo biń at'dó' da'áik'ehgo hasdákáhgo dahohiidlaq. ¹² Nŋee da'adzaahií dawa doo hat'íi daahiits'ag daná' Bárnabas ła'íi Saul yídaayésts'áq, hago'at'éégo doo Jews daanljí dahíi bitahyú Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú godiyj'go ánágot'j'hií ła'íi ízisgo áná'ol'j'hií ánáda'ol'j' n'íi yaa nadaagol'ni' l'é'e. ¹³ Aqł hadaasdziiná' James hadziigo gánŋiid, Nŋee daanoŋini, shik'íiyú, shídaayets'áq: ¹⁴ Símeon gáníi ni', Da'it'sená' doo Jews daanljí dahíi Bik'ehgo'ih'i'nań bizhi' yee da'okqahgo hayińíi doleeŋhií bighá yaa nyáá l'é'e. ¹⁵ Dátekt'eego Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidi n'íi yaa nadaagosni'; díi k'ehgo k'e'eshchij' ni', ¹⁶ Díi bikédé'go nádishdaatgo David bich'á'gé' hadaatišchíinihíi nadaant'ángo ánádaashdle', k'ih ánágoch'idle' ła'hií k'ehgo; nagohezgo' n'íi dawa nágodisht'j'j'j', nt'éégo nnágodish'aak: ¹⁷ Nŋee ła'ihíi at'dó' Bik'ehgo'ih'i'nań hádaabit'j' doleeŋhií bighá, ła'íi doo Jews daanljí dahíi shizhi' bee daahojíhií at'dó', nii nohweBik'ehń, díi dawa ánat'j'j'j'. ¹⁸ Bik'ehgo'ih'i'nań ni'gosdzán ágólzaagé' yushde' godezt'igo binasdziidíi yígótsj ni'. ¹⁹ Ái bighá shíi díi k'ehgo shiń dávik'eh, doo Jews daanljí dahíi Bik'ehgo'ih'i'nań bich'i' dahnáhikáhíi doo hat'íi bighá bich'i' nadaagont'og bik'eh da: ²⁰ Díi zhá bee bich'i' k'eda'iilchii, Beda'okqahíi nastseedgo nadn'ái yaa hi'nií n'íi doo daatsaq da, doo nant'j' nach'ikai da, ła'íi dawahá bize'da'ist'ooníi ła'íi dihií at'dó' doo daatsaq da. ²¹ Doo áńiiná'gé' godezt'igo k'ih nagozŋilíi dawagee hadń Moses yaa nadaagol'ni' gólj'j', Jews daagodnt'sinií bijjii Jews ha'ánátséh nagoz'áq yuńe' Moses binaltsoos dawahn nádaahojíi. ²² Nadaal'a'á, ínashood yánazíni, ła'íi ínashood ha'ánátséhií dawa bińgo dabíi bitahyú nŋee hádaihezŋilgo Ántiochyú Paul ła'íi Bárnabas yiń daides'a'go biń dádaabik'eh; áik'ehgo Judas, Bársabbas holzéhi ła'íi Silas, ínashood bitahyú nŋee ádn nazínihií: ²³ Naltsoos díi k'ehgo k'e'eshchiinií yiń odais'a': Odlá' bee nohwik'íiyú daandlíni, nadaal'a'á, ła'íi ínashood yánazíni bińgo, nohwíi doo Jews daanoŋj' dahíi, Ántiochyú, Síriayú, Ciliciayú odlá' bee nohwik'íiyú daanoŋini, Gozhóq, daanoħwiń'nii. ²⁴ Doo hadń ágádaabiln'nii da ndi, nohwich'á'gé' ła' yati' yee nanohwint'oggo, *Circumcise* ádaanoħwi'dilne', ła'íi Jews bich'i' begoz'aaníi yikisk'eh ádaanoħt'ee, daanoħwiń'niigo nohwiini' nadaidezgeedíi baat'idaandzj ni': ²⁵ Áik'ehgo da'áhiidzaaná' nŋee ła' hadaahii'nií, ái Paul ła'íi Bárnabas, noħwiń daanzhóni, ákú biń nádaadn'aago

daanohwigha nohwił dádaabik'eh. ²⁶ Díí n̄eehíí dás-dozhą daabi'distseed, Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' bee daabich'ozhiihíí bighą. ²⁷ Áík'ehgo Judas ła'íí Silas díí naltsoosíí bił daadel'a', dá díí bek'eeshchijihíí k'ehgo dabíí nohwił nadaagodolñih. ²⁸ Holy Spirit ła'íí nohwił nohwił dádaabik'eh, doo nohwá nyéé dago, dá díí zhą bee nohwá ndaagosiit'aą; ²⁹ Beda'okąąhíí nastseedgo nadn'ái yaa hi'ñiit n'íí, ła'íí dił, ła'íí dawahá bize'da'ist'ooníí doo daatsą da, doo nant'j' nach'ikai da ałdó': díí bich'ą'zhj' ádaanołt'eego nzhq. Da'ái zhą nohwich'j' k'eda'shiilchji. ³⁰ Dahdes'a'ná' Ántioch golzee yuyaa okai: ákú hikainá' ínashood dała'adaizlaaná' naltsoosíí yaa daistsooz: ³¹ Bek'eeshchiiníí daayozhi'ná', áí bee hadag ádaat'eehíí bighą bił daagozhq. ³² Judas ła'íí Silas, dabíí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yałti'i daanljigo, odlą' bee bik'ííyú łąągo yich'j' yádaakti', ła'íí nłdzilgo bi'odłą' goleeihíí bighą yidag yádaakti' l'é'e. ³³ Dét'j'hézhj' naháztaą hik'e odlą' bee bik'ííyú nadaal'a'á bich'j' onádais'a', bił daagozhq. ³⁴ Áiná' Silas, Dákú sídáá ndizhq, nñiid. ³⁵ Paul ła'íí Bárnabas ałdó' Ántiochyú sikee, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yee iłch'ídaago'aahgo ła'íí yaa nadaagolñigo, ła'ihíí ałdó' łąągo ágádaat'j' ni'. ³⁶ Da'kwíí hiskaaníí ch'ígoyáá hik'e Paul Bárnabas gáy-ıłñii, Noo', t'ąązhj' nádot'aash kñh gozñil n'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa nagohiilñi' n'ííyú, odlą' bee nohwił'ííyú baa nanádaanotaa hagoshą' ádaat'ee. ³⁷ Bárnabasń John, da'áń Mark holzéhi, yił dikáh hát'j'. ³⁸ Ndi Paulń doo yił dikáh hát'j' da, dab'ıłtsená' Pamphyliaagee bich'ą' t'ąązhj' ádeheltj' ni', doo dayúweh bich'odaanñigo yił okai da ni'. ³⁹ Áí bighą ła', Ch'ík'eh, ñi-iná' ła'íí, Dah, ñiigo yighą díyat'eego łahadit'áh, áí bighą iłk'é'áázh: Bárnabasń Mark biłgo bił oda'izeel, Kýprus golzeeyú; ⁴⁰ Paulń Silas hayıłt'j'go dahn'áázh, odlą' bee bik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí nohwił daanlj, daabiłñigo. ⁴¹ Áík'ehgo Sýria golzeeyú ła'íí *Cilicia* golzeeyú ínashood ha'ánátséhíí bi'odłą' nłdzil hileehíí bighą akú ch'ín'áázh.

16 Áíge' Paul Dərbeyú nanadzaa, Lýstrayú ałdó': áígee Jesus yodłani sidaa l'é'e, Timothy holzéhi, isdzán odláni Jew nłini bimaa; áiná' bitaahíí Greek nlij: ² Áń Lýstragee ła'íí Icóniumgee odlą' bee iłk'ííyú daanliiníí nłt'éégo baa yádaakti'. ³ Paul Timothy yił di'aash hat'íigo *circumcise* ábíılaa, bitaa Greek nlijgo Jews ákú daagolíníí dawa yádaagołj'ihíí bighą. ⁴ Kñh nagozñilyú hikahná' Jerúsalemgee nadaal'a'á ła'íí ínashood yánazini begoz'aaníí bá ádaizlaahíí bek'eeshchini baa daistsooz, yikísk'eh ádaat'ee doleełí. ⁵ Áík'ehgo ínashood ha'ánátséhíí bi'odłą' nłdzil daasilj, ła'íí dajj biigha bínáhikah l'é'e. ⁶ Holy Spirit, Asia biyi' doo Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bee yádaakti' da, biłñigo Phrygia ła'íí Galátiayúgo ch'ékai. ⁷ Mýsiayú hikainá' Bithýniayú dikáh nłt'éégo Holy Spirit doo hádaabist'j' da. ⁸ Áík'ehgo Mýsiahíí ch'ékaigo Tróasyú hikai. ⁹ Tł'éyú Paul bił ch'í'nah ágolzaa: n̄nee Macedóniagee golini sizj; áń gábiłñigo náboqąąh, Yushdé', kú Macedóniayú ñńąhgo nohwich'onñii. ¹⁰ Bił ch'í'nah ágodzaaná' dagoshch'j'

Macedóniayú nkáh daaniidzi, yati' baa gozhóni, Jesus baa yati'íí, baa nadaagohiilñigo Bik'ehgo'ihí'nań ánohwiłñii łąą daandzjgo. ¹¹ Áík'ehgo Tróasgé' ts'igozdqđh Samothráciashj' nohwił dahdez'eel, iskaą hik'e Neápolisýú nohwił naada'izeel; ¹² Áíge' Philíppizh' ohiikai, áí Macedónia biyi' itisgo kñh gozñili, Rome yebik'ehi: kú naháataągo da'kwíí hiskaą. ¹³ Jews daagodnłsiníí bijj túnłini bahgee kñh gozñilgé' ch'ínkai, ákú náda'ch'okąąh goz'ąą; áígee dinebñhgo isdzáné ni-hikáhíí bich'j' yádaahiłti' ni'. ¹⁴ Isdzán Lydia holzéhi, Thyatíragé' gólini, nak'ą' łichiigo dot'izhił baa nahñi-ihń, Bik'ehgo'ihí'nań yokaąhń, nohwidzts'ąą: áń Bik'ehgo'ihí'nań bijj iłch'ą' áyíılaago Paul áñiłhíí nłt'éégo yidezts'ąą. ¹⁵ Áń ła'íí yił naháztaaníí biłgo baptize ádaabi'delzaaná' nádaanohwokaąhgo gánohwiłñii, NohweBik'ehń da'añii yodłąągo daashidołñiiyúgo, shigowayú nahísółtaą. Dayúweh yushdé' daanohwiłñiiyú ohiikai. ¹⁶ Náda'ch'okąąh goz'ąąyú hiikaahná' it'eedn, ch'iidn biyi' golj'go o'j'ń, biyisnahíí zhaali yá ágole'ń nohwaa nyáá: ¹⁷ Áń Paul ła'íí nohwił nohwiké' naghaa, dilwoshgo gáníigo, Díí n̄eehíí Bik'ehgo'ihí'nań da'tiséyú at'éhi bánada'iziidíí ádaat'ee, hago'at'éégo hasdách'igháhíí yaa nohwił nadaagolñii. ¹⁸ Da'ágánát'j'łgo łąągo iskaą. Áí Paul yik'etsézdj'ıdgo t'ąązhj' adzaago spirit nch'íí gáyıłñii, Jesus Christ bizhi'íí bee gánıłdishñii, Biyi'gé' hanńáh. Áík'ehgo dagoshch'j' hayáá. ¹⁹ Biyisnahíí zhaali yá ádaile' n'íí bich'ą' ásdj'ıdgo yádaagołj'ıdná' Paul ła'íí Silas yił ndaazdeelgo na'hiñiih goz'ąąyú nadaant'án biyahzhj' ndaideshood, ²⁰ Áíge' nant'ánchań daanliiníí yaa yił hikaigo gádaayıłñii, Díí n̄eehíí, Jews daanłini, kú nadaagont'łogo nadaago'aa, ²¹ Bi'at'e'íí nohwił Romans daandłini nádaagodiit'aago doo nohwá goz'ąą dahíí yee iłch'ídaago'aah, áí bikísk'eh ádaant'eego doo nohwá goz'ąą da. ²² Áíge' n̄nee łąągo dała'adzaahíí bik'i dahishjeed; áíge' nadaant'aahíí Paul ła'íí Silas bidiyágé baa nadaihezdzj'zná' habıda'ıłtsaasgo bá ndaagoz'ąą. ²³ Aasiníí nádaabinestsazná' ha'áná'ılka' yuñe' ha'ádaabisdeel, bena'igésé nai'ñilí gádaayıłñigo, Nłt'éégo bińádaadń'j': ²⁴ Ágábiłñiihíí bighą da'ıłñiyú ha'áná'ılka' yuñe' da'obiláá, bikee o'ı'ń yuñe' odaadés'eezgo ádaabizlaago doo nahi'naa da. ²⁵ Áíge' t'ł'é'ıs'ahyú Paul ła'íí Silas Bik'ehgo'ihí'nań daayokaąhgo ła'íí ya'ahédaanzjgo da'do'aałgo ha'áshijeedíí daabidezts'ąą l'é'e. ²⁶ Dágosiłe ni' godihes'naago, ha'áná'ılka'á biká' goz'aaníí dihes'naago dagoshch'j' dáádıłj' dawa ch'ıda'ezkqez, ła'íí bésh hishbizhił beł-daahest'łóo n'íí k'eda'os'nah. ²⁷ Bena'igésé nai'ñilí ch'ínádzidná' ha'áná'ılka'á bidáádıłhíí ch'ıda'astaągo yo'j'go ha'áshijeedíí hahizkj' łą nzjgo bésh be'idıłłishé hayıdizj'zgo ıdizıłdee niizj. ²⁸ Áiná' Paul nádidilghaazhgo gáníí, Íñı'dólñih hela': daanohwigha t'ah kú naháataą. ²⁹ Bena'igésé nai'ñilí, Kq' shaa nołaa, ñiigo ha'alwod, áiná' tsıdolyizgo diłidná' Paul ła'íí Silas yiyahzhj' nágo', ³⁰ Áíge' yił ch'ékainá' gádaayıłñii, Hago ashñéhgo hasdášhidilteeh? ³¹ Gádaabiłñii, Jesus Christ

nohweBik'ehñ hondlaayúgo hasdánílteeñ, ła'íi bił nahántaanihií ałdó'.³² Áígee áñ ła'íi yił naháztaanihií dawa Bik'ehgo'ihí'ñañ biyati' bee yich'j' yádaakti'.³³ Da'ái bitłé' biñida'desñihgee bá tádaizgiz; áíge' dagoshch'j' áñ ła'íi yił naháztaanií dawa baptize ádaabi'deszaa.³⁴ Bigowayú yił onákaiyú yá da'dezné', áíge' áñ ła'íi yił naháztaanií dawa Bik'ehgo'ihí'ñañ daayosdlaądhií bighą bił daagozhóq l'é'e.³⁵ Got'j' gozlj'ina' nant'an iké'gee siñilíí aasiñilíí akú odes'a', Nñeehií ch'ínánót'aash, dañiigo.³⁶ Bena'igese' nai'nilíí ádaani-ihíí Paul yił nagosñi' gáñiigo, Nant'an iké'gee siñilíí in'ła', ch'ínánót'aashgo: áík'ehgo ch'ínó'łaashgo nohwił gozhóqogo nádoł't'aash.³⁷ Áíná' Paul gábiñii, Nohwił Romans ndlíni dá doo nohwaa yá'iti'é nñee biñáál nohwída'ashtłizh, ha'áná'ılka' yuñe' ha'ádaanoñwisdeel; ya' k'adíí dánant'j'é ch'ínánohwiléé née? Dah; dabíí kú nókángo ch'ídaanoñwinoléé.³⁸ Aasiñilíí díí yati'íi nant'an iké'gee siñilíí yił nadaagosñi': áí Paul ła'íi Silas Romans daaniinií yídaagołsjj'ndá' ndaaldzid.³⁹ Áík'ehgo akú hikaigo nł't'éégo yich'j' hanádaasdziniá' ch'ínádaabizlaago, K'j' gozñilgé' ch'ínó'łaash, daabiñii.⁴⁰ Áík'ehgo ha'áná'ılka'gé' ch'ínát'aazh, áíge' Lydia bigowayú ó'áázh: odlą' bee bik'íiyú daaniinií daayo'j'ina' yidag yádaakti'ná' onát'aazh.

17 Áíge' Amphípolisúy ła'íi Apollóniayú ch'ékainá' Thessalonícayú nanákai, akú Jews ha'ánátséh goz'ąą l'é'e:² Ákóné' Paul ha'ayáá, da'át'j'hií k'ehgo, áígee Jews daagodnł'sinií bijj' Bik'ehgo'ihí'ñañ biyati' bek'e'shchiinií yaa yándaaltihgo taadn godilzj'j.³ Christ biniigodelzaaná' daztsaągé' naadiidzaahíí dábi'k'ehyú adzaa, daayitñiigo nł't'éégo ch'í'nah ádaay-ıłsigo yaa yádaakti'; áíge' gádaayitñii, Díí Jesus baa nohwił nagosñi'ñ *Christ* nłj'j.⁴ Áík'ehgo ła' da'osdlaądgo Paul ła'íi Silas yihikai; Greeks daagodnł'sinií ła'ąągo, isdzáné itisyú nandeehií doo ałch'idé ałdó' ádaadzaa da.⁵ Áíná' Jews daanlíni da'otł'j'j'dgo nñee nch'og'go nadaakaihií dała'ádaizlaago nñee áígee daagolínií yił daagołkizh, Jason bigową ch'ída'ısdzj'z, Paul ła'íi Silas nñee dała'adzaahíí bich'j' ch'ídaanoñendzood daanzigo.⁶ Doo hwaa da yídaagołsjj'ndá' Jasongo ła'íi odlą' bee itł'íiyú daanlíni ałdó' ła' biłgo nadaant'an bidázhj' ndaineyood, daadilwoshgo gádaaniiná', Díí nñeehií ni'gosdzán biká' dahot'éhé daagołkizhgo na'aash n'íi kú r'áázhgo,⁷ Jason k'íyó'ñií l'é'e: nant'an ła'ihíí nłj'j, Jesus holzéhi, dañiigo, áí dawa *Caesar* yegos'aanií doo yikísk'eh ádaat'ee da.⁸ Nñee dała'adzaahíí ła'íi nant'an daaniinií díí daidezts'aąaná' doo bił dábi'k'eh da.⁹ Jason ła'ihíí biłgo ídánada'hes'ñilná' nañdaabines'j'j.¹⁰ Odlą' bee itł'íiyú daaniinií tł'é'yú Paul ła'íi Silas Beréayú odais'a': akú r'áázhná' Jews ha'ánátséh goz'ąą yuñe' ha'a'áázh.¹¹ Jews áígee daagolínií Jews Thessalonícagee daagolíni bitisgo nł't'éégo natsídaakees l'é'e, Jesus baa na'goni'íi dážhó hádaat'j'jigo nádaidnné'go Bik'ehgo'ihí'ñañ biyati' bek'e'shchiinií dajj' biigha yitah daadéz'j'jigo daayozhíí l'é'e, Jesus baa na'goni'íi da'anii shj' daanzigo.¹² Áí bighą ła'ąągo da'osdlaąd; isdzáné

Greeks daanlíni itisyú nandeehií doo ałch'idé da, nñee ałdó' ła'ąągo da'osdlaąd.¹³ Áíná' Thessalonícagé' Jews daanlíni Beréagee Paul Bik'ehgo'ihí'ñañ biyati' yee yałt'íi yídaagołsjj'dgo, akú náñts'ąągo, Beréagee daagolínií yił daagołkizh l'é'e.¹⁴ Áík'ehgo odlą' bee itł'íiyú daanlíni dagoshch'j' Paul túnteel bich'j'go odais'a': Silas ła'íi Timothy da'áígee sikeená'.¹⁵ Paul yił okaihií Áthenszh'j' yił niikai: t'ąązh'j' nádesht'aazhná' Paul gábiñii, Silas ła'íi Timothy dagoshch'j' shaa no'aash le'gá shá biłdoñii.¹⁶ Paul Áthensgee biba' sidaaná' beda'aszaahíí bich'j' da'ch'okąąhií dážhó ła'ąągo yo'j'jigo biyi'siziinií doo bił gozhóq da.¹⁷ Áík'ehgo Jews ha'ánátséh goz'ąą yuñe' Jews daanlíni ła'íi nñee daagodnł'sinií yił ła'hada'dit'áh, ła'íi na'ñiih nagoz'ąayú dajj' biigha nákaahíí ałdó' yił ła'hada'dit'áh.¹⁸ Igoyą' yaa nakaihií, ła' Epicuréans daaholzéhi, ła'íi Stóics daaholzéhi baa hikai. ła' gádaanií, Díí bizaagolánihií ła'ąą hat'íi ñiih? ła'ihíí, Bich'j' da'ch'okąąhií doo bígózj' dahi yaa nagolñi' ngonolñií, dañii, Jesus yaa nagolñi' ła'íi nanezna'íi naadiikáhií yaa nagolñi'hií bighą.¹⁹ Daabił-soodgo dahisk'id Areópagus golzeeyú yił hikai gádaay-itñiigo, Ániídégo itł'ígót'aahíí baa nohwił nagolñi'.²⁰ Hat'íishj' doo bígózj' dahi baa nagolñi'go da'nts'ag: áí bídaagonłzj' hádaahiit'j'j.²¹ (Athensgee dasa' daagolínií ła'íi n'zaadgé' daagolj' n'íi dawa daazhógo na'goni' ániídéhií yaa nadaagolñi'go dagohíí yídaayésts'ąągo naháztaą.)²² Paul dahisk'idgé' Mars golzeeyú sizj'jigo gáñií, Athensgee daagonolñi, dážhó nohwił daagodiyj' ła'ąągo bígosł'sj'j.²³ Hishgaatyú dawahá daahołkąąhií daanesh'j'j, ła'íi da'otłkąąhgee DILZINI DOO BÍGÓZINI BICH'j' golzeego k'e'shchiinií hish'j'j ni'. Áík'ehgo daahołkąąhií doo bídaagonłsj' dahií baa nohwił nagoshñi'.²⁴ Bik'ehgo'ihí'ñañ ni'gosdzán ła'íi dawahá biká' daagolínií áyíılaahñ yaakáyú ła'íi ni'gosdzán biłgo yeBik'ehñ nłj'jigo da'ch'okąąh nagoz'aanií nñee áyíılaahíí doo yiyi' golj'j da.²⁵ Doo hat'íi yidn nłj'j dahií bighą dawahá nñee ádaizlaahíí doo bee daach'okąąh da, dabíí nñee dawa ihí'ñaahíí, nádidzołíí ła'íi dawahá yá ágół'shií bighą.²⁶ Nñee dała'á bich'ą'gé' nñee itłah at'éégo hadaazt'íi ni'gosdzán biká' dahot'éhé gólj'jigo yá áyíílaa, ła'íi hazh'j' daahñaaahíí ła'íi hayú daagolínií yá ngon'ą'ą;²⁷ Bik'ehgo'ihí'ñañ yiká daadéz'j'j doleethíí bighą, baa deshaat daanzigo, dat'éé ndi dała'á ntj'jigo doo nohwich'ą' n'zaadyú gólíni at'éé da,²⁸ Bee daahin'naa, ła'íi bee nadaahiikai, ła'íi binkáayú daagondlj'j; nohwitahgé' biyati' nzhónihíí ła' gádaanihií k'ehgo, Nohwił da'anii bichągháshé daandlj'j.²⁹ Nohwił Bik'ehgo'ihí'ñañ bichągháshé daandlj'jigo, nñee dábiini'ihíí yee Bik'ehgo'ihí'ñañ ádaile', óodo dagohíí beshłigaií, tsééta bee nł't'éégo be'ilzaahíí áyíılaahíí k'ehgo doo baa natsídaahiikees da le'.³⁰ Nñee Bik'ehgo'ihí'ñañ doo yídaagołsj' daná' binch'ó'íi doo yineł'j'j da ni': ndi k'adíí Bik'ehgo'ihí'ñañ nñee dahot'éhé gádaayitñiigo bá ndaagoz'ąą, Nohwinch'ó'íi bich'ą'yúgo ádaałne':³¹ Nñee háyitł'íinií ni'gosdzán biká' nñee dábi'k'ehgo yaa yałt'í' dolełgo ła'a j'j' ngon'ą'ąhií

bigha; áí da'anii ágodonííí da'ái nnee daztsaagé' náyi-hil'na'íí bee nnee dawa yígótsjgo áyíílaa. ³² Nanezna'íí naadiikáhíí yaa da'dezts'aqaná' la' baa daadloh lé'e; la'íí, Baa nohwił nanagoln'í' ndi at'éé, daanii lé'e. ³³ Áík'ehgo áigé' Paul ch'ínyáá. ³⁴ Nnee la' bíhikaigo da'osdlaqad: Dionýsius, *Areópagite* nlíni, la'íí isdzán Dámaris holzéhi, la'ihíí biłgo aldó'.

18 Díí bikédé'go Paul Áthensgé' dahnyaago Córinthgee nyáá. ² Áígee Áquila, Jew nlíni, Póntusgé' gólíni yaa nyáá, áí b'raad Priscilla biłgo da'ánihí Italygé' n'áázh, (Jews daanlíni Romegee daagolíníí, Daanohwigha ch'ínótkáh, niigo Cláudius ngon'áqáhíí bigha,) áík'ehgo Paul yaa nyáá. ³ Paul aldó' gowaqolgai ágole'íí nliigo yił daagoljigo yił nada'iziid lé'e: (áí gowaqolgai ádaile'íí daanli.) ⁴ Jews daagodn'siníí bijjii dawahn ha'ánátséh goz'aq yuñe' Paul Jews daanlíni la'íí Greeks daanlíni yich'í' yánádaaltihgo biini' yá ádaagozlaa. ⁵ Silas la'íí Timothy Macedóniagé' r'áázhná' Paul dá yałti' nt'éé, Jesus, *Christ* nlii, niigo Jews daanlíni yił nadaagoln'í'. ⁶ Jews daanlíni doo hádaabit'jii dahíí bigha dénch'ó'ego bidázhj' yádaakti'ná' Paul biidiyáge yiłháalgo gádaabit'ni, Dáhaago ádaaldzaa lé'eyúgo dánohwíí nadaanohwint'og; shíí doo nashint'og da: kodé' godezt'í'go doo Jews daanlii dahíí bich'í' dahdisháh. ⁷ Áigé' dahnyaago nnee Jústus holzéhi, Bik'ehgo'ihí'nañ yokaqahñ, bigowayú óyáá; áí gowaqíí Jews ha'ánátséh goz'aaníí dábit'ahgé' goz'aq lé'e. ⁸ Crispus, Jews ha'ánátséh yinant'a' nlíni, yił naháztaaníí dawa Jesus daayosdlaqad; la'íí Córinthgee daagolíníí Paul biyati' daidezts'aqaná' da'osdlaqadgo baptize ádaaszaa. ⁹ Áigé' t'é'yú Jesus Paul bił ch'í'ñah ágóláago gábilñii, Doo nénldzid da, yáñti', doo t'aqzhj' ánt'éé da: ¹⁰ Shíí nił nshijjigo nnee doo la' nni'dolñih at'éé da: dzaqagee shich'agháshé l'áqgo daagoljii. ¹¹ Áík'ehgo áigee golljigo dałádn łegodzaagé' gostán dahitaq, nnee bitahyú Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' yee iłch'í'go'aah lé'e. ¹² Áigé' Akéyagee Gállio nant'án nliina' Jews daanlíni łedikaigo Paul yich'í' nanakjii, áík'ehgo yáná'itihéyú yił hikai, ¹³ Gádaanliigo, Díí nneehñ begoz'aaníí doo yikisk'eh at'éé dago, Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaqahgo nnee biini' yá ádaagoléh. ¹⁴ Paul K'ad hadziih nt'éégo Gállio Jews gádaayilñii, Nch'ogó' anágot'jiił dagohíí nyeyú ádzaahíí baa yádaakti'yúgo nohwíyést's'áqgo dábił'eh doleeł ni', Jews daanolíni: ¹⁵ Áíná' yati', hizhíí la'íí benagosoł'aaníí zhá baa łahada'dołt'áhíí bighayúgo, dánohwíí nadaanohwint'og; shíí díí k'ehgo ágot'eehíí doo baa yashti' at'éé da. ¹⁶ Áík'ehgo yáná'itihégé' ch'í'yineñyood. ¹⁷ Greeks daanlíni dawa Sósthene, Jews ha'ánátséhíí yinant'a', yił ndaazdéelgo yánáltihíí dahnándaahíí bádngée nyída'ashtłzh. Gállio anágot'jiił doo yich'í' zhiñéé át'éé da ni'. ¹⁸ Díí bikédé'go Paul da'áigee sidaago nzaad ogoyáá, áigé' odla' bee bik'íyú daanlíni yich'á' bił o'í'éeł Síriayú, Priscilla la'íí Áquila biłgo; *Cenchréagee* bitsizil yiłshéeg: godn'sjgo ngon'áq n'íí bigha. ¹⁹ Áigé' Éphesusyú hikai, áigee Priscilla la'íí Áquila sikeená' yich'á' óyáá: áíná'

bíihíí Jews ha'ánátséh goz'aq yuñe' oyáágo Jews daanlíni yich'í' yádaakti' lé'e. ²⁰ Da'anahzhj' síndaa, daabiłñiná', Dah, niigo, ²¹ Yich'á' dahnanásdzaa, gáyilñiigo, Okaqahgo da'idaqayú dážh'ó disháh hásh't'jii, Jerúsalem-yú: Bik'ehgo'ihí'nañ hát'íyúgo nohwaa nádishdáál. Áík'ehgo Éphesusgé' bił oná'í'éeł. ²² *Caesaréayú* bił na'n'éélná' ínashood ha'ánátséh yúdag óyáágo déł'j'hézhj' yił yádaakti' lé'e, áigé' yagi Antiochyú onanádzaa. ²³ Déł'j'h ákú sidaa hik'e dahnaadiidzaa, łahyúgo onanádzaago Galátia la'íí Phrygia golzeeyú ch'ínyáá, ínashood dawa bi'odla' nłdzil anádaidle'go. ²⁴ Jew nlíni, Apóllos holzéhi, Alexándriayú gólíni, Éphesusyú nyáá; dážh'ó nłt'éégo yałti', Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'shchiiníí nłt'éégo yígótsj. ²⁵ NohweBik'ehñ bikisk'eh ch'ogaałíí nłt'éégo baa bił ch'ígot'áni; bijjii yuñe' dilłt'igo, dawahn nohweBik'ehñ yaa yałti'go iłch'í'g'ó'aah lé'e, John baptize ábi'delzaahíí zhá yígótsj ndi. ²⁶ Áñ Jews ha'ánátséh goz'aq yuñe' doo biini' hah dago yałti' nkegonyaa; Priscilla la'íí Áquila daabidezts'aqaná' dasádn'yú yił okaigo Bik'ehgo'ihí'nañ bikisk'eh ch'ogaałíí nłt'éégo doo hidziih dago bił ch'ídaago'aah lé'e. ²⁷ Akéyayú shił ido'eel nzi'ná' odla' bee bik'íyú daanlíni, Apóllos ákú deyaa, ndaadołteeh le'gá, daayilñiigo ínashood Akéyagee daagolíníí yich'í' k'eda'ashchjii: ákú nyááná' ínashood iłgoch'oba'íí bee da'osdlaqadíí nłt'éégo yich'onii lé'e. ²⁸ Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'shchiiníí bee Jesus, *Christ* nlii, bił ch'í'ñah ádaayil'sjgo nnee biñáál Jews daanliiníí yił łahada'dit'áhgo biini' yá ádaagozlaa.

19 Apóllos Córinthgee sidaaná' Paul ni' bidazhiñéego ch'ínyáágo Éphesusyú nyáá; ákú ínashood la' yaa nyáágo, ² Gádaayilñii, Ya' Holy Spirit bee nohwaa daagost'aq lánée da'osodlaqadná? Gádaanli, Dah, Holy Spirit nliiníí doo hwaa baat'idaandzj da. ³ Paul gáyilñii, Hat'í'ishá' bikisk'eh baptize ádaanohwi'deszaa l'áq? John iłch'í'g'ó'aahíí bikisk'eh, daanli. ⁴ Paul gánádo'niid, John, Nohwinch'ó'íí bich'á'zhj' ádaałne'go baptize ádaanohwi'dolne', niigo nnee baptize ádaile' ni', Shik'é'gé' hígháhíí, Jesus holzéhi, daah'odlaq, daayilñiigo. ⁵ Díí daidezts'aqaná' Jesus nohweBik'ehñ bizhi' bee baptize ádaabi'deszaa. ⁶ Áigé' Paul biká' ndaadesniigo Holy Spirit bee baa daagodest'aqago yati' la'i yee yádaakti', la'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yádaakti' lé'e. ⁷ Nnee nakits'adah shj hilt'ee lé'e. ⁸ Áigé' Paul Jews ha'ánátséh goz'aq yuñe' onadáhgo doo biini' hah dago yałti'go taagi dahitaq, Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aaníí yaa yałti'go la' biini' yá ádaagozlaa. ⁹ Áíná' la' t'aqzhj' na'ádi'nilgo doo da'odlaq da lé'e, áí dałat'at'éehíí biñáál Jesus bikisk'eh da'ch'okahíí nch'ogó yaa yádaakti', áí bigha Paul, ínashood biłgo, yich'á' dahdikaigo, Tyránnus holzéhi bida'oltag yuñe' dajjii biigha iłch'í' yánádaaltih. ¹⁰ Díí k'ehgo ádaat'jigo naki łegodzaa; áík'ehgo Asia biyi' daagolíníí dawa, Jews daanlíni la'íí Greeks daanlíni Jesus nohweBik'ehñ biyati' daidezts'aq. ¹¹ Bik'ehgo'ihí'nañ Paul binkááyú izisgo aná'ol'jiił doo hwaa hit'jii dahi ye'ánát'jii. ¹² B'áqyo dagohíí itil sitzoozé

Paul bich'á'gé' daanezgaihií bich'í' onádaach'íniit, áik'ehgo kah yaa nakaihií nádaabi'dilziih, la'íi nnee spir- its nch'ó' biyi' daagoljii n'íi hahikáh. ¹³ Ła' Jews daanlíni dá nakai nt'éhi nnee biyi'gé' spirits nch'ó' hadainiyoodíi daanlíni, Jesus nohweBik'ehń bizhi' yee ádaaniigo spir- its nch'ó'í hadainiyood daanzjgo gádaayitñii, Jesus, Paul yaa yaft'íhi, bee ná ngon'á'á. ¹⁴ Jews bi'okąąh yedaabik'ehi yánant'a'i, Sceva holzéhi, biye'ke gosts'idi- hií ádaat'jid l'é. ¹⁵ Áiná' spirit nch'ó' gádaabiñii, Jesus bígonsj, Paul ałd'ó' bígonsj; nohwíi hadń ádaat'jii shj? ¹⁶ Nnee spirit nch'ó' biyi' golínihií nnee gosts'idi yich'í' yaahilwodgo dawa yich'í' dahnadilwo'go yitis siljii, áik'ehgo gowa'gé' dádaačhiigo biñi'da'dezñihgo ch'ínkíj. ¹⁷ Éphesusgee daagolínií, Jews daanlíni la'íi Greeks daanlíni díi yídaagotsjdná' dawa tsídaadesyiz l'é; áik'ehgo Jesus nohweBik'ehń bizhi' nnee dawa daidntsj nkegonyaa. ¹⁸ Nnee łąągo da'osdla'qđii ne- heskaigo nch'ó'go ánadaat'jii n'íi yaa nadaagolñi'. ¹⁹ Be- na'ch'aa'hií ye'ánadaat'jii n'íi la' binaltsoos dała'adaizlaa- go nnee dawa biñáát daidntid: ái da'izljihíi daayołtag hik'e zhaali béshłigaihií ashdladin doo náhóltagyú da'izlíni l'é. ²⁰ Áik'ehgo Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' dayúweh bínagodałgo itisgo at'éé siljii. ²¹ Díi ánagot'jidií bikédé'go Holy Spirit bik'ehgo Paul Jerúsalemyú déyáá- go Macedóniayú la'íi Akéyayú ch'idishaat nziigo gáníi, Ákú déyááhií bikédé'go Romeyú ałd'ó' dishaał. ²² Áigé' bich'odaanihií naki, *Timótheus* la'íi Erástus Macedóni- ayú odes'a; bíi Asiayú dé't'jhezhi' sidaan l'é. ²³ Áiná' Je- sus bikísk'eh da'ch'okąąhií nnee dénch'ó'go yaa hago'áa nkegonyaa. ²⁴ Ła' nnee Demétrius holzéhi, béshłigaihií yitsidi nlíni, kñ biyi' Diána daach'okąąhií béshłigai bee be'ilzaago áile'i, án béshłigai daayitsidií łąągo yich'í' nadaah'íniit l'é; ²⁵ Án ái nnee la'íi da'ágát'éégo binasdziidií biłgo dała'áyíilaago gádaay- iñii, Shik'isyú, díi nada'idziidií bich'á'gé' ízisgo da'it'jiihií bídaagonotsj. ²⁶ Díi daat'jii la'íi daadołts'ag, Dawahá bich'í' da'ch'okąąhií nnee ádaile'íi doo bich'í' da'ch'okąąh bik'eh da, niigo Paul, nnee łąągo biini' yá ádaagozlaago nohwich'á'yúgo ádaadzaa, doo dá Éphesus zhá da, Asia biyi' dák'azhú dahot'éhé ałd'ó': ²⁷ Díi nohwinasdzi- idií nohwich'á' daayit'ch'ó; doo ái zhá da, ndi Diána, is- dzán bich'í' daach'okąąhií ízisgo at'éhi, kñ biyi' daach'okąąhií doo iljii da hileeh, ái Asia dahot'éhé la'íi ni'gosdzán biká' nnee dawa daabokąąh n'íi bich'á'gé' ízisgo gos'ánihií bech'ígowáh doleeł. ²⁸ Díi daidezts'a'ąnán' díyat'eego bádaagozhchjiddgo nádaa- didilghaazh, Éphesusgee daagolínií daayokąąhií, Diána holzéhi, ízisgo at'éhi nlíni at'éé, daaniigo. ²⁹ Áik'ehgo kñ gozñilgee godikish gozljigo, dała'ánách'it'jii goz'ąą yuñe' nádnkji, Paul yił nakaihi Gáius la'íi Aristárkus, Macedóniagé' daagolíni, ákóne' odaideshoodgo. ³⁰ Paul nnee łąągo dała'adzaahíi bitahyú digháh hát'jii ndi yił nakaihií, Dah, daabiñii. ³¹ Asiagee nant'án, Paul bit'éké daanlíni, ałd'ó' bich'í' o'í'la', Dała'ánách'it'jii goz'ąą yuñe' doñah hela', daabiñiiigo nádaabokąąh. ³² Nnee la' kogo ádaaniiná' la'íi łahgo ádaani: áigee

godikish; hat'íi bighą dała'ádaach'idzaahíi la' doo yí- daagotsjdd da l'é. ³³ Nnee la' Alexándter holzéhi, Jews daanlíni, Nohwá hadziih, daabiñiiigo ádnyú nadaabi- złqos. Án na'ígizh, nnee yich'í', Jews daanlíni bá yashti' nziigo. ³⁴ Ndi Jew niigo yídaagotsjdná' dála't'ohe, Éphe- susgee daagolíni daayokąąhií, Diána holzéhi, ízisgo at'éhi nlíni at'éé, daaniigo daadilwoshgo nakidn łedi- hikeęz. ³⁵ Áigé' kñ gozñilíi bego'aañií yek'eeshchini nnee dała'at'ééhií, Doo hago'aa da, yiłniidná' gádaay- iñii, Éphesusgee daagonol'ni, díi kñ gozñilgee daagolínií, Diána, ízisgo at'éhi, daayokąąhgo hadń doo yígótsj da? Ła'íi be'ilzaahíi Júpiter bich'á'gé' nalt'ó'íi daayokąąhgo ałd'ó' hadń doo yígótsj da? ³⁶ Díi doo da'ani da doo hadń ni le' at'éé dahíi bighą doo daagonol'ch'aad dago dábi'keh, doo nats'íkees dahíi doo ádaat'jii da. ³⁷ Díi nnee kú daanenoyoodíi dilzjigo nagoz'aanií doo daiłch'óh da, la'íi isdzán be'ilzaahi daahohiikąąhií doo nch'ó'go yaa yádaakti' da. ³⁸ Áik'ehgo Demétrius la'íi da'itsidi yił nada'iziidií da- hadń yaa yádaakti'go hádaat'jiiyúgo, yáná'itihé ch'í'otąą, la'íi aayádaakti'íi góljii, akú łaa yádaakti' dábi'keh. ³⁹ Dayúweh la' hádaat'jiiyúgo nnee yándaaltihíi it'ch'í' hilñéh ndi at'éé. ⁴⁰ Díi jii be'ánagot'jidihií bighą nohwaa yáda'iti' ngolñii, hat'íi baa daagonch'aadihií doo la' da. ⁴¹ Díi yee gánniidná' nnee dała'at'ééhií, Nádaadołkáh, yiłniid.

20 Godikish n'íi ąąnán', Paul ínashood yushdé' daay- iłniidná' yinádaadezhchid, áigé' yich'á' Macedó- niayú dah nadiidzaa, ² Macedónia biyi' daagolínií yi- taaghaago yidag yádaakti'ná' Greecyú rýyá. ³ Ákú taa- gi bedahitąą. Jews daanlíni benadaago'aaná' Síriayú bił naadezeel nt'éégo Macedóniayúgo ch'ínánóshdáh nzi l'é. ⁴ Sópater Beréagé' gólíni, Aristárkus la'íi Secún- dus, Thessalonícagé' daagolíni; Gáius, Dérbegé' gólíni, la'íi *Timótheus*; Tíkakus la'íi Tróphimus, Asiagé' daagolíni, ái dawa yił deskai. ⁵ Ái Tróasyú okaigo áigee nohwiba' naháztaą l'é. ⁶ Bán benilzoolé da'ádjhgo bán alzaahi daahi'daą ni', áigé' Philppigé' Tróaszhi' ashdla'i nohwee daizkaą nohwił dah'o'olgo; áigee naháataągo gosts'idi nohwee daizkaą. ⁷ Godilzinií bijjii ínashood da'okąąhgo da'iyąągo dała'adzaaná' Paul iskaą dah- nádishdáh nziigo dá yił yádaakti'go t'é'ís'ah. ⁸ Dá'ík'ehyú dahnágost'aąyú dała'adzaa yuñe' ik'ah k'ó' łąągo daadilti' l'é. ⁹ Ákú nnee ánií nagháhi Éútikus holzéhi biká'got'íné daadent'ąągee dahsdaago iłhaazh: Paul dá yafti' nt'éégo nneehíi gódah ch'ínenlól, ái taagi ná- gost'aągé' l'é, áigé' daztsąągo nádaintjii l'é. ¹⁰ Áik'ehgo Paul gódah ch'ínyáago hayaa adzaago yi- nashchidná' gáníi, Doo hago nohwił ádaagot'ee da le'; t'ah hiñaa. ¹¹ Paul w'á'yúdag onádzaaná' bán yehesd- laadgo da'iy'á, áigé' yił it'ch'í' yánadaakti'go rízaad ogoyáá gost'jiddzihi', áigé' yich'á' dahnadiidzaa. ¹² Nnee ánií nagháhi gódah ch'ínenlól n'íi hiñago yił onákai, dážhó bił daagozh'ógo. ¹³ Paul dab'íłtsé tsina'eelíi si'ąąyú nkaigé' Ássosyú nohwił da'des'eel, ákú nkaigo Paul tsina'eelíi yiyi' dahndáah doleeł, daandzigo: Paul

dáni' ákú higháhgo ngonłchííhíí bighą. ¹⁴ Ássosgee nohwaa nyááná' tsina'eelíí yeh hiyáágo Mitylénéyú bił nohwit da'iz'eel. ¹⁵ Áígé' nohwit dahna'iz'eelgo iskaą hik'e Chíos ba'ashhahyú nohwit ch'ida'iz'eel; áígé' iskaą hik'e Sámosyú nohwit nada'iz'eel, áígé' Trogylliumgee détt'jh naháataą; iskaą hik'e Milétusyú nohwit nada'iz'eel. ¹⁶ Paul Asiahíí biyi' doo nzaad begodigháh dahíí bighą Éphesus bitis bił ch'ida'ieetgo ngon'áą: dábik'ehyúgo Péntecost-híí bijíí Jerúsalemyú dáhah hjkáhíí bighą. ¹⁷ Paul Milétusyú sidaago Éphesusyú ínashood yá-nazíni, Kú nólkáh, daabiłniigo o'í'fa'. ¹⁸ Ákú hikainá' gá-daayit'ni, Da'íłtsé Asiagee niyáágé' godezt'í'go dawahn hago'at'éégo nohwitahyú gonsh'jii n'íí bídaagonołsj, ¹⁹ Dá shaa goch'oba'go, łahgee shińáá túnálj'ina' Jews daanlíni shenadaago'aahíí bee shich'j' nagont'ogoo Bik'ehgo'ihí'nań bá na'isiid ni': ²⁰ Dawahá nohwá nzhooníí doo łá' t'ąązhj' ánsj dago baa nohwit nadaagoshni'go nohwit ch'í'nah ashłaa ni', dała'áná-daakt'j'iyú łá'íí daagotahyú, ²¹ Jews łá'íí Greeks daanlíni, Nohwinch'í' bich'á'zhj'go ádaałne'ná' Bik'ehgo'ihí'nań bich'j'go ádaałneh, łá'íí Jesus Christ nohweBik'ehń daa-hołdłąągo bada'olj'j, dishniigo baa bił nadaagoshni' n'íí ałdó' bídaagonołsj. ²² Áík'ehgo k'adíí Holy Spirit nashihłnaa'go Jerúsalemyú nádésdzá, ákú shidáhyú goz'ąą doleełíí doo bígonsj da: ²³ Ndihií ha'anshteeh łá'íí shiniigonłt'éé doleełíí shiba' goz'ąągo Holy Spirit shił nanágołnih, k'j' nagoznilyú nashaayú. ²⁴ Áíná' áí doo shił hago'at'éé da, shi'ihí'na'íí doo shił ilj'j da, shił gozh'ógo shinasdziid łashłé zhá hásht'j'j, łá'íí yati' Jesus nohweBik'ehń shaa yiné'íí Bik'ehgo'ihí'nań bił goch'oba'íí nłt'éégo baa na'goni'íí ąął baa nagoshni'go hasht'j'j. ²⁵ Nohwíí nohwitahyú Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgeeg begoz'aanií baa nagoshni'go nashaa n'íí doo nádaashołtséh dahíí bígonsj. ²⁶ Áík'ehgo díí j'j gá-daanołdshni, Doo da'đołts'ag daná', ch'a'one-soldeeyúgo doo hat'íí nashinołt'og da. ²⁷ Doo łá' t'ąązhj' ánsj dago Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ngon'áánií dawa baa nohwit nadaagosni'híí bighą. ²⁸ Ádaa daagonołdzaą, łá'íí ínashood dawa bá daagonołsąą, Bik'ehgo'ihí'nań daayokaąhgo ha'ánátséhíí dabií bidit yee yist'j'j'j' Bik'ehgo'ihí'nań bá da'đołné'; áí bińá-daadeł'j'j'go Holy Spirit ádaanołhwizlaa. ²⁹ Díí bígonsj, nohwich'á' dahdiyaahíí bikédé'go nnee ba'cho bégodzi-di ga'ádaat'éhi nohwitahyú híkáhgo ínashood ndi k'izé-daidihnił doleeł. ³⁰ Nohwíí nohwitahyú ndi nnee łá' yati' doo da'anii dahíí yee yádaakti' nkegoniigháh, ínashood daanlíni bich'á'zhj' yaa da'niigo, bíigo bikísk'eh dahikáh doleeł. ³¹ Áí bighą ádaa daagonołdzaą, t'łé' bi-igha łá'íí j'j' biigha dá godezt'í' nłt'éégo taagi łegodza-azh'j' shińáá túnálj'ina' dała'á nołt'j'j'go nohwit ch'í'gonsh'aah n'íí bínádaałni. ³² K'adíí, shik'í'iyú, Bik'ehgo'ihí'nań łá'íí biyati' biłgoch'oba'íí baa nohwinshnił, áí yati'íí daanołdzilgo ádaanołhwile', łá'íí Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíí bitahyú nohwíyée doleełíí nohwaa yiné'go yínel'ąą. ³³ Bésht'igaihií, óodo, dagohíí diyágé łá' daabiyééhíí doo ádá hásht'j'j' da.

³⁴ Nohwíí bídaagonołsj, dashíí ídee hinsh'naa ni', łá'íí bił nashkaihií dawahá bá ádaagonsj ni'. ³⁵ Díí k'ehgo na-da'otsiidgo doo daant'đzil dahíí bich'odaałniigo dábik'eh nohwit ch'í'nah ashłaa, łá'íí Jesus nohweBik'ehń gánj'j' n'íí bínádaałniigo nohwit ch'í'gonsh'aah ni', Dahadń hat'íí kaa yiné'yúgo áí doo dá baa gozh'ó da, áíná' dahadń hat'íí baa ch'iné'yúgo, áí zhá itisgo baa gozh'ó. ³⁶ Díí ąął yee yałti'ná' hilzhiizhgo dawa yił da'oskaąđ. ³⁷ Dawa daachagná' Paul yinádaazhchidgo daazts'os, ³⁸ Doo nádaashołtséh da, nihií bighą itisgo doo bił daagozh'ó da. Áígé' tsina'eelíí si'ąayú yił nakai l'ée.

21 Áígé' bich'á' nohwit da'iz'eelna' Cóos golzeezh'j' ts'igozdoh nohwit oda'iz'eel, iskaą hik'e Rhodes golzeezh'j', áígé' Pátara golzeezh'j': ² *Phenécia* tsina'eelíí dez'ili l'ąą baa nkaigo beh hiikaigo nohwit dahna'iz'eel. ³ Áígé' Cýprus golzeehíí nohwe'eshganzhińéégo hit'j'j' silj'ina' nohwit ch'ida'iz'eel Sýriazh'j', Tyreege nohwit nda'iz'eel: áígee tsina'eelíí yogheelíí nah'niłhíí bighą. ⁴ Ínashood baa nkaigo áígee gots'idi nohwee da'iz'kaą: áí Holy Spirit yádaabiłti'go Paul, Jerúsalemyú dońáh hela', daabiłniigo. ⁵ Gots'idihií ąął nohwee nyíńłk'ąńá' dahnádihiikai; ínashood dawa bíaad łá'íí bichągháshé biłgo k'j' goznilií bich'á'zhj' bił ch'ínkai: ákú tábaayú daahihłzhiizhna' da'osiikaąđ. ⁶ Bik'ehgo'ihí'nań nohwit daanlj'j' doleeł, daatiłn'niina' tsina'eelíí beh hiikainá' bíłhíí gowayú onákai. ⁷ Tyregé' Ptolemáiszh'j' nohwit da'iz'eel, áígee odlą' bee nohwik'í'iyú bił itch'j' yádaah-ilt'go dała'á j'j' bił naháataą. ⁸ Iskaą hik'e Paul bił nah-ikahíí *Caesaréazh'j'* nohwit onáda'iz'eel; áígee Philip, Jesus yá nagol'ni'i, gots'idi ha'niłi itah níłni; bigową yune' ohiikaigo bił naháataą. ⁹ Bitsi'ke doo ndaańee dahíí dí'j'j', áí Bik'ehgo'ihí'nań binkáayú yádaakti' l'ée. ¹⁰ Áígee naháataągo dá'anałh godeyaago Bik'ehgo'ihí'nań binkáayú yałti'i, Ágabus holzéhi, Judéagé' rýyáá. ¹¹ Nohwaa nyáágo Paul biziz náidnlaago dabií bikee łá'íí bigan łyist'ł'qóná' gánj'j'iid, Holy Spirit gánj'j', Jerúsalemgee Jews daanlíni nnee díí sis bíyééhíí díí k'ehgo łídaabiłt'ohgo doo Jews daanlj'j' dahíí yaa daabiłt'eeh doleeł. ¹² Díí da'disiits'ąąńá' nohwíí łá'íí nnee áígee daagolínií biłgo Paul, Jerúsalem yúdag dońáh hela', daabiłn'niigo nádaahohiikaąh. ¹³ Paul gánj'j'iid, Hat'íí bighą daałchago shij'j' nniigo ádaanołsj? Shií Jesus nohweBik'ehń bizhi'híí bighą Jerúsalemyú ha'anshteeh, łá'íí dastsaałhgo ndi shił dábik'eh. ¹⁴ Ch'éh ádaałn'ni hik'e gádaade'niid, Nohwe-Bik'ehń hát'í'nií bikísk'ehyú ágodońił. ¹⁵ Díí bikédé'go itch'j'j' da'siidlaago Jerúsalem yúdag ohiikai. ¹⁶ Ínashood łá' Caesaréagé' daagolíni bił ohiikai, áí *Mnáson*, Cýprusgé' gólíni, doo ániina' ínashood silíni, bigowayú bił nkai, án bił naháataą. ¹⁷ Áígé' Jerúsalemyú nkainá' odlą' bee nohwik'isyú baa nkaihií bighą nohwa'ahé-daanzj'j'. ¹⁸ Iskaą hik'e Paul bił ha'áhiikai James bich'j'j'; áígee ínashood yánazíni dała'adzaa. ¹⁹ Itch'j' yádaakti'ná' Paul binkáayú doo Jews daanlj'j' dahíí bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań hat'íí áyíłlaahíí dała'ágo itké' gon'ąągo yaa yił nadaagosni'. ²⁰ Díí daidezts'ąąńá', NohweBik'ehń

ízisgo at'éhi nlij, daañii, áigé' Paul gádaayitñiid, Isaa, nohwik'isn, Jews daanlíni bitahgé' ląągo doo náhólt-agyú da'osdlaąd; áí dawa Jews bich'í' begoz'aanii dážhó nł'téego yikisk'eh ádaat'ee: ²¹ Áíná' naat'ídaanzj, Jews daanlíni doo Jews daanlij dahíi bitahyú daagolínihíi, Moses nohwit ch'ídaagos'aanii yó'odaado'laago no-hwichagháshé doo *circumcise* ádaat'jii da, la'íi no-hwi'at'e' doo bikisk'eh ádaanołt'ee da, biłñiigo bił ch'ídaagon'áah, nídaagotsjíd. ²² Hago'at'éégoshą' ádaahii'ne? Nnee ląągo dała'aņe' doleeł: kú nyaahíi yaat'ídaanzijh go'jii. ²³ Áí bighą ádaaniłñiuhíi k'ehgo áņņe': nohwitahyú nnee dji'í godntsiníi yich'í' hadaagodile'go ndaagoz'ąą lę'e; ²⁴ Ni ałdó' godintsjgo bił iłch'í'da'doldle'go bił nkáhgo ákú bá nadahíñił, bit-sits'in lągaigo daiłshéhíi bighą: díi bee nnee dawa bich'í' bígózj doleeł, naat'ídaanzj n'íi doo da'aņii da, ndi begoz'aanii bikisk'eh ánt'éé. ²⁵ Áíná' doo Jews daanlij dahíi da'osdlaądíi bich'í' naltsoos ádaasiidlaa gádaan'niigo, Ágádaat'eehíi doo be'ádaanołt'ee da nzhq, áíná' be-da'okąahíi nastseedgo nadn'ái yaa hi'ñiłíi, la'íi dił, la'íi dawahá bize'da'ist'ooníi doo daalsąą da, doo nant'í' nach'ikai da ałdó'. ²⁶ Áík'ehgo Paul nnee dji'íhíi yit okai-go iskaą hik'e godntsjo yit iłch'í'áda'desdlaaná' da'ch'okąąh goz'ąą yuņe' yit okai, godntsjo iłch'í'ádaach'idle' ąął bengowáhíi bebigozjijhíi bighą, la'íi dała'á ntjigo dahat'íhíta Bik'ehgo'ihí'nań bá baa hi'né'híi ałdó' bebigozjijhíi bighą. ²⁷ Gosts'idiskaanił k'azhą ąął bengowáhná' Jews Asiagé' daagolíníi da'ch'okąąh goz'ąą yuņe' Paul daayitłsaąná' nnee dawa yit daagoshkishgo Paul yit ndaazdeelgo, ²⁸ Nádaadil-ghaazhná' gádaanñiid, Israel hat'íi daanołni, no-hwich'odaañii: Díñ nneehń nnee dahot'éhé yit ch'ígó'aah ánágoldoh, Israel hat'íi la'íi begoz'aanii la'íi díi goz'aanii bich'ą'yúgo ádaanołt'ee, daayitñiigo: dayúwehyú Greeks daanlíni ałdó' da'ch'okąąh goz'ąą yuņe' yit okaigo díi godiyjhggo goz'aanii daayitłhčqod. ²⁹ (Dab'itłséná' kjh gozñilyú Tróphimus, Éphesusgé' gólíni, yit na'aashgo daabo'jii ni'go, án Paul da'ch'okąąh goz'ąą yuņe' yit o'áázh daanzjii ni'.) ³⁰ Kjh gozñilgee nnee daagolíni dawa godikish nagodiidzaa ni', áigé' iłch'í' nádnkjigo dała'adzaa ni': áigé' Paul yit ndaazdeelgo da'ch'okąąh goz'ąągé' ch'ídaabist'e'ná' ch'íná'itłhíi dagoshch'í' daada'deztaą ni'. ³¹ Daabizithee nkegonyaaná' siláada binant'a' Jerúsaleem dahot'éhé godikish gozłjigo yaat'ínzi: ³² Áík'ehgo dagoshch'í' siláada la'íi binadaant'a' biłgo nnee dała'adzaahíi yich'í' gó-dah ch'ínkji: áí nnee daayitłsaąná' Paul nyída'iz-haal n'íi dákehégo ádaisjíd. ³³ Áigé' siláada binant'a'ii Paul yaa nyáago biłtsoodgo, Bésh hishbizhíi naki bee fíbi'dolt'óh, nii; áigé', Hadń át'jii, hat'íi hago áyíllaa? ni-igo yiká na'óđitkid. ³⁴ Nnee dała'at'ééhíi la' kogo ádaañi-iná' la'íi lahgo ádaañii: áík'ehgo godńch'aadhíi bighą ch'éh yigołsijhggo at'jigo, Siláada siñilyú bił dołkáh, nñi-id. ³⁵ Gódah ch'í'itiinzhí' nyáána' nnee ląągo dała'at'ééhíi hadaashkeehíi bighą siláada dahdaabintjii. ³⁶ Nnee dała'at'ééhíi daadilwoshgo biké' náseet, Daa-

zołhee, daañiigo. ³⁷ Paul k'ad siláada siñil yuņe' yit ha'akáhná' siláada binant'a'ii gáyitñii, Nich'í' hasdziih née? Siláada binant'a'ii gáníi, Greek biyati' bee yáñti' née? ³⁸ Ni Egyptgé' nnee híłni née, da'itk'éhená' nnee godikishgo dji'dn doo náhóltagyú nada'itseedíi da'igo-zlijyú oyñil n'íi ni née? ³⁹ Paul gáníi, Shíi Jew nshłj, *Cilicia* biyí' ízisgo kjh gozñilíi Tárus golzeegé' gonshłni: nánoshkaąh, ch'ík'eh nnee bich'í' hasdziih. ⁴⁰ Siláada binant'a', Ch'ík'eh hadziih, yitñiidná' Paul gódah ch'í'iti-ingé' dahsizjgo nnee dała'at'ééhíi yich'í' na'ígizh. Doo hat'íi náhists'ąą daná' Hebrew biyati' bee yich'í' yakti' nkegonyaa.

22 Nnee daanołni, shik'íiyú, la'íi nibáyán daanołni, nohwińaál ádá hasdziihíi ídaayesołts'ąą. ² (Hebrew biyati'íi yee hadziigo da'dezts'ąąná' dayúwehégo doo hat'íi náhists'ąą da: Paul gánñiid,) ³ Shíi Jew nshłj, *Cilicia* biyí' kjh gozñilíi Tárus golzeegee gosiljii, ndi dzaągee díi kjh gozñilgee shi'dihilna', begoz'aanii daanołhwiata yikisk'eh ádaat'ee n'íi Gamáiel holzéhi shił ch'ígon'ąą, nohwíi ádaanołt'eehíi k'ehgo nłdzilgo Bik'ehgo'ihí'nań bá sízjii ni'. ⁴ Nnee la'íi isdzáné Jesus yikisk'eh daayikahíi tídaasht'ó'go ha'áná'ılka'á yuņe' odaahiskaad ni', biniigonłt'éégo ádaansj, dak'azhą hishhaągo. ⁵ Díi ánat'jidi okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni la'íi nnee yándaaltihíi shídaagołs: áí bik'isyú daanlíni, Damáscusyú daagolínihíi, bá naltsoos shaa daizñil, áík'ehgo ákú níyáá, Jesus yikisk'eh daayikahíi áigee daagolíníi tídaasht'ó'go Jerúsalemyú bił nshkáh, biniidaagodilne' doleełhíi bighą. ⁶ Damáscusyú dak'azhą nsháhgo ha'iz'ąąyú shj, dahjko yaaká'gé' shich'í' nke'idindláád. ⁷ Áigee hayaa nago'ná' yati' gáshilñiigo idisiits'ąą, Saul, Saul, hat'íi ląą bighą shini-igonłt'éégo áshińtsj? ⁸ Áík'ehgo gádéñiid, Hadń ánt'jii, shiNant'a'? Gánáshildo'ñiid, Shiniigonłt'éégo áshińtsini-híi shíi ást'jii, Jesus, Názařthgé' gonshłni. ⁹ Bił hishkaahíi ałdó' nke'idindláádi daayitłsaą ndi izhii shich'í' yałt'íi doo daidezts'ąą da. ¹⁰ Áík'ehgo gádéñiid, Hago ląą áshne', sheBik'ehń? Jesus gáshilñiid, Ná-ndáhgo Damáscusyú řñáh; ákú hat'íi ánléhíi ąął baa nił na'goni' ndi at'éé. ¹¹ Dážhó lągaigo nke'idindláádhi bighą doo gosh'jii da siljigo bił hishkaahíi Damáscusyú odaashizłqz. ¹² Ła' nnee Ananías holzéhi, begoz'aanii yikisk'eh nlijgo Bik'ehgo'ihí'nań yidntłsini, Jews áigee daagolíníi dawa nłt'éégo baa yádaakt'i, ¹³ Áń shaa nyáago shit'ahgee hizj'go gáshilñiid, Shik'isn Saul, go'jii nándleeh. Áík'ehgo dagoshch'í' gosh'jii násisdljigo Ananías yitłsaą. ¹⁴ Gánáshildo'ñiid, Bik'ehgo'ihí'nań, no-hwiata n'íi daayokąąhń, hat'íini bígonsj doleełgo han-itjii, Nłt'éégo Anát'jii hłtséhgo, la'íi bizhiihíi dints'łhggo. ¹⁵ Hat'íi híłni la'íi hat'íi dints'agíi nnee dawa án bá baa bił nagolń' doleeł. ¹⁶ Áík'ehgo hat'íi biba' síndaa? Ná-ndáhgo nohweBik'ehń bizhi' bee bich'í' áņñiigo baptize áni'dolñéh, áík'ehgo ninčq'íi yó'eeł. ¹⁷ Jerúsalemyú nánsdzaaná' da'ch'okąąh goz'ąą yuņe' oshkaąh nt'éégo shił ch'í'nah ágolzaago, ¹⁸ Gáshilñiigo hiltłsaą, Dahale, Jerúsalemgé' dagoshch'í' ch'í'ńáh: shaa bił

nadaagoln'íí doo hádaat'ijj da doleethíí bigha.
 19 Áík'ehgo gádēniid, SheBik'ehń, Jews ha'ánátséh nagoz'aq dahot'éhé daanodlaaní ha'ánáilka'a baa hiníl, la'íí nbída'nithaał n'íí dabíí yídaagołsj: 20 Ła'íí Stephen, ná nagoln'íí nlíni, bidíł idezjoolná' bit'ahge' síz'ijjgo shíł dábik'eh n'í, hayíí daabizis-hiinihíí iká' daabi'íhíí bá biñádesh'íí n'í. 21 Áíge' gánashíłdo'niid, Dahngháh: nza-adyú doo Jews daanlij dahíí bich'ij' nideł'a'. 22 Nnee dała'adzaahíí bídaayéstsaq l'é'e, ndi díí yee ánniindná' nádaadidilghaazhgo gádaanñiid, Yúwehyú, daazołthee: nnee ga'at'éhíhíí n'ígosdzán biká' doo hínaa bik'eh da. 23 Nádaadidilghaazhgo iká' daabi'íhíí dahnada'ah, la'íí łeezh hadag daiki', 24 Áík'ehgo siláada binant'a' da'tiséyú sitíni, Siláada siñilyú bił nołkáh, biłnñiid, la'íí habída'ołhaałgo nahódaadołkid, hat'íí bigha baa daadilwoshíí bígonoz'ijh. 25 Áiná' fídaabist'łqoná' Paul siláada dała'á gonenadín binant'a'i bit'ahgee siziinií gáyilñiid, Nnee Roman nlíni doo baa yá'it'íí hab'íłhaałgo ná goz'aq née? 26 Siláada binant'a'i díí yidezts'aqaná' siláada binant'a' da'tiséyú sitíni yich'ij' oyáago gáyilñii, Hago áñne'go lárń? díń nneehń Roman nlíni laq. 27 Áík'ehgo siláada binant'a'íí Paul yaa nyáago gáyilñii, Shił nagoln'ij', ya' Roman ríłł née? Paul gáníí, Ha'aa. 28 Siláada binant'a'i gánádo'niid, Roman nshłinií łqágo bigha nahanłhi at'éé. Paul gáníí, Shíí dá Roman nshłijjgo gosilíni ánsht'ee. 29 Áík'ehgo k'ad nabídaadiłkid n'íí bich'q' nádnkijj: la'íí siláada binant'a'i ałdó', Paul fłhist'ooníí, Roman nlijgo yígots'ijdhíí bigha tsídolyiz. 30 Iskaq hik'e siláada binant'a'i hat'íí bigha Jews daanlíni baa dahdaagoz'aanií da'anii yígots'ijh hat'íígo, k'ena'b'ahná' okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi la'íí yándaaltihí, Dała' ałneh, daayilñiid, áík'ehgo Paul yil gódah ch'í'áazhgo yándaaltihíí biyahzh'ij' yil nn'áazh.

23 Paul yándaaltihíí da'as'ah yineł'jdná' gáníí, Nnee daanołni, shik'isyú, díí j'ijzh'ij' ngont'igo Bik'ehgo'ih'i'nań shineł'ijjgo nłt'éégo ánasht'ijł bígonsijgo hinshnaa. 2 Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Ananías holzéhi, bit'ahgee naziinií, Bizadaałts'ij, daayilñii. 3 Áík'ehgo Paul gábilñii, Dá'íká'gee zhá łigaigo ánálza-ahi nlíni, Bik'ehgo'ih'i'nań nił hayaa nałts'ij go'ijj: be-gozaanií bee shaa yáñłti'go dahs'índaa née, áiná' be-gozaanií doo bikisk'eh ánt'éé dago nik'ehgo shi'dolts'ij? 4 Bit'ahgee naziinií gádaabiłñii, Bik'ehgo'ih'i'nań bi'okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni nchq'go baa yáñłti' née? 5 Paul gánádo'niid, Shik'isyú, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni nlij łqáhíí doo bígonsij da n'í: nohwíí no-hwiłat'íí binant'a' doo nchq'go baa yádaałti' da le', ni-igo bek'e'eshchijj. 6 Nnee la' Sádducees daanlijgo la'íí Phárisees daanlijgo Paul yígols'jdná', yándaaltihíí yich'ij' gáníí, Nnee daanołni, shik'isyú, shíí Phárisee nshłijj, Phárisee nlíni biye' nshłijj: nanezna'íí naadiikáh hoshdłaqahíí bigha shaa yá'it'í. 7 Díí ánniindná' Phárisees daanliinií la'íí Sádducees daanliinií łahada'dit'áh nkegonyaa: áík'ehgo nnee dała'at'ééhíí nakiyú iłk'ékai. 8 Sádducees, Nanezna'íí doo naadiikáh da, Bik'ehgo'ih'i'nań binal'a'á yaaká'gé'hi dagohíí spirit ta

doo la' gol'ijj da, daanii: áiná' Phárisees daanliinihíí, Ái gól'ijj, daanii. 9 Áík'ehgo nawode hagołdog: begoz'aanií ye'ik'eda'atłchíni Phárisees yil daagot'iinií daahiz'ijgo gá-daanii, Díń nneehń doo hat'íí nchq'íí ye'adzaa dago bí-daagosiilzjid: spirit dagohíí Bik'ehgo'ih'i'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bich'ij' yałti' l'é'eyúgo, doo Bik'ehgo'ih'i'nań bich'ij' nadaagonłkaad da ndizhq. 10 Łahada'dit'áh n'íí hagowáh nkegonyaaná' siláada binant'a' Paul dánko iłk'idaach'idzjis he'at'éé nzjgo, siláada, Ákú dołkáhgo baa hadaanołteehgo nołjahyú bił nádołkáh, daayilñii. 11 Iskaq ł'é' hik'e Jesus Paul bit'ahgee sizijná' gáníí, Paul, bidag ánt'éé: Jerúsalemyú shaa nagosíñi'íhí k'ehgo Romeyú ałdó' shá nagoln'ij' doleł. 12 Jij gozlijná' Jews daanliinií la' ndaagoshchijjgo, Paul daayizes-hijzh'ij' doo da'iyáago, doo da'idłaqago ádándaagost'aq. 13 Ndaagoshchiinií dizdin bitisyú hilt'ee l'é'e. 14 Okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi la'íí Jews yánazíni yich'ij' okaigo gádaayilñii, Nłdzilgo ádándaagosiit'aq, Paul daazeld'ijzh'ij' doo da'iidaaq dago. 15 Áík'ehgo nohwíí la'íí yándaaltihíí biłgo siláada binant'a'i bich'ij' ch'ijñii daadoł'aah nohwaa yil nołkáhgo, dayúweh na'ídaadołkid k'a'at'éégo: nohwíí ałk'íná' biba' naháataq, daazildeego dénohwit'ah dahiyaago. 16 Paul daazilheego yiba' naháztaanií Paul bilah bizhaazhé yaat'ínzj'j' Paul siláada siñilyú yich'ij' oyáago yil nagosñij'. 17 Áík'ehgo Paul siláada dała'á gonenadín binant'a' la' yushdé' yilñiigo gáyilñii, Díń nnee ánií naghahń siláada binant'a' da'tiséyú sitíni bich'ij' bił n'áash: yil nagoln'ij' hat'ííhíí bigha. 18 Siláada binant'a' yaa yil n'aazhná' gáníí, Paul, ha'ásitíni yushdé' shiłnñiido, Díń nnee ánií naghahń hat'íí shj nłdishñii niłñiigo bich'ij' bił n'áash, shiłñii. 19 Áík'ehgo siláada binant'a' dasahn nabídiłkid yune' obiiłq'qz, Hat'íí baa shił nagoln'ijgo lárń? biłñii. 20 Paul bidá'áhń gáníí, Jews daanlíni iskaq nnee yándaaltihíí bich'ij' Paul bił n'aash daanilñii, daanijgo ndaagoshchijj, nłt'éégo baa na'ódikidíí k'a'at'éégo. 21 Áiná' baa godeno'áah hela': nnee dizdin bitisyú hilt'éégo daazilheego yiba' naháztaq, Paul daizes-hijzh'ij' doo da'iyáago, doo da'idłaqago nłdzilgo ádándaagost'aq: áík'ehgo, Ha'aa, niñihíí yiba' naháztaq. 22 Áík'ehgo siláada binant'a' nnee ánií naghahń, Shił nagosíñi'í hadń bił nagoln'ij' hela', yilñiindná', Nádnáh, yilñiido. 23 Áíge' siláada dała'á gonenadín binant'a' naki yushdé' yilñiido gáyilñii, Siláada naki gonenadín, la'íí łijj bee siláada daanliinií gosts'idin, la'íí siláada bésh yee nadaagonłkaadií naki gonenadín dagoshch'ij' Caesaréayú dahnádiłtséhgo áłłéh, ł'é'go ngost'ái bik'ehekéézgo; 24 Paul ałdó' łijj hilt'éhíí bá iłch'ij'hołéh, áík'ehgo Félix, nant'ánchań, baa bił nołkáh. 25 Díí k'ehgo áñijgo Félix yich'ij' k'e'eshchijj: 26 Shíí Cláudius Lysias nshłini Félix nant'ánchań, íziso ánt'éhi, Gozhq'q, niłdishñiigo nich'ij' k'e'eshchiih. 27 Díń nneehń Jews daanlíni la' daabiłtsodgo nabizilhe nłt'éégo Roman nnee nlij łqáhíí bígos'ijjgo siláada kú bił nshkaigo bich'q' ndaadihiiltijj. 28 Hat'íí bee baa dah-gost'aanií bígonsij hasht'ijjgo bá yándaaltihíí baa bił

ni'áázh. ²⁹ Dabíí yenahas'aaníí bik'izhi' baa dahgost'aa lą́ągo bígosiłsijd, ndi ha'ásitiinií dagohíí da'itsaahíí doo ła' bee bąngot'aa da. ³⁰ Díń nęeehń zideego yaa ndaagoshchiinií baa shił nagosni'ńá' dagoshch'i' nich'i' o'ła', hayíí baa dahdaagoz'aanií nińáál baa nadaagodolnii biłdishniigo bąndaagosii'ąą. Da'ái zhą nich'i' k'e'shiłch'ii. ³¹ Áik'ehgo siláada ádaabiłdo'niidhí k'ehgo t'ėyú Antipatrisyú Paul yił okai. ³² Iskaą hik'e siláadahíí sińilyú nákaína' ılıí bee siláada daanliinií Paul yúweh yił okai: ³³ Ái *Caesaréayú* hikainá' nant'ánchań naltsoos yaa daistsooz, Paul atdó' yaa yił hikai. ³⁴ Naltsoosíi yozhi'ńá', Ni' hat'íi golzėhi biyi' gonlını, niigo Paul nayidıłkid. *Cilıciage'* gólııgo yıgotsjdná', ³⁵ Gáyılıńii, Naa dahdaagoz'aanií hikaigo naa yashti' ndi at'ée. Hérod yánáltih goz'ąąge Paul siláada bińáadaadéz'ijgo ngon'ąą.

24 Áıgė' ashdla'iskaanií bikédėgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitini, Ananiás holzėhi, ła'íi Jews yá-nazini biłgo hayaayú hikai, nęee, Tertúllus holzėhi, bá yadaakti'go yił hikai, ń Paul bee baa dahgost'aanií nant'ánchań yaa yił nagolni' doleetgo. ² Paul yiká ńniidnń́ Tertúllus baa dahgo'aa nkegonyaa gńiigo, Nighą nohwini' iłch'i'gont'ée, ła'íi nohwitahyú nch'ı' n'ii nnt'ėego ńńndlaa, ³ Ái dawahn ła'íi dahayú ba'ahėdaandzi, Félix, izisgo ńńt'ėhi. ⁴ Niłgoch'oba'go ayąhągo nich'i' hasdziihíi idınłts'ąągo ńńoshkąąh. ⁵ Díń nęeehń baa nagont'ogíi nliigo bídaagosiłzjid, Jews daanłini ni' dahot'ėhė biká' daagolłnií yił daagołkizh, ła'íi Nazarėnes daanlıi zhińėego yásizini bídaagosiłzjid: ⁶ Da'ch'okąąh goz'ąą yuńe' gołch'ı' nnt'ėego bił ndaasiideel: nohwíi benagosii'laanií bee baa yadaasiłti' doleel ni'. ⁷ Ndi Lysias, siláada binant'a'ń, nohwaa nyáago hagoshkėhėgo nohwilák'ė hayidziłz ni'. ⁸ Baa dahdaagoz'aanií naa hikąhgo, niigo ngon'ąą: dá ni nahidńłkidgo hat'íi bighą baa dahdaagosiit'aanií dawa bígontsjił doleel. ⁹ Jews daanłini atdó' díi ńńiıhíi da'ńnií ńńi daanńi. ¹⁰ Nant'ánchań nab'i'igizhnń́ Paul yakti' nkegonyaa gńiigo, Doo alč'ıdn łegodzaa dago díi hat'ıiıi bá yánáltihíi ńliigo bígonsiłhíi bighą shił gozh'ı'go ninadzahgee ádá hasdziih: ¹¹ Díi bígónłsjił, nakits'adah iskaąńá' Jerúsaleme yúdag oshkąąhyú nıyáá ni'. ¹² Áıgee da'ch'okąąh goz'ąą yuńe', ła'íi Jews ha'ńńásėh goz'ąą yuńe', ła'íi kih gozńilyú ła' bił ła-ha'disht'ąhgo doo hadń sho'ji da ni', ła'íi nęee bił daagodikishgo doo hadń sho'ji da ni': ¹³ Shaa dahgoz'aanií daazhógo ágolzėhi. ¹⁴ ńńá' díi nich'i' ádá nagosni', Jesus bikisk'eh da'ch'okahíi, okąąh bee sahn-go na'ádi'ńiıi daabiłd'i'ńiıhíi, ái itah nsh'j, bich'ą'gė nęee síliinií Bik'ehgo'ihi'ńńań daayokąąh lėe n'ii hoshkąąh, begoz'aanií bee nohwá ngot'ąą n'ii ła'íi Bik'ehgo'ihi'ńńań binkáayú na'iziidi n'ii beke'eshchiinií dawa hoshdlaą: ¹⁵ Nnt'ėego ádaat'eehíi ła'íi doo dábiłk'ehyú ádaat'ee dahíi nanezná'gė' naadiikáh doleelíi ái nęee yiká daadéz'ijhíi shíi atdó' Bik'ehgo'ihi'ńńań binkáayú biká dės'ıi. ¹⁶ Áıgė' dawahn Bik'ehgo'ihi'ńńań ła'íi nęee atdó' daashineł'ijgo nnt'ėego

ńńasht'ijłgo bígonsj doleelıi bighą nłdzilgo nabik'ı'si-id. ¹⁷ Da'kwíi łegodzaahíi bikédėgo tėdaat'iyėhiı hat'ıhı-ta baa daanshnėgo, ła'íi Bik'ehgo'ihi'ńńań hoshkąąhgo hat'ıhıta baa nshnėgo bił ní't'ıi bich'i' ńńsdzaa. ¹⁸ Díi bee ńńasht'ijłńá' da'ch'okąąh goz'ąą yuńe' godńsigo iłch'i' áde'dinshdlaago, doo shıńayú nęee łaągo dała'adzaa da, doo godnč'áad dago Jews daanłini ła' Asiagė' daagolłniı shaa hikai ni'. ¹⁹ Ái hat'ıhıta bee shaa dahdaago'aayúgo nińáál shaa dahdaago'aago kú hikąhgo dábiłk'eh. ²⁰ Dagohíi yńdaalťihíi shaa yadaakti' n'ńá' hago'at'ėego nch'ı'go ńńat'jdiı shıdaagołsjidıi, nęee kú nich'i' hikaihíi yaa nadaagolni'go dábiłk'eh, ²¹ Díi dała'á zhą doo bił dábiłk'eh da ni', bitahyú síziıgo nádidishghaazhgo gádėniid n'ńá', Nanezná'ıi naadiikáhıi hoshdlaąhıi bighą díi jji nohwinaál shaa yá'iti'. ²² Ái Félix yidezts'ąąńá', Jesus bikisk'eh da'ch'okahíi nnt'ėego yıgotsjiłhíi bighą gńiı, Dėt'ıhėgo Lysias, siláada binant'a'ıi, kú nyáago bá ngonsh'aa ndi at'ée. ²³ Áıgė' siláada goneadın binant'a'ıi gáyılıńii, Paul bińadıń'jii, ndi łahgee dabíi hat'ıyú naghaa le', ła'íi bit'ekė baa nákań nnizhı'og, hat'ıhıta yıdn nliiniı baa nádainėgo nnizhı'og. ²⁴ Da'kwíi iskaanií bikédėgo Félix b'ıaad Drusılla, Jew nłini, yił n'áázhgo Paul yiká o'ıı'la', áik'ehgo Christ ch'odlaąhıi yaa yakti'go daidezts'ąą. ²⁵ Dábiłk'ehyú ńńách'ot'ijłıi, ła'íi ádaagoch'ıdzaaniı, ła'íi yuńáasyú kaa yá'iti'ıi yaa yakti'go Félix ditıdgo tsıdolyizgo gńiı, Dák'ad yúwehyú dahńńáh, dahagee dábiłk'ehge nıká ńńədəshne' ndi at'ée. ²⁶ Ndi yiká oná'ıı'aa nnt'ėego iłch'i' yakti', Paul ch'ınanshteehíi bighą zhaali shaa yiné' shj nzi lėe. ²⁷ Naki łegodzaahıi ch'ıgoyáána' Félix nant'ánchań n'ıige Pórcius Féstus nant'ánchań silji; áik'ehgo Félix Jews daanłini bił dádaabiłk'ehyú ashne' nzigo Paul dáha'ásitj nnt'ėenń́ óyáá.

25 Féstus ni' yńnant'aa doleelıi biyi' nyáána' taagiskaaniı bikédėgo *Caesarėge'* Jerúsaleme yúdag oyáá. ² Okąąh yedaabiłk'ehi da'tiséyú sitini ła'íi Jews daanłini ádn nazinihíi Paul bee dahdaagost'aanií Féstus yaa yił nadaagolni'ńá nádaayokąąh, ³ Paul Jerúsalemyú dol'áá, daabiłńniid, higaatgo daayiz-ılheego ndaagoshchijńá'. ⁴ ńńá' Féstus gńniid, Paul, Caesarėayú t'ah b'dotą ni', shıi dák'adėgo ákú nádėsdzá. ⁵ Áik'ehgo nohwitahyú nohwá nadaant'aahıi bił nádóshkáh, áıgee nęeehń nch'ı'go adzaayúgo ch'ık'eh baa nadaagolni'. ⁶ Féstus itah sidaago gonean bitisyú iskaą, áıgė' Caesarėayú onádzaa; ákú iskaą hik'e yánáltihíi dahnńndaahgee dahnezdaago, Paul yushdė' bił nołkáh, nniid. ⁷ Ákú nyáána' Jews Jerúsalemgė' hikaihíi bińayú nadaazji, daazhógo ágolzeego, Doo alč'ıdn dęnch'ı'og adzaa da, daabiłniigo baa dahdaagoz'ąą. ⁸ Paul ádá hadzii gńiigo, Jews yena-gos'aaniı, dagohíi da'ch'okąąh goz'aaniı, dagohíi *Caesar* ndi doo hago ashłaa da. ⁹ ńńá' Féstus, Jews daanłini bił dádaabiłk'ehyú áshnėh nzigo Paul gáyılıńii, Ya' Jerúsaleme yúdag nńhągo ákú shıńáál naa dahgoz'aaniı bighą naa yá'iti' hńnt'jii nėe? ¹⁰ Paul gńiı, Caesar bá yánáltihíi bídąhgee síziı, dááıgee shaa yá'iti'go

dábik'eh: Jews daanlíni doo dénchq'go ánásh't'jít dahíí n't'éégo bígon'ts'j. ¹¹ Nchq'go ánásh't'jít l'éeyúgo hat'íí bighq dastsaa'go ásdzaayúgo dastsaa'íí doo bich'á' ch'a'oshgheed at'éé da; bighq shaa yá'it'íí doo hat'íí dayúgo, doo had'n Jews daanlíni yaa shaa dino'aa at'éé da. Caesar shaa ya'ti'go hasht'íí. ¹² Áík'ehgo Féstus, yit nant'án daanliiníí it'ch'í' yádaakti'ná' Paul gáyit'ni, Caesar naa ya'ti' hánt'j, áík'ehgo áh bich'í' n'gháh dolee't. ¹³ Da'kwíí iskaaníí ch'ígóyááná' Agríppa, ízisgo nant'án nílini, lá'íí Berníce bitgo Féstus, kozh'í' nant'án silijhíí bighq, Caesaréayú yaa n'áázh. ¹⁴ Ákú sikeego t'áq'go be-daizkaqaná' Féstus Agríppa Paul yaa yit nagosni' gáníígo, N'nee lá' dá ha'ásitij nt'ééná' Félix onádzaa ni': ¹⁵ Jerúsalemyú sídááná' Jews b'okq'ah yebik'ehi itisyú nadaandeehi lá'íí Jews yánazíni, áí n'neeh'n yaa shi't nadaagosni', Bá ngonon'aah, daaniigo. ¹⁶ Gádaabit'déni-id, N'nee baa dahgost'aanií hayíí baa dahdaagoz'aanií doo baa yádaakti'égo, lá'íí baa dahgost'aq'ahíí bighq dá doo ádá hadziíhé yó'olt'e'go Romans daanliiníí doo áík'ehgo daagoz'aq' da. ¹⁷ Áík'ehgo baa dahdaagoz'aanií kú hikainá' doo nt'ah nsjgo da, iskaq hik'e yánáltihíí dahnándaahgee dahnídáágo, Yushdé' n'neeh'n bit no'káh, déniid. ¹⁸ Baa dahdaagoz'aanií daahiz'í'ná' nchq'go ánágot'jít'íí bee baa dahdaago'aa sh'j niiz'j, ndi doo hwaá da: ¹⁹ Dabíí daabi'okq'ahíí yaa t'ahada'dit'áh lá'íí n'nee lá' Jesus holzéhi daztsaq' n'íí Paul yaa nagoln'i'yúgo, T'ah hiq'aa, nihiíí átdó' yaa t'ahada'dit'áh. ²⁰ Díí k'a'at'éehíí hago'at'éégo baa yashti' shijhíí doo bí-gonsj dago, Jerúsalemyú n'gháh hánt'j n'ee, ákú naa yá'it'ííyú? bit'déniid. ²¹ Áiná' Paul gáshit'niid, Augústus, nant'án da'tiséyú sitíni zhq' shaa ya'ti'go hasht'íí, áík'ehgo Caesar bich'í' o'á'zh'í' biq'ádaade'j, daabit'déni-idgo bá ndaagosii'áq. ²² Agríppa Féstus gáyit'ni, N'neeh'n dabíí ya'ti'go dists'íh hásh't'j. Féstus gáníí, Iskaq'go nts'íh ndi at'éé. ²³ Iskaq' hik'e Agríppa lá'íí Berníce bitgo baa da'oln'íígo n'áázh, silááda yánadaant'aahíí lá'íí kjh goznilgee n'nee itisyú nadaandeehíí bitgo da'á'ánách'it'ííh goz'aq' yun'e' yit onatsáq, áigé' Féstus bik'ehgo Paul yit ha'ákai. ²⁴ Féstus gáníí, Agríppa, ízisgo nant'án nílini, lá'íí kú neheskaihíí daanohwigha, díh n'neeh'n daa'j'j ako, dzaq'gee Jews daagolíníí dawa lá'íí Jerúsalemyú daagolíníí átdó' daadilwoshgo gá-daashit'ni, Díh n'neeh'n doo hiq'aa bik'eh da. ²⁵ Áiná' bighq da'itsaahíí doo lá' yee adzaa da laq'go bígosíts'j, lá'íí dabíí gáshit'niid, Augústus, nant'án da'tiséyú sitíni shaa ya'ti'go hasht'íí, áík'ehgo ákú bich'í' dish'aago ngoní'áq. ²⁶ Áiná' shinant'a' bich'í' doo hat'íí baa bek'e'eshchii da. Áí bighq nohwaa bit ní'áázh, ni zhq' Agríppa, ízisgo nant'án nílini, naa bit ní'áázh, áík'ehgo nahídaadelkidíí bikédé'go shinant'a' hat'íh'íta baa bich'í' k'e'eshchii dolee't. ²⁷ Ha'ásitiiníí hat'íí bee baa dah-gost'aanií doo bígoziné dago de'á'go doo shi't bik'eh da, shíí.

26 Agríppa Paul gáyit'ni, Ádá hadziíhgo naa godet'aq. Áík'ehgo Paul na'ígizhná' ádá hadzii, gáníígo: ² Agríppa, ízisgo nant'án nílini, Jews daanliiníí

yee shaa dahdaagoz'aanií dawa díí jji niq'áát bee ádá hasdziihíí baa shi't gozhq'q: ³ Jews daanlíni b'at'e' lá'íí t'ahada'dit'áhíí n't'éégo bígon'ts'jhií bighq: n't'éégo shíyínt's'aq, nánoshkaq'ah. ⁴ Jerúsalemgee bit nit'íí daagolíníí bitahyú ishkiin nsh'j ni', áigé' yushdé' godezt'í'go hago'at'éégo hinsh'naahíí Jews daanlíni dawa yádaago'ts'j. ⁵ Doo áníí shídaago'ts'j da ni', shá hadaadziíh hádaat'j'iyúgo, Phárisee n'ljigo, Phárisees daandliiníí nohwí'okq'ah itisgo daidnt'sinií yikisk'eh hiq'aa ni', daashit'ni dolee't ni'. ⁶ Daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ih'i'na' bándaaagoz'aq' n'íí hoshdlaq'ahíí bighq shaa yá'it'í'go kú síz'j: ⁷ Díí Bik'ehgo'ih'i'na' ngon'áánií begoln'e'go nohwíí nakits'ádahyú hahiit'íí dájjj biigha dát'f'e' biigha n'dzilgo Bik'ehgo'ih'i'na' daahohiikaq'ah. Díí oshdlaanií Jews daanlíni shaa dahdaagoz'aq', Agríppa, ízisgo nant'án nílini. ⁸ Bik'ehgo'ih'i'na' nanezna'íí naadaayih'il'nahíí hat'íí bighq doo daahol'dlaq' hádaakt'j' da? ⁹ Jesus, Náza'rethg'e' gólíni, bizhi' bich'á'zh'í'go dashíí ánásh't'jítgo dábik'eh nsj ni'. ¹⁰ Áík'ehgo Jerúsalemyú ágásdzaa: okq'ah yedaabik'ehi yánadaant'aahíí bik'ehgo Jesus daayokq'ahíí t'áq'go ha'áhálkaad ni'; lá'íí natseedgo bándaaagot'a'íí, Ha'aa, dish'niigo bá da'isoh ni'. ¹¹ Jews ha'ánáséséh nagoz'aq' yun'e' t'ahgee biniidaagodinsj ni', Jesus nchq'go yaa yádaakti'go ádaash'te' ni'; lá'íí dázhq' bik'edaadinsh'niigo doo Jews daanliij dahíí bik'j'h nagoz'nilyú ndi biniidaagodinsj ni'. ¹² Ágánásh't'jítgo okq'ah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi shaa daagodez'aq', T'íí ákú n'gháh, daashiln'niidgo Damás-cusyú óyáá. ¹³ Ízisgo nant'án nílini, hishaalyú ha'iz'aq'go shíí lá'íí bit hishkaahíí bitgo nohwinaayú ch'ígona'ái be'idindláádií bitisgo yaak'ágé' nohwich'í' nke'dindláád ni'. ¹⁴ Daanohwigha hayaa nandeená' Hebrew biyati' k'ehgo yati' gáshit'niigo idisiits'áq, Saul, Saul, hat'íí l'áq' bighq shiniigon't'éégo áshin't'sj? Tsjdik'iil'íí bee níts'í'ish-go'yúgo dayúweh t'aq'zh'í' hóntalyúgo dayúweh dáni ídida'n'ni'. ¹⁵ Gádéniid, Had'n ánt'j, shiNant'a'? Gáshit'niid, Shiniigon't'éégo áshin't'sinihíí shíí ásh't'j, Je-sus honszéhi. ¹⁶ Nádnáhgo hizj: díí bighq nit ch'í'nah ádeshdlaa, shá na'iziidgo hanit'j, hago'at'éégo shint'saaníí lá'íí hat'íí nit ch'í'nah ádidishdliil'íí shá baa nagoln'í' dolee'tgo; ¹⁷ Jews daanliiníí lá'íí doo Jews daan-lj' dahíí átdó' bich'á' niishteet, doo Jews daanlj' dahíí bich'í' nidish'aa, ¹⁸ Biq'áá got'j'igo ánádaadl'ego chago'theet'gé' idindiinzh'í' ánáda'n'ego, lá'íí Satan nadaabi'taahíí bich'á'yúgo Bik'ehgo'ih'i'na' bich'í' áná-da'n'ego binchq'íí bich'á'zh'í' ádaile', lá'íí daashodlaq'ahíí bee hadaadeszaahíí bitah daanlj' dolee'tíí bighq bich'í' nidish'aa. ¹⁹ Áík'ehgo Agríppa, ízisgo nant'án nílini, díí yaak'ágé' shi't ch'í'nah ágolzaahíí da'áshit'niyú ásdzaa: ²⁰ Damásusyú daagolíníí i'tsé, áigé' Jerúsalemyú daagolíníí, lá'íí ni' Judéa dahot'éhé biy'íyú daagolíníí, lá'íí doo Jews daanlj' dahíí átdó' gádaadish'ni, No-hwinchq'íí bich'á'yúgo ádaat'n'ego Bik'ehgo'ih'i'na' bich'í' ánádaat'n', lá'íí nohwinchq'íí bich'á'yúgo ádaat'dzaahíí dábet't'eego ánádaat'j'it. ²¹ Díí bighq Jews daanlíni da'ch'okq'ah goz'aq' yun'e' shi't ndaazdeelgo

daashizilheego ch'éh ádaat'jidd ní'. ²² Díi jijzhj' ngoót'igo Bik'ehgo'ihí'nañ shich'onjiigo kú sízjji, nnee doo ízisgo ádaat'ee dahíi, ízisgo ádaat'eehíi biłgo Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi níi lá'íi Moses be'ágoñe' daanji níi zhá baa nagoshñi'go gádaabiłdishñii: ²³ Christ bini-igodilñe' doleel, lá'íi da'íłtsé daztsaągégé' naadiidáhíi nliji doleel, be'idindíinií Jews daanliinií lá'íi doo Jews daanliji dahíi yil ch'í'nah áyılıs doleel. ²⁴ Ágánjiigo ádá yałt'íná Féstus nawode gánñiid, Paul, niini' édjñ laą; łąągo ígon'laaníi niini' édjñgo áníłlaa laą. ²⁵ Paul gánádo'niid, Féstus, ízisgo ánt'éhi, doo shiini' édjñ da: da'anji ágot'eehíi shiini' golljiigo baa yashti'. ²⁶ Ízisgo nant'án níłni, díi baa yashti'íi bígonłsji, doo hat'íi t'aązhj' be'an-sht'ee dago nich'j' yashti'; díi dahot'éhé bígonłsji; doo la' nagont'í' dayú ba'ánagot'jiddhíi bigha. ²⁷ Agríppa, ízisgo nant'án níłni, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi níi hondlaą née? Hondlaągo nígonłsji. ²⁸ Agríppa Paul gáy-ıłñii, Ínashood hisłteehgo dásdozhá shiini' shá ágonlaa. ²⁹ Paul gánádo'niid, Doo dásdozhá da, da'anji odláni níłji doleel, doo dáni zhá da, áiná' díi jji daasidezts'aaníi dawa da'ánsht'eehíi k'ehgo ágát'éé doleel, dishñiigo Bik'ehgo'ihí'nañ hoshkaąh, díi fısh'ıdest'ooníi zhá dahgo. ³⁰ Paul áññiidná' ízisgo nant'án, lá'íi nant'ánchañ, lá'íi Bernice lá'íi yil naház-taaníi biłgo nádiikai. ³¹ K'ihzhj'yú niikaigo gádaabiłdi'ni, Díñ nñeehñ bigha datsaahíi dagohíi bigha ha'ástiinií doo ye'ánát'jidd da laą. ³² Agríppa Féstus gáyıłñii, Díñ nñeehñ ch'ínádzá doleel ní', Caesar doo yaa ádet'aą dayúgo.

27 Italyú nohwil dahdez'eelgo nagot'aąaná' Paul, la' ha'áshijeedíi biłgo siláada dañan gonenadín binant'a, Július holzéhi, biñádaadéz'jji doleelgo baa ní'ñil, án siláada Augústus yánant'aahíi itah nliji. ² Tsina'eełíi Adramýttiumgé' Asia bitábaąa zhiñééyú k'ad des'éli bih hiikaigo nohwil dahda'n'eel; Aristárkus, Macedónia biyi' Thessalonícagé' gólíni, bił dekai. ³ Iskaą hik'e Sıdon golzeegee nohwil nda'izeel; ágee Július Paul yaa ch'oba'go, Nit'eké bich'j' nñáhgo nłt'éégo ádaaniłsji le', biłññiid. ⁴ Áigé' nohwil dahnáda'n'eelná' Kýprus bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwil ch'ıda'izeel, nohwich'j'go nch'iidhíi bigha. ⁵ Cilícia lá'íi Pamphýlia bit'ahyú túnteel biyi' nohwil ch'ıda'izeel, áigé' Lýcia biyi' kji gozñilíi Mýra golzeezhj' nohwil nda'izeel. ⁶ Ágee siláada gonenadín binant'a' tsina'eełi Alexándriagé'ihí Italyú dez'éli yaa nyáago, Beh hołkáh, nohwilññiid. ⁷ Dátąądégo nohwil da'oolgo doo ałch'ıdn nohwida'iskaą da, nohwich'j' nagont'łogo, ní' tayi' dahgoz'áni Cnidus golzéhi bit'ahzhj' nohwil ch'ıda'izeel, nch'iidhíi bigha doo dayúweh nohwil da'ool bik'eh dago Salmóne bitis Crete bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwil ch'ıda'izeel; ⁸ Nohwich'j' nagont'łogo tábaą zhiñéé nohwil da'oolgo Fair Havens golzeezhj' nohwil nda'izeel, kji gozñil Laséa golzeehíi bit'ahyú. ⁹ Nohwich'j' nagont'łogíi bigha, lá'íi daagodnłsjiigo dáshiná' da'ch'okąhíi ałk'íná' bitis ch'ígóyááhíi bigha i'oolíi bégódzid ní', áik'ehgo Paul gádaabiłñii, ¹⁰ Shik'isyú, díi

bígonłsji, nohwil da'oolyú tsina'eełíi lá'íi daayogheelíi bich'j', nohwil dó' nohwich'j' nadaagont'łog doleel. ¹¹ Áiná' siláada gonenadín binant'a'n, o'oolíi yebik'ehñ lá'íi tsina'eełíi bíyéé gólíin zhá óyésts'aą, áiná' Paulñ doo óyésts'aą da. ¹² Tsina'eełíi nná'oolgee doo nohwelhai bik'eh dahíi bigha ch'ılaągo gádaanji, Nohwil da'ool le', dáhago'at'éégo Pheníceyú niikáh, ágee nohwelhai doleel, daanzjigo; Pheníce ái Crete biyi' goz'aą, ágee tsina'eełíi nna'ool northwestzhj'go lá'íi southwestzhj'go ch'ígót'í'. ¹³ Hayaagé' taądégo nch'iidná', nohwá íłts'ıid daanzjigo, bésh ndaazíi tsina'eełíi bee dahast'łog níi inádaiz'aąaná' Crete bibahyú bił ch'ıda'izeel. ¹⁴ Dét'jhek'e tsina'eełíi hıłch'j'cho bił hayaa, Euroclýdon holzéhi. ¹⁵ Nawode desch'iidhíi bigha tsina'eełíi doo hıłch'j'dázhj' dahdı'eel da, dabiini'yú dez'eel lé'e. ¹⁶ Ní' táyi' dahgoz'áni ałch'ıséhi, Cláudia golzéhi, bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwil ch'ıda'izeelgo tsina'eełíi ałch'ıséhíi da'ónanta tsina'eełíi nchaahíi bit'ahyú ndaiz'aą: ¹⁷ Áigé' tsina'eełíi nchaahíi biká'yú dahdaiz'aąaná' bésh hishbizhíi nchaahíi tsina'eełíi bik'ıdesdiz; gosht'ıshcho yédaaldzidgo gowaąolgai biká' dastsoozíi nadaayinłtsoozná' nch'iidíi zhá bee dez'eel. ¹⁸ Nawode nohwil iłch'á' nách'ihíi bigha iskaą hik'e tsina'eełíi yoghelihíi la' yó'odaiskaad; ¹⁹ Nakiskaą hik'e tsina'eełíi benadziidi dabíi yó'odaiskaad. ²⁰ Ch'ıgoná'ái lá'íi ts'ısqósé doo hwaá bee got'jji dago doo ałch'ıdeskaą da, lá'íi díyat'éégo nohwil iłch'á' nách'ih, áik'ehgo doo hago'at'éégo hasdáhiikáh da laą daanzj ní'. ²¹ Dá doo da'iyáné nzaad begodeyaaná' Paul iłñj'gé' hizjigo gáníi, Shik'isyú, shich'j' ıdaayesółts'aąyúgo, Cretegé' doo nohwil dahda'n'eel dayúgo, doo díi k'ehgo nohwich'j' nadaagont'łog da doleel ní', lá'íi doo hat'íi ch'a'oné' da doleel ní'. ²² Áiná' gádaanohwildishñii, Bidag ádaanoł'ee le': doo la' daaholtsaah at'éé da, tsina'eełíi zhá da'ızłjji hileeh. ²³ Tł'é'ná' Bik'ehgo'ihí'nañ, bíyéé nshłjñ lá'íi hoshkaąhñ, binal'a'a yaaká'gé'hi shit'ahgé sizjigo, ²⁴ Gáshıłññiid, Paul, doo niini' haą da le'; Caesar bidáhgee sínzjji doleel: lá'íi bił nił da'oolíi dawa daahınaahgo Bik'ehgo'ihí'nañ naa godin'aą. ²⁵ Áik'ehgo shik'isyú, bidag ádaanoł'ee le': Bik'ehgo'ihí'nañ hoshdlaąhíi bigha da'áshıłñiih k'ehgo ágoñe'go bígonłsji. ²⁶ Áiná' ní' táyi' dahgoz'aaníi biká'gee yónohwi'dilkaad doleel. ²⁷ Díj'ıts'ádah iłkaahíi bit'łé' túnteel Ádria holzéhi biyi'gé' tsina'eełíi bił iłch'á' nnáıłñiiná' t'łé'ıs'ahyú shj nada'ı'eełíi ní' bich'j'yú nohwil da'n'eel daanzj lé'e; ²⁸ Áik'ehgo hayaa tú yıda'nes'aądgo nadin iłk'ıch'ıdesñiih k'a'áhosah laągo yıdaagołsjiid: yunáásyú tú yınáda'nes'aądgo k'adıi ashdla'ádah iłk'ıch'ıdesñiih k'a'áhosah. ²⁹ Dánko tséé biká' hı'eełhíi bigha bił daagoyéégo bésh ndaazíi tsina'eełíi bedahast'óníi djji nkedeznıil, tsina'eełíi biké'nñáá yúyaa, áiná' jji góleeł, daanjiigo da'okąh. ³⁰ Nadaa'eełíi tsina'eełíi biyi'gé' hahiikeeł daanzjigo, tsina'eełíi ałch'ıséhíi téh daayihézñil, bésh ndaazíi tsina'eełíi bádngé' nkedaayinıil ádaagodil'jigo, ³¹ Paul siláada lá'íi siláada gonenadín binant'a'ıi gáyıłñii, Díi nñeehíi dá tsina'eełíi biyi'

naháztaayúgo zhá daahoŋaa. ³² Áík'ehgo siláada tsina'eelí ałch'íséshíí bedahdaahest'ooníí daayiheshgizhgo bił odaagohez'eel. ³³ K'ad haiłkaahyú Paul nádaayokaqahgo gádaayihni, Da'otsaągo nzhqo, nda'ohíigo dáshihná' díj'áts'adahyú nohwiyotkaa. ³⁴ Áík'ehgo nádaanohwoshkaqah, da'otsaą, áí bee daanołdzilgo; nohwitsizil dała'á ndi doo nohwich'á' ch'a'odeel da. ³⁵ Díí yee ánniidná' bání náidnné'go dawa bińáát Bik'ehgo'ih'i'nań áshqod yiłniigo oskaądná' iłk'iyítłáádgo yiyąą nágodiidzaa. ³⁶ Áík'ehgo nnee la'ihíí yidag ádaat'eego dabíí ałdó' da'iyáą. ³⁷ Daanohwighago naki gonenadín iká'yú gosts'idin gostán' hiilt'ee, tsina'eelí biyi'. ³⁸ Náda'isdjiddzhj' da'iyáąná' t'oh nagháí téh daayeskaadgo tsina'eelí dá'aldzóle silji. ³⁹ Got'ji gozljina' ni'híí doo yidaagołsj da: ndi tú ónák'áągo ténágojhj'áą daayo'ji, áígee nohwil ndaanó'eel daanzj. ⁴⁰ Áík'ehgo bésh ndaazíí tsina'eelí bee dahast'ó n'íí daazhógo yó'odaiskaadgo be'anáhot'aalí bit'ól k'eda'iz'ahgo, la'íí tsina'eelí bit'a' bádń zhińééhíí hadag ádaizlaago nch'iid bich'j'go tábaązhj' bił nda'iz'eel. ⁴¹ Ndi tú łednljgee tsina'eelí łehigo'go doo nahinaa da silji; bikédinńáágé'íí tú nádidáhíí nbihezti'. ⁴² Ha'ashi-jeedíí la' nada'diłkqoh daanzjgo, siláada nadaabitseedgo ndaagoshchji, ⁴³ Áíná' siláada gonenadín binant'a'ń Paul doo zidee hat'j' dago, Dah, biłniid; Hayíí nada'otkó'íí tsina'eelí bitisyú'an odaoljago táts'ada'otkqoh, daayihni: ⁴⁴ Ła'íí gáyihni, Tsj nteelí la'íí tsina'eelí baa nahastó'íí bee hanaazh' nada'otkqoh. Áík'ehgo dawa ni'zhj' nádaaheskai.

28 Tásts'áskainá' ni' táyi' dahgoz'aaníí Melíta golzee lągo bidaagosilzj. ² Nnee áígee daagolíníí k'idaanzjgo deda'deshjeedná', Yushdé' nádaanołdził, daanohwilniid, nagolj' nkegonyaa, la'íí gozk'azíí bighą. ³ Paul chizh la' náyihezlaago dayihnińá' t'iish bik'asda' golíni ndoogo áigé' hayáago Paul bigan baa dahisdeel. ⁴ Nnee áígee daagolíníí t'iishíí Paul bigangé' nahitj'go daayit'aańá' gádaałd'ihni, Díń nnee-ń nnee naitseedíí nłini ląą, túnteel bich'á'gé' híną' ndi, doo hínaa bik'eh dahíí bighą datsaah. ⁵ Áíná' Paul t'iishíí dá kq' biyi'zhj' nayíłt'e'ńá' Paul doo hago adzaa da. ⁶ K'ad nilzool shj daabo'ńiigo, dagohíí datsaah shj daanzjgo biba' naháztaą; ndi ńzaad godeyaago doo hago adzaa dago daayo'jina' biini' łahgo ánadaizdlaago, Diyin nlij ląą, daanzj. ⁷ Ni' táyi' dahgoz'ayú daagolíníí binant'a', Públius holzéhi áígee la' bini' lęe; ńń k'inoho'ńiigo bigowayú taago nohweskaą. ⁸ Públius bitaa yóiyahgo nezgaigo chan dié yaa naghaago sitji: Paul baa nyáago biká' ndelniina' bá oskaądgo nábi'dilziih. ⁹ Ágágodzaaná' nnee táyi' dahgoz'ayú daagolíníí la'ihíí kah yaa nakaihíí nehaskaigo nádaabi'dilziih: ¹⁰ Daanohwidnłsjgo dawahá nohwá daayihznil; la'íí k'ad nohwil da'dez'eelńá' dawahá bidaandinihíí tsina'eelí yih daiheznil. ¹¹ Taagi nohwedahitaańá' tsina'eelí áígee behaihi, Alexándriagé'ihíí, Cástor la'íí Póllux beda'aszaahi bádńgee nazjigo ádaaszaago bił nohwil da'dez'eel. ¹² Sýracuse

nohwil nda'iz'eelgo áígee taagi nohweskaą. ¹³ Áigé' nohwil łedán'eelgo Rhégium nohwil nda'iz'eel: áigé' iskaą hik'e hayaagé'go dezch'iidgo iskaą hik'e Putéoliyú nohwil nda'iz'eel: ¹⁴ Ákú odlą' bee nohwik'íyú baa nkaigo, Nohwil nahísółtaą le', daanohwilniigo, bił naháataą gosts'idiskaą: áigé' Romeyú ohiikai. ¹⁵ Odlą' bee nohwik'íyú ákú daagolíníí hiikahgo nohwaat'idaanzjina' Ápiái Forum la'íí Three Taverns golzeezhj' nohwiba' hikai; áí Paul yit'aańá' Bik'ehgo'ih'i'nań ya'ahenzjgo bił gozhqógo hadag adzaa. ¹⁶ Romeyú nkainá' siláada binant'a' ha'ashijeedíí bińadaadéz'iinií binant'a' yaa ńnil: ndi Paulhíí dasahn golj'go baa godet'aa, siláada la' bińadéz'j'go. ¹⁷ Taagiskaąńá' Paul Jews áígee daagolíníí yánazini, Dała'ałéh, daayihni: dała'adzaaná' gádaayihni, Nnee daanołini, shik'íyú, Jews daanliinií dagohíí daanohwitaa n'íí bi'at'e' doo hago ashłaa da ndi, Jerúsalemgé' ha'ásitj'go niyáago Romans daanliini baa shi'deltj. ¹⁸ Shaa yádaakti'ńá' bighą dastsaaahíí doo la' dahíí bighą ch'ínadaashilteeh hádaat'j' ni'. ¹⁹ Ndi Jews daanliinií áí doo hádaat'j' dago, Caesar shaa yałti' hasht'j', dishni lęe, bił ní't'íí doo hat'íí bee baa dahdaagosh'aa da ndi. ²⁰ Áík'ehgo Israel hat'íí bángot'aaahíí bighą díí bésh hishbizhíí bee łish'đest'qoqhi bighą dała'ánohwishłaa, nohwines'j'go, nohwich'j' yasht'go: ²¹ Gádaabiłniid, Judéage' naltsoos naa nagolj'go doo la' nohwaa hi'nil da, la'íí nohwik'íyú áigé' kú neheskaihíí doo la' naa naagolj' da, doo la' nchqógo naa yałti' da. ²² Dahot'éhé díí okaąh bee sahn-go ná'adi'niłihíí baa ya'iti'go bidaagonłzj: ni hago'at'éégo baa natsińkeesíí daadihiits'j'ń hádaahiit'j'. ²³ Bángot'aaníí bijji nnee ląągo Paul dásideayú dała'adzaa; t'at'bigé' o'j'áązhj' Bik'ehgo'ih'i'nań bilat'áhgee begoz'aaníí nt'éégo yaa nagosni', Moses yegos'aaníí la'íí Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú nada'iziidi k'eda'ashchiini bich'á'gé' Jesus yaa nagosni'go biini' yá ádaagole'go nzi. ²⁴ Ła' yaa yałti' daayosdłąd, la'ihíí doo daayosdłąd da. ²⁵ Łahada'dit'ahgo Paul dałan yee hananádzii'ńá' onákai, Esáias, Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú na'iziidi n'íí, Holy Spirit binkááyú daanohwitaa n'íí da'aniigo gáyihniid, ²⁶ Díí hat'íí bich'j' nńahgo gádaabiłniih, Daadołts'ag ndi doo nohwil idaagozj da doleel; daanełj' ndi doo da'anii daal'j' da doleel: ²⁷ Díí nneehíí biini' daanyee' daazlj, doo da'diits'ag da daazlj, la'íí daaneshch'il daazlj; doo ágadaat'ee dayúgo bińáá yee daago'j' doleel ni', bijeyi' yee da'diits'ag doleel ni', la'íí biini' yee bił idaagozj doleel ni', áík'ehgo shich'j' ádaane'go nádaasdziih doleel ni'. ²⁸ Díí bidaagonłsj le', Bik'ehgo'ih'i'nań bich'á'gé' bee hasdách'ighahíí doo Jews daanlj dahíí bich'j' ol'a', nohwilishni, áihíí idaadést'saa ndi at'éé. ²⁹ Díí yee hadziina' Jews daanliinií dázhq łahada'dit'ahgo onákai. ³⁰ Paul ákú kjh yighą na'ihiniłił yiyi' golj'go naki łegodzaa, la'íí baa hikáhíí dawa ya'ahenzj ni', ³¹ Doo nanłj' dago, nnee doo la' tsibiłdj dago Bik'ehgo'ih'i'nań bilat'áhgee begoz'aaníí yaa nagolj' ni', la'íí Jesus Christ nohweBik'ehń yaa iłch'ígó'aah ni'.

ROMANS

1 Shíí, Paul, Jesus Christ bána'isiidi, án binal'a'á nshíjgo shich'í' ánniid, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' yati' baa gozhónihíí baa nagoshñi'íí bighą its'áshí'doltji, ² (Da'ái Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'izi-id níí binkááyú yati'go dabíntsé yengon'áą, áí godiyih-go Bek'e'eshchiiníí biyi' bek'eda'ishchji lęk'e,) ³ Áí yati' baa gozhóni Bik'ehgo'ihí'nań biYe' Jesus Christ nohwe-Bik'ehń yaa nagolñi', án nnee k'ehgo nyáágo David łi-nolt'jii' nliji; ⁴ Jesus Christ daztsąqdí' naadiidzaahíí bee Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nliji ch'í'nah alzaa, Holy Spirit bits'á'dí' binawod goljigo: ⁵ Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' itgoch'oba'íí shaa det'ąą, binal'a'á nshíj doleetgo, áík'ehgo Jesus bizhi'íí ba'ihégoš doleethíí bighą baa nagoshñi'go, nnee itah at'éégo hadaazt'íi daabodlaąhgo bikísk'eh ádaat'eego ashłe': ⁶ Nohwíí ałdó' Jesus Christ bíyéé daanołhji doleetgo nohwich'í' ánniid: ⁷ Daanołhwiha Romeyú daagonołhiińi nohwich'í' k'e'eshchii, Bik'ehgo'ihí'nań bił daanołshoq-go báhadaadeszaahíí daanołhji go nohwich'í' ánniid: Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohwe-Bik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' ich'í'gont'ééhií bee nohwich'í' goz'ąą le'. ⁸ Dantsé Jesus Christ binkááyú daanołhwiha Bik'ehgo'ihí'nań nołhwiha ba'ihénsi, nołhwi'odla' ní'gosdzán biká' dahot'éhé baa ch'inihií bighą. ⁹ Bik'ehgo'ihí'nań, biYe' baa yati' nt'éhi baa nagoshñi'go, shijíí biyi'dí' bána'isiidíí da'ákozhą nołhá oshkąąh nt'éé shá yígóšj; ¹⁰ Díinko bighą dá oshkąąh nt'éé, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo ániita dáhago'at'éégo nt'éégo nołhwa desháát. ¹¹ K'azhą daanołhwištséh, nt'é Holy Spirit bits'á'dí' shaa hi'né'íí ła' nołhwa nshné'hií bighą, áí bee ntđzilgo daahodohsjj doleetgo; ¹² Díí áłdshñii, nołhwi hik'e shíí biłgo nołhwi'odla' dał'ázhi' itdenáągo bee hadag ádaalnlzi doleet. ¹³ Shik'íiyú, doo ałch'ídndi nołhwich'í' disháh háshł'jigo ni' bídaagonošj-go hasł'jii, doo Jews daanlii dahíí ła'ihíí bitahyú nnee Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' hosiłbąąhií k'ehgo nołhwiTahyú ałdó' ła' hodishbiłhíí bighą, (ndi nashi'dinłt'ogo t'ahkó goldoh.) ¹⁴ Greeks daanliiníí hik'e nanidí' nnee daanliiníí ałdó', daagoyáąhií hik'e doo daagoyáą dahíí ałdó' shaa hadais'aahíí k'ehgo t'ah Christ baa bił nagoshñi'go shá goz'ąą. ¹⁵ Áík'ehgo itk'idá' yati' baa gozhóni nołhwił nagoshñi'go dázhó háshł'jii, Romeyú nadaahisołhtaaníí ndi. ¹⁶ Christ baa yati' baa gozhóni doo bik'e idaayáns-dzi da: áí Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí biláhyú behas-dách'igháhi at'éé, da'odlaaníí dawa bá, Jews daanliiníí dantsé, ła'íí Greeks daanliiníí ałdó'. ¹⁷ Áí yati'íí biyi' Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nnee bich'í' dábikeyú at'ééhií

ch'í'nah alzi, odla' begodeyaad' odla' bengont'í'zhj': bek'e'eshchiiníí gánííhií k'ehgo, Hadín dábikeyú at'ééhií odla' zhą yee hiąaa doleet. ¹⁸ Nnee Bik'ehgo'ihí'nań doo daidntsj dahíí ła'íí ncho'íí ye'ána-daatt'jii dawa yich'í' Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' yaaká'dí' ch'í'nah alzi, áí ncho'íí ye'ána-daatt'jii yee da'anií ágot'eehíí t'ąązhj' ádaayitsj; ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nań bebígózi doleekíí ch'í'nah alzaago yídaagošj, Bik'ehgo'ihí'nań dabíí bił ch'í'nah áyitsjhií bighą. ²⁰ Ni'gosdzán alzaad' godezt'ígo Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi doo hit'jii dahíí nt'éégo bígózi, dahazh' binawod golíiníí, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań nliiníí nt'é áyílaahíí bebígózi; áí bighą áí nnee ncho'go ána-daatt'jii doo nt'é bee bich'í' ch'ídaagonowáh at'éé da: ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań yídaagošj ndi doo daidntsj da, doo ya'ihédaanzj dahíí bighą doo nt'é bee bich'í' ch'ídaagonowáh at'éé da; áídá' da'ílné-go natsídaakees, ła'íí biini' doo goyáą dahíí godiłhił begoz'ąą daasilji. ²² Ídłi daagodzaągo doo daagoyáą da daasilji, ²³ Nnee datsaahi, ła'íí dló', ła'íí dawahá bijad dji'go nadaakaihií ła'íí nada'nagií yeda'ile'go daayokąąh lęk'e; áí bee Bik'ehgo'ihí'nań doo datsaah dahi bits'á'dindláádíí hik'e díí kogan be'ádaaszaahíí biłgo itdenáągo ch'ídaizñil. ²⁴ Áí bighą bijíí yune' ncho'go zhą natsídaakeesgo dázhó ncho'íí bich'í' Bik'ehgo'ihí'nań yó'odaabidez'ąą, daabits'íhií itdenáągo doo daidntsj da: ²⁵ Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' da'anií ágot'eehíí hik'e łé'itchoohíí biłgo itdenáągo ch'ídaizñil, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań áyílaahíí zhą daidntsjgo daayokąąhdá' bíłhií doo daach'okąąh da; Bik'ehgo'ihí'nań zhą dahazh' ba'ihégošj. Doleetgo at'éé. ²⁶ Áí bighą bits'í bee idaayágošjyú ána-daatt'jii há-daatt'jii bich'í' Bik'ehgo'ihí'nań yó'odaabidez'ąą: is-dzáné nnee bá álzaa níí isdzáné dabíí łił idaayágošjyú ána-daatt'jii: ²⁷ Da'áik'ehgo ałdó' nnee isdzáné bá alzaa níí k'ihzhj' ádaizlaago, dabíí itch'í' biini' daama'; nnee dabíí łił idaayágošjyú ána-daatt'jii, áí bighą nda'itsiihií dabíí ich'í' nadaayi'nił, áí da'áigeé dábikey. ²⁸ Bik'ehgo'ihí'nań doo dayúweh yídaagošj hádaatt'jii dahíí bighą dázhó binatsekees daancho'íí yich'í' Bik'ehgo'ihí'nań yó'odaabidez'ąą, doo ánácho't'jii dahíí ye'ána-daatt'jii doleetgo; ²⁹ Doo bik'ehyú ágot'ee dahíí behadaat'k'it, ła'íí nant'í' na'idaahíí, ncho'go ána-daatt'jii, dawahá dayúwehégo idáhádaatt'iiníí, da'o'ni'íí; ła' bíyééhií idáhádaatt'iiníí ałdó' behadaat'k'it, ła'íí its'iziltheehíí, łahadaadit'áhií, nadaach'aahíí, bi'at'e' ncho'íí, ła'íí ch'inií daanlihií ałdó' behadaat'k'it; ³⁰ Ła' yinída'diłñihgo ch'inií daanli, Bik'ehgo'ihí'nań yik'edaanlii, doo hadín

daidnɩsɩ da, ɩdaa da'odlɩgo dabii ɩdaa yadaakti', dabii nchɔ'i adaille'go yidaago'aah, daabishchji n'ii doo daid-its'ag da, ³¹ Doo daagoyaa da, doo da'adaaniyu adaat'ee da, doo hadin bi daanzho da, doo hadin yaa nadaagode'aah hadaat'ji da, doo bi daagoch'oba' da: ³² Bik'ehgo'ihina nnee aganaadaat'jii da'itsaahii bee yandaagozaago yidaagotsj ndi, doo dabizha aganaadaat'jii da ndi nnee aganaadaat'jii bi dadaabik'eh.

2 Ai bigha nnee nlini, ni hadin ant'ee shihii, nnee la' baa yanhtiyugo doo nt'e bee nt'ee go nich'i' ch'igonowah at'ee da; nnee la' baa yanhtiyugo dani idi ch'igondeehi at'ee, ni do' da'agant'eehii bigha. ² Diinko bidaagonzj, aganaadaat'jii Bik'ehgo'ihina dabik'ehgo bandaago'aah. ³ Aik'ehgo nnee nlini, dani atdo' agant'jida' aganaadaat'jii baa yanhtiyugo, ya' Bik'ehgo'ihina doo nango'aah da dolee nni ga? ⁴ La'ii Bik'ehgo'ihina bitgoch'oba'ii la'ii nidag at'eehii hie' nzaadyu nago'aa'ii ch'ida'izkaadii doo bi onktag da go'ji; Bik'ehgo'ihina bitgoch'oba'ii nincho'ii bits'azhi' hinaago nelnaahii doo bigontsj da ga? ⁵ Aida' nijii nt'izii bigha la'ii nincho'ii doo bits'azhi' anneh hant'ji dahii bigha, dani goyee'ii bee ich'j'godnt'aa, Bik'ehgo'ihina bihashke' yit ch'i'itjiihii bijijzhj'; ai bijij dabii dabik'ehyu at'ee go nango'aahii ch'i'nah aidolii; ⁶ Bik'ehgo'ihina nnee da'aa daant'jee da'anaadaat'jii n'ii dabik'ehgo biyaa gozhonii dagohii bini-idaagodile'ii yich'i' nahinii: ⁷ Hadii nt'ee go anadaat'jiihii yich'i' dahdaandoh nt'ee gohii Bik'ehgo'ihina bits'adindlaadii la'ii bi dabik'eh dolee, la'ii dahazhi' ihinaahii yika daade'zini, ihina doo ngonel'aa dahii Bik'ehgo'ihina baa daid'aa: ⁸ Aida' lahadaadit'ahgo lanakaiihii, la'ii da'anii agot'eehii doo yikisk'eh adaat'ee da ndi ncho'go agot'eehii yikisk'eh adaat'eehii Bik'ehgo'ihina bihashke'ii bee biniidaagodilne'. ⁹ Nnee da'aa daant'jee ncho'go anadaat'jiihii bich'i' goyee'go godighah, la'ii biniidaagont'ee dolee, Jews daanliinii ntsé, doo Jews daanlij dahii atdo'; ¹⁰ Aida' da'aa daant'jee nt'ee go anadaat'jiihii Bik'ehgo'ihina bits'adindlaadii biyee dolee, bi dabik'eh dolee, la'ii ich'j'daagont'eehii biyee dolee, Jews daanliinii ntsé, doo Jews daanlij dahii atdo': ¹¹ Bik'ehgo'ihina binadzahgee nnee doo la' itisgo yistj da. ¹² Hadii Jews bich'i' begozaanii doo bit'aa'hyu adaat'ee dago ncho'go anadaat'jiihii begozaanii doo bee bandaagot'aah da ndi da'ii daaleeh; aida' begozaanii bit'aa'hyu adaat'eego ncho'go anadaat'jiihii begozaanii bee bandaagot'aah; ¹³ (Ai begozaanii dedaidits'agii zhá doo Bik'ehgo'ihina binadzahgee dabik'ehyu adaat'ee da, ndi begozaanii yikisk'eh anadaat'jiihii zhá dabik'ehyu adaat'ee daabit'ii dolee. ¹⁴ Doo Jews daanlij dahii Jews bich'i' begozaanii doo yidaagotsj da ndi dabii ye'adaat'eehii bik'ehgo ai begozaanii aniihii yikisk'eh adaat'eego Jews bich'i' begozaanii doo yidaagotsj da ndi begozaanii dabii ida adaislaa: ¹⁵ Begozaanii bijii yune' dahgozaanii ch'i'nah adaayitsj, nt'e nt'eehii dagohii ncho'ii dabii yidaagotsj, la'ii binatsekeesii lahgo anayodlii, lahn

nt'ee go ansht'ee ni' daanzj, aida' lahnii ncho'go ansht'ee ni' daanzjgo;) ¹⁶ Nnee Bik'ehgo'ihina yandaago'aahii bijii yati' baa gozhoni baa nagoshni' n'ii aniihii k'ehgo bi'at'e' nadain'jii' n'ii Jesus Christ bilahyu yandaago'aah dolee. ¹⁷ Jew niidi'iihii, begozaanii bikisk'eh ansht'eego dabik'ehyu ansht'ee nni, la'ii Bik'ehgo'ihina bee ida'ondlii, ¹⁸ An hat'iniii bigonsj nni, la'ii begozaanii bee ni ch'igot'aa'ii bigha hadii dazho nt'ee go agot'eehii zhá ni dabik'eh, ¹⁹ Bina' agodinii yago'iniii nshjii nni, la'ii godihiihii biyi' nakaiihii ba'idindlaadii nshjii nni, la'ii ida'ondlii, ²⁰ Jews bich'i' begozaanii biyi' i'igozinii la'ii da'anii agot'eehii begozaanii bigontsjda' doo daagoyaa dahii bi ch'idaagon'aa, la'ii me' daanlijhii k'ehgo doo hwahá yidaagotsj dahii bi ch'idaagon'aa. ²¹ Ni, la' bi ch'idaagon'aa'ii nlini, dani idi ch'igont'aa'ii nee? Doo da'noh'jii da nniigo it ch'igon'aa'ii in'jii nee? ²² Doo nant'j' nahkai da nniigo it ch'igon'aa'ii nant'j' nan'aa nee? K'eda'ashchii ni ncho'da' ai daach'okaa'go nagoz'ayyu nan'aa'go in'jii nee? ²³ Ni, begozaanii bee ida'ondliihii, begozaanii doo bikisk'eh ant'ee dahii bigha Bik'ehgo'ihina doo ni ilj da go'ji. ²⁴ Bik'ehgo'ihina biyati' beke'eshchiinii aniihii k'ehgo doo Jews daanlij dahii bitahyu Bik'ehgo'ihina bizhi'ii ncho'go baa ya'iti', nohwi nohwi. ²⁵ Begozaanii bikisk'eh ant'ee yugo *circumcise* ani'delzaahii na ilj: aida' begozaanii doo bikisk'eh ant'ee dayugo doo *circumcise* ani'delzaa dahii k'ehgo ant'ee. ²⁶ Da'alk'ehgo nnee la' doo *circumcise* abi'delzaa da ndihii begozaanii aniihii k'ehgo at'ee yugo, doo *circumcise* abi'delzaa da ndi *circumcise* abi'delzaahii k'ehgo bi otag ya? ²⁷ Nnee bits'i bee doo *circumcise* adaabi'delzaa da ndi begozaanii yikisk'eh adaat'eeyugo, ni, begozaanii beke'eshchiinii bigontsj ndi doo bikisk'eh ant'ee dahii ya' doo ch'i'nah adaanile' da nee? ²⁸ Nnee Jew nliigo gozlj ndi doo ai zhá bigha Bik'ehgo'ihina binadzahgee da'anii Jewhi nli da; la'ii nnee bits'i zhá *circumcise* abi'delzaahii doo Bik'ehgo'ihina binadzahgee da'anii *circumcise* abi'delzaa da: ²⁹ Aida' bijii biyi'di' Bik'ehgo'ihina yidntsinii, an da'anii Jewhi nli; la'ii bijii yune' *circumcise* abi'delzaahii da'anii *circumcise* abi'delzaahi at'ee, biyi' sziinii Bik'ehgo'ihina bi goyisho'go aile'hii bigha, doo begozaanii aniihii zhá bigha da; hadin agat'eehii doo nnee zhá nt'ee go baa yadaakti' da, aida' Bik'ehgo'ihina binadzahgee nt'ee.

3 Aik'ehgo Jew nlini nt'e bee itisgo at'ee? *Circumcise* ako'delzaahii hant'e ilj? ² Dawa bee dazho iljhi at'ee: dantsé'gee Jews daanliinii Bik'ehgo'ihina biyati' baa daadest'aa'hi at'ee. ³ La' doo da'odl'aa dayugohii? Ya' doo da'odl'aa dahii bigha Bik'ehgo'ihina doo da'at'ch'iniyu at'ehi at'ee da nee? ⁴ Dah, da'anii doo agat'ee da: nnee daant'jee le'da'itchoo ndi Bik'ehgo'ihina da'aniihii nliigo bigozj le'; beke'eshchiinii Bik'ehgo'ihina yich'i' yakti'go gani, Dabik'ehyu ant'ee go niyati' bee nigozj dolee, la'ii dahagee da hadin ni'itahyu'go bitis nlee, nii. ⁵ Aida' doo bik'ehyu

ádaant'ee dahíí Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'ééhíí ch'í'nah áyíłsiyúgo hant'é daan'ńii? Bik'ehgo'ihí'nań bidenáágo nohwiniidaagodile'yúgo, ya' áí bighą doo bik'ehyú nohwich'j' at'éé da daan'ńii nées? (Ágádishńiigo ni'gosdzán biká' nnee k'ehgo yashti'.) ⁶ Dah, da'anii doo ágát'éé da: Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'ehyú át'éé dayúgo, hagot'éégo ni'gosdzán biká' nnee yándaago'áah doleeł? ⁷ Łé'ishchoohíí Bik'ehgo'ihí'nań da'aniiigo at'ééhíí ch'í'nah áyíłsigo ízisgo at'ééhíí áí bee bígózjyúgo, nt'é bighą shíí nshch'p'hií k'ehgo shaa yałti'go shán-go'áah? ⁸ (Ła' nnee nohwiń'daadińhigo nohwaa ch'ńii daanii,) Nłt'ééhíí bengowáhíí bighą nch'p'go ádaahiit'j' le', daan'ńiigo nohwá ádaagozłaa. Nnee ádaanołwińh-ihíí bándaaagont'aahíí dábik'eh. ⁹ Áík'ehgo hago'at'éé? Ya' nées Jews daandliiníí itisgo shinjééd nées? Dah, doo ágát'éé da: nnee dawa, Jews daanliiníí łá'íí doo Jews daanlii dahíí nch'p'íí b'isna' daanliigo iłk'idá' ch'í'nah ádaasiidłaa; ¹⁰ Bek'e'eshchiiníí gáníí, Doo hadín dábik'ehyú át'éé da, dah, dałá'á ndi doo łá' da: ¹¹ Doo hadín bił ígózj da, doo hadín Bik'ehgo'ihí'nań yiká déz'j' da. ¹² Dawa k'ihzh'j'go ádaasdzaa, dawa doo da'íłj' da daasilj; doo hadín nłt'éégo ánát'j'j' da, dah, dałá'á ndi doo łá' da. ¹³ Bidayi'híí nnee łe'sit'j'hi bił ch'í'otaqahíí k'ehgo at'éé; bizaadíí bee k'ízeda'diłteehgo yádaakti'; ch'osh bik'asda' yee na'iltseedhi bizé' yuńe' benagoz'aq; ¹⁴ Yati' be'okáalıí łá'íí yati' koń'daadińh'íí bizé' bee hadaalk'it: ¹⁵ Da'dizołhéétzh'j' daadijaadgo daahikéeh: ¹⁶ Hayú nadaakaiyú bik'édinááyú da'itłch'p'hií hik'e inidaagodile'íí benagoz'aq; ¹⁷ Nkegohen'áanıí begoz'aqahíí doo yídaagołs'j' da: ¹⁸ Bik'ehgo'ihí'nań doo daidńłs'j' da, doo yaa natsídaakees da, nii, bek'e'eshchiiníí. ¹⁹ Jews bich'j' begoz'aanıí áńíłhíí nnee da'ái bit'łááhzh'j' ádaat'eehíí yich'j' áńíłgo bídaagonłzj: áík'ehgo nnee daant'j'ge doo hagot'éégo ídaa yánadaalt' da doleeł, łá'íí ni'gosdzán biká' nnee dawa Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo dábik'ehyú ádaat'ee dago bándaa-go'áah doleeł. ²⁰ Nnee doo łá' Jews bich'j' begoz'aanıí yikísk'eh ánát'j'j'ł'íí zhą bighą Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé da: begoz'aanıí áńíłhíí bighą nch'p'go ánách'ot'j'j'ł'íí bígoch'ł'sj. ²¹ Nnee Jews bich'j' begoz'aanıí doo yikísk'eh at'éé da ndi hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé doleełíí k'adíí nołwił ch'í'nah alzaa, áí doo áńíłdá' begoz'aanıí bek'e'eshchiiníí baa na'gon'j', łá'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziid n'íí yaa nadaagosńi'; ²² Díínko yaa nadaagosńi', Jesus Christ ch'odłaqago Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'éé, da'odlaanıí dawa ágádaat'ee; nnee łá' doo łahgo at'éé da, dawa dáłett'ee: ²³ Nnee dawa nch'p'go ádaadzaago Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo ye'at'éhíí dáyich'j' nihikáh; ²⁴ Áídá' binch'p'íí bits'ł'zh'j' Christ Jesus ch'ínadainil, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań baa daach'oba'go dábik'ehyú ádaat'éhi daayih'ńii, doo nt'é bighą nahi'ńiłi da: ²⁵ Bik'ehgo'ihí'nań Jesus zideego bidíłíí bee nnee binch'p'íí yá nahi'ńił doleełgo yil'áad, áí daayodłaqago binch'p'hií bighą baa nágodet'aa doleełgo; áí bighą Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'ééhíí nnee

bich'j' ch'í'nah alzaa, án nzaadyú bádaagoho'aałgo nnee nch'p'go ánadaát'j'j'ł'íí doo yil' ołtag da; ²⁶ Bik'ehgo'ihí'nań dabíí dábik'ehyú át'ééhíí díí goldohíí biy' nnee bich'j' ch'í'nah alne'go, dishńii: dabíí dábik'ehyú át'éhi nliigo ch'í'nah alne'go, łá'íí dahadín Jesus yodłaqahíí dábik'ehyú át'éé yil'ńihi at'éé. ²⁷ Ídaa ch'odłłigo yách'it'ł'íí hayú begoz'aq? Doo hayú begoz'aq da. Hant'é bighą? Ya' dakó nłt'éégo ánách'ot'j'j'ł'íí bighą Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'éé nées? Dah, ki'odł'ł'íí zhą bighą. ²⁸ Áík'ehgo díí bídaagosilzj'ł'j'ł'j', nnee Jews bich'j' begoz'aanıí doo yikísk'eh at'éé da ndi bi'odł'ł'íí bighą Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'éhi biłńii. ²⁹ Ya' Bik'ehgo'ihí'nań Jews daanliiníí zhą daabokaqahíí nlii nées? Doo Jews daanlii dahíí ałdó' daabokaqahíí nlii ya'? Ha'oh, doo Jews daanlii dahíí ałdó': ³⁰ Bik'ehgo'ihí'nań dałá'á nlii, áík'ehgo nnee circumcise ádaabi'deszaahíí bi'odł'ł'íí bighą Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú ádaat'éhi daabiłńii doleeł, łá'íí doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí ałdó' bi'odł'ł'íí bighą dábik'ehyú ádaat'éhi daabiłńii doleeł. ³¹ Ágádaan'ńiigo begoz'aanıí doo íłj' dago ádaahiidle' nées? dah, da'anii doo ágát'éé da, áídá' begoz'aanıí nłdzilgo ádaanłzj.
4 Áík'ehgo Abraham, bits'ł'dí' daadihe'na'íí, nt'é daan'ńiigo baa nadaagohiłńi' doleeł? ² Abraham dabíí nłt'éégo ánát'j'j'ł'íí bighą Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'éhi yil'ńii l'ek'eyúgo, áí bighą ída'odłłi doleeł ni'; ndi doo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee ágát'éé da l'ek'e. ³ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí nt'é nii? Abraham Bik'ehgo'ihí'nań yosłaqad, áík'ehgo bi'odł'ł'íí bighą dábik'ehyú át'éégo bá hótag l'ek'e, nii. ⁴ Hadín na'iziidi bich'j' na'í'ńiilíí doo baa ch'oba'go nahi'ńił da, ndi binasziidhíí bighą bich'j' nahi'ńił. ⁵ Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí ch'ínáyihiniłhi at'éé, hadín án yodłaqahíí bi'odł'ł'íí bee dábik'ehyú át'éégo bá hótag, doo nłt'éégo ánát'j'j'ł'íí bighą da. ⁶ Da'áík'ehgo nnee doo nłt'éégo ánát'j'j'ł'íí bighą da Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'éégo bá yółtagíí biyaa gozh'p'p'go David ałdó' yaa k'e'eshch'j'j', ⁷ Gán'łigo, Hadín doo bik'ehyú ánadaat'j'j'ł'íí dahíí bighą baa nádaagodełt'aq, łá'íí binch'p'íí bá k'e'oldeehíí biyaa daagozh'p' le'. ⁸ Nnee binch'p'íí nołweBik'ehń doo bá yółtag dahíí biyaa gozh'p' le', nii, David. ⁹ Ya' nnee circumcise ádaabi'deszaahíí zhą ágát'éégo biyaa gozh'p' le' biłd'ńii nées? Doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí ałdó' nées? Abraham bi'odł'ł'íí bighą dábik'ehyú át'éégo bá hótag l'ek'e daan'ńii. ¹⁰ Dadá' bich'j' ágot'éhi? Doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' nées? Nées bikéd'łgo nées? Doo bikéd'łgo da, áídá' doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá'. ¹¹ Abraham circumcise ábi'deszaahíí biká'skałhíí k'ehgo bi'odł'ł'íí bee dábik'ehyú át'ééhíí be-bígózi, áídá' doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' bi'odł'ł'íí gol'ł' ni'; da'odlaanıí dawa doo circumcise ádaabi'deszaa da ndi bitaa nlii doleełgo; áí ałdó' dábik'ehyú ádaat'eehíí bá daahótag doleełhíí bighą: ¹² Nnee circumcise ádaabi'deszaahíí ałdó' bitaa nlii, áí doo dá circumcise ádaabi'deszaahíí zhą bighą da, ndi

nohwiTaa Abraham bi'odla'ihii yikisk'eh hikahii bigha ałdó, an doo hwahá circumcise abidilne' dadá' bi'odla' golinií ałdishnii. ¹³ Bik'ehgo'ihinań Abraham łaii bits'ad' hadaalinolt'aanii ni'gosdzan daabiyee doleetgo yee bangon'ax ni, ndi doo begoz'aanii yikisk'eh adaateehii bigha da, bi'odla'ii bilahyu dabik'ehyu adaateehii bigha. ¹⁴ Bik'ehgo'ihinań yegosaanii yikisk'eh adaateehii zhá Bik'ehgo'ihinań yangon'aanii daabiyee doleetyugo, odla'ihii da'ílné hileeh, łaii Abraham bangont'aanii doo ilii da hileeh: ¹⁵ Begoz'aanii goliiyugo nnee doo yikisk'eh adaate'e dahii yini-idaagodile': begoz'aanii da'adjiyugo begoz'aanii bił nach'ighaahii adjh. ¹⁶ Ai bigha da'odlaanii zhá, Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'ii bilahyu, Abraham bangont'aanii daabiyee doleet; Abraham bits'ad' hadaalinolt'aanii dawa Bik'ehgo'ihinań Abraham yangon'aanii daabiyee doleet; doo hadii begoz'aanii daayota'hii zhá da, ndi Abraham k'a'ateego da'odlaanii ałdó; an daanohwigha da'ohiidlaanii daanohwitaa nljj.

¹⁷ (Bik'ehgo'ihinań Abraham gayitniigo beke'eshchjj, Nnee itah at'eeego hadaazt'ii bitaa nlljgo anishłaa, yitnii,) Abraham Bik'ehgo'ihinań yodlaahii bigha ayitniigo yangon'ax lek'e, Bik'ehgo'ihinań, nanezna' n'ii nadaayihil'nahii, łaii doo daagolii da n'ii daagoliiigo adaille'ii nlini: ¹⁸ Abraham hastiin nljigo doo ba ichii da ndi Bik'ehgo'ihinań yodlaago an bits'ad' t'ah nyohoi, Nits'ad' łax doleet, biłdo'niidhii k'ehgo nnee łaxago itah at'eeego hadaazt'ii bitaa nljj doleetgo. ¹⁹ Abraham dałá gonadin hak'e shjj biłegodzaago bits'i daztsaahii k'ehgo adzaa, łaii bi'aa, Sarah, doo itchii da, agat'ee ndi Abraham ai doo yaa natsekees da, adá' bi'odla' doo t'azh' bagodeyaa da lek'e:

²⁰ Bik'ehgo'ihinań bangon'aanii doo t'azh' nat-sina'ikeesgo yodlaa da; adá' Bik'ehgo'ihinań ya'ihen-zjigo bi'odla'ii ndzil siljj; ²¹ Bik'ehgo'ihinań hadii yee bangon'aanii ye'ile'go yinel'axhii Abraham da'anii yigolsj lek'e. ²² Aik'ehgo bi'odla' goliihii bigha Bik'ehgo'ihinań dabik'ehyu at'ehi yitnii. ²³ Adá' ayitniihii doo dabii zhá bee ba k'e'eshchjj da; ²⁴ Ndi nee ałdó nohwá beke'eshchjj, nee Jesus nohweBik'ehń daztsad' naadiidzaago abilaahii daahohiidlaanii ałdó nohwá hóttag doleet; ²⁵ Jesus nohwi'at'e' nch'ohii bigha zesdjj, ch'ínánohwini-ihii bigha naadiidzaago abidelzaa.

5 Aik'ehgo da'osiidlaadhii bigha nohwinch'oi bits'azh' ch'ínánohwiniigo Jesus Christ nohwe-Bik'ehń bilahyu Bik'ehgo'ihinań nkegohen'aanii yee nohwinel'ii: ² Jesus bilahyu nohwi'odla'ii bee Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'ii goz'ax yune' hah'agoot'igo nohwá alzaa ałdó, ai biyi' yune' nasiidzjj, łaii Bik'ehgo'ihinań izisgo ye'at'eehii łahd' nohwiyee doleetii ndaahondliigo baa nohwił daagozhóq. ³ Doo da'ái zhá da, Christ bigha nohwiidagonł'ee ndi baa nohwił daagozhóq; koniigonł'eehii kóni' k'eh ach'itsinii akótsjhii bidaagonljihii bigha; ⁴ Łaii kóni' k'eh ach'itsinii ko'at'e' nł'eeego ayitsj, łaii ko'at'e' nł'eehii Bik'ehgo'ihinań izisgo ye'at'eehii łahd' kóyee doleetii

nch'ohiiigo akótsj: ⁵ Łaii Holy Spirit nohwaidin'aanii bilahyu Bik'ehgo'ihinań bił daanjohii nohwijii behalk'ihii bigha ai ndaahondliihii begolne', aik'ehgo doo baa yadaandzj da doleet. ⁶ Doo hagot'eeego ich'odaahinii dadá', Bik'ehgo'ihinań t'ah doo daadinljz dadá', da'áige biká' ngonyáago Christ nohwá daztsaą. ⁷ Nnee dabik'ehyu at'eehii ndi doo hadin yá datsaah at'ee da; dagohii łá' nnee nł'eeego at'eehii yá datsaah shjj. ⁸ Adá' t'ah nch'ogo adaant'eedá' Christ nohwá daztsaą, ai bee Bik'ehgo'ihinań bił daanjohii nohwił ch'inań ayiılaa. ⁹ Aik'ehgo bidil bee Bik'ehgo'ihinań binadzahgee dabik'ehyu adaant'ee daasiidljigo, da'aniigo an binkáayu Bik'ehgo'ihinań bihashke'ii bee nohwiidagodilne' doleet n'ii bits'ahnohwide'nił. ¹⁰ T'ah Bik'ehgo'ihinań bi'ina' daandljidá' biYe' daztsaahii bee bił k'ii nadaasiidljij lek'eyugo, ai bitisgo bił k'ii daasiidljigo biYe' nohwiyi' hinaahii bigha hasdánohwiido'nił. ¹¹ Doo ai zhá da, Jesus Christ nohweBik'ehń bilahyu Bik'ehgo'ihinań baa nohwił daagozhóq, da'an bilahyu Bik'ehgo'ihinań bił k'ii nadaasiidljij. ¹² Dii k'ehgo nko agot'iid, nnee dałá, Adam holzéhi, bee ni'gosdzan biká' nch'oi łaii nch'oi bilahyu da'itsaahii bengonyáa; aik'ehgo nnee dawa da'itsaahii bee bich'j' godeyaa, nnee dawa nch'ogo anadaat'ijihii bigha:

¹³ (Bik'ehgo'ihinań yegosaanii doo hwahá alne' dadá' nch'oi ni'gosdzan biká' benagowaa, ndi begoz'aanii da'adjiyugo nnee nch'ogo adaat'iid ndi doo bandaagot'a da. ¹⁴ Adá' Adam dehezna'd' Moses naghazh' da'itsaahii bik'ehgo nagowaa lek'e, nnee Adam itsihii k'ehgo doo da'itsiik da ndi; Adam da'itsaah zhinéego nnee dawa yá sizjj lek'e, ndi łá' dogaał doleetii ihina zhinéego nnee dawa yá hizj'. ¹⁵ Bik'ehgo'ihinań daazhógo kainé'ii doo Adam itsihii bił teł'tee da: nnee dałá, Adam holzéhi, itsihii bigha nnee łaxago da'itsaahii bee bich'j' godeyaa, adá' ai bitisgo Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'ii łaii ai bilahyu kainé'ii, nnee dałá Jesus Christ holzéhi bilahyu, nnee łaxago ihinaahii yaa daidez'ax. ¹⁶ Łaii daazhógo kaa hiné'ii doo ai nnee nch'ogo adzaa n'ii aile'ii bił teł'tee da: ai nnee dałá itsihii bił ch'igódeehgo aile', ndihii łaxago nda'hesiidá' daazhógo kaa hiné'ii Bik'ehgo'ihinań binadzahgee dabik'ehyu adaach'it'eeego aile'. ¹⁷ Aik'ehgo nnee dałá, Adam holzéhi, itsihii bigha da'itsaahii bik'ehgo nagowaa, ai nnee dałá binkáayu; ai bitisgo nnee dałá, Jesus Christ holzéhi, binkáayu nnee Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'ii dážhó ch'ida'izkaadii daayit'jjh, łaii dabik'ehyu agot'eehii daazhógo kainé'ii ałdó daayit'jjh, aik'ehgo dawahá yitis daanljigo daahina doleet.) ¹⁸ Aik'ehgo nnee dałá itsihii bigha nnee dawa baa ya'iti'go bił ch'igódeeh; łaii nnee dałá dabik'ehyu at'eehii bilahyu Bik'ehgo'ihinań binadzahgee nnee dawa dabik'ehyu adaateego daahina doleet, ai Bik'ehgo'ihinań daazhógo nnee yaa daidez'ani at'ee. ¹⁹ Nnee dałá doo ałdi'niyu at'ee dahii bee łaxago doo bik'ehyu adaate'e da daasiljj, da'aik'ehgo nnee dałá ałdi'niyu at'eehii bee łaxago dabik'ehyu

ádaat'eego ádaadolnii. ²⁰ Jews bich'í' begoz'aanii ben-gonyáágo nda'itsiihíí łáą silji. Áídá' nda'itsiihíí łáą siljiyú Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi itisgo łáągo begoz'ąą: ²¹ Nda'itsiihíí bighą da'itsaahíi bik'ehgo nagowaa lęk'e, da'áik'ehgo dávik'ehyú ágot'eehíi bee Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi bik'ehgo nagowaa, łá'íi nęee Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú ihí'ńá doo ngonel'ąą dahíi yee daahinaa doleet.

6 Nt'é daan'ńii doleet áidá? Ya' Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi łáągo begoz'ąą doleet'ńii bighą nchq'íi dayúwehyú baa nahiikai doleet née? ² Dah, da'anii doo ágát'éé da. Hagot'éégo nohwinchq'íi bich'í' dasiitsąąd' dayúwehyú nchq'íi biyi' nahiikai doleet? ³ Ya' díi doo bídaagonosj da née? Daanohwigha baptize ádaanohwi'deszaahíi Jesus Christ bił dałá'á daasiidljigo, baptism bee áń bił dasiitsąąhi at'éé. ⁴ Áik'ehgo łe-bi'doltjhi k'ehgo baptism bee bił dasiitsąąd' bíi bił łenohwido'ńil: áik'ehgo nohwiTaa binawod dák'a'at'éhi bee Christ daztsąąd' naadiidzaahíi k'ehgo née at'dó' nohwe'ńna' áńiidégo ánálzaahíi bikísk'eh hiidaatgo dávik'eh. ⁵ Áik'ehgo Jesus bił dałá'á daasiidljigo bił dasiitsąąd' dabíi daztsąąd' naadiidzaagee at'dó' dałá'á bił daandlj doleet: ⁶ Díńko bídaagonlji, nohwinchq'íi be'ádaant'eehíi dawa bił ch'íhideeh doleetgo, łá'íi nchq'íi doo dayúweh bi'isna' daandlj da doleet'ńii bighą nchq'íi be'ádaant'ee n'íi tsj'ńna'áhi biká' Christ bił bínohwi'deskał. ⁷ Hadíń daztsąąhíi nchq'íi doo dayúweh bi'isna' nlji da. ⁸ Néé Christ bił dasiitsąąyúgo, bił daahin'ńaa doleetgo daahohiidłąą: ⁹ Christ daztsąąd' naadiidzaago doo dananátsaah dago bídaagonlji; da'itsaahíi doo dayúweh botą' da. ¹⁰ Jesus nchq'go ágot'eehíi bighą daztsąą, dałandigeę ąą łayiilaago: áidá' hińaahíi Bik'ehgo'ihí'nań zhińéégo hińaa. ¹¹ Da'áik'ehgo ídaa natsídaahkees, nohwíi at'dó' nchq'go ágot'eehíi bich'í' dasohtsąą, áidá' Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bá daahinohńaa. ¹² Ái bighą nohwits'í datsaahíi doo nchq'íi bich'í' bił ch'í'ńótjhi hela', ágádaanoht'eeyúgo nchq'íi nohwebik'eh doleet, nohwits'í nchq'go hádaat'inií doo bikísk'eh ádaanoht'ee da le'. ¹³ Nohwits'í doo łá' ndi bee nchq'go ágot'eehíi bich'í' bídaańaa da le', doo bee nchq'go ádaanoht'ee da le': áidá' nęee nanezna'd'í' naadiikaihíi k'a'at'éégo nohwinchq'íi bighą nanasona' ndi k'adíi hasdáhkaigo daahinohńaa, áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ídídaańaa le', łá'íi nohwits'í dawa Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' bídaańaa le', ái bee dávik'ehyú ádaanoht'ee le'. ¹⁴ Begoz'aanii doo nohwebik'eh da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi nohwebik'ehi at'éé: áik'ehgo nchq'íi doo dayúweh nohwebik'eh da le'. ¹⁵ Hago'at'éé áidá? Begoz'aanii doo nohwebik'eh da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi nohwebik'ehíi bighą ya' dayúweh nchq'go ánađaahit'jłt' née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. ¹⁶ Ya' díńko doo bídaagonosj da née? Hadíń bikísk'eh ádaanoht'ee doleet'ńii bighą baa ídaadesoht'ąąyúgo, ái bánada'ohsiidhi at'éé; nchq'íi baa ídaadesoht'ąąyúgo da'itsaahíi nohwidahyú begoz'ąą, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań

baa ídaadesoht'ąąyúgo dávik'ehyú ágot'eehíi nohwidahyú begoz'ąą. ¹⁷ Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégo, łah nchq'go ágot'eehíi bánada'ohsiid ni', ndi yati' bee nohwit' ch'ígót'áńii nohwijíid' bikísk'eh ádaanoht'ee daasolji. ¹⁸ Áik'ehgo nchq'íi doo hagot'éégo be'ádaanoht'ee da daasoljhií bighą dávik'ehyú ágot'eehíi bánada'ohsiidíi daasolji. ¹⁹ Yati' dabígózinéhi bee yashti', doo áik'ehgo yashti' dayúgo doo nohwit' ígózí da doleet ni': nohwits'í łá' bee nchq'go na'ídáhi łá'íi nchq'go ágot'eehíi dayúweh itk'edaahit'jłt' bich'í' ídídaańaa ni'; k'adíi da'ágát'éégo nohwits'í dawa bee dávik'ehyú ágot'eehíi bich'í' ídídaańaa le', áik'ehgo nłt'éégo hadaanohwidiléh doleet. ²⁰ Nchq'go ágot'eehíi bánada'ohsiid' dávik'ehyú ágot'eehíi doo hagot'éégo be'ádaanoht'ee da ni'. ²¹ Ánađaahit'jłt' k'adíi bik'ee ídaayádaanohdzhií nt'é bee daasoht'jłt' Ágádaat'eehíi ąąłgeę da'itsaahíi begoz'ąą. ²² Áidá' k'adíi nchq'íi doo hagot'éégo be'ádaanoht'ee da, łá'íi Bik'ehgo'ihí'nań bánada'ohsiidíi daasolji, áik'ehgo nłt'éégo hadaanohwidile', ái ąąłgeę yaaká'yú dahazh'í' ihí'ńaahíi begoz'ąą. ²³ Konchq'íi da'itsaahíi bidená nahi'ńiit, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań dahazh'í' ihí'ńaahíi kaidoné', Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú.

7 Shik'íiyú, (begoz'aanii bídaagonosini nohwich'í' k'e'shchii,) begoz'aanii nęee dánehenazh'í' yebik'ehgo bídaagonosj. ² Isdzán biką' t'ah hińaago yiké'zh'í' nljigo begoz'ąą; áidá' biką'íi daztsąąyúgo dábiini'yú at'éé hileeh. ³ Áik'ehgo biką'íi hińaadá' łá' nęee yił naná'ńááyúgo, nant'í' naghaa daayihńii doleet: áidá' biką' daztsąąyúgo dábiini'yú at'éé; áik'ehgo łá' nęee yił naná'ńááyúgo doo nant'í' naghaa da. ⁴ Áik'ehgo shik'íiyú, Christ daztsąąhíi bighą nohwíi bił dałá'á daasoljigo begoz'aanii doo nohwenábik'eh dago bich'í' dasohtsąą; łá'ihíi bíyéé daanoht'j doleetgo, áń daztsąąd' naadiidzáhi nlji, áik'ehgo nłt'éégo ágot'eehíi Bik'ehgo'ihí'nań bá ádaahiidle'. ⁵ Nchq'go be'ádaant'eehíi nohwebik'ehgo daahí'ńaadá' begoz'aanii nchq'go hádaahit'inií nohwiyi' hiz'jgo áyílaahíi nohwits'í yiyi' na'iziid ni', áik'ehgo nchq'go ánađaahit'jłt' bighą da'itsaahíi bee nohwich'í' goz'ąą ni'. ⁶ Jews bich'í' begoz'aanii bi'isna' daandljigo nohwotą' n'íi bits'ą'zh'í' nane'na'go, k'adíi begoz'aanii bits'ą'zh'í' ch'ńánkai; doo begoz'aanii itk'ídá' bek'e'shchij' n'íi nanohwiłáágo Bik'ehgo'ihí'nań bá nada'ídziid da, áidá' Holy Spirit nanohwiłáágo nada'ídziid. ⁷ Nt'é daan'ńii doleet áidá? Begoz'aanii nchq'íi bił dáłekt'ee née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. Begoz'aanii da'ádjh'yúgo nchq'íi doo bígonsj da doleet ni': begoz'aanii, Doo dawahá ídáhánt'j da le', doo shińii dayúgo, dawahá ídáhách'ít'ínii doo bígonsj da doleet ni'. ⁸ Ái bengot'áńii, Doo dawahá ídáhánt'j da le', shińiiigo dayúwehégo ídáhásht'jłgo áshílla. Begoz'aanii áńíhíi doo hwahá bígonsj dadá' nshchq'yúgo ndi doo bígonsj dahíi bighą nchq'íi shich'í' daztsáni k'ehgo at'éé ni'. ⁹ Łah begoz'aanii doo bígonsj dago hinshńaa ni': áidá' bengot'áńii bígosłs'jídá' nchq'íi híńna', áik'ehgo nchq'íi baa nanńaayúgo ndizońhíi at'éé shińi-

igo shizes-hijhí k'ehgo at'éé. ¹⁰ Áík'ehgo bengot'áání, da'ái ihí'naahí shainé' doleel n'íí, da'itsaahí shá áyíílaa-go bígosíłsjid. ¹¹ Bengot'áání nashíáágo nchq'íí shich'í' nazhch'a', la'íí bee shidizesdji. ¹² Áík'ehgo begoz'aaníí dilzjh, la'íí bengot'áání dilzjh, dávik'ehyú át'éé, la'íí nlt'éhi at'éé. ¹³ Áík'ehgo ya' áí nlt'éhihíí da'itsaahí shá áyíílaa née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. Áídá' nehíłsídá' begoz'aaníí doo bikísk'eh ánsht'ee da ni', áík'ehgo begoz'aaníí da'itsaahí shángot'áá, nchq'íí da'anii nchq'íí át'éégo bígózł doleelhíí bighą be-goz'aaníí alzaa; áík'ehgo bengot'ááníí biláhyú nchq'íí dážhó itisyú nchq'ogo hileeh. ¹⁴ Begoz'aaníí yaakád'íhi at'éégo bídaagonłzj: áídá' shíí nchq'ogo be'ánsht'eehíí bighą nchq'íí bich'í' nashí'dehezłii. ¹⁵ Nt'é bighą ánáshł'łhíí doo bígonsj da: doo hasht'łlyú ánáshł'łł da; áídá' shíł nchq'íí be'ánáshł'łł. ¹⁶ Doo hasht'łlyú ánáshł'łł dago begoz'aaníí bee nshchq'íí bígosíłsjid, áík'ehgo begoz'aaníí áńíłhíí nlt'éé łąą, dishłii. ¹⁷ Áík'ehgo doo dashíí ánáshł'łł da, ndi nchq'í shiyi' golíłnii ánat'łł. ¹⁸ Doo nlt'ééhíí shiyi' golíł dago bígonsj (dashíí she'at'e'íí áłdishłii:) dávik'ehyú ánsht'eeego hasht'łł ndi be'ánáshł'łł doo hagot'éégo be'ánáshł'ne' da. ¹⁹ Nlt'ééhíí be'ánáshł'łłgo hasht'łłhíí doo be'ánáshł'łł da: áídá' nchq'íí doo hasht'łł dahíí zhą be'ánáshł'łł. ²⁰ Doo hasht'łlyú be'ánáshł'łł dayúgo doo dashíí ánáshł'łł hasht'łłgee nchq'íí shiyi' golíłnii ánat'łł. ²¹ Díłnko be'ánsht'eeego bígosíłsjid, nlt'ééhíí be'ánáshł'łł hasht'łłgee nchq'íí shidáhgee begoz'ąą. ²² Shijíł yune' Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí nlt'éé, ídłdishłłii: ²³ Áídá' ídidistsąągo díłnko bígosíłsjid, shits'í nchq'ogo há-daat'íinií shinatsékees nlt'ééhíí ył nagonłkaad, áík'ehgo shiyi'yú nchq'íí bi'isna' nshłłjgo áshłłsj. ²⁴ Nnee débaagoch'oba'ihíí nshłłni łąą! Díł shijíł biyi' nchq'íí shiz-łtheehíí hadíł yits'ą' shłłteeh? ²⁵ Bik'ehgo'ihí'nań zhą, Je-sus Christ nohweBik'ehn biláhyú łąą, áí bighą Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihénsj. Áík'ehgo dashíí shinatsé-keesíí bee Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí bikísk'eh ánsht'ee; áídá' shits'í be'ánsht'eehíí nchq'íí zhą bikísk'eh ánsht'ee.

8 Áík'ehgo k'adíí Christ Jesus biyi' daanłni, bighą bił ch'ígódeeh doleelíí da'ádłh, áí doo bi'at'e' nchq'íí yikísk'eh ádaat'ee da, áídá' Holy Spirit zhą yikísk'eh ádaat'ee. ² Christ Jesus biyi' nshłłjgo, Holy Spirit behin-shłaaahíí binawodíí nchq'íí binawodíí bee dastsaah doleel n'íí yits'ą' shłłłł. ³ Jews bich'í' begoz'aaníí nchq'ogo be'ádaant'eehíí bighą doo nalwod da silłj, áík'ehgo begoz'aaníí doo áyóléh át'éé da n'íí Bik'ehgo'ihí'nań áyíílaa, áń dabíí biYe' nohwits'í nda'łłsi-ihíí k'ehgo at'éégo nohwinchq'íí bighą yinł'a', áík'ehgo nchq'íí nohwits'í yiyi' golíłnii bił ch'ígódeeh doleelgo bángot'ąą: ⁴ Néé doo nohwi'at'e' nchq'íí bikísk'eh ádaant'ee da, áídá' Holy Spirit zhą bikísk'eh ádaant'ee-híí bighą begoz'aaníí dávik'ehgo aníłhíí bikísk'eh ádaant'ee. ⁵ Hadíł dabíí bi'at'e' yikísk'eh ádaat'eehíí bits'í hádaat'íinií zhą yaa daabiini'; áídá' Holy Spirit yikísk'eh ádaat'eehíí Holy Spirit hádaat'íinií yaa daabiini'.

⁶ Ko'at'e' nchq'íí bikísk'ehyú ágot'eehíí baa koni'íí da'it-saahíí bee ká goz'ąą; áídá' Holy Spirit bikísk'ehyú ágot'eehíí baa koni'íí ihí'naahíí la'íí łłch'í'gont'ééhíí bee ká goz'ąą. ⁷ Hadíł bi'at'e' nchq'íí yikísk'ehyú ágot'eehíí yaa biini'íí Bik'ehgo'ihí'nań yik'engłiih: Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí doo ye'at'éé da, da'anii doo áonéh át'éé da. ⁸ Áík'ehgo hadíł dabíí bi'at'e'íí yikísk'eh ádaat'eehíí doo hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań ył daagoyłshóni at'éé da. ⁹ Áídá' nohwíí doo nohwi'at'e' nchq'íí bikísk'eh ádaanoht'ee da, áídá' Holy Spirit yikísk'eh ádaanoht'ee, Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit da'anii nohwiyi' golłlyúgo. Nnee la' Christ biSpirit doo da'anii biyi' golłł dayúgo, áń doo Christ bíyéé nłłj da. ¹⁰ Christ nohwiyi' golłlyúgo, no-hwits'í nanne' ndi Holy Spirit biláhyú daahinohłaa, dávik'ehyú ádaanoht'eeego ánohwilaahíí bighą. ¹¹ Jesus daztsąąd' naadiidzaago áyíílaahíí biSpirit nohwiyi' golłlyúgo, Christ daztsąąd' naadiidzaago áyíílaahíí biSpirit nohwiyi' golíłnii biláhyú nohwits'í datsaah doleelíí ałdó' hıłnaago ánáidle'. ¹² Áí bighą, shik'ílyú, doo nt'é bighą nohwi'at'e' nchq'íí bikísk'eh ádaant'ee da. ¹³ Dánohwíí nohwi'at'e' bikísk'eh ádaanoht'eeýúgo nanohne': áídá' nohwi'at'e' nchq'íí Holy Spirit bee nadaaktseedyúgo da'anii daahinohłaa. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit nadaabiłaaahíí dawa, áí da'anii Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé daanłni ádaat'ee. ¹⁵ Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé daasiidłłj, áík'ehgo k'adíí doo isnah binant'a' yé-daaldzidhíí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bédaahiłdzid da, áídá', Ábba, shiTaa, daabiłn'łii. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé daandłłjgo nohwíłł yune' Holy Spirit dabíí nohwił nadaagolłi': ¹⁷ Bichągháshé daandłłjyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bíyééhíí nohwiyéé doleel, néé hik'e Christ biłgo; Christ bił nohwiłdaagont'eeé łék'eyúgo, dabíí bił dał'a' ízisgo be'ádaant'eeego ádaanohwi'dolłłł. ¹⁸ Yunáásyú baa gozhóónii nohwádłjhyú goz'aaníí ch'í'nah ádolłłł, áí baa natseskeesgo díł jłłjgo nyee'i biyi' nashaahíí doo shłł hago'at'éé da. ¹⁹ Dawa Bik'ehgo'ihí'nań áyíílaahíí Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé da'anii bíyéégo ch'í'nah ádolłłł dážhó yiká daadéz'łł-go biba' ádaat'ee. ²⁰ Dawahá alzaahíí doo nt'é da'łłł da-go alzaa, doo hádaat'łłhíí bighą da, áídá' ágádaat'eeego Bik'ehgo'ihí'nań bándaaagoz'ąą, ágát'éé ndi díłnko Bik'ehgo'ihí'nań nyolłł; ²¹ Dawahá alzaahíí da'łłł hileeh díłłii ndi bits'ą'zhł'ł hasdádokah, Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé baa gozhół doleelgo da'itsaahíí yits'ą'káhíí k'ehgo dawahá alzaahíí ałdó' da'łłł hileehíí yits'ą'dokah. ²² Dawa alzaahíí dał'a' bił na'dini'go ík'idi'łłii, díł jłł t'ah ágát'éégo bídaagonłzj. ²³ Áídá' doo áí zhą da, néé dó', Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé daandłłjgo ch'í'nah ádaanohwi'dolłłłgo nohwits'í la'íí ánáłłéh doleelíí biba' ádaant'eedá' ík'ida'n'łłii, néé Holy Spirit nohwiyi' na'iziid nkegonyaahíí ndi ík'ida'n'łłii. ²⁴ Díł nlt'éhi ndaahóndłłiigo hasdánohwi'do'nil: nlt'éhi ch'o'jlyúgo doo nt'é bighą nnach'ódlłł da: hadíł nlt'éhé-ta yłłtsąąyúgo nt'é bighą dayúweh nyihołł doleel? ²⁵ Áídá' nt'éhéta doo daahił'łł dahíí ndaahóndłłiyúgo,

hada'ólñiigo biba' ádaant'ee. ²⁶ Ágát'éégo doo daanldiz dagee Holy Spirit nohwich'oni: nt'é bigha da'ohiikaqah doleefi doo bídaagonlzi da ndi Holy Spirit dabii nohwá okqah, néé ch'éh ádaan'nihií bigha ík'eda'n'niigo.

²⁷ Holy Spirit nnee Bik'ehgo'ih'i'nañ báhadaadeszaahí yá okqah, Bik'ehgo'ih'i'nañ hát'ííhí k'ehgo okqahíí bigha Bik'ehgo'ih'i'nañ, kojíi yuñe' nantaahí, Holy Spirit binat-sekeesí yígótsj. ²⁸ Díínko bídaagonlzi, hadíi Bik'ehgo'ih'i'nañ bił daanzhooní, la'íi dabii ngont'chíígo yiká ádaan'niidíi dawa dała' n't'éégo bá ádaalne'go áyítsj. ²⁹ Bik'ehgo'ih'i'nañ nnee biyéé doleefi dabínt'ségo yídaagótsj, ái biYe' yedaat'éégo ádaabidilne'go dabínt'sé yengon'áq, biYe' bik'isyú k'áqgo bíi dantsé nagháa doleefi bigha. ³⁰ Bik'ehgo'ih'i'nañ biyéé doleefi dabínt'sé yídaagótsinií yiká ádaan'niid: yiká ádaan'niidíi binch'ó'íi yits'á'zhí' ch'ínádaayiznil: la'íi ch'ínádaayiznilíi ích'í'daabi'dolniiigo yá ngon'áq.

³¹ Áík'ehgo nt'é daan'nií áidá? Bik'ehgo'ih'i'nañ bił daagohiit'jyúgo, hadíinshá' nohwich'í' na'iziidgo no-hwaa gon'nee doleef? ³² Bik'ehgo'ih'i'nañ dabii biYe' ndi doo t'áqzhí' yotá' dago daanohwigha nohwá nyint'ínií, da'án bił dała' dawahá daazhógo nohwainé' go'íi.

³³ Nnee Bik'ehgo'ih'i'nañ yita'hazlaahíi hadín nt'é yik'izhí' yidi'aah? Bik'ehgo'ih'i'nañ dábi'k'ehyú ádaat'éhi yih'niidi at'éé. ³⁴ Hadín nohwił ch'ídaagógheehgo nohwándaago'aah áidá? Christ Jesus doo nohwándaago'aah da, án nohwá daztsaq, áid' daztsaqd' naadiidzaa, án Bik'ehgo'ih'i'nañ bigan dihe'nazhinéégo dahsdaa, da'án áldó' nohwá ná'okqahi at'éé. ³⁵ Hadíinshá' Christ bił daanjóqhií yits'á'zhí' ánohwile'? Doo hadín da go'íi. Ya' nyee'íi biyi' hiikahíi Christ bił daanjóqhií yits'á'zhí' ánohwile' née, ya' nohwich'í' nagont'ogíi née, ya' nohwini-idaagonk't'éehíi née, ya' shiná' góyéé'íi née, ya' nohwidiyágé ádjhií née, ya' ngodzidíi née, dagohíi ya' bésh be'idilt'ishé bee nohwidizideehíi née? ³⁶ Bek'e'shchiinií gáníigo, Niyéé daandljhií bigha nadaanohwi'ditseedgo o'í'ááh; dibel'íi natseedgo bágoz'áqhií k'ehgo nohwaa natsídaats'ikees. ³⁷ Dah, díi dawa bee nohwich'í' ánagot'j'íi ndi, Christ bił daanjóqhií biláhyú doo adzayú itisgo daagonelnaa da. ³⁸ Da'anii bígonsj, doo nt'é Bik'ehgo'ih'i'nañ bił daanjóqhií yits'á'zhí' nohwinoníi at'éé da, da'itsaahíi ndi, ih'i'naahíi ndi, Bik'ehgo'ih'i'nañ binal'a'a yaaká'yú daagol'ínií ndi, spirits nch'ó'íi binadaant'a'íi ndi, spirits binawodíi ndi, dá'ad be'ágot'eehíi ndi, yunáásd'í nohwich'í' goldohíi ndi, ³⁹ Yudahyú ágot'eehíi hik'e yuyahyú ágot'eehíi ndi, nt'éhéta alzaahíi ndi, díi dawa doo Bik'ehgo'ih'i'nañ bił daanjóqhií yits'á'zhí' nohwinoníi at'éé da, Christ Jesus nohweBik'eh'n biláhyú Bik'ehgo'ih'i'nañ bił daanjóq.

9 Christ binadzahgee da'anii ádishnii, doo k'et'ish-choo da, da'anii ádishniiigo Holy Spirit shijíi yuñe' shił nagoln'i, ² Doo shił gozh'ó da, shijíi dázh'ó nniih nt'éé. ³ Bígonedzayúgo shik'íiyú, bił hat'í'íi, hasdakáh doleefi bigha Christ bits'á'dí' shił ch'ígódeeh ndi nzh'ó doleef ni: ⁴ Ái Israel hat'í'íi daanlj; Bik'ehgo'ih'i'nañ bichagháshé daanljigo baa

daagodest'aa, la'íi Bik'ehgo'ih'i'nañ bits'á'idindláadíi yil daanlj, la'íi Bik'ehgo'ih'i'nañ bił l'andaagost'aa, yegos'aanií áldó' baa daidez'aa, hagot'éégo da'okqah doleefi baa daadest'aa, la'íi Bik'ehgo'ih'i'nañ n't'éégo ágot'eehíi nohwi'yéé doleef daayil'niigo yaa daagodez'aa; ⁵ Israel hat'í'íi ík'idá' nnee n'íi, Bik'ehgo'ih'i'nañ hadaabidezníi, bits'á'dí' hadaati-nolt'aa, ái bits'á'dí' Christ gozljíigo nnee silji, án dawa yit'is nlii, Bik'ehgo'ih'i'nañ nlii, dahazh'í' ba'ihégo'sj le. Doleefgo at'éé. ⁶ Bik'ehgo'ih'i'nañ Israel hat'í'íi yá ngon'áanií doo edel'niigo baa natsekees da. Israel holzéhi bits'á'dí' hadaatinolt'aanií Bik'ehgo'ih'i'nañ binadzahgee doo dawa da'anii Israel hat'í'ihíi daanlj da: ⁷ La'íi Bik'ehgo'ih'i'nañ Abraham bits'á'dí' hadaati-nolt'aanií doo dawa hadaiheznil da: áidá' Abraham gáyil'niid, Niye' Isaac bits'á'dí' kideshchiinií zhá nichagháshé biłd'niid doleef. ⁸ Díínko átdishnii, Abraham bits'á'dí' hadaatinolt'aanií doo ái zhá bigha Bik'ehgo'ih'i'nañ bichagháshé bił otag da: áidá' Bik'ehgo'ih'i'nañ Abraham yá ngon'áanií bik'ehgo hadaatinolt'aanií, ái da'anii bichagháshé bił otag. ⁹ Bik'ehgo'ih'i'nañ gáníigo Abraham yá ngon'áq, Kod' lenágodzaago kú nánsdzaago n'aa, Sarah, bizhaazhé ishkiin golj' doleef, nii l'ek'e. ¹⁰ Doo ái zhá da; áidá' Rebecca áldó' nnee, Isaac holzéhi, bits'á'dí' daadihe'na'i, yá hilt'saq silji, ¹¹ (Bik'ehgo'ih'i'nañ dabii bik'ehgo nnee hadaayinił, doo ánádaat'j'hií bigha da, áík'ehgo Rebecca bichagháshé doo hwahá daagoleeh dadá', la'íi doo hwahá n't'éégo dagohíi nch'ó'go ánádaat'j'íi dadá', Bik'ehgo'ih'i'nañ Isaac hayilt'j' bighanigol'íhií begolne' doleefgo,) ¹² Rebecca bił nagosni', Dantsé nagháhihií ik'é'yú nagháhií binal'a'a nlii doleef. ¹³ Bek'e'shchiinií gáníigo, Jacob shił nzh'ó ni', áidá' Esauhií doo hasht'íi da ni'. ¹⁴ Nt'é daan'nií áidá? Ya' Bik'ehgo'ih'i'nañ doo dábi'k'ehyú at'éé da née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. ¹⁵ Bik'ehgo'ih'i'nañ Moses gáyil'niid, Hadíi hádaasht'iinií baa daach'oshba' doleef, la'íi hadíi hádaasht'iinií baa tídaasht'ii doleef, nii. ¹⁶ Áík'ehgo nnee nt'é hát'í'nií dagohíi nnee binawodíi doo bigha Bik'ehgo'ih'i'nañ habílt'j' da, ndi biłgoch'oba'íi ch'í'nah hileehíi bigha.

¹⁷ Bik'ehgo'ih'i'nañ biyat'íi biyi' Pháraoh gáyil'niid, Shinawodíi ninká'yú hit'j' doleefi bigha, la'íi ni'godzán biká' dagoz'aa nt'éégo shizhi' bígoz' doleefi bigha nant'aago ániish'aa, nii. ¹⁸ Áík'ehgo Bik'ehgo'ih'i'nañ dabii hát'í'igo la' yaa ch'oba', áidá' la' bijíi nt'izgo ádaile'. ¹⁹ Gáshil'nii áidá', Nt'é bigha Bik'ehgo'ih'i'nañ t'ah nnee nch'ó'go ánát'j'igo yik'izhí' di'aah? Bik'ehgo'ih'i'nañ nt'é hát'í'nií doo hadín hago áyoléh at'éé da. ²⁰ Dah, nnee zhá níini, hago'at'éégo Bik'ehgo'ih'i'nañ t'áqzhí' bich'í' yánánltih? Ábi'deszaahíi ábílaahíi, Nt'é bigha gát'éégo áshinlaa, yil'niid doleef née? ²¹ Nnee gosht'ish tús áile'íi gosht'ish dała'á sit'égí yee tús ílinihíi áile', la'íi da'ái bee tús doo il'j' dahíi yee áile', ya' ái doo áile'go goz'aa da née? ²² Bik'ehgo'ih'i'nañ bihashke'íi la'íi binawodíi ch'í'nah áile' hat'í'igo nnee bił ch'ígódeeh doleef n'íi yá daagoh'aago n'zaad godeyaa l'ek'yúgohií, nt'é

daan'nii áidá? ²³ Ła'íi dabíi bits'á'dí' ízisgo ágot'eehíi ch'ída'izkaadíi ch'í'nah áile'híi bigha hadín'ái' ízisgo ágot'eehíi dabíntsé yá' ílch'í'golaahíi yaa ch'oba', ²⁴ Néé da'ái' daandlji, nohwiká'ádaanniidíi, doo Jews daanliinií yitahdí' zhá' da, ndi doo Jews daanlji dahíi yitahdí' átdó'. ²⁵ Osee holzéhi binaltsoos biyi' Bik'ehgo'ihí'nań gáníi, Doo shichagháshé daanlji da n'íi shichagháshé bildishnii doleet, łá'íi, Doo shít daanzhóq da n'íi shít daanzhóq bitdishnii doleet. ²⁶ Ła'íi, Shichagháshé doo daanohíi da, yihíi n'gee, da'áigee, Bik'ehgo'ihí'nań hínaahíi bichagháshé daanlji bitd'í'ndi doleet, nii. ²⁷ *Esaias* átdó' Israel hat'í'íi yaa yádaakti'go gáníi l'ek'e, Israel bits'á'dí' hadaalinolt'aaníi túnteel bahyú sálhíi k'ehgo łá'á' ndi ayáhágo zhá' hasdádokah: ²⁸ NohweBik'ehń' dábik'ehyú ánát'í'ł'go binasdziidíi ał'á'le' doleet, doo nt'ahgo da, án' n'í'gosdzán' biká' n'neehíi bándagot'ááníi dáhahgo bándagot'aahgo áile', nii n'í'. ²⁹ *Esaias* dabíntsé dá' gánádo'niiidgo, Bik'ehgo'ihí'nań n'nee doo náhóltagyú biNant'a'íi doo bichagháshé ayáhágo nohwá' ánáisiid dayúgo, Sódomee daagolíníi k'ehgo ádaant'ee doleet n'í', łá'íi Gomórrah alzaahíi k'ehgo ádaanohwi'deszaa doleet n'í', n'niid. ³⁰ Nt'é daan'nii áidá? Doo Jews daanlji dahíi dábik'ehyú ádaat'ee doleetíi doo yiká' ádáát'í'jd da ndi Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú ádaat'ee daasilji, bi'odłá' daagolíi'íi bigha. ³¹ Áidá' Israel hat'í'íi begoz'aaníi biláhyú dábik'ehyú ádaat'ee doleetíi yiká' ádáát'í'jd ndi á' begoz'aaníi yikisk'eh ádaat'eego ch'éh ádáát'í'jd. ³² Nt'éshá' bigha? Doo bi'odłá'íi yee yiká' ádáát'í'jd dahíi bigha, áidá' begoz'aaníi bikisk'eh ádaant'eeyúgo dábik'ehyú ádaant'ee doleet daanzigo ch'éh yiká' ádáát'í'jd. Á' Christ doo daayodłá' dahíi bigha tséé bigha nach'ígeehíi daineztahíi k'ehgo ye'ádaat'ee l'ek'e; ³³ Bek'eeshchiinií biyi' Bik'ehgo'ihí'nań gáníi, *Isaa*, *Sion* gee tséé bigha nach'ígeehíi, tséé ts'iztałgo nach'ikaadíi nns'h'aah: hadín' bodłá'ahíi doo hant'é yik'ee ídaayándzj doleet, nii.

10 Shik'íyú, shijíi yuńe' dázhó' hást'í'j, Israel hat'í'íi hasdádokahgo, łá'íi á' bigha Bik'ehgo'ihí'nań náhoshká'ah. ² Díi bígonsjgo baa nagoshni', Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' dahdaandłohgo hádaat'í'j ndi hagot'éégo bich'í' ách'ít'éehíi doo yídaagotsj da. ³ Hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań n'nee dábik'ehyú áile'íi doo yídaagotsj dago, dabíi dábik'ehyú ídaadil'ne'go yiká' ádáát'í'jdgo, hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań n'nee dábik'ehyú áile'íi doo yaa ídaadest'á' da. ⁴ Christ ch'odłá'yúgo doo dayúweh Jews bich'í' begoz'aaníi bikisk'eh ách'ít'éehíi bigha dábik'ehyú ách'ít'éé da, áidá' n'nee dałá'á daant'í'gee Christ daayosdłá'adíi Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé doleet. ⁵ Begoz'aaníi bikisk'eh at'éehíi bee dábik'ehyú ágot'eehíi Moses yee k'eeshchijgo gáníi, N'nee begoz'aaníi yikisk'eh ánát'í'ł'íi da'ái' yee hínaa doo. ⁶ Odłá'íi bee dábik'ehyú ágot'eehíi Moses yee k'enaashchijgo gáníi, Nijíi biyi' yuńe' doo gánii da, Hadín'shá' yaaká'yú digháh? (Christ ád'í' bił' godah ch'ínánt'ashgo:) ⁷ Ła'íi

doo gánii da, Yuyahgo o'í'án yuyaa hadín'shá' digháh? (Christ daztsá'adí' t'á'qzh'í' yit' nat'aashgo.) ⁸ Áid'í' bek'eeshchiinií nt'é níi? Yati'íi nt'ahd'í' nlij, dá nize' yuńe', łá'íi nijíi yuńe' ndi begoz'á'q, nii: á' yati'íi ko'odłá' bee hasdách'ighah, á' zhá' baa yáhiilti'; ⁹ Nizéd'í', Jesus she-Bik'ehń' hoshdłá'q, n'niyúgo, łá'íi Bik'ehgo'ihí'nań Jesus daztsá'adí' náyihıl'na'íi nijíi yuńe' hondłá'yúgo hasdán'áh doleet. ¹⁰ N'nee bijíi yuńe' odłá'yúgo dábik'ehyú át'éégo ábi'delzaa; łá'íi bizéd'í' oshdłá'q niigo hasdayá'ahi at'éé. ¹¹ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'eeshchiinií gáníi, Hadín' bodłá'ahíi doo hant'é yik'e ídaayándzj da doleet. ¹² Jews daanliinií łá'íi Greeks daanliinií dáłekt'ee, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo łá' łahgo ádaat'ee da: nohweBik'ehń' dałá'á n'nee dawa yeBik'ehń' nlijgo, hadíi bich'í' ch'oba' ádaanliihíi bitgoch'oba'íi ch'ída'izkaadíi yaa yuńe'. ¹³ Áik'ehgo hadín' nohwe-Bik'ehń' bizhi'íi yozhí'go yich'í' ch'oba' ánniidíi hasdádogał. ¹⁴ Áń' hagot'éégo yich'í' ádaanii, doo hwahá daayodłá'q dadá? Hagot'éégo daayodłá'q, án' doo hwahá ya'ikodaaniizjh dadá? Hagot'éégo daidits'í'h, doo hadín' bił' nadaagolni' dadá? ¹⁵ Hagot'éégo bił' nadaagolni', łá' daabi'dol'aadgo zhá? bek'eeshchiinií gáníi, Dahadín' yati' baa gozhóni, bee nkenágoholtó'díi, yaa yałti'go higaalíi ba'ihégoj, á' nłt'éégo ágot'eehíi n'nee yaa bił' gozhó' doleetíi yaa nadaagolni'! ¹⁶ Ndi doo dawa yati' baa gozhóni yikisk'eh ádaasdzáa da. *Esaias* gáníi'íi k'ehgo, NohweBik'ehń', hadín' bił' nagosiil'ni'íi yodłá' áidá? ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' dihiits'ago zhá' nohwi'odłá' golee, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa nohwił' na'goni'go zhá' dihiits'ag. ¹⁸ Áidá' na'ídishkid, Ya' doo daidests'á'q da née? Ha'oh, daidests'á'q, n'í'gosdzán' biká' dagoz'á'q nt'éégo baa na'goni'íi begoz'á'q, n'í'gosdzán' náhin'á'yú biyati' daats'idests'á'q. ¹⁹ Áidá' naná'idishkid, Ya' Israel hat'í'íi doo bił' ídaagozj da l'ek'e née? Dantsé Moses gáníi, Łahgo hat'í'íi, n'nee doo bił' da'otag da daabit'ch'niihíi bee daanohwił'ch'ot'ch'ijgo ádaanohwisłe', łá'íi hat'í'íi doo daagoyá'q da daabit'ch'niihíi bee hadaashohkeego ádaanohwisłe'. ²⁰ Áid'í' *Esaias* doo biini' h'áh dago Bik'ehgo'ihí'nań yá yałti'go gáníi, N'nee doo shiká' hadaantaa da n'íi shí-daagosj; doo shiká' nada'ódł'kid da n'íi bił' ch'í'nah ádishdłaa. ²¹ Áidá' Israel hat'í'íi gáyil'ni, N'nee doo daashidits'ag dahíi łá'íi shidáhzh'í' yádaakti'íi bich'í' íłts'á' dahdideshniigo o'í'aah.

11 Áik'ehgo na'ídishkid, Ya' Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé yó'oyiłkaad née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. Shíi átdó' Israelite n'nee nsh'íj, Abraham bits'á'dí'go hashidolchij, Benjamin hat'í'íi bits'á'dí' gosil'íj. ² Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé dabíntsé yídaagotsinií doo yó'oyiłkaad da. Ya' biyati' bek'eeshchiinií *Elias* yaa nagolni'íi doo bídaagonotsj da née? Bik'ehgo'ihí'nań yoká'ahgo Israel yaa yałti'go gáníi, ³ SheBik'ehń', n'nee binká'yú na'izidíi nadaistseed, łá'íi naa hi'né'íi biká' dahi'niil'íi nagoz'á'q n'íi tadaayoznił; dashízhá' isdziih, łá'íi shidizideego nadaagoł'chi', nii. ⁴ Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań nt'é bit'ni? N'nee gosts'idi doo náhóltagyú ídá'ásíł'jd,

doo *Baal* be'ilzaahíí yich'í' nádaahilzhish dahíí.
⁵ Áík'ehgo díí goldohíí biyí' nḡee Bik'ehgo'ihí'ḡań bił-goch'oba'go da'ayá'hágo ídá'áyiidlaago hayihezníil. ⁶ Bił-goch'oba'íí bee hayihezníilyúgo, doo nḡ'éeego áná-daat'íjḡhíí bighá da: doo ágát'éeé dayúgo Bik'ehgo'ihí'ḡań biłgoch'oba'íí yuńáásyú doo ílǵí da doleet. Áídá' nḡee nḡ'éeego ánát'íjḡhíí bighá hayiḡiityúgo doo biłgoch'oba'híí bighá da: doo ágát'éeé dayúgo nḡ'éeego ánát'íjḡhíí yuńáásyú doo ílǵí da doleet. ⁷ Hago'at'éeego áídá? Israel hat'ííí yiká hádaat'íiníí ch'éh yighá ádáat'íid; hayihezníilíí zhá nádaidné', áídá' ła'ihíí bińáá ádaagosdǵid. ⁸ (Bek'e'eshchiiníí gánííhíí k'ehgo, Bik'ehgo'ihí'ḡań áí da'ałhoshgo nakaihíí k'ehgo natsí-daakeesgo ádaabizlaa, bińáá doo yee daago'íj dago, bijeyí' ałdó' doo yee da'dits'ag dago;) díí jǵí t'ah ágá-daat'ee. ⁹ ła'íí David gáníí, Bił daagonedlǵigo da'iyáqahíí bee bánakí'áágo daabilǵizh le', nḡ'éhéta bidáh sinégo yitis hakaadhíí k'ehgo, da'ái binchǵ'íí bee bich'í' nanáhi'ḡiíle': ¹⁰ Bińáá doo nzhógo yee daago'íj dago alḡéhgo doo daago'íj da le', biyíl ndaazíí bighá dahazh'í' da'isk'id le'. ¹¹ Na'ónádishkid áídá', Ya' Israel hat'ííí nanihezdeehíí doo nádaahidzǵi da née? Dah, da'aḡii doo ágát'éeé da: ndi nanihezdeehíí biláhyú doo Jews daanlǵi dahíí hasdákai, Israel hat'ííí hasdách'íkaihíí danéé zhá daanzǵigo dayúweh yiká hádaat'íj doleethíí bighá. ¹² Israel hat'ííí nanihezdee n'íí biláhyú n'ḡosdzán biká' nḡee da'it'íjyúgo, ła'íí ch'éh ádáat'íidíí biláhyú doo Jews daanlǵi dahíí da'it'íjyúgo, áí bitisgo Israel hat'ííí dawa Bik'ehgo'ihí'ḡań yich'í' ninábide'ḡiíhíí biláhyú nḡee dawa da'it'íj doleet. ¹³ K'adíí doo Jews daanohǵi dahíí no-hwich'í' yashti', shíí doo Jews daanlǵi dahíí bich'í' shí'dol'aadgo shinasdziidíí ílǵigo áńsj: ¹⁴ Dáhago'at'éeego bił dała' hat'ííí hasdách'íkaihíí danéé zhá daanzǵigo dayúweh yiká hádaat'íjgo ádaashḡe'go ła' hasdádokah. ¹⁵ Israel hat'ííí yó'olkaadíí biláhyú n'ḡosdzán biká' nḡee Bik'ehgo'ihí'ḡań bił k'íí nádaasdǵi yúgo, áí Bik'ehgo'ihí'ḡań bich'í' ninábide'ḡiíhííshá' hago'at'éeé? Da'itsaahdí' nádaahi'ḡań k'ehgo at'éeé. ¹⁶ Ná'ast'oodgee dantsé bido'né'ihíí Bik'ehgo'ihí'ḡań baa nané'íí diyǵhyúgo, ná'ast'oodíí dawa ałdó' diyǵh: ła'íí ch'il bikeghad diyǵhyúgo, bits'ádaaz'aahíí ałdó' diyǵh. ¹⁷ Jews daanliiníí ch'il olive holzeehíí k'ehgo ádaat'ee; ch'il olive holzéhi bits'ádaaz'aahíí ła' nehestǵ'yúgo, áídí' ni, doo Jew nǵíí dahíí, ch'il olive da'ilǵiyú hadajeehíí k'ehgo áńt'éhi, áí naheshch'iizhgee onáni'dotsiiyúgo, áík'ehgo olive bikeghad yenoseetíí ni ałdó' bee nanlwodgo bee nḡséélyúgo; ¹⁸ Olive bits'ádaaz'aahíí doo bich'í' ída'óńdlii da. Ída'óńdliiyúgo bínálnǵih, ni ikeghadíí doo nee hiḡaa da, áídá' bíí bee hinḡáá. ¹⁹ Ya' gánḡii née, Shíí áígee onáshí'doltsiihíí bighá its'ádaaz'aahíí nahestǵ'? ²⁰ Da'aḡii ágát'éeé, ndi áí doo da'odlaqá dahíí bighá nah-estǵ', áídá' nihíí n'odla' zhá bee síńzǵi. Áík'ehgo doo bee ída'óńdlii da, áídá' nzhógo godíńtsj: ²¹ Bik'ehgo'ihí'ḡań doo t'áqzh'í' at'éeé dago its'ádaaz'aahíí nayiheztǵ', áík'ehgo ídaa gondzǵá, ni ałdó' dánko ágánidolǵi at'éeé. ²² Bik'ehgo'ihí'ḡań biłgoch'oba'íí ła'íí bihashke'íí baa nat-

sínkees: nanihezdeehíí bihashke' yiká'zh'í' áile'; áídá' ni-híí naa ch'oba', biłgoch'oba'íí da'áík'ehgo biyí' hiḡáályúgo: áídá' doo ágánt'éeé dayúgo ni ałdó' yó'onidí'aaah. ²³ Jews daanliiníí, doo da'odlaqá dahíí doo dayúweh ye'ádaat'ee dayúgo, ch'il olive biyí' onádaabi'ditsiih: Bik'ehgo'ihí'ḡań zhá áík'ehgo ádaabile'go yik'e sitǵi. ²⁴ Olive da'ilǵiyú hadajeehíí bits'á' nanideshgizhdá' ch'il olive nḡ'éeehíí biyí' onánidotsiiyúgo, ch'il olive nḡ'éeehíí dabíí bits'ádaaz'aahíí nahestǵ' n'íí biyí' onádaitsihíí itisgo doo bá nyee da. ²⁵ Shik'ííyú, doo ídaa da'ohdlíí da doleetgo díí doo bígózǵi da n'íí bídaagonońsjǵih há-daanoḡwisht'íj, Israel hat'ííí ła'zhǵ' doo daago'íj da daasilǵi, doo Jews daanlǵi dahíí dawa ha'ádokahíí begolzaazh'í'. ²⁶ Áík'ehgo Israel hat'ííí dawa hasdádokah: bek'e'eshchiiníí gáníígo, *Siondí'* Hasdá'ḡiḡiíhíí dogaał, áń Jacob hat'ííí doo Bik'ehgo'ihí'ḡań daidnḡsǵi da n'íí daidnḡsǵigo ádaabidolií: ²⁷ Binchǵ'íí baa nádaagodesii'áqá'dá', da'ái iłk'idá' bándaaḡosii'áqá' ni' yínádaalḡiíh doleet, ḡii. ²⁸ Yati' baa gozhóni nádaagonoh'aahíí bighá Bik'ehgo'ihí'ḡań Israel hat'ííí k'ihzh'í' ádaizlaa: áídá' daabita a n'íí hadaiyihēzníilíí bighá Israel hat'ííí bił daanzhǵo. ²⁹ Bik'ehgo'ihí'ḡań nḡ'éhéta kaa yiné'yúgo, dagohíí koká áńḡiidyúgo doo ła'ḡo áná'ḡe' da. ³⁰ ła'ḡ Bik'ehgo'ihí'ḡań doo daahohdlaqá da ni', áídá' k'adíí Israel hat'ííí doo da'odlaqá dahíí biláhyú Bik'ehgo'ihí'ḡań biłgoch'oba'íí nohwaa daadest'áq: ³¹ K'adíí Israel hat'ííí doo da'odlaqá da, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'ḡań biłgoch'oba'íí nohwaa daadest'aaníí biláhyú bíí ałdó' Bik'ehgo'ihí'ḡań biłgoch'oba'íí baa daadidot'aał. ³² Bik'ehgo'ihí'ḡań nḡee dawa doo da'odlaqá dahíí yich'í' ndaayinil, dawa yaa ch'oba' doleetgo. ³³ Bik'ehgo'ihí'ḡań bigoyá'íí hik'e bił ígózinií biłgo ła'áqgo ch'ída'izkaad! Hagot'éeego nḡee yich'í' godí'aaahíí doo hagot'éeego ba'ch'íiłk'áah da, bi'at'e'íí doo hagot'éeego bígózǵi da! ³⁴ Hadíńshá' nohwe-Bik'ehń binatsekeesíí yígóńsj? Hadíńshá' nabineztáqad? ³⁵ Dagohíí hadíńshá' nohweBik'ehń dant'éhéta yaa yiné', t'áqzh'í' dant'éhéta baa náyiné' doleethíí bighá? Doo hadíń da. ³⁶ Dawa bits'á'dí' daagolǵi, ła'íí dawa biláhyú daahḡaa, ła'íí dawa bá daahḡaa, áń dahazh'í' ba'ihéḡosǵi doo. Doleetgo at'éeé.

12 Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'ḡań biłgoch'oba'íí bighá nádaanoḡwoshkaqá, dant'éhéta natseedgo Bik'ehgo'ihí'ḡań baa daach'iné'híí k'ehgo nohwií t'ah daahinoḡaadá' nohwits'íhíí hadaadesdzaago baa daadenoh'aah, áí Bik'ehgo'ihí'ḡań bił gozhǵo, áík'ehgo daadinońsjgo daahohkaqáḡo dábił'eh. ² Díí n'ḡosdzán biká' doo bik'éhyú ágot'ee dahíí doo be'ádaanoht'ee da: áídá' dawa bee nohwinatsekeesíí ániídégo ánalḡe'go ła'ḡo ádaanoht'ee le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'ḡań nohwá há't'íiníí nḡ'éeego at'éeehíí, bił goyíłshóóníí, ła'íí dázhǵo nzhooníí bídaagonońsjǵih. ³ Bik'ehgo'ihí'ḡań biłgoch'oba'íí biláhyú báyashti'go shaa godet'áq; áík'ehgo dała'á notǵiḡee gádaanoḡwildishḡii, Doo itisgo ídaa daagonohdzaqágo dała'á notǵiḡee Bik'ehgo'ihí'ḡań odla' daholáqágo nohwainé'íí dábił'ehgo ídaa natsídaahkees. ⁴ Nohwits'í dała'á ndi łaqayú henláá ndi doo dała'

dálet'eego nada'iziid da: ⁵ Da'ágát'éégo néé hiidlaq ndi its'í data'á k'ehgo ádaant'ee, Christ bił data'á daandljiigo, ła'íi its'í data'á ndi łaqyú henlááhíi k'ehgo daandljiigo iłch'odaahii'ni. ⁶ Nt'éhéta Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi nohwainé'íi iłtah ádaat'ee; Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú yałti' nohwaa det'aqyúgo halaq nohwi'odla' dahotaqago nohwainé'íi dábi k'ehgo bee yadaahiłti' le'; ⁷ Ła' bich'odaahii'niigo nohwaa det'aqyúgo halaq ágánádaahii't'jił le'; hadiń iłch'ígót'aahgo baa det'aqyúgo nkt'éégo iłch'ígót'aah le'; ⁸ Hadiń idag yałti'go baa det'aqyúgo áik'ehgo nnee yidag yałti' le'; hadiń dawahá nayiniłiı doo yaanchi' dago nayiniłiı le'; hadiń dawahá yebik'ehiı nkt'éégo nabi'dinłt'og le'; ła'íi hadiń ła' yaa ch'oba'íi yaa bił gozhóqo ánát'jił le'. ⁹ Da'anii nohwi'ijqo le', doo daazhógo da. Nch'ogo ágot'eehiı bik'edaadinohniı; nzhonıi zhá ntdzilgo daahinohta'. ¹⁰ Łił daanojjoq le', iłk'íyú ił daanojjoqhiı k'ehgo; daalidinolsigo nnee ła'íi ntsé sitjiigo ádaanołsj le'; ¹¹ Doo nohwił daagoyéé'go nada'ohsiid da; Holy Spirit nohwijıi yuńe' dilti'go ádaanohwiłsj le'; nohweBik'ehń bá nada'ohsiid; ¹² Nohwádijhyú nkt'ééhiı ndaahóndliıhiı bigha nohwił daagozhóq le'; nohwiniidaagont'ééyúgo bidag ádaanoht'ee le'; dáda'ohkaqah nt'éé le'; ¹³ Bik'ehgo'ihí'nań daayokaqahıi hant'é yidjıh daanliıniı bitaadaahniı; nohwista' nakáhiı baa nohwił daagozhóq le'. ¹⁴ Nohwik'edaanhiıhiı biyaa gozhóq le' daadohniigo bá da'ohkaqah; doo yałti' bee daahohkáal da. ¹⁵ Bił daagozhóonıi dába'ashhah nohwił daagozhóq le', ła'íi daachagiı ałdó' dába'ashhah daachag le'. ¹⁶ Dálet'eego natsídaahkees. Doo itisgo ádaadiso'nił da, débaagoch'oba'ihıi doo bińáal' ídaadołkaqah da. Doo ídaa natsídaahkees da le'. ¹⁷ Dahadiń doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo doo ik'é'dená ágánádaahdle' da. Nnee dawa binadzahgee dawahá nkt'ééhiı zhá baa nahkai le'. ¹⁸ Bígonedzaq l'ék'eyúgo nnee dawa nkegohen'áqgo bił daagonohji. ¹⁹ Shił daanohshóni, hadiń doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo, doo k'enaahné' da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań nohwá k'ena'né'íi biba' goz'áqago ádaanołsj le': gániıgo bek'e'shchij, Goyéégo koch'ı' godish'aahi ánsht'ee, ik'enaahné' ndi at'éé, nohweBik'ehń ániı. ²⁰ Ái bigha, nik'ennıihiı shiná' silijyugo bá'íné'; dibá' silijyúgo tú bá ná'ıłsjıh: áik'ehgo ágánt'ijyúgo bitsit'á' tsiid dahnásiıkaahıi k'ehgo ánle'. ²¹ Nch'ıi doo nohwitis hileeh da le', áidá' nkt'ééhiı bee nch'ıi bitis daahleeh.

13 Nnee data'á daant'ijgee nadaant'aahıi bikisk'eh ádaat'ee le'. Bik'ehgo'ihí'nań nadaant'aahıi dawa yebik'eh: nadaant'aahıi binawodıi Bik'ehgo'ihí'nań yengon'áq. ² Ái bigha hadiń nadaant'aahıi yits'á'zhı' at'ééhiı Bik'ehgo'ihí'nań yegos'ánihiı doo yikisk'eh at'éé da: ái idándaagot'a'hi at'éé. ³ Nnee nkt'éégo ánadaat'ijıi nadaant'aahıi doo yédaaldzid da, nch'ogo ánadaat'ijıi zhá nadaant'aahıi yédaaldzid. Ya' nant'án doo béńldzid hánt'ji da néé? Nkt'éégo ánánt'jił, áik'ehgo nzhqoggo naa yałti' doleel. ⁴ Ninant'a' ná nkt'éé doleethıi bigha Bik'ehgo'ihí'nań yá na'iziid. Nch'ogo ánánt'ijyúgo

béńldzid; doo da'ıl'jızhı' bésh be'idiltıshé dahyotijı da: án Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidgo nnee doo bik'ehyú ánát'jił dahıi Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' yik'izhi' áile'. ⁵ Ái bigha nadaant'aahıi bikisk'eh ádaanoht'ee le', Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' doo bits'á'zhı' ánadaat'ijıhiı zhá bigha da, áidá' nkt'éégo ánadaat'ijıgo ídi-daagonołzıhiı bigha ałdó'. ⁶ Da'ái bigha tax nadaahohniı: tax bich'ı' nadaahı'niıhiı Bik'ehgo'ihí'nań yánada'iziidıi daanljiigo ái nayik'ída'iziid. ⁷ Ái bigha bich'ı' nada'ohniı le'at'ééhiı dawa bich'ı' nada'ohniı: tribute bich'ı' nadaahohniı le'at'ééhiı tribute bich'ı' nadaahohniı; tax bich'ı' nadaahohniı le'at'ééhiı tax bich'ı' nadaahohniı; hadıi bédaaldzid le'at'ééhiı bédaaldzid; hadıi daadiniłsj le'at'ééhiı daadinołsj. ⁸ Nnee doo ła' naa hayi'áa da le', i'ijóonıi zhá łaa hadaaso'aa le': hadiń ła' bił nzhqohıi Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaniı yikisk'eh at'éé. ⁹ Begoz'aaniı gániı, Doo nant'ı' nach'ighaa da, Doo nach'ıłtsee da, Doo ich'in'jıh da, Doo lé'ch'ıłchoo da, Doo dawahá ídáhách'it'ji da; ái begoz'aaniı ła' ałdó' dawa ıınáhi'niłgo díńko begoz'aa, Nit'ahdı' gólıniı nił nzhqo le', dáni ídił njoqohıi k'ehgo. ¹⁰ Hadiń bit'ahdı' gólıniı bił nzhonıi doo yıń'ıdiłniı da; ái bigha koł ijóonıi begoz'aaniı ye'ıláa. ¹¹ Ła'ıi goldohıi bídaagonołsj, k'adıi da'olthoshdı' ch'ınádaanohdziidıi biká' ngonyáa, hasdánohwidi'niıhiı ałhánıdı' begoz'aa, dantsé da'osidııqadá' n'ıi bitisgo. ¹² T'é'hiı k'ad bech'ıgonáh, k'ad haiłkáah: halaq, ái bigha chagotheel zhińéégo ágot'eehiı nohwits'á'zhı' ádaahiıdle', ła'ıi bésh diyágé idindláad zhińéégohıi ik'e daahiıdleeh. ¹³ Nkt'éégo hiıdaat le', jııgo ch'ogaałhiı k'ehgo: doo nch'ıi bee nohwił daagonedljiigo da, doo nohwił nágodeyisgo da, doo nant'ı' nahiıdaago da, nch'ıi doo bich'ı' t'aqzhı' ách'ıt'éé dahıi doo be'ádaant'ee da, doo iłk'edaan'niıhgo da, ła' bíyééhiı doo ídáhádaahıit'ijıgo da: ¹⁴ Nohwits'ı' nch'ogo hádaat'ıiniı doo bee da'ohle' dahıi bigha doo nohwijıi yuńe' nch'ıi bágoz'áqago ádaanołsj da, áidá' bésh diyágé benagonlkaadıi biyi' nasozjıhiı k'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehń biyi' nasozji.

14 Hadiń bi'odla' doo ntdzil dahıi bich'ı' daanohshqo le', doo bił tadaadoht'áhgo da.

² Nnee ła' bi'odla' gólıniı hidán da'adzaahıi yiyaa, áidá' ła' bi'odla' doo ntdzil dahıi hidán hadaajeehıi zhá yiyaa. ³ Nnee hidán dawa yiyaałhiı ła' nnee doo dawa yiyaa dahıi doo da'ılínego yaa natsekees da le'; ła'ıi nnee doo dawa yiyaa dahıi ła' nnee dawa yiyaałhiı ałdó' doo da'ılínego yaa natsekees da le': bíi ałdó' Bik'ehgo'ihí'nań nábinłtini at'éé. ⁴ Nihıi hant'é nıııgo ła'i yána'iziidıi baa yánłti'go? Binant'a'ıi nkt'éégo yána'iziidıyúgo dá na'iziid doleel, doo nkt'éégo yána'iziidıi ch'ınált'e'. Binawod bá ágolzı doo, Bik'ehgo'ihí'nań zhá binawod goljıgo sizjıgo ábile'. ⁵ Nnee ła' ła'jıi ła'ihıi yıtisgo yidntsj: ła'ıi dawa dálet'eego yidntsj. Nnee data'á daant'ijgee doo bił nagokigo yaa natsekees da le'. ⁶ Hadiń ła'jıi yidntsjhiı nohweBik'ehń yidntsjgo at'ıı; hadiń ła'jıi doo yidntsj dahıi bíi ałdó' nohweBik'ehń yidntsjgo at'ıı. Hadiń hidán dawa yiyaałhiı nohweBik'ehń yidntsjgo iyaa,

Bik'ehgo'ihinañ ya'ihénzigo; nnee doo dawa yiyaa dahii áldó' nohweBik'ehñ yidnɔsigo at'íí, bíí dó' Bik'ehgo'ihinañ ya'ihénzigo iyaa. ⁷ Nnee hiŋaayúgo doo dabíí ídebik'ehgo hiŋaa da, datsaahyúgo doo dabíí bik'ehgo datsaah da. ⁸ Daahin'naayúgo nohweBik'ehñ daanohwinef'íígo daahin'naa; daahiitsaahyúgo nohwe-Bik'ehñ daanohwinef'íígo daahiitsaah: áík'ehgo daahin'naa ndi dagohíí daahiitsaah ndi nohweBik'ehñ bíyéé daandlji. ⁹ Díí bigha Christ daztsaa, áídí' naadi-idaago naahi'na', nanezna'íí hik'e daahinaahíí biŋgo yeBik'eh doleelgo. ¹⁰ Nt'é bigha nohwik'isyú baa yá-daakti? Nt'é bigha nohwik'isyú da'íílnégo baa natsí-daahkees? Néé Christ ndaago'a'go dahsdaagee daanohwigha bich'í' daahiidzjih doleel. ¹¹ Bek'eeshchi-iníí gáníígo, NohweBik'ehñ gáníí, Da'anii hinshnaago da'anii gádishnii, dakowa kogod bee shich'í' daach'ilzhíish, dakowa kozé' bee Bik'ehgo'ihinañ ba'ihédaach'inzi doleel, nii. ¹² Áík'ehgo daanohwigha da'á daantjige Bik'ehgo'ihinañ bich'í' ídaa nadaago-hiilnii' doleel. ¹³ Áí bigha kodí' godezt'igo doo ɔaa yá-daahiilti' da le': díí k'ehgo nko nohwiini' ɔadaahiidle', doo nohwik'íyú yigha nadoka'íí bádjhyú begoz'aa'go ádaahiidle' da, dagohíí dant'éhéta yení'ísihií doo bádjhyú begoz'aa'go ádaahiidle' da. ¹⁴ Díí bígonsj, Jesus nohweBik'ehñ shí ígózigo áshítsj, hidánhíí doo nchó' da; áídá' hadín hidán nchó' nzjhií bíí bich'í' nchó'. ¹⁵ Nt'é nnaahíí bigha nik'isn biŋ'í'nihyúgo doo koŋjóníí be'ánt'éé da. Nt'é nnaahíí nnee ɔa' bee biŋ ch'ígonoghéeh hela', án Christ bá daztsáni at'éé. ¹⁶ Nt'éhéta nkt'éé nñzi ndi, dénchó'ego baa yá'iti'yúgo, doo be'ánadaaht'jít da le': ¹⁷ Bik'ehgo'ihinañ bilakt'áhgee itah ch'iljiyúgo, doo nt'éhéta ch'iyaa'íí ɔa'íí ch'idla'ahíí zhá bigha da; áídá' Holy Spirit binkááyú dá bik'ehyú ách'ít'ééhíí, ɔa'íí kiŋ nkegohen'á'ahíí, ɔa'íí kiŋ gozhó'ohíí bigha itah ch'iljhi at'éé. ¹⁸ Hadín díí ye'at'éégo Christ yána'iziidíí, Bik'ehgo'ihinañ biŋ dá bik'eh, nnee áldó' biŋ dádaabik'eh. ¹⁹ Áík'ehgo halaa' nt'éhéta nkegohen'aa'go áyísiníí biká hádaahiit'ji le', ɔa'íí nt'éhéta daandzilgo be'ádaa'íidíí biká hádaahiit'ji le'. ²⁰ Doo nt'éhéta daahsa'ahíí bigha Bik'ehgo'ihinañ binasdzidíí daachqoh da. Hidán dawa nkt'éé; ndi hadín nt'éhéta yiyaa'íí bigha ɔa' nanakaadyúgo, áí yee ní'ísih. ²¹ Itsj' nnaahíí dagohíí wine ndla'ahíí dagohíí dahago ánánt'jijhií bigha nik'isn nanakaadyúgo, dagohíí nt'éhéta nchó'go ánánt'jijgo ábile'yúgo, dagohíí nt'éhéta bigha bi'odla' doo ndzil dago ábile'yúgo doo be'ánánt'jij dago nzhq. ²² Ni'odla' ndzil néé? Bik'ehgo'ihinañ binadzahgee nkt'éégo ánt'ééhíí bígonstj le'. Hadín áík'ehgo ánánt'jijhií doo ídángot'aa dago biyaa gozhó' doleel. ²³ Hadín biini' nakigo da'adzaahíí yiyaa'íí, áí bigha ídángot'áni at'éé, doo bi'odla' ye'at'íí dahíí bigha: doo ki'odla' be'ánách'ot'jij dahíí nchó'go ánách'ot'jij at'éé.

15 Néé nohwi'odla' daandzilíí, hadíí biini' nakigo bi'odla' doo daandzil dahíí bich'odaahi'nii le', doo danéé ídaa natsidaahiikesíí bigha da. ² Áídá' néé

da'á daantjige nohwi'ahdí' daagolíníí bá nkt'éé doleelíí baa natsidaahiikes le', bi'odla' ndzil hileehíí bigha. ³ Christ ndi doo dabízhá ídaa natsekees da ní'; bek'eeshchiiníí biyi' biTaa gáyihii, Hadíí bee daanich'oh'ni' níí shik'izh' nasdlji, nii. ⁴ Doo ániídá' Bik'ehgo'ihinañ biyati' bek'eeshchiiníí bee nohwi ch'ígót'aa'íí bigha alzaa, nohwi'odla' ndzilgo áile'go hadah ádaanohwɔsigo, nohwádjhuy nkt'éhi goz'aaníí ndaahóndlii doleelíí bigha alzaahi at'éé. ⁵ Bik'ehgo'ihinañ, kóni' k'eh ách'ítsigo ɔa'íí ko'odla' ndzilgo áyísiníí, da'ekt'eego natsidaahkeesgo nohwa daidino'áah, Christ Jesus be'ádaanoht'eego: ⁶ Áík'ehgo nohwinatsekees da'á'go, nohwiati' da'á'go Bik'ehgo'ihinañ, Jesus Christ nohweBik'ehñ biTaa'íí, ba'ihédaanohsj doleel. ⁷ Christ k'inoho'niihíí k'ehgo k'ídaa'oh'nii, áík'ehgo nnee Bik'ehgo'ihinañ ya'ihédaanzj doleel. ⁸ Gánohwídishnii, Jesus Christ nnee *circumcise* ádaabi'deszaahíí binal'a'á silji, Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' da'aniihíí baa biŋ ch'í'nah ágoléhgo, ɔa'íí daanohwita n'íí Bik'ehgo'ihinañ nt'é bee yágon'ááníí begolne' doleelgo: ⁹ ɔa'íí doo Jews daanlii dahíí Bik'ehgo'ihinañ biŋgoch'oba'íí ya'ihédaanzj doleelgo; bek'eeshchiiníí gáníígo, Díí bigha doo Jews daanlii dahíí naa biŋ nadaagoshni', ɔa'íí nizhi' baa idish'aa'go na'ihénsj doleel. ¹⁰ Gánadí'nii, Doo Jews daanohtj dahíí, Bik'ehgo'ihinañ bichagháshé biŋ nohwi daagozhó' le'. ¹¹ ɔa'íí gánadí'nii, Doo Jews daanohtj dahíí dawa, nohweBik'ehñ ba'ihédaanohsj le'; nnee dawa áldó' ba'ihédaanohsj le'. ¹² *Esaias* áldó' gáníí, Ch'il bikeghad bits'á'dí' hanajéedíí k'ehgo Jesse bits'á'dí' hanádaa'otchi-iníí da'á doo Jews daanlii dahíí yá nant'aa doleelíí hígháh; án doo Jews daanlii dahíí bada'ohíí doleel. ¹³ Holy Spirit binawod biláhyú nkt'éhi nohwádjhuy goz'aaníí ndaahohííhíí itis odaazlii doleelíí bigha Bik'ehgo'ihinañ, nkt'ééhíí ndaahohíígo ádaanohwile'íí, daahohdla'go koŋ gozhóóníí ɔa'íí itch'í'gont'ééhíí nohwee halk'it le'. ¹⁴ Shik'íyú, nkt'ééhíí be'ádaanoht'eego, dázhq daagonohsa'go nohwígonsj, ɔa'íí kiŋ ch'ídaagonoh'taahgo bídaagono'aa. ¹⁵ Da'ágát'éé ndi doo shiini' hah dago ɔa' nohwich'í' bek'eeshchíí, bínádaado'nhí doleelgo, Bik'ehgo'ihinañ biŋgoch'oba'íí shik'izh'í' áyíílaahíí bigha, ¹⁶ Okaa'ah yedaabik'ehi Bik'ehgo'ihinañ yánada'iziid níí k'ehgo Jesus Christ bá na'isiidgo Bik'ehgo'ihinañ bits'á'dí' yati' baa gozhóni doo Jews daanlii dahíí biŋ nadaagoshni', áík'ehgo doo Jews daanlii dahíí Holy Spirit bee hadaadelzaago Bik'ehgo'ihinañ baa nánshnii'go naidiiníí doleel. ¹⁷ Bik'ehgo'ihinañ bána'isiidhíí bigha Jesus Christ biláhyú ída'oshdlíí. ¹⁸ Christ shiláhyú ánánt'jijhií zhá doo shiini' hah dago baa nagoshni' doleel, shinkááyú doo Jews daanlii dahíí Bik'ehgo'ihinañ biyati'íí yikisk'eh ádaat'eego ádaayítsj, shinkááyú yakt'igo hik'e ánánt'jijgo, ɔa'íí ¹⁹ Godiyjigo be'ígóziníí hik'e ígozisgo ánágot'jijhií Christ shinkááyú ánánt'jijgo, ɔa'íí Bik'ehgo'ihinañ biSpirit binawodíí shinkááyú na'iziidgo Jerusalemdí' Ilirikamzh'í' daagotahyú Christ nkt'éégo baa na'gon'íí qat baa

yásiiti' ni'. ²⁰ Áík'ehgo Christ doo bígózj dayú yati' baa gozhóni baa yashti'go nabik'íisiid ni', Christ itk'idá' bígózjyú baa yashti'yúgo, ɬa' n'nee kjh bit'ááh sí'aanií áyílaahíí biká'gee na'isht'íjhií k'ehgo ashne' doleeɬ ni': ²¹ Áidá' bek'eeshchiinií gáníigo, Hadín doo hwahá baa bił nagoni' dahíí bił ch'í'nah daaleeh: hadín doo hwahá ya'ikodaanzj dahíí yidaagotsj doo, ɬii. ²² Áík'ehgo yashti'go nashi'dint'ogíí bighá ch'éh nohwich'í' disháhgo asht'ji ni'. ²³ Áidá' k'adií dzaagee doo hayú yánánáshtih dago, ɬa'íí doo alch'ídé łegodzaa da nohwich'í' disháh hásh't'íigo, ²⁴ Spainyú déyáágo nohwi-ni'gee ch'ínsháhgo daanohwidistseełíí hásh't'íí, áígee dé't'íhéhj' nohwił daagozhóqo nahétaq hik'e Spainyú naadesdzaago shich'odaadohnił nsj. ²⁵ K'adií Jerusalemýú Jesus daayokáqahíí bich'odaashniihyú déyáá. ²⁶ Macedóniayú ɬa'íí Akéyayú daagolínihíí bił daagozhóqo Jerusalemgee Jesus daayokáqahíí tédaat'iyéhií zhaali yich'í' ádaile'. ²⁷ Da'anii yaa bił daagozhóqo ádaile'; áí da'anii baa hadais'áhi daanlij. Áígee Jesus daayokáqahíí yaakád'í' begoz'áni daabíyééhíí ɬahzhí' doo Jews daanlij dahíí yaa daizné'hií bighá ni'gosdzán biká'gee nandeehií ɬa' yee yich'odaanijhgo dábi'keh. ²⁸ Díí aqł ashtaago zhaali bá tenáhesdlaahíí baa daadeni'áqgo nohwaa deshaal, Spainyú déyáágo. ²⁹ Nohwaa níyáágo Christ n't'éégo baa na'goni'íí bee gozhóóníí ch'ída'izkaadgo bee nohwaa nsháhíí bígonsj. ³⁰ Áí bighá shik'íiyú, Jesus Christ nohweBik'ehń, ɬa'íí Holy Spirit bee ɬił daanjóqhií bighá nánohwoshkqah, Bik'ehgo'ihí'nań shá nádaahokqahgo dała' nohwił dahdaanshdqh le'. ³¹ Áík'ehgo Judéagee doo da'odlaq dahíí doo hago ádaashile' dago shá da'ohkqah; ɬa'íí zhaali Jerusalemgee Jesus daayokáqahíí bá ɬa'áshłahíí yaa biłdaagozhóqo nádaidoné'go ałdó' shá da'ohkqah; ³² Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo shiłgozhóqo nohwaa nsháh, ɬa'íí nohwigotahgee dé't'íh nohwista' nsháhgo nohwił hanasól. ³³ Bik'ehgo'ihí'nań be'it'ch'í'gont'ééhíí nohwił nlij le'. Doleełgo at'éé.

16 Nohwilah, Phoebe holzéhi, bá nohwich'í' k'eeshchii, *Cenchréagee* ha'ánáséhií yitahyú na'iziidihi: ² Áń Jesus daayokáqahíí k'ehgo nohweBik'ehń biláhyú k'ídaahoh'nií, ɬa'íí shich'odaahniih nohwiłniiyúgo bich'odaahniih: áń ɬánihi yich'odaazni', shíí ałdó' shich'ozni'. ³ Priscilla hik'e Áquila, Christ Jesus biláhyú shich'odaanijhi, Gozhóq, shá daabiłdohnií. ⁴ Áí shighá goyéégo bich'í' nadaagoyaa, dásdozhá shighá nanezna', áí ba'ihénsj; ɬa'íí hayú doo Jews daanlij dahíí ha'ánáséhií nagoznilyú ínashood dawa ya'ihédaanzj ałdó'. ⁵ Áí bigowayú ínashood da'okqahgo ɬa'ánát'ijhií dawa ałdó', Gozhóq, shá daabiłdohnií. Epenétus, dážhó shił nzhónihíí, Gozhóq, shá daabiłdohnií, áń Akéyayú dantsé Christ yich'í' dahiyáhi. ⁶ Mary, Gozhóq, shá daabiłdohnií, áń nyeego nohwá na'iziid ni'. ⁷ Andronikas hik'e Junia, bił hat'í'hi, bił ha'áshjéd n'íí, Gozhóq, shá daabiłdohnií, áí Jesus binadaal'aá itah daanlij, daach'intsini ádaat'ee, áí dashínté Christ yich'í' dah hizh'ázhi at'éé. ⁸ Ámplias, nohweBik'ehń biláhyú

shił nzhóni, Gozhóq, shá daabiłdohnií. ⁹ Úrbane, Christ biláhyú nohwich'odaanijhi, ɬa'íí Stákis shił nzhóni, Gozhóq, shá daabiłdohnií. ¹⁰ Apélles, Christ bił dábi'kehi, Gozhóq, shá daabiłdohnií. Aristobulus yił daagolíníí ałdó', Gozhóq, shá daabiłdohnií. ¹¹ Heródion, bił hat'í'hi, Gozhóq, shá daabiłdohnií. Narcissus yił daagolíníí, nohweBik'ehń daayokáqahíí, Gozhóq, shá daabiłdohnií. ¹² Tryfina hik'e Tryfosa, nohweBik'ehń yánada'iziidi, Gozhóq, shá daabiłdohnií. Pérsis, bił daach'izhóni, nohweBik'ehń ɬáqgo yána'iziidií ałdó', Gozhóq, shá daabiłdohnií. ¹³ Rufus, nohweBik'ehń habiłtínií, Gozhóq, shá daabiłdohnií, áń baq'hií, shíí ałdó' shimaa biłdishnihi, Gozhóq, shá daabiłdohnií. ¹⁴ Asýncritus, Phlégon, Hérmes, Pátrobas, ɬa'íí Hérmes, Gozhóq, shá daabiłdohnií, nohwił'isyú yił nakaihií ałdó'. ¹⁵ Philólogus hik'e Julia, Nérius hik'e bilah, Olýmpas ɬa'íí Jesus daayokáqahíí yił nakaihií dawa, Gozhóq, shá daabiłdohnií. ¹⁶ Daagodinotsjgo daałohts'os le'. Christ daayokáqahgo ha'ánáséhií nagoznilií, Gozhóq, daanohwiłnií. ¹⁷ Shik'íiyú, nadaanohwoshkqah, hadín nohwił ch'ígon'áqahíí yidaagołaq n'íí déłahgota nohwił ch'ídaago'ahgo it'ch'ínohwiłnií ɬa'íí nohwich'í' daagodiłkishíí, daat'éhi ádaat'ij shjhií bídaagonotsjghgo bits'á'zhí' ádaanoht'ee. ¹⁸ Ágádaat'eehií Jesus Christ nohweBik'ehń doo yánada'iziidihi at'éé da, daabibid zhá yaa natsídaakees; áí n't'éégo ádaanii ndihíí, ɬa'íí nzhóqgo hanádaadzih ndihíí doo daagoyáq dahíí k'izédaabidinií. ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nań bikisk'eh ádaanoht'eehií n'nee dawa yidaagotsjhií bighá nohwaa shił gozhóq; áidá' n't'éégo ágot'eehií zhá bich'í' daagonohsaqgo, ɬa'íí nch'ógo ágot'eehií doo bídaagonotsj dago hasht'íí. ²⁰ Bik'ehgo'ihí'nań be'it'ch'í'gont'ééhíí dak'adégo Satan nohwá yaa gonłneego biłedaadoł'éés. Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí bee nohwich'í' goz'aa le'. Doleełgo at'éé. ²¹ *Timotheus*, bił na'isiidií, ɬa'íí Lúcius, Jason, ɬa'íí Sosípater, bił hat'í'hi, Gozhóq, daanohwiłnií. ²² Shíí, Tértius, díí naltsoosíí Paul bá k'e'shiłchínihi, nohweBik'ehń biláhyú, Gozhóq, nohwiłdishnií. ²³ Gáius goljige sídaá, dzaagee ínashood ɬa'ánát'ijh, áń, Gozhóq, daanohwiłnií. Erástus, dzaq kjh goznilgee zhaali yaa sidaahíí, ɬa'íí Quártus, nohwił'isn, ałdó', Gozhóq, daanohwiłnií. ²⁴ Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí daanohwigha bee nohwich'í' goz'aa le'. Doleełgo at'éé. ²⁵ Yati' baa gozhóni baa nagoshni'íí, áí Jesus Christ baa na'goni'íí bikisk'ehyú Bik'ehgo'ihí'nań nohwinawod nohwá ánágodłéhi at'éé; ni'gosdzán alzaad'í' yushd'í' godezt'í'go na'goni' doo bígózj da n'íí, áí Jesus Christ baa na'goni'íí, bee ch'í'nah silij, ²⁶ Áí k'adií bígózjgo alzaa, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí bek'eeshchiinií k'ehgo n'nee itah at'éégo hadaazt'íí dawa bił na'goni', daayodlaqahgo yikisk'eh ádaat'ee doleełhií bighá, áí Bik'ehgo'ihí'nań doo benogowáh dahi yegos'aanií bik'ehgo at'éé: ²⁷ Bik'ehgo'ihí'nań, áń zhá goyánihi, Jesus Christ biláhyú dahazhí' ba'ihégosj le'. Doleełgo at'éé.

1 CORINTHIANS

1 Shíí, Paul, Jesus Christ binal'a'á nshíjgo Bik'ehgo'ihí'nań háshít'jigo shí'dokéed, ła'íi nohwik'isn Sosthenes, 2 Ínashood Corinthgee ha'ánátséhíi bich'j' k'e'íilchii, ái Christ Jesus biláhyú godilzjhgó ádaat'eego ádaabi'deszaa, Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíi daaleehgo daabi'dokéed, ła'íi dahot'éhé Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' biláhyú daayokaqahíi dawa bich'j' k'e'íilchii, án dabíi beBik'ehń ła'íi néé nohweBik'ehń nljji: 3 Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa hik'e Jesus Christ nohweBik'ehń bits'á'dí' itgoch'oba'íi ła'íi itch'j'gont'ééhíi bee nohwich'j' goz'aa le'. 4 Bik'ehgo'ihí'nań bitgoch'oba'íi Jesus Christ biláhyú nohwaa yiné'híi bigha dabik'ehń oshkaqahgo nohwá ba'ihénsj; 5 Áń dawahá yee nohwich'ónii, yati' yee nohwich'ónii, nohwigoyá' ndi nohwá ágótsj; 6 Áík'ehgo Christ baa nadaagohiilni'íi nohwitahyú ndzilgo áyítsj: 7 Áík'ehgo yaakád'í' nohwaa hi'né'íi doo ła' binohdjh da; Jesus Christ nohweBik'ehń nadáhíi biba' ádaanoht'eedá: 8 Bik'ehgo'ihí'nań nozdilgo ánohwítsj doleel danágódzáázhj', áík'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehń nadáhíi bijji doo nt'é bee nohwaa dahgoz'aa da doleel. 9 Bik'ehgo'ihí'nań da'áníiyú át'éé, án biYe' Jesus Christ nohweBik'ehń bit hit daanohdljigo nohwich'j' ánniid. 10 K'adíi nánohwoshkaqah, shik'íiyú, Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' biláhyú dálekt'eego yádaakti' doleelgo, nohwitahyú doo itks'á' ádaanoht'ee da doleelgo: áidá' nohwiini' dálekt'eego ła'íi dálekt'eego natsídaahkeesgo dafaházhj' be'ádaanoht'ee le'. 11 Shik'íiyú, itch'j' nanádaagonokaad laq, Klóe yit naháztaani' shít nadaagolni'. 12 Gádishniigo ádishni, ła', Shíi Paul zhińéé nshíj; ła'íi, Shíi Apóllós zhińéé nshíj; ła'íi, Shíi Céphas zhińéé nshíj, ła'íi, Shíi Christ zhińéé nshíj, daadohni lq. 13 Ya' Christsha' dákwihi daahohiikaqah néé? Ya' Paul tsj'itna'áhi nohwá bíheskał néé? Ya' Paul bizhi' bee baptize ádaanoht'ee deszaa néé? 14 Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihénsj, doo ła' baptize ádaanoht'ee da, Crípus hik'e Gáius zhá; 15 Baptize ánohwishlaayúo dánko dahadíi gánii, Dabíi bizhi' yee baptize ágołjji. 16 Áidá' Stéphanas bit daagolínii baptize ashlaa ałdó: ba'ashhah ła' baptize ashlaa shjhi' doo bígonsj da. 17 Christ doo baptize ash'j'igo shin'la' da, áidá' yati' baa gozhóni baa nagoshni'go shin'la': doo yati' goyáani' bee yashti' da, áík'ehgo yashti'yúo dánko tsj'itna'áhi baa na'goni'íi doo nt'é áile' da doleel ni'. 18 Tsj'itna'áhi baa na'goni'íi ch'á'onehezdeehíi bich'j'yúgo déba'odlohé; áidá' néé hasdáhiikahíi nohwich'j'yúgo Bik'ehgo'ihí'nań binawod at'éé. 19 Bek'eeshchiini' gánii-

go, Nnee daagoyáni bigoyá' da'ádjhgo ádaashte' doleel, nnee bit ídaagoziníi ałdó' doo bit ídaagozjh dago ádaashte' doleel. 20 Nnee goyáni níi hayú lán? Begoz'aani' ye'ik'e'itchihi níi hayú lán? Ni'gosdzán biká' ágot'eehíi ye'agodet'áhi níi hayú lán? Díi ni'gosdzán biká' igoyá'íi, Bik'ehgo'ihí'nań doo nt'é dago áyíllaahi at'éé. 21 Bik'ehgo'ihí'nań góyá'ágo ngontchíi lék'ehíi k'ehgo ni'gosdzán biká' nnee dabíi bigoyá'íi bee Bik'ehgo'ihí'nań ch'éh yídaagołsjh, áidá' yati' baa gozhóni yaa yałti'íi, ni'gosdzán biká' nnee bich'j'yúgo doo nt'é da ndi, biláhyú da'odlaani' hasdáhi'niigo Bik'ehgo'ihí'nań ngon'á'á. 22 Jews daanlíni godiyjhgó be'ígóziníi yiká hádaat'jji, ła'íi Greeks daanlíni kogoyá' zhá yiká daadéz'jji: 23 Áidá' nééhíi Christ tsj'itna'áhi bíheskałíi baa nadaagohiilni', ái Jews daanlíni bidáh sizji, Greeks daanlíni bich'j'yúgo déba'odlohé; 24 Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań bich'j' ádaanniidíi, Jews daanlíni ła'íi Greeks daanlíni dawa yich'j'yúgo Christ, Bik'ehgo'ihí'nań binawodíi át'éé, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań bigoyá' at'éé. 25 Bik'ehgo'ihí'nań bigoyá'íi, ni'gosdzán biká' nnee bich'j'yúgo déba'odlohé ndi, nnee bigoyá'íi yitigo goyá'á; ni'gosdzán biká' nnee bich'j'yúgo Bik'ehgo'ihí'nań doo nalwod da ndi, nnee binawodíi yitigo nalwodhi at'éé. 26 Shik'íiyú, Bik'ehgo'ihí'nań nohwich'j' ádaanniidíi baa natsídaahkees; doo hołáqo nnee bigoyá' bee daagonohsaa da, doo hołáqo dák'a'ádaanoht'ee da, doo hołáqo ízisgo ágot'ee zhińéégo gosoljji da: 27 Ndi Bik'ehgo'ihí'nań ni'gosdzán biká' nt'é doo góyá'á dahíi hayiheznil, daagoyáani' ídaayádaandzjgo áile'híi bigha; ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań doo daandzil dahíi hayiheznil, nadaalwodíi ídaayádaandzjgo áile'híi bigha; 28 Ni'gosdzán biká' doo ízisgo ádaat'eego daagozliini', ła'íi daach'ich'olaahíi Bik'ehgo'ihí'nań hayiheznil, doo begonáh dahíi hayiheznil, dzaqagee begoz'aani' doo nt'é dago ch'í'nah áile'híi bigha; 29 Áík'ehgo nnee doo ła' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee ída'odlíi da doleel. 30 Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań ánát'jigo Christ Jesus bit dałá'á daanohtjji, án biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań daagondz'á'ágo ádaanoht'ee, ła'íi godilzjhgó ádaant'eego ádaanoht'ee, án biláhyú ałdó' hanádaanoht'ee: 31 Bek'eeshchiini' gánii k'ehgo, Hadíi ída'odlíi hii nohweBik'ehń yee ída'odlíi le'.

2 Shik'íiyú, nohwaa niyáadá' Bik'ehgo'ihí'nań baa na'goni'íi ni'gosdzán biká' yati' dénzhóné ła'íi kogoyá'íi doo bee nohwich'j' yashti'go niyáa da. 2 Áidá' nohwit nashkai n'dá' Jesus Christ zhá, tsj'itna'áhi bíheskał

níí, baa yashti'go shiini' łashłaa ni', łahií doo nt'é da. ³ Doo nłdzil dago, nesdzidgo, łai'í dážhó deshtłidgo nohwił nashkai ni'. ⁴ Shiyati'íi łai'í na'goshni'íi nnee goyáni biyati' ích'í' goltsódi doo bee yashti' da ni', ndi Holy Spirit na'iziidgo łai'í binawod ch'í'nah ánsjhgoyashti' ni': ⁵ Áik'ehgo nohwi'odłá' nnee bigoyá'íi bich'í'zhin'éego doo bada'ohłíi dago, ndi Bik'ehgo'ih'i'nań binawodíi bada'ohłíi. ⁶ Nohwitahtyú nnee Holy Spirit bee báyań daasiliini' bich'í' igoyá' bee yádaahiilti', doo díi goldohíi bits'á'dí' igoyá'íi da, łai'í ni'gosdzán biká' nadaant'aahíi bigoyá'íi doo bee yádaahiilti' da, ái doo nt'é daaleeh da: ⁷ Áídá' Bik'ehgo'ih'i'nań bigoyá' doo bigózj da níi, nanl'í'íi bee yádaahiilti', ái Bik'ehgo'ih'i'nań ni'gosdzán dabínt'sédá' ngonłch'í'igo yengon'á'á' l'ek'ehíi, ái bee Bik'ehgo'ih'i'nań bits'á'dí' anáyet'iini' biyi' bił daandlji doleehíi bighá: ⁸ Ái díi ni'gosdzán biká' nadaant'aahíi doo łá' yígótsj da: yídaagotsiyúgo nohweBik'ehń bits'á'dindláád nlíni tsj'í'na'áhi doo yídaayołkał at'éé da. ⁹ Bek'eshchiini' gáníihíi k'ehgo at'éé, Konáá doo yo'ij dahíi, kojaa doo idits'ag dahíi, łai'í nnee bijíi yune' doo hwahá be'ogowáh dahíi, Bik'ehgo'ih'i'nań hadíi yit daanzhooni' yá łayiláa, nii. ¹⁰ Áídá' Bik'ehgo'ih'i'nań biSpirit bee nohwich'í' ch'í'nah áyíłaa: Holy Spirit dawahá yine'íi, Bik'ehgo'ih'i'nań bits'á'dí' doo bigózj dahíi ye'at'éehíi ndi. ¹¹ Hadíń nnee nliini' nnee ye'at'éhi yígótsj? Nnee biy'isiziini' zhá; da'áik'ehgo Bik'ehgo'ih'i'nań ye'at'éhi nnee doo łá' yígótsj da, dabíi biSpirit zhá. ¹² Áik'ehgo ni'gosdzán biká'gee spirit benagowahíi doo nohwaa hi'né' da, ndi Holy Spirit Bik'ehgo'ih'i'nań bits'á'dí'hi nohwaa hi'né'; dant'éhéta Bik'ehgo'ih'i'nań nohwaa ch'oba'go nohwaa yiné'íi bídaagonłzj doleehíi bighá. ¹³ Ái ałdó' bee yádaahiilti', doo yati' nnee bigoyá' íłch'ígó'aahíi bee da, ndi yati' Holy Spirit nohwił ch'ígó'aahíi bee yádaahiilti'; Bik'ehgo'ih'i'nań bits'á'dí'go ágot'eehíi yaaká'dí' yati'íi bee nłt'éégo ch'í'nah ágohiidle'. ¹⁴ Áídá' nnee Bik'ehgo'ih'i'nań biSpirit doo ye'at'éé dahíi Bik'ehgo'ih'i'nań biSpirit bits'á'dí' ágot'eehíi doo náidiné' da: bíi bich'í'yúgo déba'odłohé: doo yígonotsj at'éé da, Holy Spirit binkááyú zhá yígótsjhi' bighá. ¹⁵ Ndi hadíń Holy Spirit ye'at'éhi dawahá yígótsj, áídá' dabíi nnee doo Holy Spirit ye'at'éé dahíi doo yígótsini' at'éé da. ¹⁶ Hadíńshá' nohweBik'ehń binatsekeesíi yígótsj, bił ch'ígó'aah doleęgo? Doo hadíń da. Áídá' néé Christ binatsekeesíi bídaagonłzj.

3 Shik'íiyú, Holy Spirit be'ádaanoht'eehíi k'ehgo doo nohwich'í' yáoshti' at'éé da ni', ndi ni'gosdzán be'ádaanoht'eehíi k'ehgo, ániigo ínashood daasoljihíi bighá mé' daanoht'eehíi k'ehgo nohwich'í' yashti' ni'. ² Ibe' nohwá náda'siłsjdhi' k'ehgo yati' dabígóziníi bee nohwich'í' yashti' ni', itsj'íi dah, ái yati' nyee'íi át'éé: doo hwahá bídaagonłsji dahíi bighá doo bee nohwich'í' yashti' da ni', dak'ad ndi doo bídaagonłsji da. ³ T'ah ni'gosdzán biká' ágot'eehíi be'ádaanoht'ee, doo Holy Spirit be'ádaanoht'ee da: nohwitahtyú łá' biyéehíi ídáhádaht'ij, ich'í' daashohkee, łai'í íłts'á'zh'í' daahohkah, ái

bighá t'ah ni'gosdzán biká' ágot'eehíi be'ádaanoht'ee, łai'í ni'gosdzán biká' nneehíi k'ehgo t'ah nadaahkai go'íi. ⁴ Łá' gáníidá', Shíi Paul zhin'éé nshłj; łai'í, Shíi Apollos zhin'éé nshłj, nii; áik'ehgo ni'gosdzán biká' ágot'eehíi be'ádaanoht'ee go'íi. ⁵ Paulhíshá' hadíń? Apollosíshá' hadíń? Nada'iziidíi bíłahyú da'osodłá'đi' zhá ndlji, nohweBik'ehń néé dántjige binasdziid nohwaa din'á'áhi' k'ehgo na'ndziid. ⁶ Shíhíi k'ediiláa, Apollosíi yiyaa naná'ntłish: ndi Bik'ehgo'ih'i'nań deshjeedgo áyíłaa. ⁷ Áik'ehgo hadíń k'e'dileehíi dagohíi hadíń naná'ntłishíi doo nt'é nłj da; ndi Bik'ehgo'ih'i'nań deshjeedgo áile'íi zhá. ⁸ K'e'dileehíi łai'í naná'ntłishíi biłgo dáłekt'ee: łai'í nnee daant'jige binasdziidíi bidená bich'í' nahi'niił. ⁹ Néé Bik'ehgo'ih'i'nań dałá' bił nada'izidiidíi daandlji: nohwíi Bik'ehgo'ih'i'nań k'e'nlááhíi łai'í nayik'í'iziidíi daanoht'ij, Bik'ehgo'ih'i'nań bik'ijh yit'jhi' k'ehgo ádaanoht'ee. ¹⁰ Nnee góyáni k'ijh ágole'íi k'ijh bit'ááh łedn'aahíi áile', ágát'éégo shíi Bik'ehgo'ih'i'nań biłgoch'oba'íi shaa yiné'íi bik'ehgo nohwi'odłá' bit'ááh łedn'aahíi ashłaa, áíd' nnee łá' yiká' hadag yit'j'j. Áídá' nnee daant'jige hagot'éégo ágole'íi yaa goyá' le'. ¹¹ Nohwi'odłá' bit'ááh łedn'aahíi íłk'idá' ágolzaa, áhíi Jesus Christ, nnee doo łá' anágódle' at'éé da. ¹² Dahadíń díi it'ááh łedn'aahíi biká' ágole'íi, óodo, beshłgai, tséé łá' íłni, ndilchi', t'oh, dagohíi t'oh náhesgani yee hadag ágole'yúgo; ¹³ Nnee daant'jige binasdziidíi ch'í'nah alne' doleę: kaa yá'iti'íi bijijige k'q' bee ch'í'nah hileeh; nnee daant'jige binasdziidíi hago'at'éehíi k'q' bee bígozj'j doleę. ¹⁴ Nnee łá' hadag ágolaahíi t'ah goz'áayúgo, bidená bich'í' nahi'niił doleę. ¹⁵ Áídá' nnee łá' binasdziidíi ałnłid l'ek'eyúgo, nt'é bich'í' nahi'niił le'at'éé níi baa ch'a'one': ndi bíhíi hasdábilteeh, k'q' biyi' ch'í'nyááhíi k'ehgo. ¹⁶ Bik'ehgo'ih'i'nań bik'ijh biyi' daach'oká'ahíi daanoht'eehíi, łai'í Bik'ehgo'ih'i'nań biSpirit nohwiyi' gol'jhi' bídaagonłsji ya? ¹⁷ Nnee łá' Bik'ehgo'ih'i'nań bik'ijh biyi' daach'oká'ahíi d'ench'q'go áyíłaa l'ek'eyúgo, Bik'ehgo'ih'i'nań da'íłi hileehgo ábile' doleę, Bik'ehgo'ih'i'nań bik'ijh biyi' daach'oká'ahíi godiyjhi' bighá, ái k'ijhíi nohwíi daanoht'ij. ¹⁸ Nnee doo łá' ích'í' nach'aa da le'. Nohwitahtyú nnee łá' ni'gosdzán bigoyá' ye'at'éé ngol'ij l'ek'eyúgo, ái doo nt'é yígótsini' k'ehgo ádódle', áik'ehgo goyá' hileeh. ¹⁹ Díi ni'gosdzán biká' igoyá'íi Bik'ehgo'ih'i'nań bich'í'yúgo déba'odłohé át'éé: bek'eshchiini' gáníi, Nnee daagondzá' daanzini' nadaach'aago nadaagołchi'íi bee Bik'ehgo'ih'i'nań daabiljizh. ²⁰ Łai'í gáná'dí'ni, NohweBik'ehń nnee daagondzá' daanzini' binatsekeesíi yígótsj, doo nt'é bee alne' dago. ²¹ Ái bighá nnee doo łá' bada'ohíi da le': dawahá nohwíyehi ádaat'ee; ²² Paul, dagohíi Apollos, *Cephas*, dagohíi ni'gosdzán, ih'i'naahíi, dagohíi da'itsaahíi, dawahá k'adíi daagol'ini, dagohíi dawahá begonáhi, dawa nohwíyehi ádaat'ee. ²³ Áídá' Christ bíyéé daanoht'ij; Christ-híi Bik'ehgo'ih'i'nań bíyéé nłj.

4 Christ yánada'iziidií ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí doo bígózj da n'íi nlt'éégo daineł'jigo yaa nadaagoln'íi daandljigo nohwaa nats'íikees le'.² Áík'ehgo nnee nada'iziidií binant'a' da'ábıłnııyú ánát'jıł-go goz'ąą.³ Nohwıi shaa yádaatı'yúgo, ła'íi nnee aayanáltihıi shaa yałtı' ndi, doo shıł hago'at'éé da; shıi ndi doo ídaayashtı' da.⁴ Dénch'ó'ego asdzaahıi doo bí-gonsj da, ndi áı bighą nlt'éégo shich'ı' ch'ıgowáh doo dishnıi da: áídá' nohweBik'ehń zhą shaa yałtı'.⁵ Áı bighą doo hwahá biká' ngowáh dadá' doo aayádaatı' da, nohweBik'ehń nádzáágo zhą, ńń dawahá godıłhııfıi biyi' nanlı' n'ıi got'ıjzhı' ch'ı'nah áıdoliıł, ła'íi nnee bıjıi yuńe' yaa natsıdaakeesıi ch'ı'nah áıdoliıł: áík'ehgo nnee daantıjıge nlt'éégo ánadaat'jıł lęk'eyúgo, Bik'ehgo'ihı'nań, Nlt'éégo ánadaat'jıł nı', daabiłnıi doleeł.⁶ Shik'ııyú, shıi hik'e Apollos bıłgo no-hwe'ıdaagono'aaah doleełgo nohwıch'ı' ádaayasıiltı'; bek'eeshchiinıi ńńıhıi bitisgo nnee doo baa natsıdaah-kees da doleełgo, ła'íi nohwıi nnee doo dała'á bee ídaa-da'ohdlııdád' ła'ıhıi nohwıł daanch'ı' da doleełgo.⁷ Hagot'éégo ląą łałhgo ńńt'éégo sínljı? Nt'é ląą nıyéhi doo naa hı'né'hi da lán? Naa hı'né' lęk'eyúgo, nt'é bighą ída'órdlii? Doo naa hı'né'hıi k'ehgo ląą ńńt'ee.⁸ İłk'idá' dawahá daanohwıyéé ya', ıłk'idá' hadaanolđzil ya', nant'ń k'ehgo nadaanoht'aa, daanohwıđjıh ndi: nadaanoht'aahıi dážh'ı hásht'jıı, néé ałd'ó' nohwıł nadaant'aa doleełhıi bighą.⁹ Néé, Jesus binal'a'á daandliinıi, Bik'ehgo'ihı'nań ik'éyú ch'ı'nohwıııl shı nsj, nnee natseedgo bńndaagost'ąąhıi k'ehgo: nı'gosdzńń biká' daagolıınıi, Bik'ehgo'ihı'nań binal'a'á yaaká'yú daagolıınıi, ła'íi nnee dawa daanohwineł'jigo ádaanohwı'deszaa.¹⁰ Néé Christ bighą nnee déba'odlo-hé daandljı, nohwıhıi Christ bınkááyú daagondząą daanohsj; néé doo daanłdzıl dahıi k'ehgo nohwaa nats'ıkees, nohwıhıi nadaanłwod daanohsj; nohwıi nnee daanohwıđńsj, nééhıi daanohwıch'ı'ch'ı'łaa.¹¹ Dıi jıı t'ah shıńá' ła'ıi dibá' daandljı, nohwıdıyágé ádaadjıh, da'adzaayú nanohwıda'dındzil, nohwıgową ádaagodjıh-go da'ıljı nahiıkai; ¹² Danéé nohwıgan bee nada'idziid: daanohwoch'ıid lęk'eyúgo bá da'ohııkaąą; nohwıni-ıdaagontsj ndi bıch'ı' dahdaanłd'ıh: ¹³ Nch'ı'go nohwaa yádaatı'ıi bıyaa gozh'ı' doleełıi bá hádaahiit'jı: nı'gosdzńń biká' dawahá nch'ı' ch'ı'ıdeehıi daandljıhıi k'ehgo nohwaa nats'ıkees, dıi jıı ndi nohwıł ch'ı'ıdaagost'ıhıi k'ehgo nohwaa nats'ıkees.¹⁴ Dıi doo bık'ee ídaayá-daanohdzıhıi bighą nohwıch'ı' k'eeshchıi da, áídá' shıchągháshé shıł daanzhoonıi daanohjıgo nohwıł ch'ı'ıdaagons'aaahıi bighą ádaanohwıłdishnıi.¹⁵ Christ bá nohwıł ch'ı'ıdaago'aaahıi gonenan doo náhóltag dayú góljıshą' ndi nohwıtaahıi dała'á: Christ Jesus baa yałtı' baa gozh'ı' baa nohwıł nagosh'ı'go nohwıtaa sílłjı.¹⁶ Áı bighą nádaanohwoshkąą, shedaal'jı le'.¹⁷ Áı bighą *Timotheus*, nohweBik'ehń bıláhyú shızaazhé shıł nzh'ı'go ba'oshłıhi, nohwıch'ı' o'aa', Christ bıláhyú shı'at'e'ıi bıńadaagontzıgo áıdoliıł, dáhot'éhé ha'ńńázéhyú be'ıłch'ı'gosh'aaahıi k'ehgo.¹⁸ Doo nohwaa

higháh da daanzjıhıi bighą ła' ídaada'odlıi.¹⁹ Ndi déł'jıh'ego nohwaa nsháh doleeł, nohweBik'ehń hát'jıyúgo, áík'ehgo áı nnee ídaada'odlıi hıi doo bıyati' zhą bígonsjıh da, ndi bınowod góljıyúgo bígonsjıh.²⁰ Bik'ehgo'ihı'nań bılałt'áhgee begoz'aanıi doo dáyati' zhą yee ch'ı'nah hit'jı da, bınowodıi yee ch'ı'nah hit'jı.²¹ Hadııhıi be'ńnsht'eego hádaaht'jı? Gısh be'ıdılłt'ıshé hıshıjıgo nohwaa nsháh néé, dagohıi shıł daanohsh'ı'go doo hashıshkee dago nohwaa nsháh néé?

5 Nohwıtahyú nant'ı' na'ıldeehıi be'ádaanoht'eego nohwaa ch'ı'niı, agat'éégo nant'ı' na'ıldeehıi nnee Bik'ehgo'ihı'nań doo daayokąą dahıi bıtahyú ndi doo hak'e begoz'ąą da, kotaa bı'aaahıi ko'aago.² Dážh'ı ídaadołkąą ląą, baa daachag le'at'éhi, dıi ye'ńńat'jıhıi nohwıtahdı' ch'ı'ıłt'é' doleeł nı'.³ Doo nohwıtahyú nashaa da ndi dashıini' zhą bee nohwıtahyú nshıjı, áík'ehgo shıńáál ńńagot'jıhıi k'ehgo ıłk'idá' dıi nnee ńńat'jıdıi baa yasıłtı',⁴ Jesus Christ nohweBik'ehń bızhııfıi bee ıła'ádaanoht'eeyú, doo shıńáál da ndi shıini' bee shıńááhıi k'ehgo, Jesus Christ nohweBik'ehń bınowod nohwıł nıjıgo,⁵ Nnee ágádzaahıi Satan baa daadi-noh'aaah, bıts'ı bıńı'dıńıh doleełhıi bighą, áík'ehgo bıyi'siziinıi hasdągháh doleeł, Jesus nohweBik'ehń nadáhıi bıjıı.⁶ Ídaada'ohdlııhıi doo nzh'ı' da. Ya' bıń benılzoolé da'ayáhągo ik'áń ńńst'óodıi dahot'éhé daabındıłsohııshą' doo bıdaagonotjı da néé?⁷ Nch'ı'go ńńadaat'jıhıi nohwıtahyú begoz'aanıi bıń benılzoolé doo ńńıdád' n'ıi y'ódaahné'hıi k'ehgo y'ódaagodoh'aaah, áík'ehgo ńńıd'égo ná'ıst'oodhıi k'ehgo daaleeh, bıń benılzoolé da'ádıjıgo bıń alzaahıi k'a'ádaanoht'ee doleeł. *Bitis-hagowáh* n'ıi bee bıńá-daahiıłnııhıgo dibel'jı bızhazhé zesdıjıhıi k'ehgo Christ nohwá zesdıjı lęk'e:⁸ Áík'ehgo haląą, ıńagodáhıgo ná-da'ıdıjıhıi da'áık'ehgo begoz'ąą le', bıń benılzoolé doo ńńıdád' be'alzaahıi doo daahiıdąą dago, dagohıi bıń benılzoolé k'ehgo natsekees o'ńı'hıi ła'ıi nch'ı'go ágot'eehıi bı alzaahıi doo daahiıdąą dago; áídá' bıń benılzoolé dá'ádıjıgo bıń alzaahıi nádaahiıdıjıh le', áı bıńhıi nlt'éégo ła'ıi da'ńııgo natsıts'ıkeesi golzeego ágot'ınihi.⁹ Nant'ı' nakaihıi doo bıł nahkai da, nohwıłdishnııgo nohwıch'ı' k'eeshıłchıı nı':¹⁰ Áídá' nant'ı' nakaihıi, dawahá dayúwehégo ídáhádaat'ıinıi, daan'jıhıi, dagohıi k'eeshchıi daayokąąhıi doo ıńashood daanljı dahıi doo ádáłdishnıi da; áı ádáłdishnıi lęk'eyúgo, nı'gosdzńń bıts'á' nohkáhyúgo zhą doo bıł nahkai da doleeł nı'.¹¹ Áídá' gńnohwıłdishnııgo nohwıch'ı' k'eeshchıi, Nnee ła' ıńashood daayıłnııhıi nant'ı' naghaa lęk'eyúgo, dagohıi dawahá dayúwehégo ídáhát'ıinıi, k'eeshchıi yokąąhıi, yałtı' ye'okáahıi, da'ıdłąą nt'ééhıi, dagohıi ahá-da'ı'ńııhıi nıjı lęk'eyúgo, doo bıł nahkai da; ágádaat'eehıi doo bıł daohsąą da.¹² Hant'é nashıłłt'ı'go yńńaltıhıi ádish'jıgo doo ıńashood daanljı dahıi baa yashtı' doleeł? ıńashood daanliinıi zhą baa yádaatı'go goz'ąą.

¹³ Doo ínashood daanliji dahíi Bik'ehgo'ihí'nañ zhá yánáltihíi nliigo yaa yádaakti'. Áik'ehgo nnee nch'og'o ánat'ijíi nohwits'á' nooteeh.

6 Nohwíi' la' dahagot'éégo ilch'ij' gosola'aa l'ek'eyúgo, doo ídaa yágósj dago doo ínashood daanliji dahíi binadzahgee laa yakti' née, ínashood daanliinií binadzahgee zhá laa yakti' le'at'éhi? ² Ínashood daanliinií dahagee ní'gosdzán biká' nnee yaa yádaakti' doleelíi doo bídaagonotsj da née? Ní'gosdzán biká' nnee baa yádaakti'íi nohwidáhyú begoz'aqadá, da'ayáhágo goz'ánihií baa yádaakti'go doo bik'eh shohjeed da ya? ³ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíni baa yádaakti'íi nohwidáhyú begoz'aanií doo bídaagonotsj da gá? Ái ndi baa yádaahiilti'dá' ní'gosdzán biká' zhinéégo ágot'eehíi nt'éégo baa yádaahiilti' go'íj. ⁴ Díi ní'gosdzán biká' zhinéégo dant'éhé bigha' laa yádaakti' l'ek'eyúgo, nnee ínashood daanliini doo daidnlsj dahíi yaa yádaakti'go hanádaahñit' née? ⁵ Díi bik'ee ídaa yádaanoht'zjgo ánohwishle'go ánohwildishñii. Ya' nnee góyáanií nohwitahyú doo la' da née? Doo la' bik'isyú lit dahnagos'aagee yaa yakti' doleelíi yik'eh sitij da née? ⁶ Áidá' nnee la' bik'isn bitgo laa yakti'go, aayánáltihíi doo ínashood daanliji dahíi binadzahgee laa yakti'. ⁷ Áik'ehgo nohwitahyú dázhó dégoch'og'go goz'aa, aayánáltihíi binadzahgee laa yádaakti'hií bigha'. Áidá' nt'é bigha' doo ch'ík'eh ánanohwi'ijit' da? Nt'é bigha' doo ch'ík'eh nohwich'ij' nadaach'aa da? ⁸ Áidá' nda'otsiil, Christ biláhyú nohwik'isyú ndi doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi bich'ij' nadaach'aa. ⁹ Doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aanií doo itah bíyéé daaleeh dago doo bídaagonotsj da gá? Nohwich'ij' na'doch'aa hela': iké' na'idaahíi, k'eshchíi daayokaqahíi, nant'ij' nakaihií, nnee daanliinií nnee yitgo doo bik'ehyú ádaat'ij' dahíi, ¹⁰ Da'n'ijhií, dawahá dayúwehégo ídáhádaat'iinií, da'idlaq' nt'éehíi, yati' yeda'okáatií, la'íi ahada'i'ñií, díi dawa Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aanií doo itah bíyéé daaleeh da. ¹¹ Nohwíi' la' ágádaanoht'ee ni': áidá' Jesus nohwe-Bik'ehñ bizhi' bee la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ daahohiikaqahíi biSpirit biláhyú taadaanoht'eesgiz, bá hadaanoht'eesgiz, la'íi dábi'ehyú ádaanoht'ee daanoht'eesgiz. ¹² Dawahá shá bit ch'í'otaa ndi doo dawa bee shich'og'oñii da: dawahá shá bit ch'í'otaa ndi doo la' ích'ij' shiltsood da áshidilne' da. ¹³ Hidán nohwibid bá át'éé, la'íi nohwibid hidán bá át'éé: ndi Bik'ehgo'ihí'nañ da'ála doo nt'é dago áiléh doleel. Nohwits'íhií doo nant'ij' na'idahíi bá át'éé da, ndi nohwe-Bik'ehñ bá át'éé, la'íi nohweBik'ehñ binawodíi nohwits'í bá át'éé. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ nohweBik'ehñ naahí'na'go áyíílaa, née áldó' binawod bee naadaahihii'nahgo ádaanoht'eesgiz. ¹⁵ Ya' nohwits'í Christ bit da'ála daanliji-go at'éehíi doo bídaagonotsj da gá? Áik'ehgo ya' Christ bit da'ála nliinií isdzán nant'ij' nagháhi bit da'ála ádíshdléh née? Dah, da'anii doo ágát'éé da doleel. ¹⁶ Ya' nnee la' isdzán nant'ij' nagháhi ya'ádidiltij'go isdzánhií bit bits'í da'ála nadleehíi doo bídaagonotsj da gá?

Gáníigo dahgoz'aa, Nakihíi bits'í da'ála nádooleet.

¹⁷ Áidá' hadín nohweBik'ehñ ya'ádidiltijhií spirit da'ála át'éé. ¹⁸ Nant'ij' na'idahíi bits'á' nadohkeeh. Nnee ni'ihisiih la'ihíi doo bits'í yee ni'ihisiih da; áidá' dahadín nant'ij' naghahíi bits'í yee ni'ihisiih. ¹⁹ Ya' nohwits'íhií Holy Spirit nohwi'ij' golínií bik'ij' biyi' daach'okaqahíi ádaat'ee-híi doo bídaagonotsj da gá? Nohwits'íhií Bik'ehgo'ihí'nañ nohwaa yiné'ihí at'éé, doo daanoht'ee nohwi'yéhi ádaanoht'ee da go'íj. ²⁰ Láni izliigo nadaanoht'eesgiz ádaanoht'ee: ái bigha' Bik'ehgo'ihí'nañ ízisgo at'éehíi ch'í'nah ádaanoht'eesgiz, nohwits'íhií la'íi nohwi'ij'siziinií bee, ái Bik'ehgo'ihí'nañ bíyéé.

7 Baa shich'ij' k'eda'sho'chij' níi bee nohwich'ij' k'e'ná'ishchii: Nnee doo nannee dayúgo bá nt'éé. ² Áidá' dánko nant'ij' nakahíi bigha' nnee da'ála daant'ij'gee dabíi bi'aa golíj le', la'íi isdzán da'ála daant'ij'gee dabíi bik'ij' golíj le'. ³ Isdzán bik'ij' yit nteesh hat'ij'júgo nneehíi doo dah nii da le': la'íi nnee áldó' da'áik'ehgo bi'aa áidoliit. ⁴ Isdzán doo dabíi bik'ehgo ánat'ijit' da le', ndi bik'ij' bik'ehgo: nnee áldó' da'áik'ehgo doo dabíi bik'ehgo ánat'ijit' da le', ndi bi'aa bik'ehgo. ⁵ Doo ilch'ij' a'nohchij' da, dahagee dáshiná' ohkaqahgeeyúgo zhá daazhógo ngonoh'aah; ái bikédí'go laa naht'aash, doo ágáhoht'ijit' dayúgo dánko nohwits'í yiká há't'ínií doo bidag ánoht'ee da doleelíi bigha' Satan nanohwintaah doleel. ⁶ Díi nohwit' ch'í'ns'h'ahíi bigha' nohwich'ij' yashti', doo bee nohwá ngonsh'aahgo da. ⁷ Shíi ánsht'eehíi k'ehgo nnee dawa áldó' ádaat'eego hasht'ij'. Áidá' nnee da'ála nt'ij'gee bi'at'e'ihíi Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' begoz'aa, la' nadaaneedá' la'ihíi doo nadaanee dago. ⁸ Áik'ehgo doo nadaanee dahíi la'íi isdzáné itsaa daanliinií gádaabidishñii, Shíi k'ehgo doo nadaanee da ndizh'og'. ⁹ Áidá' na'í'neehíi bich'ij' doo ích'idildij' dayúgo, ch'ík'eh nadaach'íneh ndizh'og': nach'íneehíi shich'ij'júgo doo nt'éé da ndi na'í'neehíi bidázhij' ch'í'ij'júgo dánko nant'ij' ch'idigháhií itisgo doo nzh'og' da. ¹⁰ Áidá' nadaaneehíi gádaabidishñii, doo shíi da, nohweBik'ehñ gáyit'ñii, Isdzán bik'ij' yit itk'ínáot'aash hela': ¹¹ Áidá' yit itk'ínát'aazh l'ek'eyúgo, daazhógo naghá la', dagohíi bik'ij' yaa nánódáh: la'íi nnee bi'aa yit itk'ínáot'aash hela'. ¹² La'ihíi shíi gádaabidishñii, nohwe-Bik'ehñ doo gáníi da, la' nnee Christ biláhyú nohwik'isn, bi'aa doo da'odlaq' da ndi, bik'ij' odláni yit golíj-go bit dábi'ehyúgo, yó'ayó't'e' hela'. ¹³ La'íi isdzán odláni bik'ij' doo odláq' da ndi yit golíj-go bit dábi'ehyúgo yó'ayó't'e' hela'. ¹⁴ Nnee doo odláq' dahíi bi'aa bi'odlaq'hií bigha' Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'go hakodilne'íi bee bich'ij' goz'aa, la'íi isdzán doo odláq' dahíi bik'ij' bi'odlaq'hií bigha' Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'go hakodilne'íi bee bich'ij' goz'aa áldó': áik'ehgo nohwich'agháshé da'ch'odlaq'zhij' bit da'otag doleel, doo ágát'éé da l'ek'eyúgo doo da'ch'odlaq'zhij' bit da'otag da doleel ni'. ¹⁵ La' doo odláq' dahíi nádilwod l'ek'eyúgo ch'ík'eh nádilgheed. Christ biláhyú nohwik'isn dagohíi nohwilah, bi'aa dagohíi bik'ij' bits'á' nyááyúgo doo daabihest'og'

da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ, Nkegohen'áágo nahkai, daanohwiñii. ¹⁶ Isdzán, ínashood nílíni, díi baa natsínkees, ninkááyú níka' dánko hasdábí'didooteef. Nnee, ínashood nílíni, díi baa natsínkees, ninkááyú ní'aa dánko hasdábí'didooteef. ¹⁷ Nnee daantíjgee Bik'ehgo'ihí'nañ baa daagodez'áqahíi k'ehgo hikaah le', nohweBik'ehñ bich'í' áññiidíi k'ehgo yikísk'eh hikaah le'. Ádishñiigo ínashood ha'ánátséh nagozñilíi dawa baa goní'áá. ¹⁸ Nnee la' Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' áññiidá' itk'idá' *circumcise* ábí'delzaa lá née? Ái shidíi doo k'ena'óshdéh nzj da le'. Nnee la' Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' áññiidá' doo *circumcise* ábí'delzaa da lá née? Áñ *circumcise* ábí'dolñe' hela'. ¹⁹ *Circumcise* áko'delzaahíi dagohíi doo *circumcise* áko'delzaa dahíi doo hago'at'éé da, Bik'ehgo'ihí'nañ yengon'ááníi bikísk'eh ách'ít'ééyúgo zhá ilíi. ²⁰ Nnee daantíjgee Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' áññiidá' nt'é binasdzid lán shj níi dayúweh nayik'í'iziid le'. ²¹ Ya' nich'í' áññiidá' isnáh nílíni lá née? Ái doo niñ hago'at'éé da le': ndi ná ch'í'otáq lèk'eyúgo ch'ínáándáh. ²² Dahadíi nohweBik'ehñ bich'í' áññiidá' isnáh nlij ndi, nohweBik'ehñ binadzahgee doo isnáh nlíni at'éé da: áidá' dahadíi bich'í' áññiidá' doo isnáh nlij da ndi, Christ bí'isna' siljí. ²³ Lán izljigo nadaanohwi'dehezñiichi ádaanoht'ee; nnee zhá bí'isna' nádaahdleeh hela'. ²⁴ Shik'íiyú, nohwich'í' áññiidá' daanohtijgee hago't'éégo nohwich'í' goz'áq lèk'eyúgo, da'ágádaanoht'eego Bik'ehgo'ihí'nañ biñ daanohtíi le'. ²⁵ K'adíi ch'íkíi doo hwahá nñéh dahíi baa yashtí', doo nohweBik'ehñ yegosaaníi bee da, ndi nohweBik'ehñ biñgoch'oba'íi shaa yiné'go shada'ohíigo áshíilaahíi bighá bee yashtí'. ²⁶ Nagont'ogíi bengonyááhíi bighá dahadíi da'at'ééhíi k'ehgo naghaago bá nzhqo shj nsj. ²⁷ Ya' nanñee née? Hagot'éégoshá' biñ k'ínásht'aazh doo nñzj da. Ya' doo nanñee da née? Doo isdzán biká dín'íi da le'. ²⁸ Áidá' nññaayúgo, doo isíñtsii da; la'íi na'ilíhn nñááyúgo doo isiih da. Áidá' hadíi tiñ nñádaasaaníi ní'gosdzán biká' nagont'ogíi bee bich'í' nagoz'áq dolee: ái bits'á'zhí' daanohwoshtá' hasht'íi. ²⁹ Shik'íiyú, goldohgo nohwá ngont'aaníi hileehgo ayáhágo godziih, nohwídishñiigo ádishñii: ák'ehgo kodí' godezt'í'go hadíi bí'aa daagolínií, bí'aa doo daagolíi dahíi k'ehgo ádaat'ee le', bí'aa doo nohweBik'ehñ bitisgo yaa natsídaakees dago; ³⁰ Hadíi daachagíi doo daachag dahíi k'ehgo ádaat'ee le', nt'é bighá daachagíi doo itisgo yaa natsídaakees dago; hadíi biñ daagozhóóníi doo biñ daagozhqó dahíi k'ehgo ádaat'ee le'; hadíi nada'itñiíhíi doo nt'é daabiyééhíi k'ehgo ádaat'ee le'; ³¹ La'íi hadíi ní'gosdzán biká' ágot'eehíi nabik'í'iziidíi, doo ái zhá nabik'í'iziidíi k'ehgo ádaat'ee da le', díi ní'gosdzán biká' benagowaahíi bech'í'gowáhi at'ééhíi bighá. ³² Doo nohwiini' l'áq dago nohwá hasht'íi. Hadíi doo nañee dahíi nohweBik'ehñ bich'í' zhiñéégo ágot'eehíi zhá yaa natsekeesgo, nohweBik'ehñ hago't'éégo yíi goyíshqógo áile'íi yaa natsekees: ³³ Áidá' nnee nañeehíi ní'gosdzán bich'í' zhiñéégo ágot'eehíi zhá yaa natsekees, hago't'éégo bí'aa yíi goyíshqógo áile'go yaa natsekees. ³⁴ Isdzán

nañeehíi hik'e isdzán doo nañee dahíi biñgo doo telt'ee da. Isdzán doo nañee dahíi nohweBik'ehñ bich'í' zhiñéégo ágot'eehíi yaa natsekees, hago't'éégo bits'í hik'e biy'ísiziinií godilzjhggo at'éégo áyítsj dolee:go: áidá' isdzán nañeehíi ní'gosdzán bich'í' zhiñéégo ágot'eehíi yaa natsekees, hago't'éégo biká' yíi goyíshqógo áile'íi yaa natsekees. ³⁵ Díi daanohwií nohwá nzhqo go yashtí'; doo nohwishjzjhggo da, ndi nohwá nt'ééhíi bighá, doo nakigo nohwiini'go da nohweBik'ehñ bá na-da'ohsiidhíi bighá. ³⁶ Nnee la' bitsi' doo nniñéh há't'íi dahíi bighá, doo sitsi' bich'í' nt'éégo ánsht'ee da, nzj lèk'eyúgo, la'íi na'ilíhn bayánzhí' dahiyaayúgo, la'íi na'íñeehíi bá nt'éé nziyúgo, ái doo hago'at'éé da, doo nchq'go ánat'íi da, ch'ík'eh nniñéh ndi nzhqo. ³⁷ Áidá' nnee la' nñdzilgo tsídezkeezgo, la'íi doo nt'é daabini'áayúgo, dabíi há't'íinií yitis nlijgo, bitsi' doo nniñéh dago biini' l'ayiláa lèk'eyúgo nt'éégo adzaahi at'éé. ³⁸ Ák'ehgo nnee bitsi' la' nnee yaa yint'íyúgo nt'éégo adzaa; áidá' doo la' nnee yaa yint'íi dayúgo itisgo nt'éégo adzaa. ³⁹ Isdzán biká' danihi'ñáázhí' begozaaníi bee líb'ídezt'qo, ndi biká' daztsáayúgo daazhógo nagháa, dabíi há't'íinií yíi niñéh dolee; nohweBik'ehñ biñ dábi'ehyúgo zhá. ⁴⁰ Ndi itsaa nliinií doo nnaná'ñáá dayúgo zhá biñ gozhqó shj nsj: Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit ák'ehgo nashísiyíi'kees shj nsj.

8 K'eshchín daach'okáqhggo hidán baa hi'ñii' níi baa yashtí': daanohwigha hidán doo godiyih dago bídaagonljz. Ndi shí itisgo gonsáq ch'inziyúgo itisgo da'ích'ídoltee, áidá' itgoch'oba'íi ínashood nñdzilgo ábile'. ² Dahadíi shí itisgo gonsáq ch'inziinií, bígoch'ítsj le'at'éhi doo la' bígoch'ítsj da. ³ Áidá' dahadíi Bik'ehgo'ihí'nañ biñ nzhqoyúgo, áñ Bik'ehgo'ihí'nañ bígóltsj. ⁴ Ák'ehgo k'eshchín daach'okáqhggo hidán baa hi'ñii' níi daach'iyáqahíi baa yashtí', k'eshchín doo da'anii hiñaa dago bídaagonljz, la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ da'áa zhá gólíinií at'dó' bídaagonljz. ⁵ Yaaká'yú la'íi ní'gosdzán biká'yú dant'éhéta daach'okáqahíi, gods daaholzéhi, l'áq ndi, (bich'í' daach'okáqahíi l'áqgo, la'íi nadaant'án l'áqgo daagolíi ndi,) ⁶ Néé Bik'ehgo'ihí'nañ da'áa nohwá gólíi, nohwiTaa, áñ bits'á'dí' dawa daagolíi, la'íi áñ bá daahin'ñaa; la'íi nohweBik'ehñ da'áa gólíi, Jesus Christ, áñ binkááyú dawa daagolíi, la'íi áñ binkááyú daahin'ñaa. ⁷ Da'ágát'éé ndi ínashood doo dawa ái yídaagotsj da: áidá' kú begonyaazhí' la' k'eshchín zhá daach'okáqahíi yídaagotsj ní'; ái hidán godiyihgo at'éé daanzigo hidán k'eshchín daach'okáqhggo baa hi'ñii' níi daayiyáayúgo, yuñáásyú itisgo doo daantdzil nazji da daaleeh. ⁸ Doo hidán Bik'ehgo'ihí'nañ bit'ahgo nohwinoníi' at'éé da: daahidaayúgo doo ái bighá Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee itisgo daanjqo da, dagohíi doo daahiidaq dayúgo doo ái bighá Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee itisgo daanchq' da. ⁹ Áidá' ídaa daagonohdzaq, nohwi'odl'á daantdzilhií bighá hidán k'eshchín baa hi'ñii' níi daahohyaayúgo, dánko nnee bí'odl'á doo daantdzil dahíi la' nageehgo ádaahle'. ¹⁰ Ni, hidán doo godiyihgo at'éé da bígon'tsini,

k'eeshchiín náda'okaqahé yuñe' nnaago nñee la', bi'odla' doo ntdzil dahíi no'jiyúgo, dánko doo hago'at'éé laq nzjgo bíi átdó' yiyaa dolee; ¹¹ Áik'ehgo shí itisgo gonsaa nñzjhíi bik'izhí' ái nñee bi'odla' doo ntdzil dahíi dánko ch'a'otfzh, án Christ biláhyú nik'isnhi, Christ bá daztsáni. ¹² Nohwik'isn bi'odla' doo ntdzil dago doo bik'ehyú ágot'eehíi dábi'ehyú át'éé nzjgo ádaabinołs-jgo bich'í' nchq'go ánádaaht'jijgo Christ bich'í' nchq'go ánádaaht'jij hileeh. ¹³ Áik'ehgo hidán hishaqahíi bigha shik'isn nanago'yúgo, dánnágódzáazhí' doo itsí' náoshdaq at'éé da, shik'isn doo nanashgéeh hasht'jij dahíi bigha.

9 Ya' doo Christ binal'a'á itah nshjij da gá? Ya' doo dawahá shá bił ch'í'otaa da gá? Ya' doo Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú shinasdziid daanołjij da gá? ² Ła' bich'í' doo Christ binal'a'á nshjij dayúgo, nohwił nohwich'í' ái nshjij go'jij: nohweBik'ehń biyati' bee nohwich'í' yashti' n'íi biláhyú hasdánohwido'ñilhił bigha Christ binal'a'á nshjijgo shígózi. ³ Díi bee ádáyashti', hadín nashidiłkidyúgo: ⁴ Ya' néé Christ binal'a'á daandliinił da'iidaaqo doo nohwá goz'aa da gá? ⁵ Ya' isdzán ínashood daanłini bił ndaan'nehgo bił nahiikaigo doo nohwá goz'aa da gá, łá' nadaal'a'ihíi, nohweBik'ehń bik'isyú, hik'e Céphas ádaadzaahíi k'ehgo? ⁶ Ła'íi ya' shíi hik'e Barnabas zhq' behihí'naahíi bigha doo na'idziid da ndi doo hago'at'éé dago nohwá goz'aa gá? ⁷ Hadín dabíi na'izñilgoshq' siláada nlij? Hadín dahts'aa k'eidnłáago binest'á'íi doo yiyaa dashq'? Hadín dibet'jij yinádez'iinił bibet' doo yidlq' dashq'? ⁸ Ya' dashíi zhq' ádishñii gá? Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanił átdó' áñii go'jij. ⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanił Moses binkááyú nohwich'í' alzaahíi gániiigo bek'eeshchjij, Iłch'ihgee magashi t'oh naghái nyi'í'keesíi doo bizé' na'it'éh da, ñii. Ya' díi dá magashi zhq' yaa natsekeesgo añii néé? ¹⁰ Dago-híi néé nohwaa natsekeesgo añii néé? Da'añii nohwá bek'eeshchjij: nñee nágodzjizíi nest'án nyohołigo nágodzjiz, łá'íi iłch'ihíi átdó' t'oh naghái nyohołigo at'jij. ¹¹ Áik'ehgo nohwitahyú Holy Spirit bits'á'dí' nt'éehíi bee nohwit ch'ídaagosii'aaqadá', ni'gosdzán biká' nandeehíi nohwaa daanołné'yúgo, ya' nohwit dík'eh ádaagot'ee néé? ¹² Ła' nñee dant'éhéta bídaandjhił nohwaa daanołné' daanołniigo bá goz'aa'yúgo, ya' néehíi doo ágádaan'niigo nohwá goz'aa da gá? Da'ágát'éé ndi doo hak'í' ída'ónkeed da ni', Christ baa yati' baa gozhóni bidáhgee doo nadaagont'og da doleethíi bigha dawahá bidag ádaant'ee. ¹³ Kjh biyi' da'ch'okaqahíi biyi' dilzjhgó ádaagot'eehíi nayik'ída'iziidił hidán Bik'ehgo'ihí'nañ baa hi'ñiiłił łahzhí' daayiyaaqahíi ya' doo bídaagonołsj da néé? Ła'íi dawahá beda'okaqahíi biká' dahí'niłt'gee nada'iziidił hidán Bik'ehgo'ihí'nañ ágee baa hi'ñiiłił łahzhí' daayiyaa átdó'. ¹⁴ Áik'ehgo hadín yati' baa gozhóni yaa nadaagol'ni'íi da'ái yits'á'dí' yedaahinaago nohweBik'ehń bándaaqoz'aa. ¹⁵ Shíi átdó' díi bee shá goz'aa ndi doo hak'í' be'asdzaa da: K'adíi doo ágádaashołt' dishñiiigo nohwich'í' k'eeshchii da: doo shich'í' nahi'niłt'go da yati' baa gozhóni

baa yashti'go be'ansht'eehíi shits'á' náidoné' át'éé da, dahyúgo'híi shi'na' shizes-hij ndi nzhoq. ¹⁶ Yati' baa gozhóni baa nagoshñi' ndi doo ái bigha ída'oshdlii da: ái na'idziidił shaa det'aqahíi bigha dáshini'aa'yú áshłéhgo, yati' baa gozhóni doo baa nagoshñi' dayúgo goyéehíi bee shich'í' goz'aa! ¹⁷ Díi na'idziidił dashíi hásh't'jijgo ánasht'jijyúgo, bigha shich'í' nahi'niłt': áidá' dashíi doo hasht'jij da ndi ashłé'yúgo, díi na'idziidił shaa det'aqahíi bigha ashłé'. ¹⁸ Nt'é shich'í' nahi'niłt' áidá'? Díi'ńko, Christ baa yati' baa gozhóni baa nagoshñi'dá doo ái bigha nahi'niłt' da, áik'ehgo yati' baa gozhóni yaa yakt'íi nshjijgo, ái bigha shich'í' nahi'niłt'go shá begoz'aa ndi doo be'ánasht'jij da. ¹⁹ Nñee doo łá' binal'a'á nshjij da ndi, nñee dawa binal'a'á nshjijgo ádeshdlaa, nñee łq'ágo Christ bich'í'go honshbjhiłił bigha. ²⁰ Jews daanłinił bich'í' Jew nñeehíi k'ehgo ádeshdlaa, Jews daanłinił Christ bich'í'go honshbjhiłił bigha; Jews bich'í' begoz'aanił yikisk'eh ádaat'eehíi k'ehgo ádeshdlaa, begoz'aanił yikisk'eh ádaat'eehíi Christ bich'í'go honshbjhiłił bigha; ²¹ Jews bich'í' begoz'aanił doo yikisk'eh ádaat'ee dahíi k'ehgo ádeshdlaa, begoz'aanił doo yikisk'eh ádaat'ee dahíi Christ bich'í'go honshbjhiłił bigha, (Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanił doo bikisk'eh ánsht'ee da doo dishñii da, ndi Christ yegos'aanił be'ansht'ee.) ²² Doo daanłdzil dahíi bich'í' doo ntdzil dahíi k'ehgo ádeshdlaa, doo daanłdzil dahíi Christ bich'í'go honshbjhiłił bigha: nñee dawa bich'í' dabíi k'ehgo á'denszj ni', dahagot'éégo łá' hasdakáh doleethíi bigha. ²³ Áik'ehgo be'ánasht'jij, yati' baa gozhónihíi bigha, ái bits'á'dí' shíi átdó' nohwitgo itah shiyaa gozhóq doleethíi bigha. ²⁴ Iłhanách'idikahgee dawa hadíi iłhandeskaihiłił da'á aadilwodiił gont'neé goz'aaqahíi doo bídaagonołsj da néé? Áik'ehgo daagonołneehíi bigha nádohkeeh. ²⁵ Itah nagolzéhiłił dawahá bee ídaagodzq, ch'ah hobjhiłiłił daayołbjhiłił bigha. Ái ch'ah hobjhiłił da'as'ah hichq'phi ndi ágádaat'jij; áidá' néehíi doo hichq'phi daahonłbjhiłił bigha ádaahiit'jij. ²⁶ Áik'ehgo hayú na'idzogił doo bígonsj dahíi k'ehgo doo hishwot da; na'í'nt's'iniłił da'adzaayú diłts'jhiłił k'ehgo doo dists'j da: ²⁷ Áidá' shits'í hát'í'niłił dawa baa gonsaa, na'í'nt's'jhiłił k'ehgo shits'í ts'iyaa bił onasts'j beshik'ehíi bigha: doo ágasht'jij dayúgo yati' baa gozhóni baa yásitihíi bikedí'go dánko shíi ndi ch'ínashi'dilt'e'.

10 Shik'íyú, díi bídaagonołsj hasht'jij, daanołwitaa n'íi dawa yaak'os yit'ááh natseeł l'ek'e, łá'íi túnteel yiyi' ch'ínáts'áq l'ek'e; ² Ła'íi dawa yaak'os yit'ááh łá'íi túnteel yiyi' ch'ínáts'áqgee baptize ádaako'deszaahíi k'ehgo binant'a', Moses holzéhi, yit'go da'á daazlij; ³ Ła'íi dawa yaakád'í' hidánéhi daayiyaa l'ek'e; ⁴ Ła'íi dawa tsee biyi'dí' tú hál'ni daayidłq l'ek'e; Bik'ehgo'ihí'nañ ái túhíi tsee biyi'dí' hál'jigo áyíílaa, Christ ái tseehíi k'ehgo at'éé: Christ ái nñeehíi dá'aanákahyú yit' daanlij l'ek'e. ⁵ Áidá' łani Bik'ehgo'ihí'nañ doo yit' daagoyitshóq da l'ek'e: áik'ehgo da'igol'jijyú neznaago ádaabi'deszaa. ⁶ Díi ánagot'jij n'íi yee nohwit ch'ígó'aahíi bigha ánagot'jij l'ek'e: ái nñee nchq'go ágot'eehíi hádaat'jij l'ek'ehíi k'ehgo doo

hádaahiit'ij da doleehií bigha. ⁷ Ái ła' k'eshchín daayokaqah lək'ehí k'ehgo doo ádaanoht'ee da le'; bek'eshchiiiní gáníihí k'ehgo, Nnee dah dinezbjhg da'iyaa, ła'í da'idlaq, ádí' náádikaahgo gotaa lək'e. ⁸ ła' nant'ij nakai lək'ehí k'ehgo halaq doo ágádaant'ee da le', nadiin taadn doo náhóltagyú hilt'eego da'á jii neznaa lək'e. ⁹ ła' Bik'ehgo'ihí'nañ nayidaantaah lək'ehí k'ehgo halaq néé doo Christ nabídaantaah da le', ágádaasdaahí bigha ch'osh bik'asda' daagolíni nadaabistseed. ¹⁰ ła' Bik'ehgo'ihí'nañ yaa daanet'íihí k'ehgo doo ádaanoht'ee da le', ágádaasdaahí na'aktseedíi nadaabistseed. ¹¹ Ái yee nohwił ch'idaago'aahí bigha bich'ij ádaagosdzaa; ła'í nohwa bek'eshchij, bits'á'dí' bídaagon'laah doleełgo, néé begoldohí bengont'íi bee nohwaa gonyáá. ¹² Áik'ehgo hadín sízj nzhíi ídaagodzaq le', dánko nadoka'hií bigha. ¹³ Nnee dawa da'ahágo at'éego nabídaadintaah, nohwił ałdó' da'áik'ehgo nanohwídaadintaah: áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ da'áníyú at'éé, áik'ehgo nt'é doo dánohwik'eh dahíi bee doo nanohwínotaah at'éé da; ndi nanohwí'dintaahí biyí'dí' ch'ígót'igo nohwa ágoléh, bich'ij dahdaanołdoh doleełgo. ¹⁴ Ái bigha, dázho shił daano'hsóni, k'eshchín daach'okaqahí bits'á'zhj'go ádaahne'. ¹⁵ Nnee daagoyáni bich'ij yasht'ihí k'ehgo nohwich'ij yashti; daano'hwí dínko baa natsídaahkees. ¹⁶ Idee biyí' siziidíi bee daach'okaqahí ba'ihédaandzjgo da'ohiikaqahdá' daahiidlaqahí, ya' ái doo Christ bidíi bee itah daandlj da gá? Bán nadaahii'nédá' nádaahidjhií, ya' ái doo Christ bits'í bee itah daandlj da gá? ¹⁷ Bán da'áhí k'ehgo néé hiidlaq ndi da'á daandlj, bán da'áhí nádaahidjhií bigha. ¹⁸ Israel hat'íi'í ánadaat'ijhií baa natsídaahkees: Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okaqahgo baa hi'nihi ła'zhj' nádaidjhií, ya' do ái bee itah daandlj da gá? ¹⁹ Nt'é dishnii áídá? K'eshchín da'aníhi nlij néé? Hidán k'eshchín baa hi'nihií godiyjh néé? ²⁰ Dah, ndi gádishnii, doo Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaqah dahíi hant'é daayokaqahí yaa ndaahniilí ch'iidn yaa daahniilí, doo Bik'ehgo'ihí'nañ da: doo ch'iidn bitah daano'hi hasht'ij da. ²¹ NohweBik'ehñ bi'ide' bee da'ohdlaqadá' ła'yúhií ch'iidn bi'ide' bee doo hagot'éego da'ohdlaq da: dilzjhg nohweBik'ehñ bił da'ohsaqadá' ła'yúhií ch'iidn doo hagot'éego bił da'ohsaq da. ²² Ya' nohweBik'ehñ nohwich'ij hashkeego ádaanzj néé? Ya' néé bitisgo nadaanlwod néé? ²³ Dawahá shá bił ch'íotaq ndi doo dawa bee shich'ogo'nii da: dawahá shá bił ch'íotaq ndi doo dawa shi'odla'íi nłdzilgo áile' da. ²⁴ Doo dakózhá nłt'éhi ídáhách'ít'ij da le', áídá' nnee ła'i nłt'éhi bá hách'ít'ij le'. ²⁵ Dant'éhéta its'ij nanáhi'ni-ihgee nahi'nihií daahsaq, hishaq shj, dagohíi doo hishaq da shj daano'hsjgo doo biká na'ídaadołkidgo da: ²⁶ Ni'gosdzán ła'íi biká' daagolínií dawa nohweBik'ehñ bíyéehíi bigha dawa daahiidaqago dábi'keh. ²⁷ Nnee doo da'odlaq dahíi ła' shigowayú íinááyú nñáh nohwiłnii lək'eyúgo, ła'íi akú nohwiini'yúgo, nt'éhéta nohwich'ij nniiká'hií daahsaq, hishaq shj, dagohíi doo hishaq da shj daano'hsjgo doo biká na'ídaadołkidgo da. ²⁸ Áídá'

ła', Díi hidán k'eshchín baa hi'nihi at'éé, nohwiłniyúgo, daohsaq hela', nohwił nagol'ni'hií nłbigha, ła'íi ch'iyaaqo doo dábi'keh da nzhíi bigha: ni'gosdzán ła'íi biká' daagolínií dawa nohweBik'ehñ bíyéehíi bigha dawa daahiidaqago dábi'keh: ²⁹ Ch'iyaaqo doo dábi'keh da nzhíi bigha doo dishniiigo ádishnii da, áídá' nnee nił nagol'ni'íi ch'iyaaqo doo dábi'keh da nzhíi bigha: gánnii shj, Hidán dawa shá bił ch'íotaqadá' nt'é bigha ła' nnee hidán doo dawa bił ch'íotaq dahíi shaa néit'ij? ³⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ shaa ch'oba'go nt'éhéta hishaqadá', nt'é bigha ba'ihénsjgo hishaq níhií bigha nch'ogo shaa yá'iti'? nñii shj. ³¹ Áídá' gánohwiłdishnii, Da'ohsaqee ła'íi dant'é ádaahteegee Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihégosj doleehií bigha ádaah'ij. ³² Jews daanliinií hik'e doo Jews daanlj dahíi, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaqahgo ha'ánáséhíi nohwicha nanánóhdéh hela': ³³ Shií dawa ánásht'ijhií bee nnee dawa bił goyilshóqó hásh'ij, doo dashíi zhá nłt'éehíi ídáhásht'ij da, ndi ła'ni nłt'éehíi bá hásh'ij, yee hasdádokah doleełgo.

11 Shií Christ be'esh'ijhií k'ehgo nohwił ałdó' she-da'ol'ij le'. ² Shik'íyú, nohwa'ihédaansj, dawa bee shénadaa'nihií bigha, ła'íi nt'é nohwił ch'ín'áqá n'íi dánohwił nagosis'ni'hií k'ehgo t'ah bikí'keh ádaanoht'eehií bigha. ³ Áídá' díi bídaagonołsj hasht'ij, Christ nnee daant'ijgee yá sizjigo bitsits'inhií k'ehgo nlij; ła'íi nneehíi isdzáné yá sizjigo bitsits'inhií k'ehgo nlij; ła'íi ałdó' Bik'ehgo'ihí'nañ Christ yá sizjigo bitsits'inhií k'ehgo nlij. ⁴ Nnee níni bitsits'in doo bina'deñtsóozdá' okaqahyúgo, dagohíi Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yałti'yúgo, bitsits'in doo yidnłsj dago ánát'ij. ⁵ Áídá' isdzáné bitsits'in doo bina'deñtsóoz dago okaqahyúgo, dagohíi Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yałti'yúgo, bitsits'in doo yidnłsj dago ánát'ij: ái isdzán bitsits'in hilzheedhií k'ehgo at'éé. ⁶ Áik'ehgo isdzán doo bitsits'in bina'deñtsóoz dayúgo bitsizil k'ínógéesh: áídá' isdzán bitsizil k'égizhg dagohíi hilzheedgo yik'ee ídaayándzjyúgo bitsits'in bina'deñtsóoz le'. ⁷ Nnee níni bitsits'in doo bina'deñtsóoz bik'eh da, Bik'ehgo'ihí'nañ be'ilzaahíi nlijgo ízisgo ye'at'éehíi ch'í'nah áyilshíi bigha: áídá' isdzánhií nnee ízisgo ye'at'éehíi ch'í'nah áyilshj. ⁸ Nnee doo isdzán bits'á'dí' alzaa da; ndi isdzánhií nnee bits'á'dí' alzaa. ⁹ ła'íi nnee doo isdzán bá ábi'delzaa da; ndi isdzánhií nnee bá ábi'delzaa. ¹⁰ Ái bigha isdzán bitsits'in bina'deñtsóoz bik'eh, ái biká' yidits'agíi bebígózhíi bigha, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'dí' daagolínií daabo'ijhií ałdó' bigha. ¹¹ Ágát'éé ndi, nohweBik'ehñ binadzahgee nnee doo hagot'éego hileeh da, isdzán da'ádjhgo, ła'íi isdzán ałdó' doo hagot'éego hileeh da, nnee da'ádjhgo. ¹² Isdzán nnee bits'á'dí' ábi'delzaa, da'ágát'éego nnee isdzán bits'á'dí' golee'go ábi'delzaa; ndi dawahá Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' daaleehi ádaat'ee. ¹³ Dánohwił díi nzhogo baa natsídaahkees: ya' isdzán bitsits'in doo bina'deñtsóoz dago Bik'ehgo'ihí'nañ yokaqahíi dábi'keh néé? ¹⁴ Da'ádaant'eehií bee nohwił ch'ígót'aah, nnee bitsizil nneezyúgo yik'ee ídaayándzj. ¹⁵ Áídá' isdzán bitsizil nneezíi bee ba'ol'nihi at'éé: bitsizilíi bitsits'in

bik'eñtsóoz doleełgo baa hi'né'. ¹⁶ Áídí' nnee ła' díí bighą ła'hadaadit'áh hádaat'jyúgo, díinko bee bił nadaagoñi', ádishñii níí k'ehgo ádaant'ee, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań daayokaąhgo ha'ánátséhíí dawa ła'dó' yikísk'eh ádaat'ee. ¹⁷ Áídá' díí bee nohwił nagoshñi'íí nł'téego ánádaaht'jijł doo hagot'éégo nohwiłdishñii da, ła'ánáht'jijhíí bits'ą'dí' doo nł'téé daahłeeh da, da'itisgo nchq' daahłeeh. ¹⁸ Dantsé baa yashti'íí díinko, ínashood da'okąąh yuñe' ła'ánáht'jijhgee iłts'ą'yú daahohkahgo nohwa'ikonsj; áshihñihíí ła'hzhj' hoshdląą. ¹⁹ Hadíí da'anii da'odlaaníí nohwiłahyú bebídaagozj doleełhíí bighą iłts'ą'yú daahohkahíí nohwiłahyú begoz'ąą doo. ²⁰ Dałahágee ła'ánáht'jijhgee nohweBik'ehń doo da'anii dilzjngo bá da'ohsąą da go'jji. ²¹ Áídá' da'idaąągee dahale dánohwíí nohwiłidánéhi daahsąągo nohwa'ikonsj, nnee ła' doo hwahá da'iyąą dadá': áí bighą ła' shiná' daanlij, ła'ihíí ła'ągo da'idłąą. ²² Ya' nohwigową nagoz'ąą yuñe' doo da'ohsąą da gá? Dagohíí Bik'ehgo'ihí'nań daayokaąhgo ha'ánátséhíí doo bił da'oltag da née, ła'íí nohwiłahyú tédaat'iyéhíí idaayádaandzjgo ádaahłe' née? Nł'té nohwiłdishñii áídá? Ya' díí bighą nohwa'ihén-sjgo yashti' doleeł gá? Dah, doo áík'ehgo nohwaa yashti' da. ²³ Nohwiłahyú nashaadá' nohwił ch'ígon'ąą níí nohweBik'ehń shił ch'ígon'áni at'éé, áí díinko, Jesus nohweBik'ehń yik'edaannihíí bilák'edaabistjídá, da'ái bitł'égee bán náidn'ąą. ²⁴ Áídí' ya'ihénzjgo oskaąd' iłk'edaiznégo gánñiid, Nkóh, daohsąą; díí shits'í át'éé, nohwá nehest'j: díí bee shinádaadołñhgo ánádaaht'jijł. ²⁵ Da'iyaaníí bikédí'go da'ágát'éégo idee be-da'iskaaníí náidnkaąągo gánñiid, Díí idee besikaaníí shidił bee ániidégo Bik'ehgo'ihí'nań hik'e nnee biłgo ła'ngot'aaníí át'éé: náda'ohdljñhgee bee shinádaadołñhgo ánádaaht'jijł. ²⁶ Díí k'ehgo bán nádaahdjijhgee, ła'íí díí k'ehgo idee bee náda'ohdljñhgee, nohweBik'ehń daztsaaníí ch'í'nah ádaanołsj, nádzáázjhj'. ²⁷ Áí bighą hadíń doo godnłsj dago díí bán yiyąąyúgo, dagohíí díí nohweBik'ehń bi'ide' bee idłąąyúgo, nohweBik'ehń bits'í ła'íí bidíł yich'j' nihesíí. ²⁸ Áík'ehgo nnee dawa ídinel'jigo zhą bán yiyąą ła'íí idee bee idłąą le'. ²⁹ Hadíń doo dábikeyú át'éé dadá' iyąąyúgo ła'íí idłąąyúgo, áí bee dabíí góyéego ich'j'godot'ááł, da'anii nohweBik'ehń bits'í doo yidnłsj dahíí bighą. ³⁰ Áí bighą nohwiłahyú ła'ni doo nadaalwod da ła'íí kaa yaa nakai, ła'íí ła'ni *da'ihhosh*. ³¹ Néé da'anii idaadinel'jij lėk'eyúgo doo nohwaa yá'iti' da doleeł. ³² Áídá' nohwaa yá'iti' lėk'eyúgo nohweBik'ehń nohwił ch'ídaago'aahgo nohwini-idaagodnłsj, ni'gosdzán biká' nnee doo bił nohwił ch'ígódeeh da doleełhíí bighą. ³³ Áí bighą, shik'íiyú, da'ohsąągee ła'ánáht'jijhyúgo iłba' nasóohtąą. ³⁴ Nnee ła' shiná' siljij lėk'eyúgo gowąyú iyąą le'; áík'ehgo ła'ánáht'jijhíí doo nohwił ch'ígódeeh da. ła' biká nadaashídołkid níí nánsdzáągo hasht'egodeshłfíł.

12 Shik'íiyú, k'adíí Holy Spirit bits'ą'dí' kaa hi'né'íí hagot'éégo at'éé shjñhíí bídaagonołsjñh hasht'jji. ² Bik'ehgo'ihí'nań doo daahohkaąą dadá' k'eshchín doo yádaakti' dahi daahohkaąągo ch'a'onátsąą níí bí-

daagonołsj. ³ Áí bighą díí bídaagonołsjñh dázhqó hasht'jji, nnee ła' Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit binkááyú yakti'yúgo doo Jesus bił ch'ígodíni at'éé ñii da go'jji: ła'íí nnee ła' Holy Spirit binkááyú yakti'yúgo zhą Jesus nohweBik'ehń nlij, ñii. ⁴ Holy Spirit bits'ą'dí' kaa hi'né'íí iłtah at'éé ndi Holy Spirit dałahí at'éé. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nań bá na'ídziidí iłtah ádaat'ee ndi nohweBik'ehń dałahí. ⁶ Iłtah at'éégo nnee Bik'ehgo'ihí'nań yá nada'iziid, ndi Bik'ehgo'ihí'nań dałahí nnee bíyééhíí dawa biláhyú iłtah at'éégo na'iziid. ⁷ Nnee daant'jijgee Holy Spirit binkááyú na'iziidí baa daagodet'ąą, nnee dawa bá nzhqó doleełgo. ⁸ Áík'ehgo ła' Holy Spirit binkááyú yati' góyáni baa daagodet'ąą; ła'ihíí da'ái Spirit-híí binkááyú yati' bee koł ígózini baa daagodet'ąą; ⁹ ła'ihíí odlą' bee daagodet'ąą, da'ái Spirit binkááyú; ła'ihíí da'ái Spirit binkááyú ná'hilziihgo baa daagodet'ąą; ¹⁰ ła'íí godiyjñhgo áná'ol'jijgo baa daagodet'ąą; ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yádaakti'go; ła'íí spirits hago'at'éhíhíí yí-daagołsjgo; ła'íí Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózj dahíí yee yádaakti'go; ła'íí yati' doo bígózj dahíí ñiiigo ańihíí yaa nanádaagolñi'go baa daagodet'ąą. ¹¹ Díí dawa Spirit dałahí bits'ą'dí' kaa daahi'né', da'ái Spirit-híí dáhat'jijgee nnee daant'jijgee yaa daagode'a'. ¹² Kots'í dałahí ndi łaąyú henláá, ła'íí łaąyú henláá ndi kots'í dałahí at'éé: Christ áldó' da'ágát'éé. ¹³ Áík'ehgo Holy Spirit dałahí bee daanohwigha dałah'zhj' baptize ádaanohwí'deszaa, Jews daandliiníí dagohíí doo Jews daandlij dahíí, isnáh daandliiníí dagohíí doo isnáh daandlij dahíí; Holy Spirit dałahíhi bits'ą'dí' daahiidłąągo ádaanohwí'deszaa. ¹⁴ Kots'í dałahí łaąyú henláá, doo dałah' zhą da. ¹⁵ Kokeehíí, Shií doo kogán nshłjij dahíí bighą doo kots'í itah nshłjij da, ñii lėk'eyúgo, ya' doo kots'í itah nlij da gá? ¹⁶ ła'íí kojaahíí, Shií doo koąaa nshłjij dahíí bighą doo kots'í itah nshłjij da, ñii lėk'eyúgo, ya' doo kots'í itah nlij da gá? ¹⁷ Kots'íhíí dawa koąaa nlijyúgo hagot'éégo ch'ídits'ag? Kots'íhíí dawa koąaa nlijyúgo hagot'éégo ich'it'chjñh doo? ¹⁸ Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań dabíí háł'jijhíí k'ehgo kots'í łaąyú henlááhíí daanné'gee kots'í bee hadaadeszaa. ¹⁹ Kots'í bits'ádaadehezlaahíí dałah'ayúgo, hagot'éégo its'í hileeh áídá? ²⁰ Áídá' kots'í łaąyú henláá ndi kots'íhíí dałahí. ²¹ Áík'ehgo koąaaahíí doo hagot'éégo kogánhíí, Doo hánesht'jij da, yihñiih da; ła'íí kotsits'inhíí doo hagot'éégo kokeehíí, Doo hánesht'jij da, yihñiih da. ²² Doo ágát'éé da, kots'í łaąyú henlááhíí doo nalwod da ngolñiihíí ákóne' itah nlijgo zhą kots'í góljji. ²³ Nohwits'í łaąyú henlááhíí ła' dá'ich'j'go baa natsídaaahiikes ndi, áí ła'ihíí bitisgo nł'téego bił da'ónłtag; nohwits'í łaąyú henlááhíí doo hagot'éégo nel'jji bígonedząą dahíí dayúwehyú nł'téego bił da'ónłtag. ²⁴ Áídá' nohwits'í łaąyú henlááhíí daadilkqóhyú hit'jijgo alzaahíí doo bił da'ónłtag da: áídá' Bik'ehgo'ihí'nań dawa dałah' ła'daayizñil, doo bił da'ónłtag dahíí dabíí nł'téego áyłtsj; ²⁵ Áík'ehgo nohwits'í łaąyú henlááhíí doo iłk'edaadi'ñiih da doleeł; áídá' nł'téego ádaatiłzj doleełgo Bik'ehgo'ihí'nań dałah'zhj' ła'daayizñil. ²⁶ Áík'ehgo dałah' biniigonłt'éé

lêk'eyúgo dawa yił biniidaagonł't'éé; dagohíi dał'aá daach'idnłsj l'êk'eyúgo dawa yaa bił daagozh'ô doleel.
²⁷ Áík'ehgo nohwíi itah Christ bits'á'dí daanoht'ij, ł'aíi dał'aá daanoht'ijgee ł'ayú henlááhíi daanoht'ij.
²⁸ Bik'ehgo'ihí'nań díi k'ehgo ínashood daanliiníi bitahyú nyiínłil l'êk'e, dantségee bindaal'aá daanliigo, nakigeehíi binkááyú yádaakti'go, taagigeehíi iłch'ígó'aahgo, ik'é'geehíi godiy'jhgó áná'ol'j'j'go, ná'ilziihgo, ich'óniigo, nant'án daanliigo, ł'aíi Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahíi yee yádaakti'go. ²⁹ Ya' dawa Bik'ehgo'ihí'nań bindaal'aá daanlii n'ee? Ya' dawa binkááyú yádaakti' n'ee? Ya' dawa iłch'ígó'aahíi daanlii n'ee? Ya' dawa godiy'jhgó ánáda'ol'j'j' n'ee? ³⁰ Ya' dawa nná'daahilziihgo baa godet'aq n'ee? Ya' dawa Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahíi yee yádaakti' n'ee? Ya' dawa nt'é niigo aníihíi yaa nanádaagol'ni'go baa godet'aq n'ee? ³¹ Áídá' Holy Spirit bits'á'dí kaa hi'n'ee'íi itisgo at'ééhíi zhá hádaaht'ij le': áíd' d'íinko itisgo ágot'éhi nohwíi ch'í'nah ágósłéh.

13 N'nee daanliiníi nł't'éégo yádaakti'íi ł'aíi Bik'ehgo'ihí'nań binal'aá yaaká'yú daagol'nihií biyati' bee yashti'sha' ndi, shił'ijóóníi da'ádijhyúgo besh dilwoshé áhiłts'agíi, dagohíi besh be'idot'at'é lídiildłigo áhiłts'agíi k'ehgo ánsht'ee. ² Bik'ehgo'ihí'nań shinkááyú yakti'íi shaa godet'aqsha' ndi, nt'é doo bigózi da n'íi dawa bigons'jsha' ndi, dawa shił'ígózi'sha' ndi, ł'aíi shi'odł'á'íi bee dził l'ashj godih'nił l'êk'e ndi, shił'ijóóníi da'ádijhyúgo shíi doo nt'é nsh'ij da. ³ Dawa shiyééhíi tédaat'iyéhií baa hish'nił'sha' ndi, ł'aíi shid'ídidłigo baa idinsht'aq l'êk'e ndi, shił'ijóóníi da'ádijhyúgo shíi doo nt'é bee hisht'ij da. ⁴ Koł'ijóóníi nyé l'êk'e ndi n'zaadzhi' bidag ách'ít'éé, ł'aíi koł' goch'oba'; ł'a' biyééhíi doo idáhách'ít'j'j' da; doo ida'ch'odł'íi da, doo ich'idilkaqah da, ⁵ Koł'ijóóníi doo nch'ô'go ách'ít'j'j' da, doo dashízhá ch'in-zj da, doo dágóshch'j' bágoch'iłch'ijh da, doo dénch'ô'go baa nats'ítsikees da; ⁶ Doo nch'ô'go ágot'eehíi baa koł' gozh'ô'go da, áídá' da'anii ágot'eehíi zhá baa koł' gozh'ô'go; ⁷ Dawa bidag ách'ít'éé, dawa ch'odł'aq, nł't'ééhíi dawa nch'ól'íi, dawa bich'j' dahch'id-nłdoh. ⁸ Koł'ijóóníi doo ádj'j' da: yunáásyú ágon'e'íi baa nagol'ni' l'êk'e ndi bech'ígonáh; Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahíi bee yách'íłti' l'êk'e ndi bengowáh; bee koł' ígózinií bech'ígowáh. ⁹ K'adíi łahzhj' zhá bídaagonlzi, hik'e yunáásyú ágon'e'íi łahzhj' zhá baa nadaagohiil'ni'. ¹⁰ Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań ngonłch'íihíi dawa łalzaagee, doo dayúweh łahzhj' zhá bídaagonlzi da doo, áídá' dawa nohwíi ídaagozi doleel.
¹¹ Chagháshé nsh'j'j' d'á' chagháshé k'ehgo yashti' ni', chagháshé k'ehgo doo gons'áq dago natséskees ni': áídá' n'nee síl'j' hik'e chagháshé k'ehgo ánsht'ee n'íi shits'á' bee y'ogoyáá ni'. ¹² K'adyúgo kát'íné doo nzh'ô'go biyi' got'j' dahíi biyi' daadet'j'j'hií k'a'at'éé, áídá' biká' ngonyáago daalinel'j'j'hií k'ehgo nzh'ô'go got'j' doleel: k'adyúgo łahzhj' zhá bigonsj, áídá' biká' ngonyáago dawa bigonsj doleel, dashíi shígózi'hií

k'ehgo. ¹³ Áík'ehgo ki'odł'a', hik'e nł't'ééhíi nch'ohohíihíi, ł'aíi koł' ijóóníi biłgo, díi taagihíi begoz'aq; ndi koł' ijóóníi itisgo at'éé.

14 Ił'ijóóníi be'ádaanoht'eego biká' hádaaht'ij, ł'aíi Holy Spirit bits'á'dí kaa hi'n'ee'íi hádaaht'ij, ndi Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú yakti'íi itisgo hádaaht'ij. ² Hadíi Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahíi yee yakti'íi doo n'nee yich'j' yakti' da, ndi Bik'ehgo'ihí'nań zhá yich'j' yakti': n'nee doo ł'a' yígótsj dago; áídá' doo bigózi dahíi biyi'siziiníi yee yaa yakti'. ³ Áídá' hadíi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yakti'íi n'nee yich'j' yakti', n'nee bi'odł'a' nłdzilgo áile' doleelgo, ł'aíi yidag yakti'go, ł'aíi yił goyiłsh'ô'go ánádaahidle'go. ⁴ Hadíi yati' doo bigózi dahíi yee yakti'íi dabíi bi'odł'a' nłdzilgo áile', áídá' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yakti'íi ínashood ha'ánátséhíi bi'odł'a' nłdzilgo ádaile'. ⁵ Daanohwigha Holy Spirit nohwinkááyú yati' doo bigózi dahíi yee yakti'go hádaanoht'ij, ndi Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú yakti'íi itisgo nohwá hásh't'j'j': hadíi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yakti'íi hadíi yati' doo bigózi dahíi nt'é niigo aníihíi yaa nanágon'ni'yúgo zhá nł't'éé, ínashood ha'ánátséhíi bi'odł'a' nłdzilgo áile' doleel'hií bigha. ⁶ Shik'íiyú, Holy Spirit shinkááyú yati' doo bigózi dahíi yee yakti'go nohwáa níyááyúgo, doo nt'é bigonol'sj' at'éé da, Bik'ehgo'ihí'nań shił' ch'í'nah áyílaahíi nohwíi ch'í'nah ádaashł'e'yúgo zhá, dagohíi bigons'j'hií nohwíi nagosh'ni'yúgo zhá, dagohíi Bik'ehgo'ihí'nań shinkááyú yakti'yúgo zhá, dagohíi nohwíi ch'ígonsh'aahyúgo zhá. ⁷ Be'ídaadot'álé, ái tsj'sólta ł'aíi béshts'ô'séta, doo daahinaa da ndi aníihíi dits'ag, áídá' doo áígee aníi dayúgo, hagot'éégo nt'é idot'álé'hií bídaagoch'íłsj? ⁸ Ł'aíi siláada bibeshdilwoshé doo áígee aníi dayúgo, hadíi'na' nagonłkaadhíi bigha iłch'j'ídidle'? ⁹ Nohwihíi ágádaanoht'ee, yati' doo bigózi dahíi bee yádaakti'yúgo, hagot'éégo nt'é daadoh'nihií yádaagołsj doleel? Daazh'ô'go da'il'j'zhj' yádaakti'. ¹⁰ Ni'gosdzán biká' yati' iłtah at'éégo doo áłch'ídé da sha' ndi, dawa bigózi'go yádaakti'. ¹¹ Áík'ehgo yati' doo bigonsj dayúgo, n'nee aníihíi n'nee łahgo hadaazt'í'hií k'ehgo bich'j' ánsht'ee doleel, ł'aíi da'áik'ehgo shich'j' at'éé doleel. ¹² Áík'ehgo nohwíi Holy Spirit bits'á'dí kaa hi'n'ee'íi dážh'ó hádaaht'ijgo, ínashood ha'ánátséhíi bi'odł'a' nłdzilgo ádaile'íi itisgo hádaaht'ij, áík'ehgo bee nada'ohsiid. ¹³ Áík'ehgo hadíi Holy Spirit binkááyú yati' doo bigózi dahíi yee yakti' l'êk'eyúgo, nt'é niigo aníihíi yaa nanágon'ni'hií bigha okaqah le'. ¹⁴ Yati' doo bigózi dahíi bee oshkaqah l'êk'eyúgo, shiyi'siziiníi okaqah ndi nt'é dish'niigo ádish'ni-ihíi doo bigonsj dago, doo shiini' bee oshkaqah da. ¹⁵ Hagolá ash'ne' áídá'? Shiyi'siziiníi bee oshkaqah, ł'aíi bigonsjgo oshkaqah ałdó; shiyi'siziiníi bee idish'aat, ł'aíi bigonsjgo ałdó idish'aat. ¹⁶ Dagohíi niyi'siziiníi zhá bee Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihén'zjyúgo, n'nee Christ doo hwahá nł't'éégo yígótsj'j' dahíi onkaqahgo ánni'hií doo yígótsj dadá', hagot'éégo, Da'anii doleelgo at'éé, ni doleel? ¹⁷ Nł't'éégo ihén'zjgo onkaqah ndi nidits'agíi doo bich'odaasi'ni' da. ¹⁸ Daanohwigha nohwitisgo Holy

Spirit shinkááyú yati' doo bígózj dahíi yee yati'go Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihénsj: ¹⁹ Ágát'éé ndi ínashood ha'ánáséhgee goneznán doo náhóltag dayú yati' doo bígózj dahíi bee yashti'sha' ndi, yati' ashdla' yídaago's-iníi nnee la' bee bił ch'ígonsh'aahíi bigha bee yashti'íi itisgo shił ntt'éé. ²⁰ Shik'íyú, nohwit' ídaagozj zhiñéégo doo chagháshé k'ehgo zhá be'ádaanoht'ee da le': áidá' nch'íi zhiñéégo mé'híi k'ehgo be'ádaanoht'ee, nohwit' ídaagozj zhiñéégo nnee báyan' daasilijhíi k'ehgo be'ádaanoht'ee le'. ²¹ Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníi biyi' gáníigo bek'eeshch'íi, Nnee biyati' lahgo at'éhi, la'íi nnee nanid'íi biyati' bee díi nneehíi bich'í' yashti' doo; ágát'éé ndi doo daashidits'ag da doleeł, nii, nohwe-Bik'ehñ. ²² Áík'ehgo Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózj dahíi godiyjngo be'ígóziníi át'éé, ái da'odlaaníi doo bá alzaa da, áidá' doo da'odlaq dahíi bá alzaa: ndi Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yati'íi doo da'odlaq dahíi doo bá alzaa da, áidá' da'odlaaníi bá alzaa. ²³ Áík'ehgo ínashood dawa íla'adzaad' dawa yati' doo bígózj dahíi yee yádaakti' l'ék'eyúgo, la'íi nnee la' Christ doo hwahá ntt'éégo yídaago'sjíd dahíi, dagohíi doo da'odlaq dahíi hah'ákaiyúgo, Nohwiini' ádaadjh, daanoht'íi doleeł go'íi. ²⁴ Áidá' dawa Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yádaakti' l'ék'eyúgo, la' nnee doo odlaq dahíi, dagohíi Christ doo hwahá ntt'éégo yígótsjíd dahíi hah'ayááyúgo, binch'íi bił ch'í'nah áile', la'íi yá'it'íi yidezts'aahíi bigha ídinél'íi doo: ²⁵ Áík'ehgo bijíi biyi' nain'í' n'íi ch'í'nah áyíilaago, Bik'ehgo'ihí'nañ yich'í' hishzhizhgo yokaqh doleeł, Da'anii Bik'ehgo'ihí'nañ nohwit' nlijj lá, niigo. ²⁶ Hagolá ádaahne' áidá', shik'íyú? Íla'ánáht'íjhgée daanoht'ijgee la' ido'aał, la' ilch'í'g'aaah, la' Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózj dahíi yee yati', la' bił ch'í'nah ágólzigo yaa nagol'ni', la' yati' doo bígózj dahíi nt'é niigo aníihíi yaa nanágołni'. Ái dawa ínashood ntdzilgo nazij doleełhíi bigha ánadaaht'íjł le'. ²⁷ Nnee la' yati' doo bígózj dahíi yee yádaakti' l'ék'eyúgo, naki dagohíi taalt'éégo zhá begoz'aq, ái bitisgo dah, dálik'égo yádaakti' le'; la'íi nt'é niigo aníihíi dał'a'á yaa nanágołni' le'. ²⁸ Áidá' nt'é niigo aníihíi yaa nanágołni'íi doo hak'i dayúgo, doo yádaakti' dago ntt'éé, ha'ánázéh yune', ích'í' yádaakti'go zhá, la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ yich'í' yádaakti'go ntt'éé. ²⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yádaakti'íi naki dagohíi taalt'éégo yádaakti' le', la'ihíi nt'é daaniigo yádaakti'íi yaa natsídaakees le'. ³⁰ La' itah dahsdaahíi nt'éhéta Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' bił ch'í'nah alzaayúgo, dantsé yati'íi dant'éheego at'éé le'. ³¹ Áík'ehgo daanoht'igha Bik'ehgo'ihí'nañ nohwinkááyú yati'íi nohwá bił ch'í'rotaq, dálik'égo, daanoht'igha bídaagono'laah doleełgo, la'íi daanoht'igha nohwit' daagoyilsh'óq doleełgo. ³² Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yádaakti'íi ídaa daagodz'aqgo dálik'éh. ³³ Godikishíi doo Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'hi at'éé da, áidá' nkego-hen'áaníi zhá, Bik'ehgo'ihí'nañ bá hadaadeszaahíi, ínashood daanliiníi, ha'ánáséhgee ágágot'ee. ³⁴ Ha'ánázéh yune' isdzané dant'éheego ádaat'ee le': doo ákóne' yádaakti' dago bágoz'aq; da'dits'ago bágoz'aq, begoz'aaníi

at'dó' aníihíi k'ehgo. ³⁵ Dant'éhéta yídaago'laah hádaat'ijyúgo yił nadaanneehíi gowayú nayídaadiłkid le': isdzané ha'ánázéh yune' yádaakti'yúgo bik'e ídaayágo'sj. ³⁶ Ya' ádishñiihíi doo nohwit' dálik'éh da née? Ya' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íi nohwíi nohwits'á'dí' begodeyaahi daanoht'ee? Dagohíi dánohwízhá nohwaa hi'néi daanoht'ee? ³⁷ Nnee la' Bik'ehgo'ihí'nañ shinkááyú yati', dagohíi Holy Spirit be'ánsht'ee nzjyúgo, nohwich'í' k'eeshchiihíi nohwe Bik'ehñ yegos'ánihi at'ééhíi yígótsj doleeł. ³⁸ La' nnee díi doo yígótsj hát'íi dahíi, dayúwehégo doo yígótsj da le'. ³⁹ Áík'ehgo shik'íyú, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwinkááyú yati'íi dážh'ó hádaaht'íj, la'íi Holy Spirit nohwinkááyú yati' doo bígózj dahíi bee yati'íi dah doo daabiłdohñii da. ⁴⁰ Ha'ánázéh yune' doo godikish dago la'íi ilch'í'daagodinotsjgo goz'aaníi k'ehgo ánadaaht'íjł le'.

15 K'adii shik'íyú, yati' baa gozhóni nohwich'í' baa nagosisñi' n'íi nohwit' ch'í'nah ánánáshdle'; ái nágodoh'aq n'íi, ái bee ndaasozj; ² Da'ái bee hasdánohwi-dí'niil, baa nohwit' nagosisñi' n'íi bínadaaht'iihgo daahonoht'ayúgo; doo ágádaanoht'ee dayúgo doo da'anigo da'osohdlaq da. ³ Yati' shaa hi'néi itisgo at'éhi nohwaa daasiné' ni', gánohwiłdénidgo, Christ nohwinch'ó'híi bigha daztsaq, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eeshchiihíi k'ehgo; ⁴ Áidí' t'ehiiltj, taagi hileehíi bijjii naadiidzaa, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eeshchiihíi k'ehgo. ⁵ Áidí' Céphas bo'ijj l'ék'e, áidí' binal'a'á nakits'ádahíi at'dó' daabo'ijj l'ék'e; ⁶ Ái bikédí'go nohwik'isyú, ínashood daanliiníi, ashdla' gonenadín bitisyú dał'a' daabo'ijj l'ék'e; ái dásdozhá dawa díi jji t'ah daahinaa, áidá' la' da'ithaazh. ⁷ Ái bikédí'go James bo'ijj l'ék'e; áidí' nadaal'a'á dawa at'dó'. ⁸ Da'ik'éyú shíi at'dó' hiłtsaq ni', doo gonsh'eeh dagee gosil'íihíi k'ehgo. ⁹ Nadaal'a'á dawago shíi doo bił ótag dahíi nsh'ijj, nal'a'híi k'ehgo doo shido'jii bik'éh da, Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaqhgo ha'ánáséhíi góyéégo bich'í' nagosh'áa l'ék'ehíi bigha. ¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'íi bee ánsht'eehíi k'ehgo ánsht'ee: biłgoch'oba'íi bee shaa godet'aaníi doo daazhógo shainé' da; áidá' da'des'a'íi dawa bitisgo nyeego nasíziid: áidá' doo shíi ásh't'íi da, Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'íi shił nliiníi át'íi. ¹¹ Ágát'éé ndi shíi dagohíi la' da'des'a'íi nohwich'í' yádaakti' ndi, díi k'ehgo yádaahiilti'go da'osohdlaq. ¹² Christ daztsaqd' naadiidzaago baa na'goni'dá', hagot'éégo nohwitahyú la', nanezna'íi doo naadikáh da, daadohñii? ¹³ Nanezna'íi doo naadikáh dayúgo Christ doo naadiidzaa da: ¹⁴ La'íi Christ doo naadiidzaa dayúgo, nohwit' nadaago-hiilñi'íi doo il'ijj da silj, la'íi nohwi'odla'íi at'dó' doo nt'é da silj. ¹⁵ Nanezna'íi doo naadikáh dayúgo Bik'ehgo'ihí'nañ doo Christ naadiidzaago áyíilaa da, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ baa l'eda'ilchoogo nohwígózi, Bik'ehgo'ihí'nañ Christ naadiidzaago áyíilaa, daan'ñiihíi bigha. ¹⁶ Nanezna'íi doo naadikáh da l'ék'eyúgo, Christ at'dó' doo naadiidzaa da: ¹⁷ La'íi Christ doo naadiidzaa dayúgo, nohwi'odla' doo il'ijj da; áík'ehgo nohwinch'ó'íi t'ah biyi' nahkai. ¹⁸ Áík'ehgo Christ bił dał'a'á daanliigo

da'ithaazhíí ałdó' ch'a'ondéeh. ¹⁹ Dadíí ni'gosdzán biká'gee daahin'naago zhą Christ bee nł'téégo ágot'ee-híí ndaahóndliiyúgo, néé nnee dawa bitisgo déno-hwaagoch'oba'é. ²⁰ Áídá' da'anii Christ daztsaądí' naadiidzaa, da'ithoshíí bitahdí' dantsé naadiidzáhi nliji. ²¹ Áík'ehgo nnee dała'á biláhyú da'itsaahi bengonyááhíí k'ehgo nnee dała'á biláhyú nanezna' n'íí naadikáh doo. ²² Adam bits'ą'dí' nnee dawa nanne'híí k'ehgo Christ bił dała'á daanliiníí dawa nadaahi'nnaa doleet. ²³ Áídá' nnee dała'á daantj'gee naahikáh doleet, Christ dantsé naadiidzaahíí nliji; áí bikéd'go Christ daabiyéehíí ałdó' naadikáh, dabíí nádzáago. ²⁴ Nadaant'aahíí dawa, ła'íí yedaabik'ehgo binawod daagolj' n'íí dawa Christ da'íllíí yitchihií bikéd'go, án bilatt'áhgee begoz'ąą n'íí biTaa, Bik'ehgo'ihí'nań, yainádi'aahdá' goldohíí bengodogaat. ²⁵ Christ be'ina'íí dawa bikełt'ááh nni'nilzhj' yebik'eh doleet at'éé. ²⁶ Da'ik'é'yú be'ina' da'íllíí yitchihií áí da'itsaahi. ²⁷ Bik'ehgo'ihí'nań dawahá Christ bikełt'ááhzhj' nyinnil. Áídá', Dawahá bikełt'ááhzhj' nni'nil, niidá' hadín bikełt'ááh dawahá nyinnilíí doo itah nliji dahíí nł'téégo bigózi. ²⁸ Dawahá biyahzhj' alzaadá', Bik'ehgo'ihí'nań dawahá biYe' biyahzhj' áyíflaa n'íí biYe' ałdó' dabíí biyahzhj' ádedlaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań dawa yebik'eh doleet. ²⁹ Doo ágát'éé dayúgo, daztsáni bá baptize ádaabi' — dilne'íí nt'é bighą ádaat'jji? Nanezna'íí doo naadikáh dadá' nt'éshą bighą bá baptize ádaabi'dilne'? ³⁰ ła'íí nt'éshą bighą dawa jji da'oaaltee négodzidíí bidahzhj' nasiidzji? ³¹ Shik'íyú, Christ Jesus biláhyú nohwee shił gozhóhíí bighą gánohwiłdishnii, Dawa jji da'itsaahíí bee shich'j' goz'ąą. ³² Nnee ni'gosdzán biká' zhiñeehíí yádaat'i'híí k'ehgo yashti'go gádishnii, Dziłkáyú bégódzidi daagolíníí Ephesusgee bił nadaagonskaad l'ék'éyúgo, nt'é bee hisht'jji, nanezna'íí doo naadikáh dadá'? ła' gádaanii, Haląą da'idą le', da'idlaą le': hiskąą dahiitsaahíí bighą. ³³ Nohwich'j' nadoch'aa hela'; nnee daanch'ohíí bił nach'ikaikyúgo nł'téégo ách'ít'ééhíí yitchoqoh. ³⁴ Ch'ínádaanohdziid, nł'téégo ihí'naahíí baa nánohkáh, nch'go ánadaahne' hela'; nohwitahyú ła' Bik'ehgo'ihí'nań doo yidaagotsj da: bik'ee idaayádaanohdzi doleethíí bighą ádaanohwiłdishnii. ³⁵ Áídá' nnee ła' na'ídaadiłkid, Hagot'éégo nanezna' n'íí naadikáh? Bits'í hago'at'éhi yee naadikáh doleet? daanjiigo. ³⁶ Ni, nnee doo gonyáni, nt'éhéta k'edínlaahíí ntsé datsaahíí k'ehgo alne'yúgo zhą hajéeh: ³⁷ Hant'é hajéedíí doo áí ga'at'éhi k'edínlaa da, k'edilzií zhą k'edínlaa, t'oh nagháí dagohíí ła'ngo at'éhihíí shj: ³⁸ Hant'é hajéedíí Bik'ehgo'ihí'nań dabíí há'tj'jyú áile', áík'ehgo k'edilzií dała'á n'ąągo hajéedgo iłtah at'éégo ánołjgo áile'. ³⁹ Its'í doo dawa ła't'ee da: ła' nnee bits'í, ła'íí dawahá nadaakaihíí, ła'íí łóg, ła'íí dló' ałdó'. ⁴⁰ Its'í ła' yaaká'yú daagolj', ła'ihíí ni'gosdzán biká' daagolj': yaaká'yúhíí be'izisgo at'éhi doo ni'gosdzán biká'yúhíí be'izisgo at'éhi ła't'ee da. ⁴¹ Ya'ái dásahngo bits'ą'dindláád, t'égona'ái dásahngo ałdó' bits'ą'dindláád, ts'its'osé dásahngo bits'ą'dindláád; ts'its'osé dała'á n'ąągo ła'ngo at'éégo

bits'ą'dindláád. ⁴² Nanezna' n'íí naadikáhíí ałdó' ágát'éé. Its'í k'edilzií k'ehgo ła'hi'né'íí hichqoh, its'í ła'ngo at'éhi yee naadikáh, doo daahichqohi da. ⁴³ Its'í doo ilj'go ła'hi'né' n'íí izisgo at'éégo nádídahgo alne': doo nalwodgo ła'hi'né' n'íí binawod golj'go nádídahgo alne'. ⁴⁴ Dá ni'gosdzán biká'gee kots'íhíhíí ła'hi'né' n'íí yaaká'd'go kots'íhíhíí bee nách'ididáh. Kots'í ni'gosdzán biká'gee golj', ła'íí yaaká'd'go kots'í gólj'. ⁴⁵ Gánj'igo bek'e'shchji, Dantsé nnee alzaahíí Adam holzéhi hińaa silji; Adam ik'é'yúhíí spirit be'ihí'naahíí silji. ⁴⁶ Áídá' its'í yaaká'd' gólíníí doo ntsé begonyáá da, ndi its'í ni'gosdzán biká' gólíníí ntsé begonyáá, ániita its'í yaaká'd' gólíníí begonyáá. ⁴⁷ Dantsé nnee alzaahi ni'gosdzán bits'ą'dí' nliji, ła'ezh bee alzaa: ik'é'gee nneehíí yaaká'd' nyáá, án nohweBik'ehń nliji. ⁴⁸ Ni'gosdzán biká' nnee ła'ezh be'ádaaszaahíí, dantsé nnee ła'ezh be'alzaahíí k'ehgo ádaat'ee: ła'íí yaaká'yú daagolíníí, nnee yaaká'd' nyááhíí k'ehgo ádaat'ee. ⁴⁹ Nnee ła'ezh be'alzaahíí k'a'ádaandlj'go daagosiidlj'hií k'ehgo yaaká'd' nnee ałdó' k'a'ádaandlj' doleet. ⁵⁰ Shik'íyú, díí nohwit nagoshni', nnee daanliiníí bits'í hik'e dił biłgo Bik'ehgo'ihí'nań bilatt'áhgee daanliiníí doo itah daaleeh da; its'í nanne' doleetíí ihí'naa doo ngonel'ąą dahíí doo bíyéé daaleeh at'éé da. ⁵¹ Isąą, doo bigózi da n'íí nohwit ch'í'nah ashłe'; doo daanohwigha da'íilwosh da doleet, áídá' ła'ngo ádaant'eego ánohwí'dilne' doleet, ⁵² Dagoshch'j', ch'inesk'ol'í k'ehgo, ik'é'yú beshdilwoshé áñniidgee: beshdilwoshé áñíí doleet, ła'íí nanezna' n'íí its'í doo hichqohíí bee naadikáhgo ádolnił, ła'íí néé ła'ngo ádaant'eego ánohwí'dilne' doleet. ⁵³ Díí its'í hichqohíí its'í ániidéhi doo hichqoh dahíí ik'eyidleeh doleet, ła'íí díí its'í datsaahíí its'í ániidéhi doo datsaah dahíí ik'eyidleeh doleet. ⁵⁴ Áík'ehgo díí its'í hichqohíí doo hichqoh dahíí ik'eyiidlaago, ła'íí díí its'í datsaahíí doo datsaah dahíí ik'eyiidlaago, gánj'igo bek'e'shchiiníí begolne' doleet, Da'itsaah n'íí baa gonez'naago doo nt'é da silji. ⁵⁵ Da'itsaahíí n'íí, ninawod bee nohwighąą n'íí hayú begoz'ąą? Da'itsaahíí n'íí, gonłnéé n'íí hayú goz'ąą? ⁵⁶ Nohwinch'ohíí bighą da'itsaahíí nalwod; ła'íí begoz'aaníí biláhyú nch'j'íí nalwod. ⁵⁷ Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégoj, án nohweBik'ehń Jesus Christ biláhyú da'itsaahíí baa daagonłnéégo ánohwile'. ⁵⁸ Áí bighą, shik'íyú, shił daanohshóni, nłdzilgo nasozji, doo bits'ą' daadiho'náhgo da, da'ákozhą łąągo nohweBik'ehń bá nada'ohsiid, nohweBik'ehń biláhyú bá nada'ohsiidíí doo da'ílinéhi at'éé dago bí-daagonłshíí bighą.

16 K'adíí nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíí zhaali bá ndaahohniłíí bee nohwich'j' yashti': Galatiayú ínashood ha'ánálséhíí gábiłdishnii n'íí k'ehgo nohwíí ałdó' ágádaahne'. ² Godilziníí bijji dábik'ehń dała'á nohtj'gee Bik'ehgo'ihí'nań danelt'eego bee nohwich'ozni'híí k'ehgo zhaali ła' k'ihzhj' ndaahohniłgo iłch'j' ndaahohnił, áík'ehgo níyáágee doo zhaali ndaahohnił da doleet. ³ Áík'ehgo akú níyáágo nnee ła' nzhqo daadohniłíí naaltsoos baa daanohnił, áí zhaali

baa daasoné'íí Jerusalemyú daidiiné'híí bighą akú daadish'aał. ⁴ Shíí ałdó' akú disháh dábik'ehyúgo, akú bił dishkah. ⁵ Macedóniayú ch'ínsháh shj: Macedóniayú ch'íníyáágo nohwaa deshaał. ⁶ Akú dét'jhézhj' nohwił nahashtą shj, dagohíí da'akú sheehai shj, áik'ehgo dahayú dahnáádishdáhyú bee shich'odaahñii doleeł. ⁷ Akú ch'ínsháhgo doo dét'jhézhj' nohwistsééh hásh't'íí da, áídá' nohweBik'ehń hát'ííyúgo nohwił nahashtą hásh't'íí. ⁸ Pentecost bengonyáázhi' Éphesusgee siidáa doo. ⁹ Nłt'éégo na'isiidíí dahot'éhé bee shá ch'íntąą, ła'íí shich'j' nadaagonłkaadíí łaą. ¹⁰ *Timótheus* nohwaa nyáágo doo neldzidgo ádaanołsj da le': nohweBik'ehń binasdzidíí nayik'íiziid, shíí na'isiidhíí k'ehgo. ¹¹ Doo hadíń da'ílnégo baa natsekees da le': áídá' bich'odaahñiigo bił gozhóqo shich'j' dowáh: bíí hik'e shik'isyú ła' ałdó' shaa hikáhíí nhoshíí. ¹² Nohwik'isn Apollos holzéhi, nohwik'isyú ła' biłgo nohwaa hikáh dážhó hásh't'íí ndi k'adyúgo doo digháh hát'íí da; ndi bá ch'ígót'í' gozłjigo nohwich'j' digháh ndi at'éé. ¹³ Daadeh'íí, nohwi'odłá'íí bee nłdzilgo nasozj, báyán k'ehgo ádaanoht'ee, nadaałwodgo nadaasozj le'. ¹⁴ Dawa ánádaaht'jłíí ła' daanojhjoggo ánádaaht'jł le'.

¹⁵ Shik'ííyú, Stéphanas bigową dągoz'ąą nt'éégo Akéyagee dantsé da'osdłąądo bídaagonołsj, ła'íí ínas-hood daanliiníí yinádaadéz'jigo yaa ádaadest'ąą, ¹⁶ Nnee ágádaat'eehíí hik'e nohwich'odaanñiihíí, ła'íí Bik'ehgo'ihí'ñan bánada'iziidíí dawa daadohts'ago nánohwoshkąąh. ¹⁷ Stéphanas hik'e Fortunátas ła'íí Akéyas hikaihíí baa shił gozhóq: nohwíí doo nohkáh dagee áí hikai. ¹⁸ Shiyi'siziiníí hanáyołgo ádaashiilaa, ła'íí nohwíí ałdó' ágádaanohwislaa: nnee ágádaat'eehíí daadinołsjgo ba'ihédaanołsj. ¹⁹ Asiagee ínashood ha'ánátséhíí dawa, Gozhóq, daanoñwiñii. Áquila hik'e Priscilla ła'íí bigową yuñe' ha'ánátséhíí ałdó' dawa nohweBik'ehń binkááyú, Gozhóq, daanoñwiñii. ²⁰ Christ biláhyú nohwik'ííyú daanliiníí dawa, Gozhóq, daanoñwiñii. Daagodinołsjgo daałohts'qs le'. ²¹ Shíí, Paul, Gozhóq, nohwiłdishñiihíí dashíí shigan bee k'es-hiłchj. ²² Nnee ła' doo Jesus Christ nohweBik'ehń bił nzhog dayúgo, bił ch'ígodíni at'éé. NohweBik'ehń nánídáh. ²³ Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí bee nohwił goz'ąą le'. ²⁴ Christ Jesus binkááyú shił ijóóníí bee nohwich'j' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

2 CORINTHIANS

1 Shíí, Paul, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshíni, ła'íi nohwik'isn *Timotheus* holzéhi biłgo, Bik'ehgo'ihí'nań daayokaqahíi Corinthgee ha'ánáséhií bich'í' k'e'ilchii, ínashood daanliinií dawa Akéya biyi' dahot'éhé daagolínií biłgo:

² Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa, Jesus Christ nohweBik'ehń biłgo biłgoch'oba'íi ła'íi bits'á'dí' itch'í'gont'ééhií bee nohwich'í' goz'aa le'. ³ Bik'ehgo'ihí'nań, Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, ba'ihégoş le', án bits'á'dí' aatét'íi begoz'aa, Bik'ehgo'ihí'nań dawa bee hadag ánágodle'íi;

⁴ Áń góyéégo nohwich'í' nagowaagee hadag ádaanoht'ee, nnee dant'éhéta bee bich'í' nadaagont'ogyúgo hadag ánádaaahidle'hií bigha, danéé Bik'ehgo'ihí'nań hadag ádaanoht'ee bee hadag ánádaaahidle'go. ⁵ Christ biłgo dánohwini-gont'éeé nt'ééhií k'ehgo Christ ntdzilgo hadag da'ánoht'ee. ⁶ Néé nohwiniigodilne' l'ék'eyúgo, hadag ádaanoht'ee doleethíi ła'íi hasdánohwińiit doleethíi bighańi at'éé, ái nohwiniigont'éeéhií k'ehgo nohwíi at'dó' nohwiniigont'éeéhií bee hadag ádaanoht'ee go ádaanoht'ee, ła'íi néé hadag ánohwí'dilne' l'ék'eyúgo hadag ádaanoht'ee doleethíi ła'íi hasdánohwińiit doleethíi bighańi at'éé. ⁷ Ntdzilgo nohwaa da'óndlii, diínko bígonlzihií bigha, néé nohwiniigodilne'hií k'ehgo nohwíi at'dó' nohwiniigodilne' ndi Bik'ehgo'ihí'nań hadag ádaanoht'ee k'ehgo nohwíi at'dó' Bik'ehgo'ihí'nań hadag ádaanoht'ee doleethíi.

⁸ Christ biláhyú nohwik'íiyú daanoht'ee, Asiayú góyéégo nohwich'í' nagoyaahíi bídaagonoşj háhiit'ijj, dázhó góyéégo nohwich'í' nagoyaahíi bigha nohwinawod dásdozhá asdjidgo daahiitsaah laą niidzj: ⁹ Da'itsaahíi bee nohwá ngot'aa niidzj, áidá' danéé doo ída'óndlii da, ndi Bik'ehgo'ihí'nań nanezna'íi nádaayihí'na'íi ba'óndlii doleethíi bigha nohwich'í' ágodzaa. ¹⁰ Áń góyéégo da'itsaahíi yits'á' nohwińil áidí' yits'á' nánohwińiit: ła'íi ágánánohwidle' doleethíi ba'óndlii; ¹¹ Nohwíi at'dó' nohwí'okaqahíi bee nohwich'odaahńii, áik'ehgo nnee ła'ágo nohwa da'oskaqadgo hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań nohwich'ozńi'íi nnee ła'ágo ba'ihédaanzj doleethíi. ¹² Díi baa nohwiłgozhóq, diínko nohwijíi yune' bígonlzi, ni'gosdzán biká' nnee bitahyú ła'íi itisgo nohwíi nohwitahyú Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee da'aniigo, doo daazhógo da ánáhiit'ijj, doo ni'gosdzán biká'dí' igoyá'íi bee da, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi binkááyú ánáhiit'ijj.

¹³ Daahohshíhií ła'íi dá bee nohwił ídaagoziníi zhá baa nohwich'í' k'e'ilchii; ái dahot'éhé baa nohwił ídaagozj doleethíi hasht'íi; ¹⁴ Ilk'idá' lahzhí' nohwídaagonoşj n'íi

k'ehgo, áik'ehgo néé nohwaa nohwił gozhóq'hií k'ehgo nohwíi at'dó' nohwaa nohwił gozhóq' doleethíi, Jesus nohweBik'ehń nádaahíi bijji. ¹⁵ Ái da'aniigo bígonsjhií bigha ntsé nohwaa nshágo ni', nakidn nohwił daagoyitshóq' doleethíi; ¹⁶ Macedóniayú hishaatyú ła'íi t'aaqzhí' náshdaatgo nohwaa nshágo ni', áidí' Judeayú shich'odaahńiiigo dishágo ni'. ¹⁷ Ya' daazhógo ádishńiiigo ágádishńii l'á n'ee? Ya' ni'gosdzán biká' nnee k'ehgo nagoshchí' n'ee, ya' shił nagokigo, Ha'oh, ła'íi, Dah, dishńii n'ee? ¹⁸ Dah, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań da'ani nlijihií k'ehgo doo nohwił nagokigo, Ha'oh, ła'íi, Dah, nohwił'ńii da. ¹⁹ Silvánus ła'íi Timotheus hik'e shíi biłgo Bik'ehgo'ihí'nań biYe', Jesus Christ, nohwitahyú baa nohwił nadaagosiilni'íi doo bił nagokigo, Ha'oh, ła'íi, Dah, ńii da, áidá' án dábi'kehń, Ha'oh, ńii. ²⁰ Dábi'kehń Bik'ehgo'ihí'nań nt'é ńiiigo yengon'áqádá' Christ, Ha'oh, da'ani ńii ni', ła'íi án binkááyú, Doleethíi at'éé, daan'ńii, Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégoş doleethíi. ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań néé hik'e nohwíi biłgo Christ bił dala'á daandliigo ntdzilgo ánohwił'jhi at'éé, ła'íi da'án hadaanoht'ee daandliigo at'éé; ²² Áń nohwiká' da'izkathíi k'ehgo biyéé daandliigo nohwígóziigo áyíllaa, ła'íi nohwijíi biyi' Holy Spirit nohwaidin'áq, ái Bik'ehgo'ihí'nań nohwił'ńiiigo yengon'áanií begolne'go ch'í'nah hileeh. ²³ Díi da'ani ádishńiiigo Bik'ehgo'ihí'nań shá yígóziigo biká ádishńii, doo nohwił daagozhóq' dago ánohwił'te' doo hasht'íi dahíi bigha doo hwahá Corinthyú náshdáh da. ²⁴ Doo nohwe'odla' bee nant'aaahíi k'ehgo nohwaa natsídaahkees da, áidá' nohwił daagozhóq' doleethíi nohwił na-da'idziid; nohwi'odla'íi itk'idá' nalwod.

2 Nohwaa nánáshdáhgo doo nohwił daagozhóq'go ádaanoht'ee go da shiini' tashłaa. ² Doo nohwił daagozhóq'go ánohwił'aa yúgo hadín l'á shił gozhóq'go áshile', nohwíi zhá gónko doo nohwił daagozhóq'go ánohwił'łaa n'íi? ³ Ái bigha áik'ehgo nohwich'í' k'es-hiłchíi, nohwaa niyáágo nohwíi shił daagoyitshóq' le'at'éhi doo shiini' bídaadohńiigo da; díi da'ani nohwá bígonsj, nt'é baa shił gozhóq'nií nohwíi at'dó' baa nohwił daagozhóq' doleethíi. ⁴ Nohwich'í' k'e'shiłchíi'dá' doo shił gozhóq' da ni', shijíi doo nkehen'áq da ni', ła'íi hishchag ni'; doo nohwiini' daadishńiihií bigha da, áidá' dázhó shił daanoht'ee go baa nohwił nagoshńi'hií bigha. ⁵ Dahadínta bińi'ńiihyúgo, doo dashízhá shich'í' at'íi da, áidá' daanoht'ee nohwich'í' at'íi, ndi doo yóyáhgo da, doo ídaagosh'ágo ádishńii hasht'íi da. ⁶ Nnee ágát'ééhií ła'ágo noht'ee go biniidaagodoht'aa n'íi da'áigeé dábi'keh. ⁷ Áik'ehgo bich'í' ánádaahne'go

binchɔ'híí bigha baa nádaagonoh'aahgo hadag ádaanotsj, doo ágádaanoht'ee dayúgo, dánko dázho itiségo ts'iyaa ábile'. ⁸ Áík'ehgo nohwit daanzhooníí bít ch'í'nah ádaahle'go nádaanohwoshkaah. ⁹ Nt'é nohwit déñiidíí bikísk'eh ádaanoht'ee shj bígonsjijíí bigha nohwich'í' k'e'eshichjíí. ¹⁰ Dahadíń nchɔ'híí bigha baa nádaagonoh'aahíí shíí ałdó' baa nágodinsh'aah: dant'éhéta baa nádaagoni'ááyúgo nohwíí nohwicha asht'íí, Christ binadzahgee. ¹¹ Doo ágádaant'ee dayúgo dánko ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, nohwit hileeh: hagot'éégo nohwich'í' na'iziidíí bídaagonlj. ¹² Troasyú Christ baa yati' baa gozhóni baa yashti'yú níyáádá' nohweBik'ehń shá ch'íntáq, ¹³ Áídá' shik'isn Titus ákú doo hak'i dahíí bigha shiyi'siziiníí biyi' doo itch'í'gont'éé da ni'; áík'ehgo áíd'í bits'á' dahdiyaago Macedóniyú dahnaadiisdzaa. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégoj, áń dákozhá Christ binkááyú nagonl'nehgo ánohwitsj, ta'íí nohwinkááyú bígozjgo ádilzj, áí ikagolchjijíí k'a'at'éégo da'adzaayú benagowaa. ¹⁵ Hadíí hasdákáhíí ta'íí doo hasdákáh dahíí bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' Christ yee ikagolchjijíí k'a'at'éégo ndlj: ¹⁶ Hadíí doo hasdákáh dahíí bich'í'yúgo golchiníí da'itsaah áidoliíí k'a'at'éégo ndlj; áídá' hadíí hasdákáhíí bich'í'yúgo híí golchiníí ihí'naa áidoliíí k'a'at'éégo ndlj. Hadíń ląq díí yínel'aa? ¹⁷ Łąqgo Bik'ehgo'ihí'nań biyati' doo da'ani ádaaniigo yaa yádaakti', áídá' néé doo ágánt'ee da; néé Bik'ehgo'ihí'nań biyati' da'aniigo baa yáhiilti', Bik'ehgo'ihí'nań nohwin'ago, da'án binadzahgee Christ binkááyú yáhiilti'.

3 Ya' nohwich'í' ídaayána'hiilti'go godeyaa néé? Ya' naltsoos néé nt'éégo nohwaa nagoln'íí hádaht'íí néé, dagohíí nohwits'á'dí' ta' naltsoos ágát'ééhíí háhiit'íí néé, ta' ágádaat'ijhíí k'ehgo? ² Nohwíí naltsoos nt'éégo nohwaa nagoln'íí k'a'at'éégo ádaanoht'ee, nohwijíí biká' bek'e'eshchj, nnee dawa daayozhíígo yídaagołsj: ³ Nohwíí naltsoos Christ yaa nagoln'íí néé áhiidlaahíí daanoht'ijgo bígozj, doo ink bek'e'eshchj da, ndihíí Bik'ehgo'ihí'nań hínáhi biSpirit bek'e'eshchj, doo tsée nteelíí biká' da, ndihíí nnee daabijíí biká' k'e'eshchj. ⁴ Christ binkááyú Bik'ehgo'ihí'nań ba'ondliihíí bigha án'nii: ⁵ Dant'é bíniil'aa híí doo néé nohwits'á'dí' benagowaa da; áídá' Bik'ehgo'ihí'nań zhá bits'á'dí' benagowáhi at'éé; ⁶ Áń ániidégo nohwá ngon'ááníí baa nagohiiln'í'go bíniil'aaqgo ánohwilaa; doo yati' bee nohwá ngon'ááníí zhá baa yáhiilti' da, áídá' nt'é niigo anííhíí yaa yáhiilti', Holy Spirit nohwinkááyú yakti'go: Jews bich'í' begoz'aaníí da'itsaahíí bee nnee bángot'aa, áídá' Holy Spirit-híí nnee ihí'naa yaa daid'raah. ⁷ Begoz'aaníí tsée biká' k'e'eshchiiníí da'itsaahíí áile' ndi dázho bits'á'dindláádgo bengonyáá, áík'ehgo Israel hat'í' Moses binii' bits'á'dindláádíí bigha ch'éh daayineł'íí, bits'á'dindláádíí bech'ígonáh doleel ndi; ⁸ Áí ndi ágázzaago, Holy Spirit binkááyú begoz'aaníí dázho itisgo bits'á'dindláád doleel go'íí. ⁹ Da'itsaah áile'go begoz'aaníí bits'á'dindláád lək'eyúgo, dábi'k'ehyú áile'go begoz'aaníí itisgo bits'á'dindláádíí at'éé. ¹⁰ Da'aniigo be-

goz'aaníí tah bits'á'dindláád n'íí, k'adíí doo bits'á'dindláád da silji, ta'í bitisgo bits'á'dindláád híí bigha. ¹¹ Begoz'aaníí bech'ígonyáá n'íí bits'á'dindláád lək'eyúgo, doo bech'ígowáh dahíí bitisgo bits'á'dindláád go'íí. ¹² Áí ndaahóndliigo dabígózjgo yáhiilti': ¹³ Doo Moses k'ehgo yáhiilti' da, áń Israel hat'í' nt'é bits'á'dindláádíí édjihíí doo daayitséh dago binizh'í' nná'itsos: ¹⁴ Daabiin' bee doo daago'ij da silji; áík'ehgo díí jji ndi doo ániídá' Bik'ehgo'ihí'nań hík'e bíí bitgo kágon'áni daayozhíígo binatsekeesíí biná'isti' n'íí t'ah da'ágát'éé; áí Christ binkááyú zhá yó'oltsoos. ¹⁵ Díí jji ndi Moses binaltsoos daahojíígo binatsekeesíí t'ah biná'isti' k'a'at'éégo t'ah doo yídaagołsj da. ¹⁶ Da'ágát'éé ndi nohweBik'ehń bich'í' ách'idzaayúgo konatsekees biná'isti' n'íí k'ihzh'í' yó'oltsoos. ¹⁷ NohweBik'ehń Holy Spirit at'éé: hayú nohweBik'ehń biSpirit nlijjee daanohwigha nohwit ch'í'otaa. ¹⁸ Daanohwigha, nohwini doo bináda'isti' dago, kát'íné biyi'zh'í' daadinéel'ijhíí k'a'at'éégo nohweBik'ehń bits'á'dindláádíí daanéel'j, áík'ehgo áń bits'á'dindláádíí nohwits'á'dindláádgo daahiidleeh, dayúweh nohwá goldohgo, áí nohweBik'ehń biSpirit bits'á'dí' begonáh.

4 Áík'ehgo díí na'izidíí Bik'ehgo'ihí'nań bit' goch'oba'híí bigha nohwaa dain'áqgo nyee ndi dahndq; ² Nadaant'ijgo nchɔ'go ágot'eehíí doo beánt'ee da, doo lé'ilchoogo nahiit'aash da, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' doo bee nahiich'aa da; ndi biyati' da'anihíí ch'í'nah ánlzj, áík'ehgo nnee dałá' daant'ijgo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee da'áígee yáhiilti'go yídaagołsj. ³ Yati' baa gozhóni baa nagohiiln'íí hadíń bich'í' bená'isti'yúgo, doo hwahá hasdákáh dahíí zhá bich'í' bená'isti'hi at'éé: ⁴ Ní'gosdzán biká' ágot'eehíí yebik'ehi, ch'iidn nant'án, doo da'odłaa dahíí biini' yile-da'istsooz, Christ, Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi da'áiyihíí ye'at'éhi, baa na'gon'íí bits'á'dindláádíí doo bee bich'í' got'ij hileeh dahíí bigha. ⁵ Doo néé ídaanagohiiln'í' da, Christ Jesus nohweBik'ehń nlíni zhá baa nagohiiln'í'; áídá' nééhíí nohwá na'izidíí ndlj, Jesus bigha. ⁶ Bik'ehgo'ihí'nań, Chagołheeyune' idindláád le', nñiidíí nohwijíí yune' odaadezdlaad, Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dindláádíí bídaagonljijhíí bigha, áí Jesus Christ binii biká'zh'í' hit'ij. ⁷ Néé tus gosht'ish be'alzaahíí k'ehgo ánt'ee ndi áí tán ílínihíí nohwiyi' golj, ínawod dázho k'a'at'éhi doo néé nohwits'á'dí' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi bígozj doleethíí bigha. ⁸ Itah at'éedí' nohwich'í' nagont'og ndi doo hayaa ánohwile' da; hagot'éégo ánágot'ij shj híí doo bídaagonlj da ndi biyah daandq; ⁹ Nohwiniigodntsj ndi doo yó'onohwid'raah da; nkínohwidest'e' ndi doo nohwizes-hj da; ¹⁰ Jesus bi'ihí'na'íí nohwiká'zh'í' hit'ij doleethíí bigha, Jesus adzaahíí k'a'at'éégo néé ndi dábi'k'ehń da'itsaahíí bee nohwich'í' goz'aa. ¹¹ Nohwits'í dadotsaahíí ndi Jesus bi'ihí'na' bee ch'í'nah doleethíí bigha t'ah hin'naa ndi Jesus bigha nohwid'zodeelgo baa nohwid'et'aa. ¹² Áík'ehgo Jesus baa yáhiilti'híí bigha da'itsaahíí bee nohwich'í' goz'aa, áídá' áí bigha nohwihíí ihí'naahíí no-

hwaa gode'aa. ¹³ Osisdlaaḡhíí bigha bá yashti', niigo k'eeshchij; néé ałdó' da'ágát'éégo ohiidlaa, áik'ehgo ágadi'niigo bá yáhiilti'; ¹⁴ Díí bígonljz, hadín Jesus naadiidzaago áyíílaa n'íí, néé ałdó' Jesus biłgo nádihi-ikáh ánohwile' doleet, ádí' dabíí binadzahgee nno-hwidonit, nohwíí biłgo. ¹⁵ Ádaagodzaahíí dawa nohwíí nohwiḡa ádaagodzaa, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí an'odaazijihíí nnee bitahyú dayúweh nołseełgo ba'ihé-gosinií ałdó' dayúweh nołseeł doleet, Bik'ehgo'ihí'nań dážhó ba'ihégošj doleetgo. ¹⁶ Áí bigha doo hayaa ánohwile' da; nohwits'í ndihit'ood ndi dajjii bíígha no-hwiyi'siziinií ániidégo ánálñiit. ¹⁷ Dét'jh nohwich'j' nadaagont'ogíí dážhó nohwaa gozhóónií doo ngonel'aa dahi dahahá bitisgo at'éhi nohwá iłch'j'yile'; ¹⁸ Dawahá hit'iinií doo néel'jii dadá' doo hit'jii dahíí zhá néel'jii: dahahá hit'iinií bech'ígowáh; ádí' doo hit'jii dahíí dahazh'j' begoz'aa.

5 Díínko bídaagonljz, ni'gosdzán biká' nohwits'í bee gowałgai k'ehgo biyi' daagondliinií nankaadgo, gowa doo kogan be'alzaa dahíí, Bik'ehgo'ihí'nań áyíílaahíí, yaakáyú dahazh'j' goz'áni nohwá goz'aa. ² Kogee díí nohwits'í bee nahiikaidá' ik'edaan'ñií, yaakáyú biyi' daagondlij doleetíí bídjh daandlijgo ik'edaahihi-idléh hádaahiit'jii: ³ Ik'eda'idlaayúgo dádaańinchiigo doo daanohwi'diltséh le'at'éé dahíí bigha hádaahiit'jii. ⁴ Díí nohwits'í gowałgai k'a'at'éhi t'ah biyi' daagondlijgo, nohwich'j' badaagont'ogíí bigha ik'edaan'ñií: no-hwits'í diyágé k'a'at'éégo doo ídaadihi'ñiigo da, ndi dayúweh nohwik'ena'izlaa hádaahiit'jii bigha, áik'ehgo ihí'naahíí da'itsaahíí yidag hadogáát. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nań dabíí áí bigha iłch'j'nohwilaa, ła'íí Holy Spirit nohwaidin'áá, áí bee Bik'ehgo'ihí'nań iłk'idá' áñni-idíí da'anii begołne'go nohwił ch'í'nah hileeh. ⁶ Áí bigha dábi'ekhn bidag ádaant'ee, nohwits'íhíí nohwiḡowałhíí k'ehgo t'ah biyi' daagondlijgo nohweBik'ehń doo bił daagondlijgo bídaagonljz ndi: ⁷ (Nohwi'odla'íí zhá bee hiikaah, doo daahiit'iinií bee da:) ⁸ Bidag ádaant'ee, no-hwiłdishñii, nohwits'í bits'á'dí' dahdiniikáhgo nohwe-Bik'ehń bił ndaagondleehgo dážhó hádaahiit'jii. ⁹ Áik'ehgo nohwits'í biyi' daagondlijyúgo, dagohíí bits'á'yú daagondlijyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań bił daagoyihilzhqo doleetíí bigha nada'idziid. ¹⁰ Daanohwiḡa Christ bidázhj' nkáhgo nohwaa yá'iti' doleet; nohwits'í biyi' daagondlijdá' ánádaahiit'jii n'íí dábi'ekhgo daanohwich'j' nahi'ñiit, nł't'ééhíí dagohíí nchq'íta. ¹¹ Áik'ehgo nohweBik'ehń bégódzidíí bígonljzihíí bigha nnee bich'j' yáhiilti'go biini' bá ádaagohiidleeh; hago ánt'eehíí Bik'ehgo'ihí'nań yígółsj; nohwíí ałdó' nohwijíí naz'aađi' nohwídaagonołsj shj. ¹² Néé doo daazhógo nohwich'j' ídaayána'hiilti' da, ádí' nohwee ída'ol'íí doleetíí bigha nohwich'j' k'e'iilchii, áik'ehgo nnee kokáyú hago ádaanolinií zhá yee ídaada'odlíí, ádí' kojíí yune' begoz'ánihíí doo yee ídaada'odlíí dahíí bich'j' t'aažh'j' hanádaahdzii doleetíí bigha nohwich'j' k'e'iilchii. ¹³ Nohwiini' ádjiih k'a'ánondlijyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bá áhiit'jii: nohwiini' goljyúgo nohwíí

nohwiḡa áhiit'jii. ¹⁴ Dał'á, nnee dawa yá daztsaa; áik'ehgo nnee dawa nanezna'hi at'éé bídaagonljzihíí bigha Christ bił ijóónií nanohwiłaa: ¹⁵ Áń nnee dawa yá daztsaa, hadín hiḡaahíí doo dayúweh dabíí ídahi'ḡaa da doleetgo, ádí' hadín bá daztsaađi' naadiidzaahíí yá hiḡaa doleetgo. ¹⁶ Áí bigha kod'í godezt'í'go nnee doo ła' nnee at'éé zhiḡéégo baa natsíhiikees da: Christ nnee zhiḡéégo at'éégo baa natsíhiikees ni' ndi, doo dayúweh nnee zhiḡéégo baa natsíhiikees da. ¹⁷ Áik'ehgo hadín Christ yił dał'á nasdljii l'ek'yúgo, nnee ániidégo ánábi'delzaa: dabintsédá' ye'at'éé n'íí aął bech'ígoyáá; dahahá ániidégo ánálzaa go'jii. ¹⁸ Díí dawa Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' begoz'aa, áń Jesus Christ biláhyú bik'íí ánádaanohwisdlaa, ła'íí nnee hik'e Bik'ehgo'ihí'nań bił iłk'íí nádaasdljiihíí baa nagohiilñi'go nohwaa godin'áá. ¹⁹ Díínko áłdishñii, Bik'ehgo'ihí'nań Christ biláhyú nnee ni'gosdzán biká' daagoliiinií bik'íí ánáyiidlaa, doo binchq'íí bá yił ołtag dago; ła'íí nnee bik'íí ánáyiidle'íí baa nagohiilñi'go nohwaa godin'áá. ²⁰ Áik'ehgo Christ binal'á'á ndlijgo, Bik'ehgo'ihí'nań no-hwinkááyú nádaanohwokaąh: Bik'ehgo'ihí'nań bik'íí ná-daahdleeh, nohwiłn'niigo Christ bá yáhiilti'go nánohwi-hiikaąh. ²¹ Christ biyi' daahiidleehgo Bik'ehgo'ihí'nań dábi'ekhyú át'ééhíí be'ádaant'ee doleetíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań Christ, doo nchq'go at'éé n'íí, néé no-hwinchq'íí biká'zh'j' áile'go nchq'go at'éégo áyíílaa.

6 Néé ałdó', Bik'ehgo'ihí'nań bił na'idziidíí ndlijgo, bił goch'oba'íí doo da'ílljzh'j' nádaadohné' da le', no-hwiłn'niigo nánohwihiikaąh. ² (Bik'ehgo'ihí'nań gáñií, Yati' baa gozhóni nágodn'aahíí nił ch'í'otaągee nidesi-its'áá, hasdách'igháhíí bijjii nich'osiñi' n'í, nií: isaą, dá'ad begoz'aa; díí jii hasdách'igháhíí nohwá begoz'aa.) ³ Doo hadín nohwiḡa nakaadgo da Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziid, bá na'idziidíí doo hadín yik'ígodi'áh da doleetíí bigha: ⁴ Ádí' néé Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziidíí dáhot'éhé bee nł't'éégo ánt'eego nohwígózi, nyéé ndi bidag ánt'ee, nohwich'j' nadaagont'og ndi, nyéé nts'ag ndi, goyéégo nohwich'j' nagowaa ndi, ⁵ Hagee hánohwi'dinłtsaas ndi, ha'ánánohwidilka' ndi, nohwik'i dahnádzaa ndi, nyeego ná'idziid ndi, doo ilwosh dagee, shiḡá' góyéé ndi bidag ánt'ee; ⁶ Dilkoqohgo ádinljzihíí bee Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziidíí nł't'éégo ánt'eego nohwígózi, nohwił ígóziinií bee, bágohii'aalíí bee, nohwiłgoch'oba'íí bee, Holy Spirit bee, doo ádinl'jii dago nohwił ijóónií bee nł't'éégo ánt'eego nohwígózi, ⁷ Yati' da'aniihíí áłn'nií, Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bee hin'naa, nł't'éé zhiḡéégo benagonlkaadíí nohwiḡan dihe'na zhiḡéégo dahiitjiihíí ła'íí nohwe'eshgan zhiḡéégo dahiitjiihíí bee Bik'ehgo'ihí'nań nł't'éégo bá na'idziidgo nohwígózi, ⁸ Hagee nnee daanohwidnłsjgee dagohíí doo daanohwidnłsj dagee, nnee nł't'éégo nohwaa yá-daakt'gee dagohíí dénchq'go nohwaa yádaakt'gee nłdzilgo nasiidzjii; nahich'aahíí k'ehgo nohwaa natsí-daakees ndi da'aniihíí be'ánt'ee; ⁹ Doo nohwígózi da ndi ła'ihíí nł't'éégo nohwídaagołsj; k'azh'j' dahiitsaah ndi

hin'naa lą́ą; nohwińí'daadezñih ndi doo nanohwi'distseed da; ¹⁰ Doo nohwił gozhóq da ndi nohwijí biyí'dí dábik'ehn nohwił gozhóq; tén'tiyé ndi nnee lą́ągo hádaaldzilgo áidle'; nohwiyéé da'ádjhgo ndi da'anii dawahá nohwiyéé. ¹¹ Corinthgee daagonohiinií, doo nt'é nohwits'ą́ nanl'ij dago nohwich'j' yáhiilti', nohwijí'dí dawa bee nohwich'j' bił ch'ótaą. ¹² Néé nohwijí yuné' nohwił nohwá goz'ąą, áidá' nohwił nohwijí yuné' doo néé nohwá goz'ąą da. ¹³ (Shichagháshé bich'j' yashti'híi k'ehgo nohwich'j' yashti',) néé nohwijí nohwich'j' iłts'ą́ át'éé, áik'ehgo bidenągo nohwił ałdó' nohwijí nohwich'j' iłts'ą́ ádaahté'. ¹⁴ Doo da'odlaą dahíi hik'e da'odlaąhíi doo bił k'idaanothwi'dest'qo da le': dábik'ehyú át'ééhíi łá'íi doo dábik'ehyú át'éé dahíi hagot'éégo łił t'eké daanlij? łá'íi idindláádíi hik'e chagotheelíi hagot'éégo dałá'á nlij? ¹⁵ Hagot'éégo Christ łá'íi ch'iidn nant'án dálet'eego natsidaakees? Hagot'éégo odląąhíi łá'íi doo odląą dahíi dałá' natsidaakees? ¹⁶ Kjh biyí' Bik'ehgo'ihí'nań daach'okąąhíi łá'íi k'eshchíń hagot'éégo dálet'ee? Nohwił Bik'ehgo'ihí'nań hińáhi bikjhíi k'ehgo daanohtj; Bik'ehgo'ihí'nań gńńí, Shíi ái biyí'gonshj, łá'íi bitahyú anáshdał; shíi Bik'ehgo'ihí'nań nshínihi daashokąąh doleł, ái shichagháshé daanlij doleł. ¹⁷ Ái bighą bitahdí' hahkáh, sahnngo nahkai, ñii, nohweBik'ehń, dant'éhéta nch'íi doo baa nahkai da; áik'ehgo nánohwidishñił, ¹⁸ Shíi nohwiTaa nshj doo, nohwił shiye'ke łá'íi shitsi'ke daanohtj doo, ñii, nohweBik'ehń, Dák'a'at'éhi.

7 Shił daanothshóni, ái nohwá ngot'ąądá', haląą nohwits'í łá'íi nohwił'siziinií yłch'qohíi dawa idaadih-ilkqoqhgo bits'ą́'yú nihiikáh le', áidí' Bik'ehgo'ihí'nań bédaahtidzidgo daadinłzjgo iłch'j'da'indle'. ² Nohwijí biyí' nohwá goz'ąągo ádaahté'; doo hadíń bich'j' dénch'q'go ásiidzaa da, doo hadíń dénch'q'go áhiidlaa da, doo hadíń bich'j' nahiich'aa da. ³ Díi doo nohwił'ídish'áhíi bighą ádishñii da; Nohwijí biyí' daanohtj, dałá' da'it-saah dolełgo łá'íi dałá' daahin'naa dolełgo, iłk'ídá' nohwiłdishñii ní'. ⁴ Doo shiini' hąh dago nohwich'j' yashti', dązhq nohwaa da'oshíi: nohwich'j' bidag ánsht'ee, néé nohwich'j' goyéégo nagowaa ndi dązhq shił gozhóq. ⁵ Macedóniayú niit'aazhdá' nohwits'í doo hanáyol da ní, iłch'ídí' nagont'og ní; nohwinaadyú nagonlkaad ní, łá'íi nohwijí biyí' néhiildzid ní'. ⁶ Da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihí'nań, doo koł daagozhóq dahíi koł daagozhóqgo ánádaakodle'íi, Titus nyááhíi bee nohwił gozhóqgo ánánohwiidlaa; ⁷ Doo áń nyááhíi zhą bee da, áidá' áń nohwaa bił gozhóqgo ádaasolaahíi bee; shaa ch'íná daasolijgo, chał nahkaigo, łá'íi shaa daanothwiini'go Titus yaa nohwił nagolńí'dá' dązhq itisgo shił gozhóq ní'. ⁸ Naltsoos nohwich'j' ágosłaa níi bighą déł'j'hézhj' doo nohwił daagozhóq dago bígosłsijd, ái bighą doo shił gozhóq da ní: da'ágát'éé ndi k'adíi doo shił hago'at'éé da. ⁹ K'adyúgo baa shił gozhóq, doo nohwił daagozhóq da níi doo bighą da, áidá' doo nohwił daagozhóq dago nch'q'go ánádaaht'j' níi bits'ą́'zhj'go

ánádaasodzaahíi bighą: doo nohwił daagozhóq da níi Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą́'dí, áik'ehgo doo nt'é nohwits'ą́'né' da, nohwich'j' k'eshíłch'j'íi bee. ¹⁰ Doo koł gozhóq dahíi Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą́'díhi konch'q'íi bits'ą́'zhj' ách'íné' ákole', áik'ehgo hasdách'ígháh, doo koł gozhóq dago ánákodle' da: áidá' ní'gosdzán biká' ágot'eehíi zhińéégo doo koł gozhóq dahíi iziłhéhi at'éé. ¹¹ Doo nohwił daagozhóq da níi, Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą́'díhi, idaagonohdząągo ádaanothwizlaahíi baa natsidaahkees, doo hadíń hagot'éégo bił daagosł'ąą da hádaaht'j'go ádaanothwizlaa, nch'q'íi bik'ee daashołch'iiigo, Bik'ehgo'ihí'nań bédaaldzidgo daadinol'sjgo, shídj' daanohtj'go, dązhq baa daanothwiini'go, łá'íi doo bik'ehyú át'éé dahíi biniidaagodołéhgo ádaanothwizlaa! Dawa bee doo nohwaa dahgosiit'ąą dago bígój. ¹² Naltsoos nohwich'j' ágosłaa ndi nnee doo bik'ehyú át'éé dahíi doo áń bighą nohwich'j' k'eshíłch'j' da, dago-híi nnee doo bik'ehyú bich'j' at'éé dahíi bighą, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dązhq nohwaa daanothwiini'go bídaagonol'sj dolełhíi bighą nohwich'j' k'eshíłch'j'. ¹³ Ái bighą nohwił nohwił daagozhóqohíi bighą néé ałdó' nohwił gozhóqgo ánothwi'deszaa: łá'íi ái bitisgo Titus biyí'siziinií nohwaa bił nágoj'qodhíi bighą néé ałdó' dązhq nohwił gozhóqgo ánánothwi'deszaa. ¹⁴ Nohwaa da'oshł'igo Titus bił nagoshñíi doo bik'ee ádaayánsdzj da; áidá' dawa baa nohwił nagoshñíi da'aniigo ádishñiihíi k'a'at'éégo nohwaa da'oshł'igo Titus bił nagoshñíi ałdó' da'aniigo bígój. ¹⁵ Łá'íi hagot'éégo da'ániyú ádaahdzaa, łá'íi hagot'éégo nohwiini' daahąhgo daadohtlidgo nohwaa nyáá yénálñiihíi bighą bijíi biyí'dí' itisgo bił daanothshq. ¹⁶ Ái bighą dawa bee nohwaa da'oshł'íi bighą shił gozhóq.

8 Shik'íyú, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi Macedóniayú ínashood ha'ánáłséhíi baa godet'aanií bídaagonol'sjgo háhiit'j; ² Doo ałch'ídéyú bich'j' nadaagont'ogíi bee nabída'dintaahgee dązhq bił daagozhóqgo, łá'íi dązhq tédaat'iyé ndi bijíi biyí'dí' ich'odaazñ'igo ndaizné'. ³ Díinko bá baa nagoshñi', dáyídaanel'ąązhj' łá'íi itisgo ndi ich'odaaniigo ndaizné', dabíi hádaat'j'go; ⁴ Nádaanothwokąąhgo gádaanothwíñii, Díi ndaasi'né'íi nádothné'go ínashood łá'ihíi bee bich'ohñiih. ⁵ Ndaayiné' shj ndzj níi bitisgo ndaizné', dantsé Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo nohwe-Bik'ehń yaa idaadest'ąą, áigeehíi néé ałdó' nohwaa idaadest'ąą. ⁶ Áik'ehgo tédaat'iyéhíi bá zhaali łená'id-laago na'ídziidíi nohwiłahyú Titus yegodez'áni, da'áik'ehgo nohwiłahyú łanle', biłñii. ⁷ Dawa bee itisgo nanohdee, da'ohdlaanií bee, nłt'éégo yádaakt'íi, nohwigoyą gollínií, nyee ndi hohkaahíi, łá'íi nohwił daanothwiinií bee, áik'ehgo díi ich'odaahñiihgo ndaanothné'íi bee ałdó' itisgo nanohdee le'. ⁸ Doo bídaanothwíłso'go nohwich'j' k'eshchii da, ndi łá' nyee go nayik'ída'iziidíi baa nohwił nagoshñi'go, nohwił ałdó' be'ágádaaht'eeyúgo, ái bee da'anii nohwił da'ij'q' shj'íi bígozj'j. ⁹ Jesus Christ nohweBik'ehń dązhq biłgoch'oba'íi bídaagonol'sj, áń dązhq háłdzil ndi nohwich'j' tét'iyé

silij, tét'iyéhií biláhyú nohwíí hádaatdzil daahleeh doleetgo. ¹⁰ Díí baa natséskeesíí nohwił ch'ínish'aah: díínko nohwá ntt'éé, data'á tegodzaadá begodeyaa níí aqł ádaahle', begodeyaadá dážhó hádaah't'ijgo ádaah't'ij. ¹¹ K'adíí aqł ádaah'téh; baa nohwił daagozhóqo go begodigháhií k'ehgo baa nohwił daagozhóqo go ałdó' aqł ádaah'téh: nt'é daanohwíyéé shjhií k'ehgo ndaanohné'. ¹² Nnee dabíí há't'ijhií bigha nyiné'yúgo, bíyéé shjhií k'ehgo nyiné'íí Bik'ehgo'ihí'nań bił dábik'eh; nnee bíyéé da'ádjhýúgo Bik'ehgo'ihí'nań doo nt'é yokeed da. ¹³ Ła'ihíí biyíl da'atzołé doleetgo, áidá' nohwíí nohwił daandaaz doleetgo doo dishniigo ádishnii da: ¹⁴ Áidá' ła'ihíí biyíl nohwił dáfelt'ee doleetgo dishniigo ádishnii, K'adíí nohwíyéé łąągo, ła'ihíí yídjh daanliinií áí bee bich'odaahniih, áidá' dahagee nt'é bídjh daanohłjýúgo, bíyééhií bee nohwich'onáda'niih ałdó'; áik'ehgo dawahá dáfelt'ee: ¹⁵ Díínko bek'eeshchij, Hadín łąągo tenáyehezlaa ndi doo ła' ch'ekáad da; hadín da'ayáhago tenáyehezlaa ndi doo yídjh nłj da, nii. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosj, dánohwaa shiini'híí k'ehgo Titus nohwaa biini'go ábíllaahíí bigha. ¹⁷ Titus doo náhoiikaqahíí zhá bigha nohwich'j' deyaa da; áidá' dabíí dážhó há't'ijgo nohwich'j' deyaa. ¹⁸ Ła' nohwił'isn Titus bił nohwich'j' del'a', án ínashood ha'ánátséhíí dahot'éhé bitahýú yatí' baa gozhóni yaa yatí'go dážhó ntt'éégo bígózinihi; ¹⁹ Doo da'ái zhá bigha nohwich'j' del'a' da, áidá' ínashood ha'ánátséh nagoznłlíí bił anáhiikaahgo hádaabistij, díí ich'onjiigo na'izidií nohwe-Bik'ehń ba'ihégosjhií bigha nabik'ida'idziid, łá'íí ich'odaahniigo hádaah't'ijhií nnee bił ch'í'nah ádaago-dle'go ádaahiit'ij: ²⁰ Díí zhaali łąągo tenádaahiidláhií hagot'éégo nadaahiit'ijhií bigha doo hadín nohwaa dahgo'aa hádaahiit'ij da: ²¹ Doo nohweBik'ehń binadzahgee zhá da, áidá' nnee dawa binadzahgee ałdó' dábik'ehýú ádaahiit'ijgo hádaahiit'ij. ²² Nohwił'isn ła'ihíí ałdó' bił nádaadel'a', án doo ałch'ídn nabínántaahgo łąągo ntt'éégo ánát'ijhgo bígosiilzjid, án k'adíí díí na'izidií nayik'íziidgo dážhó há't'ij, bestso ndaahohłłigo nohwígonsjhií bigha. ²³ Hadín Titus yiká na'ídkidyúgo, án shich'onjihií át'éé, nohwá na'izidií ánt'ee: łá'íí hadín nohwił'isyúhií yiká na'ídaadikidyúgo, itah at'ééyú ínashood ha'ánátséh nagoznłlíí bá nal'a'aa daanłj, áí bee Christ ba'ihégosj. ²⁴ Áik'ehgo dabíí bináát łá'íí ínashood ha'ánátséh nagoznłlíí daabináát nohwił'ijóóníí bił ch'í'nah ádaahle', łá'íí nt'é bigha nohwaa óndlihií da'anihi at'éé ałdó' bił ch'í'nah ádaahle'.

9 Ínashood bich'odaahiit'ijhií doo bee nohwich'j' k'eeshchii da ndi nzhqo: ² Itk'idá' hádaah't'iinií bí-gonsj, áí bigha nohwaa da'oshłłigo Macedóniayú daagolíníí gádaaldishnii, Data'á tegodzaadá Akéyagee daagolíníí itk'idá' bestso tenádaaniłłgo begodeyaa ni', daaldishnii; áik'ehgo ich'odaahniih dážhó hádaah't'ijhií bigha ágádaane' hádaat'ij nkegonyaa. ³ Ágát'éé ndi shik'isyú nohwich'j' dáá'aad, nohwaa da'óndlii níí doo da'íłłzhj' da doleethíí bigha; da'ádaaldishnii níí k'ehgo itk'idá' bestso ndaahozonil shj: ⁴ Doo ágádaanoht'ee

dayúgo, Macedóniadí' bił nishkaigo doo itch'j'daasolaa dayúgo, nohwee ída'óndlii níí néé (hik'e nohwíí biłgo) bik'ee ídaayádaandzj doleet. ⁵ Áí bigha dábik'ehýú ádishniigo shik'isyú shádjh nohwich'j' daash'aa, t'ah bidáhdá' ndaanohné'íí, dabintsé ndaadeso'aqł níí, ndaahohłł doleetgo, áik'ehgo nohwijíidí' dážhó hádaah't'ijgo ndaahohłł, doo baa daanohch'j'go ndaanohné'go da. ⁶ Gánohwiłdishnii, Hadín ayáhago k'e'dileehíí ayáhago inł'aqłhi at'éé; áidá' hadín łąągo k'e'dileehíí łąągo inł'aáhi at'éé. ⁷ Nnee daant'ijgee biini' łayiilaago ntsínkéézíí k'ehgo nyinoné'; doo nohwił goshch'iigo da, dagohíí doo bídaanohwich'inyo'go da: hadín bił gozhóqo nyiné'íí Bik'ehgo'ihí'nań bił nzhqo. ⁸ Bik'ehgo'ihí'nań dawahá ntt'ééhií łąągo nohwá áile'go yinel'aq; bídjh daanohłinií łąągo dábik'ehn nohwá ayłtsj doleet, ntt'éégo na'izidiyú dawa łąągo bich'odaahniih doleetgo: ⁹ Gánłłigo bek'eeshchij, Dahot'éhé nayinii; tédaat'iyéhií yich'onji; ntt'éégo at'ééhií dahazh'j' begoz'aq, nii. ¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nań, k'ediléhíí k'edilyíí yaa yiné'íí, da'án bán nohwainé'go daahsaq, áidí' k'eda'dolááhií łąągo hadaajeego áile', da'án ntt'éégo ádaah't'eehií łąągo nohwá inł'aq doleetgo áile': ¹¹ Dawahá bee hádaatdzilgo Bik'ehgo'ihí'nań ánohwiłolił, áik'ehgo łąągo ich'odaahniih doleet, áí Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosinií áidolił, néé nohwiłáhyú. ¹² Díí zhaali ndaahohłłihií ínashood hant'é yídaadjh shjhií baa daado'né', áidá' doo áí zhá da, ndi bitisyú an'odaazłjhií k'ehgo ałdó' nnee łąągo áí bigha Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzj doleet. ¹³ Zhaali ndaahohłłií bee Christ baa yatí' baa gozhóni nohwił da'aniigo bikisk'eh ádaanoht'eehií nohwígózj doleet, áí bigha łá'íí dabíí hik'e nnee dawa biłgo doo ałch'ídn bich'odaasoni' dahíí bigha nnee bich'odaasoni'íí Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzj doleet; ¹⁴ Áí nneehíí Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí dážhó nohwijíí biyí' golłłhií bigha nohwá da'okaqhgo nohwaa daabiini' doleet. ¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nań nohwainé'íí doo hagot'éégo baa nagoch'olni' at'éé dahíí dážhó ba'ihégosj.

10 Shíí Paul, Christ isht'egodnt'éégo łá'íí dawa yich'j' nzhqo go at'ééhií k'ehgo ánsht'eego nánohwohkaq; ła' shaa yádaakt'igo gádaanii, Nohwiłááyúgo dážhó histe', áidá' doo nohwiłáát dayúgo zhá doo histe' da, daashiłłii: ² Áidá' nohwaa nánisdzaago nohwiłááyúgo doo nohwich'j' siste'go ádaashot'e' dago nádaanohwohkaq, nnee ła' ni'gosdzán biká' zhinéégo be'ádaant'eego nohwaa natsídaakesíí doo bich'j' siste' da doleethíí k'ehgo. ³ Ni'gosdzán biká' nahikái ndi doo nnee nadaagonłkaadhíí k'ehgo nagonłkaad da: ⁴ (Benagonłkaadíí doo nnee zhinéégo da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí biláhyú nadaalwodgo nchq'íí binawodíí bił goz'aqagee da'íłłi yłchii); ⁵ Dénchq'égo natsíts'ikeesgo k'izé'ich'idilteehíí da'íłłi hilchii, nnee ídaada'odłłigo Bik'ehgo'ihí'nań bígonsj daanłhií, daazhógo ádaaniigo bits'á'zhj' ádaabiłsiníí ałdó' da'íłłi hilchii, łá'íí natsigokeesíí dawa Christ daidits'ag doleetgo áhiidle'; ⁶ Daanohwidohts'ag daasoljídá',

doo daanohwidits'ag dahíi dawa biniidaagondléhgo ndaagoshiilchjij. ⁷ Dant'éhéta biká'dí'go hit'iinií zhá daane'íí née? Dahadíń Christ bíyéehíi nlijgo ídaanatse-keesyúgo, díi yaa tsínádókees, Christ bíyéehíi nlijhíi k'ehgo née áldó' Christ bíyéé ndlji. ⁸ Ndzilgo nadaa-sozjigo ádaanohwidilne', doo hayaa ádaanohwits'igo dahíi bighá nohweBik'ehń benohwik'ehgo ánohwilaa: áí dázhó baa ída'oshlíigo díyat'éégo baa yashti' ndi doo ídaayánisdzjij da doleeť. ⁹ Naltsoos nohwich'í' k'e'es-hchiinií bee doo tsínahwidishees hasht'íí da. ¹⁰ Díi k'ehgo nko ádaashích'inií, Naltsoos yee nant'aago ła'íi nalwodgo áile'; áídá' nohwitahyú naghaayúgo ye'at'éehíi doo nalwod da, biyat'íí doo nt'é da, daashích'inií. ¹¹ Nnee díi k'ehgo ániíhíi díi yídaagots'ijh, doo akú nahit'aash dadá' nohwich'í' k'e'iilchjijhíi k'ehgo áhii'ne' doleeť, akú nt'aashgo. ¹² Hadíi nlt'éégo ídehesh-jeedgo ídaayádaakt'íí doo itah daandljigo háhiit'ij da, dagohíi doo bił k'ishhah áhii'ne' ndi háhiit'ij da: dabíi binatsekeesíi yee íldenáágo ídída'nel'aqahgo, ła'íi íldenáágo k'ishhah ádaane'go doo daagoyáá da. ¹³ Nohwá nagoz'aanií bitisgee doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da doleeť, áídá' nagoz'aanií Bik'ehgo'ihí'nań no-hwaidin'áanií zhá biyi' na'ídziid doleeť, áí itah daanohłji. ¹⁴ Nohwíi daagonohłjiyú dantsé nohwaa nt'aazh, Christ baa yati' baa gozhóni baa nohwit nagohiilni' ni'; áík'ehgo nohwá nagoz'aanií itah daanohłjigo, no-hwich'í' det'aazhyúgo nohwá nagoz'aanií doo bitisyú det'aazh da: ¹⁵ Nohwá nagoz'aanií bitisyúhíi, nnee ła' binasdziidíi, doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da; áídá' nohwí'odlq' nchaa hileehgo nohwitahyú na'ídziidíi ndi-ikséhgo nihóndlii, ¹⁶ Ágát'ééyúgo nohwitahyú ni' nagoz'aanií áldó' biyi' yati' baa gozhóni baa yáhiilti' doleeť, nnee ła' binasdziidíi danohwíntsé alzaa ła' shjhií doo bee ída'óndliigo da. ¹⁷ Hadíi ída'odliigo yať'íi no-hweBik'ehń zhá ye'ída'odlií le'. ¹⁸ Nnee nlt'éégo ídaanagolni'íi doo daach'idnt'sjhi at'éé da, áídá' nnee nohweBik'ehń bił dábik'ehíi zhá.

11 Ayáhágo lóshgogo yashti' k'a'at'éé ndi nohwich'í' yashti'íi nyee ndi bidag ádaanoht'eego hasht'íí: nánohwoshkqah, bidag ádaanoht'ee. ² Nohwá'íhóshnií, Bik'ehgo'ihí'nań nohwinel'ííhíi k'ehgo: na'ilíhn bi'ate' nzhooníi doo hwahá niinéhíi biká' da'á doleeťhíi k'a'at'éégo Christ bíyéé daadohleeťhíi bighá ítk'idá' baa nohwidini'áq. ³ Áídá' Eve t'íiish bich'í' nazhch'a'go k'izé'bidest'íi níi k'ehgo, Christ da'aniigo nohwit nzhq' níi yits'á'zh'í' ádaanohwile' nolj nsjgo shiini' háh. ⁴ Dahadíńta Jesus ła'íhi yaa yánánált'igo nohwaa nyááyúgo, dagohíi spirit nohwaa det'aq' níi ła' hgo at'éhi ła' no-hwaa det'aq'ayúgo, dagohíi yati' baa gozhóni nagodo'aq' níi ła' hgo at'éhi náágodo'aq'ayúgo, nohwit dádaabik'eh nolj nsj. ⁵ Christ binal'a'á dázhó itisgo ádaat'eego baa natsídaahkees ndi, doo dábich'í'égee nshłjigo natses-kees da. ⁶ Doo bígonedzq'ago yashti' da ndi, nt'é baa yashti'íi bígonsj; díi dawahá bee nohwit ch'í'nah ásiid-ílaa. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nań biyat'íi baa gozhóni doo bighá nahi'niit dago baa nohwit nagosisni'híi bighá, nohwíi

itisgo ádaanohwits'j doleeťgo shíi ídaagoch'iyoshba'íi bee isiih née? ⁸ Nohwá na'isiid doleeťhíi bighá ínas-hood ha'ánáséhíi nagoznili ła'íhíi zhaali bits'á' nádaad-iné' ni'. ⁹ Nohwitaahyú sídáádá' nt'éhéta bídjh nshłji ndi doo hadíń bee naniłťog da ni': ndi Macedóniad' shik'isyú shich'odaanii ni': áík'ehgo doo nt'é bee nanohwinłťog da ni', áíd' doo dayúweh nanohwinłťog hasht'íí da. ¹⁰ Christ bits'á'd' da'anii ágot'eehíi shiyi' gol'íhíi bighá gádishnií, Akéya golzee-híi biyi'yú díi ídaanagoshni'íi doo hadíń yida'dinot'ijh at'éé da. ¹¹ Nt'é bighá? Ya' doo shił daanohshq'ohíi bighá da gá? Bik'ehgo'ihí'nań shá yígótsj, shił daanohshq'ogo. ¹² Áídá' áí nneehíi, danéé nada'ídziidhíi k'ehgo nada'ídziid daaniihíi, doo da'anii dago ádaanii da ch'í'nah ash'te'híi bighá hagot'éégo ánash't'ijhíi dayúweh ágánash't'ijh doleeť. ¹³ Nnee ágádaat'ijhíi doo da'aniigo Bik'ehgo'ihí'nań bá daades'a'ihíi daanljij da, nnee k'izédaidniit'igo nada'iziid, Christ binal'a'á gol'jigo ádaadilzj. ¹⁴ Doo bighá nohwit díyagot'ee da le'; ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, ndi Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú gólínií bits'á'dindláadhíi k'ehgo ánádil'ij. ¹⁵ Díi doo nt'é bighá kol díyaagot'ee le'at'éé da, ch'iidn bána-da'iziidíi ndi nlt'éé zhiq'éégo nada'iziidíi gol'jigo ádaadilzj; áí nch'og'go ánádaat'ijhíi bighá dánch'og'go bee nnádaagodáh. ¹⁶ Gánádaanohwidish'nií, Doo hadíń lógohi sho'nií da le'; áí k'ehgo natsídaahkees ndi hódashołts'aq, shíi áldó' det'íh ídeshkqahgo yashti' le'. ¹⁷ Díi baa hasdzihií doo nohweBik'ehnyegos'aq'ago has-dzii da, lógohíi k'ehgo dázhó ídeshkqahgo yashti'. ¹⁸ Nnee ła'áq'go ní'gosdzán biká' ágot'eehíi yee ídaadilkqahgo yádaakti', shíi áldó' ídeshkqahgo yashti' doleeť. ¹⁹ Nohwíi, dázhó daagondzq' daanohs'igo, ló-dagohíi nohwit daagozh'og'go hódayesółts'aq. ²⁰ Hadíi nnee isnáh ádaanohwinłzj ndi, bestso no-hwits'á' ndaayihniit ndi, nohwits'á' nda'iláh ndi, itiséyú ídehést'ij ndi, dagohíi nohwit'á yizka' ndi bidag ádaanoht'ee. ²¹ Néé ágáhiit'ijyúgo doo bíndzil da ni' dishniigo ídaa yánsdzj. Áídá' dahadíń doo daaste' dago nt'éhéta yee ídaadilkqahgo yee yádaakti'yúgo, (lógohíi k'ehgo yashti'.) shíi áldó' doo siste' dago ídeshkqahgo bee yashti'. ²² Ya' Hebrews daanljij née? Shíi áldó' áí nshłji. Ya' Israel hat'íi daanljij née? Shíi áldó' áí nshłji. Ya' Abraham bits'á'd' hanádaanolt'ijhíi daanljij née? Shíi áldó' áí nshłji. ²³ Ya' Christ yánada'iziidíi daanljij née? Shíi dágóts'iidgo bá na'isiid (koni' ádjhií k'ehgo yashti'); daabinasdziidíi bitisgo nyeego na'isiid ni', doo holtag dago hashidołtsaz, daabitisgo da'ákozhá ha'ánáshí'dilt'eeh, doo at'ch'idndi dásdozhá daashizes-hjij da ni'. ²⁴ Ashdladn Jews daanlíni dízdin doleeťzh'í' da'á'á ádjhgo hashída'astsaz ni'. ²⁵ Taadn tsj bee hashída'is-haal ni', ła'dntséé yee daashołné' ni', taadn tsina'eelíi shił nango' ni', da'á'á t'é' da'á'á jji da'íliné biká' shił dahna'eel ni'; ²⁶ Dábik'ehń daadisha'yú, túdaanljijyú négodzidíi begoz'aq, da'in'ijhií bighá négodzid, dashíi hat'íi bits'á'd' négodzid, doo Jews daanljij dahíi bits'á'd' négodzid, k'ij goznil yune'

négodzidíí begoz'aa, da'igolíyyú négodzidíí begoz'aa, túnteel sikaayú négodzidíí begoz'aa, shik'isyú daanlij ádaagodil'ini bits'á'dí' négodzid; ²⁷ Nyeego na'isiidhíí bigha dázho hiyaago la'íí shi'na'diinii'go, dadésh'íígo iikáhgo, shi'na' náshdleehego la'íí dibá' náshdleehego, da'ákozhá doo ishaa dago, la'íí gozk'azíí biyi' diyágé da'ádjhgo nashaa ni'. ²⁸ Áí la'ihíí shich'í' anágot'íí d bi'go dábi'ká'zhí' dawa jij inashood ha'ánátséhíí i'aniyú nagozñilíí baa shiini'go nashaa. ²⁹ Nnee la' doo ntdzil da née? Shíí a'ldó' ba'ashhah doo ni'ndzil da. Nnee la' nch'ogo at'íígo ábiile' née? Áí bigha shá góch'íí dgo bich'í' niidoo. ³⁰ Ída'oshdlíígo yashti'yúgo, doo ni'ndzil dahíí bi' ch'í'nah daaleehíí ída'oshdlíígo baa yashti' doleel. ³¹ Jesus Christ nohweBik'eh'ni biTaa, Bik'ehgo'ihí'nañ, an dahazhí' ba'ihégo'sini, doo tesh-choo dahíí shá yígótsj. ³² Damáscusyú nant'ánchaan, ízisgo nant'an Áretas holzéhi yik'égee sitíni, bik'ehgo k'ijh gozñili Damascus holzéhi binaadyú asinilíí yiná-daadez'íí, shíí daashitsood doleelgo: ³³ Áídá' táts'aa biyi' dahsidáágo k'ijh gozñilíí binaadyú ledit'ííhíí biyi' ch'í'í'ányú ba'ashhah yúyaa gódah ch'í'ishííleego bits'á' hasht'ag.

12 Ída'oshdlíígo yashti'íí dábi'keh, doo bits'á'dí' nt'é isht'íí d da ndi. NohweBik'eh'ni shi' ch'í'nah ágóts-iníí, la'íí shi' ígózjgo áshíílaahíí baa nagoshñi' doleel. ² Nnee la' Christ biyéehíí bígonsj, an díí'ts'ádah tégodzaad' yaaká'yú taago nágot's'ayú hadag bi' ogoyáá; (bits'í beego shj, dagohíí bits'í ádjhgo shj, doo bígonsj da: Bik'ehgo'ihí'nañ yígótsj.) ³ Áí nneehíí (bits'í beego shj, dagohíí bits'í ádjhgo shj, doo bígonsj da; Bik'ehgo'ihí'nañ zhá yígótsj;) ⁴ Ni' gozh'ó'yú, paradise golzeeyú, hadag bi' ogoyáádá' yati' doo hagot'éégo baa nagoch'olñi' at'éé dahi, yati' nnee doo yee yakti' goz'aa dahi yidezts'aa. ⁵ Áí nneehíí ba'osh'íígo yashti' doleel: áídá' shíí doo ída'oshdlíígo yashti' da doleel, doo bín'ndzil dahíí zhá bee ída'oshdlíígo baa yashti' doleel. ⁶ Ída'oshdlíígo yashti' niizíí ndi doo shiini' ádjhgo ádishñi' da; da'anii ádishñi'íí bigha: áídá' doo ágádishñi' da, shi'at'e' yo'iniíí dagohíí shidits'agíí bitisyú nnee doo la' yee shaa natsekees da doleel'íí bigha. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nañ doo atch'í'dn shi' ígózjgo áshíílaa da, áik'ehgo doo bee itisgo ídeshka'ah dahíí bigha nt'éhéta diwozhi shighán'ááhíí k'ehgo shits'í baa dahgoz'aa go alzaa, Satan bits'á'dí' shich'í' yil'aadi dáshich'í' nagont'og nt'éégo, doo itisgo ídeshka'ah da doleel'íí bigha. ⁸ Díí bigha nohweBik'eh'ni taadn ch'éh ch'oba' áldéniid ni', Shits'á' begonowáh, dishñiigo. ⁹ Áídá' gáshilñii, Shi'goch'oba'íí ná bínel'aa: doo bín'ndzil dagee shinawodíí ninkááyú itisgo ch'í'nah alzi. Áí bigha doo bín'ndzil dahíí bee ída'oshdlíígo shi' gozh'ó'go yashti' doleel, Christ binawodíí shiká'zhí' doleel'íí bigha. ¹⁰ Doo bín'ndzil da lék'e ndi, goláníyú ánádaashich'ido'ni'ndi, nt'é hásh't'íínií bínshdjh ndi, shiniidaagontsj ndi, shich'í' goyéégo nagowaa ndi, Christ bigha díí bee shich'í' nagowaayúgo baa shi' gozh'ó': doo bín'ndzil dagee Christ binawodíí bee

nanshwod. ¹¹ Biini' ádjhíí yakti'híí k'ehgo yashti' ni' no-hwíí bídaashinohso'go ánsht'ee ni': nohwíí nkt'éégo shá yádaakti' le'at'éhi: doo nt'é insh'ij da ndi nadaal'á'á la'ihíí ízisgo ádaat'eego baa natsídaahkeesíí ndi doo dábi'ch'í'égee ánsht'ee da. ¹² Nohwitahyú nashaad' dawa bidag ánsht'ee ni', godiyjhggo be'ígóziníí, doo ágondzjyú, la'íí ízisgo anágot'ííhíí bee anát'ííhíí bee da'anii Bik'ehgo'ihí'nañ shides'a'go bídaagonotsj. ¹³ Inashood ha'ánátséh la'ihíí nt'é bee ik'ézhí' daasolj? Shíí doo nt'é nohwíh'óshkeed da ni', áí zhá bee ik'ézhí' daasolj. Díí bigha shaa nágodenoh'aa. ¹⁴ Díí taadngee itk'idá' nohwich'í' naadishdáh; doo nt'é bee nohwíh'ósh-keed da doleel: doo nt'é nohwíyéehíí bigha asht'íí da, nohwíí zhá nohwigha asht'íí: chagháshé b'á' hik'e bitaa doo yá na'noníí bik'eh da, ndi bíí bichagháshé yá na'noníígo dábi'keh. ¹⁵ Shi' gozh'ó'go nohwigha shíyéehíí nohwá nnishné', dashíí ndi nohwá na'ídi-hishñi'it: itisgo shi' daanohsh'oghíí bigha nohwíí da'ich'í'go nohwí' daansh'og ndi. ¹⁶ Da'anii doo nt'é nohwíh'óshkeed da ni', áídá', Nohwich'í' lé'ishchoogo ndaanohwitsood ni', daashitdohñii l'á'á. ¹⁷ Ya' dahadíí nohwich'í' onádaash'aahíí bee nohwahani'isdzood née? ¹⁸ Titus akú n'ghá bi'dishñii ni', nohwik'isn da'á'á bi' o'fa'. Ya' Titus nohwahani'isdzood née? Ya' shíí ánsht'ee-híí k'ehgo doo Titus at'éé da lán gá? Ya' shíí ásh't'íí níí k'ehgo doo Titus at'íí da lán née? ¹⁹ Díí an'niihíí bee ídá'yáhiilti'go áhiit'íí daanohsj née? Christ biyéé ndljigo Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee an'ni: nohwí' daanohshóni, daano'ldzilgo ádaanohwidle' doleelgo áhiit'íí. ²⁰ Hagoshá' ádaanoht'ee le' nsjhií doo bee ágá-daanoht'eego nohwaa nsháh hásh't'íí da, nohwíí a'ldó' doo ndaashohííhíí k'ehgo nohwaa nsháh hádaashoh't'íí da shj: lahadaadoht'áh, dawahá ídá'hádaah't'íí, itch'í' hadaashohkee, itis hish'teeh daanohsj, ída'o'ktah, ch'í'ni' daadohñii, ídaado'k'aa'ah, la'íí nohwí' daagokish doleel nolj nsjgo shiini' h'ah: ²¹ Nohwaa nánsdzaago Bik'ehgo-hinsh'nañ nohwigha ídaayánsdzjgo áshitsj doleel nolj nsj, nohwitahyú l'áni nch'ogo na'ídaago, nant'í' nakai-go, la'íí nch'ó'íí doo yich'í' t'aa'zhí' at'éé dahíí yee nda'itsi-ihíí doo hwahá yits'á'zhí' ánádaa'ne' dahíí bigha doo shi'gozh'ó' da doleel nolj nsjgo shiini' h'ah.

13 Díí nohwich'í' nanáshdaahíí bi'go taadn hileeh. Kaa dahgost'ayúgo naki dagohíí taagi biná'á' anágot'ííhíí da'ádaaniihíí bee bígózj. ² Nakidngee no-hwaa niyáádá', nnee nda'itsi'ih níí, la'ihíí a'ldó', gá-daabi'déniid, Nohwaa nánsdzaa lék'eyúgo doo t'aa'zhí' siitij dago nohwiniidaagont'éégo ánohwish'te': k'adíí doo hanshk'i da ndi da'ágát'éégo ánádaabi'dish'ñii: ³ Christ shinkááyú yakti'go bee bídaagonotsjhií há-daah't'ííhíí bigha ágádishñii, Christ nanohwik'í'iziidgee ntdzil, nohwiyi' binawod golíí. ⁴ An doo ntdzil dago tsj'it-na'áhi yiká' daztsaa ndi Bik'ehgo'ihí'nañ binawodíí yee hi'naa. Néé a'ldó' bi' da'á'á daandljigo doo daan'ldzil da ndi Bik'ehgo'ihí'nañ binawodíí bee nanohwik'í'ida'ídziid-go Christ bi' daahii'naa doleel. ⁵ Ídaadini'íí, nohwí'odl'á' daahoh't'á' shj; ídaadinohtáh. Jesus Christ nohwiyi' golíí-

go doo bídaagonoŋsj da née? Nanohwídintaahíí bah nandeeýúgo Christ doo nohwiýi' golíí da bídaagonoŋsjh. ⁶ Néé nanohwídintaahíí doo bah nandéh dahíí bídaagonoŋsjh ndi at'éé. ⁷ Doo nda'otoŋsih da doleeŋgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá hoshkaqah; néé doo nŋt'éégo nohwígózzjhií bigha ádishŋii da, áídá' nohwíi nŋt'ééhíí be'ádaanoht'ee doleeŋgo, néé nanohwídintaahíí bah nandéh ngolŋíí ndi. ⁸ Da'aŋii ágot'eehíí doo hagot'éégo bich'í' na'ídziid da, áídá' bá na'ídziidyúgo zhá. ⁹ Néé doo daanldzil dadá' nohwíi nohwinawod daagolíí lęk'eyúgo nohwił daagozhóó: ła'íí dážhó nŋt'éégo ádaanoht'eego nohwá háhiit'jigo ohiikaqah. ¹⁰ Doo hanshk'i da ndi díí bek'e'eshchii, nohwaa nánsdzaago

doo inŋiihgo bee nohwich'í' yashti' da doleeŋhíí bigha: nohwi'odla' dayúweh nohwá biniŋseeŋgo hasht'íí, doo hayaa ádaanoht'ee dago nohweBik'ehń beshik'ehgo áshíílaa. ¹¹ Shik'íyú, díí bee aqat nohwich'í' k'e'shiŋchíí. Christ biláhyú nŋdzilgo daanoŋseeŋ le', hadag ádaanoht'ee le', nohwiini' dała'á le', ła'íí nkegohen'áqago daagonohŋj le'; ák'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań, i'ijóóníí ła'íí iŋch'í'gont'ééhíí bits'á'dí'hi, nohwił nŋj le'. ¹² Daagodi-noŋsigo daaŋohts'qs le'. ¹³ Inashood dawa, Gozhóó, daanoht'ee. ¹⁴ Jesus Christ nohweBik'ehń biŋgoch'oba'íí, Bik'ehgo'ihí'nań bi'ijóóníí, ła'íí Holy Spirit biŋ dała'á ánoht'eehíí bee nohwich'í' goz'aq le'. Doleeŋgo at'éé.

GALATIANS

1 Shíí Paul, des'a'íí nshíj, (doo nḡee shides'a'go da, doo nḡee bik'ehgo da, áídá' Jesus Christ ła'íí Bik'ehgo'ihí'ḡań nohwiTaa zhá bik'ehgo, án Jesus dazt-saądí' naadiidzaago áyílaahi;) ² Shíí hik'e odlá' bee shik'isyú bił nashkaihií dawa, Galátiagee ínashood ha'ánátséh nagozḡilíí bich'j' k'eda'ilchii: ³ Bik'ehgo'ihí'ḡań nohwiTaa hik'e Jesus Christ nohwe-Bik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' iłch'j'gont'ééhíí bee nohwich'j' goz'ąą le', ⁴ Bik'ehgo'ihí'ḡań nohwiTaa bik'ehgo nohwinch'ohíí bighą Jesus n'ídeltj, díí nch'ogo nagowaahíí yits'á' nohwiḡilíí doleelgo: ⁵ Kod'í' hik'e dahazh'j' Bik'ehgo'ihí'ḡań dážh' b'ihégozj le'. Doleelgo at'éé. ⁶ Nohwiká áḡḡiidgo Christ biłgoch'oba'íí biyi' onohwiḡil n'íí dagoshch'j' bits'á'zh'j' ádaasohdzaahíí, ła'íí yati' baa gozhóni łaḡgo at'éhi bich'j'go daahosohkaihií baa shił díyagot'éé: ⁷ Díí ba'ashhahyú yati' baa gozhóni doo ła' nanást'ąą da; áídá' nḡee ła' nohwił nadaagokigo ádaanohwile'hi ła'íí Christ nł'éégo baa na'ḡoḡ'íí łaḡgo ádaile'go hádaat'j. ⁸ Áídá' néé dagohíí yaaká'dí' nal'a'a ndi yati' baa gozhóni baa nohwił nadaagosilḡil'íí łaḡgo at'éégo nohwił nagolḡi'yúgo, án góyéégo bán-godot'aał. ⁹ Da'ádaade'ḡiid n'íí k'ehgo gánádish'ḡiih, Nḡee ła' yati' baa gozhóni nádaagodo'ąą n'íí łaḡgo at'éégo yaa nohwił nagolḡi'yúgo, án góyéégo bán-godot'aał. ¹⁰ Ágádishḡiigo ya' nḡee bił daansh'og hileeh néé, néé Bik'ehgo'ihí'ḡań zhá bił nsh'og hishłeeh néé? Ya' nḡee bił daagoyiłsh'og'og hasht'j'j' gá? Dah, t'ah nḡee bił daagoyiłsh'og'og hasht'j'j' yúgo doo Christ bá na'isiid-go at'éé da. ¹¹ Áídá' shik'íyú, yati' baa gozhóni baa nagoshḡi'íí doo nḡee bik'ehgo alzáhi at'éé dahíí bí-daagonołs'j'j' hgo hasht'j'j'. ¹² Doo nḡee bits'á'dí' nádiiné'í at'éé da, doo shił ch'et'ąą da, áídá' Jesus Christ shił ch'í'ḡah áyílaahihi bee bígosłs'j'j'. ¹³ Jews daanlíni bí'okąąhíí bikísk'eh ánsht'ee n'íí ba'íkodaanohsj, Bik'ehgo'ihí'ḡań daayokąąhíí ha'ánátséhíí nyeego bini-idaagonłt'éégo shinagha nakai ni', da'íílií hishchiigo ch'éh át'j'j': ¹⁴ Jews daanlíni bí'okąąh bikísk'eh ánsht'eedá' dashíí bił hat'í'ihíí bił dáłedaahonsdzaahi bitis-go gonsąą ni', bits'á'dí' hadaakinel't'áni b'at'e' bikísk'eh ánsht'eego dážh' hasht'j'j' ni'. ¹⁵ Áídá' doo hwahá goshłee dadá' Bik'ehgo'ihí'ḡań hashíłt'j'j', ła'íí shaa ch'oba'íí bee shiká áḡḡiidá', ¹⁶ BiYe' shił ch'í'ḡah áyílaa, nḡee doo Jews daanlj dahíí bitahyú baa nagoshḡi' doleelhií bighą shiká áḡḡiid; áíd' doo hadíń dagoshch'j' baa bił nagoshḡi' da ni': ¹⁷ ła'íí Jerúsalemyú dashíłłtségo Jesus binadaal'a'áhíí doo bich'j' oyáá da; áídá' Arabi-ayú oyáá ni', áíd' Damáscusyú nánsdzaa. ¹⁸ Áíd' taadn

łegodzaago Jerúsalemyú Peter bich'j' oyáá, ákú ashd-ła'adah bił sheiskąą. ¹⁹ Jesus binadaal'a'á ła'ihíí dał'a'á zhá hish'j'j' ni', nohweBik'ehń bik'isn, James holzéhi. ²⁰ Bik'ehgo'ihí'ḡań shá yígółs'j, doo té'ishchoo dago díí bee nohwich'j' k'eeshchiihií. ²¹ Áí bikéd'go ni' Sýria ła'íí Cilícia daagolzeeyú niyáá; ²² Judéagee ha'ánázéh nagozḡili Christ daayokąąhíí doo hwahá daashiltséh dadá': ²³ Díí zhá shaa ch'ḡiigo daidezts'ąą, Áń nohwini-idaagodeláa n'íí, odlá' da'ílií yłch'íigo ch'éh át'j'j' n'íí, da'án k'adíí da'ái odlá' n'íí yaa yánáltih łaą, ch'ḡii. ²⁴ Áík'ehgo shíí shighą Bik'ehgo'ihí'ḡań ya'ihédaanzj l'ké.

2 Áíd' díj'ts'adah łegodzaago Jerúsalemyú Bárn-abas ła'íí Titus bił onanáshkai. ² Jerúsalemyú nádishdáh doleelíí shił ch'í'ḡah alzaago onásdzaa, doo Jews daanlj dahíí bitahyú yati' baa gozhóni baa yánáshtihíí ákú baa nadaagosisḡi', nḡee nł'éégo daach'idnłsinií zhá dasahńdi baa bił nadaagosisḡi', doo ágásdzaa dayúgo dánko da'íłj'zh'j' na'isiidhi at'éé, dánko da'íłj'zh'j' na'sízíid doleelhi at'éé. ³ Ákú Titus holzéhi bił nash'aashi, *Circumcise* ánidolḡe', doo hak'í daabiḡḡiid da, Greek nlj ndi: ⁴ Nḡee ła' nohwik'isyú ádaadil'iiinií hah ádaabidines'j'j'd, áí Jews bich'j' be-goz'aanií bee isnáh daandlj n'íí Christ bits'á' nohwiḡil-híí yídaagołs'j'j' hgo, isnáh ánádaanohwidłe'go hah ádaanest'j'j': ⁵ Áí doo hódáayéel'ts'ąą da ni', dé't'j'hézh'j' ndi; yati' baa gozhóni da'ḡihií dayúweh nohwiḡahyú begoldoh doleelhií bighą. ⁶ Nḡee daach'idnłsinií, (ágá-daat'eeshą' ndi doo shił hago'at'éé da: Bik'ehgo'ihí'ḡań nḡee dawa dáłelt'eego yaa natsekees;) áí nḡee nł'éégo baa ch'ḡihií díí baa yasht'íí doo hak'í ła' baa dah-nágóst'ąą golzeego shił nagolḡi' da: ⁷ Ndihií Peter, nḡee circumcise ádaabi'deszaahíí bich'j' yati' baa gozhóni yaa yánáltihgo baa det'ąąhíí k'ehgo shíí, nḡee doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí bich'j' yati' baa gozhóni baa yánáshtihgo shaa det'ąągo yídaagosj'j'd; ⁸ (Bik'ehgo'ihí'ḡań, Peter nḡee circumcise ádaabi'desza-ahíí bich'j' yides'a'dá' binkááyú na'iziidíí, da'án shíí ałd'ó shinkááyú na'iziid, doo Jews daanlj dahíí bich'j' yánáshtihgo); ⁹ Áík'ehgo James, *Céphas*, ła'íí John, nłdzilgo bí'okąąh yee ínashood yit'ááh naziinií k'ehgo baa nats'gokeesíí, Bik'ehgo'ihí'ḡań biłgoch'oba'íí shaa det'ąąhíí yídaagosj'j'dá, bił dał'a' daasiidlj'j'go Barnabas hik'e shíí ıł ła'k'edaadelḡiigo gádaanohwiḡii, Nohwií doo Jews daanlj dahíí bich'j' noh'aash, néé circumcise ádaabi'deszaahíí bich'j' dekai. ¹⁰ Díí zhá gáná-daanołwiłdo'ḡiid, Tédaat'iyéhií bínádaatḡiih; áí shijj

dawa bee biká hásh'tíí ní'. ¹¹ Áídí' Peter Ántiochyú nyaadá' doo bik'éhyú adzaa dahíí bighá dábiniihí' áldéniid ní'. ¹² James odais'a'íí t'ah doo hikáh dadá', Peter doo Jews daanlij dahíí yíí da'iyaa: áídá' áí n'neehíí hikaidá' t'aaqzhí' áinzigo its'á'ídel'tij, circumcise zhinéégo daanliinií yénáldzidhíí bighá. ¹³ Áídí' Jews daanlíni ía'ihíí Peter adzaahíí bighá bíí áldó' t'aaqzhí' ádaasdzáa l'ék'e, Barnabas ndi itah ágát'éé silij. ¹⁴ Áí n'neehíí yati' baa gozhóni biyí'dí' da'aniihíí doo bikísk'eh ádaat'ee dahíí bígosííjídá' dawa bináá' Peter gátdéniid, Ni, Jew nííí ndi doo Jews daanlij dahíí ádaat'eehíí k'ehgo ánt'ééyú-go, doo Jews k'ehgo da, hant'é bighá doo Jews daanlij dahíí dabíni'aaqyú Jews ádaat'eehíí k'ehgo ádaanoht'eego n't'éé, daabiñnii l'áq? ¹⁵ Doo Jews daanlij dahíí doo bik'éhyú ádaat'ee da, áídá' néé, Jews daanlijigo daagosiidliinií, doo áí k'ehgo ádaant'ee da. ¹⁶ Díí bídaagonljz, doo Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ánách'ot'ííhíí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee dávik'ehyú ách'ít'éé da, áídá' Jesus Christ ch'odlaqahíí zhá bighá: áík'ehgo danéé ndi Jesus Christ daahosidlaqad, Christ daahohiidlaqahíí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ dávik'ehyú ádaat'éhi daanoht'eehíí dooleetgo, doo begoz'aaníí bikísk'eh ánádaahiit'ííhíí bighá da: n'nee doo ía' begoz'aaníí yikísk'eh ánat'ííhíí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee dávik'ehyú á't'éé da. ¹⁷ Áídá' Christ biláhyú n't'éégo ádaat'ee daanoht'eehíí hádaahiit'ííjídá', néé Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí doo bikísk'eh ádaant'ee da-go nohwigozjidyúgo, ya' áí bighá Christ nch'íí bich'í' nohwelnaá néé? Dah, da'anii doo ágát'éé da. ¹⁸ Dant'éhéta yó'odii'aaqgo baa yashti' níí n't'éégo baa yánásh'tih l'ék'eyúgo, shíí n'nee ís'ihi nshíjigo shígózi. ¹⁹ Jews bich'í' begoz'aaníí doo bikísk'eh ánánsht'ee dahíí bighá begoz'aaníí bich'í' dasitsáq, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ zhá bich'í' hinshnaa. ²⁰ Tsí'itna'áhi biká' Christ bíí dasitsáq, ndi hinshnaa; áídá' doo shíí hinshnaa da, Christ shiyi' golíjigo án bee hinshnaa: k'adíí shits'í bee nashaahíí Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' hoshdlaqago bee nasha, án bíí nshoqgo bí'ihí'na' shá nyinégo shá daztsáq. ²¹ Bik'ehgo'ihí'nañ bígoch'oba'íí bee Christ nohwaintíinií doo dá'íí hósh'níí da: Jews bich'í' begoz'aaníí bee n'nee dávik'ehyú ádaat'ee daasiljyúgo, Christ daztsáqahííshá' doo íl'íí da hileeh.

3 Galatiagee daagonohíni, doo daagonohsáq dahíí, hadín l'áq k'izénohwidéznilgo da'aniiigo ágot'eehíí doo bikísk'eh ádaanoht'ee da daasolij? Nohwíí nohwinadzahgee Jesus Christ tsí'itna'áhi bíheska' níí, ya' yati' bee doo nohwíí ch'í'nah alzaa da lán gá? ² Díí zhá nanohwíídaadishkid, Ya' Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ádaanoht'eehíí bighá Holy Spirit nohwaa daadest'aaq néé, néé yati' baa gozhóni daadohts'ago daahohdlaqahíí bighá néé? ³ N't'é bighá áík'ehgo doo daagonohsáq da? Ya' Holy Spirit bee ínashood daasolij, níí k'adíí dánohwíí ánádaaht'ííhíí bee hadaanoht'eehíí deszaa néé? ⁴ Ya' dá'íííízhí' l'áqgo goyéégo nohwich'í' nagoyaa lán gá? Da lán shj go'íí. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ Holy Spirit nohwaa daizné'íí, ía'íí no-

hwitahyú godiyjhgó ánat'ííhíí, ya' Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ádaanoht'eehíí bighá ánat'ííhíí néé, néé yati' baa gozhóni daadohts'ago daahohdlaqahíí bighá ánat'ííhíí néé? ⁶ Da'anii nohwi'odla'ííhíí bighá. Ágát'éégo Abraham Bik'ehgo'ihí'nañ yosdlaqad, áík'ehgo bí'odla'ííhíí bighá dávik'ehyú á't'éégo bá hótáq l'ék'e. ⁷ Áí bighá díí bí-daagonotsj le', n'nee bí'odla' daagolíníí áí da'anii Abraham bich'í'nañ daanlij. ⁸ Doo Jews daanlij dahíí Christ daayodlaqahíí bighá binch'íí yits'á'zhí' Bik'ehgo'ihí'nañ ch'ínádaabidonííhíí dabínt'sédá' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'eshchiinií ch'í'nah alzaa, áí dabínt'sédá' yati' baa gozhóni Abraham bich'í' yá'iti' gáníigo, N'nee íltah á't'éégo hadaazt'íí dawa ni ninkááyú biyaa gozh'óq doleet, nii. ⁹ Áík'ehgo n'nee Christ daayodlaqahíí hik'e Abraham, Bik'ehgo'ihí'nañ yodlaqahíí, bígo biyaa daagozhóni á't'éé. ¹⁰ Áídá' Jews bich'í' begoz'aaníí bikísk'eh ádaant'eeyúgo zhá dávik'eh daanzini dawa bíí ch'ídaagosdini ádaat'ee: gáníigo bek'eshchij, N'nee daant'íígeegé begoz'aaníí naltsoos besí'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí, ía'íí doo ye'ánát'ííhíí dahíí bíí ch'ígodini á't'éé. ¹¹ Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee n'nee doo ía' Jews bich'í' begoz'aaníí yikísk'eh á't'ééhíí zhá bighá dávik'ehyú á't'ééhíí n't'éégo bígózj, bek'eshchiinií gánííhíí bighá, Hadín dávik'ehyú á't'ééhíí odla' zhá yee hínaa doleet. ¹² Jews bich'í' begoz'aaníí, dá'ohdlaqayúgo zhá hasdahkáh, doo nohwiñni da, áídá' gánohwiñni, Begoz'aaníí ánííhíí bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo dahazhí' daahohnaa doleet. ¹³ Jews bich'í' begoz'aaníí bee bíí ch'ígodini bits'á'zhí' Christ bidííhíí yee nadaanoht'eehíí, dabíí nohwá bíí ch'ígodííhíí silij, gáníigo bek'eshchijhíí bighá, Hadín tsí'itna'áhi biká'dí' nahit'ííhíí bíí ch'ígodini á't'éé, nii: ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ Abraham yá hadzii níí Jesus Christ biláhyú doo Jews daanlij dahíí áldó' daabíy'éé doleethíí bighá adzaa; ía'íí néé Jews daandliinií, doo Jews daanlij dahíí bígo nohwi'odla' binkááyú Holy Spirit, nohwa'det'aaq níí, daanoht'eehíí doleet. ¹⁵ Shik'ííyú, n'nee ánádaat'ííhíí baa nohwíí nagoshni'go nohwíí ch'í'nah ash'te'; n'nee ía' bíy'ééhíí ía' yaa yidin'áqgo naltsoos bee níltsoozíí doo hadín yiká' nnánótj at'éé da, dagohíí yínágodó'aah á't'éé da. ¹⁶ Abraham ía'íí bits'á'dí' hadaahííhíí ba'det'aaníí bee bich'í' ha'odzii. Hadaahííhíí l'áqgo doo nii da, áídá' da'á' zhá ba'det'aaq, nii, áí Christ. ¹⁷ Díínko áldishnii, Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e Abraham bígo ía'det'aaníí Christ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nañ n'ndzilgo áyíílaa, áídí' díí'í gone-nadiníí biká'yú tadin íegodzaa bikédígo Bik'ehgo'ihí'nañ Abraham bits'á'dí' hadaahííhííhíí yán-gon'áq l'ék'e; ndi áí yágon'áaníí Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e Abraham bígo ía'det'aaq níí doo yiká' nnánótj at'ee da, áí Abraham ba'det'aaníí bee bich'í' ha'odzii níí doo dá'ííí yó'chíí á't'éé da. ¹⁸ Abraham bits'á'dí' hadaahííhííhíí yágon'áaníí bikísk'eh ách'ít'éégo hasdách'ígháhyúgo, Abraham ba'det'aaníí doo bits'á'dí' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ Abraham ya'den'áq níí zhá bee hasdách'íghá, áí Christ bee hasdách'íghá golzeego

ágozsee. ¹⁹ Áík'ehgo begoz'aanii nt'é bigha alzaa? Nnee doo bik'ehyu ánadaat'iji dahii ái yee yidaagotsjijh doleethii bigha, Abraham bits'á'dí hadaashchiinii da'áa zhá'hí ba'det'aanii hígháh doleetzhí', Bik'ehgo'ihí'naán yegos'aanii Abraham hat'í'íi dé't'jhezhi' yit'ááh nakai doleetgo yágon'áá; Bik'ehgo'ihí'naán binadaal'a'á yaaká'd'hi begoz'aanii yee nohwaa ndaagoz'aa, lá'íi nnee hik'e Bik'ehgo'ihí'naán bigizhgee sizini binkááyú nohwaa daizné'. ²⁰ Igizhgee siziinii doo da'áa yigizhgee sizij da, nakiyúgo zhá yigizhgee sizij, ndi Bik'ehgo'ihí'naán Abraham dasahndi yich'í' hadzii. ²¹ Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'naán yegos'aanii ya' Abraham bits'á'dí hadaashchiinii ba'det'aa ní'í yókáat' née? Dah, da'anii doo ágát'éé da: begoz'aanii be'ihí'naago no-hwainé' l'ek'yúgo, ái begoz'aanii bikisk'eh ádaant'eyúgo dá'bik'ehyu ádaant'ee doleet ní'. ²² Áídá' Bik'ehgo'ihí'naán biyatí' bek'eshchiinii gánii, Nnee dawa nch'ogo ágot'eehii ha'ábisnil, nii, áik'ehgo Jesus Christ daayodlaqahyúgo zhá Bik'ehgo'ihí'naán ch'idaabidoniigo ba'det'aa ní'í begolne'. ²³ Áídá' Christ daahoiidlaqago hasdáhiiká'híi t'ah doo nohwá ch'í'ótáá hileeh dadá', begoz'aanii nohwabik'ehgo ádaant'ee ní', odlá'íi nohwá ch'í'ótáá silijzhí'. ²⁴ Begoz'aanii tah nohwit ch'ígó'aahíi nlij ní', Christ bich'í' nnohwiñí' doleetgo, án daahoiidlaqahíi bigha Bik'ehgo'ihí'naán ch'íná-daanothwiñí' doleetgo. ²⁵ K'adíi odlá' nohwá ch'í'ótáá silijgo itch'ígó'aahíi doo dayúweh nohwabik'eh da. ²⁶ Christ Jesus daahohdlaqahíi bigha daanothwigha Bik'ehgo'ihí'naán bichagháshé daanothjij. ²⁷ Nohwíi baptize ánohwí'deszaahíi bee Christ bit' da'áa daasoljijyúgo, diyágé ádaagoch'idle'híi k'ehgo Christ ádaagosohdlaa. ²⁸ Jew nlij dagohíi Greek nlij doo daadohni da, isnáh nlij dagohíi doo isnáh nlij da, nnee nlij dagohíi isdzán nlij doo daadohni da; daanothwigha Christ Jesus bit' da'áa daanothjij. ²⁹ Christ bíyéé daanothjijyúgo, Abraham bits'á'dí ha'inolt'aanii daanothjij, Bik'ehgo'ihí'naán Abraham ya'den'áá ní'í nohwich'í' begolzaa.

4 Díinko áldishnii, chagháshé ta' bitaa bíyééhíi bíyéé doleet ndi t'ah doo nnyééhá' isnáh nlijhíi k'ehgo at'éé, bitaa bíyééhíi dawa yebik'eh doleet ndi; ² Áídá' bitch'ígó'aahíi lá'íi bíyéé doleethíi yebik'ehíi binádéz'jij, hagee bitaa yee bángon'áázhí'. ³ Da'ágát'éégo née chagháshé k'ehgo daandlijdá', díi ní'gosdzán biká' ágot'eehíi zhinéégo dantsé itch'ígót'aahíi isnáh ádaanothwitsj ní': ⁴ Áídá' dá'bik'eh ngonyáágo, Bik'ehgo'ihí'naán biYe' yides'a' l'ek'e, án isdzán bishchíi, Jews bich'í' begoz'aanii bit'áázhí' gozlij, ⁵ Nnee ái begoz'aanii isnáh ádaabitsiniíi bidí'íi bee nanáyihilniigo ch'ínáyinií' doleetgo gozlij, née Bik'ehgo'ihí'naán bichagháshé daandlij doleetgo. ⁶ Bik'ehgo'ihí'naán bichagháshé daanothjijhíi bigha, biYe' biSpirit nohwíi yuné' yides'a', Abba, shiTaa, niigo. ⁷ Ái bigha doo dayúweh isnáh ní'í da, ndi Bik'ehgo'ihí'naán bizhaazhé ní'í; bizhaazhé ní'íyúgo Bik'ehgo'ihí'naán bíyééhíi Christ biláhyú ní'yéé doleet. ⁸ Bik'ehgo'ihí'naán doo hwahá bídaagonofsijh dadá', bich'í' da'ch'okáqahíi daazhógo

ádaat'éhi daahohkqahgo bí'isna' daanothjij ní'. ⁹ Áídá' k'adíi Bik'ehgo'ihí'naán bídaagosotsjijdá', án nohwí-daagosjijdá' áldishnii, hant'é bigha dá ní'gosdzán biká' ágot'eehíi zhinéégo dantsé itch'ígót'aahíi t'áqzhí' bich'í' ánadaahne? Ái doo ntdzil da, lá'íi da'ílinéhi ádaat'ee, ái bí'isna' daanothjijgo hánadaah't'ij née? ¹⁰ Lahgee godilzigo yokaalíi, lahgee dahnáyit[híi, lahgee goldohíi, lahgee tenágodáhíi daadinotsj l'áá. ¹¹ Da'íll[zhí' nohwitahyú na'isiid ní' nsjgo l'áágo natseskees.

¹² Shik'íiyú, ánsht'eehíi k'ehgo ádaanoht'ee doleetgo nádaanothwoshkqah; shíhíi da'ádaanoht'eehíi k'ehgo ánsht'ee: Doo hagee shich'í' nch'ogo ádaahdzaa da ní'.

¹³ Dantsé yatí' baa gozhóni bee nohwich'í' yashtí'dá' shits'í baa dahgoz'áágo nohwaa niyáágo bídaagonotsj.

¹⁴ Shits'í baa dahgoz'aanii bee nanohwí'dintaah ndi, doo da'ílinégo ádaasho'nií da, doo shits'á'zhí' ádaasohdzaa da; áídá' Bik'ehgo'ihí'naán binal'a'á yaaká'd'hií k'ehgo ndaashidothjij, Christ Jesus ndaadothjijhíi k'ehgo ndaashidothjij. ¹⁵ Akú sídáádá' nohwit daagozhóq ní'í ya' doo binádaathwiñi da née? Dzaa nohwaa nagoshni', bígonedzayúgo dánohwíi nohwiñáá hadaasohniigo shaa daasohni doo ní'. ¹⁶ Da'anii ádishniigo nohwich'í' yashtí'híi bigha ya' nohwik'edaadinshniigo ádishnii daanothjij née? ¹⁷ Ái nneehíi, nohwit ch'idaago'aahgo ádaadil'iinií, n't'éégo nohwich'í' yádaaktí' ndi, doo da'anii nohwá n't'éé da; ái bee shits'á' nohkángo ánohwile'go, bíi zhinéégo ádaanoht'ee daath'eehíi bigha ádaanothwíi.

¹⁸ Áídá' da'anii n't'éégo ágot'eehíi bigha nnee n't'éégo nohwich'í' yádaaktí'ihíi nzhóq, dá'bik'ehn, doo dashíi nohwit nashkaigee zhá da. ¹⁹ Shichagháshé daanothni, isdzán itch'íigo bit' nádi'niihíi k'ehgo nohwá shiniinágon't'éé, Christ bí'at'é'íi beádaanoht'ee daasoljijzhí', ²⁰ Nohwíi nohwaa shí' nagokihíi bigha dá'ad hadó' akú nohwit daanshij le' nsj, áik'ehgo itah at'éégo bee nohwich'í' hadaaszi' doleet ní'. ²¹ Shi' nadaagothí', nohwíi, Jews bich'í' begoz'aanii be'ádaanoht'ee hádaah't'iinií, begoz'aanii ániíhíi doo bídaagonotsj da gá?

²² Díik'ehgo nko bek'eshchij, Abraham biye'ke naki l'ek'e, da'áa isdzán isnáh nílinihíi bizhaazhé, lá'ihíi isdzán doo isnáh nílini dahíi bizhaazhé bitgo. ²³ Isdzán isnáh nílinihíi bizhaazhéhíi chagháshé dándaagohileehíi k'ehgo gozlij, áídá' doo isnáh nílini dahíi bizhaazhéhíi Bik'ehgo'ihí'naán da'áníihíi k'ehgo begolnéhgo gozlij.

²⁴ Díi da'anii ánagot'jijhi bee nohwit ch'ígót'aahi ádaat'ee: díi isdzánéi nakihíi Bik'ehgo'ihí'naán hik'e nnee l'ángot'aa l'ek'ehíi nakiyú ágot'éhi yá nazjij; da'áa Agar holzéhi, chagháshé isnáh daaleehíi nyilchíhi, án dzi' Sinai golzeegee ngot'aanii yá sizini. ²⁵ Agar holzéhi Arabia biyí' dzi' Sinai yá sizij, án dakú ní' biká' Jerúsalemhíi yaa nagolni', án bichagháshé bitgo isnáh daanlinihi.

²⁶ Áídá' Jerúsalem yaaká'yúhíi doo isnáh nlij da, ái née daanothwimaa nlij. ²⁷ Gáníigo bek'eshchij, Ni' gozhóq le', doo itch'íi dahíi nílini, nichagháshé da'ádiníhi; ni' gozhóqgo nlnwosh, doo ni' nádi'dinihíi dahíi: isdzán biká' da'ádiníi ní'í isdzán biká' golíni ní'í bitisgo bichagháshé l'áá. ²⁸ Shik'íiyú, Abraham ba'det'aa ní'í

k'ehgo Isaac gozljij, néé áldó' da'ái k'ehgo Abraham bichagháshé daandljij. ²⁹ Áídá'go ágót'eehíí k'ehgo, chagháshé ndaagoleehíí k'ehgo bí'dizhchiinií, Holy Spirit binawodíí bee bí'dizhchiinií yiniigodnitsj, dák'ad ndi da'ágágot'ee. ³⁰ Áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' hant'é níí gá? Gáníígo bek'eeshchjij, Isdzán isnáh nlíni bizhaazhé bílgo ch'inenyóód; isnáh nlíni yishchinií bitaa bíyééhíí doo bíyéé hileeh da, isdzán doo isnáh nlíni dahíí bizhaazhéíí zhá bíyéé hileeh. ³¹ Áík'ehgo shik'íyú, néé isdzán isnáh nlíni doo bichagháshé daandljij da, isdzán doo isnáh nlíni dahíí bichagháshé daandljij.

5 Christ ch'ínánohwinilhíí bighá nłdzilgo nasozjij, Jews bich'ij' begoz'aanií doo bee isnáh náhdleehgo da, doo t'áazhij' bee ík'ínádaadohgísgo da. ² Shíí Paul gánohwídishnii, *Circumcise* ádaanohwídeszaa lẹk'eyúgo, nohwíí Christ doo nohwíí daant'é da. ³ Nnee da'áa daanohtjijgee circumcise ádaanohwídeszaahíí gádaanohwídishnii, Jews bich'ij' begoz'aanií dázhó dawa bikísk'eh ádaanoht'eego goz'áa, doo lahzhij' zhá da. ⁴ Nohwíí dahadínta begoz'aanií bikísk'eh ánsht'eehíí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee dávik'ehyú ánsht'ee daanohtsiníí, Christ nohwich'iyúgo doo nt'é dago ádaanohtsj; Bik'ehgo'ihí'nañ bílgoch'oba'íí doo hádaaht'ijj dago bits'ázhij' ádaahdzaa. ⁵ Néé Holy Spirit biláhyú daanohwí'odla' bee dávik'ehyú ádaant'ee doleehíí nohwá taalnehíí ndaahóndliigo biba' ádaant'ee. ⁶ Jesus Christ bíl da'áa ch'ilijyúgo, circumcise áko'deszaa dagohíí doo circumcise áko'deszaa da ndi doo hago'at'éé da; áídá' ko'odla'íí ko'íjóníí bee ch'í'nah hileehíí zhá íljí. ⁷ Íthách'ideskaihíí k'ehgo nłt'éégo hohkeet ní; hadín ląá nohwíí godishkish lán, da'anii ágót'eehíí doo dayúweh bikísk'eh ádaanoht'ee da k'adíí? ⁸ Hant'é k'ihzhij' ádaanohwizlaahíí Bik'ehgo'ihí'nañ nohwich'ij' ánniidíí doo bits'ádhij'gohi at'éé da. ⁹ Bán benilzoolé da'ayáhago ík'áan nást'ódíí dahot'éhé daabíndiísohíí k'ehgo doo nzhqo dahíí da'ayáhago bitah dench'aadgo dawa daayíchqoh. ¹⁰ NohweBik'eh' biláhyú nohwaa da'oshíí, lahgo ích'ígót'aahíí dá baa natseskeesíí k'ehgo nohwíí áldó' baa natsídaahkeesgo doo nádaagodoh'aah da doleeh: hadín nohwíí daagodikishíí, án baa yádotih. ¹¹ Shik'íyú, circumcise ádaanohwí'dolne' dishniiigo nashaa lẹk'eyúgo, doo shiniidaagoch'intsj le'at'éé da. Ágádishniiigo nashaa lẹk'eyúgohíí, tsj'ílna'áhi doo baa yashti' le'at'éé da, áík'ehgo Jews daanliinií doo dayúweh shich'ij' hadaashkee le'at'éé da. ¹² Hadín nohwíí daagodikishíí nohwits'ázhij' nó'nííí dadó'. ¹³ Shik'íyú, dawa bíl ch'í'ótáqahíí bich'ij' nohwí'dokeed ní; áídá' doo áí bighá nchq'go ána-daahiit'ijjgo nohwá bíl ch'í'ótáq daanohtsj da, ndi bíl daanohj'óqgo bíl ch'ódaahnii. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aanií dawa díínko yati' da'áahi bee łalzaa; Nit'ahdí' gólínií ní nzhqo le', dani ídíl nqohíí k'ehgo. ¹⁵ Áídá' dat'ógo ích'ij' daadołghashyúgo, ích'ij' nadaagonkaadyúgo, ídaa daagonohdzaa, dánkó ał daaolghał ako. ¹⁶ Díí gánohwídishnii, Holy Spirit bee

hohkaah le', áík'ehgo nohwits'í nchq'go hádaat'iinií doo beda'ol'ijj da. ¹⁷ Ko'at'e' nchq'íí Holy Spirit yich'ij' nagonłkaad, łáíí Holy Spirit ko'at'e' nchq'íí yich'ij' nagonłkaad: díí doo ích'ij' telt'ee da; áí bighá doo dahádaaht'ijyú ánádaaht'ijj da. ¹⁸ Holy Spirit nadaanohtwiy-ılaayúgo, Jews bich'ij' begoz'aanií doo bitł'áahyú ádaanoht'ee da. ¹⁹ Ko'at'e' nchq'íí díínko bebígozjijh, nant'ij' na'idaahíí, iké' na'idaahíí, nchq'go natsíts'ikeesíí, nchq'íí doo bich'ij' t'áazhij' ách'ít'éé dahíí, ²⁰ K'eeshchín daach'okáqahíí, ígonłgaashíí, ik'ech'inniihíí, łach'ídit'áhíí, dawahá ídáhách'it'iinií, ha'ishkeehíí, ích'ij' nagoch'inłkaadíí, ílts'ázhij' ádaach'it'eehíí, łáíí da'anii ágót'eehíí yits'ázhij'go ích'ídaago'aahíí, ²¹ Ła' bíyééhíí ídáhách'it'iinií, its'izilheehíí, koł nágodeyisíí, nchq'íí baa goch'iniinií, łáíí díí ba'ashhah áldó' nchq'go ána-daht'ijj: da'ádá' baa nohwíí nadaagosisnii' níí baa nohwíí nanádaagoshnii', díí ye'ánadaaht'ijj Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aanií doo bíyéé daaleeh da. ²² Áídá' nest'á' ch'il yiká' nánt'íhíí k'ehgo díínko Holy Spirit bits'ádhij'go begoz'áni at'éé, koł ijóóníí, koł gozhóóníí, koł nkegohen'ááníí, bágoch'oho'aalíí, dawa bich'ij' ch'izhóóníí, ko'at'e' nłt'ééhíí, kegondljidíí, ²³ Kojíí yune' isht'egodnt'ééhíí, ídaa goch'idzaanií: ágádaat'eehíí begoz'aanií bits'ádhij' doo bándagot'aa da. ²⁴ Christ bíyéé daanliinií bí'at'e' nchq'íí bíl daanzhóqgo yiká hádaat'ijj níí tsj'ílna'áhi yídaayeskathíí k'ehgo yó'odaizné'. ²⁵ Holy Spirit bee daahin'naayúgo, da'án bee hiikaah le'. ²⁶ Doo itisyú ídaadéltjij da le', doo nchq'íí bich'ij' daaht'aa da le', doo łá' bíyééhíí ídáhádaahiit'ijjgo nchq'go łaa natsídaahiikes da le'.

6 Shik'íyú, nnee łá' doo bik'ehyú adzaa dayúgo, nohwíí, Holy Spirit bee nasoziiinií, án baa daach'oh-bágo bich'ij' yádaakt'igo t'áazhij' nłt'éégo nkenánoht'eeh; ni áldó' dánkó áík'ehgo nanídi'notaahi at'ééhíí baa natsínkees. ² Nyeego nohwich'ij' nadaagowaagee bíl ch'ódaahnii le', áí bee Christ yegos'aanií beda'ol'ijj doleeh. ³ Nnee doo nt'éhi k'a'at'éé da ndi, doo sihgo ánsht'ee da, nzjyúgo, ích'ij' nach'áhi at'éé. ⁴ Áídá' nnee da'áa daant'ijjgee ye'ánat'ijj hago'at'ééhíí ídineł'ijj le', áík'ehgo dabíí bí'at'e' nzhqoyúgo, áí yaa bíl gozhóq doleeh, doo łá' nnee ye'ánat'ijj bighá da. ⁵ Nnee dabíí biyíl dahyoweethíí k'ehgo nnee daant'ijjgee bí'at'e' doo nzhqo dayúgo dabíí nabíł'og. ⁶ Hadín Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' baa bíl ch'ígót'aahíí, bíyééhíí nłt'éhíhíí dawa lahzhij' hadín bíl ch'ígót'aahíí yaa yihinił le'. ⁷ Doo ích'ij' nadaahch'aa da le'; Bik'ehgo'ihí'nañ doo hago't'éégo bich'ij' na'ich'áhi at'éé da: nnee nt'é k'edileehíí da'ái náyihigéshi at'éé. ⁸ Hadín bí'at'e' nchq'íí yee k'edileeyúgo ídíl ch'ígódeehi at'éé; áídá' Holy Spirit yee k'edileeyúgo Holy Spirit bits'ádhij' yaakáyú dahazhij' ihí'naahíí yint'áni at'éé. ⁹ Nzhqoqgo ánádaahiit'ijj doo bik'e hijkáh da le': dayúweh ágádaahiit'ijyúgo nłt'éégo da'inł'áa. ¹⁰ Áík'ehgo nohwá ch'ígót'áqadá' haláa nnee dawa bich'ij' nłt'éégo ánádaahiit'ijj le', ndi nnee Bik'ehgo'ihí'nañ daayodlaqgo bichagháshé daanliinií itisgo ádaanzjij le'. ¹¹ Díí nchaqo k'eeshchiinií dashíí nohwich'ij' k'es-

hiłchíni daah'jj. ¹² Nnee dabíi zhá nkt'éégo daabineł'jigo hádaat'iinií *circumcise* ádaanohwi'dolneéh daanohwiłnii; Christ bits'jina'áhi yaa yádaakti'yúgo dánko biniidaagonkt'éé doleethíi bigha ádaanohwiłnii. ¹³ Dabíi circumcise ádaabi'deszaa ndi begoz'aaníi doo dawa yikísk'eh ádaat'ee da; ádá' nohwíi da'ádaanohwiłniigo circumcise ádaanohwi'deszaahíi yee ídaa da'odlíigo yádaakti'híi bigha circumcise ádaanohwi'dolniiłgo hádaat'jj. ¹⁴ Doo nt'é bee ída'oshdlíigo yashti' da, Jesus Christ nohweBik'ehń ts'jina'áhi yiká' daztsaąhíi zhá bee ída'oshdlíigo yashti'go Bik'ehgo'ihí'nań áshíłsj le', ái bee ni'gosdzán biká' ágot'eehíi daztsaąhíi k'ehgo shich'j' at'éé, łá'íi shíi łdó'

ni'gosdzán biká' ágot'eehíi dasiitsaąhíi k'ehgo bich'j' ánsh't'ee. ¹⁵ Christ Jesus bił dała'á daanohłjyúgo, circumcise ádaanohwi'deszaayúgo, dagohíi doo circumcise ádaanohwi'deszaa dayúgo, doo íłj' da, ndi ánídégo ánádaanohwi'deszaahíi zhá íłj'. ¹⁶ Díi ádishniihíi yikísk'eh daahikáhíi Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą'dí' iłch'j'gont'ééhíi łá'íi biłgoch'oba'íi bee yich'j' goz'ąą le', ái da'anii Israel hat'íi daanłjigo Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé daanłj. ¹⁷ Kod' godezt'igo díi bigha doo hadín nashintł'óg da le': iłk'ídá' Jesus nohweBik'ehń bigha shid shiká'zhj' hit'jj. ¹⁸ Shik'íyú, Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íi daanohwiyi' yuńe' begoz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

EPHESIANS

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo Jesus Christ binal'aá nshłini, ínashood Ephesus golzeegee daagolíníí, áí Christ Jesus daayodlāągo bíyée daanliiníí, bich'j' k'e'eshchii: ² Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' iłch'j'gont'ééhíí bee nohwich'j' goz'ąą le'. ³ Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, Bik'ehgo'ihí'nań, ba'ihégoj, áń yaaká'yú nagoz'ąągee nohwiyi'siziiníí bá gózhóqo dawa nohwainé, Christ biláhyú: ⁴ Áń biláhyú ni'gosdzán doo hwahá nni't'aa dadá' Bik'ehgo'ihí'nań hanánohwezñil, binááł godilzjgo ádaant'eego doo nt'é bee nohwaa dahgoz'ąą da doleetgo: ⁵ Bichągháshé daandlji doleetgo hanánohwid'ni'łgo nohwá ngontchj'j, Jesus Christ biláhyú, áí nohwá hát'j'jgo yaa bił gozhóqo, ⁶ Ízigo biłgoch'oba'íí ba'ihédaandzj doleetgo, áí nohwiká'zhj' áyílaago, biYe' bił nzhóni biláhyú: ⁷ Áń bidit'íí bee nch'ó'íí bits'á'zhj' nanánohwi'diheznii, nohwinch'ó' n'íí bighą nohwaa nágodet'ąą, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí ch'í'da'izkaadíí bik'ehgo; ⁸ Áí ch'í'da'izkaadgo nohwiká'zhj' áyíłsj, daagondząągo ła'íí dawahá bídaagonlziago ánohwíłsj; ⁹ Bik'ehgo'ihí'nań hát'j'j'ni' doo bígózj da n'íí nohwił ch'í'nah áyíłaa, da'án bił gozhóqo hat'j'j'ni' k'ehgo áń ngontchj'j: ¹⁰ Goldohíí biká' ngonyáągo yaaká'yú ágot'eehíí ła'íí ni'gosdzán biká' ágot'eehíí dawa Christ yebik'ehgo dała' áile': ¹¹ Áń biláhyú ałd'ó' nt'é nohwíyée doleethíí nohwaa det'ąą, dabíí hát'j'jgo dawa ła'j'j'ni' k'ehgo nohwád'jhyú nohwá ngontchj'j: ¹² Néé dantsé Christ daahosiidlāądíí, nłt'éégo daahii'naahíí bighą Bik'ehgo'ihí'nań ízigo ye'at'éhi nnee daayidntsj doleetgo. ¹³ Nohwíí ałd'ó' yat' da'ąñihi, yat' baa gozhóni bee hasdánohwezñili daasidohts'ąądad' daahohdłāą ni': daahosohdłāądad' Holy Spirit bee nohwángon'ąą n'íí bee nohwiká' izkałhíí k'ehgo bee nohwígózi, ¹⁴ Áí bee Christ bidit'íí bee nohwá nayihesñii n'íí nohwíyée siljizh'j', nt'é yengon'ąą n'íí da'ąniigo nohwíyée doleetgo bídaagonlzi, áń ízigo ye'at'éhi ba'ihégoj doleetgo. ¹⁵ Áí bighą Jesus nohweBik'ehń daahohdłāągo, ła'íí ínashood dawa nohwił daanzhóqo ba'ikonizj'j'á, ¹⁶ Da'ákozhą Bik'ehgo'ihí'nań bich'j' nohwa'ihénsj, nohwá da'oshkąąhgo; ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań, Jesus Christ nohweBik'ehń yokąąhíí, Jesus biTaa ízigo ye'at'ééhíí, daagonohsąągo ádaanohwile'go nohwá oshkąąh, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań dabíí nohwił ch'í'nah ádile'go bídaagonłsj doleetgo ałd'ó' oshkąąh: ¹⁸ Nłt'éégo ágot'eehíí daahohíí doleethíí bighą nohwiká' áñniidíí bídaagonłsj doleetgo, ła'íí ínashood daanliiníí biłgo ízigo ágot'eehíí beháłdzili nohwíyée doleethíí ałd'ó' bí-

daagonłsj doleetgo nohwíj'j' yuņe' nohwił ch'í'nah ágłtsj doleethíí bighą nohwá oshkąąh, ¹⁹ ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań binawod ch'í'da'izkaadgo, binawod ízigo at'éhi bee na'iziidhíí k'ehgo, néé daahohiidlaaníí nohwá siné'go bídaagonłsj doleethíí bighą nohwá oshkąąh; ²⁰ Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bee Christ daztsąądí' naadiidzaago áyíłaadá' yaaká'yú bigan dihe'nazhñéé dahyinesdaa, ²¹ Spirits binadaant'a'íí, spirits binawodíí, dak'a'at'ééhíí, ła'íí yedaabik'ehíí dawa bitisgo, doo díí goldohíí zhą biyi' da, ndi yuņáásyú goldoh doleethíí ałd'ó' biyi', iłtah at'éégo daabizh' daawój'j'ni' dawa bitisgo sitjigo áyíłaa: ²² Dawahá yebik'ehgo biláł'ááh nyiné, ła'íí ínashood dawa yá sizjigo bitsits'inhíí k'ehgo at'éégo ałd'ó' ábíłaa, ²³ Ínashood dawa, Christ bee dała'á daanliiníí, bits'í nłjgo bełalzaa, áń bee dawa iłtah at'éégo ła'j'j'j'.

2 Begozaaníí doo bikisk'eh ádaanoht'ee dahíí bee, ła'íí nohwinch'ó'íí bee nanesona' n'dá' Bik'ehgo'ihí'nań nádaahoh'na'go ánohwilaa; ² Nohwinch'ó'íí biyi' ni'gosdzán biká' ágot'eehíí zhą bech'ígót'í'yú bikisk'eh hohkaah ni', spirits daanch'ó'íí binant'a', áń Bik'ehgo'ihí'nań doo daidits'ag dahíí bitahyú na'iziidíí bikisk'eh hohkaah ni': ³ Néé ałd'ó' ła'hn' bitahyú nahiikai ni', nohwi'at'e' nch'ó'go hat'j'j'ni' bikisk'eh ádaant'eego, nohwits'í, nohwinatsekees biłgo hat'j'j'ni' ádaant'ee ni'; da'áik'ehgo gosiidlj'j'j' nch'ó'go ádaant'ee n'íí bighą Bik'ehgo'ihí'nań nohwiniigodilé'íí nohwich'j' begoz'ąą ni', nnee ła'íí ádaat'eehíí k'ehgo. ⁴ Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań, biłgoch'oba' ch'í'da'izkaadhi, dázhq bił daanj'qo l'ek'ehíí bighą, ⁵ Nohwinch'ó'íí bee nane'na' n'dá' Christ bił dała'á daasiidlj'j'go daahii'naago ánanohwidlaa, (biłgoch'oba'íí bee hasdákai;); ⁶ Bił dała' naadihiikaigo ánohwilaa, ła'íí Christ biláhyú yaaká'yú nagoz'ąągee bił naháatąągo ánohwilaa: ⁷ Áik'ehgo yuņáásyú goldohíí biyi' Bik'ehgo'ihí'nań Christ Jesus biláhyú nohwaa ch'oba'go, biłgoch'oba'íí ch'í'da'izkaadíí ch'í'nah áidoliit. ⁸ Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí bee hasdákai, nohwi'odł'íí biláhyú; doo dánohwíí ádaht'j'j' da: Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nohwaa hi'né'hi at'éé: ⁹ Doo nohwinasdziidíí bee da, áik'ehyúgohíí dánko nnee ła' ída'odlíí hileeh. ¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nań nanohwik'í'da'iziidíí daandlji, Christ Jesus biláhyú nłt'éégo ánádaahit'j'j' doleetgo ánohwilaa, áik'ehgo bikisk'eh hiidaał doleetgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ngontchj'j' l'ek'e. ¹¹ Áí bighą díí b'énadaat'ni'ih, doo Jews daanoht'j' dago daagosolj'j', *circumcise* ádaabi'deszaahíí, doo circumcise ádaanohwi'deszaa dahi daanohwi'ñii, áí circumci-

sionhíí nḡee bigan zhá bee kots'í nabik'ísdsziidi; ¹² Áídá' Christ doo bídaagonotsj da ni', nanid'í daanohtjigo doo Israel hat'ííí daanohtj da, Bik'ehgo'ihí'nań nt'é yee yán-gon'áá n'íí doo nohwíí nohwá da ni', doo hayú nohwá ch'ígót'í da ni', ni'gosdzán biká' nahkai ndi Bik'ehgo'ihí'nań doo bił daanohtj da ni': ¹³ Łahn' nza-adyú daanohtj ni', ndi k'adíí Christ Jesus bíyéé daasoljigo, Bik'ehgo'ihí'nań bit'ahgo ánádaanohtwizdlaa, Christ bidilíí bee. ¹⁴ Áń nohwá itch'í'gont'ééhíí nłji, da'án Jews daandliiníí łá'íí doo Jews daanohtj dahíí dałá'á ádaanohtwizdlaa, łá'íí nohwizghgee bighá it's'á'zhj' ádaant'ee n'íí k'ihzhj' áyíílaa, nohwizghgee tséé bee ilt'íníí k'ihzhj' áyíílaahíí k'ehgo; ¹⁵ Begoz'aaníí biyi' itah at'éégo bikísk'eh ádaant'ee n'íí bighá itk'edaadin'ḡii n'íí Christ bits'í bee k'ihzhj' áyíílaa; ádí' nḡee naki n'íí dałá'á ánáyiidlaahíí k'ehgo néé Christ bee dałá'á ánánohwid-laa, áík'ehgo nkegohen'áá nágosdlj. ¹⁶ Néé naki hat'ííí daandlij n'íí tsj'itna'áhi biláhyú dałá'á daasiidlijgo, Bik'ehgo'ihí'nań bił k'íí nádaasiidlij, áík'ehgo itk'edaadin'ḡii n'íí aął bengonyáá: ¹⁷ Nzaadyú daanohtj n'íí, ithánégo daandlijhíí biłgo Jesus nkegohen'ááníí yaa nohwił nagolḡigo nyáá. ¹⁸ Áń bighá daanohtwigha Holy Spirit dałá'áhi biláhyú nohwiTaa bich'í' ha'áhiikáhgo ha'ágót'í'go nohwá alzaa. ¹⁹ Áí bighá k'adíí doo łahdí' nḡee daanohtj da, doo nḡee łahgo hat'í'í daanohtj da, áídá' nḡee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíí bił dałá'á hat'í'í daasolj, Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daasolj; ²⁰ Jesus binadaal'a'á łá'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na-da'iziid n'íí kjh bit'ááh łedna'ahíí k'ehgo daanlijgo, biká' nohwi'dest'j'hií k'ehgo ádaanoht'ee, Jesus Christ dabíí hágon'áágee tséé dantsé s'áni nłjigo; ²¹ Áń biláhyú dágoz'ąą nt'éégo ładaasḡilgo alḡe', nohweBik'ehń biláhyú godiyjgho kjh biyi' da'ch'okąąhíí golee: ²² Áń biláhyú nohwíí ałdó' itah nohwi'dest'j', Bik'ehgo'ihí'nań yiyi' ngol'éehíí bighá ágolḡe', Holy Spirit biláhyú.

3 Áí bighá shíí Paul, Jesus Christ bighá, łá'íí nohwíí ałdó' doo Jews daanohtj dahíí nohwhghá ha'ásit'íí, ² Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí nohwił ch'í'nah ashłe'go shaidin'ááníí ba'ikodaanohts j lán shj: ³ Doo bígózj da n'íí shił ch'í'nah áyíílaago shił igozj; (itk'idá' ayáhágo nohwich'í' bek'eshiłch'íígo nohwił nagosisḡi' ni'; ⁴ Áí daa-hohshíígee Christ ye'at'ééhíí doo bígózj da n'íí bí-gosłsjidíí nohwíí bídaagonotsj doleeł,) ⁵ Áí doo áníídá' goldohíí biyi' ni'gosdzán biká' nḡee doo hwahá bił ch'í'nah ádaalḡe' da ni', áídá' k'adíí Bik'ehgo'ihí'nań bi-nadaal'a'á łá'íí binkááyú yádaakt'íí daadilzjhií Holy Spirit bee bił ch'í'nah ádaagoszaa; ⁶ Doo Jews daanlij dahíí, Jews daanliiníí biłgo Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'd'í' ágot'eehíí dałá' daabíyéé doleeł, dałá' Christ bił dałá'á daanlijgo bits'í dałá'á daanlij doleeł, łá'íí Bik'ehgo'ihí'nań Jews daanliiníí yágon'ááníí Christ biláhyú yati' baa gozhóni bee doo Jews daanlij dahíí ałdó' daabíyéé doleełgo bił ch'í'nah ádaagoszaa: ⁷ Áí yati' baa gozhóni baa yashti'go ásh'idelzaa, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí shaa yiné'íí bee, binawodíí shinkááyú na'iziidgo. ⁸ Nḡee Bik'ehgo'ihí'nań *báhadaadeszaahíí* doo ízisgo at'éé

dahíí dawa shíí dábich'í'gee siit'íí ndi doo Jews daanlij dahíí bitahyú Christ bee nohwiya daagozhóóníí doo bígonotsjgh at'éé dahíí baa yashti'go Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí shaa det'ąą; ⁹ Łá'íí Bik'ehgo'ihí'nań Christ biláhyú dawa áyíílaahíí, ni'gosdzán alzaad' yushdí' godezt'í'go ngont'ch'íiníí doo bígózjgo áyíłsj da n'íí, hagot'éégo at'ééhíí shíí nḡee dawa bił ch'í'nah ashłe'go shaa det'ąą: ¹⁰ Áík'ehgo ínashood dawa Christ bee dałá'á nłni biláhyú spirits binadaant'a'íí łá'íí binawodíí yaaká'yú nagoz'ąągee Bik'ehgo'ihí'nań bigoyá' itah at'éhi yídaagotsj doleeł, ¹¹ Áí dahazh' goz'áni Bik'ehgo'ihí'nań yengon'ááníí bik'ehgo łayiiłaa, Christ Jesus nohweBik'ehń biláhyú: ¹² Áń daahohiidłąągo doo daasiite'go da, doo nídaahiildzidgo da Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ha'áhiikáhgo nohwá ha'ágót'í'. ¹³ Áík'ehgo nohwhghá goyéégo shich'í' nagoyaahíí bighá doo hayaa ádaanoht'ee da le', áí bee lán da'nohtj. ¹⁴ Díńko bighá Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa bich'í' hishzhíizh, ¹⁵ Áń bichagháshé yaaká'yú daagolíníí hik'e ni' biká'yú daagolíníí dawa bee daaholzéhi, ¹⁶ Da'án ízisgo ye'at'éhi ch'ída'izkaadhíí bik'ehgo biSpirit bee nohwiyi'siziiníí nalwodgo nohwá áile' doleełgo nohwá daahoshkąąh; ¹⁷ Nohwi'odłá' bee Christ nohwijíí biyi' yuḡe' golj' le'; áík'ehgo i'ijóóníí bee nohwiķeghad golj'igo nłdzilgo sozjigo, ¹⁸ Nohwíí ínashood dawa biłgo Christ bi'ijóóníí nanigod'í, ts'ńangod'í, ts'ídagod'í, ts'íyaago ádaahosahíí bee nohwił bígózj doleełgo; ¹⁹ Łá'íí Christ bi'ijóóníí, be'ígózj yitis nel'ąą ndi, bí-daagonotsj doleełgo, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi dawa bee ádaanoht'ee doleełgo nohwá da'oshkąąh. ²⁰ Daahókeedíí łá'íí natsídaahiikeesíí dawa bíí zhá yitis nel'ąągo áile', binawodíí nohwiyi' na'iziidhíí k'ehgo, ²¹ Dabíí zhá Christ Jesus biláhyú, goldohíí dawa biyi', ínashood daanliiníí dawa ya'ihédaanzjgo daayidntsj doleeł, doo nnágon't'í'go da. Doleełgo at'éé.

4 Áík'ehgo shíí, nohweBik'ehń bighá ha'ásit'íiníí nánohwoshkąąh, nohwíká ánniidíí bikísk'eh nłdzilgo hohkaah le', ² Ídaa daagoch'iyot'ba'go, nohwijíí yuḡe' isht'egodnt'éégo, nzaad bádaagohoh'aał le', itł daanohtjoggo itch'í' hadag ádaanoht'ee le'; ³ Holy Spirit bee dałá'á ádaanohtsigo itch'í'gont'ééhíí be'ádaanoht'ee doleełgo nyeego nabik'ída'ohsiid. ⁴ Christ biláhyú dałá'á daanohtj, Holy Spirit ałdó' dałá'á, da'áík'ehgo ałdó' daanohtwigha ihí'naa doo ngonel'ąą dahíí ndaa-hohíí doleełgo nohwíká ánniid; ⁵ NohweBik'ehń dałá'á, nohwi'odłá' dałá'á, nohwibaptism dałá'á, ⁶ Bik'ehgo'ihí'nań dałá'á, daanohtwigha nohwiTaa, áń dawa yitisgo nłni, dawa yił nłni, daanohtwigha nohwiyi' golíni. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí itah at'éhi dałá'á daantjgee nohwaa daizné', Christ nohwainé'íí k'a'áhołąągo. ⁸ Áík'ehgo gádi'ḡii, Wą'yú bił onágodza-adá' isnáh daanlij n'íí łąągo yádjh onádzaago, nḡee yaaká'd'í'go yaa daagodez'ąą lęk'e. ⁹ (Wą'yú bił onágodzaa ch'ḡniiyúgo, łahn' ádí' ni'gosdzán yuyaa bił nkegonyáhi lán shj. ¹⁰ Bił nkegonyááhíí da'án yaaká'yúhíí nzaadyú dábitiséyú bił onágodzaahi at'éé,

aał taile' doleethíí bigha.) ¹¹ Bik'ehgo'ihí'nañ nnee yaa daizné'íí iltah ádaat'ee: ła' binal'aá daanljigo yaa daagodez'aq; ła' binkááyú nada'iziidgo; ła' yati' baa gozhóni yaa nadaagolñi'go; ła'íí ła' ínashood yiná-daadéz'jigo bił ch'ídaago'aahgo; ¹² Ínashood hadaadeszaago nłt'éégo Bik'ehgo'ihí'nañ yá nada'iziid doleetgo, yati' baa gozhóni baa na'goni' doleetgo, ła'íí ínashood dawa Christ bits'í nliinií nłdzilgo ádaile'go baa daagodez'aq; ¹³ Áík'ehgo daanohwigha no-hwi'odla' bee dała'á daahiidleeh, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nłt'éégo bídaagonljih, nnee báyañ hileehíí k'ehgo néé Christ bits'í daanljigo añ bee báyañ daahiidleehgo Christ ye'at'éehíí dawa be'ádaant'eego daahiidleeh: ¹⁴ Doo dayúweh chagháshé daanljihíí k'ehgo ádaant'ee da le', iltah at'éégo iłch'ígót'aahíí bee doo iłts'á' nohwił ánágoyol da le', nnee nadaach'áhi léda'ılchoogo iłch'ídaago'aahíí yee nohwiká daadihésbjh, k'izé'daanohwidilteeh hádaat'iinií, áí doo ídaayılts'aq da le'; ¹⁵ Áídá' ılı daanjoggo da'anii ágot'eehíí bee yádaah-ilti' le', kotsits'in kots'í yebik'ehíí k'ehgo Christ nohwe-bik'ehgo bił dała'á daandleehgo añ biláhyú daanldzéł le': ¹⁶ Nohwits'í ła'ágo iłghadaadit'aqahíí ła'íí its'id bee daalota'íí gólj, dawa nłt'éégo nadaalidziidyúgo nłt'éégo daandzeet, ágát'éégo néé Christ bits'íhíí daanljigo dabíí bee daalónat', ła'íí ılı daanjooníí bee néé Christ bits'íhíí daandliinií ncha daahiidleeh. ¹⁷ NohweBik'ehñ biláhyú hasdziihgo gánohwiłdishñii, Kod'í godezt'igo doo Jews daanlj dahíí da'ílinégo natsídaakeesgo hikaahíí k'ehgo doo hohkaah da le', ¹⁸ Binatsekeesíí yee doo daago'ji da, doo bił ídaagozi dahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'd'í ihí'naahíí yits'á'zhj' ádaat'ee, bi-jií biyi' chagotheet benagoz'aqahíí bigha; ¹⁹ Bijíí nłt'iz siljigo nchq'íí doo yich'j' t'aqzhj' ádaat'ee dago yaa ádaadest'aq, nchq'go ánadaat'jijhíí zhá bił daant'ee daasilj. ²⁰ Áídá' nohwiłhíí ágágot'eehíí doo Christ bits'á'd'í bídaagoł'aq da; ²¹ Da'anii ba'ikodaanohsj lękeyúgo, Jesus biláhyú da'anii ágot'eehíí nohwił ch'ídaagoz'aq lękeyúgo: ²² Doo ániídá' nchq'íí be'ádaanoht'ee n'íí yó'odaagodoh'aah, áí k'izé'idilteehgo nchq'íí zhá hát'jigo da'íliní hileeh; ²³ Nohwinatsekeesíí, nohwiły'isiziinií biłgo ániídégo nohwá ánáolne'; ²⁴ Ániídégo be'ádaanoht'eehíí ádaagohdle', áí Bik'ehgo'ihí'nañ k'ehgo dábikeyhyú át'éégo ła'íí da'anii dilzihgo alzaa. ²⁵ Áík'ehgo léda'olchoohíí yó'odaagodoh'aah, dała'á nohtjigee nohwił'ahd'í daagolíinií da'anii ágot'eehíí yee ılı nadaagołni': nnee bits'í dała'á ndi ła'ayú henláahíí k'ehgo néé iltah at'éégo ádaant'ee ndi dała'á hahiit'í. ²⁶ Dahagee hadaashohkeegee déenchq'égo ágot'eehíí yeh nohołt'é' hela': hadaashohkeehíí bił ya'ái owáh hela': ²⁷ Ch'iidn nant'án doo bá goz'aqgo ádaagonłsj da le'. ²⁸ Hadín in'jijhíí doo dayúweh in'jijh da le': áídá' dabíí bigan yee nłt'éégo na'iziid le', hadín nłt'é yidjñ nliinií ła' yaa yiné' doleethíí bigha. ²⁹ Yati' nchq'íí doo ła' nohwizé'd'í behagohigháh da le', áídá' yati' nłt'éhi zhá, hadag ádaakole' doleetgo, hadíí daidits'agíí bee biyaa gozhq'ó

doleethíí bigha. ³⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ biHoly Spirit doo bił gozhq'ó dago doo ádaanołsj da le', añ bee no-hwiká'iskał, ch'ínánohwi'ñiilíí bijijzhj'. ³¹ Nohwił daagoshch'ihíí, nohwínágochjijhíí, hadaashohkeehíí, hagołdohíí, nchq'go yádaat'íí, ła'íí da'oh'ñi'go natsí-daahkeesíí dawa bee nohwits'á' gonogháh: ³² Łaadaach'ohba' le', łaatédaaht'ii le', Bik'ehgo'ihí'nañ Christ bigha nohwinchq'óhíí bigha nohwaa ná-godez'aqahíí k'ehgo nohwíí atdó' łaa nádaagodenoht'aah le'.

5 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé bił daanzhónihíí daanoht'jigo Bik'ehgo'ihí'nañ be-da'of'ij; ² Christ bił daanjoggo k'ehgo ılı daanoht'oggo hohkaah, añ ılıagolchinií Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okaqahgo baa hi'né'híí k'ehgo zesdjigo Bik'ehgo'ihí'nañ nohwá ya'ádet'aq. ³ Áídá' nant'j' na'idaahíí, nchq'go nats'íikeesíí, dawahá dayúwehégo ídáhách'it'iinií, dała'á ndi doo bída'ol'tah da, ínashood Bik'ehgo'ihí'nañ bá hadaadeszaago doo ágádaat'ji bik'eh da; ⁴ Iłkóhgo yati'íí, yati' da'ílinéhíí, dawahák'e ách'ñiilíí doo ádaadohñii bik'eh da: áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ ahíyi'e daabiłdohñiigo nłt'éé. ⁵ Díí bídaagonłsj, hadín nant'j' naghaahíí, nchq'go at'éehíí, dawahá dayúwehégo ídáhát'íinií, áí da'íliné daayokaqahíí, añ Christ bi-lakt'áhgeegee begoz'aanií, da'ái Bik'ehgo'ihí'nañ bi-lakt'áhgeegee begoz'aanií doo itah biyéé da doleet. ⁶ Dahadín biyati' da'ílinéhíí izanołt'é' hela': áí bigha dabíí zhá daabik'ehíí Bik'ehgo'ihí'nañ biniigodil'é'íí yiká'zhj' áile'. ⁷ Áík'ehgo ágádaat'eehíí doo itah daanoht'ij da le'. ⁸ Łah chagotheet zhiñéé daanoht'ij ni': k'adyúgo nohwe-Bik'ehñ binkááyú idindláád zhiñéé daasolji: áík'ehgo got'ini biyi' hikahíí k'ehgo hohkah; ⁹ (Holy Spirit nnee nayik'íiziidyúgo, nłt'éégo ágot'eehíí, dábikeyhyú ágot'eehíí, ła'íí da'aniiigo ágot'eehíí biyi' begoz'aqgo áile'); ¹⁰ NohweBik'ehñ hant'é bił goyilshq'ó doleehíí bídaagonłsjih. ¹¹ Doo chagotheet zhiñéégo da'ílinégo ánadaat'jijhíí k'ehgo ánadaaht'jij da, áídá' ágánágot'jijhíí nnee bił ch'í'nah ádaanołsjigo bígózj le'. ¹² Nagont'j'jú ánadaat'jijhíí bích'iltahyúgo ndi bik'ee ídaayágosj. ¹³ Dawahá ch'í'nah alzaahíí idindláádíí bee bígózj: dawahá hit'inií idindláádíí bee hit'ji. ¹⁴ Áík'ehgo gáníigo dahgoz'aq, Iłhoshíí, ch'ínándziíd, dasíntsáqd'í nádndáh, Christ níká'zhj' idindláádgo áile'. ¹⁵ Hagot'éégo hohkahíí baa daagonohsaq, nnee doo daagoyáq dahíí doo k'ehgo da, áídá' daagoyáni hikahíí k'ehgo hohkah, ¹⁶ Díí yołkaahíí biyi' doo nzhq'ó dahíí zhá begoz'aqahíí bigha goldohíí iljigo ádaanołsj. ¹⁷ Ídaa daagonohdzaq le', nohweBik'ehñ nohwá hát'íinií bídaagonłsjih. ¹⁸ Wine nohwił nádaagodołhis hela', áí déenchq'go kodilteehi at'éé; áídá' Holy Spirit nohwee hadaalk'itgo nłdzilgo bee nasozij le'; ¹⁹ Siníí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' biyi'd'íhi, Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihégosinií, ła'íí ínashood biyinií bee iłch'j' da'doh'aa le', nohwił daagozhóq'oggo nohwijíí biyi'd'í nohweBik'ehñ bich'j' da'doh'aa le'; ²⁰ Dábikeyhn Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiTaa bich'j' dawahá ba'ihédaanohsj le', Jesus Christ nohweBik'ehñ bizhi'

biláhyú; ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań daadinotsjgo daalidohts'ag le'. ²² Isdzáné daanohliinií, daanohwika' daadohts'ag le', nohweBik'ehń daadohts'agíí k'ehgo. ²³ Nńee bi'aa yá sizjigo bi'aa'hií bitsits'ini at'éé, Christ ínashood dawa yá sizjigo bitsits'ini at'ééhií k'ehgo: ínashood daanliinií dawa Christ bits'í nlijgo áí hasdá'iiníli at'éé. ²⁴ Áík'ehgo ínashood dawa Christ daidits'agíí k'ehgo isdzáné daanliinií ałdó' dawahá bee bika' daidits'ag le'. ²⁵ Da'anii ínashood daanliinií łąą ndihíí Christ biláhyú dałá'á át'éé, Christ áí bił nzhqoogo ya'ıdet'ąąhií k'ehgo nńee daanohliinií, daanohwi'aa nohwił daanzhqq le'; ²⁶ Tú bee taats'idigisí k'ehgo áí ínashood dałá'á át'ééhií Christ biyati' yee taayigisgo ídáhaididle'hií bighą ya'ıdet'ąą, ²⁷ Doo hayú dinojizhgo da, doo hayú baa dahts'idiłhiłgo da, dant'éhéta dénchq'éhií da'ádjh; áídá' dilzihgo, dánł't'éé nt'éégo, bits'ą'dindłáád siljigo ídaayi'né' doleethíí bighą ya'ıdet'ąą. ²⁸ Da'ágát'éégo nńee bi'aa bił daanzhqq le', dabíí bits'íhií k'ehgo. Hadín bi'aa bił nzhooníí dabíí ídił njóni at'éé. ²⁹ Nńee doo łá' dabíí bits'í bił nchq' da; áídá' nt'éégo áyılısigo bił nzhqoogo yinádéz'jj, nohweBik'ehń ínashood dawa dabíí bee dałá'á nlijgo bits'í k'ehgo at'éhi ágát'éégo áyılıs, ³⁰ Néé dałá'á daantjigeé Christ łá' bits'í daandljihíí bighą, bits'í hik'e bits'in k'ehgo. ³¹ Áí bighą nńee bitaa hik'e bąą biłgo yits'ą' dahdigháhgo bi'aa yíhiigháh doleel, áík'ehgo naki dilt'ee n'íi dałá'á nádlee doleel. ³² Díí dážhó doo bígózini at'éé da: Christ hik'e ínashood łąą ndihíí Christ biláhyú dałá'á at'éhi áłdishńii. ³³ Áídá' dałá'á daanohtjigeé gádaanohtłidishńii, Nohwi'aa nohwił daanzhqq le', dabíí ídił njqo'hií k'ehgo; łá'íi isdzáné bika' daayidntsj le'.

6 Chągháshé daanohtłini, nohwitaa nohwimaa biłgo daadohts'ag le', nohweBik'ehń bił dałá'á daanohljihíí bighą: ágádaanoht'eego nt'éé. ² Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanií dawa bitahyú dantsé nt'éhéta nohwá ádishlił nohwiłnńiidíí díinko dahgoz'ąą, Nitaa nimaa biłgo dintsj le'; ³ Áík'ehgo niyaa gozhqó doleel, ni'gosdzán biká' nzaadyú hinńáá doleel. ⁴ Nńee daanohliinií, nohwichągháshé doo bił daadohtehgo bídaagoyotłhij da: áídá' nohweBik'ehń bik'ehgo nohwichągháshé doo dábikeyú ádaat'ee dagee bich'j' yádaałt'igo bił ch'ıdaagonoh'aahgo bihońaa. ⁵ Nada'ohsiidíí, ni'gosdzán biká' bánada'ohsiidíí da'ánıíyú ádaanoht'ee, daadohtłidá' nohwiini' dahąhgo, nohwijíí da'at'éhé bee, Christ bá nada'ohsiidhií k'ehgo; ⁶ Doo bánada'ohsiidíí binadzahgee zhą ágádaanoht'ee da, doo nńee bił daagonołshqó'hií zhą bighą da; áídá' Christ bánada'ohsiidíí daanohljigo nohwijíí' Bik'ehgo'ihí'nań dahát'j'jyú ádaanoht'ee; ⁷ Nt'éhéta ádaa'inií Bik'ehgo'ihí'nań bá ádaa'ijhií k'ehgo nohwił

daagozhqógo ádaa'ijj, doo nńee bá ádaa'ijhií k'ehgo da: ⁸ Díí bídaagonołsj, nńee nt'éégo adzaayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań da'áík'ehgo nt'éégo bich'j' nahınił, isnáh nliinií dagohíí doo isnáh nlij dahíí. ⁹ Nohwił nant'án daanohliinií, nohwá na'iziidíí da'áík'ehgo bich'j' ádaanoht'ee le', doo dayúweh goyéégo bee nadaagoh'aa da: nohwíi ałdó' nohwiNant'a' yaaká'yú góljj bídaagonołsj; áń doo nńee ił'anigo yaa natsekes da. ¹⁰ Iké'yúhií, shik'ıyú, nohweBik'ehń dáka'at'éhi binawodíí bee nłdzilgo nasozjj. ¹¹ Besh diyágé Bik'ehgo'ihí'nań nohwainé'ıi dawa ádaagohdle', ch'iidn nant'án nohwich'j' nach'aagee nłdzilgo nasozjj doleethíí bighą. ¹² Doo nńee daanliinií bich'j' nadaagonłkaad da, áídá' spirits binadaant'a'ıi, binawodíí, díí ni'gosdzán biká' chagołheehíí binadaant'a'ıi, łá'ıi spirits daanchq'ıi yúdahyú gólını bich'j' nadaagonłkaad. ¹³ Áí bighą besh diyágé Bik'ehgo'ihí'nań nohwainé'ıi dawa ádaagohdle', nagont'ogıi bijjj nasozjj doleethíí bighą, áík'ehgo ąął ádaasołaago t'ah nasozjj doleel. ¹⁴ Da'anii ágot'eehií bee nohwizis ádaagohdle'go nasozjj, łá'ıi dábikeyú ágot'eehií bee besh nohwitıl naztaągo ádaagohdle'; ¹⁵ Yati' baa gozhóni bee nkegohen'ąąhií nohwiikee bee hadaadeszaa le'; ¹⁶ Da'ıtiséyú nohwi'odłą' bee nohwinadłh dahdaadohtjij, áí bee k'aa' diłti'ıi ch'iidn nant'án yidił'ohıi daanołtsees doleel. ¹⁷ Áídı' besh ch'ah bee hasdá'ıldéhi ádaagohdle', łá'ıi besh be'ıdiltłishé Holy Spirit nohwainé'ıi dahdaadohtjij, áí Bik'ehgo'ihí'nań biyati'hi at'éé: ¹⁸ Holy Spirit biláhyú dáda'ohkąąh nt'éé, nohwijíidı' dahot'éhé bee da'ohkąąhgo Bik'ehgo'ihí'nań bída'ohkeed, daadeh'j'jigo ínashood dawa doo hagee ngont'ı'go da bá da'ohkąąh; ¹⁹ Shiı ałdó' shá da'ohkąąh, Bik'ehgo'ihí'nań yati' shizayinił le', doo siste' dago yati' baa gozhóni biyıdı' doo bígózj da n'ıi ch'ı'nah ádaashłe' doleelgo, ²⁰ Shiı, yati' baa gozhóni bee nagoshńı'go shı'dol'aadhıi bighą dahshı'dest'qoogo ha'ásıtj; doo siste' dago dáyashtı' le'at'ééhií k'ehgo yashtı' doleel shá da'ohkąąh. ²¹ Hago ánasht'j'jıi łá'ıi hago ánsht'eehií bídaagonołsj doleelgo Tíkikas, nohwik'isn nohwił daanzhóni, begondljigo nohweBik'ehń yána'iziidi, dawa yaa nohwił nagolńı' doleel: ²² Áń nohwich'j' hił'áad, hago ádaant'eehií bídaagonołsj doleethíí bighą, áík'ehgo nohwijíı yıł daagoyıłshqó doleel. ²³ İłk'ıyú daanłini iłch'j'gont'ééhií bee bich'j' goz'ąą le', łá'ıi ił'ijóónıi odłą' biłgo ałdó' bee bich'j' goz'ąą le', áí dawa Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa, Jesus Christ nohweBik'ehń biłgo bits'ą'dı'hi at'éé. ²⁴ Jesus Christ nohweBik'ehń da'anii bił daanzhoonıi dawa Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'ıi bee bich'j' goz'ąą le'. Doleelgo at'éé.

PHILIPPIANS

1 Shíí Paul ła'íi *Timótheus* biłgo Jesus Christ bá-naidziidíi, ínashood dawa Philippi golzeegee daagolínihíi bich'í' k'e'ilchii, ínashood yináadaadéz'iiníi ła'íi tédaat'iyehíi nłt'éégo áyítsiníi ałdó' bich'í' k'e'ilchii: 2 Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íi Jesus Christ nohwe-Bik'ehń biłgoch'oba'íi ła'íi bits'á'd'í' itch'í'gont'ééhíi bee nohwich'í' goz'ąą le'. 3 Dahagee nohwináshñiighgee nohwich'ą Bik'ehgo'ihí'nań hoshkaąhń ba'ihénsj, 4 Dábik'ehn daanohwigha nohwá oshkaąhgee shił gozhóqogo nohwá oshkaąh, 5 Yati' baa gozhóni dantsé daadesots'ąąd'í' díi jįįzhj' bee shich'odaahñiigo ngohenyááhíi ba'ihénsj; 6 Díi nłt'éégo bígonsj, nohwíi' biyí' nłt'éégo nanohwik'í'iziid nkegonyaahíi Jesus Christ nádáhíi bijįi ąął łaile' doleel: 7 Shijíid'í' shił daanohshqohíi bighą daanohwigha díi k'ehgo nohwaa natseskees dábik'eh; ha'ásit'įd'á' ła'íi yati' baa gozhóni yashti'go bá sız'įd'á' shíi hikk'e nohwíi ałdó' łaıd'í' Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi bee nohwik'á'zhj' at'éé. 8 Jesus Christ bits'á'd'í'go it'ijóóníi bee shił daanoh shqo-go daanohwigha nohwaa ch'í'na nshíiníi Bik'ehgo'ihí'nań shá yígótsj. 9 Díi bighą nohwá oshkaąh, nohwił ıdaagozįgo ła'íi daagonohsąągo nohwił'ijóóníi dážhó ch'ıda'izkaadyú nohwá binágohidáh; 10 Áík'ehgo nłt'éégo ágot'eehíi zhá nohwił dábik'eh doleel; ła'íi nohwíi' bił da'aniigo doo nohwaa dahdaagoz'ąą dago daahinohnaa doleel, Christ nádáhíi bijįįzhj'; 11 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo at'ééhíi ch'í'nah hileehgo, ła'íi án ba'ihégozj doleel'ihíi bighą dábik'ehyú ádaanoht'eego Jesus Christ binawodíi bee nłt'éégo án'ol'įhíi an'odaa-zlįigo ánádaaht'įłgo nohwá oshkaąh. 12 Shik'íyú, shich'í' ágódzaahíi yati' baa gozhóni yunáasyú be'ánágon'ąą doleel'ihíi bighą shich'í' ágódzaahíi bídaagonołs hasht'į; 13 Áík'ehgo Christ bighą ha'ásit'įhíi siláada ízisgo nant'án yánada'iziidíi ła'íi nnee dahot'éhé dádaagol'į nłt'éégo shidaagołsįd; 14 Ha'ásit'įhíi bighą nohwe-Bik'ehń biláhyú shik'isyú daanliiníi łąągo b'odłą daanłzil daasilj, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań biyati' da'itisgo doo nédaaldzid dago, ła'íi doo biini' daahąh dago yee yádaakti'. 15 Łąągo shídaayést'sąąhíi bighą shik'edaanñiigo, dagohíi itch'í' nadaagonłkaadgo nnee ła' Christ yaa nadaagolni'; ła'ihíi nłt'éégo shaa natsídaakeesgo Christ yaa nadaagolni': 16 Itch'í' nadaagonłkaadgo Christ yaa nadaagolni'íi daazhógo ádaanii, ha'ásit'į ndi dayúweh shich'í' nagont'og le' daasho'ńiigo: 17 Áídá' ła'ihíi bił daanshqohíi bighą Christ yaa nadaagolni', yati' baa gozhóni bá sız'įgo nshí'deltj'ihíi yídaagol'shíi bighą. 18 Hago'at'éégo áídá'?

Doo hago'at'éé da, da'ádzaayú ndi, daazhógo ádaaniigo ndi, dagohíi da'aniigo ádaaniigo Christ baa na'goni'; áík'ehgo shíi shił gozhóq, ła'íi dayúweh shił gozhóq doleel. 19 Nohwi'okąąhíi ła'íi Jesus Christ biSpirit shich'onihiíi bee shiyaa gozhóq doleelgo bígonsj, 20 Doo ıdaayánsdzj da doleel, áídá' doo shiini' hąh dago shits'í binkááyú Christ ba'ihégozj n'íi k'ehgo dák'ad ndi ba'ihégozj doleel'ihíi shijíi dawa bee hasht'įgo bikádesh'į, t'ah hinshnaadá' dagohíi dasiitsąą ndi. 21 Shíi hinshnaayúgo Christ bá hinshnaa, dasiitsąayúgo híi ihí'naa doo ngonel'ąą dahíi hisht'įh. 22 Dayúweh hinshnaayúgo Bik'ehgo'ihí'nań bá na'isiidíi binest'ą' gol'įhíi k'ehgo dayúweh ıdaagowa': áídá' hadíi nágodish'aahíi doo bígonsj da. 23 Díi nakigo goz'aaníi dážhó baa natséskees, dahdishąhgo Christ bił hishteehíi dážhó hásh't'į; áı itisgo shił nzhqo: 24 Áídá' dayúweh hinshnaahíi itisgo nohwá nzhqo. 25 Áík'ehgo díi bígosísįid, dayúweh hinshnaago daanohwigha nohwił daagonshtj doleelgo, nohwi'odłą nłdzilgo ła'íi bee nohwił daagozhóqogo dayúweh nohwá daagowahíi bee nohwich'odaashñi doleel; 26 Áík'ehgo nohwaa násdzaahíi bighą Jesus Christ binkááyú shaa nohwił daagozhóq doleel. 27 Dáhagot'éégo shich'í' godeyaayúgo, Christ nłt'éégo baa na'goni'íi bikísk'eh ádaanoht'eego ádaanołs: áík'ehgo nohwaa niyáągo nohwish'į, dagohíi doo nohwaa niyáá da ndi, dátełt'eego natsídaahkeesgo ła'íi. dałá'á daanohwiini'go yati' baa gozhóni ch'odlaaníi bá nłdzilgo nasozjigo, ła'íi nłdzilgo bá nada'ohsiidgo nohwa'ikonsj doleel; 28 Nohwik'edaanñihií doo bédaaldzid da: áı bee díinko yídaagol'sj, áı da'ílii daadoleel'ihíi ádaat'ee, nohwihií hasdákaihií ádaanoht'ee, áı Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'd'í'hi. 29 Christ daahohdląągo nohwaa godet'ąą, áídá' doo daáı zhá da, bá nohwiniidaagonłt'éégo ałdó' nohwaa godet'ąą; 30 Shíi ła'íi nohwíi dátełt'eego nohwi'odłą' bee nadaagonłkaad, ágát'éégo nagonshkaadíi daashoh'į ni', ła'íi t'ah nagonshkaadíi sha'ikodaanołs.

2 Áík'ehgo Christ bił dałá'á daandljihíi bee bidag ádaant'eego, ła'íi łł daanjqohíi bee łł goyitshóqogo, ła'íi Holy Spirit bił daandljigo, łaadaach'oba'go, 2 Nohwinatsekees dałá'á ádaanołs, dátełt'eego łł daanohj'qo le', dałá'ągo natsídaahkees, nohwiini' dałá'á le', áı bee shił gozhóqogo ádaashinołs. 3 Łaanahkaihií dagohíi itisgo ádesoh'ñilíi doo nohwiłahyú begoz'ąą da le'; áídá' daanohtjigeedaa daagoch'iyolba'go nnee ła' nohwiłisgo nłt'éégo baa natsídaahkees le'. 4 Dałá'á daanohtjigeedoo daanohwizhą ıdaa natsídaahkees

da, nnee la'ihíí ałdó' baa natsídaahkees le'. ⁵ Christ Jesus binatsekeesíí be'ádaanoht'ee le': ⁶ Áń Bik'ehgo'ihí'nań nlijj ndi Bik'ehgo'ihí'nań yit dała'á nlijgo doo yota' da ni': ⁷ Áídá' áí íts'á'zhí' áyíidlaago kána'iziid-híí át'ééhíí k'ehgo ya'idet'ąągo nnee bits'í yee gozljí. ⁸ Áídí' nnee k'ehgo nyáágo ídaagoch'iyolba'go Bik'ehgo'ihí'nań yikísk'eh at'éégo da'itsaah yune' ch'ínyáá l'ek'e, tsj'itna'ahi biká'. ⁹ Áí bighą Bik'ehgo'ihí'nań dážhó da'itiséyú binesdaa, la'íí hizhihíí dawa bitisgo at'éhi bizhi' bá áyíílaa: ¹⁰ Áík'ehgo yaaká'yú la'íí ní'gosdzán biká'yú, ní'gosdzán bit'ááhyú gólííníí ałdó', dawa bich'í' daahilzhiish doleet, Jesus bizhi' hójíígee; ¹¹ Ła'íí hadíí yádaakt'íí daant'íígee Jesus Christ dawa yeBik'ehń nlijj daanii doleet, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ba'ihégoşj doleethíí bighą. ¹² Áík'ehgo shił daanoşhóni, doo dáşhinaáł zhągo da, ndi k'adíí doo şhinaáł dadá' ndi, dávik'ehń da'dohts'ag níí k'ehgo, Bik'ehgo'ihí'nań daadinolşjgo daadohtidgo daanoşwíí hasdánohwid'í'niíí ładaaht'e'go nabik'ída'ohsiid le': ¹³ Bik'ehgo'ihí'nań bił goyilshóóníí hádaaht'íígo la'íí be'ádaanoht'eego ánoşwiłşhíí bighą noşwi'yí' na'iziid. ¹⁴ Doo nt'é bee nadaadoht'íí dago, la'íí doo łahadaadoht'áh dago baa nahkai le': ¹⁵ Áík'ehgo doo noşwaa dahgoşit'aa dahíí la'íí doo nch'og'go natsídaahkees dahíí, Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé doo nt'é bighą noşwił daach'iteh dahíí bee ch'í'nah ídaadinolşj, nnee daancho'go ádaat'eehíí la'íí dabíí zhą daabik'ehgo ádaat'eehíí bitahyú ní'gosdzán biká' noşwits'á' dindláád; ¹⁶ Yati' be'ihí'naahíí nnee dawa bich'í' bił dahdaadohni; áík'ehgo doo ch'éh itah nniyáá dahíí bighą, la'íí doo da'ííłzhí' na'síziid dahíí bighą shił gozhóq doleet, Christ nádáhíí bijj. ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań nt'éhéta baa hi'né'híí k'ehgo noşwi'odl'ą' baa hin'édá' shíí baa ídensht'ąągo shidił ałdó' baa hin'éyúgo, baa shił gozhóq doleet, la'íí daanoşwigha noşwa'ashhahdí' shił gozhóq doleet. ¹⁸ Da'áhíí bighą noşwíí ałdó' noşwił daagozhóq le', sha'ashhahdí' noşwił daagozhóq le'. ¹⁹ Jesus noşweBik'ehń ba'oşhíígo dáka'dégo *Timótheus* noşwich'í' dish'aa, noşwa'ikodaanişjhií shił goyilshóq doleethíí bighą. ²⁰ Dzaągee áń zhą dała' bił natséskees, áń zhą noşwá nłt'ééhíí hát'íí. ²¹ Ła'ihíí dabíí nadaabi'dint'ogíí zhą yaa natsídaakees, Jesus Christ binasdzidíí doo yaa natsídaakees da. ²² Ndihií *Timótheus* nłt'éégo ánat'íígo bídaagonolşj, nnee biye'híí k'ehgo yati' baa gozhóni itah bee yáhiilti'go şhich'ozni'. ²³ Hagoshą' şhich'í' ágot'ee doleethíí bí-golşjşjđgo, dagoshch'í' noşwich'í' dish'aa doleet. ²⁴ Ła'íí shíí ałdó' dé't'jhego noşwich'í' disháhgo noşwe Bik'ehń ba'oşhíí. ²⁵ Epaphrodítus, şhik'isn, bił na'isiidi, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bá silááda bił nşhíni, noşwich'í' nádish'aago dávik'eh şj nsj, áń şhich'í' daadisoł'a' níí, áík'ehgo hadíí bíđj nşhínií şhaa yihiñiłgo şhich'ozni'. ²⁶ Áń noşwaa ch'í'na silj, la'íí nñiigo ba'ikodaanoşjhií bighą biini' łą. ²⁷ Yóiyahgo nñi n'í, dasdozhą daztsąą, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań baa ch'ozbaad; doo dabíí zhą da, shíí ałdó' şhaa ch'ozbaad, doo ágát'éé dayúgo doo shił

gozhóq dahíí da'itiségo doo shił naagoşog' da doleet ni'. ²⁸ Áík'ehgo dážhó háşht'íígo noşwich'í' de'la', nádaa-hołtsąągee noşwił daagozhóq doleet, áík'ehgo shíí dá shił dégot's'íid doleet. ²⁹ Áí bighą noşweBik'ehń biláhyú dážhó noşwił daagozhóqgo nádaadołteeh; nnee ágá-daat'eehíí daadinolşj; ³⁰ Áń Christ yána'iziidhíí bighą dasdozhą daztsąą, bi'ihí'na' doo yaa bił goyéé dago, hagot'éégo şhich'odaahñii doleet níí ął shá áyíílaa.

3 Iké'zhí'go şhik'íiyú, noşweBik'ehń biláhyú noşwił daagozhóq le'. Da'ái baa noşwich'í' k'ena'ishchihíí doo shá nyee da, noşwíí noşwá nzhog'. ² Góse k'ehgo daanliinií baa daagonoşsąą, nch'og'go ánádaat'íí baa daagonoşsąą, hadíí bikágé naitgésíí, la'íí noşwikágé nadaaohłgées daanoşwiłñií ałdó' baa daagonoşsąą. ³ Néé da'anii circumcise ádaabi'deszaahíí daandlijj, Holy Spirit binkááyú Bik'ehgo'ihí'nań daahohiikaąh, Christ Jesus zhą baa da'óndlii, danéé noşwi'at'e'íí doo bee ídaa da'ohiidlii da. ⁴ Áídá' shíí bighane gol'íígo ída'os-hlíí. Nnee la' nt'é yee ída'odlíiyúgo, shíí itisgo at'ééhíí bighą ída'oshlíí: ⁵ Gosil'íđ' tsebíłskąągo circumcise áshí'delzaa ni', Israelite nşhíni, Benjamin hat'íí bits'á'dí', Hebrew nşhíjgo şhimaá hik'e şhitaá biłgo Hebrew daanlijj ni'; Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanií baa yách'ilti'yúgo bikísk'eh ánsht'eego Pharisee nşhíj ni'; ⁶ Jews da'okąhíí dahot'éhé bee oşkąhíí baa yách'ilti'yúgo, ínaşhood daanliinií biniidaagonłt'éégo ádaansj ni'; Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanií bik'ehgo dávik'ehyú ánsht'eehíí baa yách'ilti'yúgo, doo şhaa dahgoz'ąą da ni'. ⁷ Ndihií áí dawa bee sist'íđ níí Christ bighą şhich'í' doo nt'é da nasdl'íhíí k'ehgo baa natses-kees. ⁸ Christ Jesus sheBik'ehń bígonşjhií dážhó íłłhíí bighą dawahéhií şhich'í' doo nt'é da nasdl'í: áń bighą dawahéhií k'ihzhí' nyiin'é'híí bighą bił ch'ígódéehíí k'ehgo bił oştag, bidená Christ hisht'íj doleethíí bighą, ⁹ Ła'íí Christ bił dała'á nşhíjgo şhígóşj doleethíí bighą, doo Jews bich'í' begoz'aanií bikísk'eh ánsht'eehíí bighą dashíí dávik'ehyú ánsht'ee da, áídá' Christ hoşhdłąhíí binkááyú zhą dávik'ehyú ánsht'ee, áí dávik'ehyú ách'ít'ééhíí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'd'hi at'éé, k'o'odl'íí bee: ¹⁰ Christ bígonşjhií hasht'íí, la'íí binawodíí daztsąąd' naadiidzaahíí bee ch'í'nah alne'íí bígonşh'aah ałdó', ba'ashhahdí' şhiniigonłt'éé doleetgo, la'íí áń dat-saahdá' át'éé níí k'ehgo ánsht'eego hasht'íí; ¹¹ Hagot'éégo bígonedząyúgo zhą nanezna' níí naadi-ikáhgee shíí ałdó' itah deshłeetgo hasht'íí. ¹² Shíí doo hwahá bee şhaa gonáh da, doo hwahá dážhó nzhog' hishłeet da, ndi ágánsht'ee doleethíí bighą dayúweh baa hishaat, Christ yighą hashłínií łaaşłe' doleetgo. ¹³ Shik'íiyú, shíí áí doo hwahá łaaşłe' dago bígonşj: áídá' şhik'é' rńááyú ágot'eehíí baa yishñahdá' dała'ágo gozáni zhą baa hishaat, şháđjhyú ágot'eehíí zhą bich'í' dahnşđog'go, ¹⁴ Ngont'í'gee na'desdzogíí bich'í' hish-wol, áí Bik'ehgo'ihí'nań Christ Jesus biláhyú yaaká'd'go bighą noşwich'í' anííhíí honşbjh doleethíí bighą. ¹⁵ Áík'ehgo haląą, Holy Spirit bee bayán daasiidliinií shíí ánsht'ee dishñií k'ehgo baa natsídaahiikees le': áídá'

dant'éhéta lahgo baa natsídaahkeesyúgo Bik'ehgo'ihí'nañ nohwił ch'í'nah áile' ndi at'éé. ¹⁶ Ágát'éé ndi iłk'idá' bídaagosilzjídíi nłdzilgo daahóntągo bikísk'eh ádaant'ee le'. ¹⁷ Shik'íyú, dała' daanohtjigo shedaal'ji, nohwíi bikísk'eh ihí'naahíi nohwá ádaasiid-laa, áyikísk'ehyú ádaat'eehíi daanel'jigo bídaagonłsj le'. ¹⁸ (Nnee lani Christ bits'í'na'áhi yik'edaanñiigo nadaakaihíi baa nohwiłnanágosh'ñih, k'adíi shiñáátú náłjídá' nagoshñi': ¹⁹ Ái bendaagoyaago da'ílii daadoleet, bibidíi binant'a' ádaayłtsi, bik'ee ídaayágosj doleet níi yee ídaada'odlíi, ni'gosdzán biká' ágot'eehíi zhą yaa daabiini'.) ²⁰ Áidá' néé nohwini'íi yaaká'yú goz'ąą, áid' Hasdánohwiñiłłi Jesus Christ nohwe-Bik'ehñ nádáhíi bikádaadét'ji: ²¹ Dawa dabíi yebik'ehgo áyłtsjgo binawodíi yee yinel'ąąhíi k'ehgo, nohwits'í baagoch'oba' níi dabíi bits'í bits'ą'dindjhi k'ehgo lahgo ánáidle' doleet.

4 Áik'ehgo shik'íyú, dázhq shił daanohtshóni, no-hwaa ch'í'na nshłji, baa shił gozhóni daanohtjji, no-hwíi ch'ah *hobjijhi* k'ehgo hosilbąąhíi shá daanohtjji, dázhq shił daanohtshóni, nohweBik'ehñ biláhyú nłdzilgo nasozji. ² Euódias nánoshkąąh, Síntiki ałdó' nánoshkąąh, nohweBik'ehñ biláhyú nohwini' t'et'ee le', dishñiigo. ³ Dani nił naki disht'éhi, ni ałdó' nánoshkąąh, díi isdzané bich'odaanñi, ái yati' baa gozhóni baa na'gon'gee bił nada'isiid ni'; Clément holzéhi hik'e ta'ihíi bił nada'isiid níi ałdó' biłgo, dawa naltsoos be'ihí'na'hi biyi' bizhi' dahnagoz'ąą. ⁴ Dábik'ehñ nohwe-Bik'ehñ biláhyú nohwił daagozhqóle': ágánáno-hwiłdish'ñii, Nohwił daagozhqóle' le'. ⁵ Dawa bich'j' daanohtshooníi nnee nohwá yídaagołsj le'. Nohwe-Bik'ehñ athánéd'í nádaal. ⁶ Doo nt'é bighą nohwini' łąą da le'; áidá' ihédaanohtsigo dawa bighą Bik'ehgo'ihí'nañ nádaahokąąh, nt'é hádaaht'iini' bił nadaagołñi'go bí-daahokkeed. ⁷ Áik'ehgo iłch'j'gont'éehíi Bik'ehgo'ihí'nañ kaa yiné'íi bígoch'łtsiníi bitisgo at'éhi nohwijíi hik'e no-hwinatsekeesíi biyi' goljigo nłt'éégo áyłtsj, Christ Jesus biláhyú. ⁸ Ik'é'yúhíi, shik'íyú, nt'éhéta da'anihíi, nt'éhéta dilziníi, nt'éhéta dábik'ehyú át'éehíi, nt'éhéta doo nchq' zhiñéé dahíi, nt'éhéta dázhq nzhoníi, nt'éhéta nłt'éé-

go baa ch'ñiñhíi; dázhq nłt'ééyúgo, ba'ihégosj bik'ehyú-go, díi baa natsídaahkees. ⁹ Shits'ą'd' bídaagosłsjidgo nádoné'íi dawa, shits'ą'd' da'desots'ąą níi ałdó', la'íi be'ansht'eehíi daah'j' níi, díi k'ehgo ádaanoht'ee le': áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ iłch'j'gont'éehíi kaa yiné'íi no-hwił nłji doleet. ¹⁰ NohweBik'ehñ binkááyú dázhq shił gozhqó, k'adíi ániita zhą shaa nohwił nádaagoyéé; da'anii shaa nohwił daagoyéé ni', ndi doo hagot'éégo bídaanełąą da ni'. ¹¹ Doo nt'é bídjñ nshłji dishñi da; hagot'éégo hinshnaahíi shił da'ákohtgo bígołąą.

¹² Débaagoch'oba'ągo hinshnaahíi bígosłtsj, dawahá shich'j' ch'í'da'izkaadgo hinshnaahíi ałdó' bígosłtsj: da'ádzaayú la'íi dawa bee, ná'ch'łdñhíi la'íi shiñá', dawahá ch'í'da'izkaadíi la'íi dawahá bídjñ nshłji baa shił ch'ígót'ąą. ¹³ Christ shinawod shá ágółsiníi biláhyú dawa ashłéhtgo bínensh'ąą. ¹⁴ Ágát'éé ndi shich'j' nagont'ogee shich'odaason'íi nłt'ééyú ádaahdzaa.

¹⁵ Áidá' Phílippige daagonohłni, yati' baa gozhóni dantsé begodeyaago Macedóniad' dahdiyaadá', ínas-hood ha'ánálséh nagozñilíi doo la' shich'ozñi' da, no-hwíi zhą shich'odaason'i, iłdenągo ládaadih'né'íi zhiñéégo. ¹⁶ Thessaloníca golzeegee sidáádá' ndi bídjñ nshłji bighą zhaali bee shich'onádaahñi ni', doo dałandi zhą da, nakidn ni'. ¹⁷ Doo nt'é shaa hi'né' hásh'j' bighą dishñi da: łąągo nohwá ínágodąhgo nohwich'j' goldohíi zhą nohwá hásh'j'. ¹⁸ Bídjñ nshłji níi shaa hi'né' dázhq bitisgo łąągo: da'áige dąshik'eh, shich'j' ádaasolaa níi Epaphrodítus shaiññil, ái Bik'ehgo'ihí'nañ baa bi'ñiñi' kagolchini at'éégo dá bił bik'eh, bił gozhqógo náidnné'hi at'éé. ¹⁹ Bik'ehgohin-shnañ nt'é bídjñ daanohtñi' Christ Jesus dawa ch'í'da'izkaadgo hágotłzilíi bee nohwá ágoléh.

²⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ da'ái nohwiTaa ba'ihégosj le', da-hazh'j' doo ngonel'ąą dayú. Doleetgo at'éé. ²¹ Ínashood daant'j'ge Christ Jesus biláhyú, Gozhqó, shá daabiłdo-hñii. Nohwik'isyú bił naháshtaani', Gozhqó, daanohtñii. ²² Ínashood dawa, Gozhqó, daanohtñii, *Caesar* yił daagolni ái zhą bitisgo. ²³ NohweBik'ehñ Jesus Christ biłgoch'oba'íi daanohtwigha bee nohwich'j' goz'ąą le'. Doleetgo at'éé.

COLOSSIANS

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo Jesus Christ binala'á nshłini, la'íí nohwik'isn *Timótheus* biłgo, 2 Colósse golzeegge inashood daanliiníí la'íí Christ biláhyú nohwik'íiyú bada'óndliihíí bich'í' k'e'íilchii: Bik'ehgo'ihí'nań nohwitaa, Jesus Christ nohweBik'ehń biłgo biłgoch'oba'íí la'íí bits'á'dí' itch'í'gont'éehíí bee nohwich'í' goz'ąą le'. 3 Bik'ehgo'ihí'nań, Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, nohwich'ą ba'ihéndzigo dábik'ehn nohwá ohiikaąh, 4 Christ Jesus daahohdlaągo la'íí inashood dawa nohwit daanzhóqgo ba'ikondzihíí bighą, 5 Yaaká'yú nohwiba' goz'aaníí ndaahołíhíí bighą ágadaanoht'ee; áí ndaahołíhíí yati' baa gozhóni, yati' da'anihi bee itk'idá' daadesots'ąą ni'; 6 Áí yati'íí nohwitahyú didezdláadhíí k'ehgo ni'gosdzán dągoz'ąą nt'éego didezdláád; nohwíí daadesots'ąągo Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí da'aniigo bídaagonołshíí bijjíd' godezt'í'go nt'éego ádaanohwoliłhíí k'ehgo bíí ałdó' nt'éego ádaabolii: 7 Áí yati'íí Épaphras holzéhi, nohwit nzhóni, bił na'idziidi, bits'á'dí' bídaagoł'ąą, án nohwá Christ yána'iziidi ba'óndliihíí nlij; 8 Áń Holy Spirit biláhyú nohwit'ijóóníí ałdó' baa nohwit nagolni' n'. 9 Áí bighą áí ba'ikonihidziiníí bijjíd' godezt'í'go ałdó' dá nohwá ohiikaąh nt'éego godeyaa, Bik'ehgo'ihí'nań nohwá hát'íiníí bídaagonołshíí bighą daagonohsąą, la'íí yaaká'dí'go i'ígóziníí dawa bee nohwit ídaagozigo ánohwiléhgo nohwá ohiikaąh; 10 NohweBik'ehń dá bił bik'ehyú hohkaahgo, la'íí ánadaaht'ijj' dawa bee bił daagonołshóqgo, nt'éego bá nada'ohsiidgo nest'ą' ch'íl yiká' nant'íhíí k'ehgo nt'éego da'nołt'íj, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań baa nohwit'ígóziníí nołseełgo ałdó' nohwá ohiikaąh; 11 Bik'ehgo'ihí'nań ízigo binawodíí dawa bee daanołdzilgo, áí bee nohwit daagozhóqgo nyee ndi bidag ádaanoht'eego bádaagohoh'aalgo; 12 La'íí Bik'ehgo'ihí'nań nohwitaa ba'ihédaanołsigo nohwá háhiit'jigo ohiikaąh, án bits'á'dindláádíí biyi' inashood biyéé doleełíí néé ałdó' nohwíyéé doleełgo ładaanołwezlaa: 13 Áń chagołheet binawodíí bits'á'zhí' nohwiniłd' biYe' bił nzhónihi bilakt'áhgee daanliiníí yitah nohwinił: 14 Áń bidíííí bee nohwinch'íí bits'á'zhí' nanánohwí'dihesni, nohwinch'íí bighą nohwáa nágodet'aahgo: 15 Áń Bik'ehgo'ihí'nań doo hit'j'íí dahń ye'at'éhi da'áiyihíí ye'at'éé, dawahá álzaahíí dabíntsego gozłini: 16 Áń dawahá áyíílaa, yaaká'yú ágot'eehíí la'íí ni'gosdzán biká'yú ágot'eehíí, hit'iiníí la'íí doo hit'j'íí dahíí, nant'án dahnzdaahíí, dawa yedaabik'ehíí, spirits binadaant'a'íí, la'íí inawodíí ndi; dawahá án biláhyú alzaa, la'íí bá alzaa: 17 Áń dawahá dabíntse nlij, dawahá

án bee daalota'. 18 La'íí inashood dawa bits'íhíí k'ehgo nlijgo, án bitsits'iníí k'ehgo yebik'ehi nlij: án dantsé godeyaahíí nlij nanezna'íí bitahdí' dantsé náhi'na'í nlij; dabíí zhą dawa bee da'tiséyú nlij doleełgo. 19 BiTaa dabíí ye'at'éhi dawa Christ biyi' golj'igo bił dábik'eh; 20 La'íí tsj'itna'áhi biká'gee bidit' idezjoolíí bee nkegohen'áaníí nohwá goz'ąągo áyíílaago, ni'gosdzán biká' ágot'eehíí dawa la'íí yaaká'yú ágot'eehíí dawa Christ bee Bik'ehgo'ihí'nań dabíí ách'j' nt'éego ánáyidle'go ałdó' bił dábik'eh. 21 Ádí' nohwíí lah nch'go ánadaaht'ijj' bighą Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'zhí' ádaanoht'ee ni', la'íí nohwinatsekeesíí bee bik'edaadinohniih ni', ndi k'adíí bik'íí ánadaanołwidlaa 22 Christ bits'í daztsaaníí bee; áík'ehgo nohwíí hadaanołwideszaago, doo nt'é bee nohwáa dahgoz'ąągo da, doo hagot'éego nohwit iditehgo da, Christ Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee daanołwidyot'sj: 23 Dayúweh da'ohdlaąhíí bee nalwodgo nłdzilgo nasozjyúgo, hasdách'igháhíí yati' baa gozhóni nohwit nadaagolni'íí ndaahołíhíí doo bits'á'zhí' ádaahne' dayúgo, Christ Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee ágát'éego daanołwidyot'sj; áí yati' baa gozhóni daadesots'aaníí yáá bit'ááhgee nnee dawa bee bich'í' yá'iti'íí; áí yati' baa gozhóni baa nagoshni'go shíí, Paul, hashi'doltj; 24 K'adíí nohwá shiniigonłt'éehíí baa shił gozhóq, inashood dawa, Christ bits'íhíí k'ehgo nłini, yá biniigodilne'íí t'ah la' édjihíí shíí shits'í biniigonłt'éehíí bee laashle': 25 Inashood dawa, Christ bits'íhíí k'ehgo nłini, bá na'isiidgo hashi'doltj, áí na'idziidíí Bik'ehgo'ihí'nań nohwich'ą shaidin'ąą, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' dawa baa nagoshni'go; 26 Áí doo bígózi da níí doo ániídá' goldohíí la'íí daalinolt'ijj'íí bits'á'zhí' nanl'j' ni', ndi k'adíí nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíí bił ch'í'nah ádelzaa: 27 Áí bich'í' Bik'ehgo'ihí'nań doo Jews daanlij dahíí bitahyú doo bígózi da níí dážhó łán ílini bígóziigo áile'go ngon'ąą, áí Christ nohwiyi' golj'í, án nohwiyi' golj'igo Bik'ehgo'ihí'nań baa gozhóqyú itah daahteełgo ndaahołihi at'éé: 28 Christ Jesus biláhyú nnee dałá'á daant'j'gee Holy Spirit bee bayán daazljigo Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' bił nkáh doleełhíí bighą Christ baa nagohiilni', nnee dałá'á daant'j'gee baa daahii'niigo, la'íí dawa bee daagondząągo bił ch'í'gont'aahgo: 29 Áí bighą dážhó na'isiid, Christ Jesus binasdzidíí nalwodgo shinkááyú na'iziidíí bee dahnshdoh.

2 Dážhó nohwáa shiini'híí bídaagonołsigo hasht'j', Laodicéa golzeeyú daagolíníí ałdó', la'íí nnee dawa doo hwahá daashiłtséh dahíí ndi baa shiini'; 2 Bi-jíí hadag ádaanljigo łit daanjooníí bee daalota'go bá

hásht'íí, ła'íí doo bił nagoki dago bił'ígóziníí ch'ída'izkaad doleełgo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa, ła'hn' doo bee bígózj da n'íí, áí Christ at'éhi, yídaagołsijhgo bá hásht'íí; ³ Igoyą ła'íí ił'ígózi łań ílíní án bilatł'ázhj' begoz'ąą. ⁴ Doo hadín yati' k'izé'idilteehíí bee nohwich'j' nach'aa da doleehíí bighą ádishñii. ⁵ Doo shits'ihíí bee nohwił nshłj da ndi shispirit bee nohwił nshłj, ák'ehgo dawa daagodinotsjgo goz'ąąhíí k'ehgo ádaał'jigo, ła'íí Christ nđzilgo daahohdłągo bígonsiníí baa shił gozhó. ⁶ Christ Jesus nohweBik'ehń nádaagodo'ąądá' daahosołdłąadhíí k'ehgo bikísk'eh hohkaah le': ⁷ Áń bee nohwiķeghad gol'jigo bee daanołseeł le', ła'íí nohwił ch'ígót'ąąhíí k'ehgo nohwi'odłá' nalwod holeehgo dážhó ba'ihédaanołsj le'. ⁸ Ídaa daagonohdzaą, dá ni'gosdzán biká'gee kogoyą'ihí, ła'íí yati' da'ílinéhi k'izé'idilteehíí yee isnáh ádaanihodléh hela', áí dá nnee bi'at'e' n'íí ye'adaat'éhi, dá ni'gosdzán biká' ágot'eehíí zhą bee iłch'ígót'aah n'íí, doo Christ ye'adaat'éhi da, nnee ágát'éégo iłch'ídaago'aahíí baa daagonohsąą. ⁹ Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi dawa Christ biyi' gol'j. ¹⁰ Áń, spirits binadaant'a'íí hik'e binawodíí dawa yánant'aahń, bił dała' daanołjigo hadaanołwi'deszaa: ¹¹ Áń biyi' daanołjigo ałdó' nohwił *circumcision* doo nnee bigan bee alzaa dahíí bee circumcise ádaanołwi'deszaa, Christ biláhyú circumcise ádaanołwi'deszaahíí bee nohwił nchọ'go be'adaanoht'ee n'íí dawa nohwaidnñli at'éé. ¹² Bik'ehgo'ihí'nań, Christ daztsąadı' naadiidzaago áyílaahíí, binawod bada'ohííhíí bighą baptism bee Christ bił ńenohwido'ñil, da'ái bee ałdó' bił naadołkai. ¹³ Nohwił nchọ'go be'adaanoht'eego ła'íí doo circumcise ádaanołwi'deszaa dago nanesona' lęk'e, ndi nda'hołsihíí dawa yee Bik'ehgo'ihí'nań nohwaa nágodin'ąągo Christ bił daahinołhąago ánánohwidłaa; ¹⁴ Christ tsj'itna'áhi bíheskałdá' Bik'ehgo'ihí'nań ye-gos'aanií doo bikísk'ehyú ádaanoht'ee dahíí bighą naltsoos nohwee nniltsooz n'íí Bik'ehgo'ihí'nań tsj'itna'áhi yłheskałgo k'ihzhj' áyíłłaa; ¹⁵ Áí bee spirits binadaant'a'íí ła'íí binawodíí yitis siljigo ch'í'nah hit'jigo áyíłłago yaa nágonessnaa. ¹⁶ Áí bighą da'ákohayú dahadín hadíí daahsaanií bee nohwída'itah hela', dagohíí godiyinií bijjii dagohíí dahnáyitjiihíí dagohíí Jews daagodntsiníí bijjii, daadinotsjgo nohwiłñii hela': ¹⁷ Áí yunąásyú ágodonli bichagosh'oh zhą ádaat'ee; áídá' da'anjiihíí Christ be'ágodonli. ¹⁸ Da'ákohayú hadín, ídaagoł'iyolba'go noljigo, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaaká'yú daagolínii daahohkąąh le', daanołwiłñiiyúgo daadołts'ag hela', án daahobjiih le' at'éé n'íí nohwich'j' nawoch'aa hela', nnee ágát'ééhií shił ch'í'nah ágolzaa ñihíí, dabíí bi'at'e' nchọ'híí k'ehgo binatsekeesíí bee doo nt'é bighą doo siłgo at'éé dahi at'éé. ¹⁹ Nnee ágát'ééhií Christ, ínashood dawa yebik'ehgo Bitsits'in nliinií, doo yota' da; ínashood dawa Christ bits'í nliij, ák'ehgo Christ bits'í nđzilgo áyíłsj, áí dásjzj n't'éégo iłghadaadit'aanií hik'e its'id bee ídaadest'qoogo Bik'ehgo'ihí'nań nołseełgo áyíłsj. ²⁰ Dá ni'gosdzán biká' ágot'eehíí dantsé baa iłch'ígót'aah n'íí bits'ą'zhj' Christ biłgo

nanesona' lęk'eyúgo, nt'é bighą t'ah ni'gosdzán biká' ágot'eehíí nohwebik'ehgo daahinołhąahíí k'ehgo díinko begoz'aanií bikísk'eh ádaanoht'ee? ²¹ (Bínlchi'ela'; nlihela'; dahnnéla'; ²² Áí dawa da'ílií daaleeh;) áí be-goz'aanií dá nnee yegos'áni, nnee bits'ą'd'igo iłch'ígót'aahíí ádaat'ee. ²³ Áí ánadaach'it'jiihíí goch'iyąągo noljigo dá hádaach'it'jigo da'ch'okąąh, ídaagoł'iyolba'go noljigo, ła'íí kots'í biñ'ch'idilñihgo da'ch'okąąh; áí dážhó doo íłjii dadá' dá kots'ihíí zhą bił íłjii.

3 Christ bił naadołkai lęk'eyúgo, Christ yaaká'yú Bik'ehgo'ihí'nań dihe'nazhinéégo dahsdaahíí bits'ą'd'igo ágot'eehíí zhą hádaaht'jigo bikádaadeh'íí le'. ² Yaaká'd'igo ágot'eehíí zhą baa nohwiini' le', doo ni'gosdzán biká' ágot'eehíí da. ³ Ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bits'ą'zhj' nanesona', Bik'ehgo'ihí'nań biyi' nohwi'ina'íí nádes'íí, Christ biłgo. ⁴ Christ, nohwi'ina' nliinií, ch'í'nah nasdljigo nohwił ałdó' bił nohwits'ą'dindláadgo daanołwidoltseeł. ⁵ Áí bighą ni'gosdzán biká' nchọ'go ágot'eehíí hádaaht'iinií nohwijii biyi' daagolínii daazołhee; nant'j' nahkaihií, nchọ'zhinéégo be'adaanoht'eehíí, nohwits'í nchọ'go hat'íinií, nchọ'go natsidaahkeesíí, ła'íí dawahá dayúwehégo ídáhádaaht'iinií, áí da'íliné daayokąąhíí át'éé, áí dawa daazołhee: ⁶ Áí nchọ'go ágot'eehíí bighą nnee dabíí zhą daabik'ehíí Bik'ehgo'ihí'nań bihashke'íí bee bich'j' goldohi at'éé: ⁷ ła'hn' áí k'ehgo nohwił ałdó' nahkai ni', áí k'ehgo daagonohłjii n'dá'. ⁸ Áídá' k'adií díinko dawa yó'odaagodoł'aah; hadaashohkeehíí, nohwágołhijiihíí, da'oh'ni'íí, nchọ'go aayádaakt'íí, yati' dénchọ'éhi yee yádaakt'íí, dawa yó'odaagodoł'aah. ⁹ Doo ániídá' nchọ'íí be'adaanoht'ee n'íí, ła'íí nchọ'go ánadaaht'jii n'íí biłgo yó'odaasohné'dá' doo iłch'j' léda'olchoo da; ¹⁰ Ániídego be'adaanoht'eehíí ánadaagohđłaa, ák'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ánohwilaahíí dayúwehégo bídaagonołsijh, ła'íí bedaanoł'eego ánadaanołwidle': ¹¹ Ágádaach'it'eehíí nnee Greek nliini dagohíí Jew nliini, circumcise ábi'delzaahíí dagohíí doo circumcise ábi'delzaa dahíí, ła'hd' nnee dagohíí Síthian holzéhi, isnáh nliini dagohíí doo isnáh nliij dahíí doo ił'ánigo baa natsits'ikees da, áídá' Christ zhą dawa yebik'eh, ła'íí án biyi' dawa dała'á daanłjii. ¹² Ák'ehgo nohwił, Bik'ehgo'ihí'nań hadaanołwezñilgo báhadaadeszaahíí daanołñini ła'íí bił daanołshóni, íánadaagoł'jiihíí k'ehgo díinko ádaagohđle': dawa bich'j' ch'izhóónií, koł goch'oba'íí, ídaagoł'iyolba'íí, kojii yuné' isht'egodnt'ééhií, ła'íí bágoł'oho'aahíí ádaagohđle'; ¹³ Iłch'j' bidag ádaanoht'ee, nnee ła' nnee yił'itahyúgo łaa nádaagodenoht'aah: Christ nohwinchọ'híí bighą nohwaa nágodin'ąąhíí k'ehgo nohwił ałdó' łaa nádaagodenoht'aah. ¹⁴ Díí dawa bitisgo ił'jóónií ádaagohđle', áí dawahá daahota'go dawa łaile'. ¹⁵ Áíd' Christ bits'ą'd' iłch'j'gont'ééhií nohwijii biyi' yebik'eh le', dała'á nádaasohđłjigo áí bich'j' nohwíká áññiid ni'; ła'íí ihédaanołsj le'. ¹⁶ Christ biyati' ch'ída'izkaadgo nohwiyi' gol'jigo baa łł nadaagoł'ni'go bigoyą'íí dawa bee łł ch'ídaagonołt'aah; ła'íí nohwijii biyi'd' nohweBik'ehń bich'j' ihé-

daanohsigo da'doh'aał, siníí Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' biyi'dí'hi, Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihégosinií, ła'íí ínashood biyinií bee da'doh'aał. ¹⁷ Dá yádaakti' shj ndi, dant'éhéta baa nahkai shj ndi, dawahá Jesus nohweBik'ehñ bizhi' biláhyú ánádaakt'ijł le', dabíí biláhyú Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiTaa bich'j' ihédaanohsjgo. ¹⁸ Isdzáné daanohtíni, daanohtwika' daadohts'ag le', ágádaanoht'eego nohwe-Bik'ehñ bił dábik'eh. ¹⁹ Nnee daanohtíni, daanohtwí'aa nohwił daanzhōq le', doo bich'j' nohwił daagoshch'ii da le'. ²⁰ Chagháshé daanohtíni, nohwitaa, nohwimaa biłgo da'ánohwiłñiiyú daadohts'ag le': áí nohweBik'ehñ bił goyiłshōq. ²¹ Nnee daanohtíni, nohwichagháshé doo bił daadohtehgo bídaagoyōłchijj da, ágádaanoht'eeyú-go dánko hayaa ádaat'ee daaleeh. ²² Nada'ohsiidíí, ni'gosdzán biká' bánada'ohsiidíí da'ánohwiłñiiyú ádaanoht'ee le'; doo bánada'ohsiidíí binadzahgee zhá ádaanoht'ee da, doo nnee biłdaagonōłshōq'íí zhá bigha da; áídá' nohwijíí da'at'éhé bee, Bik'ehgo'ihí'nañ daadinōłshíí bigha ádaanoht'ee: ²³ Dant'éhé baa nahkai shjhií dahot'éhé bee baa nahkai le', nohwe-Bik'ehñ bá asht'e' daanohsjgo, doo nnee zhá bá asht'e' daanohsjgo da; ²⁴ Nada'ohsiidíí bigha nohwíyée doleelíí nohweBik'ehñ nohwaidoné' doleelgo bí-daagonōłsj: Christ nohweBik'ehñ bá nada'ohsiidíí bigha. ²⁵ Áídá' hadín doo bik'ehyú át'éé dahíí binchō'íí zhá bich'j' nanáhi'ñii: Bik'ehgo'ihí'nañ nnee doo ił'anigo yaa natsekees da.

4 Nant'án daanohtíni, nohwánada'iziidíí bich'j' dábik'ehyú ánádaakt'ijł, ła'íí doo ił'anigo baa natsí-daahkees da le'; nohwíí ałdó' yaaká'yú nohwiNant'a' golíjgo bídaagonōłsj. ² Dá da'ohkqañ nt'éé, ihé-daanohsjgo daadeh'íj; ³ Néé ałdó' nohwá da'ohkqañ, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwá ch'ígót'í'go nohwá be'ágodoli-ihíí bigha, Christ baa na'goni' doo bígózj da níí, bigha ha'ásítíínií, baa yáhiilti' doleelgo: ⁴ Áí nnee bich'j' ch'í'nah asht'e'go baa yashti' le'at'ééhíí k'ehgo baa yashti' doleelgo shá da'ohkqañ. ⁵ Doo da'odlāq dahíí bitahyú ídaa daagonohdzāqgo nadaahkai, goldohíí ilj-

go ádaanohtsigo. ⁶ Dábik'ehn nohwił goch'oba'go yá-daakti', íshjij k'ehgo bee nohwiyati' daadiłk'qshgo nnee daantíjgee hagot'éégo bich'j' hahdzihií bídaagonōłsj doleelgo. ⁷ Hago ánsht'eehíí dawa Tíkikas yaa nohwił nadaagonñi' doleel, án nohweBik'ehñ biláhyú no-hwik'isn nohwił daanzhóni, Bik'ehgo'ihí'nañ yána'iziidi begondljihi, bił dała' na'isiidi nlii: ⁸ Án nohwich'j' deł'áad, hago ádaanoht'ee shjhií yígōłsjhií bigha, ła'íí nohwijíí yił daagoyiłshōq doleelgo; ⁹ Onésimus, shik'isn shił nzhóni, begondljihi, ałdó' nohwich'j' deł'áad, án no-hwitahdí' nlii. Dzaqagee ánagot'ijłíí dawa yaa nohwił nadaagonñi' doleel. ¹⁰ Aristárkas, bił ha'áshítézi, Gozhōq, daanohtwíni, Marcus ałdó', Bárnabas bilah bizhaazhé níni, (án iłk'idá' ła' nohwił nadaagosñi' n': nohwaa nyaayúgo bich'j' k'íí daanohtzj le'gá. ¹¹ ła'íí Je-sus, Justus holzéhi, ałdó', Gozhōq, daanohtwíni. Áí zhá nnee circumcise ádaabi'deszaahíí bitahyú Bik'ehgo'ihí'nañ bilatł'áhgee begoz'ánihií bá bił na-da'isiid, áí shił daagoyiłshōq. ¹² Épaphras, nohwitahdí' níni, Christ yána'iziidi, Gozhōq, daanohtwíni; án dábik'ehn bijíí dawa bee nohwá okqañ, ntdzilgo na-sozjigo, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwá hát'ínií be'ádaanoht'eego, iłch'j'daanohtwidilñe' doleelgo no-hwá okqañ. ¹³ Díí bá bígonsj baa nagoshñi', dážhō no-hwaa daabiini'go, ła'íí Laodicéayú daagolínií, Hi-erápolisnyú daagolínií ałdó' yaa daabiini'. ¹⁴ Luke, izee níni, nohwił daanzhóni, Demas biłgo, Gozhōq, daanohtwíni. ¹⁵ Christ biláhyú iłk'isyú Laodicéayú daagolínií, Gozhōq, shá daabiłdohñii, ła'íí Nímphas ałdó', ínashood bikjñ yuñe'íła'ánádaakt'ijłíí biłgo, Gozhōq, shá daabiłdohñii. ¹⁶ Díí naltsoos nohwitahyú hojíídá' Laodicéayú ha'ánázeh yuñe' ałdó' hojíí le'; no-hwíí ałdó' Laodicéad' naltsoosíí ałdó' daahohshíí. ¹⁷ Arkípas shá gádaałdohñii, Hant'é nohweBik'ehñ nas-dziidi naa yiné'íí áñle' le'gá, doo dahgo da. ¹⁸ Shií Paul, dashíí shigan bee, Gozhōq, nohwich'j' k'e'eshchii. Ha'ásítíínií bínádaałñiih. Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'íí bee nohwich'j' goz'āq le'. Doleelgo at'éé.

1 THESSALONIANS

1 Shíí Paul, Silvánus, ƚa'íí *Timótheus* biłgo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa ƚa'íí Jesus Christ nohwe-Bik'ehń biláhyú Thessalonícagee ínashood ha'ánátséhíí bich'í' k'eda'iilchii: Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa ƚa'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ƚa'íí bits'á'dí' iłch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'ąą le'. ² Dábik'ehn Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' nohwa'ihédaandzigo nohwá da'ohiikaąh. ³ Nohwi'odla'híí bighą nłt'éégo ána-daah'í'jii, nohwił ijoqohíí bighą nyeego nada'ohsiidí, ƚa'íí Jesus Christ nohweBik'ehń náda'híí ndaaho'ííhíí bighą dayúweh dahdaanołdohíí Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa daahohiikaąhgee dábik'ehn bínadaahiilniih; ⁴ Shik'íyú, Bik'ehgo'ihí'nań bił daanohshóni, Bik'ehgo'ihí'nań hanánohwehesnilgo bídaagonłzj. ⁵ Yati' baa gozhóni baa nohwił nadaagohiilni'dá' doo yati' zhą bee nohwich'í' yádaahiilti' da ni', ndi yati' binawod golłigo Holy Spirit nohwinkááyú yałti', ádí' da'aní-ihí bídaagosłsıj; nohwitahyú nahiikaidá' nohwí nohwichą hago ána-daahiit'jii ƚań shj n'íí bídaagonłsıj. ⁶ NohweBik'ehń hik'e néé biłgo nohwedaanołt'ee daasolji; doo ałch'ídéyú nohwich'í' nagont'og da ndi, Holy Spirit binkááyú nohwił daagozhóqogo yati' nádaagodo'ąą: ⁷ Áík'ehgo Macedóniagee ƚa'íí Akéyagee Jesus daayodlaanií dawa nohwí nohwi'at'e' daineł'jigo nohwikísk'eh ádaat'ee daasilji. ⁸ Macedóniagee ƚa'íí Akéyagee nnee nohwits'á'dí' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yí-daagosłsıj, doo da'áígee zhą da, ndi iłts'á'yú ałdó' Bik'ehgo'ihí'nań daahohdłąhíí bígozıj; áí bighą doo hagot'éégo nt'é daan'nii bik'eh da. ⁹ Hagot'éégo nohwaa nkaihií dabíí nohwaa nadaagolni', ƚa'íí nohwí k'e'eshchín bits'á'zhj' ádaasohdzaago Bik'ehgo'ihí'nań hińahi hik'e da'ąnihi bá nada'ohsiid; ¹⁰ ƚa'íí áń biYe' yaakád'í' náda'híí biba' ádaanoht'eego nohwaa nadaagolni', áń daztsąąd'í' naadiidzaago áyíłlaa, Jesus holzéhi, Bik'ehgo'ihí'nań hashkeego nohwini-idaagodiléhíí yits'á' nohwińli at'éé.

2 Shik'íyú, doo daazhógo nohwaa nkai dahíí nohwí bídaagonłsıj: ² Philippi golzeegee iłk'idá' nchq'go nohwich'í' na'isdziidgo nohwiniidaagodeszaa bídaagonłsıj, ndi áí bikéd'í'go nnee nohwich'í' nada'iziid ndi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú doo bédaahiildzid dago Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa gozhóni baa nohwił nadaagosıilni'. ³ Iłch'í'gont'aahíí doo ƚé'ichoohíí bits'á'dí'go da, ƚa'íí doo nchq'go nats'í'keesií bits'á'dí'go da, doo nnee bich'í' nahich'aago da: ⁴ Áídá' yati' baa gozhóni baa nadaagohiilni'go Bik'ehgo'ihí'nań biłdábik'ehgo nohwá ngon'ąą, áík'ehgo nnee doo bił

daagoyilzhóqogo da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań nohwijíí nayíntaahíí zhą bił goyilzhóqohíí bighą yati' baa gozhóni baa nadaagohiilni'. ⁵ Nohwíí nohwá bídaagonłsıj, doo daazhógo ádaan'niigo yati' baa gozhóni bee nohwich'í' yádaahiilti' da, doo dawahá ídáhádaahiit'jigo bił yaa na'siiltsooz da: áí Bik'ehgo'ihí'nań nohwá yígótsj: ⁶ Doo nnee daanohwidntsjhíí biká daadéet'jigo da, doo daanohwidinołsıjgo da, ƚa'íí ałdó' doo daanohwidntsjgo da, Christ binal'a'á daandłjiihíí bighą nohwída'dokeed le'at'éhi, áídá' doo ágádaan'nii da, áík'ehgo doo nadaanohwinłt'og da. ⁷ Áídá' nohwitahyú nahiikaidá' nłt'éégo ádaanohwinzj ni', isdzán bichągháshé nłt'éégo áyíłsjhíí k'ehgo: ⁸ Dázhq' nohwił daanohshqohíí bighą Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa gozhóni baa nohwił nadaagohiilni', ndi doo áí zhą da, danéé nohwaa ádaadint'aah, nohwik'íí daandzjiihíí bighą. ⁹ Shik'íyú, nada'iidziid n'íí, góyéégo nohwich'í' nadaagowaa n'íí bínadaahiih: Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa gozhóni baa nohwił nadaagohiilni'dá' doo nadaanohwinłt'og da doleethíí bighą t'égee hik'e jjiígee nada'iidziid ni'.

¹⁰ Akú, Jesus daahohdłąhíí, nohwitahyú nahiikai n'dá' daagodnlzigo ádaant'eego, dábik'ehyú ádaant'eego, ƚa'íí doo hadín nt'é nohwik'izhj' yidi'aah dago ádaant'ee ni' nohwá bídaagonłsıj, Bik'ehgo'ihí'nań ałdó' nohwá yígótsj: ¹¹ Díí ałdó' nohwá bídaagonłsıj, nnee bichągháshé yich'í' yádaah'í' k'ehgo, néé ałdó' dała'á notjigo nohwił daagozhóqogo ádaanohwidle' ni', ƚa'íí nohwił ch'ídaagosıit'ąą ni', ¹² Bik'ehgo'ihí'nań bik'eh sohtjigo daahinohąa le', daanohwińniid, áń bilat'áhgee ƚa'íí bits'á'dindłáádíí goz'ąą yune' daanohwokéed. ¹³ Díí ałdó' bighą Bik'ehgo'ihí'nań dába'ihédaandzj nt'éé, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa nohwił nadaagohiilni' n'íí nádaago'ąądá', doo nnee biyati'híí k'ehgo da ndi da'anii Bik'ehgo'ihí'nań biyati'híí bighą nádaagodo'ąą, áí yati' daahohdłąhíí nohwiyi' nłt'éégo na'iziid. ¹⁴ Nohwíí, shik'íyú, Judéayú Christ Jesus binkááyú Bik'ehgo'ihí'nań daayokąąhgo ha'ánátséhíí be-daanołt'ee daasolji, áí Jews daanliinií biniidaagodntsjhíí k'ehgo nohwíí ałdó' nohwitahyú daagolínií nohwini-idaagodntsj: ¹⁵ Jews daanliinií bik'ehgo Jesus nohwe-Bik'ehń zesdji, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziid n'íí ałdó' nadaiłtseed, ƚa'íí néé nohwiniidaagodntsj; áí Bik'ehgo'ihí'nań doo yiłgoyilshq'og da, ƚa'íí nnee dawa yich'í' nada'iziid: ¹⁶ Doo Jews daanłj dahíí bich'í' yádaahiilti'go hasdákáh doleelíí doo hádaanohwit'j dahíí bighą dabíí binchq'íí ƚąągo ádaayolił; áík'ehgo ániita Bik'ehgo'ihí'nań hashkeego biniidaagodiléhíí biká'zhj'

ádaile'. ¹⁷ Shik'íiyú, dét'jñ nohwits'á' ohiikai, k'adíi doo daahiit'jñ da ndi nohwijíi bee da'á daandlj, la'íi k'azh'á nádaanohwiłtséh. ¹⁸ Áik'ehgo ch'éh nohwich'j' nádnkáh-go ádaahiit'jñ, shíi Paul, doo ałch'ídndi nohwich'j' nádishdáh hásh't'jñ, ndi ch'iidn nant'án t'azh'j' daanohwotá'. ¹⁹ Jesus Christ nohweBik'ehñ nádzáago biñáál nłt'éhishá' ndaahóndlii? Nt'éshá' bighá nohwit daagozhó' doleel? Nt'éshá' bighá dant'é hobjñhíi nohwaa hit'áah doo? Nohwíi nohwighá go'jñ. ²⁰ Nohwíi nohwighá ídaada'óndlii, la'íi nohwíi nohwighá nohwit daagozhó'.

3 Dázhó nohwa'ikodaanihiidzjñ hádaahiit'jñhíi bighá dasahndi Athensgee siikehíi nohwit dávik'eh; ² Áik'ehgo *Timótheus*, nohwik'isn, akú odaasiil'a', áñ Bik'ehgo'ihí'ñañ yána'iziidi, Christ baa yati' baa gozhóni baa yádaahiilti'go bił nada'ídziidi, áñ nohwí'odlā' nłdzilgo ádaanohwile'go la'íi nohwidag yati'go nohwich'j' odaasiil'a': ³ Goyéego nohwich'j' nagowaahíi bighá nñee doo la' b'í'odlā' yits'á'zh'j' anñe' da doleethíi bighá nohwich'j' odaasiil'a': dánohwíi bídaagonołsj goyéego nohwich'j' nagowaago nohwá goz'áq. ⁴ Da'anñi akú nohwit naháataqadá' nohwit nadaagohiilñi' n', goyéego nohwich'j' nagowaa doleelgo; áí begolzaago bídaagonołsj. ⁵ Na'íntaahíi dánko nanohwíneztaqad nolj dant'éhéta bee, áik'ehgo nohwitahyú nohwinasdziidíi da'íłj'zh'j' hileeh nolj nsjgo dázhó nohwa'ikoniisjñ hash't'jñgo nohwí'odlā'íi bigonsjñhíi bighá la' nohwich'j' o'á'. ⁶ K'adíi *Timótheus* nohwits'á'dí' nohwaa nadzáago nohwí'odlā'íi, nohwí'j'óónií biłgo dázhó nłt'éego yaa nohwit nagolñi', nłt'éego dávik'ehñ nohwínádaaññiil lāq, la'íi néé k'azh'á nádaanohwiłtséhíi k'ehgo nohwíi k'azh'á nádaanohwiłtséhgo nohwit nagolñi': ⁷ Áik'ehgo shik'íiyú, néé nohwich'j' nadaant'ogee la'íi góyéego nohwich'j' nagowaagee nohwíi nohwighá nohwit nádaagoj'q'q, nohwíi nohwí'odlā'íi bighá: ⁸ K'adíi da'anñi daahin'ña, nohweBik'ehñ binkááyú nłdzilgo nasozjñhíi bighá. ⁹ Bik'ehgohin'ñaahíi binadzahgee dázhó nohwighá nohwit daagozhó', áik'ehgo hagot'éegoshá' Bik'ehgo'ihí'ñañ nohwighá ba'ihédaandzj doleel? ¹⁰ T'é'gee hik'e jñjgee dáda'ohiikaqah nt'éé, nádaanohwiłtséh hádaahiit'jñhíi bighá, nohwí'odlā'íi la' t'ah doo be'ádaanoht'ee da shjñhíi nłt'éego nohwá ánalñe'go hádaahiit'jñ. ¹¹ Bik'ehgo'ihí'ñañ dabíi, áñ nohwíTaa nłni, la'íi Jesus Christ nohweBik'ehñ, nohwich'j' nkáhíi nohwá iłch'j'gole' ndi at'éé. ¹² Łił daanohjooníi la'íi nñee dawa nohwit daanzhooníi nohweBik'ehñ dayúweh nohwá ígohiigháhgo áy'łsj le', néé nohwich'j' ádaant'eehíi k'ehgo: ¹³ Jesus Christ nohweBik'ehñ nñee báhadaadeszaahíi yil nakáhgo, Bik'ehgo'ihí'ñañ nohwíTaa binadzahgee nohwijíi doo baa dahgoz'áq dago, la'íi nch'ó'íi da'ádjñgo godilzñhgo ánohwile' doleethíi bighá ágádaanoht'ee.

4 Díi ałdó', nohwik'íiyú, nádaanohwohiikaqah, la'íi Jesus nohweBik'ehñ biláhyú nohwidag yádaahiilti', nohwit ch'ídaasiit'áqahíi bikísk'ehyú ádaanoht'ee le', la'íi Bik'ehgo'ihí'ñañ bił daagonołshó'q'go dayúwehyú ágá-

daanoht'ee le'. ² Jesus nohweBik'ehñ nohwinkááyú yati' bikísk'eh ádaanoht'eeego nohwit ch'ídaasiit'áqahíi bídaagonołsj. ³ Bik'ehgo'ihí'ñañ hadaanohwidile'go hádaanohwit'jñ, doo nant'j' nahkaigo da: ⁴ Da'á notjñjee nohwits'íhíi daadinolołsjgo, la'íi nch'ó'íi doo bee ána-daah't'jñ dago ídaa daagonohdzaq; ⁵ Doo Jews daanljñ dahíi, Bik'ehgo'ihí'ñañ doo yídaagołsj dahíi, ádaat'jñhíi k'ehgo nch'ó'go hádaat'íinií doo baa ádaanoht'aah da: ⁶ Nñee doo nt'é bee la'ihí yich'j' na'iziidi da le': díi k'ehgo doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi dawa nohweBik'ehñ yiniidaagodile'go iłk'ídá' nohwit nadaagosiilñi'.

⁷ Bik'ehgo'ihí'ñañ doo nch'ó'go ádaant'ee doleelgo daanohwokéed da, ádá' daagodinłzj doleelgo daanohwokéed. ⁸ Hadíñ díi yati'íi doo íłj dago yaa natsekeesíi, doo nñee yich'j' at'éé da, ádá' Bik'ehgo'ihí'ñañ, Holy Spirit nohwaa daidez'aaní, áñ doo íłj dago yaa natsekees. ⁹ Bik'ehgo'ihí'ñañ dabíi iłk'ídá' tił daanohj'q'qgo nohwit ch'ídaagoz'áq: áik'ehgo nohwik'isyú nohwit daanzh'q'qgo doo hagot'éego ágánánohwiłdish'ñiigo nohwich'j' k'eshchii bik'eh da: ¹⁰ Macedóniagee nohwik'isyúhíi da'anñi dawa nohwit daanzh'q'q; dayúweh ágádaanoht'eeego nádaanohwohiikaqah; ¹¹ Ła'íi nkegohen'á'q'go daagonohj'jgo bídaagono'aaah, nohwinasdziidíi dánohwíi nádaanohwínt'og le', dánohwíi nohwigan bee nohwinasdziidíi ádaat'jñ le', ádaanohwiłn'ñi n'íi k'ehgo; ¹² Ágádaanoht'eeýúgo doo nohwitahyú daanljñ dahíi daanohwidnłsj doleel, la'íi doo nt'é bídjñ ádaanoht'ee da doleel. ¹³ Shik'íiyú, *da'ithoshíi* hago'ádaat'ee shjñhíi bídaagonołsjñhgo hash't'jñ, doo daachag da doleethíi bighá, dahazh'j' ihí'ña doo ndaayołíi dahíi daachagíi k'ehgo. ¹⁴ Jesus daztsaqadí' naadiidzáhi daahohiidłayúgo, da'ái k'ehgo ałdó' hadíi Jesus daayodłaqgo *da'ithoshíi* Bik'ehgo'ihí'ñañ Jesus biłgo yil nakáhi at'éé.

¹⁵ Díi nohweBik'ehñ ádaanohwiłñiigo ágádaanohwiłn'ñi, nohweBik'ehñ nádzáago néé t'ah daahin'ñaago kú naháataaníi nanezna'íi doo dabíntse nkáh da. ¹⁶ NohweBik'ehñ ádjñ hadodzihgo dabíi yaakád' bił nkegowáh, Bik'ehgo'ihí'ñañ binal'a'á yaaká'yú da'tiséyú sitínihíi hadziigo, Bik'ehgo'ihí'ñañ béshdilwoshé yee áññiidgo: áígee Christ daayodłaqgo nanezna'ihíi da'itsé naadikáh: ¹⁷ Ádíi' néé t'ah daahin'ñaago kú naháataaníi, áí bił da'á yaak'os biy'zh'j' nánohwidí'do'ñi, áígee nohweBik'ehñ baa nkáh, ádíi' godezt'í'go dahazh'j' nohweBik'ehñ bił daandljñ doleel. ¹⁸ Ái bighá díi yati'íi bee iłdag yádaat'í' le'.

5 Shik'íiyú, hagee goldohíi, hagee yołkaahíi Jesus nádaahíi doo bighá nohwich'j' bek'éeshchii da.

² Dánohwíi iłk'ídá' nłt'éego bídaagonołsj, nohweBik'ehñ nádaahíi bijjñ in'jñhíi t'é'go naghaahíi k'ehgo nadáh.

³ Nkegohen'á'q', daanñidá' isdzán bizhaazhé goleehgo bił nádi'diñihíi k'ehgo dágosite goyéego goldohíi bee baa godogaat; doo bee bits'á' gónáhgo da. ⁴ Ádíá' nohwíi shik'íiyú, doo chagołtheeyú nahkai da, áik'ehgo áí bijjñhíi doo in'jñhíi k'ehgo bee nohwaa godogaat da.

⁵ Nohwíi dawa idindláád zhínéego, jñ zhínéego

ádaanoht'ee: doo t'ée' zhińéego da, doo chagotheet zhińéego ádaant'ee da. ⁶ Ái bigha halaa, doo da'iilwosh da le', la' ádaat'eehii k'ehgo, áidá' daadéet'jigo ídaa daagondzaa le'. ⁷ Hadíi da'ithoshii t'ée'go da'ithosh, hadíi bił nádaagodeyisii t'ée'go bił nádaagodeyis. ⁸ Áidá' néé, jji zhińéego daandliinii, halaa, ídaa daagondzaa le', nohwí'odla' la'ii nohwí'ijóonii besh nohwitil naztaahii k'ehgo ádaagohiidle' le'; hasdáhiikáhií ndaahóndliihii besh ch'ahii k'ehgo ádaagohiidle' le'. ⁹ Nohwiniidaagodile'ii Bik'ehgo'ihii'nań doo nohwá hát'íi da, áidá' nohweBik'ehń Jesus Christ biláhyú has-dánkaahgo nohwá ngon'áa, ¹⁰ Áń nohwá daztsaahii bigha daahin'naa dagohii nane'na' ndi dabii bił daagondlji doleet. ¹¹ Ái bigha dayúweh nohwit daagozhógo ádaańońzigo hadag ádaańońzj le', iłk'idá' ágádaanoht'eehii k'ehgo. ¹² Nohwik'íiyú, díinko nádaanoht'eehii k'ehgo, nohwitahyú nada'iziidii nohwe-Bik'ehń biláhyú nohwá nazjigo nohwit ch'idaago'aahii daadinońsj le'; ¹³ Nada'iziidhii bigha daadinońsjgo nohwit daanzhógo le'. Nkegohen'áanii nohwitahyú begoz'aa le'. ¹⁴ Shik'íiyú, bił daagoyehii, nada'ohsiid daabiłdohii, bijii doo ndzil dahii bidag yádaakti', doo ndzilgo nazji dahii bich'odaahii, la'ii nnee dawa bich'í' nt'ée'go ádaanoht'ee, daanoht'ee. ¹⁵ Dahadín doo

bik'ehyú ádaanoht'ee dayúgo doo iké'déna ágána-daahdle' da, áidá' iłch'í' nt'ée'go ádaanoht'ee, la'ii nnee dawa bich'í' nt'ée'go ádaanoht'ee. ¹⁶ Dá nohwit daagozhógo nt'ée' le'. ¹⁷ Dá da'ohkaah nt'ée' le'. ¹⁸ Dawahá bigha ihédaanoht'ee: díi k'ehgo Bik'ehgo'ihii'nań nohwá hát'íi, Jesus Christ biláhyú. ¹⁹ Holy Spirit doo t'aaahj' daahonoht'aa da. ²⁰ Bik'ehgo'ihii'nań binkaáyú yati'íi, yaa yádaakti'ii doo da'ílinégo baa natsídaahkees da. ²¹ Dawa ntsé bí-daanoht'aa; nt'ée'go ágot'eehii ndzilgo daahonoht'aa. ²² Áidá' doo bik'ehyú ágot'ee dahii dawa bits'ázhj' ádaanoht'ee le'. ²³ Bik'ehgo'ihii'nań, bits'á'dí' iłch'í'gont'eehii, dabii hadaanoht'ee; nohwispirit-hii, nohwi'isiziinii, nohwits'í biłgo dahot'éhé doo hagog'ée-go nohwá dahnagoz'aa dago nohweBik'ehń Jesus Christ nádaaahj' Bik'ehgo'ihii'nań ádaanoht'ee doleet-go nohwá oshkaah. ²⁴ Nohwíká áńniidń da'áńíiyú át'éhi nji, áń dawa la'yile'. ²⁵ Shik'íiyú, nohwá da'ohkaah. ²⁶ Nohwik'íiyú dawa daagodinońsjgo daahots'os le'. ²⁷ NohweBik'ehń shinkaáyú gádaanoht'ee, Díi nalt-soosii nohwik'íiyú, ínashood daanlíni, dawa bich'í' daahohshii. ²⁸ NohweBik'ehń Jesus Christ biłgoch'oba'íi bee nohwich'í' goz'aa le'. Doleetgo at'ée.

2 THESSALONIANS

1 Shíí Paul, Silvánus, ła'íí *Timótheus* biłgo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohwe-Bik'ehń biláhyú Thessalonícagee ínashood ha'ánátséhíí bich'í' k'eda'íilchii: 2 Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' iłch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'ąą le'. 3 Shik'ííyú, dávik'ehn Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' nohwa'ihédaandzj doleetgo at'éé, áí dávik'eh, nohwi'odla' nchaa holeet, ła'íí dała'á notjigee dayúweh ił daanojjoqohíí bighą; 4 Áík'ehgo ínashood Bik'ehgo'ihí'nań daayokaąhgo ha'ánátséhíí nagoz'ąą yuņe' nohwaa da'óndliigo nohwaa nadaagohiilni', iłtah at'éégo bee nohwich'í' nada'idziidgee ła'íí nohwich'í' nadaagont'ogee bidag ádaanoht'eehíí ła'íí nohwi'odla' ntdzilgo bee nasozjihíí bighą; 5 Díí bee Bik'ehgo'ihí'nań dávik'ehyú nohwaa yati'go bígózj, bíí bilałt'áhgee goz'ąą yuņe' ohkáhíí bik'ehgo sohtjigo nohwił ołtag, áí baa nasozjihíí bighą nohwiniidaagont'ée: 6 Díínko Bik'ehgo'ihí'nań bił dávik'eh, hadíí nohwich'í' nada'iziidíí, da'ágát'éégo Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'go bich'í' naná'hi'ńiíli at'éé; 7 Áídá' nohwíí nohwich'í' nadaagont'ogíí ła'íí néé biłgo dała' hadá'hiidzoł doleet, Jesus nohweBik'ehń binal'a'á yaaká'yú daagolńi, dák'a'ádaat'éhi biłgo yaaká'dí' yit' ch'í'nah ádelzaahíí bijjii, 8 Hadíí Bik'ehgo'ihí'nań doo yí-daagotsj da lán shjhií, hadíí Jesus Christ nohweBik'ehń nłt'éégo baa na'gon'íí doo yikisk'eh ádaat'ee da lán shjhií, Bik'ehgo'ihí'nań kq' dahdinahíí biy'í yini-idaagodolił: 9 Doo nnágont'í dago biniidaagodilne'go bił ch'ígódeeh, nohwe Bik'ehń ła'íí binawod bits'á'dindláádíí bits'á' bida'dentąągo biniidaagodilne'; 10 Nádáhíí bijjii hadíí báhadaadeszaahíí binkááyú Christ ízisgo ye'at'ééhíí ch'í'nah alņe', ła'íí daabosdlaądíí dawa bił díyadaagot'ee doleet, (baa nohwił nadaagosiiłni' n'íí daayosdlaądhíí bighą). 11 Díínko bighą dávik'ehn nohwá da'ohiikaąh, Bik'ehgodaahii'naahíí nohwíká ánni-idíí bik'eh sohtjigo nohwił ołtag doleet, ła'íí nłt'éégo ágot'ee zhińéégo hádaaht'iinií ła'íí nohwi'odla' bee nada'ohsiidíí dabíí binawodíí bee nohwá ła'idolił: 12 Áík'ehgo nohwiláhyú Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' ba'ihégosj doleet, ła'íí nohwíí ałdó' Jesus biláhyú nohwa'ihégosj doleet, Bik'ehgodaahii'naahíí ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí bik'ehgo.

2 Nohwik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń nádáhíí ła'íí bich'í' ła'ádaahí'ne' doleetíí baa yádaahiilti'go nánohwohiikaąh, 2 Spirit at'éé daach'inqiihíí bee, yati' bee, dagohíí naltsoos nohwits'á'dí' daach'inqiihíí bee, Christ nádáhíí bijjii iłk'idá' bee nohwaa gonyáá ba'iko-

daanohsiyúgo, doo nohwił nagoki da le', doo ła'ąągo natsídaahkees da le'. 3 Doo hagot'éégo nņee ła' nohwich'í' nach'aa da le': áí bijjii doo hwaa baa gowáh da, ntsé nņee lání nanánihidéh doleetgo zhą, ła'íí nņee dázhq' nchq'í ye'at'éhi ch'í'nah hileeh, án da'ílií hileeh doleetgo gozlíni; 4 Áń Bik'ehgo'ihí'nań daabidi'ńiíhíí ła'íí dawahá daach'okaąhíí dawa yich'í' na'iziidgo yitisgo ídéstj doleet, Bik'ehgo'ihí'nań daach'okaąh goz'ąą yuņe' Bik'ehgo'ihí'nań ídiłdi'ńiigo dahsdaa doleet. 5 Ya' doo bínádaańií da, t'ah nohwił nashkaidá' díí baa nohwił nagoshńi' ni'? 6 Dázhq' nchq'í ye'at'éhi t'ah nt'é t'ąązh'í' botą'íí bídaagonłsj, ch'í'nah alņe'íí t'ah doo hwahá biká' ngonáh da. 7 Nchq'go ágot'eehíí doo bígózj da n'íí iłk'idá' na'iziid: t'ąązh'í' botą'íí k'ihzh'í' alzaazh'í' t'ąązh'í' botą' doleet. 8 Áńiita dázhq' nchq'í ye'at'éhi ch'í'nah hileeh, án nohweBik'ehń biyol bee bidizotheet, ná-daątee bits'á'dindláádíí bee bidizotheet: 9 Áí nchq'í ye'at'éhi, ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, higháhgo ábile', án binawod golíigo godiyjhggo be'ígóziníí ła'íí ízisgo áná'ol'jiihíí k'ehgo áná'ol'jii ágodil'jii doleet, 10 Áí nchq'í ye'at'éhihíí na'ich'aahíí yit' higháh, áí bee nņee nadaach'aa doleetgo; áí nņeehíí da'ąńii ágot'eehíí bił daanzhoqyúgo hasdakáh le'at'éhi, doo hádaat'jii dahíí bighą da'ílií hileeh. 11 Doo hádaat'jii dahíí bighą Bik'ehgo'ihí'nań natsekees k'izé'idilteehíí biká'zh'í' ádaile', áík'ehgo lé'ichoohíí daayodlaą doleet: 12 Áík'ehgo nņee da'ąńii ágot'eehíí doo daayodlaą dago nchq'go ágot'eehíí bił daanzhooníí dawa ch'iidn bikq' dilti' yuyaa bándaaagodot'aał. 13 Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nań bił daanoahshóni, Holy Spirit hadaanoahwihezńilgo ła'íí da'ąńii ágot'eehíí daahohdlaągo dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihí'nań hasdánohwiniłgo nohwá ngon'ąą, áí bighą dávik'ehn nohwiłhgą Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihédaandzj doleetgo at'éé: 14 Jesus Christ nohweBik'ehń bits'á'dindláádíí bił daanoahwiyéé doleetgo yati' baa gozhóni bee nohwich'í' yádaahiilti'íí bee nohwíká ánniid. 15 Áík'ehgo shik'ííyú, ntdzilgo nasozjii, nohwiati' bee dagohíí nohwinaltsoos bee nohwił ch'et'ááníí daahohohta'. 16 Jesus Christ nohweBik'ehń dabíí, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa biłgo, bił daanjjoqohíí, ła'íí biłgoch'oba'íí biláhyú dávik'ehn hadag ádaanoahwiłsiníí ła'íí nzhqoqgo ágot'eehíí nihóndliigo ádaanoahwiłsiníí, 17 Áń nohwijii yuņe' nkegohen'ąągo ádaanoahwiłsj, ła'íí nłt'éégo ánádaaht'jii hik'e nłt'éégo yádaakti' doleetgo nadaanołwodgo ádaanoahwile'.

3 Iké'yúhíí, shik'ííyú, nohwá da'ohkqah, nohwe-Bik'ehń biyati'íí dagoshch'í' dahot'éhé nnee bitah dididlaadgo ya'ihédaanzj doleetgo, akú nohwitahyú ágot'eehíí k'ehgo bá da'ohkqah; 2 Ła'íí nnee dabíí zhá bik'ehgo ádaat'eehíí, ła'íí doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bits'á' nohwide'ńiit doleetgo bá da'ohkqah ałdó': nnee doo dawa bi'odla' daagolj' da. 3 NohweBik'ehń da'áníyú át'éhi nłji, án nłdzilgo nasozjigo ánohwısj, ła'íí nchq'íí bits'á'zhj' ánohwısj. 4 Hadíí bee nohwá ndaagosiit'aqahíí bikísk'eh ádaanoht'ee, ła'íí dayúweh begoldohgo ágádaanoht'ee doleetgo nohweBik'ehń biláhyú nohwaa da'óndlii. 5 NohweBik'ehń nohwijíí dawa bee Bik'ehgo'ihí'nań nohwił daanzhqq ánohwısj le', ła'íí bidag ádaanoht'eego Christ biba' ádaanoht'eego ánohwısj le'. 6 Shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' biláhyú nłdzilgo nohwich'j' hahiidziigo gádaanohwıłn'ńii, Nohwik'isn, ínashood nłni, doo na'iziid dahíí, nohwił ch'ídaagosiit'aaníí doo yikísk'eh at'éé dahíí bits'á'zhj'go ádaanoht'ee. 7 Dánohwíí bídaagonotsj, nohwedaanoht'eego nzhqq: nohwitahyú nahiikaidá' néé nada'idziid ni'; 8 Dá doo bich'j' nadaah'ńiíte doo hadín bił da'iidaq da ni'; áídá' t'é'gee hik'e jjiígee nyeego nada'idziid ni', doo ła' nadaanohwıłt'og da doleet'íí bigha. 9 Doo nohwá

goz'ąą dahíí doo áí bigha ágádaahiit'j' da, ndi nohwedaanoht'ee doleet'íí bigha nohwıłn'ńii áłdaahiit'j' ni'. 10 Nohwitahyú nahiikaidá' gádaanohwıłn'ńii ni', Hadín doo na'iziid dahíí doq iyąą da le'. 11 Nohwíí ła' doo nłt'éégo ádaanoht'ee dago nohwa'ikodaanzj, doo nada'ohsiid dago, doo nohwidildoo dahíí nadaanohwıłt'og łaą. 12 Nnee ágádaat'eehíí Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú nłdzilgo bich'j' hahiidziigo gádaal'ńiigo bidag yádaahiilti', Nłt'éégo nada'ohsiidgo dánohwíí nohwihidán daahsaą. 13 Nohwíí shik'ííyú, nłt'éégo ádaanoht'eehíí bik'e hohkáh hela'. 14 Díí naltsoosíí biyi' nohwiyati'íí nnee ła' doo yikísk'eh at'éé dayúgo, áí nneehíí dabídaagonohsjigo bits'á'zhj' ádaanoht'ee, áí bigha ıdaayándzj doleet. 15 Ágát'éé ndi doo bik'edaadinohńiigo baa natsídaahkees da, ndi nohwik'isn'ńii k'ehgo bich'j' yádaakti'go bił ch'ídaagonoh'aah. 16 NohweBik'ehń, bits'á'd' iłch'j'gont'ééhíí, dabíí dábik'ehń dawa bee iłch'j' gont'ééhíí nohwiká' áyıtsj le'. Daanohwigha nohweBik'ehń nohwił daanłj le'. 17 Shíí Paul, Gozhqó, daanohwıłdishńiigo dashíí shigan bee k'e'eshchii, díí k'ehgo shinaltsoos dawa biká' daasdzoh: áí k'ehgo k'e'eshchii. 18 Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí daanohwigha bee nohwich'j' goz'ąą le'. Doleetgo at'éé.

1 TIMOTHY

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihí'nań Hasdánohwińilíí, ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń shendaagoz'ąąhíí bighą binal'aá nshłj; Jesus Christ biláhyú ihí'naa doo ngonel'ąą dahíí ndaahóndlii; ² Timothy, odla' bee da'anii shiye' nlíni, bich'j' K'eeshchii: Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą'd' aatét'íi ła'íí iłch'j'gont'ééhíí bee nich'j' goz'ąą le'. ³ Macedóniayú déyáádá' ániłdėniid n'íí k'ehgo nanánoshkąąhgo gánániłdish'ńii, Éphesus golzeeyú síndaadá' ła' nņeehíí łahgo at'éégo iłch'j'gót'aahíí doo bee iłch'j'idaagonoh'aah da le', nłdzilgo daabilnńii, ⁴ Yati' daazhógo alzaahíí ła'íí hadíń hadaafinest'aanii doo ąąłzhj' baa na'gozńi' dahíí doo ídaayets'ąą da le', daabilnńii ałdó, áí łąągo łahadaagoch'ídit'áhgó áile', áí Bik'ehgo'ihí'nań káńgon'áání doo łayolé' át'éé da, áí ko'odla' zhą bee łaille'. ⁵ Áídá' kojíí biyi' nzhqoggo, nłt'éégo ánách'it'j'ł bígoch'łtsjgo, ła'íí da'anii ch'odłąąhíí bighą koł ijqđ doleelgo koł ch'j'idaagont'aah: ⁶ Áí ła' nņee k'ihzhj' ádaaszaago łahadaadit'áhíí doo nt'é be'alńéhi yaa yádaakt'íí daasilj; ⁷ Bik'ehgo'ihí'nań yegos'áni yaa iłch'j'idaago'aahíí daanljigo hádaat'j; ndihíí nt'é daanlii ła'íí nt'é nłdzilgo yaa yádaakt'íí doo yádaagotsj da. ⁸ Áídá' begoz'aanii nłt'éhi áile' bídaagonłzj, dábiłk'ehyú iłch'j'gót'aahyúgo, ła'íí bikísk'eh ánádaach'it'j'lyúgo; ⁹ Díí ałdó' bídaagonłzj, begoz'aanii nņee dábiłk'ehyú ádaat'eehíí doo bá álzaa da, ndi hadíí doo begoz'aanii yikísk'ehyú ádaat'ee dahíí bá álzaa, doo da'dits'ag dahíí, Bik'ehgo'ihí'nań doo daidńsj dahíí, nchq'go ádaat'iinií, doo biłdaagodiyj dahíí, ni' biká' nandeehíí zhą biłdaanzhóhíí, bitaa hik'e bąą nadailtseedíí, ła'íí nņee nadailtseedíí bá álzaa, ¹⁰ Ła'íí nant'j' nakaihíí, nņee dabíí iłch'j' biini' daamba'íí yee ídaadilchqđhíí, nņee ch'aodaayihyeehíí, łéda'łkchoohíí, yáná'ti' yuņe' nadaach'aahíí, ła'íí dahadíńta da'anii iłch'j'gót'aahíí yits'ą'zhj' ádaat'eehíí, áí dawa begoz'aanii bá álzaa; ¹¹ Áí da'anii iłch'j'gót'aahíí Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą'd' baa gozhóni, biyati' nłt'éhi ba'ihėgosini at'éé, áí baa nagoshńi'íí shaa godet'ąą. ¹² Christ Jesus nohweBik'ehń bich'j' ihėnsj, áń díí bighą bínensh'ąągo áshíílaa, sha'ólíhíí ła'íí bána'isiidgo áshíílaahíí shił ołtago ba'ihėnsj; ¹³ Shíí dabínsėgo Jesus nchq'go baa yashti' ni', biniigodeshłaa ni', ła'íí hoshch'iid ni': áídá' Bik'ehgo'ihí'nań shaa ch'ozbaad, doo bígonsj dayú, ła'íí doo oshđłąą dayú ásh't'j' lėk'ehíí bighą. ¹⁴ Nohwe-Bik'ehń biłgoch'oba'íí shich'j' an'odaazlj, odla' ła'íí ił'j'j'ooníí Christ Jesus biláhyú nohwíyééhíí ałdó' shich'j' an'odaazlj. ¹⁵ Díí ágolzeehíí da'anii ágolzėhi, nņee

dawa daayodłąągo dábiłk'eh, Christ Jesus nņee nchq'go ánádaat'j'łíí hasdáyihiniłhíí bighą ni'gosdzán biká'zhj' nyáá; shíí áí itah dážhó itisgo nchq'ihíí nshłj ni'. ¹⁶ Shíí dantsé shiláhyú Jesus Christ dážhó shágoho'aahíí ch'j'nah áile'híí bighą Bik'ehgo'ihí'nań shaa ch'ozbaad, áík'ehgo bikéd'łgo hadíí da'odłąąhgo ihí'naa doo ngonel'ąą dahíí yee daahinaa doleelíí ałdó' yágoho'aat doleelíí shágoho'aat n'íí bee bígózj doleelíí bighą Bik'ehgo'ihí'nań shaa chozbaad. ¹⁷ Áík'ehgo ízisgo Nant'án, dahazh' golínihi, doo datsaah dahi, doo hit'j' dahi, Bik'ehgo'ihí'nań dabízhą goyánihi, doo ngonel'ąą dayú dahazh' daabich'idńsj ła'íí dážhó ba'ihėdaach'inzj le'. Doleelgo at'éé. ¹⁸ Timothy shiye', dabínsėgo Holy Spirit binkááyú naa yałti' n'íí k'ehgo naa godensh'aahgo gániłdish'ńii, Áí naa nagolńi' n'íí k'ehgo nłt'éégo nagonłkád le'; ¹⁹ Ni'odla' nłdzilgo hóńta', ła'íí nłt'éégo ánánt'j'łíí ádígonłzj le'; ła' bi'odla' doo daayota' dago daabi'odla' doo nt'é da silj, tsina'eełíí nihiltqđhíí k'ehgo: ²⁰ Áí Hyméneus ła'íí Alexánder daaholzėhi itah; áí Bik'ehgo'ihí'nań doo nchq'go yaa yádaakt' dago yídaago'aah doleelíí bighą ch'iidn nant'án, Satan holzėhi, bich'j' bidėchid, yiniidaagodilņe' doleelgo.

2 Áík'ehgo dantsėgee, nņee dawa yá da'dohkėedgo, yá náda'ohkąąhgo, Bik'ehgo'ihí'nań yil daanljigo yá da'ohkąąhgo, ła'íí ba'ihėdaanohsjgo yá da'ohkąąh le', daanohwilđish'ńii; ² Ízisgo nadaant'aahíí hik'e nņee yedaabik'ehíí dawa bá da'ohkąąh le'; nkego-hen'ąągo k'ídaałón'ńiigo daahii'naa doleelíí bighą, Bik'ehgo'ihí'nań bikísk'eh ádaant'eego ła'íí dawa daadinłzjgo. ³ Ágát'éégo da'ohiikąąhíí Bik'ehgo'ihí'nań Hasdánohwińilíí bił nłt'éé ła'íí bił dábiłk'eh; ⁴ Áń nņee dawa hasdáyihinił hik'e da'anii ágot'eehíí yídaagotsj hat'j'. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nań dałá'á nłj, Bik'ehgo'ihí'nań hik'e nņee bigizhgee siziinií dałá'á, áń Jesus Christ, nņee siljigo nyáhi; ⁶ Áń nņee dawa ádaidet'ąągo yá nada'izńil, nņee binchq'íí yits'áyíńilłgo, Bik'ehgo'ihí'nań ngon'ąą n'íí biká' ngonyáągo ch'j'nah silj. ⁷ Áí baa yánashti'go hik'e bá shides'a'go, ła'íí doo Jews daanlj dahi odla' hik'e da'anii ágot'eehíí bił ch'j'gonsh'aahgo hásh'đoltj; (Christ biláhyú da'anii ádish'ńii, doo łé'ishchoogo da.) ⁸ Áí bighą dahayú nņee da'okąąhgo hasht'j', bił daagodiyjgo bigan ts'ídag yee dahdaadolńih, doo hadaashkeego da, ła'íí doo biini' nakigo da. ⁹ Isdzánė daanlíni ałdó' da'ákołhgo ik'eda'asđlaa le', doo ídaada'odłłigo da, ła'íí biini' daagolłigo ídaa daagodząągo; doo dábitszil zhą binasđziidgo da, doo óodo hik'e dilkqđhé ła'íí diyágé łán ilíinií yee ik'ena'asđlaago da;

¹⁰ Áídá' n̄t'éégo ánádaat'j̄híí yee ík'eda'asdlaa le', (ágádaat'j̄híí isdzáné Bik'ehgo'ihí'nañ bikísk'ehyú ádaant'ee daan̄ihíí dábik'eh.) ¹¹ Isdzán n̄líni dant'éheego ígo'laah le', idits'ago. ¹² Isdzán doo ła' n̄nee yił ch'ígó'aahgo baa godensh'aa da, n̄nee doo yá nant'aa da doleet ałdó', ndi dant'éhee at'éé le'. ¹³ Adam dantsé ábi'delzaa, Evehíí ikéd'ígo ábi'delzaa. ¹⁴ Bich'j' na'dishch'a'íí doo Adamhíí da, áídá' isdzánhíí bich'j' na'dishch'a'go Bik'ehgo'ihí'nañ, Dah, bił̄nihíí dáyitisyú ádzaa. ¹⁵ Ágát'éé ndi isdzáné daanlíni iłchiigo biniigodil̄ne' ndi dá yił ch'íhikáh, dayúweh da'odlaągo, dawa bił daanzh̄oągo, bił daagodiyl̄hgo, ła'íí biini' daagol'j̄igo daah̄naayúgo.

3 Díí da'an̄ii ágolzéhi, N̄nee ła' ínashood yinádéz'iinií binasdziidíí hát'j̄yúgo aí na'idziid n̄t'éhi hat'j̄í. ² Ínashood yinádéz'iinií, bishop holzéhi, doo hagot'éégo baa dahgosit'aa dahíí n̄lji le', bi'aa dała'áhi, ádaagodz̄ąą, biini' golíni, bi'at'e' n̄t'éhi, bista' nakáhíí bił nzhóni, ła'íí n̄t'éégo iłch'ígó'aahíí n̄lji le'; ³ Doo idlaą dahíí, doo dagoshch'j' bágoch'j̄h dahíí, bestso doo yidáhzh'j' n̄lji dahíí; áídá' kóni' k'ehgo at'ééhíí, nzh̄oągo at'ééhíí, doo dawahá idáhát'j̄í dahíí n̄lji le'; ⁴ Án bigowągee bichągháshé n̄t'éégo yá nant'aa le', bichągháshéhíí daabidits'ago, ła'íí daabidn̄sjgo; ⁵ (N̄nee bichągháshé doo n̄t'éégo yá nant'aa dayúgo, hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nañ daayokąąhgo ha'ánátséhíí n̄t'éégo áyits̄j doleet?) ⁶ Doo ánií ínashood silj̄híí da, ágát'éhi n̄ljiyúgo, itisdo da'ídolteet̄go ída'odl̄í l̄ék'eyúgo, dánko ch'iidn nant'án bángot'ąąhíí k'ehgo bángodot'aał. ⁷ Dayúwehyú ałdó' doo ínashood daanlji dahíí n̄t'éégo yaa nadaagol̄n̄íí n̄lji le', doo ágát'éhi n̄lji da l̄ék'eyúgo, dánko baa dahgot'aa da doleet, ch'iidn nant'án biłj̄zh yun̄e' odot'ish. ⁸ Tédaat'iyéhi n̄t'éégo ádaayis̄nií, deacons daaholzéhi, ałdó' biini' daagol'j̄ le', doo nakiyú yádaakti' dahíí, bestso doo yidáhzh'j' n̄lji dahíí daanlji le'; ⁹ N̄t'éégo ánádaat'j̄j̄l yídaagots̄jgo iłch'ígót'aahíí da'ohiidlaaníí doo bigózj da n'íí daayota' le'. ¹⁰ Áí ałdó' dantsé nabída'dintaah le'; áíd' doo baa dah daagost'áni da l̄ék'eyúgo, deacons daanlji doleet. ¹¹ Da'ágát'éégo daabi'aahíí biini' daagol'j̄ le', doo ch'nīni daan̄ii dahíí daalji le', ídaa daagodz̄ąągo dawa bee daagondlji le'. ¹² Deacons daanlíni bi'aa dała'á le', bichągháshé ła'íí bigowągee dawa n̄t'éégo yá nant'aa le'. ¹³ Deacons daanljiigo n̄t'éégo nada'iziidyúgo, n̄nee n̄t'éégo baa natsídaakesihíí ła'íí Christ Jesus bits'ą'dí' odlą'íí doo biini' daahąh dago yá sizj̄híí daayosbaą. ¹⁴ Dét'j̄hégo nich'j' hisháł doleetíí bikádesh'j̄j̄go díí nich'j' k'e'eshchii: ¹⁵ Ndi doo hwahá da l̄ék'eyúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ bichągháshé bitahyú hago'at'éégo n̄t'éégo ách'ít'ééhíí bigontsj̄híí bighą nich'j' k'e'eshchii; áí Bik'ehgo'ihí'nañ hiñáhi daayokąąhgo ha'ánátséhé at'éé, áí da'an̄ii ágot'eehíí bee bíyah tsj n'áhi k'ehgo ła'íí bee n̄dzilgo begoz'áni at'éé. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nañ bee da'ohiidlaąhi dážh̄ doo bigózj da n'íí da'an̄ii daan'ni, doo hadín yighą na'ídíłkidgo da: Bik'ehgo'ihí'nañ n̄nee k'ehgo nyáá, Holy Spirit biláhyú dábik'ehyú at'ééhíí

ch'í'nah alzaa, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaak'áyú daagol'nií daabo'j̄i, doo Jews daanlji dahíí bich'j' yádaach'it̄i, ni'gosdzán bik'ázjh' bi'dodlaą, ízisgo idindláádíí biyi' yúdag obi'doltj̄ l̄ék'e.

4 Holy Spirit dábígózjgo gáníí, Ik'éyú goldohyú ła' odlą' yits'ą'zh'j' ádaane' doleet, spirits k'ízeda'dit̄eehíí ła'íí ch'iidn bits'ą'dí' iłch'ígót'aahíí hódaayést'sąą; ² Ágát'éégo iłch'ídaago'aahíí ínashood ídaadil'j̄jgo l̄e-da'it̄choo; binatsekeesíí besh sidogíí bee bída'dinlidhíí k'ehgo ádaat'ee, áík'ehgo n̄t'éégo ádaat'eehíí dagohíí doo n̄t'éégo ádaat'ee dahíí doo yídaagots̄j da silj̄j; ³ Ágát'éégo iłch'ídaago'aahíí nnonéhela' daayil̄ni, ła' hidán doo daahsąą da, daayil̄ni ałdó', áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ áí hidánhíí áyílaago n̄nee da'an̄ii ágot'eehíí yídaagots̄jgo daayodlaaníí ya'ihédaanzjgo daayiyąyúgo Bik'ehgo'ihí'nañ bił dábik'eh. ⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ áyílaahíí dawa daant'ée, áík'ehgo doo k'ihzh'j' ádaile'go da, áídá' ya'ihédaanzjgo daayiyąągo dábik'eh; ⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íí hik'e okąąhíí bee nzh̄oągo alzaahíí bighą. ⁶ Jesus bee nohwik'íyú daanlíni díí iłch'ígót'aahíí bee bich'j' yánánti-hyúgo, Jesus Christ n̄t'éégo yána'iziidíí n̄lji doleet, yati' daahohiidlaąhíí ła'íí n̄t'éégo iłch'ígót'aahíí bikísk'eh hiñáálíí bee n̄ndzilgo áníts̄j doo. ⁷ Yati' Bik'ehgo'ihí'nañ doo bik'eh dahíí, ła'íí sáan yati' daazh̄oągo ádaagole'íí doo óyínts'ąą da: Bik'ehgo'ihí'nañ k'ehgo ánt'ée doleetíí bighą idínáhtaahgo bigon'áah. ⁸ Kots'í n̄dzil doleetíí bighą idínách'intaahíí ayąhago il̄j̄j, áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ k'ehgo ách'ít'ée doleetgo idínách'in-taahgo bigoch'it̄aahíí, áí dážh̄ dawa bee il̄j̄j, díí ihí'naahíí biyi' n̄t'éégo nohwá ngon'ąą, ła'íí ik'égee ihí'naahíí biyi' ałdó'. ⁹ Díí ágolzeehíí da'an̄ii ágolzéhi, n̄nee dawa daabodlaągo dábik'eh. ¹⁰ Áí bighą na-da'iidziid, ła'íí nch̄o'go nohwaa yádaakti'híí bighą nohwiniidaagonkt'ée, da'an̄ii Bik'ehgo'ihí'nañ hiñáhi ba-da'óndliigo, án n̄nee dawa hasdáyihinií n̄lji, dahadíí da'an̄iiigo daabodlaaníí zh̄a itisgo. ¹¹ Díí ádishnīhíí n̄dzilgo ádaan̄ni, ła'íí bee iłch'ígon'áah. ¹² Ánií nan̄naahíí bighą doo sínte' da le'; niyati'íí, ni'at'e'íí, nił'j̄oóníí, ninatsekeesíí, ni'odla'íí, nijíí biyi' nzhooníí bee n̄t'éégo ánt'ée le', da'odlaaníí nedaa'j̄j doleetgo. ¹³ Akú níyáázjh'j' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' n̄nee bich'j' dayúweh daahónzhii, baa yánłti', ła'íí bee iłch'ígon'áah. ¹⁴ Dabíntségo ínashood yánadaaziinií níká' daadesni-idá' niyi' gol'j̄j doleetgo naa hi'né'íí dayúweh bee na'izíid le'. ¹⁵ Ániłdishnīhíí dá baa natsínkees nt'ée; áí dá sínzj̄j nt'ée go ánánt'j̄j le'; áík'ehgo dayúwehégo ná goldohíí n̄nee dawa daano'j̄j doleet. ¹⁶ Ídaagondz̄ąą, iłch'ígon'áahíí baa gonyąą: áí k'ehgo dayúwehégo ánánt'j̄jyúgo hasdán̄náh, hadín nidits'agíí ałdó' hasdá-dogał.

5 Báyan n̄líni doo bił ntéh da, áídá' nitaa n̄líni k'ehgo baa natsínkeesgo bidag yánłti'; n̄nee ánií nakaiyeehíí níkyú k'ehgo bidag yánłti'; ² Sáan daanlíni nimaa k'ehgo ádaahón'niih, dilk̄oąhgo ádinljiigo isdzáné ánií nakaiyeehíí nilahkíí k'ehgo ádaahón'niih.

³ Sáan itsaa daanlíni, doo hagot'éégo bich'ogo'nii dahíi daadínłsigo bich'onńii le'. ⁴ Sáan itsaa nłíni bichagháshé, dagohíi biwóyéta, bich'ínéta daagoljyúgo, ái bigowaęee Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo ihí'naahíi yí-daago'aah le', áik'ehgo bishchiiníi bidená naná-da'ahí'ńiił le'; ái Bik'ehgo'ihí'nań bił nłt'éé łá'íi bił dábi'keh. ⁵ Itsaa nłínihií, dasahndi nagháhi, Bik'ehgo'ihí'nań ya'oljigo dayúweh na'ókeedgo na'okaąh, t'é'gee łá'íi jji'gee. ⁶ Áidá' gonedljihíi zhá hádéz'jiihií, hińaa ndi daztsáni k'ehgo at'éé. ⁷ Díi nłdzilgo bee bił ch'ígon'áah le', áik'ehgo doo baa dah-daagot'aah da doleeł. ⁸ Dahadíń bik'íi, dabíi bichagháshé zhá itisgo, doo nłt'éégo áyılısı da lęk'eyúgo, doo oshdlaą da ńiihií k'ehgo at'éé, doo odlaą dahíi bitisgo nch'ogo adzaa. ⁹ Isdzáné łá' doo hwahá gostádin bił łegodzaa dahíi, itsaa daanlíni, doo itah bizhi' bá ágóle' da, łá'íi biká' dałá'á n'íyúgo zhá itah bizhi' bá ágóle', ¹⁰ Nłt'éégo binasdziiđi bee baa na'gonj' le', chagháshé daayinesaąyúgo, baa hasta' nách'ikah hat'jyúgo, ínashood bikee yá tádáigisyúgo, bich'j' goyéego nadaagowahíi yich'odaanjiyúgo, łá'íi na'đziid daanzhooníi dawa nayik'í'ziid lęk'eyúgo itah bizhi' bá ágóle'. ¹¹ Áidá' itsaa áńi nakaiyehíi doo itah bizhi' bá ágóle' da: ái dánko nńińéh hádaat'jigo Christ yits'á'zhj' ádaane'; ¹² Áik'ehgo dantsédá' Bik'ehgo'ihí'nań bá na'isiid doleeł dańii n'íi k'ihzhj' ndaizné'hií bigha bini-idaagodilńehíi bee bándaağodot'aał. ¹³ Gotahkaigo daazhógo anákeehíi yídaago'aah ałdó'; doo ái zhá da, ch'ńii dańii łá'íi dawahá yaa yádaakti', doo bidildoo dahíi ndi, doo yaa yádaakti' da le'at'éé n'íi ndi yaa yádaakti'. ¹⁴ Áik'ehgo díi hást'jji, itsaa áńi nakaiyehíi nná-daatse' le', bichagháshé ádaagole', bigowa nłt'éégo ádaayılısı, áik'ehgo nohwits'á'zhj' ádaat'eehíi doo no-hwaa ch'ńii ádaile' da doleeł. ¹⁵ Ik'ídá' łá' Satan yich'j'go ádaasdzaa. ¹⁶ Nńee łá' dagohíi isdzán ínashood nłíni bik'íi itah itsaa nłjyúgo yich'onńii le', ínashood daanliiníi doo nadaabnłłog da doleełhií bigha; áik'ehgo itsaa daanlíni doo hagot'éégo bich'ogo'nii dahíi yich'odaanji doleeł. ¹⁷ Ínashood yánadaaziiníi nłt'éégo yikísk'eh nadaaziiníi nakidn da'ágánelt'eego daidínłsigo bich'j' na'ihńiił, hadíń yánadaaltihíi łá'íi iłch'ígó'aahíi nayik'í'đá'ziidíi da'ái zhá itisgo. ¹⁸ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'eeshchiiníi gánjii, Magashii t'oh naghái hay'í'kees-dá' bizé' doo bik'en'áah da. Łá'íi ałdó' gánjii, Hadíń na'izi-idíi bich'j' na'ńiiłgo goz'ąą. ¹⁹ Ínashood yásizini baa dahgosit'aahíi doo óyénłts'ąą da le', naki dagohíi taagi hilt'eego daayo'jii lęk'eyúgo zhá. ²⁰ Nch'ogo ánádaat'jiihií dawa bińáál bił nteh, łá'ihíi biini' daahá doleełhií bigha. ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań łá'íi Jesus Christ nohwe-Bik'ehń, łá'íi Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolínii bitahasdlaahíi binadzahgee nawode bee gánłdishńii, Díi baa nich'j' yashti' n'íi bénánłńiihgo baa nanńaa, nńee doo dałá'á itisgo nił nzhog da, doo ił'ani-go baa natsírńkeesgo da. ²² Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íi yee yánáltih doleełgo nńee da'adza'íi doo dagoshch'j' biká' ndenńiđ da; nńee nch'ogo adzaahíi doo bił dałá'

ánt'éé da; diłkqogho ádinłzi. ²³ Kod'j' godezt'igo doo tú zhá nidlaą da, áidá' ayáhągo dahts'aa bitoo nidlaą, nibid bich'j' nzhoghíi bigha, łá'íi da'akozhá dinńiihií bigha. ²⁴ Nńee łá' ch'ńah nda'ítsiih, áik'ehgo dagoshch'j' baa yá'iti' doleeł; áidá' łá'ihíi binch'og'íi doo dagoshch'j' daahiłtséh da. ²⁵ Da'ágát'éégo nńee łá' nłt'éégo ánat'jiihií bik'izh'j' hit'jji; doo hit'jji da ndi, doo hagot'éégo nádil'jji da.

6 Isnáh daanliiníi binant'a' daanliiníi daidínłsı le'; doo ágádaat'jii dayúgo Bik'ehgo'ihí'nań bizhi' łá'íi bee iłch'ígót'aahíi doo dilzi dago ádaile'. ² Łá' binant'a' ínashood daanljyúgo, odla' yee bik'isyú daanljiihií bigha doo yitisyú ádestjji da le', áidá' na'đziidíi bee bich'odaanjihií ínashood Bik'ehgo'ihí'nań bił daanzhooníi daanljiihií bigha dayúweh nłt'éégo yá na-đá'ziid le'. Díi dawa iłch'ígón'áah, łá'íi bee bidag yá-daant'j'. ³ Łá' nńee łahgo iłch'ígó'aah lęk'eyúgo, łá'íi Jesus Christ nohweBik'ehń biyati' da'anihií łá'íi Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo be'ách'ít'éégo iłch'ígót'aahíi doo bił dábi'keh da lęk'eyúgo; ⁴ Áń doo nt'é yígótsı da ndi ídiłkaąh, łá'íi na'ídłkid łá'íi agodit'áhii zhá bił nłt'éé, ái łá' bíyéehíi ídáhách'it'iiníi áile', łá'íi iłch'j' nagonłkaadíi, déńch'og'ego aayá'iti'íi, łá'íi nch'ogo ładaagoch'odłíhií ałdó' áile', ⁵ Nńee ágádaat'eehíi biini' daach'og'dgo da'anjii ágot'eehíi bits'á'zhj'go ádaasdzahíi dayúweh łahadaadit'áh, daazhógo Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo ách'ít'éehíi bee ich'it'jii daanzj: ágádaat'eehíi doo bił nahkai da. ⁶ Nđihíi Bik'ehgo'ihí'nań k'ehgo ách'ít'éehíi łá'íi koł dábi'kehýú ch'ihńaahíi da'anjii bee łąągo ich'it'jji. ⁷ Doo nt'é n'ngosdzán biká' bił daagosiidłjii da, áid'j' da'anjii go daan'ńii go doo nt'é ch'ídaan'né' da doleeł. ⁸ Nohwiđidán łá'íi nohwi'íi daagoljiihií bigha nohwił daagozh'og le'. ⁹ Áidá' hádaat'đzil hádaat'iiníi nabídaad-intaahíi łá'íi bának'j'í'áahíi yee nihidéh, łá'íi doo daagoyąą dago łá'íi ńi'đá'dilńi'go nch'ogo hádaat'iiníi yee nihidéh, ái daabiłch'og, łá'íi da'itsaahíi begoz'ąą yune' odaabiłkaad. ¹⁰ Bestso bidázhj' ch'íłłjiihií nch'ogo ágot'eehíi dawa bikeghad at'éé: ái łá' ídáhádaat'jigo odla' yits'á'zhj' ádaane', łá'íi łąągo doo bił daagozh'og dahíi yee ńi'đá'dilńi'. ¹¹ Nđihíi ni, Bik'ehgo'ihí'nań bá-na'iziidíi nłíni, ágádaat'eehíi dawa bits'ánlyeed; dábi'kehýú ánt'éé le', Bik'ehgo'ihí'nań be'ánt'éé le', ni'odla' goljii le', ni'ij'og le', níni' k'eh áńłsı, łá'íi ni'jii yune' isht'egodnt'éé le'. ¹² Nohwi'odla' bá nagonłkaad le', dahazh'j' ihí'naahíi nłdzilgo hónłtą, ái bich'j' ni'dokéed ni', áid'j' ch'íłáni bińáál ni'odla' bee háńdzii ni'. ¹³ Díi nawode bee ágániłdishńii, Bik'ehgo'ihí'nań dawahá daahí'naago áyılısiníi binadzahgee, łá'íi Christ Jesus, Pontius Pilate holzéhi bińáál bi'odla' nłt'éégo yee hadzii n'íi ałdó' binadzahgee; ¹⁴ Díi begoz'aaníi bikísk'eh ánt'éé, doo hayú naa daats'idiłł dago, doo naa dahgosit'aah dago, Jesus Christ nohweBik'ehń nádzáázhj': ¹⁵ Ái bijjii biká' ngonyáágee Bik'ehgo'ihí'nań ch'ńah áile' ndi at'éé, án zhá Nant'án baa gozh'ooníi, ízisgo nant'ánhií bitisgo Nant'án, yedaabik'ehíi bitisgo yeBik'ehń; ¹⁶ Ihi'naa doo ngonel'ąą dahíi da'án zhá bits'á'đ'hi at'éé,

án idindláádíí yiyi' golíí, doo hadín ákóne' nowáhi at'éé da; án doo hak'e nnee bo'jj da, doo daabołtséh át'éé da: án dahazh' dilzj le', łá'íí dahazh' dawa yebik'eh le'. Doleetgo at'éé. ¹⁷ Nnee ní'gosdzán biká' hádaaldzilíí gá-daabiłnñii, Doo itisgo ídaadisołñil da le', łá'íí yee há-daaldzilíí dá doo ba'olñíízhj' doo ba'olíí da le', áídá' Bik'ehgo'ihí'ñan hiñáhi bada'olíí le', án biłgoch'oba'go dawahá nohwit' dábikeyú doleelíí ch'ida'izkaadgo nohwaa yihñííł. ¹⁸ Nkt'ééhíí baa nahkai le', daabilnñii, łá'íí go nkt'éégo ánadaaht'jjł, łá'íí nohwiyééhíí ład' nadaahnñii, łá'íí ich'odaahnñii le'; ¹⁹ Kjh bit'ááh łedn'aahíí

nłdzilyúgo kjhíí nłdzilgo goz'ąą, da'áík'ehgo nkt'éégo ánadaaht'jjłyúgo yunáásyú goldohyú nłdzilgo nasozjj doleet, áík'ehgo ihí'ñaa doo ngonel'ąą dahíí bee daahinohñaa doo, daabiłnñii. ²⁰ Timothy, bee na'osdlí'íí baa gonyąą, yati' Bik'ehgo'ihí'ñan doo bik'eh dahíí, łá'íí yati' da'ílinígo nadaagoch'ijaahíí bits'ą'zhj' ánt'éé, łá'íí igoł'ąągo bił'ígóziníí ga'ánolini, Bik'ehgo'ihí'ñan biyati' bits'ą'zhj' iłch'ígót'aahíí, ałdó' bits'ą'zhj' ánt'éé. ²¹ Ła' áí ił'ígóziníí daayodłąągo da'anñii odł'íí yits'ą'zhj' ádaane'go nda'ahñsiih. Bik'ehgo'ihí'ñan biłgoch'oba'íí bee nich'j' goz'ąą le'. Doleetgo at'éé.

2 TIMOTHY

1 Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo shíí Paul, Christ Jesus bi-na-la'á nshłńi, Christ Jesus biyi' ihí'naahíí nohwá ngon'ááníí bik'ehgo, 2 Timothy, shiye' dážhó shít nzhóni, bich'j' k'e'eshchii: Bik'ehgo'ihí'nań nohwíTaa, Christ Jesus nohweBik'ehń biłgo biłgoch'oba'íí, ła'íí bits'á'd'í' aatét'íi ła'íí iłch'j'gont'ééhíí bee nich'j' goz'aą le'. 3 Nłt'éégo áńásht'j'j'go bígonsjgo, daashitaa n'íí ádaadzaa n'íí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bá na'isiid; áń ba'ihénsjgo shi'okaaqahíí bee nínádishñihgo, t'é'gee hik'e jjiige da'oshkaqah n't'éé; 4 Nińáá tú n'íí bínáshñiihgee k'azhá nániistséh, dážhó naa shít gozhóq doleethíí bigha; 5 Dantsé niwóyé, Lois, ádí' nímáa, Eunice, da'anii bi'odla'íí bínádishñih, hik'e ni ałdó' odla' da'ágát'éhi niyi' begoz'aągo bígonsj go'j'j'. 6 Ái bigha díí bínáńñih hásh't'j'j', níká' ndinshñiidá' niyi' golj'j' doleelgo Bik'ehgo'ihí'nań naa yiné' n'íí k'q' nádnłt'laadgo diltł'íhíí k'ehgo dáhińaa n't'éégo áńłsj. 7 Bik'ehgo'ihí'nań nohwii-ni' háhgo natsekees doo nohwaidin'aą da; áídá' natse-kees nalwodíí, koł'ijóóníí, ła'íí ídaagondzááníí no-hwaidin'aą. 8 Áik'ehgo nohweBik'ehń baa nagolñ'igo doo bik'e ídaayándzj da, shíí áń bigha ha'ásitíínií ałdó' shaa nagolñ'igo doo bik'e ídaayándzj da: áídá' ni ałdó', Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bee, yati' baa gozhónihíí bigha nyee'i niniigonłt'éé le'; 9 Áń hasdánohwihezñil, ła'íí godiyj'ngo bá na'ídziidgo hanohwihezñil, nłt'éégo áńádaahiit'j'j'íí doo bigha da, áídá' dabíí bighanigolj'j'íí ła'íí biłgoch'oba'íí bigha, ái Christ Jesus bee no-hwaidin'aą l'ek'e, ni'gosdzán doo hwahá begodigháh dadá'; 10 Ái k'adíí ch'í'nah siljj, Jesus Christ Hasdánohwihezñilíí hit'j'j' siljjihíí bee; áń da'itsaahíí nohwá yó'oyiné', ła'íí ihí'naahíí ła'íí doo da'itsaah dahíí yati' baa gozhóni bee got'j'j'zhj' nyiné': 11 Ái yati' baa gozhónihíí baa yánáshthigo, ła'íí doo Jews daanlj' dahíí bich'j' yides'a'íí ła'íí bił ch'ígon'aahíí nshłj'j'go hásh'í'doltj'j'. 12 Ái bigha goyéégo shich'j' nagowaa, ndi doo ídaayánsdzj da, hadín hosisdlaqadíí bígonsj'íí bigha, ła'íí n't'é bee ba'os-hłííhíí Jesus nadáhíí bijjjzhj' shá yinádéz'j'j'go yínel'aągo bígonsj. 13 Yati' baa gozhóni shits'á'd'í' idesíníts'aq'íí ágádishñii n'íí k'ehgo hón'ta', Christ Jesus bił da'á'á nłj'j'go odla' hik'e i'j'j'óóníí bee hińááłgo. 14 Nłt'éégo ágot'ee-híí naa hi'né' n'íí, Holy Spirit nohwiyi' golíínií bee nłt'éégo bińádín'j'j'. 15 Asia golzeedí' daagolíínií dawa shits'á'zhj' ádaasdzaa bígonłsj, Phygéllus ła'íí Hermógenes ałdó' itah. 16 NohweBik'ehń Onesíphorus bichagháshé biłgo yaa ch'oba' le'; áń da'iháné shít gozhóqgo áńáshł'j'j', bésh hishbizhíí bee daashidest'ł'q'q' ndi doo yik'e ídaayándzj da: 17 Áídá' Romeyú naghaadá'

dážhó shikáhantaago shaa nyáá. 18 Áik'ehgo nohwe-Bik'ehń nadáhíí bijjj baa ch'oba' doleel; áń Éphesus golzeeyú doo ałch'íde shá áyíílaa n'íí nłt'éégo bígonłsj.

2 Áik'ehgo shiye' nłinihíí, niyi'siziinií nanłwod le', Christ Jesus biłgoch'oba'íí nainé'íí bee. 2 Nñee łáq'go bińááł iłch'ígoni'ááníí, ni ałdó' nñee bada'ónłihíí bił ch'ígon'áahgo, bíí ałdó' nñee ła'ihíí yit ch'ídaago'aah le'. 3 Jesus Christ bisilááda nłt'ééhíí nłj'j'go łahdí' nyé'i nini-igonłt'éé le'. 4 Hadín nagonłkaadíí, silááda ábíílaahíí yit goyitshóq doleelgo hat'j'j'íí bigha doo silááda zhińéégo ágot'ee dahíí doo nanábintł'ogi at'éé da. 5 Hadín nadaagolzéégee itah nłj'j'go, begoz'aaníí bikísk'ehyú át'ééyúgo zhá gonłneego ch'ah hobjj'íí baa dot'aał. 6 K'e'dileehíí nyeego na'iziidíí, dantsé inot'j'j'íí bíyéé doleelgo goz'aą. 7 Ádishñiihíí baa natsínkees; áik'ehgo nohweBik'ehń dawa nił ígózj'go áńile'. 8 Jesus Christ bínáńñiih, áń David bits'á'd'í'go nłni daztsaqad'í' naadi-idaa, yati' baa gozhóni baa nagoshñi'híí k'ehgo: 9 Ái yati' baa gozhóni bigha shiniigonłt'éégo bésh hishbizhi bee da'shidehest'ł'q' ndi, nch'q'go at'ínihi k'ehgo; ndihíí Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí doo łest'ł'q'q' da. 10 Nñee Bik'ehgo'ihí'nań yitahaslaahíí ałdó' Christ Jesus binkááyú hasdáyidonłiłgo bits'á'idindláádíí bíyéé doleethíí bigha dawa bee shich'j' ágot'ee ndi bich'j' dahnsd'q'q'. 11 Díí ágolzeehíí da'anii ágolzéhi: Jesus bił nane'na' l'ek'eyúgo bił nádaahii'naa doo ałdó': 12 No-hwiniigonłt'éé l'ek'eyúgo bił nadaant'á doleel: áídá' doo bídaagonłzj da daabił'nñiiyúgo, bíí ałdó' doo nohwí-gonsj da nohwíñii doleel. 13 Néé doo da'ohiidlaq da l'ek'e ndi, bihíí t'ah da'ágát'éégo da'áníyú át'éé: áńíhíí doo łahgo at'éégo nádleeh da. 14 Ániłdishñiihíí nñee bił nanádaagolñ'í, ádí' nohweBik'ehń binadzahgee nłdzil-go gádaabił'nñii, Yati' da'íliné doo bigha łahada'doht'áh da le', ái doo nłt'éé holeeh at'éé da, ndihíí ódaayésts'aaníí daabiłch'q'q'íí zhá hileeh. 15 Nłt'éégo baa nanñáh, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nłt'éégo ánt'éé doleethíí bigha, na'iziidíí doo ídaayándzj bik'eh dahíí nłj'j' le', yati' da'aniihíí dábił'ehyú bee iłch'ígon'áah le'. 16 Yati' Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'eh dahíí ła'íí da'íliné-go nagoch'ijaahíí doo óyénłts'aą da: ái dayúweh doo daach'ídnłsj dago ádaakoliił. 17 Ái biyati'íí łóód kots'í yiyáqahíí k'ehgo at'éé: Hymenéus ła'íí Philétus daa-holzéhi, ái ágádaat'ee itah; 18 Ái da'anii ágot'eehíí yit ndaahiłsih, naneznadí' naach'ídiikáhíí iłk'idá' bech'ígonyáá daanłiigo; áik'ehgo łáni bi'odla' yit nadaagodesgeed. 19 Bik'ehgo'ihí'nań baa iłch'ígot'aahíí nłdzilgo begoz'aą, k'j' bił'ááh iz'aaníí nłdzilgo sí'q'q'íí

k'ehgo, díí k'ehgo nkó biká' dahgoz'aa, NohweBik'ehñ hadíí bíyééhíí yígótsj, ła'íí, Hadín Christ bizhí' yozhííhíí doo bik'ehyú ágot'ee dahíí yits'á'zhí' at'éé le'. ²⁰ Nñee hałdzilíí bigową yuñe' doo ts'aa óodo ła'íí bésh łigai bee ádaaszaahíí zhą siñil da, tsj ła'íí łeezh bee ádaaszaahíí atdó' siñil; ła' nłt'éégo bighanigoljigo ádaaszaa, ła'ihíí da'adzaahíí bighą ádaaszaa. ²¹ Dahadín aí nch'ogo ágot'eehíí yits'á'zhí' at'éégo dilkqoñhgo ádilziyúgo, ts'aa nłt'éégo bighanigolínihíí k'ehgo ábi'dolñiit, Bik'ehgo'ihí'ñañ bá hadelzaago, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'ñañ bił nłt'éégo yił na'iziid doleeł, nłt'éégo na'idziidíí dawa bighą iłch'j'hilzaa. ²² Nch'ogo ágot'eehíí ánií nakaiyehíí hádaat'ini bits'á'zhí'go áññeh: áídá' dábi'k'ehyú ágot'eehíí, odlą', ko'ijóóníí, ła'íí iłch'j'gont'ééhíí be'ánt'éé, bijíí biyi' daagozhóóníí nohweBik'ehñ yich'j' ádaañihíí bił hikáh. ²³ Doo goyáą da-go, doo nt'é yígótsj dago na'idíłkidíí doo bił ła'ha'dnt'áh da, ágádaat'eehíí iłch'j' hadaashkeego ádaabiléhgo bí-gontsj. ²⁴ NohweBik'ehñ yána'iziidíí doo hashkeego goz'aa da; áídá' nñee dawa yich'j' nzhooníí, ła'íí nłt'éégo iłch'j'gót'aahíí, ła'íí bini' k'eh nłj le': ²⁵ Bits'á'zhí' ádaat'eehíí yich'j' nzhqoogo yił ch'j'gót'aah le'; Bik'ehgo'ihí'ñañ, nch'ogo ágot'ee n'íí yits'á'zhí' ádaabile' ndi at'éé shj, áík'ehgo da'anii ágot'eehíí yidaagołsj ndi at'éé; ²⁶ Áík'ehgo yidaagodolñiit, ch'iidn nant'an áñiíyú ánádaat'jijihíí bighą isnáh ádaabisdlaadá' daabishjizh n'íí yiyi'dí' hadokah doleeł shj atdó'.

3 Díí atdó' bígontsj le', nnágodáhyú négodzidíí begodigháh doleeł. ² Nñee dabízhą ídił daanjóq doleeł, bestso ídáhádaat'jij doo, ída'odlíigo ídaayádaakti' doo, ídaadilkaąh doo, nch'ogo aayádaakti' doo, bizhchinií doo daidits'ag da doo, doo ihédaanzj da doo, doo bił daagodiyj da doo, ³ Doo k'ídaanzj da doo, ádaañihíí doo ádaañe' da doo, daazhógo aadahdaago'aa doo, nch'ogíí yisna' daanjij doo, bédaagodzid doo, nñee nzhqoogo ádaat'eehíí bił daanchq' doo, ⁴ Nada'ich'aahíí daanjij doo, dabízhą daabik'eh doo, itisgo na'ídi'ñil doo, Bik'ehgo'ihí'ñañ bił daanzhqq le'at'éhi gonedliinií zhą itisgo bił daanzhqq doo; ⁵ Dábik'á'yú zhą ínashood daanjijigo Bik'ehgo'ihí'ñañ binawod doo bik'ázhi' daahit'jij da: nñee ágádaat'eehíí bits'á'zhí' áñt'ee. ⁶ Áí bitahyú nñee ła' nadaach'áhi daanjijigo gotahyú nadaakaigo isdzáné doo daagoyáą dahíí, nch'ogíí łąągo ye'ádaat'éhi, isnáhgo ádaile'go ádaañihíí da'anii daanzjigo ádaile', áí dabíí iłtah at'éégo nch'ogo natse-keesíí ch'a'odaabihiñiit, ⁷ Dábik'ehñ ídaago'aaah, ndihíí da'anii ágot'eehíí ch'éh yídaago'aaah. ⁸ Jánnes ła'íí Jám-bres daaholzéhi Moses yich'j' nadaagontkaad ádaat'ee n'íí k'ehgo, áí nñeehíí da'anii ágot'eehíí yich'j' nadaagontkaad, áí biini' daanchq'ogo odlą' yits'á'zhí' ádaat'ee. ⁹ Áídá' doo łąągo ładaayile' da: Jánnes ła'íí Jám-bres doo goyáą dahíí nñee dawa bich'j' ch'í'ñah ádaaszaa n'íí k'ehgo, áí nñee doo daagoyáą dahíí atdó' dawa bich'j' ch'í'ñah ádaadolñiit. ¹⁰ Áídá' shíí shí-gosíñtsj, iłch'j'gonsh'aahíí, she'at'e', bighą hinshñaahíí, she'odłą', nzaadyú bągohish'aahíí, shił ijóóníí, shíni' k'eh

ántsiníí, bígontsj, ¹¹ Shini'goch'idile' n'íí, ła'íí góyéé'go shich'j' nagowaa n'íí, Antioch ła'íí Icónium ła'íí Lýstra daagolzeeyú shich'j' ágodzaa n'íí; shini'daagoch'idile' n'íí bitis silj'hií dawa bígontsj: áí dawa biyi'dí' nohwe-Bik'ehñ ch'íshinkłj. ¹² Da'aniiigo gádishñii, nñee dawa Bik'ehgo'ihí'ñañ bikísk'ehyú, Christ Jesus binkááyú daahinaa hádaat'iinií bini'daagoch'idile' doleeł. ¹³ Áídá' nñee daanchq'ogíí ła'íí k'izéda'dilteehíí dayúwehégo ádaañiit, nadaach'aago ła'íí dabíí atdó' bich'j' nadaa-dí'ch'aa. ¹⁴ Áídá' nihíí, bígonłąą n'íí ła'íí nłdzilgo os-índłądíí dayúweh be'ánt'éé, hadín bits'á'dí' bígonłaaníí bínalñiihgo; ¹⁵ ła'íí Bik'ehgo'ihí'ñañ biyati' be'eshchi-iníí godilzini hosíndłądgo hagot'éégo Christ Jesus binkááyú hasdánñahíí nił ch'j'gót'aahíí t'ah áñts'ísédá' bígosíñtsj atdó' bínalñiih. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'ñañ biyati' be'eshchiinií dawa nñee Bik'ehgo'ihí'ñañ binkááyú k'eda'ashchjij, áí iłch'j'gót'aahíí bee ilj, konch'ogíí koł ch'í'ñah alñe'íí bee, iłch'j'kole'íí, ła'íí dábi'k'ehyú ágot'eehíí koł ch'j'gót'aahíí bee ilj. ¹⁷ Áí bee nñee Bik'ehgo'ihí'ñañ bíyééhíí iłch'j'ilñe', ła'íí nłt'éégo ánádaat'jij dawa yitis nel'aa doleeł.

4 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'ñañ ła'íí Jesus Christ nohwe-Bik'ehñ, hit'jijigo nadzáago nant'aa doleełíí, daahinaahíí hik'e nanezna'íí yadołt'hi, án binadzahgee gánildishñii; ² Bik'ehgo'ihí'ñañ biyati' bee yáñti'; doo ngonáhgo da, da'adzaayú bił ch'í'da'it'j' ła'íí doo bił ch'í'da'it'j' dayú; nch'ogo ágot'eehíí ch'í'ñah áñtsj, bił daadntéhgo bidag yáñti', nyee ndi dayúweh bágo'áat-go bił ch'j'gon'áah. ³ Nñee da'anii iłch'j'gót'aahíí dázhq doo hádaat'jij dago bengodogaal; áídá' yati' da'ílinéhíí dabíí bi'at'e' nch'ogíí bik'ehgo yíká na'ódaayilts'j'go, áí bił ch'í'daago'aahíí yíká daadéz'jij doleeł; ⁴ Da'anii iłch'j'gót'aahíí yits'á'zhí'go ndaalyis doleeł, yati' daazhó-go ágolñehi zhą hádaat'jij doleeł. ⁵ Áídá' nihíí dawahá bich'j' ídaagondząą, nyéé'go nich'j' nagowaa łek'e ndi bich'j' dahńłdq, yati' baa gozhóni baa yáñti'go na'iziid, na'idziid nainé' n'íí łanłéh. ⁶ Shíí iłk'idá' da'itsaahíí k'ad baa shí'dilteeh, k'ad dah disháhíí kodí' begoz'aa. ⁷ Shi'odłą'híí bighą nłt'éégo nagonetkaad, iłhach'idikáhgee hishwołhíí k'ehgo nasdziid shaa hi'né'hi dawa łashłaa, da'anii odlą'íí iłch'j'gon'j'ąą: ⁸ K'adíí dábi'k'ehyú ách'it'ééhíí bighą ch'ah hobjijihíí shá k'ihzhj' nni'ta, áí nohweBik'ehñ dábi'k'ehyú at'éégo kaa yánalti-híí shaa y'aaah, nadáhíí bijjij: doo dashízhą shaa hit'aah da, nohweBik'ehñ ch'í'ñah ádilñe'íí bił daanzhqqo yíká daadéz'iinií dawa yaa daayiniit atdó'. ⁹ Dáhadnłñiigo shaa nñah: ¹⁰ Démas holzéhi yó'oshiłt'e', díí ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bił nzhqoogo Thessaloníca golzeeyú óyáá; Créscens holzéhi Galátaiyú óyáá, Titus holzéhi Dalmátaiyú óyáá. ¹¹ Luke zhą kú sidaa. Dahagee nñahgee Mark bił n'áš: án shinasdziidíí bee dázhq shich'ogñi at'éé. ¹² Tíkikas holzéhi Éphesusyú o'aa'. ¹³ Áídá' dinyaago shí'ícho Tróas golzeeyú Cárpus bigowagee niłtsooz n'íí shá nłtsóós, naltsoos atdó', ikágé biká' k'eda'ashchjijigo ádaaszaa n'íí, áí dázhq háshł'jij. ¹⁴ Alexándér holzéhi, béshłitsogi nayiziidi,

dázhò nchò'go áshíílaa: nohweBik'ehńń án ánát'jǐhíí bich'j' na'ñiiń ndi at'éé: ¹⁵ Ni ałdó' án baa gonyáą; no-hwiyati' yich'j' nagonłkaad ni'. ¹⁶ Dantsé shaa yá'iti'dá' doo hadín sha'ashhah sizj da ni', nnee dawa yó'odaasidez'ąą ndi, Díí nchò'ihíí doo biká'zhj' daaleeh da, dishñiigo Bik'ehgo'ihí'ńań bá náhoshkaąh. ¹⁷ Da'ágát'éé ndi nohweBik'ehńń sha'ashhah sizj ni', shi-nawod shá ágółsjo; yati' dawa yídaagodolsjǐ, ła'íí doo Jews daanljǐ dahíí dawa daididots'jǐ doleethíí bigha: áík'ehgo ndóicho bizé'dí' háshí'doltǐ ni'. ¹⁸ Nohwe-Bik'ehńń nchò'go ádaat'jǐhíí dawa bits'ą'dí' hashiıteeh ndi at'éé, áídí' yaaká'yú yebik'ehíí bengonyáázjhj' shińádéz'jǐ

doleeł: án dázhò ba'ihégoj le' doo ngonel'ąą dayú da-hazhj'. Doleełgo at'éé. ¹⁹ Prisca hik'e Áquila daaholzéhi, Gozhóó, shá biłñii, Onesíphorus bichągháshé biłgo ałdó'. ²⁰ Erástus holzéhi t'ah Corinthgee sidaa: Tróphimus holzeehíí Milétum golzeegee nñiihgo sitjǐdá' dahdiyáá ni'. ²¹ Dáhadnłñhgo doo hwahá hai nágodleeh dadá' shaa nñáh. Eubúlus, Púdens, Línus, ła'íí Claudia daaholzéhi, Gozhóó, daaniñii, odla' bee nohwik'íiyú dawa ałdó'. ²² Jesus Christ nohweBik'ehńń niyi'siziiníí yit nlij le'. Biłgoch'oba'íí bee nohwich'j' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

TITUS

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihí'nań bána'isiidíí ła'íí Jesus Christ binal'a'á nshlíni K'e'eshchii; díínko bigha shides'a', nnee Bik'ehgo'ihí'nań yitahaslaahíí bí'odla' ntdzil doleetgo ła'íí dayúwehégo da'anii ágot'eehíí yidaagotsjijh doleetgo, áí bee nnee Bik'ehgo'ihí'nań yikísk'eh ádaat'eego alne'; ² Áí bee dahazhí' ihí'naahíí yiká daadéz'jij, áí Bik'ehgo'ihí'nań, doo lé'it'chóhi da, yee nohwá ngon'áq'á l'ek'e, ní'gosdzán doo hwahá nni't'aa dadá'; ³ Áík'ehgo baa gonyáágee biyati' yaa yánáltihíí yee ch'í'nah ágólaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań Hasdánohwiñii'íí yengon'áq'ágo biyati' baa yashti'go shaa det'áq; ⁴ Titus bich'j' k'e'eshchii, nohwi'odla' da'á'ahíí bee shiye' ní'ni: Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa ła'íí nohweBik'ehń Jesus Christ Hasdánohwiñii'íí biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'd'í' aatét'íí ła'íí it'ch'j'gont'éehíí bee nich'j' goz'áq'á le'. ⁵ Díí bigha Crete golzeegee nniniłt'j'j' ni', dawahá doo it'ch'j'hilzaa dahíí it'ch'j'nle'go, k'ijh nagozñilíí dawago ínashood yá nazjij doleelíí hahiníłt', ániłdishñii n'íí k'ehgo: ⁶ Áí nnee doo hagot'éégo baa dahdaagosit'aa dahi daanljij doo, bí'aa da'á'ahi, bichagháshé da'odlaq'ago, nch'ó'íí dagohíí doo daadits'ag dahíí doo daabiłdi'ñii dahi zhá hahiníłt'. ⁷ Ínashood yin'adéz'iiníí, bishop holzéhi, Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidíí nljijgo doo hagot'éégo baa dahgosit'aa dahíí, doo dabizhá bik'eh dahíí, doo hashkee dahíí, doo idlaq' dahíí, doo dagoshch'j' bágochjijh dahíí, bestso doo yidázhj' at'éé dahíí nljij le'; ⁸ Bahasta' nakahíí bił nzhooníí, nnee daant'ééhíí bił nzhooníí, biini' golínií, dábi'k'ehyú át'ééhíí, godnt'siníí, dabíí ádaagodzaaníí nljij le'; ⁹ Bił ch'ígót'áq'á n'íí k'ehgo yati' ba'olñiihíí ntdzilgo yota' le', áík'ehgo da'anii it'ch'ígót'aahíí bee nnee yidag yałt' doleel, ła'íí yits'á'zhj' ádaat'eehíí da'anii it'ch'ígót'aahíí yit' ch'í'nah ágole' doleel. ¹⁰ Nnee ła'ni yati' yit' nakaihi, yati' da'íliné ła'íí k'izé'idilteehíí yee yádaakti', *circumcise* ádaanohwi'dolne', daanohwiñiihíí itisgo: ¹¹ Nnee ágádaat'eehíí doo dayúweh yádaakti' dago ádaabi'dilne'go dábi'k'eh; áí nneehíí doo bee it'ch'ígót'aah bígonedzaq' dahíí bestso hádaat'jijhíí bigha yee it'ch'ídaago'aahgo nnee bichagháshé biłgo yit' nadaagodesgeed. ¹² Ła' itah ní'ni, yun'áasyú ágone'íí báyo'iiníí gáníí, Creted' daagolíni dábi'k'ehn léda'it'chóhi, dziłk'á'yú daagolíni bégódzidíí k'ehgo ádaat'éhi, bił daagoyéégo daadichiníí daanljij, ñii. ¹³ Díí yaa nagolñi'íí da'anii. Áík'ehgo bił daadntéh, da'anii it'ch'ígót'aahíí zhá daayodlaq' doleel'íí bigha; ¹⁴ Jews daanlíni yati' daazhógo ádaagole'íí, ła'íí nnee da'anii ágot'eehíí yits'á'yúgo ádaat'eehíí yendaagos'aaníí doo daidits'ag da doleel'íí bigha bił daad-

ntéh. ¹⁵ Nnee biini' daanzhooníí nlt'éégo ágot'eehíí zhá yaa natsídaakees: áídá' daanch'ó'íí ła'íí doo da'odlaq' dahíí nch'ó'go ágot'eehíí zhá yaa natsídaakees; biini' daach'ó'odgo nt'é nlt'éégo at'éé dagohíí nch'ó'go at'éé doo yidaagotsj da daasiljij. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nań bídaagonljij daanii ndi ánádaat'jijhíí bee doo hádaat'jij dago bígózj, bik'edaach'innñiih, ła'íí doo da'dits'ag da, ła'íí nlt'éégo ánádaat'jijhíí dawa doo yik'eh shijeed da.

2 Áídá' nihíí, dawahá da'aniiigo it'ch'ígót'aahíí bikísk'eh it'ch'ígon'áah: ² Nnee bádaayáñhíí gádaabiññii, Nohwiini' daagoljij le', daanohwich'idnt'sj le', ídaa daagonohdzaq' le', nohwi'odlaq', ła'íí nohwi'ij'jóóníí, ła'íí nohwíni' k'eh ádaanołsiníí bee ntdzilgo nasozjij le'. ³ Isdzáné bádaayáñhíí gádaabiññii, Nohwíí ałdó' nt'é ánádaat'jijhíí bee Bik'ehgo'ihí'nań daadinotsj le', doo ch'íñii daanñiihíí daanoht'jij da le', idlaq'ahíí doo bik'e isnáh daanoht'jij da le', nzhooníí zhá bee it'ch'ídaagonoh'aah le'; ⁴ Isdzáné ánií nakaiyehíí biini' daagoljijgo bika' ła'íí bichagháshé bił daanzh'ó'oggo yit' ch'ídaagonoh'aah le', ⁵ Daagoyáq'ágo, biini' ła'íí ánádaat'jijhíí daanzh'ó'oggo, gowa zhá yaa daabiini'go, bika'íí daidits'ago, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' doo nch'ó'go baa yati' da doleel'íí bigha, áí dawa yit' ch'ídaagonoh'aah, daabiññii. ⁶ Nnee ánií nakaiyehíí ałdó', Nohwiini' daagoljij le', daabiññii. ⁷ Dawahá bee nlt'éégo ánách'ot'jijhíí bikísk'eh ch'ógaahíí bee ch'í'nah ádinljij le': da'áígee it'ch'ígon'áah, gonyáq'ágo ła'íí da'anii áññiiigo, ⁸ Yati' dábi'k'ehíí doo bee naa dahgosit'aa dahíí bee yánłt'i; hadín yits'á'zhj' at'ééhíí yik'e ídaayándzj doo, doo hagot'éégo nch'ó'íí yee naa yati' dahíí bigha. ⁹ Na'iziidíí daanoht'íni, nohwinant'a' daadohts'ag le', ła'íí dawahá ádaaht'e'gee nohwinant'a' bił dábi'k'ehyú ánádaat'jij le', daabiññii; doo nohwinant'a' t'áq'zhj' bich'j' yánádaakti'go da; ¹⁰ Doo da'noh'jijh da, dawahá bee nohwaa daach'ol'íhíí ch'í'nah ádaanołs; dawahá bee Bik'ehgo'ihí'nań Hasdánohwiñii'íí baa it'ch'ígót'aahíí nzh'ó'oggo nohwi'izh'j' hit'jij doleel'íí bigha, daabiññii. ¹¹ Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí bee nnee dawa hasdákáh doleetgo bich'j' ch'í'nah alzaa. ¹² Áí Bik'ehgo'ihí'nań doo bikísk'eh ihí'naa dahíí ła'íí ní'gosdzán biká' dawahá nch'ó'íí hádaahiit'íiníí yó'odaant'aahgo bee nohwił ch'ígót'aah, ła'íí díí ní'gosdzán biká'gee daagondzaq'ago, dábi'k'ehyú ádaant'eego, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bikísk'eh daahi'naa doleetgo nohwił ch'ígót'aah; ¹³ Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo at'éhi ła'íí Jesus Christ Hasdánohwiñii'íí bits'á'idindláadgo ch'í'nah hileehíí bikádaadét'jij, áí ndaahóndliigo nohwiya

gozhóq; ¹⁴ Án bidiíí bee nanánohwesniigo nchó'íí dawa bits'á'dí' hanánohwihe'niilíí bigha Jesus nohwá n'ádeltj, ía'íí bíyéé daahiidleehgo nasdziid n't'ééhíí bich'í' dahdaandqoh doleetgo nohwinchq'íí da'ádjhgo ádaanohwiléhií bigha áldó' nohwá n'ádeltj. ¹⁵ Díí bee bił nadaagolní', bidag yáñti', dawahá bee ní'ehgo bił daadntéh. Nnee doo ía' hayaa ánóle' hela'.

3 Binant'a' ía'íí daabik'éhií da'ádaaniyú ádaat'eego yínádaalñiihgo ádaantsj, binadaant'a' daadits'ago, ía'íí n't'éégo ánádaat'jijíí dawa dagoshch'í' ádaile'go, ² Doo hadín nchq'go yaa yádaati'go da, doo ítch'í' hadaashkeego da, áidá' nzhqoggo ádaat'eego, ía'íí nnee dawa bich'í' n't'éégo ádaat'eego yínádaalñiihgo ádaantsj. ³ Néé áldó' doo daagondzaq da ní', doo daadihiits'ag da ní', nohwich'í' na'deshch'a' ní', nchq'íí biká hágot'iinií ía'íí gonedliinií íltah at'ééhíí bik'eh isnáh daandlij ní', iyodaandzjgo daahii'naa ní', ía' bíyééhíí ídáhádaat'jijí ní', nnee bik'edaan'ñiih ní' ía'íí ík'edaadin'ñiih ní'. ⁴ Áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ Hasdánohwiñíí nnee yaa ch'oba'íí ía'íí bił daanzhooníí ch'í'nah siljídá', ⁵ Nohwaa ch'oba'go hasdánohwiñil, doo n't'éégo ánádaahiit'jijíí bigha da, áidá' nohwinchq'íí nohwá nal'eeldá' nadaagosiidlij, ía'íí Holy Spirit ánídégo ánádaanohwisdlaa, áí bee Bik'ehgo'ihí'nañ hasdánohwiñil; ⁶ Bik'ehgo'ihí'nañ, Jesus Christ Hasdánohwiñíí biláhyú Holy Spirit ch'ída'izkaadgo nohwaa daidez'q;

⁷ Áik'ehgo biłgoch'oba'íí bee dávik'ehyú ádaanoht'ee nohwiñniidgo, dahazh'í' ihí'naahíí bee daahin'naa doleetíí ndaahóndlii. ⁸ Díí ágolzeehíí da'anii ágolzéhi, díí ádishñiihíí dayúweh baa yánánltihgo hasht'íí, áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ daayosdlaqdíí n't'éégo ánádaat'jijíí dayúweh ye'ánádaat'jijí doleet. Áí n't'éé ía'íí nnee bá nzhq. ⁹ Doo daagoyáq dago íaha'dit'áhíí, hadaashchiiinií baa na'goní'íí, íí nadaagonlkaadíí, ía'íí begoz'áqhií bigha hadaashkeego íaha'dit'áhíí doo baa nanháá da; áí doo íljí da, doo nt'é bee alñéh da. ¹⁰ Nnee dabíí há't'jyú odlaanií nakidn bich'í' yásínlti'dá', doo nidits'ag dayúgo yó'odn'áah; ¹¹ Nnee ágát'ééhíí da'anii ágot'eehíí yits'á'zhj' dahiyaago, doo bik'ehyú át'éé dago, dabíí ídángot'áni at'éé bígonłs. ¹² Ártemas dagohíí Tíkikas nich'í' de'á'dá' dáhadnñihgo Nicópolisyú shaa nñáh: akú shehaigo ngoní'áq. ¹³ Zé-nas, begoz'áni n't'éégo yígótsini, ía'íí Apóllos biłgo dahdi'aashyú bich'oniihgo doo nt'é yídjh daandlij da le'. ¹⁴ Bił ínashood daandliinií n't'éégo nada'iziidgo yídaago'aaah le', áik'ehgo dabíí ídeedaahi'naa, ía'íí dawahá yídjh daandliinií yich'odaanii doleet. ¹⁵ Nnee bił nahashtáánií dawa, Gozhóq, daaniñii. Bił da'la' da'ohiidlaqgo bił daanjooníí, Gozhóq, shá biłñii. Daanohwigha Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'íí bee nohwich'í' goz'áq le'. Doleetgo at'éé.

PHILEMON

1 Shíí Paul, Jesus Christ bigha ha'ásítíni, ła'íí Timothy nohwik'isn, Philémon, dázhó nohwit nzhóni, bit nada'idziidi, bich'í' k'e'iilchii, 2 ła'íí Ápphia nohwit nzhóni, Arkípas, Christ bigha bit siláada daandlíni, ła'íí ínashood nigowaḡee ła'ánát'íihíí ałdó' bich'í' k'e'iilchii: 3 Bik'ehgo'ihí'nañ nohwitaa ła'íí Jesus Christ nohwe-Bik'ehñ bitgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' itch'í'gont'éehíí bee nohwich'í' goz'aa le'. 4 Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihénsi, dávik'ehn nénashñiih oshkaḡhgee, 5 Jesus nohwe-Bik'ehñ ła'íí ínashood dawa nił daanzhōḡḡo bada'óni-igo na'ikonsiñíí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihénsi; 6 Ni'odla'íí baa nagolñí'go Christ biyéé daandliñíí bigha nił'éégo ágot'eehíí daanohwíyéehíí dawa nḡee dayúweh yídaagotsj doleet, dishñiigo ná'oshkaḡh. 7 Ni'ijóḡhíí bigha dázhó nohwit gozhóḡ, bidag ánt'ee ałdó', shik'isn, ínashood bijíí yuñe' bit daagozhóḡḡo ánadaasíndlaahíí bigha. 8 Áik'ehgo Christ biláhyú doo siste' dago, Dábik'ehyú ánléh, niłdishñiigo nich'í' hasdzii doleet ni', 9 Ndihií shił nzhōḡhíí bigha nánoshkaḡh, shíí Paul, nḡee báyañ sílíni, k'adíí Jesus Christ bigha ha'ásítíni. 10 Shizhaazhé, Onésimus, bá nánoshkaḡh, áñ ha'ásítíḡḡo odla' bee shizhaazhé k'ehgo baa natséskees sílji: 11 Doo ániídá' nich'í'go doo ilji da ni', ndihíí k'adíí nich'í'go ła'íí shíí ałdó' shich'í'go łañ ilíni silij: 12 Dázhó shijíí sí'aađí' shił nzhóni nich'í' náde'la'; áik'ehgo naadñ-tee: 13 Dashíí bit sikeego shił gozhóḡ doleet ni', yati'

baa gozhónihíí bigha ha'ásítíḡḡee ni dahdá' shich'ónii doleet ni': 14 Ndihií hago ánasht'ijíí doo nił nił'ée dayúgo, doo ágáshñe' da, shaa ch'onba'íí doo bíniso'go da, áidá' dáni hánt'ijyúgo zhá. 15 Dasa' naa nadáhíí bigha dé't'ih nits'á' dahnyaa łañ shj; 16 Doo dayúweh ni'isna'híí k'ehgo baa natsínkees da, áidá' áí bitisgo nik'isn nił nzhōḡhíí k'ehgo baa natsínkees; shíí ndi áik'ehgo baa natséskees, nihií shitisgo áik'ehgo baa natsínkees, nohweBik'ehñ biláhyú nik'isn nił. 17 Nit'ekéhíí k'ehgo shił óñtagyúgo, naashidñteeñ k'ehgo áñ naadñtee. 18 Doo bik'ehyú nich'í' at'ée da lék'eyúgo, dagohíí naa hayi'ááyúgo, áí shíí shiká'zhj' áñle'; 19 Shíí Paul, dashíí naltsoos ash'ijj, dashíí na'hishñii: nihií niyí'siziiníí da'ñii bee shaa hán'aa ndi, áí doo bí'ishtah da. 20 Da'ñii, shik'isn, nohweBik'ehñ biláhyú shił gozhóḡḡo áshííle', Christ biláhyú shijíí yuñe' ágoniidégo ánáshííde'. 21 Díí nich'í' k'e'eshchiihíí bikisk'eh áññehgo nígonsj, ła'íí bitisgo ndi áññehgo nígonsj. 22 Shíí ałdó' akú hayú nshdaayú shá itch'í'gole': shá da'ohkaḡhíí biláhyú ch'ínánshdáḡḡo nohwaa nánshdáḡ nsj. 23 Épaphros holzéhi, Christ Jesus bigha bit ha'áshítézhí, Gozhóḡ, nohwitñii; 24 Marcus, Aristárkas, Demas, ła'íí Lucas daaholzéhi, bit nada'isiidi, ałdó' ágádaanohwítñii. 25 Jesus Christ nohweBik'ehñ bitgoch'oba'íí bee niyí'siziiníí bich'í' goz'aa le'. Doleetgo at'ée.

Hebrews

1 Doo ánídá' Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidíí biláhyú daanohwitaa n'íí doo atch'idn itah at'éégo yich'í' yahtí' da lék'e, ² Áídá' díí iké'yú yotkaakíí biYe' binkááyú nohwich'í' yahtí', án dawahá biyéé doleefto nyint'ini, án binkááyú at'dó' ní'gosdzán áyílaahi; ³ Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'idindláadíí bee án at'dó' bits'á' idindláád, ta'íí Bik'ehgo'ihí'nañ ye'at'éhi da'áiyihíí ye'at'éé, biyati' nalwodíí bee dágoz'aa nt'éégo nt'éégo áyítsjgo hadag áyítsj; dabízhá nohwinch'ó' íí nohwá yid-ntk'qodá', da'itísé goz'aa'yu Ízisgo At'éhi bigan di-he'nazhinq'éégo dahnesdaa; ⁴ Christ, Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nlijhíí bighá bizhi' baa yin'áá, bizhi'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí daabizhi'íí ndi bitisgo at'éé; da'ágát'éégo dabíí yaaká'yú nadaal'a'á bitisgo at'éégo ábi'delzaa. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí doo hak'i ta' gáyitn'niid da go'íí, Shiye' nííí, díí jjiid' nitaa sííí. Ła'íí doo hak'i gán'niid da at'dó', Bitaa nsh'ijj doleeft, bííhíí shiye' nlij doleeft. ⁶ Ła'íí dantsé goz'inihíí ní'gosdzán biká'zhj' nanáides'a'go Bik'ehgo'ihí'nañ yaa yahtí'go gán'nií, Shinal'a'á yaaká'yú daagolíníí dawa daaboka'ah le'. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí yaa yahtí'go gánádo'niid, Binadaal'a'á spirits daanlijgo ánáyiidlaa, bá nada'iziidíí k'q' dahdinahíí daanlijgo ánáyiidlaa. ⁸ Áídá' biYe'híí gáyitn'nií, Bik'ehgo'ihí'nañ nííííí, doo ngonel'aa dayú dahazh'j' nant'áá doleeft; dážh'q' nt'éégo nant'áá. ⁹ Nzh'q'go ágot'eehíí nił nzh'q'q, nch'q'go ágot'eehíí nił nch'q'; áí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ, Bik'ehgohin'naahíí hadín nił nakaihíí bitisgo nił goyilsh'q'q'íí bee hanidilaa. ¹⁰ Ła'íí gánábildo'niid, NohweBik'eh'n, ni dantsé godeyaad' ní'gosdzán níí'aa; yááhíí nigan bee ánlaa. ¹¹ Áí bech'igowáh; nizhá da'áik'ehgo ánt'éé; áí dénch'q' daaleeh, diyágé dénch'q' hileehíí k'ehgo; ¹² Áí ch'id íthanéilzaahíí k'ehgo íthanííleeh doleeft, ta'íí łahgo ádaat'ee daaleeh: áídá' níhíí da'ágánt'éé, ta'íí doo ngonel'aa dahíí bee hińnáá doleeft, yit'nií. ¹³ Áídá' binal'a'á yaaká'yú daagolíníí doo hak'i ta' gáyitn'niid da go'íí, Shigan dihe'nazhinq'éégo síńdaa, ní'ina'íí níkekt'ááhyú niníilzh'j'. ¹⁴ Áí dawa yaakád'í' nadaal'a'áhíí daanlijsh'q', nnee hasdádokahíí yin'á-daadéz'j' doleefto odaas'a'íhi?

2 Áí bighá nt'é daadisiits'aaníí dawa baa daagondz'aa'go dábi'keh, dahyúgohíí danko baa daadihí'nah. ² Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí binkááyú hasdziihíí da'anii dážh'q' n'łzilgo, ta'íí nch'q'go ádaach'it'eehíí ta'íí doo da'ch'idits'ag dahíí da'ái bee koch'í' nanáhi'niíftgo; ³ Hagot'éégo bits'á' hahi-

ikeeh, hasdách'igháhíí itisgo nt'ééhíí doo hádaat'j' dayúgo; áí hasdách'igháhíí nohweBik'eh'n dantsé áñni-id ní', ádíí' hadín daabi'dists'aaníí at'dó' da'anii daanijgo yaa nohwit nanádaagol'ni'; ⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ at'dó' da'anii niigo godiy'j'go be'ígóziníí ch'í'nah ágólaa, ízisgo áná'ol'j'j'íí, itah at'éégo godiy'j'go áná'ol'j'j'íí at'dó', ta'íí dabíí bik'ehgo Holy Spirit kainé'íí bee hasdách'igháhíí yaa nanágo'ni'. ⁵ Ní'gosdzán begonáhíí baa nagohiil'ni'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí doo yedaabik'eh doleefto yaa godin'aa da. ⁶ Łah dahgoz'aa'gee ta' gán'ijgo yaa nagol'ni', Nnee daat'éégo nt'é bighá baa natsín'kees nt'éé, nnee nliiníí daat'éégo nt'é bighá biná'dín'j'j'. ⁷ Ninal'a'á yaaká'yú daagolíníí dé't'j'hézh'j' dábi'ch'í'yú at'éégo ánlaa; ízisgo at'éégo ta'íí daach'idnt'sjgo bá ágonlaa, nant'ánch'ah bik'edín'aa'híí k'ehgo, ta'íí dawahá ánlaahíí yebik'ehgo n'łt'j'j'. ⁸ Dawahá yebik'ehgo bit'ááhyú n'nné' ní'. Dawahá yebik'ehgo nyint'j'j'dá, da'á'á ndi doo ágod'j'j'go da yebik'ehgo nyint'j'j' ní'. Áídá' k'adíí dawahá yebik'ehíí doo hwahá daahiilts'éh da. ⁹ Áídá' Jesus daanéel'j'j', Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí dé't'j'hézh'j' dábi'ch'í'yú at'éégo alzaa, Bik'ehgo'ihí'nañ bi'goch'oba'íí bee nnee da'á'á daant'j'j'gee bá da'itsaahíí yil'j' doleefto biniigon'nt'éégo dazts'aa; áí bighá nant'ánch'ah bik'edot'aa'híí k'ehgo ízisgo at'éégo ta'íí daach'idnt'sjgo bá ágólzaa. ¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ bighá dawahá daagolíníí, dawahá áyílaahíí bich'agháshé łá'ágo bits'á'idindláád goz'aa yune' ha'áiyih'niíftgo, hasdách'igháhíí begodeyaago yebik'ehíí biniigodil'ne'híí bee dážh'q' nt'éégo ábidoliíftgo dábi'keh. ¹¹ Hadile'íí ta'íí hadaadeszaahíí da'á'á yits'á'd'í' daanlij: áí bighá doo yik'e ídaayándz'j'go shik'í'yú daayit'nií, ¹² Gán'ijgo, Shik'í'yú naa bił nadaagosh'ni' doo, daanoka'ahíí í'at'ééyú na'ihéns'j'go ha'dish'aah. ¹³ Áíd' gánádo'niid, Dabízhá ba'osh'íí. Áíd' hananádzií, Kúnko, shíí hik'e ch'agháshé Bik'ehgo'ihí'nañ shaa yin'ííí bił daansh'j'j'. ¹⁴ Áík'ehgo áí ch'agháshéhíí bidil hik'e bits'í daagol'j'j'íí k'ehgo bíí at'dó' ágádelzaa; bíí datsaahíí bee, da'itsaah yebik'eh'n, ch'iidn nant'án, da'íííí dołchiil doleehtíí bighá; ¹⁵ Ła'íí hadín da'itsaah yeneldzidhíí bighá bí'ihí'na' danes'aa'dzh'j' isnah daanliiníí hasdáyido'niíftgo. ¹⁶ Da'anijgo Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníí ye'ádaat'éhi doo ye'at'éégo ádelzaa da; áídá' Abraham bits'á'd'í hadaashchiiníí ye'at'éégo ádelzaa. ¹⁷ Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ bá na'idziid'gee oka'ah yebik'ehi da'tiséyú sit'ni bi'goch'oba'go ta'íí begondl'j'j'dgo hileehíí bighá bik'isyú ye'at'éhi dawa bee ábidil'ne'go dábi'keh,

nɛee binchɔ'íí bá bidíł yee nahiníł doleeɛgo. ¹⁸ Dabíí biniigodelzaagee nabídinestáqadhíí bighá, hadíí nabí-da'dintaahíí yich'odaaníihii at'éé.

3 Áí bighá shik'íyú, Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadesza-ahíí daanohtíni, yaakád'ítah nohwiká ánniídíí, Christ Jesus, da'ohiidlaq daahidleehíí bighá des'a'íí n'íni, ła'íí nohwi'okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni nzhɔɔ-go baa natsídaahkees; ² Áń habítínií begondljjdgo yá na'iziid, Moses Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé nkt'éégo yinádéz'iinií k'a'at'éégo. ³ Kjh ágole'íí kjh ágolzaahíí bitisgo daach'idntsjhíí k'ehgo Moses bitisgo Jesus daach'idntsjhíí yik'eh sitij. ⁴ Kjh dała'á gon'áqago nɛee ła'ádaagozlaahi at'éé; áidá' Bik'ehgo'ihí'nańhíí dawahá áyíllaahi at'éé. ⁵ Moses Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidi nlijgo, Bik'ehgo'ihí'nań bigowa biyi' nkt'éégo na'iziidgo yunáasyú ch'í'nah doleełíí dabíntsedá' yaa nagoln'í' l'ek'e; ⁶ Áidá' Christ-híí Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nlijgo Bik'ehgo'ihí'nań bigowa dágoz'áq nkt'éégo nkt'éégo yinádéz'jj; dąngont'í'zhj' doo nohwiini' h'ah dago ła'íí nohwił daagozhɔ'qogo yaaká'yú dahazh'í' ihí'naahíí ndaahóndliihíí daahóntayúgo, néé Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé itah daandljj. ⁷ Áí bighá Holy Spirit gáníihíí k'ehgo ádaanoht'ee, Díí jji biyatí'íí daadohts'ago, ⁸ Da'ígolj'íyú Israel hat'í'íí nabídinestáqad n'dá' Bik'ehgo'ihí'nań doo bikísk'eh ádaadzaa da n'íí k'ehgo doo nohwijíí nkt'izgo ádaanohtsj da le'. ⁹ Áígeee daanohtwita n'íí nashídaanestáqadgo shídaagotsjjid, dizdin łegodzaahíí biyi' iltah at'éégo ánash't'ííhíí daayilt-saq. ¹⁰ Áí bighá áí daatinolt'ííhíí doo baa shíł gozhɔ'qo dago gádéniid, Dábik'ehn bijíí biyi'd'í' ndaahíłsih, shikísk'eh ch'ogaałíí doo yídaagotsj da. ¹¹ Áí bighá shágóchjjdgo shit'ła dahdidishniídá' gádéniid, Shihá'idzoł yune' doo okáh át'éé da. ¹² Áík'ehgo ídaa daagonohdzaq, shik'íyú, dah l'ek'eyúgo nchɔ'íí hik'e doo odlqá dahíí nohwijíí yune' bengonyáá l'ek'eyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań hińahi dąnko bits'á' dahdidohkahi at'éé. ¹³ Dawa jji ildag yádaakt'í', díí jji t'ah nohwich'í' bił ch'í'otaqadá'; dah l'ek'eyúgo nchɔ'íí k'ízé'idilteehíí bee dąnko nohwijíí nkt'iz hileeh. ¹⁴ Dantsé Christ bada'osi-idlí'íí danes'áqdzh'í' daahóntayúgo Christ ye'at'éhi bee itah daahidleeh; ¹⁵ Gánohwiłd'í'niídá', Díí jji biyatí'íí daadohts'ago doo nohwijíí nkt'izgo ádaanohtsj da le', Israel hat'í'íí Bik'ehgo'ihí'nań doo yikísk'eh ádaadzaa da n'íí k'ehgo. ¹⁶ Ła' daidezts'áqadá' doo yikísk'eh ádaat'ee da ni', áidá' Moses Egyptd'í' ch'ínniilíí doo dawa ágadaadzaa da l'ek'e. ¹⁷ Daa daat'éhi Bik'ehgo'ihí'nań doo bił gozhɔ'qo dago ádaayitsjgo dizdin łegodzaa lán? Nɛee nchɔ'go ánadaat'jgo da'ígolj'íyú nanezna' n'íí shj ya?

¹⁸ Daa daat'éhi bich'í' Bik'ehgo'ihí'nań bit'ła dahdidilni-idá' gánniid, Shihá'idzoł yune' doo ohkáh át'éé da? Doo da'odlaq dahíí zhá áyíłhii. ¹⁹ Áík'ehgo bídaagonlzi, doo da'odlaq dahíí bighá doo ákóne' okáhgo da.

4 Áí bighá halqá baa daagondzaq le', dah l'ek'eyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bihá'idzoł yune' nkáh doleeɛgo nohwaa det'áq n'íí t'ah bił ch'í'otaqadá', nohwíí ła' dąnko dábich'í' ndohkahi at'éé. ² Yatí' baa gozhóni bee no-

hwich'í' yá'iti'; daanohtwita n'íí al'dó' bich'í' yá'iti' ndi daidezts'aaníí doo daayosdlaq dahíí bighá doo bich'odaanz'í' da. ³ Hadíí da'osiidlaqdíí zhá áí há'idzołíí yune' ohiikáh, áí há'idzołíí Bik'ehgo'ihí'nań áńiigo gánniid, Shágóchjjdgo shit'ła dahdidishniídá' gádéniid, Shihá'idzoł yune' doo okáh át'éé da: ni'gosdzán nnit'áqadá Bik'ehgo'ihí'nań ánát'ííhíí qal łałzaa ndi ánniíd. ⁴ Łahgee gosts'idiskaaníí bijji yaa yatí'go dahgoz'áq gáníigo, Gosts'idiskaaníí bijji Bik'ehgo'ihí'nań binasdziid n'íí ni'nziidgo hanayoł l'ek'e. ⁵ Áidí' kú dahnágost'áq gáníigo, Shihá'idzoł yune' doo okáh át'éé da. ⁶ Áík'ehgo ła' t'ah ákóne' okáhíí bá goz'áq; áidá' nɛee dantsé bich'í' yá'iti' n'íí doo daayosdlaq dahíí bighá doo hak'e ha'ákai da: ⁷ Áík'ehgo nzaad ogoyááhíí bikéd'í'go łał jji Bik'ehgo'ihí'nań nnágon'áq, David binkááyú gánniidgo, Díí jji biyatí'íí daadohts'ago doo nohwijíí nkt'izgo ádaanohtsj da le'. ⁸ Há'idzołíí Jesus bee baa daagodez'áqayúgo, bikéd'í'go Bik'ehgo'ihí'nań łał jji doo gánadi'nii da doleeł ni'. ⁹ Áí bighá Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanliinií há'idzołíí t'ah bá goz'áq. ¹⁰ Dahadín há'idzołíí yune' ha'yááhíí dabíí binasdziid n'íí ni'inzid, Bik'ehgo'ihí'nań binasdziid n'íí ni'inzídhíí k'ehgo. ¹¹ Áí bighá halqá, áí há'idzołíí yune' ha'áhiikáhíí bich'í' dahdaandqoh le', doo ágáhiit'jj dayúgo, doo da'odlaq da n'íí k'ehgo dąnko nanádnkaahi at'éé. ¹² Bik'ehgo'ihí'nań biyatí'íí hińahi ła'íí dązhɔ' nalwodi at'éé, bésh be'idilt'ishé dá'íłts'á' deniilíí bitisgo denini at'éé, dagózhɔ' yuyahyú na'gizh, koyi'siziinií, kospirit łenehenlááyú, ła'íí ılıhadaadit'aanií iwoł łenehenláágeee, akú aná'ogish, konatsekeesií ła'íí kojíí biyi' ágot'eehíí koł ch'í'nah áyíłsj. ¹³ Ni'gosdzán biká' daahinaahíí dała'á nt'jgeee Bik'ehgo'ihí'nań doo bits'áq nant'í'hi at'éé da, áidá' bił ılık'ídaandqohíí doo nt'é binadzahgee bił łe'eskaad dago, dawahá bił ch'í'nah daanljj. ¹⁴ Áík'ehgo Jesus, Bik'ehgo'ihí'nań biYe', yaaká'yú bił onágodzaahíí, nohwi'okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni ízisgo at'éhi nohwá sizjgo, halqá da'ohiidlaq daan'niihíí ntdzilgo daahónta' le'. ¹⁵ Nohwi'okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni doo nadaanlwod dagee nohwaa tét'ii; nanohwíná-da'dintaahíí k'ehgo bíí al'dó' dawa bee nabí'dinestáqad ndi doo hak'e ni'isii da. ¹⁶ Áí bighá halqá doo t'áqzh'í' daashijeed dago Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí dahsdaagee nnáhiikah le', nohwaa nách'obah doleeɛgo, ła'íí dawahá doo bídaanel'áq dagee biłgoch'oba'íí bee nohwich'onii doleeɛgo.

5 Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sińilíí dała'á nt'jgeee nɛee bitahd'í' haltínihií, Bik'ehgo'ihí'nań zhińéego ágot'eegeee nɛee yá sizjgo, Bik'ehgo'ihí'nań ye'okaqahgo dant'éhéta yaa yihiniłgo, ła'íí nchɔ'go ánách'ot'ííhíí bighá ye'okaqahíí nayiltseedgo yaa yihiniłgo nniłtj: ² Áń hadín doo goyáq dahíí ła'íí doo ntdzilgo daahikáh dahíí yaa ch'oba'go nayik'í'iziidgo yígółsj; dabíí ndi doo ntdzil dago bich'í' nágodidáhíí bighá. ³ Áík'ehgo nɛee nda'ítsi-ihíí bighá ye'okaqahíí nadaitseedgo Bik'ehgo'ihí'nań yaa hińiłhíí k'ehgo bíí ndi ni'ítsiilíí bighá ágánát'jhgoo goz'áq. ⁴ Nɛee doo ła' dabíí ízisgo at'éégo okaqah

yebik'eh nlijgo ha'idilteeh da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ habiktíyúgo zhá, Aaron hayiktíjhíi k'ehgo. ⁵ Áik'ehgo Christ ałdó' dabíi ízigo at'éégo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni hileehgee doo ha'idoltji da, áidá' hadín, ShiYe' nłłj, díi jjiđ' nitaa silłj, biłnıiđiđi án habiktíj. ⁶ Łahgee dahnágost'ąągee gábiłnıiđi, Melkizedek okąąh yebik'eh n'íi k'ehgo doo ngonel'ąązhj' okąąh yebik'ehi nłłj. ⁷ Christ ni'goszđán yiká' naghadađ' dązhó chał okąąhgo bińáá tú nadaazliđ lėk'e, da'itsaahíi bits'ą'zhj' hasdábilteeh yinel'ąąhíi náyokąąhgo yichj' okąąh, áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ yidntsihíi bighą bidi-its'ag; ⁸ Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nliđ ndi goyéégo bichj' nagoyáahíi bee biTaa ańiłhíi yikísk'eh at'éégo yígótsjđ; ⁹ Áik'ehgo dązhó nłt'éégo ábiđelzaago hadíi daabi'dits'agíi hasdách'igháhi doo ngonel'ąą dahíi begodeyáhi silłj; ¹⁰ Áń, Melkizedek n'íi k'ehgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni nłłj doo, biłnıigo Bik'ehgo'ihí'nañ habiktíj. ¹¹ Áń łąągo baa nadaagohiilıi' ndi nohwł nagoch'ilıi'hií nyee, doo nłt'éégo daadohts'ag da daasolłjhií bighą. ¹² K'adyúgo iłch'ígó'aahíi daanohtj le'at'éhi, da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' dabígózinéhií dahadín nohwł ch'ínágonot'áah; mé' k'ehgo ibe' zhá daidlaaníi nádaasohđliđ, daanesoyáđ ndi hidán nł'izíi doo daahsąą da łąą. ¹³ Dałá'á daantłjgo hadín ibe' zhá yidlaaníi dábik'ehyú ágot'ee zhińéégo iłch'ígó't'aahíi doo nłt'éégo yígótsj da, mé' k'ehgo at'ééhií bighą. ¹⁴ Áidá' hidán nł'izíi bádaayáńhií bá álzaa, ái nłt'éégo ánadaát'jđhií bighą hadíi nzhooníi hik'e hadíi nch'íi yıdaagołsđđ.

6 Ái bighą haląą, Christ baa iłch'ígó't'aahíi dantséhií godezt'ıđi' yunáasyú dahnádihiikąhgo bádaayáń bił ch'ígó't'aahzhj'go dahdihikąhgo nohwı'odłą' nłdzil hileeh; ánadaaahit'jđhií da'ílinéhií bits'ą'zhj' ádaaahii'ne'dá' nohwı'odłą' bee Bik'ehgo'ihí'nañ bichj' dahsiikąhíi kjh bitł'áah ni't'aahíi k'ehgo at'éé, áik'ehgo itł'áah nda'sit'aaníi k'ehgo doo dayúweh ái zhá bee iłch'ıdaagont'aah da le'. ² Okąąh k'ehgo tach'ıdígisií, okąąh k'ehgo koká' ndaach'ıdilıihií, nanezna'íi nádikąhíi łá'íi Bik'ehgo'ihí'nañ nıee dahazhı' yándaago'a'íi, ái zhá bee doo dákozhá iłch'ıdaagont'aah da le'. ³ Bik'ehgo'ihí'nañ yee nohwaa godin'ą'ąyúgo, bádaayáń bił ch'ígó't'aahíi k'ehgo iłch'ıdaagont'aah. ⁴ Nıee yati' baa gozhóni łahn yıdaagołsđđ n'íi, yaaká'dı' kaa hi'né'íi daizliđ n'íi, Holy Spirit baa godet'ąą n'íi, ⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' nłt'éhi, łá'íi binawodíi bee ízigo ánágot'jđhií yunáasyú begoz'aaníi daizliđ n'íi, ⁶ Bits'ą'zhj' ádaadzaa lėk'eyúgo doo hagog'éégo binch'ı'ıi yits'ą'zhj' ánadaa'ne'zhj' bił nnách'ikáhi at'éé da; biđj yun'e' Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' tsj'ılna'áhi biká'zhj' yináadaayiheskał łá'íi baa yágosjgo ánadesđlaahíi bighą. ⁷ Ni' biká' nanágoltjhggee łedihich'aadı' hadín nłt'éégo ádaayısiníi bá hajéedyúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ bits'ą'dı' baa gozhóni hileeh: ⁸ Áidá' hosh hajéedyúgo ni'ihíi yó'odit'aah, dénch'og'go bá ha'ıdziizhı' zhá bá goz'ąą; didlıdzhı' zhá bá onágót'ı'. ⁹ Nohwł daanohtshóni, áik'ehgo yádaahiłti' lėk'e ndi, nohwihíi

doo áik'ehgo ádaanoht'ee dago nohwıdaagosilłzđđ, hasdách'igháhií bił goz'áni be'ádaanoht'ee.

¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ dábik'ehyú at'éégo, bá nada'ohsiidíi doo yaa dınah da, łá'íi bizhi'ıi nohwł nzh'og'hií bighą bich'ągháshé bich'odaasonı'ıi ái ałdó' doo yaa dınah da; ái t'ah ágádaaht'jđ. ¹¹ Díınko nohwá hádaaahit'jđ, dałá'á notjıgee da'áik'ehgo ágádaaht'jđgo doo nohwł nagoki dago yaaká'yú dahazhı' ihi'naahíi ndaahołi le', no-hwi'ihı'na' bengonyáázhi: ¹² Áidı' doo nohwł daagoyéé da le', áidá hadíi bi'odłą' daagolłjgo łá'íi nyee ndi yıł dahıd'og'og'go Bik'ehgo'ihí'nañ bąngon'áanıi biyéé doleełi beda'of'jđ le'. ¹³ Bik'ehgo'ihí'nañ Abraham yichj' hadziigo yąngon'ą'ąđá', dabíi bitisgo at'ééhií doo łá' dahíi bighą dabíi bee bitł'a dahdılđıiigo, ¹⁴ Gábiłnıiđi, Da'ąniı dayúweh niyaa gozh'og' doleełgo ánihosh'niı, łá'ıi nits'ą'dı' łąągo hanáfinolt'jđgo ádishıił. ¹⁵ Áik'ehgo Abraham nızaad godezt'ı'go yıdag at'ééđá' nt'é bee bąngot'aaníi begolzaa lėk'e. ¹⁶ Nıee da'ąniı dabíi bitisgo at'ééhií biláhyú bitł'a dahnádaadılđıi: hagee łahada'dit'áhgee da'ąniı ch'ıniıigo kotł'a dahch'ıdilıiıyúgo łahada'dit'áh n'ıi bengonáh. ¹⁷ Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ, nıee yee yąngon'áanıi bá begolne'ıi yenagoshchiinıi doo łahgo ánáidle' dago dábígóziđgo bił ch'ı'nah áyıłsj hat'łjgo, ái da'ąniı áńıigo bitł'a dahdılđıi ni: ¹⁸ Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ nıee nt'é yee yąngon'ą'ąđo, łá'ıi da'ąniı áńıigo bitł'a dahdılđıiigo, ái naki goz'ánihi doo łahgo ánáidle' da; ái bee hadag ánohwı'dılzj, néé Bik'ehgo'ihí'nañ bitł'áahzhj' daatsıdihikjđhií hasdáhi-ikáhi nohwáđjhyú begoz'aaníi ndaahóndlıihií nł'izgo daahóntą' doleełgo: ¹⁹ Ái ndaahóndlıihií bighą yaaká'yú godiyjhggo goz'ąą yun'e' bigizhggee da'denbáalıi bine'yú beha'ágót'ı'ı: ²⁰ Jesus áđj ak'og'ne' nohwá ha'ayáá, áń Melkizedek okąąh yebik'eh n'ıi k'ehgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni silłj.

7 Melkizedek holzéhi, Salem golzeegee ízigo nant'án nłni, Bik'ehgo'ihí'nañ da'tiséyú at'éhi bi'okąąh yebik'ehi nliđ lėk'e; áń Abraham ízigo nant'án daanłni yichj' nagonłkaadgo yaa gonesnaadı' nádaađá' yidedeyaago, Niyaa gozh'og' le', yłnıiđ; ² Áıgee ayihe'niłiıi goneznányú iłk'ı'niłiıi dałá'ągo sińilıhií Abraham Melkizedek yaa yıńil ni'; dantségee bizhi'ıi, Bíi nant'aahíi bits'ą'dı' nłt'éégo ágot'éhi, golzeego ágolzee, iké'geehíi, Salemgee ízigo Nant'án, ái, Bíi nant'aahíi bits'ą'dı' iłch'ı'gont'éhi, golzeego ágolzee; ³ Bitaa, bąđ-doo bígózj da, yits'ą'dı' dihezna'ıi łá'ıi hadı' dihezna'dı', hazhı' nehe'na'zhj' ałdó' doo bígózj da; áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' k'ehgo dahazhı' okąąh yebik'ehíi nliđ. ⁴ Díi baa natsıdaahkees, ái nıeehií dązhó dáka'at'éhi lėk'e, Abraham, bits'ą'dı' daadihe'na'ıi, ayihe'niłiıi goneznányú iłk'ı'niłiıi dałá'ągo sińilıi yaa yıńil lėk'e. ⁵ Levi bits'ą'dı' hadaałshchiinıi bitahdı' okąąh yedaabik'ehi ádaabi'deszaahíi, bik'ıi daanłni biyééhiıi goneznányú iłk'ı'niłiıi dałá'ągo sińilıi, tithes holzéhi, bichj' nadaayıniłıgo begoz'aaníi bikísk'eh bąnagog'ąą lėk'e, bik'ıi daanłni ałdó' Abraham bits'ą'dı' hadaałshchjđ ndi: ⁶ Áidá' Melkizedek, Levi bits'ą'dı'

hadaashchiinií doo bitahdí' nlij da ndi Abraham tithes yaa yihiinií l'ék'e, ta'íí Abraham Bik'ehgo'ihí'nañ ba'den'áqahíí Melkízedek, Niyaa gozhóq le', bilnñiid. ⁷ Díínko doo baa lahach'it'áhi at'éé da, dahadín itisgo at'éehíí, da'ich'í'go at'éehíí, Niyaa gozhóq le', yiñhihi at'éé. ⁸ Díí jjiyúgo nnee nanne'go bágoz'aaníí tithes bich'í' nadaahi'ñiit, áidá, Melkízedek t'ah hiñaadá', dahazhí' hiñaago baa na'goní'íí, tithes bich'í' nadaahi'ñiit. ⁹ Gádishñii le'at'éhi, Levi, tithes bich'í' nahi'ñiit, Abraham Melkízedek tithes yich'í' nayiheñiilíí bee tithes nayiheñiilíí ga'at'éé. ¹⁰ Melkízedek Abraham yid-edeyaadá', Levi itah nliinií ga'at'éé, doo hwahá goleeh da ndi Abraham bits'á'dí'go hiñaahíí bigha. ¹¹ Áík'ehgo Levi hat'í'íí bitahdí' okaqah yedaabik'ehíí bee dawa n't'éé silij l'ék'eyúgo, (áígee Jews daanliinií begoz'aaníí bee bángot'aa ní',) hant'é bigha okaqah yebik'ehíí ta' nanádleeh, Melkízedek bik'ehgo at'éhi, doo Aaron at'éehíí k'ehgo da? ¹² Okaqah yebik'ehi dabíntségo gólínií k'ihzhí' nánálteeh l'ék'eyúgo hagog'éégo goz'aaníí áldó' lahgo anánálñe'hi at'éé. ¹³ Hadín díí bee baa na'goní'íí lahgo hat'í'íí nlij, áí hat'í'íí bitahdí' dant'éhéta be'okaqahíí Bik'ehgo'ihí'nañ baa ch'ñiit goz'aaqee doo ta' na'iziid da. ¹⁴ NohweBik'ehí' *Juda* hat'í'íí nlijgo bígójí; áí hat'í'íí Moses doo hak'í yaa hadzii da ní', okaqah yedaabik'ehi yaa nagosñí'dá. ¹⁵ Díínko dayúwehyú n't'éégo bígójí, okaqah yebik'ehi Melkízedek k'ehgo at'éhi nánásdlíí, ¹⁶ Áñ doo ní'gosdzán biká' begoz'aaníí bik'ehgo okaqah yebik'ehi silij da, áidá' ihí'naa doo ngonel'aa dahíí binawodíí bik'ehgo okaqah yebik'ehi silij. ¹⁷ Áñ baa na'goní'go gáníí, Doo ngonel'aa dazhí' okaqah yebik'ehi nlij, Melkízedek okaqah yebik'eh níí k'ehgo. ¹⁸ Begoz'aa níí doo ntdzil dago, doo nt'é bee análnéh dago k'ihzhí' bengot'aa. ¹⁹ Begoz'aa níí doo nt'é n't'éégo tayiilaa da ní', áidá' itisgo n't'éhi begodeyaa, áí bee Bik'ehgo'ihí'nañ athánégo bit'ahgo daahiidleeh. ²⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ bit'la dahdidilñiíhíí zhá bee Jesus okaqah yebik'ehi silij: ²¹ (ta'íí okaqah yedaabik'ehíí Bik'ehgo'ihí'nañ doo bit'la dahdidilñiigo okaqah yedaabik'ehi daasilij da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ bit'la dahdidilñiigo Jesus okaqah yebik'ehi silij; Bik'ehgo'ihí'nañ gábilnñiid, Shiini' doo lahgo anáshdle' da doleetgo shit'la dahdidishñiigo gádishñii, Doo ngonel'aa dazhí' okaqah yebik'ehi nlij, Melkízedek okaqah yebik'eh níí k'ehgo:) ²² Áík'ehgo aníidégo nohwán-got'ááníí, Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e Jews daanliinií bit'go lán-got'aa níí bitisgo n't'éhi, Jesus bee nohwá hizí'. ²³ Okaqah yedaabik'eh níí nanne'go doo dayúweh okaqah yebik'ehi daanlij dahíí bigha l'áqgo daanlij ní': ²⁴ Áidá' Jesus dahazhí' hiñaago dahazhí' okaqah yebik'ehi nlij. ²⁵ Áí bigha bíí binkááyú Bik'ehgo'ihí'nañ yaa hikáhíí dāngonel'aaqzhí' hasdáyihinií, dábi'ehñ yá ná'okaqahgo dahazhí' hiña. ²⁶ Okaqah yebik'ehi da'ágát'éhi nohwá n't'éé, dilzini, doo k'izé'át'éhi da, dázhó n't'éhi, nchó'go ádaat'eehíí yits'á'zhí' nliini, yaaká'yú ágot'eehíí bitisyú ízisgo at'éégo ábi'delzaahi; ²⁷ Áí okaa yebik'eyi da'tiséyú daanlíni dawa jij, ntsé dabíí nchó'go anádaat'íjhií áidí'

nnee nchó'go anádaat'íjhií bigha dant'éhéta nadaiitseedgo yeda'okaqahgo Bik'ehgo'ihí'nañ baa naná-daahi'ñiit, áidá' Jesus doo ágánát'íjhií bik'eh da, dabíí Bik'ehgo'ihí'nañ ya'ideltjídá' dalañdigege dawa tayi-ilaahíí bigha. ²⁸ Nnee doo daanldzil dago nda'itsiih ndihíí okaqah yebik'ehi da'tiséyú daanlíni daaleehgo begoz'aaníí bik'ehgo hahi'ñiit; áidá' begoz'aaníí bikédí'go bengonyáágo Bik'ehgo'ihí'nañ bit'la dahdidilñiigee anñiidíí k'ehgo biYe' haltíí, áñ hadelzaa dahazhí'.

8 Baa yadaahiilti'íí díínko ádaat'íjhií: Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni ágát'éhi nohwá nlij, áñ yaaká'yú ízisgo At'éhihi nant'áago dahsdaagee di-he'nazhiñéégo dahnezdaa; ² Yaaká'yú godiyijhgo goz'aaníí, gowałgai biyi' da'ch'okaqahíí da'anñiíhíí áñ yiyi' na'iziid; áí biyi' da'ch'okaqahíí Bik'ehgo'ihí'nañ ngonáni, doo nnee ngon'áni da. ³ Okaqah yebik'ehi da'tiséyú daanliinií da'la'á ntíjgee Bik'ehgo'ihí'nañ dant'éhéta baa hiné'go ta'íí dant'éhéta nadaiitseedgo ye'okaqahgo baa hiñiitgo hahi'ñiit: áí bigha díí okaqah yebik'ehiíí áldó' n't'éhéta Bik'ehgo'ihí'nañ yaa yiné'hi at'éé. ⁴ Díí ní'gosdzán biká' naghaayúgo doo okaqah yebik'ehi nlij da doleet ní', begoz'aaníí bik'ehgo okaqah yedaabik'ehi ík'idá' Bik'ehgo'ihí'nañ yeda'okaqahíí yaa daayihiniíhíí bigha: ⁵ Áí yaaká'yú da'ch'okaqahgo goz'aaníí bit dálet'eego yiyi' nada'iziid, yaaká'yú ágot'eehíí bichagosh'ohíí k'a'at'éé: Moses k'ad gowałgai biyi' da'ch'okaqahíí ngo'aaahdá' Bik'ehgo'ihí'nañ bit ch'ígó'aahgo gábilnñiid, Dzit biká'yú be'elzaago nił ch'í'nah ash'aa níí da'áik'ehgo ádnliit. ⁶ Okaqah yedaabik'eh níí binadaasdziid níí bitisgo at'éégo Jesus baa det'aa, Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e Jews daanliinií bit lán-got'aa níí k'adií ta'ihíí itisgo at'éhi Jesus bee nohwá hizí', áí lán-got'aa níí yee nohwágon'áq níí k'adií itisgo at'éhi bengot'aa. ⁷ Dantsé lán-got'aa níí ík'h'í'zaa l'ék'eyúgo, ik'égeehíí doo bānnagóst'aah da doleet ní'. ⁸ Israel hat'í'í doo dawahá n't'éé áiléh dago Bik'ehgo'ihí'nañ yí-gotsjídá' gánñiid, Israel hat'í'íí Judah hat'í'íí bit'go aníidégo bāndaagons'h'aañ begonáh ndi at'éé: ⁹ Bits'á'dí' daadihezná' níí bādñh hishaat'go Egypt golzeed' bit ch'ínánt'séhíí bijjij bāngone'áq níí doo ga'at'éhi da; áidá' bāngone'áq níí doo dayúweh ye'adaat'ee dahíí bigha doo dayúweh biñádaadesh'íí da ní', ñii, Bik'ehgo'ihí'nañ. ¹⁰ Áí bech'ígóyááhíí bikédí'go Israel hat'í'íí bit lánádaagonsht'aah doleet gádishñiigo, Begosi'ááníí biini' biyi' odaahishñiit doleet, ta'íí bijjij biká' ádaagosh'te' doleet, Bik'ehgo'ihí'nañ bá nsh'ij doleet, ta'íí bíí shichagháshé doleet: ¹¹ Nnee da'la'á ntíjgee bit'ahdí' gólínií ta'íí bik'isn doo yił ch'í'daago'aah da doleet, Bik'ehgo'ihí'nañ bígonsj, daanñiigo: nnee dawa, doo ízisgo ádaat'ee dahíí ta'íí ízisgo ádaat'eehíí shídaagotsj doleethíí bigha. ¹² Doo bik'ehyú anádaat'íjhií da ndi baa ch'oshba' doleet, nda'itsiihíí ta'íí nchó'go anádaat'íjhií doo dayúweh bínádaashñiit da doleet, ñii, Bik'ehgo'ihí'nañ. ¹³ Aníidégo lán-gont'aaníí begodeyaa, ñniidá' dantséhíí k'ihzhí' nniiné'. N't'é k'ihzhí' nniiné'híí ta'íí sá'á hileehíí bech'í'gowáhi at'éé.

9 Dantségee lángot'aanii ndi hagot'éégo Bik'ehgo'ihinaan ch'okaqahií dahgoz'aa, la'íi ni'gosdzán biká'gee da'ch'okaqah goz'aanii gólíí lèk'e. ² Gowal-gai biyi' da'ch'okaqahií alzaa; dantsé goz'aa yuñe' ik'ah kq'íi biká' dahnásiit'áhií, la'íi biká'idané, la'íi bán Bik'ehgo'ihinaan bidáhgee nna'né'ihíi biká' dah sinil, áí godiyjngo goz'áni holzee. ³ Nakigee dáádíltosíi bine'zhiñéégo biyi' da'ch'okaqahií nágost'aa, áí da'tiséyú godiyjngo goz'áni holzee; ⁴ Áí biyi' its'aa óodo be'alzaahi biyi' likagolchini didlidíi sí'aa, la'íi tsjhón dahot'éhé óodo biká' alzaahi Bik'ehgo'ihinaan bengon'áanii besí'áni al'dó' sí'aa, áí biyi' tús óodo be'alzaahi bán manna holzéhi biyi' siné'hi, la'íi Aaron bigish bihitsoo goz'áni, la'íi tséé nteelíi Bik'ehgo'ihinaan yegos'aanii biká' dahgoz'áni sinil ni'; ⁵ La'íi bit'a' golíinií óodo be'alzaahi bits'á'idindláadíi tsjhón nel'aqádí' nadaazj, áí Bik'ehgo'ihinaan bitgoch'oba' begoz'aanii biká'zhí' bit'a' bitisgo odaaheznilgo; áí k'adíi doo dawa nlt'éégo baa nadaagohiilni' bik'eh da. ⁶ Áí dawa itch'j'hilzaad' okqah yedaabik'ehi gowalgai dantsé goz'aa yuñe' onakáh, Bik'ehgo'ihinaan da'ch'okaqah zhiñéégo nada'iziidgo. ⁷ Áídá' iké'gee nágost'aa yuñe' okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni zhá da'á' lenágodáhgee ákóñe' onadá, dií da'ádjh lèk'eyúgo doo hagot'éégo ákóñe' owáh da; áí diíi Bik'ehgo'ihinaan yich'j' nnáyikáhgo ye'okqah, dabíi idá'okqah la'íi nnee nda'ílsihií yá ná'okqah: ⁸ Áí bee diínko Holy Spirit bií ch'í'nah áyíílaa, gowalgai biyi' da'ch'okaqahií dantséhií t'ah goz'aad'aa, yaaká'yú godiyjngo goz'aanii da'aníhií ha'ágót'íi doo hwahá ch'í'itijh da: ⁹ Áí benagowaad' áí gowalgai biyi' da'ch'okaqah níi yaaká'yú da'anii da'ch'okaqah goz'aanii be'elzaa lèk'e; áígee nt'éhéta yeda'okqahií nadaitseedgo Bik'ehgo'ihinaan yaa nádaayihinií lèk'e ndi hadín áik'ehgo okqahií doo hagot'éégo nlt'éégo ábile' da, doo hagot'éégo nlt'éé ch'íleehíi yígotsjhh da; ¹⁰ Díi dahgoz'ánihií da'ch'iyaaaní, da'ch'idlaaní, da'okqahgo tá'dígis yee itah ánada'ol'ijhíi ni'gosdzán biká' ágot'éhi ye'ánada'ol'ijhíi dahgos'aa lèk'e, dawahá nlt'éé hileeh bengonyáázhi'. ¹¹ Áídá' Christ, okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni nlijgo, nzhqogo ágot'éhi begonáhíi yí nyáá, yaaká'yú da'ch'okaqah goz'aa itisgo at'éhi, itisgo nlt'éhi, doo nnee áyíílaa dahi, ni'gosdzán biká'gee doo nt'é bee alzaa dahi yiyi' okqahií yee bik'eh; ¹² Áí godiyjngo goz'aa yuñe' Christ dala'ndi ha'ayáá gee dawa layiílaa, doo gant'íizé bidíií, magashi zhaazhé bidíií ha'áyíkáq da, dabíi bidíií bee hasdách'igháhi doo ngonel'aa dahíi nohwá ágólaa. ¹³ Dóoli bidíi, gant'íizé bidíi, la'íi magashi zhaazhé bi'aadihií bi'it'ch'ihi nnee dancho'íi biká' nas'niíi hadakodile' lèk'eyúgo; ¹⁴ Dázhó itisgo Christ, doo hayú baa daats'idíthií dago Holy Spirit dahazhi' nliinií biláhyú Bik'ehgo'ihinaan yaa ídedet'aqahií, án nohwinatsekeesíi nohwá náidiilkqoh, áik'ehgo doo nt'é bee alnéh dahíi doo dayúweh beda'ol'ijh da, áídá' Bik'ehgo'ihinaan hínáhihií bá náda'dohsiid. ¹⁵ Díi bighá Bik'ehgo'ihinaan hik'e nnee bií lángot'aanii áníidéhi Christ nohwá siziinií nlij, án daztsaaníi bee lángot'aanii

dantséhi begoz'aanii doo yikisk'eh ádaat'ee dahíi hasdáyihinií, hadíi yich'j' aníhií biyéé nyidin'áanii doo ngonel'aa dahíi yaide'aah doleehíi bighá. ¹⁶ Hadín biyéé gólíinií hadín nt'é yaidi'aahíi naltsoos yá áyíílaa lèk'eyúgo, hadín áyíílaahíi daztsaayúgo zhá biyéé doleel. ¹⁷ Áí naltsoos áyíílaahíi daztsa'ad'aa' begodolnií; áídá' hadín áyíílaahíi t'ah hínaayúgohií naltsoos doo nt'é da. ¹⁸ Bik'ehgo'ihinaan nnee dantsé yágon'áanii dií begodeyaa lèk'e. ¹⁹ Bik'ehgo'ihinaan yegos'aanii dágon'aq'gee Moses nnee dawa yaa yíi nagos'ndá' magashi zhaazhé la'íi gant'íizé bidíi, tú bií nadesziidgo, ighaa t'ch'i' dasdisgo ádaaszaahíi, ch'il hísop holzéhi be-da'ist'qogo dií bee naltsoos la'íi nnee dawa yiká' yííta', ²⁰ Gáníigo, Bik'ehgo'ihinaan nohwá ngon'áanii itk'idá' begodeyaahíi dií diíi be'ígózi. ²¹ Da'ágát'éégo Moses gowalgai biyi' da'ch'okaqahií la'íi its'aa beda'okqahií dawa diíi biká' yííta'. ²² Begoz'aanii bik'ehgo dásdozhá dawahá dií bee hadaadelzaa; doo nt'é ye'okqahií zesdji da lèk'eyúgo konch'ó'híi bighá doo kaa nágodet'aahi at'éé da. ²³ Yaaká'yú goz'aanii k'ehgo yeda'í'iinií ágát'éégo hadaadelzaago dábi'eh; áídá' yaaká'yú ágot'eehihií nt'é yedaokqahií áí bitisgo nlt'éhihií behadaadelzaago dábi'eh. ²⁴ Godiyjngo goz'aanii nnee ádaagozlaahi yaaká'yú da'anii godiyjngo goz'aanii be'elzaahíi yuñe' Christ doo ha'ayáá da; áídá' yaaká'yú goz'aa yuñe' zhá ha'ayáá, k'adíi áígee Bik'ehgo'ihinaan binadzahgee nohwá sizij: ²⁵ Okqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni doo dabíi bidíi dahíi yozitgo godiyjngo goz'aa yuñe' da'á' lenágodáhgo onadá, áídá' Christ doo ágát'íi da, doo Bik'ehgo'ihinaan ya'ánadidit'áh da; ²⁶ Ágánát'ijh lèk'eyúgo ni'gosdzán alzaad' yushdí' godezt'igo biniinágodil'ijh doleel ni': áídá' goldohíi ngonyáágee dala'hndigee datsaahíi bee ncho'íi yaa gon'nee doleelgo nyáá. ²⁷ Nnee dala'hndi datsaahgo bágoz'aa, áí bikédí'go baa yá'it'igo: ²⁸ Áik'ehgo Christ dala'hndi Bik'ehgo'ihinaan ya'ideltij, nnee l'áqgo bincho'íi yá daidigheehgo; iké'gee nadáh doleel, doo ncho'íi bighá da, áídá' bikádaadéz'iinií hasdáyiniígo.

10 Ádjhyú nlt'éégo goz'aanii Jews bich'j' begoz'aanii doo da'anii begoz'aa da, bichagosh'oh k'aat'éégo zhá, áí bichá hadíi dátenágodáhgee yeda'okqahií nadaitseedgo Bik'ehgo'ihinaan yaa nádaayihinií be-goz'aanii doo hadaadeszaago ádaabole' at'éé da. ² Ágádaayúgo doo dayúweh baa hi'né' da doleel ni'; da'okqahií dala'hndigee hadaadeszaayúgo bincho'íi ádjhgo yídaagotsj doleel ni'. ³ Áídá' áí yeda'okqahií nadaitseedgo Bik'ehgo'ihinaan baa nádaahi'niíií dátenágodáhgee nnee bincho'íi yénadaalnihgo ádaabi'sj. ⁴ Dóoli la'íi gant'íizé bidíi koncho'íi doo yó'iiné' át'éé da. ⁵ Áí bighá Christ ni'gosdzán biká' nyááda' gánniid, Ye'okqahií natseedgo naa hi'niíií la'íi dant'éhéta ye'okqahgo naa hi'niíií doo hánt'ijh da, áídá' shits'í shá ánlaa: ⁶ Didlidgo nich'j' nihi'niíií, la'íi koncho'íi bighá na'itseedgo naa hi'niíií doo baa nií gozh'ó da, nniid. ⁷ Áik'ehgo gádéniid, Bik'ehgo'ihinaan, hadíi hánt'iinií tash'éhgo niyáá (naltsoos yisdisíi biyi'

shaa k'eeshchijhií k'ehgo.)⁸ Gánñiid, Begoz'aanii bik'ehgo na'itseedgo naa hi'ñiíí, dant'éhéta ye'okqāh-go naa hi'ñiíí, didlidgo nich'í' nihi'ñiíí, la'íí konchq'híí bighā naa hi'ñiíí doo hánt'íí da, doo baa nił gozhq' da, nñiid bikéd'igo⁹ Gánádo'ñiid, Bik'ehgo'ihí'ñañ, hadíí hánt'iinií łashłéhgo niyáá. Iké'yú nohwá ngot'aanií be-godigháhíí bighā Bik'ehgo'ihí'ñañ hik'e Jews daanliinií biłgo dantsé łangot'aqā n'íí k'ihzhí' ngoden'aqā.
¹⁰ Bik'ehgo'ihí'ñañ bik'ehgo Jesus Christ dałahndigee dawa łayiilaago bits'íhíí Bik'ehgo'ihí'ñañ yaa ideltijhií bee hadaanohwidezlaa.
¹¹ Okqāh yedaabik'ehi dałá'á ntíígee dawa jji Bik'ehgo'ihí'ñañ bich'í' zhinéégo na'idzi-idi nada'iziidgo nadaazj, dáhant'é nadaitseedgo bidííí yeda'okqāh; da'ágádaat'íí ndi konchq'íí doo yó'inié' át'éé da:
¹² Áídá' Christ dałahndigee Bik'ehgo'ihí'ñañ ya'ideltíí: nohwinchq'íí yá daztsaqāhíí bikéd'igo dahazhí' Bik'ehgo'ihí'ñañ dihe'nazhinéégo dahnezdaa;
¹³ Kodí' godezt'í'go bik'edaanniihíí bikeł'ááhzhí' nni'ñilzhí' yiba' sidaan.
¹⁴ Dałahndi Bik'ehgo'ihí'ñañ ya'ideltijhií bee nñee hadaadeszaahíí dāngonyáázhí' dāzhq' nłt'éégo áyíílaa.
¹⁵ Holy Spirit áí nohwíł ch'í'ñah ágót'sj, gánñiidgo,
¹⁶ Áí yołkaalíí bikéd'igo díí ngot'aanií nñee bił ádaasłte' doleel, ñii, Bik'ehgo'ihí'ñañ; begosił'aanií bijíí biyí' odaahishñiíł, la'íí biini' biká' ádaagosłte' doleel;
¹⁷ Binchq' n'íí la'íí doo bik'ehyú ádaat'ee da n'íí doo dayúweh bínashñiíł da doleel.
¹⁸ Konchq'híí bighā kaa nágodet'aayúgo doo dayúweh konchq'híí bighā be'okqāhíí Bik'ehgo'ihí'ñañ baa ch'iné' da.
¹⁹ Áí bighā shik'ííyú, itisgo godiyjhggo goz'aqā yuñe' doo daasiite' da-go Jesus bidííí biláhyú ha'áhiikáh le',
²⁰ Da'denbáalíí iłk'indlaadgo binkááyú Jesus nohwá ch'ígót'í' ágóláa, ániidégo la'íí hiñáhi, da'denbáalíí dishñiigo Jesus bits'í dishñiigo ádishñii;
²¹ Áíd' Bik'ehgo'ihí'ñañ bichāgháshé bi'okqāh yebi k'ehi da'tiséyú sitíni nohwá silj;
²² Áík'ehgo nohwijíí dił biká' hista'go nchq'go ánáhiit'ííł n'íí nohwá nádiłkqodgo, la'íí tú nzhóni nohwits'í bee tánásgizgo, halāq nohwijíí dawa bee doo nohwíł nago-ki dago da'ohiidłāqgo Bik'ehgo'ihí'ñañ ałhánégo bit'ah daahqdleeh.
²³ Halāq doo nohwiini' nakigo da yaaká'yú dahazhí' ihí'ñaaahíí ndaahóndliihíí nłdzilgo daahónt'aqgo dayúweh baa nadaagohiilñi' le'; hadíí nohwá ngon'aanií da'aniiigo aníí;
²⁴ Łaa daanohwiini' le', tił daanjoq doleelgo la'íí nłt'éégo ánádaahitt'ííł doleelgo iłdag yádaahiilti' le':
²⁵ Ha'ánázéhyú iła'ánahiit'ííł doo t'aqzhí' bits'á' shiiyéed da le', nñee la' ágádaat'ííł k'ehgo; áídá' iłdag yádaahiilti' le': ałhánédí' goldohgo bídaagonłsđá' dayúweh iłdag yádaakti'.
²⁶ Da'anii ágot'eehíí bídaagosiilzjđá' nchq'go bídaagonłzj ndi be'áhiidzaayúgo nohwinchq'híí bighā doo dayúweh no-hwaa nágodit'áhggo goz'aqā da,
²⁷ Áídá' bee kaa yá'iti'íí dāzhq' bégódzidi, la'íí Bik'ehgo'ihí'ñañ bihashke' kq' k'ehgo dilti' bi'edaanniihíí daabidííł dāzhq' nohwá goz'aqā.
²⁸ Hadíí Bik'ehgo'ihí'ñañ yegos'aanií Moses binkááyú ni'né' doo yikísk'eh at'éé da n'íí, nñee naki dagohíí taagita binadzahgee ánágot'ííđ yaa nadaagolñi' lęk'eyúgo, doo hadíí yaa ch'oba' dago zes-

dj lęk'e:
²⁹ Áík'ehgo hadíí Bik'ehgo'ihí'ñañ biYe' doo nt'é dago áyíłsigo yiká' nayaahíí, la'íí dił bee Bik'ehgo'ihí'ñañ nñee yāngon'aanií nłdzilgo alzaahíí, dił bee hadelza-ahíí, doo yidnłsđ dahíí, la'íí Holy Spirit bits'á'dí' ił-goch'oba'íí begoz'aanií nchq'go áññiíhíí, nñee Moses binkááyú begoz'aanií doo yikísk'eh at'éé dahíí bighā zesdjhií bitisgo goyéégo bich'í' godigháhgo bágoz'aqā shj daanohsj née?
³⁰ Gánñiidíí bídaagonłzj, Goyéégo koch'í' godish'aahi ánsht'ee, shíí ik'enash'né' ndi at'éé, ñii, Bik'ehgo'ihí'ñañ. Gánádo'ñiid, Nñee Bik'ehgo'ihí'ñañ biyééhií yaa yałt'igo yāndaago'a' doleel.
³¹ Bik'ehgo'ihí'ñañ hiñáhi bilák'e ch'intłizhyúgo négódzid.
³² Bínádaañiih, doo ániídá' Bik'ehgo'ihí'ñañ bits'á'dí'go nohwijíí yuñe' odaadezdlaadá' góyéégo no-hwich'í' nagowaago nohwiniigodelzaa ndi bich'í' dah-daanołdqh ni';
³³ Łahgee nñee daanohwineł'íígee daanihóh'íid la'íí góyéégo nohwich'í' nagowaa ni'; łahgee biniidaagonłt'éehíí bich'odaahñiihggo nohwíí ałdó' nohwiniigonłt'éé ni'.
³⁴ Ha'ásit'íđá' shaa tídaah't'ii ni', la'íí nohwíyéé n'íí nohwaa hayi'ñiíł ndi nohwíł daagozhq' ni', yaaká'yú nohwíyééhií itisgo nłt'éhíí, la'íí doo ngonel'aqā dahíí gól'íígo bídaagonłsđhií bighā.
³⁵ Áí bighā Bik'ehgo'ihí'ñañ bada'ol'ííł doo bits'á'zhí'go ánáhñe' da, daahonoht'a'yúgo nzhooníí nohwich'í' nanáhi'ñiíł.
³⁶ Nohwini'k'eh ádaanołs le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'ñañ áñiíhíí ádaahdzaadá' nohwa'det'aanií nohwíyéé doleel.
³⁷ Dét'íhéggo hadíí hígháhíí dogaał, dáhah dogaał.
³⁸ Hadíí dábi'k'ehyú át'ééhií odlā zhā yee hiñaa doo, áídá' nñee t'aqzhí' at'ééhií shiyi'siziinií doo baa bił gozhq' da doleel.
³⁹ Ndi néé t'aqzhí' ádaat'eeego ch'a'ondéh zhinééhií doo itah daandłj da, áídá' hadíí da'odłāqgo biyí'siziinií hasdákáh zhinééhií itah daandłj.
11 Bench'ohohííł da'anii begolñe'go bígózigo, la'íí hadíí doo hit'íí dahíí da'anii át'éégo bígózj, áí odlā' golzeego ágolzee.
² Doo ániídá' bádaayán n'íí daabi'odłā' gol'ííł bighā nłt'éégo baa ch'ñii lęk'e.
³ Ni'gosdzán Bik'ehgo'ihí'ñañ biyatí' bik'ehgo ádaalzaa-go nohwí'odłā' gol'ííł bighā bádaagonłzj, áík'ehgo dant'éhéta hit'iinií doo hit'íí dahíí bee ádaaszaa.
⁴ Bi'odłā' gol'ííł bighā Abel, Cain bitisgo nłt'éhi Bik'ehgo'ihí'ñañ yaa nainé', Abel baa nainé'íí Bik'ehgo'ihí'ñañ yaa nagolñi'go, Da'áígee ándzaa, ñii lęk'e; áí bee Abel daztsaqā ndi t'ah nohwich'í' yałtí'.
⁵ Bi'odłā' gol'ííł bighā Énoch da'itsaahíí doo yígodol'sjđ dahíí bighā yaaká'yú onábí'doltj; doo hak'i ná-daach'ot'íí da, Bik'ehgo'ihí'ñañ onábikt'ííł bighā; doo hwahá nábidí'dilteeh dadá' Bik'ehgo'ihí'ñañ yíł goy-iłshq'qgo baa ch'ñii lęk'e.
⁶ Ko'odłā' da'áđjhyúgo Bik'ehgo'ihí'ñañ doo hagot'éégo bił goch'inłshq' da: hadíí Bik'ehgo'ihí'ñañ bich'í' nsháh nzyjúgo da'anii Bik'ehgo'ihí'ñañ gol'íígo yosdłāqđgo zhā yich'í' nigháh, la'íí hadíí nzhq'qgo haintaahíí nłt'éégo ágot'eehíí bíyéé áđoliłgo yosdłāqđgo zhā yich'í' nigháh.
⁷ Bi'odłā' gol'ííł bighā Noah hagot'éégo godegháhíí doo hwahá yígot'sjđ dahíí Bik'ehgo'ihí'ñañ bił ch'í'ñah ágolaago tsi-dolyiz, áík'ehgo bichāgháshé hasdáyniíłthat'ííł bighā

tsina'eehíí áyíílaa; áí bee ní'gosdzán biká' nnee nchó'go ádaat'eehíí ch'í'nah áyíílaa, Ƶa'íí ko'odla'hií bigha nkt'éé-go ách'it'éehíí biyéé silji. ⁸ Bi'odla' golj'hií bigha Abraham Ƶa' ní' nágost'áayú biyéé doleeyú obí'dola'adá' bikísk'eh adzaago oyáá, hayú deyaa shjhií doo yígótsj da ndi. ⁹ Bi'odla' golj'hií bigha ní' baa got'áa n'yú dé't'jhezhi' Isaac Ƶa'íí Jacob biłgo gowałgai yee daagolj'j, ní' doo yídaagotsini ní'í yiká' daagolj'hií k'ehgo; Abraham baa det'áa ní'í da'ái Isaac Ƶa'íí Jacob baa daadest'áa: ¹⁰ Abraham bád'jhyú yaaká'yú kjh nagoznilií bit'ááhgo izt'ini golínií yiká' déz'j, áí kjh nagoznilií bik'ehgo'ihí'nań nagoshchijgo ágólaa. ¹¹ Bi'odla' golj'hií bigha Sarah ndi binawod gozlj'jgo hiltsaa silji, áid' bił Ƶegodzaahíí bitisyú ch'ígóyáá ndi bi'ime' gozlj, hadiń baa yidin'ááhíí ya'ol'ihíí bigha. ¹² Áik'ehgo nnee dała'á hastiin siljiigo k'azhá datsaahi ga'anolj ndi bits'á'dí' hadaashchiinií yáá biyi' ts'ítsqqsé Ƶa'íí tába'hyú sái dahdijahií ga'áhołáago daagozlj, doo nách'oltag at'éé dayú. ¹³ Áí dawa t'ah da'odla'ago nanezna', baa daadest'aanií doo hwahá begolne' da ndi bi'odla' bee nzaadzhí' daayo'jigo yaa bił daagozhó'ogo begolne'go yídaagotsj l'ek'e, áik'ehgo gádaanniid, Ní'gosdzán biká' nahiikai ndi nnee doo bígózini daandlj, dá nakai nt'éhi. ¹⁴ Ágádaanihií bee nkt'éégo ndaagoléehíí yiká' hadaantaago bígózj. ¹⁵ Ní' yits'á' dahdikai ní'í dá yaa natsídaakees nt'ééyúgo t'áazhi' nakáhgo bá ch'í'otaa doleel ní'. ¹⁶ Áidá' k'adií yaaká'zhí'go ndaagoléehíí hádaat'j: áí bigha Bik'ehgodaahí'nań biłd'niigo Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'e ádaayándzj da, akú kjh goznilíí bá iłch'j'go-laahíí bigha. ¹⁷ Bi'odla' golj'hií bigha Abraham, da'anii bi'odla' bigha nabídineztaqadá', Isaac Bik'ehgo'ihí'nań yaa yink'j, Abraham bee det'áa ní'í biye' dała'áhi Bik'ehgo'ihí'nańyá yizithee nkegonyaa, ¹⁸ Áń yaa yałt'igo Bik'ehgo'ihí'nań Abraham gáyihniid, Isaac binkááyú nits'á'dí' handóot'j: ¹⁹ Abraham Bik'ehgo'ihí'nań nnee daztsaa ndi náhi'naago ánáidléh yígótsj, áik'ehgo biye' daztsaa'dí' nábi'dihil'na' ngonoljgo baa nalt'j. ²⁰ Bi'odla' golj'hií bigha Isaac, Jacob Ƶa'íí Esau bich'j' ágoñe'íí yee yá oskaqadgo, Nohwiya gozhó'q le', yihniid. ²¹ Bi'odla' golj'hií bigha Jacob datsaahdá' Joseph biye'ke naki da'a'ango yá da'oskaqad; Ƶa'íí bigish bik'izhi' hayaa at'éédá' Bik'ehgo'ihí'nań yoskaqad. ²² Bi'odla' golj'hií bigha Joseph datsaahdá' Israel hat'í'í dahdekáh doleelí t'ah bidáhdá' yígótsjgo yaa nagoln'j l'ek'e; Ƶa'íí bits'in hago ádolniií yee yágon'áq l'ek'e. ²³ Daabi'odla' golj'hií bigha, Moses gozlj'j' dá' bitaa hik'e báq biłgo mé' dénzhonéhi nlijhií bigha nadaayin'j'go taagi daahitaa; nant'an yengon'áanií doo yédaaldzid da l'ek'e. ²⁴ Bi'odla' golj'hií bigha Moses báyań siljiigo, Pháraoh bits'í'hií bizhaazhé bił id'niigo doo hat'j' da l'ek'e; ²⁵ Nchó'go ágot'eehíí begonedlj'hií dé't'j itah at'éhi k'ihzhí' nayiné' l'ek'e, nnee Bik'ehgo'ihí'nań biyéehíí bini-idaagonkt'éézhí'go itah nágodin'áq l'ek'e; ²⁶ Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' bich'j' nahí'nií yiká' déz'jgo, Christ bigha bik'edaach'inihií Egypt biyi'gee hágotdzil goz'aanií yitigo ilj'go yaa natsekees. ²⁷ Bi'odla' golj'hií

bigha Egyptdí' halwod, nant'an hashkee ndi doo yénaldzid da: doo ch'o'j' dahíí yo'j'hií k'ehgo nyeehíí yich'j' dahnldq. ²⁸ Bi'odla' golj'hií bigha Moses bik'ehgo dáádít'hií yiká' dił yíłta', Ƶa'íí *bitis-hagowáh* golzéhi ágolzaa, chagháshé dantsé nakaihií naitseedí nliinií Israel hat'í'hií bichagháshé dantsé nakaihií doo naitseed da doleehíí bigha. ²⁹ Daabi'odla' golj'hií bigha Israel hat'í'í túsikaanií Red Sea holzéhi hanaayú nanádnłsáq, ní'gosgaahíí k'ehgo ndi ch'ínánłsáq, nnee Egyptdí' daagolínií ałdó' hanaadnkáh daanzj ndi aqł odaaz'eel. ³⁰ Daabi'odla' golj'hií bigha Israel hat'í'í kjh goznilií Jériko golzeegee binaad tséé hist'inií fedn'aahíí dała'á jjiigo dałahn Ƶenadłséh gosts'idiskaqzhí', áik'ehgo gosts'idiskaqahíí bijj aqł nandéeh l'ek'e. ³¹ Ráhab, isdzán nant'j' nagháhi ní'í, bi'odla' golj'hií bigha anadaal'izi baa n'áázhgo nzhónigo yich'j' ádzaago, doo da'odla' dahíí natseedge doo itah zesdj da l'ek'e. ³² Nt'é baa nanagoshni' doleel? Gídeon, Báraak, Sámson, Jéphthah, David, Samuel ałdó', Ƶa'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi ní'í biłgo dawa baa nagoshni' hasht'j' ndihíí doo bínel'aa da: ³³ Áí daabi'odla' golj'hií bigha Ƶahgo nnee hat'í'í daayisnaa, dábi'ehyú ádaasaa, bángot'aa ní'í bich'j' begolzaa, ndóicho bizé' bá iłch'j' ágolzaa, ³⁴ Kq' doo sidog dago bá áłzaa, bésh be'idiltishé doo bee naztseed da, doo nadaalwod da ndi nadaalwod daasilji, nagonkaadgee k'a'adaat'ee daasilji, Ƶa'íí yil nadaagonłkaadií bik'e dałsídnkj. ³⁵ Isdzáné bits'á' nanezna' ní'í bá nádaabi'dihil'na'go baa na'nił; Ƶa'ihíí dahzhí' ihí'naahíí yenaadikáhií itisgo nkt'éégo yí-daagotsjhií bigha doo daazhógo benádaadichiid hádaat'j' dago goyéégo bich'j' godest'áago naztseed: ³⁶ Ƶa'ihíí baa daach'odloh, Ƶa'íí dá habída'ch'it'saas nt'éé, Ƶa'íí Ƶidaach'ist'q, Ƶa'íí ha'ádaach'ist'e: ³⁷ Ƶa'ihíí daach'olné, Ƶa'ihíí ił'idaabidich'iish, Ƶa'ihíí nabídaadi'nestaaq, Ƶa'ihíí bésh be'idiltishé bee naztseed; Ƶa'ihíí dibel'j' hik'e gant'izé bikágé bidiyagé yee nakai l'ek'e; tédaat'yégo, nyéé'í daidits'ago, Ƶa'íí biniidaagodeszaago; ³⁸ Áí nneehíí ní'gosdzán biká' nneehíí bitisgo da'íłj: da'igolj'jyú Ƶa'íí dzilyú, dził bini'í'ányú Ƶa'íí Ƶeyi' da'o'ányú nakai l'ek'e. ³⁹ Áí dawa daabi'odla' golj'hií bigha nkt'éégo baa na'goni' ndi baa det'áa ní'í doo hwahá begolne' da l'ek'e: ⁴⁰ Néé Bik'ehgo'ihí'nań nohwád'jhyú itisgo nkt'éhi yaa nohwá nagoshchij, da'ádaand'jhyúgo áí doo hadaabi'dilne' da.

12 Nnee Ƶáni doo náhółtagyú nohwinaadyú nzhóq-go daanohwineł'j'go, nt'é ndaazgo daahiideelíí halaa nlázhj' ndaano'né, Ƶa'íí nchó'íí dayúweh be'ánahiit'j'hií nlázhj' ndaano'né' ałdó', áid' bidag ádaant'eego Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ngon'áanií bikísk'eh hiikeel le', ² Jesus, nohwí'odla' begodeyáhi Ƶa'íí aqł Ƶaile'í halaa án zhá bich'j' daadéet'j' le'; án gozhóóníí bád'jhyú goz'áahíí bigha ts'j'itna'áhi biká' biniigodelzaa ndi yidag at'éégo yitis silji, bik'e ídaayágosjgo dahstj ndi doo bił hago'at'éé da, áid' Bik'ehgo'ihí'nań nant'aa-go dahsdaagee dihe'nazhi'néégo dahnezdaa. ³ Nnee nchó'go ádaat'eehíí bich'j' nada'izidi ndi yitis siliinií, án

baa natsídaahkees le', dah lèk'eyúgo dánko hohkáh hileeh, Ƶa'íí nohwinatsekees doo ntdzil da hileeh. ⁴ Nchq'íí bich'í' nadaagonoƵkaad ndi doo hak'i diƵ no-hwik'á ndaashchii da. ⁵ Ƶa'íí chagháshé baa de'níhíí k'ehgo nohwaa de'níí n'íí baa daadisonah, gáníigo, Shiye', Bik'ehgo'ihí'nañ doo aƵh'ídéyú ánánoƵ'íí dayúgo, ntt'éégo baa natsírííkees, Ƶa'íí Bik'ehgo'ihí'nañ niƵ destehyúgo nanákaad hela': ⁶ Bik'ehgo'ihí'nañ hadíí biƵ daanzhooníí ni'ítsiihgee yiniidaagodntsj, yiƵ ch'ígó'aahíí bigha, bizhaazhé náidntjiihíí daƵa'á ntj'íígee ni'ítsiihíí bigha nádainƵsas. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nañ nda'otsiihgee no-hwiniidaagodntsiyúgo, bichagháshé daanohtjiihíí bigha ágádaanohtsi; hadín biye' gollínií, biye' yiniigodntsj, yiƵ ch'ígó'aahíí bigha. ⁸ Áídá' nda'otsiihgee Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiƵ ch'ígó'aahíí bigha doo nohwini-inágodil'ííh dayúgo yútashchín nliinií k'ehgo ádaanoht'ee, doo da'anii bichagháshé daanohtjii da, nnee dawa doo da'dits'ag dayúgo biƵ ch'ídaago'aahgo yiniidaagodntsj. ⁹ Áídí' ni'gosdzán biká'gee daanohtsihíí ntt'éégo nohwiƵ ch'ídaago'aahgo no-hwiniidaagodntsiyúgo daadinlzi; yaaká'dí'go nohwiTaahíí itisgo daadinlziygo bikísk'eh ádaant'eego ntt'éé go'íí, áík'ehgo zhá ntt'éégo daahin'naa. ¹⁰ Ni'gosdzán biká' nohwitaahíí dabíí hádaat'íyú dé't'íhézhi' hagee nda'iilzi-hgee zhá ádaanohtsihíí, áídá' yaaká'dí'go nohwiTaahíí nohwá ntt'ééhíí bigha ágádaanohtsi, án godiyini ye'at'ééhíí k'ehgo néé aƵdó' godiyini be'ádaant'ee hileehíí bigha. ¹¹ KoƵ ch'ígó'aahgo áko'íinií doo koƵ gozhógo ákótsj dago koƵ na'dini' ndi bikédí'go hadín baa biƵ ch'ígó't'áanií ntt'ééhíí biyi' noƵseeƵgo binest'á' gollíhíí k'ehgo iƵh'í'gonnt'ééhíí be'at'éégo ntt'éé hileeh. ¹² Áík'ehgo nohwigan nadaahezdaahíí hadag ánádaahdle', nohwigod daadit'íí ntt'iz ánádaahdle'; ¹³ Áídí' iƵk'ídédzqh intínhií biká' ch'ínohkáh, hadín na'níhodíí doo ch'a'odokaƵ da doleehíí bigha; áídá' nalwod nasdlíígo dahnadidáh. ¹⁴ Nnee dawa biƵ t'eké daanohtjiiygo, Ƶa'íí dázhó ntt'éégo ádaanoht'eego dahdaanoƵdoh, doo ágádaach'it'ee dayúgo Bik'ehgo'ihí'nañ doo hagot'éégo ch'íítséh da: ¹⁵ Ídaa daagonohdzáa, dánko Bik'ehgo'ihí'nañ biƵgoch'oba'íí dábiƵh'í' ndohkahi at'éé; dánko koƵ goshch'ííhíí bikeghad nohwiyi' ben-gonyááyúgo ndéesáago nagont'og hajéedgo, áí bee Ƶáni daabiƵchq; ¹⁶ Ídaa daagonohdzáa, dánko nant'í' nagmaahíí nohwitahyú hileeh, dagohíí Esau holzéhi, dantsé nagmaahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' bíyéé doleeh n'íí daƵahndi iyaqahíí bigha baa na'hazniihíí k'ehgo dánko Bik'ehgo'ihí'nañ doo yidntsj dahíí no-hwitah hileeh. ¹⁷ BídaagonoƵsj, Esau ágádaahíí bikédí'go Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' ntt'éhi bíyéé siljj doleeh n'íígee, Dah, biƵdo'niid; hichago yókeedgo ná'okaqah ndi doo hagot'éégo Ƶahgo ánáyidléh da lèk'e. ¹⁸ Doo díínko bich'í' nehesohkai da, dziƵ da'anii si'ánihíí, koƵ bee dilt'íí, dagohíí godiƵhíí, chagotheelíí, yat'ógo nyolhíí, ¹⁹ Bésh dilwoshé ánííhíí, bizhii ánííhíí, áí bizhii daidezts'aanií, Doo dayúweh nohwich'í' yáñti' da, daayi-íniigo nádaayokaqah lèk'e, doo bich'í' nehesohkai da:

²⁰ (Tsétahgo nakaihíí ndi dzihíí yídahi'naayúgo biƵ nda'ts'ilne'go dagohíí k'aa bee nabidi'tseedgo goz'áa, niigo yee hadzii n'íí doo hagot'éégo yidag ádaat'ee da lèk'e: ²¹ Daayo'jj n'íí dázhó bégódzidhií bigha Moses gáníí lèk'e, Dázhó nésdzidgo dishtid:) ²² Áídá' díínko bich'í' nehesohkai, dziƵ *Sion* golzéhi, Ƶa'íí Bik'ehgo'ihí'nañ hiñahi bikjñ gozñilíí yaakáyú goz'áni Jerúsalem holzéhi, Ƶa'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaakáyú daagolíni Ƶenáhítséhi, ²³ Dantsé daagozliinií yaakáyú bizhí' ádaagoszaahíí biƵ daagozhógo ha'ánátséhií, Bik'ehgo'ihí'nañ nnee dawa yaa yaƵti'go yándaago'a'ihí, Ƶa'íí yaakáyú nnee ntt'éégo ádaat'eehíí hadaadeszaahíí bispirits bich'í' nehesohkai, ²⁴ Ƶa'íí Jesus, Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e nnee biƵgo Ƶangot'aanií ániidéhi nohwá sizíni, Ƶa'íí diƵ koƵe hiƵta'íí, Abel bidíí yi-tisgo ntt'éégo ágot'eehíí yaa nagol'íí aƵdó' bich'í' nehesohkai. ²⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ, nohwich'í' yaƵti'íí, doo dah daadohñii dago baa daagonohsáa: ni'gosdzán biká'gee bich'í' yaƵti'íhíí, dah yiƵnñiidíí doo hagot'éégo bits'á' hakee da lèk'e, áík'ehgo yaaká'dí' nohwich'í' yaƵti'íhíí hodaayéelts'áa doo hádaat'íí dayúgo, itisgo doo bits'á' haokee at'éé da: ²⁶ Da'áídá' bizhiihíí bee ni'gosdzán nagohí'naa, k'adyúgohíí gáníigo ngon'áa, Yunáásyú goldohgo daƵahndi doo ni'gosdzán zhá nagohish'naa da, yáa aƵdó' nagohish'naa doleeh. ²⁷ Án ágánñiidíí, Yunáásyú goldohgo daƵahndi, hadíí alzaahíí nadaaha'naahíí k'ihzhí' nií'né, golzeego ágolzee, áík'ehgo hadíí doo hagot'éégo dihi'náh dahíí zhá godziih doleeh. ²⁸ Bik'ehgo'ihí'nañ bilaƵt'áhgee nohwiñilgo doo hagot'éégo k'ihzhí' nohwiñil dahíí bigha haláa ba'ihédaandzi le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ daadnlziygo Ƶa'íí bédaahildzidgo biƵ daagohilzhógo bá nada'iidziid le': ²⁹ Bik'ehgodaahin'nañ koƵ ndi'ítk'áhi níni at'éé.

13 IƵk'ísó ƵiƵ daanjqohíí k'ehgo dayúweh ƵiƵ daanohtjii le'. ² Nnee doo bídaagonoƵsinihi no-hwaa hikaiyúgo baa daa ch'ohba'go baa daayonah hela': nnee Ƶa' ágádaadzaago Bik'ehgo'ihí'nañ binaadaal'a'á yaaká'dí'hi doo yídaagoƵsj dago yá da'dezné' lèk'e. ³ Ha'ánshijeedíí bínádaaƵniih, biƵ ha'ánshojeedhíí k'ehgo; hadín bits'í biniidaagonnt'ééhíí bínádaaƵniih, nohwií aƵdó' nohwits'í gollíígo bedaahinohnaa. ⁴ Na'ínee-híí nnee dawa daayidntsj le', doo iƵts'á' nant'í' na'aashgo da: ch'a'o'ínéhií Ƶa'íí nant'í' nakaihíí Bik'ehgo'ihí'nañ yaa yádaaƵti'go yándaago'áah. ⁵ Bestso doo bidáhzhí' ádaanoht'ee da le'; ntt'éhéta ayáháhi nohwiyéé lèk'e ndi baa nohwiƵ daagozhó le': Bik'ehgo'ihí'nañ gáno-hwiƵnñiid, Doo nits'á' dahdosháh at'éé da. ⁶ Áík'ehgo doo t'áqzhí' daasiitjii dago gádaan'nií, NohweBik'ehñ shich'onñií nií, nnee hago ádaashidolihií doo bee nésdzid da. ⁷ Nohwá naziinií bínádaaƵniih, Bik'ehgo'ihí'nañ biyatí' bee nohwich'í' yádaaƵti' n'íí: da'odlaqahíí k'ehgo da'ohdlaq le', ntt'é ádaizlaahíí baa natsídaahkees. ⁸ Jesus Christ, adaqadá' at'ééhíí k'ehgo díí jji t'ah ágát'éé dahzhí' ágát'éé. ⁹ Yati' íltah at'éégo, yati' doo bigózini da k'ízedaanohtsihíí hela': Bik'ehgo'ihí'nañ biƵgoch'oba'íí bee kojíídí' ko'odlaq' nalwodgo áyítsjgo ntt'éé,

doo hagot'éégo ch'iyaaḥíí bee da, áí bikísk'eh áná-da'ch'ol'jji ndi doo nt'é bee ádaach'izlaa da. ¹⁰ Jews bich'j' begoz'aaníí bit'ááhyú daanliiníí da'ch'okqaḥ goz'aagee Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ baa naltéehíí la' áígee na-da'iziidíí daayiyaaḡo dá bik'eh; áí na'idziidíí bee Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ nohwá ch'ígót'í' daanzj; áídá' Christ tsj'itna'áhi biká' nohwá daztsaaḥíí bigha née Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ bich'j' nohwá ch'ígót'í'. Nḡee Jews bich'j' begoz'aaníí zhá yikísk'eh ádaat'eehíí doo áík'ehgo bágoz'aḡ da. ¹¹ Magashi, dibet'jji, gant'ízéta nḡee nda'it'siihíí bigha nadaistseedá' bidííí okqaḥ yebik'ehi da'tiséyú sitíni da'ch'okqaḥ goz'aḡ yuḡe' áyikaah, áídá' bits'íhíí kḡh gozḡilíí aḡahyú daayidíid l'ek'e. ¹² Áík'ehgo Jesus ałdó', dabíí bidííí bee nḡee hadaadilḡe' doleethíí bigha kḡh gozḡilíí binaadyú ledn'aahíí dáádit'jhií aḡahyú biniigodelzaa. ¹³ Áík'ehgo née ałdó' nḡee Jesus daayo'ni' n'íí k'ehgo daanohwich'o'ḡi'go bidag ádaant'eego halaa da'aḡahyú bich'j' dokáh. ¹⁴ Dzaagee doo nohwá dahazh'j' daagondlij goz'aḡ da, áídá' dahazh'j' daagondleehíí biká daadéet'jji. ¹⁵ Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ dákozhá baa náda'né'ihíí k'ehgo Jesus binkááyú dayúweh daahohiikqaḥgo ba'ihédaandzj le', bizh'j' ba'ihégozjgo behagohiigháh le'. ¹⁶ Nt'éégo ádaanoht'eego la'íí nohwíyééhíí iltahoh'ḡiigo baa daayoḡnah hela': áí k'ehgo baa náda'né'ihíí Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ yaa bił gozhóḡ. ¹⁷ Hadíni nohwá naziiníí bikísk'eh ádaanoht'eego hayú ádaaḡiyyú ádaanoht'ee le', no-

hwiyi'siziiníí yḡnádaadéz'jhií bigha; áí Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ nohwá yil nanágodolḡihi at'éé bił daagozhóḡgo ádaat'jjiyúgo nt'éé, áídá' doo bił daagozhóḡ dayúgo doo nohwá nzhoo da. ¹⁸ Nohwá da'ohkqaḥ: nt'éégo ádaahiit'jji bídaagonljz, dawa ánádaahiit'jhií bee da'aḡiigo ánádaahiit'jji hádaahiit'jji. ¹⁹ Shá da'ohkqaḥ doleetgo itisgo nánohwoshkqaḥ, dák'adégo nohwaa nádishdaathíí bigha. ²⁰ Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ, bits'á'dí' nkego-hen'áaníí, Jesus nohweBik'eh' daztsaaḡdí' naadiidzaago áyíílaa, bidííí nohwá ngon'áaníí dahazh'j' ntdzilgo bee áile'íí biláhyú: nanyoodíí bidibet'jji nt'éégo yḡnádez'jhií k'ehgo Jesus, Nanyoodíí ízisgo at'éhi, bichagháshé nt'éégo yḡnádez'jji. ²¹ Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ hadaanohwidile', áík'ehgo nt'é bił dá bik'ehíí dawa nt'éégo baa nahkaigo, binadzahgee hant'é bił dá bik'ehíí nohwiyi' na'iziid le', Jesus Christ binkááyú; áñ dázho ba'ihégozj le', doo ngonel'aḡ dayú dahazh'j'. Doleetgo at'éé. ²² Náno-hwoshkqaḥ shik'íyú, Díí ádaanoht'edéḡiidíí doo bik'edaashot'ch'iigo da ndaagohoh'aah: ayáhágo bee nohwich'j' k'eshit'ch'jji. ²³ Nohwik'isn Timothy ch'ínadzáá l'áḡ; dé't'j'hégo nyáá l'ek'eyúgo, akú bił nánsht'aashgo nádaanoht'wistséh ndi at'éé. ²⁴ Nohwá naziiníí dawa, la'íí Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ bichagháshé dawa, Gozhóḡ, shá daabitdohḡii. Ítalyú daagol'íiníí, Gozhóḡ, daanoht'wḡii. ²⁵ Bik'ehgo'ihí'ḥaḥ biłgoch'oba'íí bee nohwich'j' goz'aḡ le'. Doleetgo at'éé.

JAMES

1 Shíí James, Bik'ehgo'ihí'nań łá'íí Jesus Christ no-hweBik'ehń binal'a'á nshlíni, nnee nakits'ádaahyú hat'íí itch'á'yú odaagohele'ihíí nohwich'í' k'e'eshchii, Bik'ehgo'ihí'nań nohwił nlij le', nohwiłdishńii. 2 Shik'ííyú, itah at'éégo nohwich'í' nagont'ogyúgo, baa nohwił daagozhóq le'; 3 Díí bídaagonotsjgo, nohwi'odla'íí nayídnatahgo nyee ndi dahdaanołdoh daateeh. 4 Áí dayúweh nohwiyi' na'iziid le', áík'ehgo nohwi'at'e' nzhooníí zhá be'ádaanołt'ee doleel, doo hat'íí bee dábič'í'go da. 5 Nohwitahyú dahadń doo goyáq dayú-gohíí Bik'ehgo'ihí'nań yíyókeed le', áík'ehgo baa hi'né' doleel; Bik'ehgo'ihí'nań dánhohq at'éégo nnee dawa daazhógo yaa yiné'hi at'éé. 6 Áń nneehń odlaqgo áńíí le', doo biini' nakigo da: dahadń biini' nakihń, nch'iigo túnteel nádidáhíí k'ehgo at'éé. 7 Nnee ágát'éhń nohwe-Bik'ehń bich'á'gé' doo hat'íí ích'í' nyohodlíí da le'. 8 Nnee biini' nakihíí doo bígózjgo nagháhi at'éé da. 9 Nnee ádaagoch'iyolba'ń Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee ízigo at'éégo áb'idelzaahíí bigha bił gozhóq le': 10 Áiná' nnee ízis it'ííń ádaagoch'iyolba'go áb'idelzaahíí bigha bił gozhóq le': t'oh dénzhonéhií ánadaasjdíhíí k'ehgo bee ch'ígowáh doleehíí bigha. 11 Ch'ígona'ái sidogo haghángo, t'oh yini'nehéngo dénzhonéhií nandéh, áík'ehgo dénzhone' n'íí ádjh: áí k'a'at'éégo nnee ízis it'ííń t'ah dá'it'íígo bech'ígonáh doleel. 12 Nnee nabí-dí'nestaqd lé'e ndi aqł yitis ch'ínyááhń biyaa gozhóni at'éé: nabí-dí'nestaqdíí aqł yitis ch'ínyáágo dahazh'í' ihí'náhi, nnee Bik'ehgo'ihí'nań bił daanzhóni yaa yiden'ááníí, baa didot'aał, gonneegee ch'ah *hobjijíí* k'ehgo. 13 Nnee łá' nabí-dí'nestaqd lé'eyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań nashínestaqd, doo nii da le': Bik'ehgo'ihí'nań doo nch'ó'íí bee nahóntaah goz'aa da, łá'íí áń doo hadń nayíntaah da: 14 Nnee daant'íígee dénch'ó'go ágot'eehíí yiká hát'íínií, ídibiiltso'go nabídin-taah. 15 Dénch'ó'go ágot'eehíí hágot'íinií íltsaq hileehíí k'ehgo nch'ó'íí yit'chii: áígé' nch'ó'íí nchaa siljigo da'it-saahíí yit'chii. 16 Shik'ííyú, shił daanołshóni, nda'otsii hela'. 17 Dawahá nkt'éehíí łá'íí dawahá nzhooníí yaak'á'gé' nohwaa hi'né'hi at'éé, Bik'ehgo'ihí'nań idindláadíí Áyíílaahn bich'á'gé' nke'né', áń doo łahgo áná'dol'íjhi da, hat'íhita léhídáhgo chagosh'oh ná-godleeheíí doo áí k'a'at'éé da. 18 Bik'ehgo'ihí'nań dabíí hát'íígo dawahá daahínaago áyíílaahíí bitahgé' da'it'se nest'án begodeyaahíí k'ehgo biyati' da'anihi bee ná-daagosiidljigo ánohwilaa. 19 Áík'ehgo shik'ííyú, shił daanołshóni, nnee daant'íígee nkt'éégo íyésts'aq le', yati' t'aqzh'í' goz'aaqo, łá'íí ha'ashkeehíí t'aqzh'í' goz'aa-

go: 20 Nnee bihashke'híí Bik'ehgo'ihí'nań binzh'ó'íí doo áile' da. 21 Áí bigha nch'ó'zhinéégo ágot'eehíí łá'íí doo bik'ehyú ágot'eehíí dawa k'ihzh'í' ndaanołné'ná, yati' nohwíj'íí biyi' k'ená'dilzéhií nohwíj'íí yuñe' isht'egodnt'éé-go nádaagodoł'aah, áí nohwiyi'siziinií hasdáyniitgo yínel'aq. 22 Bik'ehgo'ihí'nań biyati' da'aniyú ádaanołt'ee le', doo daazhógo dédaadołts'ago da, doo ách'í' nadaat'ch'aago da. 23 Dahadń yati' daazhógo yidits'agń doo yikísk'eh at'éé dahń, nnee łá' bik'á'got'íiné' biyi' binii' da'at'éehíí yinel'íjhi k'ehgo at'éé: 24 Áń nneehń ádinell'íid hik'e dahiyaa, áígé' dagoshch'í' ánołj' n'íí yaa yisnah. 25 Dahadń Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanií dážhó nkt'éhi, begoz'aanií nnee ch'ínáyihí'nií, biyi' déz'inií dayúweh yaa higaalń, doo daazhógo íyésts'aqo dagoshch'í' yaa yinah daná, yati' yikísk'eh at'ééhń, áń nneehń dawahá áile'íí bee biyaa gozhóq doleel. 26 Dahadń nkt'éégo oshkaqah nzná' biyati' doo yaa goyáqo yati'ń ách'í' nach'aa, áń nneehń bi'okaqhíí doo bá begolne' da. 27 Chagháshé bitaa łá'íí bimaa ádaadiníí, łá'íí isdzáné it-saa daanliinií bich'í' nadaagont'ogó'íí bich'och'íniigo bitaach'ighaago, łá'íí ni'gosdzán bik'á'gee nch'ó'go ágot'eehíí doo hayíí be'ách'ít'éégo da, áí Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa'ń bińááł okqah da'anihi, łá'íí dánhohq at'éhi at'éé.

2 Shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń, bich'á'idindíni, daahołdlaqgo nnee doo il'anigo baa natsídaat'kees. 2 Nnee łá' óodo bee bigan bik'en'áné gólíni, łá'íí bidiyágé nkt'éhi bik'isilaago dał'aadzaagee ha'ayááyúgo, łá'íí nnee tét'iyéhi bidiyágé dénch'ó'ehi yee ha'ayááyúgo: 3 Nnee bidiyágé nkt'éhihíí zhá bich'í' ádaanołt'eego ágádaabiłdołhii, Dzaqgé' nkt'éégee dahńdaa; áiná' nnee tét'iyéhií ágádaabił-dołhii, Da'áígee síńzji, dagohíí, Shikeeyú ndaa: 4 Ágá-daanołt'eeyúgoshá' łá' dá'ich'í'go, łá'íí itisgo łanatsídaat-kees, nch'ó'go natsídaat'keesgoshá' aayádaakt'íhíí daateeh? 5 Shik'ííyú, shił daanołshóni, ídaayesółts'aq, Bik'ehgo'ihí'nań ni'gosdzán bik'á' ágot'ee zhinéégo té-daat'iyéhií da'odlaqhíí yee ízigo da'it'íí doleelgo haiy-inil, łá'íí bilakt'áhgee begoz'aanií daabi'yéé doleelgo haiy-inil, áí Bik'ehgo'ihí'nań yit' daanzhooníí yaa goden'áq. 6 Áiná' nohwíí tédaat'iyéhií doo bił da'oltag da laq. Nnee ízis it'íiniíshá' isná daanołwidil'íj'í? Da'ái yáná'iti'hé yuñe'shá' odaanołhwinihiyood? 7 Da'ái nkt'éé-go bee nohwi'dojííhíshá' dénch'ó'go yaa yádaakt'í? 8 Nant'án yegos'aanií Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e's-hchiinií gán'íígee, Na'ashhahgé' gólínií nił nzhohq le', dání ídił njóphíí k'ehgo, nihií da'anií bikísk'eh

ádaanoft'eeyúgo nlt'éé: ⁹ Áíná' nnee i'lanigo baa natsí-daakéesyúgo nch'ogo ałt'íj, begoz'aaníi yitis hadaadil-taafíi k'ehgo ádaałt'íj bídaagonołs. ¹⁰ Dahadn be-goz'aaníi dawa yikísk'eh at'éé ndi dała'ágo iłsiihyúgo, begoz'aaníi dawa yiłsiih hileeh. ¹¹ Ch'a'ou'nehíi bee ałneh hela', niihíi, Dahadn zołhée hela', nii ałdó'. Ch'a'ou'nehíi doo bee áłdzaa daná' dahadn zeezołhijj l'éyúgo, be-goz'aaníi yitis hadil-taafíi nleeh. ¹² Begoz'aaníi nnee ch'ínáyih'i'niłíi nnee bee baa yáda'iti' doleefíi k'ehgo yá-daati', łai'íi ái k'ehgo ádaanoft'ee. ¹³ Doo bił goch'oba' dahn doo baa goch'oba' dago baa yá'iti' doleef; áíná' ił-goch'oba'íi aayá'iti'íi yee itisgo at'éé. ¹⁴ Shik'íiyú, nnee łá', Oshdłaa, niiná' Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' doo yikísk'eh at'éé dayúgo, hat'íi yit'íj áíná'? Ya' ái odląahíi hasdabił-teeh née? ¹⁵ Kok'isn dagohíi kolah bidiyágé éđjhná' da-jji biigha dáshiná'naghaaná', ¹⁶ Nohwíi łá' bich'í' gá-dołniyúgo, iłch'í'gont'éehíi bee nanńaa, sínzilgo, łai'íi násinłjđdgo nanńaa; áíná' dawahá yidn niłjhi' doo baa nné' dayúgo; hat'íi bee nzhq? ¹⁷ Áík'ehgo ko'odłá' zhá gólj'iyúgo, doo bikísk'eh ách'ít'éé dayúgo, doo hat'íi ká áile' da, dazsáni k'a'at'éé. ¹⁸ Dahadn gán'íi doleef, Ni onđłaa, áíná' shihíi shi'odłá' yikísk'eh ánash't'ijh: onđłaa'íi shił ch'í'nah ánle' yikísk'eh ánt'ij'íi da'áđjhg, áík'ehgo shíi oshdłaa'íi yikísk'eh ánash't'ij'íi bee nił ch'í'nah ásh'te'. ¹⁹ Bik'ehgo'ih'i'nań dała'á niłjgo hondłaa; ái nlt'éé: ch'iidn daanłini ałdó' da'odłaa'na' n'ndaaldzidgo daaditlid. ²⁰ Áíná' nnee doo goyá'á dahi nłini, ko'odłá' gólj'íi ndi doo bikísk'eh ách'ít'éé dayúgo doo begolne' da, dazsáni k'a'at'éé, ya' ái doo bígonłs' da née?

²¹ Hat'íhíta be'okąahíi biká' dah'i'niłtee Abraham, no-hwitaa n'íi, biye' Isaac Bik'ehgo'ih'i'nań yaa yinłj'ina'sha', ánat'j'đd'íi bee Bik'ehgo'ih'i'nań, dábił'ehyú á't'éhi biłn'ni-id? ²² Bígosinłs'j'đd née, bi'odłá'íi łai'íi yikísk'eh at'éehíi dała' na'ziid, bi'odłá'íi yikísk'eh at'éehíi bee łalzaa. ²³ Áík'ehgo Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' bek'eeshchiiníi, Abra-ham Bik'ehgo'ih'i'nań yosđłaađ, áík'ehgo bi'odłá'íi bighą dábił'ehyú á't'éégo bá hótag, nii l'é'ehíi begolzaa: áige Bik'ehgo'ih'i'nań bit'eké daabiłch'iniigo daach'ozhíi l'é'e. ²⁴ Áík'ehgo bídaagosots'j'đd, doo bi'odłá' zhá bee Bik'ehgo'ih'i'nań binadzahgee nnee dábił'ehyú á't'éé da, áíná' yikísk'eh ádaat'eehíi ałdó' bee Bik'ehgo'ih'i'nań binadzahgee dábił'ehyú á't'éé.

²⁵ Da'ágát'éégo Ráhab, isdzán nant'j' nagháhi n'íi, ch'ini'ii nai'aahíi ha'áyíłaa, áigé' łahyúgo ch'ínádais'a'ná', ánat'j'đd'íi'ishá' bee dábił'ehyú á't'éé biłdo'niid? ²⁶ Kots'íi koyi'siziiníi áđjhyúgo daats'iztsaa, ái k'a'at'éégo ko'odłá', bikísk'eh ách'ít'éehíi áđjhyúgo, doo hat'íi ká áile' da.

3 Shik'íiyú, hołaa'go iłch'í'g'aa'ahíi daaleeh hela', iłch'í'idaagont'eehíi itisgo nyeego nohwaa yá'iti' doleef bídaagonołs'j'hi' bighą. ² Daanohwigha łą'ągo ndaahiilziih. Dahadn yałti'gee doo iłsiih dahń nnee dážhó nł't'éhi niłj, nł't'éégo áy'isj, bits'í dawa da'án'íiyú ánat'j'j'ł. ³ Łj'ł bizaa'áh bá ádaagohiidle' nohwik'ehgo naghahíi bighą; áík'ehgo bits'í dawa bee daahiidlo'. ⁴ Tsina'eełíi ałdó' baa natsídaafkees, dážhó nchaa ndi, łai'íi nawode nch'iidíi aná'ot ndi, benal'eełíi dážhó

áłch'íséhi bee na'í'eełíi dahát'íj'j'ú yidi'eeł. ⁵ Da'ágát'éé-go kozaadíi áłch'ísé ndi ízisgo ágot'eehíi yee áda'odłíigo yałti'. Gochaago godnłch'ıl goz'áni k'p' áłch'íséhi bee bik'p' do'nił l'ą'á! ⁶ Kozaadíi k'p' do'nił'íi k'a'at'éé, ni'gos-dzán biká' nch'ó'íi dawa bik'ehyú á't'éhi k'a'at'éégo no-hwits'í biyi' itah niłj; kots'íhíi dawa yiłch'qoh; ch'iidn bik'p' dilt'í'íi bich'ą'gé' k'p' bee bik'p' do'niłgo ch'ide-hez'na'gé' nch'ihenna'zh'j' yik'p' da'đinil. ⁷ Tsétahgo daagol'íiníi iłtah at'éhíhíi, dł'p', t'íiish, túnteel biyi' daagol'íiníi daabi'dilzhq, ni'gosdzán biká' nnee daabiłshq: ⁸ Áíná' doo hadń kozaad yołshqoh at'éé da: nch'ó'go doo nehe'náhi at'éé da, łai'íi dážhó bik'asda' nch'p'. ⁹ Kozaad bee Bik'ehgo'ih'i'nań nohwitaa'ń áshqod daabiłn'ni; da'ái bee nnee, Bik'ehgo'ih'i'nań k'ehgo ádaaszaahi, yati' bee daahónkaal. ¹⁰ Da'ái kozé'íi bich'ą'gé' yati' nł't'éhi łai'íi yati' nch'p' bee hagohiigháh. Shik'íiyú, díi doo ágát'éé da le'at'éhi. ¹¹ Ya' ni'gé' túhálj'gee tú nzhqohíi łai'íi tú nk'qozhíi dała' halj'íi née? ¹² Shik'íiyú, ya' tsj, figs holzéhi, olives náyint'j', dagohíi dasts'aa figs náyint'j'íi née? Ái k'a'at'éégo tú nk'qozhíi hálj'íi'gee tú nzhoníi doo hálj'íi da. ¹³ Nohwitahyú hadń goyá'ągo bił ígózj? Bi'at'e' nł't'éehíi be'ánát'j'j'łi ch'í'nah áy'isj le', igoya' doo t'ą'zh'j' yáná'iti' dahíi ye'at'éé. ¹⁴ No-hwij'íi yun'e' nohwit' daagoshch'í'go dánohwizhá nł't'éehíi ádá hádaałt'j'j'iyúgo, łai'íi dashizhá itisgo án-sh't'eego daanołsiyúgo, doo ádaa da'odł'íi da le', doo ách'iniyú ách'ine' dayúgo l'é'łchoohi at'éé. ¹⁵ Íđiłgo ch'ídzaaníi doo yaaká'gé' nke'né' da, dá ni'gosdzán biká' benagowaahi, dakó ko'at'e'íi bik'ehgo, ch'iidn binant'a' bich'ą'gé'hi at'éé. ¹⁶ Dabizhá nł't'éehíi ádá hát'j'j'hi'í, łai'íi dashizhá itisgo ánsht'eego nzj'hi' gólj'íi'gee doo nkego-hen'ą' da doleef, łai'íi nch'ó'go ágot'j'j'hi' dawa begoz'ą. ¹⁷ Áíná' yaaká'gé' igoya'íi díi k'ehgo at'éé, dážhó nł't'éé, bił nkegohen'ą'ą, dawa bich'j' ch'izh'q, doo ádił k'a'ách'ít'éé da, dážhó koł goch'oba', łai'íi nł't'éégo áná-da'ch'ol'j'j'łgo, doo i'lanigo baa nach'ítsikeesgo da, doo koká' zhá gózh'q'go da. ¹⁸ Nnee nkegohen'ą'ągo ádaagołsiníi k'eda'dile'go dábił'ehyú ách'ít'éehíi binest'ą' goleeh.

4 Hat'íi bighą iłch'j' nadaagonołkaad, łai'íi no-hwitahyú iłch'j' hadaashkeed? Nohwiyi' dawahá nch'ó'íi biká hádaałt'iiníi nohwiyi' iłch'j' na'iziidhíi bighą go'j'j'. ² Hat'íhíta nch'ó'íi ch'éh hádaałt'j'j'hi' bighą nada'ot-seed: hat'íhíta naaniyú daabiyéehíi ádá hádaałt'j'j'ina' doo nádaadołné' dahíi bighą iłch'j' hadaashołkeed, łai'íi iłch'j' nadaagonołkaad: doo daa'hołkéedgo da'ot'k'ąah dahíi bighą doo nádaadołné' da. ³ Dánohwizhá ádá há-da'at'j'j'hi' biká da'ot'k'ąahíi bighą doo nohwaa h'né' da. Ágát'éégo da'okąahíi doo bik'eh da. ⁴ Nant'j' nakaiyíi k'a'at'éégo ádaanoł't'éhi, ni'gosdzán biká' ágot'eehíi no-hwit' daanzh'qoyúgo Bik'ehgo'ih'i'nań yik'edaanniihi ádaanoł't'ee, ya' doo bídaagonołs'j' da née? Áík'ehgo da-hadń ni'gosdzán biká' ágot'eehíi zhá bił nzhoníi Bik'ehgo'ih'i'nań yik'enniihi ádiłne'. ⁵ Ya' Bik'ehgo'ih'i'nań biyati' bek'eeshchiiníi áni'íhíi doo bighani gólj'íi dago gán'íi daanołs'j' née, Ya' Holy Spirit nohwiyi' gól'íiníi

nchq'íí hát'íí nées, dawahá ádá hát'íí nées? Dah, da'anii doo ágát'éé da. ⁶ Áíná' Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'íí itisgo nohwaa daihiné'. Áí bigha gáníí, Ádaa da'odlíhíí Bik'ehgo'ihí'nañ bich'á'zhí' at'éé, áíná' ádaa goch'iyol-ba'íí Bik'ehgo'ihí'nañ biłgoch'oba'íí bee daayich'onii. ⁷ Áí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ baa ádaa deinolt'aah. Ch'iidn nant'án bidah ádaanolt'ee, áík'ehgo nohwich'á' nádilyeed. ⁸ Bik'ehgo'ihí'nañ ałhánégo bit'ahgo daanołji, áík'ehgo bíí ałdó' ałhánégo nohwit'ahzhí' nłíni at'éé. Nchq'go ádaanolt'eehíí, nohwigan tádaatgis: nnee biini' nakihíí daanołíni, nohwijíí daanzhqqo ádaate'. ⁹ Doo nohwit' daagozhq' dago daałchag, chaat nahisółtaq le': nohwidloh n'íí daałchago ánádaatdle', nohwit' gozhóoníí doo nohwit' anii dago ánádaatdle'. ¹⁰ NohweBik'ehñ binadzahgee ádaa daagoch'olba', áík'ehgo hadag ádaanohwile'. ¹¹ Shik'ííyú, doo aayanáltihíí ádaadoł'jigo dénchq'égo łaa yádaakti' da. Hadn bik'isn y'íłtahyúgo, dagohíí bik'isn dénchq'égo yaa yałti'yúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí y'íłtah łá'íí dénchq'égo yaa yałti': Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí baa yáñłti' lé'eyúgo, begoz'aaníí doo yikisk'eh árt'ee da, áíná' ayaakti' ihíí nłj. ¹² Begoz'aaníí áyíłlaahíí dałá'á nłji, da'án ałdó' hasdáhiñiłíí yinel'aq, łá'íí da'íłíí yłłchiigo yinel'aq: áíná' hat'íí nłj n'íí zigo aayanáltihíí ádn'łjigo nnee łá'ihíí baa yáñłti'go? ¹³ S'á'á, nohwíí gádaadoł'ni-ihíí, Díí jji dagohíí iskaq akú kji gozñilyú nkáh, akú dałá'á nohwełegodáh, nada'iilñii łá'íí nohwaa nada'iinigo, áík'ehgo bestso nohwá łgowáh, daadoł'ni: ¹⁴ Ndi iskaq ágonéhíí doo bídaagonołsj daná' ádaadoł'ni. Nohwi'ihí'na' hat'íí at'éé? Áád nahinago déł'jh hiłtséhgé' da'ádjhíí k'ehgo ádaanolt'ee. ¹⁵ Áíná' gádaadoł'niigo nłt'éé, NohweBik'ehñ hat'ííyúgo daahii'naa doleł, áík'ehgo díí ádaahiidle', dagohíí áí ádaahiidle', daadoł'niigo. ¹⁶ Doo ágádaadoł'ni dayúgo ádaa da'odlíigo yádaakti': ágát'éégo yá'it'íí nchq'íí at'éé. ¹⁷ Dahadn áígee ách'ít'ééhíí yígółsj ndi doo ágát'éé dahn nchq'íí bá hileeh.

5 S'á'á, ízis da'olt'iiníí, daałchag łá'íí daadoł'wosh, iniigodilñéhíí bee nohwiká' ngowáhíí bigha. ² Bee ízis da'olt'iiníí daanłdzid, łá'íí nohwidiyágéhíí doolé daayiyaa. ³ Nohwi'óodo łá'íí béshłgai daadichii; áí bidichiihíí nohwaa nagolñi' doleł, áí kq' dilt'ihíí k'ehgo nohwitsj' yiyaa doleł. Dawahá łán da'íłj'ihíí iké'yú náhılkaahíí bigha iłch'j' nadaasołné'. ⁴ S'á'á, daanohwi-ni' biyi' ihigeshgo nnee nada'iziidíí daayółbjj' n'íí t'aazh'j' bich'á' daahónołt'á'íí nohwich'á' daadilwosh: nnee daahigeshíí daachagíí Bik'ehgo'ihí'nañ, nnee doo

náhółtagyú biNant'a'íí, yidezts'aq. ⁵ Ni'gosdzán biká' ízis da'olt'iiníí łá'íí gonedliiníí zh'á bee daahinołnaa ni'; ádeenisołk'ah, magashi bidinesk'ahgo siideehíí k'ehgo, k'adíí na'itseedíí biká' ngonyáá. ⁶ Nnee dábił'ehyú at'ééhíí zideego bá nadaagosoaqo daazesołhji; do nohwidag at'éé dago. ⁷ Áík'ehgo shik'ííyú, nohwe-Bik'ehñ nadázhj' biba' nohwit' nkedagohez'aq le'. S'á'á, k'edileehíí ni'gosdzán bich'á'gé' nest'a' łán íłni bił nkegohen'aqo yiba' sidaa, da'it'sé łá'íí iké'zh'j'go naná-goltaazh'j'. ⁸ Nohwíí ałdó' nohwit' nkedagohez'aq le'; nohwijíí nłdzilgo ádaate': nohweBik'ehñ nadáhgee ngowáhíí bigha. ⁹ Shik'ííyú, doo łída'oltah da, doo nohwá ndaago'aah da doleethíí bigha; s'á'á, ndaago'a'íí ch'é'it'ingee sizji. ¹⁰ Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidíí nohweBik'ehñ bizhi' bee yádaakti' n'íí, bini-idaagont'ééhíí bił nkedagohez'aqahíí nohwit' ch'ídaago'aahgo bikisk'eh ádaanolt'ee le'. ¹¹ S'á'á, nłdzilgo nazji n'íí bił daagozhóoníí baa natsídaahiikees. Job holzéhi nłdzilgo sizji n'íí baat'ídaanołsj, bini-idaagodelzaahíí bikédé'go nohweBik'ehñ baa nách'ozbaadíí yídaagołsj; nohweBik'ehñ dázhq' aatét'íí łá'íí bił goch'oba'hi at'éé. ¹² Shik'ííyú, díínko bee itisgo ádaanolt'ee le', doo yaaká' bee nohwit'a dahnáadi-dołñiih da, doo ni'gosdzán bee da, doo łá'ihíí bee da; áíná', Ha'aa, daadoł'niigo da'anii ádaadoł'ni le'; dahyú-gohíí dánko nohwaa yá'iti' doleł. ¹³ Nohwitalhyú łá' biniigont'éé nées? Áñ okaq le'. Ła' bił gozhq' nées? Bik'ehgo'ihí'nañ ya'ahénzigo ido'aal le'. ¹⁴ Nohwitalhyú łá' nezgai nées? Ínashood yánazini yiká ádaanii le'; áí nohweBik'ehñ bizhi' binkááyú ik'ah yil yedilñiłhgo bá da'okaq le': ¹⁵ Áík'ehgo odłaqo okaqahíí bee nezgaihíí nadziłh, áík'ehgo nohweBik'ehñ hadag ánábidołłił; łá'íí nchq'go adzaa lé'eyúgo, binchq'íí bá da'izłiné ánádoł'ni-ł. ¹⁶ Nda'ol'siihíí baa hił nadaagoł'ni', łá'íí iłdenáago łá-da'okqah, áík'ehgo nádaanohwi'dilziłh. Nnee dábił'ehyú at'ééhíí bijji dawa bee okaqahgo dázhq' be-dełnił. ¹⁷ Elías nnee dá nohwíí k'a'at'éhi nłji lé'e, án, Doo nagółtji da le', niigo bijji dawa bee oskaqad: áík'ehgo ni'gosdzán biká' dá doo nagółtjihé taadn łegodzaagé' gostán dahiiłaq. ¹⁸ Áígé' ná'oskaqadgo yaaká'gé' nkegonłt'áq, áík'ehgo ni'gosdzán biká' nest'a' ná-daagozdlj'. ¹⁹ Shik'ííyú, nohwitalhyú łá' da'anii ágot'eehíí yich'á' nyááyúgo, łá' t'aazh'j' yil nnat'áázhyúgo; ²⁰ Díínko yígółsjh le', nchq'go at'íłh' bi'at'e' nyihesiłhgé' dahadn t'aazh'j' yil nnat'áázh'ñ, án da'itsaah bich'á'gé' biyi' siziiníí hasdábidolteel, áík'ehgo nchq'íí łáqo yilegodihozil.

1 PETER

1 Shíí Peter, Jesus Christ binal'a'á nshíni, nnee nanidí' daanljigo ilts'á'yú Póntus, Galátia, Capadócia, Asia, Ƶa'íí Bithýnia daagolzeeyú odaago-hesle'ihíí bich'í' k'e'eshchii, 2 Nohwíí, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa dabíntsé nohwídaagołsigo hanohwihezñil, Ƶa'íí Holy Spirit hadaanohwidezlaago, Jesus Christ bikísk'eh ádaanoht'eego, Ƶa'íí bidił bee nohwik'í daidilta' dolełgo hanohwihezñil: Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí Ƶa'íí bits'á'dí' ilch'í'gont'éehíí dayúwehégo bee nohwá ígohigháh le'. 3 Bik'ehgo'ihí'nań, Jesus Christ nohwe-Bik'ehń biTaa, ba'ihégoł le', áń biłgoch'oba'íí an'odaa-zliinií bee Jesus Christ daztsaqádí' naadiidzaahíí biláhyú ániídégo nádaagosiidljij, áik'ehgo yaaká'yú gózhóóníí ndaahóndliihíí doo nohwits'á' bech'ígowáh dago biká daadéet'íjh. 4 Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' daanoht'eeé doleeki, doo da'ílií hileeh dahi, doo hichqoq dahi, doo bech'ígonáh dahi, yaaká'yú nohwá nano'ñíí, 5 Nohwi'odla' golíjhíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań binawod bee nt'éégo nohwińadéz'íj, hasdáhiikáhíí aqł Ƶalzaazhí', áí nohwá ilch'í'ılzaago nnágodzaago ch'í'nah ádolñií. 6 Áí bigha, k'adíí déť'ihézhí' iltah at'éégo nanohwi'dintaah-go nohwińdaagont'éeé lęk'e ndi dázhq nohwił daagozhqó: 7 Nanohwi'dintaahíí bee nohwi'odla' nđzil shjhíí nabí'dintaah; óodo kq' bee bitádil'eeł, óodo da'ílií hileeh, áidá' nohwi'odla'íí óodo bitisgo ilíj; áik'ehgo nohwi'odla' nđzil bígóziyúgo, Jesus Christ nádzáágo nohwa'ihéndzigo, daanoht'eeé, Ƶa'íí nohwi's'á'idindláád doleek. 8 Christ doo hwahá daahot'séh da ndi nohwił daanzhqq; k'adíí áń doo daah'íj da ndi daahohdlaqago nohwił daagozhqó, nohwił gozhóóníí doo hagot'éégo baa na'goni' dago yaaká'yú idindláádíí k'a'at'ée: 9 Dayúweh nohwi'odla' bee nasozjiyúgo nohwi'isiziinií hasdakáh. 10 Áí hasdách'igháhíí bee Bik'ehgo'ihí'nań nohwaa ch'oba' doleeki, dabíí binkááyú nada'iziidi n'íí yaa nadaagosñi'; áí hasdách'igháhíí yiká na'ódaadiłkid, Ƶa'íí dázhq yí-daagołsijh hádaat'íjigo nadaayilkaah lęk'e: 11 Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí Christ biSpirit daayigoyihni dabíntsedá' Christ biniigodilne'íí yaa nagosñi', Ƶa'íí bikéd'igo bits'á'idindláádíí ałdó' yaa nagosñi', áik'ehgo hagot'éégo ágodonihíí, Ƶa'íí da'os'ah ágodonihíí yiká na'ódaadiłkid lęk'e. 12 Holy Spirit yaa nagosñi' n'íí, doo áí goldohíí biyi' ánogot'íj da dolełgo, áidá' díí goldohíí biyi' ágone' dolełgo Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí bich'í' ch'í'nah ágolzaa, áik'ehgo k'adíí da'ái bee nohwił na'goni', nnee Holy Spirit yaakádí' nkenƵa'íí biláhyú yati' baa gozhóni yee no-

hwich'í' yádaakt'íí, da'ái yee nohwił nanádaagolñi', áí Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíinií yí-daagołsijhgo hádaat'íj. 13 Áí bigha nohwiini' Ƶadaahłe', ídaa daagonohdzaq le', Jesus Christ nádzáágo Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí nohwiyéé doleeki dán-gont'í'zhí' ndaahot'í; 14 Chagháshé da'dits'agíí k'ehgo ádaanoht'ee le', Bik'ehgo'ihí'nań doo hwahá bí-daagołsijh dadá' nchq'íí zhq hádaahł'íj n'íí doo dayúweh be'ádaanoht'ee da le': 15 Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań, nohwich'í' áññiidíí, godilzihgo at'éehíí k'ehgo nohwił ałdó' nohwi'at'e'íí dawa bee daagodinolłs le'; 16 Gániigo bek'e'eshchijhíí bigha, Shíí dilzinihíí nshljij; áik'ehgo nohwił ałdó' daagodinolłs le'.

17 Bik'ehgo'ihí'nań doo hadín yik'izhí' at'éégo da, nnee daant'íjgee hagot'éégo ádáat'íjdií yee yándaago'a', áń nohwiTaa daabiłdohñiigo nádaahohkqahyú bé-daaldzidgo daadinolłs le', ni'gosdzán biká' daagonohłjídá: 18 Díí bídaagonolłs le', doo ániídá' daanoht'ee n'íí bi'at'e' nohwił ch'í'idaiz'aa n'íí doo nt'é da, áidá' áí biyi'dí' nanánohwi'dihezhñi, Beshłigai Ƶa'íí óodo da'ílií hileehi doo bee nanánohwi'dihezhñi da; 19 Áidá' Christ bidił Ƶán ilíni bee, áń dibel'íj bizhaazhé doo baa dahgoz'áni da, doo hayú baa daats'idihł dahíí k'a'at'éégo nłjij: 20 Áń ni'gosdzán doo hwahá nni'taa dadá' habi'dolt'ij, áik'ehgo da'iké'yú ngonyáágee nohwá ch'í'nah alzaa, 21 Christ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań daahohdlaq; Christ daztsaqádí' Bik'ehgo'ihí'nań naadiidzaago ábíilaa, Ƶa'íí bee bits'á'idindláádíí baidin'áq, áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań daahohdlaqago bits'á'dí' nt'éehíí ndaahot'í doleek. 22 Doo daazhógo da, áidá' da'aniigo nohwi'isyú nohwił daanzhqq dolełgo Holy Spirit biláhyú da'anii ágot'eehíí bikísk'eh ádaanoht'eehíí bee nohwi'isiziinií nzhqoqo ádaahłaa, áik'ehgo nohwi'íidí' dázhq il daanoht'ee le': 23 Da'ílií hileehi doo bee ániídégo nádaagosohdlij da, áidá' doo da'ílií hileeh dahi bee nádaagosohdlij, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' hińahi Ƶa'íí dahazhí' begoldohi bee nádaagosohdlij. 24 Nnee dawa t'oh k'ehgo ádaat'ee, Ƶa'íí nnee zhińéégo ízisgo ágot'eehíí ch'il dénzhonéhíí k'ehgo ádaat'ee. T'ohíí daaniłné, Ƶa'íí ch'il dánzhonéhíí n'íí nanihidéh: 25 Áidá' nohwe-Bik'ehń biyati' dahazhí' begoldohi at'ée. Díí yati'íí bee nohwich'í' yáná'itihíí, yati' baa gozhóni at'ée.

2 Da'oh'ni'íí, nadaahch'aahíí, nzhóni ádaado'inií, Ƶa' biyéehíí ídáhádaahł'inií, Ƶa'íí nchq'go yádaakt'íí dawa k'ihzhí' ndaagodinoh'aahgo, 2 Mé' ánií gozłini ibe' yídj daanljihíí k'ehgo, Bik'ehgo'ihí'nań biyati', ibe' nt'éhi, bídj daanoht'ij, bee daanoht'ee doleeki bigha:

³ NohweBik'ehñ biłgoch'oba'íi iłk'idá' daasoljho. ⁴ Áñ bich'í' nnohkáh, án tséé hınaahíi k'ehgo nıjı, nınee doo hádaabit'ıjı da ndi łán ılıjıgo Bik'ehgo'ihı'nañ habıłtjı. ⁵ Nohwıi áldó' tséé hınáhi daanohtjıhıi k'ehgo kjh godiyini doo hit'ıjı dahıi nohwee ágólne', okąąh yedaabik'ehıi daadilzini daahteehgo, Bik'ehgo'ihı'nañ baa hi'niıhıi k'ehba'ihédaanhsjgo daahohkąąh, áı Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihı'nañ bił dábik'eh. ⁶ Bik'ehgo'ihı'nañ biyati' bek'e'eshchiinıi biyi' gánıi, Isąą, Siongee hágon'ąągee tséé dantsé s'aaanıi nısh'aah, łán ılıjıgo hałtını, áı tsééhıi Christ nıjı: áık'ehgo dahadıñ bosdlaądıi doo hant'é yik'e ıdaayándzı da doleł, nıi. ⁷ Áı bighą án daahohdlaanıi nohwich'ı' łán ılıjı: áıdá' doo da'odlaą dahıi bich'ı'go tséé kjh ádaagole'ıi yó'odaisne'ı n'ıi hágon'áágee dantsé s'aaanıi siljı, ⁸ Doo da'odlaą dahıi yséé bighą nach'ıgeehıi, tséé ts'iztałgo nach'ıkaadıi siljı, Bik'ehgo'ihı'nañ biyati' doo daach'id-its'ag dahıi bighą nach'iniidéh; díi yee bąngon'ąąhi ádaach'ıt'ee. ⁹ Áıdá' Bik'ehgo'ihı'nañ, godıłhıd'ı' dabıi bits'ą'dı' díyat'éégo idındlaádzjı' nohwıká ánnııdıi, ızisgo ye'at'ééhıi chí'nah ádaanołsj doleethıi bighą nohwıi daatinolt'ıjıı hanohwi'dihesıılıhi ádaanoht'ee; nadaant'án okąąh yedaabik'ehıi daanohtjı, nohwinant'a' dałá'áhıi daanohtjıgo daagodinóııni, Bik'ehgo'ihı'nañ bıyéé daanohtjı: ¹⁰ Łahn doo Bik'ehgo'ihı'nañ bıyééhıi daanohtjı da, n'ıi k'adıi bıyéé daanohtjı: łahn Bik'ehgo'ihı'nañ doo nohwaa ch'oba' da, n'ıi k'adıi nohwaa ch'oba'. ¹¹ Shił daanoht'ónı, díi ni'godszań bik'ázjı' nanid'ı' nakaihıi łá'ıi déł'jhezjı' kú nakaihıi k'ehgo daanohtjıgo, nádaanoht'woshkąąh, nohwıts'ı' bich'ı' zhinéégo nch'ı' zhá hádaaht'ıinıi bits'ą'zhı' ádaanoht'ee, nohwıjıı yuıe' nłt'éhıhıi nch'ı'ı' bich'ı' nagonłkaad; ¹² Doo Jews daanlijı dahıi binadzahgee nohwı'at'e' nłt'éégo ádaanołsj: áık'ehgo doo bik'ehyú ánádaaht'ıjı da, daanııgo nohwıda'ııtah ndi nłt'éégo ánádaaht'ıjıı daayo'ıjıgo Bik'ehgo'ihı'nañ ya'ihédaanzı doleł, án baa nyááhıi bıjıı. ¹³ NohweBik'ehñ bıyéé daanohtjıhıi bighą nınee yenagos'aaanıi dawa bik'ısk'eh ádaanoht'ee: ızisgo nant'án, án ızisgo at'éhi nıjıgo daadohts'ag; ¹⁴ Nant'ánchañ daanliinıi áldó' daadohts'ag, áı doo bik'ehyú ánádaaht'ıjı dahıi bini-ıdaagodılne'go, łá'ıi dábik'ehyú ánádaaht'ıjıı nłt'éégo ánádaaht'ıjı daayıłııgo ızisgo nant'án nohwich'ı' yı'aa. ¹⁵ Díi Bik'ehgo'ihı'nañ nohwá háł'ıjı, dábik'ehyú ádaaht'ıinıi bee nınee doo daagoyąą dahıi, nłt'é yaa yádaaktı'ıi doo yıdaagołsj dahıi, doo nłt'é daanıi dago ádaaht'e': ¹⁶ Jews bich'ı' begoz'aaanıi doo dayúweh bı'is-na' daanohtjı da; da'ágát'éé ndi dawa nohwá bił chí'ıotaąhıi doo nohwinch'ı'ıi bił yaa nadaasołtsooz da, áıdá' Bik'ehgo'ihı'nañ bánada'ohsiıdıi daanohtjıgo daahınohıaa. ¹⁷ Nınee dawa daadınółsj le'. Odlą' bee nohwık'ısyú daanliinıi nohwıł daanzh'ı' le'. Bik'ehgo'ihı'nañ daadınółsjgo bédaaldzıd le'. ızisgo nant'anhıi daadınółsj le'. ¹⁸ Nada'ohsiıdıi, nohwinant'a' daanliinıi dawa bee daadınółsjgo daadohts'ag; daanzh'ıinıi łá'ıi doo hago ádaat'ıjı dahıi doo áı zhá da,

áıdá' hadaashkeehıi áldó' daadohts'ag.

¹⁹ Bik'ehgo'ihı'nañ binadzahgee nłt'éégo ách'ıdzaago ıdégoch'ıłziyúgo, áıdá' doo nch'ı'go ách'ıdzaa da ndi konııgodılne'go nye'ı chí'ıdits'ago bıdag ách'ıt'ééyúgo, Bik'ehgo'ihı'nañ binadzahgee dábik'ehyú ách'ıt'éé.

²⁰ Nch'ı'go ádaahdzaahıi bighą nohwiniıgodelzaahıi bıdag ádaanoht'eeıyúgo, ya' áı Bik'ehgo'ihı'nañ bił nzh'ı' nıe? Dah. Áıdá' dábik'ehyú ádaaht'ıjı ndi nohwiniıgodelzaago bıdag ádaanoht'eeıyúgohıjı, áı Bik'ehgo'ihı'nañ bił nzh'ı'. ²¹ Ágát'éégo nohwini-ıdaagont'ééhıi bighą Bik'ehgo'ihı'nañ nohwich'ı' ánnııdı: Christ nohwá biniıgodelzaa, áık'ehgo shedaanołt'ee le', nohwıłııı: ²² Áñ doo nch'ı'go adzaa da, nach'aago yá'ııııı doo bizé'dı' diıts'ag da: ²³ Áñ nınee yati' bee daabokáał ndi bıı doo t'ąązhı' yati' yee okáał da: án biniıgodelzaa ndi goyéégo nohwich'ı' godısh'aah doo nıi da; ndihıi Bik'ehgo'ihı'nañ dábik'ehgo aayałtı'ihıi yaa ıdet'ąą lék'e: ²⁴ Áñ nohwinch'ı'ı' dabıi bits'ı' ıda'ayııdlaa-go tsj'ıłna'áhi yıká' daztsąą, néé nohwinch'ı'ı' bich'ı' dasııtsąądá' dábik'ehyú ágot'eehıi bich'ı' daahın'naa doleethıi bighą: nohwá habı'doltsazıı bighą nohwinch'ı'ı' bits'ą'zhı' nádaahdzıı. ²⁵ Dibel'ı' chí'a'on-áłs'ą'áhıi k'ehgo ádaanoht'ee nı; k'adıi t'ąązhı' dibel'ı' Nanyoodihıi baa nánohkai, án Christ nıjıgo nohwi'ı'sıziinıi Yınadéz'ıinıi nıjı.

3 Da'ágát'éégo isdzáné daanoht'ıni, nohwıká' daadohts'ag; áık'ehgo Bik'ehgo'ihı'nañ biyati' doo yik'ısk'eh ádaat'ee dayúgo, doo nłt'é daabiłdohııı da ndi, nłt'éégo ádaanoht'eehıi bee da'odlaą daaleehgo daahon'ıjıh doleł; ² Nłt'éégo ánádaaht'ıjııgo łá'ıi Bik'ehgo'ihı'nañ daadınółsjgo daayo'ıjıhıi bighą da'odlaą daaleeh. ³ Doo nohwıká'yú zhá ıdaadołzh'ı' da, daazh'ı'go nel'ı'ıhıi bighą doo nohwıtsızıl ıtah at'éégo daashbız da le', łá'ıi dawahá óodo ádaaszaahıi doo nohwaa dahnazııłgo da, łá'ıi diyágé łán ılınııı doo nohwık'ısılaago da: ⁴ Áıdá' nohwıjıı yuıe' nłt'éégo ágot'eehıi bee dénzhonégo ádaaht'e', nohwıjıı yuıe' isht'edaagodnt'éégo, łá'ıi dant'éheego be'ádaanoht'eeego, áı be'ıdaadołzh'ıinıı doo da'ılıı daaleeh dahi, łá'ıi Bik'ehgo'ihı'nañ binadzahgee łán ılınıı. ⁵ Da'ágát'éégo doo ánııd'ı' isdzáné daagodnt'ıinıi Bik'ehgo'ihı'nañ yaa da'ol'ıhıi ıdaadılzh'ı' lék'e, bıka' daıdits'ago: ⁶ Sarah ágát'éégo Abraham yıdits'ag lék'e, shınant'a' yıłıııgo: da'osodlaądhıi bighą án bich'ek'e'yú k'ehgo daasoljı, nłt'éégo ádaanoht'eeıyúgo, łá'ıi doo nłt'é bıke' nadaalyız dayúgo. ⁷ Da'ágát'éégo nınee daanoht'ıni, nohwı'aa baa natsıdaahkeesgo bıł daagonohıjı, bits'ı' doo nłdzıl dahıi bighą daadınółsj, Bik'ehgo'ihı'nañ biłgoch'oba'ıi nohwı'ihı'na' nohwá ágołsıinıi da'ánoht'a nohwıyééhıi bighą; áık'ehgo da'ohkąąhgee doo nohwich'ı' nagont'ı'og da. ⁸ Da'ık'e'yú goz'aaanıi, daanoht'ıgha nohwinatsekees dałá'á ádaanołsj, łaa daach'ohba' le', odlą' bee ıłk'ısyú daanohtjıgo ıł daanoht'ı' le', nohwıjııdı' nohwıł daagoch'oba' le', k'édaanoht'ı' le': ⁹ Ła' doo bik'ehyú ádaanoht'ııı dayúgo doo ik'édeńá ágánádaahdle'

da, daanohwóch'iid lèk'eyúgo doo t'ąązhj' daahóhch'iid da: áidá' gozhóóníi bá hádaah't'jji; díi bighą Bik'ehgo'ihí'nań nohwich'j' ńńniid bídaagonotsj, ła'íi ái bee gozhóóníi nohwiýéé doleeť. ¹⁰ Hadíń ihí'ńá bí nzhóóníi, ła'íi nł't'éégo bíyotkaat hat'íinií, ńń doo nchq'go yałti' da le', doo t'it'choo da le': ¹¹ ńń nchq'íi yits'ą'zhj' ńńne'go nł't'ééhíi ye'at'jji le'; itch'j'gont'ééhíi yiká hat'jji go nłdzilgo yikádéz'jji le'. ¹² NohweBik'ehń nńee dávik'ehyú ádaat'eehíi yik'idéz'jji, ái b'okąąhíi yiyésts'ąą: áidá' nńee doo bik'ehyú ńńadaat'jji dahíi yits'ą'zhj'go dahnot'aat'. ¹³ Nł't'éégo ádaanoht'eedá', hadíńshą' nohwiń'đińh' ¹⁴ Dńzhq'ogo zhą ágot'eehíi bighą nohwińiidaagonł't'éé ndi, nohwá gózhq' doo: nńee nohwi'kedaanńií doo bédaat'đid da, doo nohwił nadaagont'og da le'; ¹⁵ Áidá' nohweBik'ehń, Bik'ehgo'ihí'nań nłjigo, nohwijíi yuńe' daadinotsj le': nł't'ééhíi nohwáđjhyú goz'aaníi nohwijíi biyi' yuńe' nda'ok'íhíi nńee ła' yighą nanohwíđ'kidyúgo, hagot'éégo bich'j' hahdziihíi t'ah bíntse bídaagonotsj le', tąądego ła'íi daadinotsjgo baa nadaagońi' le': ¹⁶ Nł't'éégo ńńadaat'jji go ídédagososjđgo, Christ biláhyú nohwi'at'e' nł't'éé ndi t'eda'it'choogo nchq'go ńńadaat'jji daanohwiłńiíi ídaa yádaandzi doleeť.

¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgoyúgo nł't'éégo ńńadaat'jji ndi nohwińiidaagonł't'ééhíi dávik'eh, áidá' nchq'go ńńadaat'jji zhińééhíi bighą nohwińiidaagonł't'ééyúgohíi doo nzhq' da. ¹⁸ Christ dałahńdi nohwinchq'híi bighą biniigodelzaa, ńń dávik'ehyú át'ééhíi doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi yá biniigodelzaa, Bik'ehgo'ihí'nań yaa nnohwińiíhíi bighą, bits'í zhą zesđji, áidá' biyi'sizini doo zesđji da, ái bee naadiidzaa: ¹⁹ Ái bee spirits ha'ashi-jeedyú ńyáágo yich'j' yałti'; ²⁰ Ái spirits-híi doo ńńiidá' dabízhą daabik'eh ndi Bik'ehgo'ihí'nań bągoho'aat' l'èk'e; Noah hińaadá' tsina'eełi áile'dá' tsina'eełi biyi' tsebii hilt'eego zhą hasdákai, tú biláhyú. ²¹ Ái túhíi tú bee baptize ńnohwi'đelzaago Jesus Christ daztsąđi' naadiidzaahíi biláhyú hasdáhiikahíi bee nohwił ch'í'ńah ągolzaa, (baptism doo koká' chiníi nai'fełgo ągolzee da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dávik'ehyú ńch'it'éégo ídegoch'itsjgo ągolzee.) ²² Christ yaaká'yú onáđzaago Bik'ehgo'ihí'nań bigan dihe'nazhińéégo dahsdaa; Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagol'ínií, ła'íi yedaabik'ehíi, ła'íi spirits binawodíi dawa daabid-its'ago ádaabi'deszaa.

4 Christ bits'í bee nohwá biniigodelzaahíi k'ehgo nohwíi at'dó' binatsekeesíi k'a'at'éégo nohwinatse-keesíi ádaah't'ego nohwíi at'dó' bá nohwińiigodilńe'go dávik'eh: hadíń bits'í bee biniigodelzaahíi nchq'íi yits'ą' ńyáá; ² Áik'ehgo neheńa'zhj' kots'í zhińéégo nchq'íi ńńadaat'jji doo yaa biini' da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań hat'íinií zhą ńńat'jji go yaa biini' doleeť. ³ Bik'ehgo'ihí'nań doo daayokąąh dahíi bił daanzhq'ogo ńńadaat'jji k'ehgo ńńadaahit'jji n'íi ąął bech'ígoyáá; díńko be'ńńadaahit'jji ni': nchq'íi doo bich'j' t'ąązhj' ádaant'ee da ni', nohwiłs'í zhińéégo nchq'íi zhą hádaahit'jji ni', nohwił nádaagodeyis ni', da'iidłąągo daagodńlch'aad ni',

da'iidłąągo nohwił daagonedłji ni', ła'íi da'ílinéhíi daahohiikaąh ni': ⁴ Bił nchq'go ńńadaat'jji n'íi, k'adíi nchq'go ńńadaat'jji doo bił aanáhkeet dahíi bighą nohwi'da'itah: ⁵ Bik'ehgo'ihí'nań, nńee daahinaahíi hik'e nanezna'íi biłgo itk'idá' yaa yałti'go siziinií, bińáát' ái nńeehíi ńńadaat'jji n'íi dabíi ídaa nadaagol'ni' doleeť. ⁶ Nńee nanezna' n'íi t'ah daahinaadá' nt'é bighą yałti' baa gozhóni bee bich'j' ya'íiti'? Yałti' baa gozhóni daayo-đłąągo biyi'siziinií Bik'ehgo'ihí'nań yił daadoleełhíi bighą, dabíntsedá' góyéégo bńdaagost'ąą ndi. ⁷ ągot'eehíi dawa k'ad bengonáh: ái bighą nohwińi' daagol'jji go, ídaa daagonohđzaago da'ohkaąh le'. ⁸ Díńko itisgo begoz'áni, dážh' bił daanohj'q' le': i'j'j'óóníi nohwiłah begoz'ąayúgo, ła' ni'it'siil ndi nohwił'j'j'óóníi ái bee bił ya'istsooz. ⁹ Iđeńáágo hasta' nahkáh, doo bik'e daashołch'iigo da. ¹⁰ Nńee bána'izi-idíi nt'é biyééhíi yá yinádéz'jji go yita'ńiíhíi k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi dał'a'á daanotjige nohwa daizné'íi itah ádaat'eehíi bee bił ch'odaahńiil. ¹¹ Nńee ła' yałti'yúgo, Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą'díi' zhą yee yałti' le'; nńee ła' ich'ńiyyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań nłdzilgo ńbítsjgo ich'ńi' le': Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégo'j doleeťgo, ńń dážh' ba'ihégo'j le', ła'íi dawa yebik'eh le', doo ngonel'ąą dayú dahazh'j'. Doleeťgo at'éé. ¹² Shił daanohshóni, nohwi'odł' bee bígodzj'gho nanohwińtaahi nyé'i bee nohwich'j' godeyaayúgo, dilidgo nńiíhíi k'ehgo, doo nohwił díyadaagot'ee da le', doo ągondzj'jyú bee shich'j' ągodzaa doo daanohsj da le': ¹³ Ndi Christ biniigodelzaagee nohwíi at'dó' itah daanohłj'hií bighą nohwił daagozhq' le'; áik'ehgo ńń bits'ą'idindláádíi ch'í'ńah alzaago dážh' nohwił daagozhq' doleeť. ¹⁴ Christ bizhi'hií bighą nchq'go nohwa yádaach'it'i'yúgo, nohwá gózhóni at'éé; Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit, bee bits'ą'idindláádíi, nohwi'káz'zhj' nłj'hií bighą: nchq'go nohwa yádaat'íi Bik'ehgo'ihí'nań nchq'go yaa yádaat'i', áidá' nohwich'j' zhińéégo Bik'ehgo'ihí'nań dážh' ba'ihégo'j. ¹⁵ Áidá' nohwińiidaagonł't'ééyúgohíi, nńee naiłseedíi doo daanohłj'go da le', in'j'hií dagohíi nchq'go at'íinií, dagohíi doo bidildooh dahíi nabint'łogíi at'dó' doo daanohł'igo da le'. ¹⁶ Áidá' nńee ła' Christ yodłąąhíi bighą bini-igont'lééyúgo doo yik'e ídaayándzi da le'; áidá' ái bighą Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihénzi le'. ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań nńee yándaago'aah doleełi biká' ngonyáá, bichągháshéhíi dantsé begodigháh: dantsé nohwegodeyaa l'èk'eyúgo, nńee Bik'ehgo'ihí'nań baa nł't'éégo na'gon'íi doo yik'isk'eh ádaat'ee dahíi hagot'éégo'shą' bendaagonáh doleeť? ¹⁸ Nńee dávik'ehyú ádaat'éhi nyeego hasdákai l'èk'eyúgo, áidá' nńee doo daagodńtsj dahíi ła'íi nchq'go ádaat'iinií hagoshą' ádaane'? ¹⁹ Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań hat'jji go biniidaagonł't'ééhíi nzhq'ogo ńńadaat'jji go biyi'siziinií Bik'ehgo'ihí'nań yaa daide'aahgo bińádaadéz'jji le', ńń dawa ąyílaahíi ła'íi da'ńiyú at'éhi nłjji.

5 Nohwitaahyú ínashood yánaziinií daanohtíni, nohwich'í' yashti', shíí ałdó' áí itah nshłj, Christ bini-igodelzaahíí hish'jigo baa nagoshni', łá'íí ízisgo at'ééhíí ch'í'nah alne' doleehíí shíí itah nshłj doleeh; díínko ná-daanoht'woshk'qah: 2 Ínashood daanliinií, Bik'ehgo'ihí'nań bidibehłj daanljigo bá da'dohné'go binádaadeh'łj, doo bídaanoht'wí'dindzo'go da, ndi há-daah't'jigo; doo bestso bigha da, ndi nohwił daanzh'qohíí bigha ánadaah't'jig; 3 Ínashood Bik'ehgo'ihí'nań daanliinií bedanoht'wí'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwaa daidez'aanií doo nant'án ádaado'ljigo binádaadeh'łj da, ndi nłt'éégo ádaanoht'ee go nohwedaah't'ee doleehíí bigha. 4 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bidibehłj Nanyoodíí itisgo at'éhi ch'í'nah siljigo, yaaká'yú *ch'ah* hobj'jhií bits'á'idindláádíí, doo da'íłíí hileeh dahi, nohwaa dot'aah doleeh. 5 Da'ágát'éégo ánií nahkaiyehíí, ínashood yá-nazini daadinoht'jigo daadoht's'ag le'. Daanoht'wigha ídaa daagoch'iyolba'go daadoht's'ago łánada'ohsiid le': Bik'ehgo'ihí'nań n'nee ídaa da'odliíhíí yits'á'zhj' áyłsj, áídá' biłgoch'oba'íí bee ídaa daagoch'iyolba'íí yich'odaanii. 6 Áík'ehgo ídaa daagoch'iyolba'go ádaadinoht'jigo Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bit'ááhzhj' ádaanoht'ee le', áídí' dabíí hát'łj'gee hadag daanoht'widoht'ee: 7 Nohwich'í' nadaagont'łgogíí dawa

Bik'ehgo'ihí'nań baa daidenoh'aah; án zhá nohwaa bił goyéé. 8 Nch'q'go nohwich'í' na'iziidíí, ch'iidn nant'án, ndóicho ániígo k'azh'á iyá'ágo anál'isíí k'ehgo noh-witaahyú łeehidáhií bigha nohwiini' daagol'łj le', ídaa daagohndzaq: 9 Nohwi'odla' nłdzilgo án bidag ádaanoht'ee, odla' bee nohwi'íyú ní'gosdzán biká' da'áik'ehgo goyéégo bich'í' nadaagowaa bídaagohnoht'jigo. 10 Bik'ehgo'ihí'nań, dawa bee nohwaa daach'oba'íí, dahazh'í' ízisgo ágot'éhi goz'qayú Christ Jesus biláhyú nohwich'í' ániid, áík'ehgo dé't'j'hézhj' nohwiini-idaagohnoht'ee'íí bikéd'go nłt'éégo hadanoht'widile', daanoht'zilgo łá'íí nohwinawod gol'łjigo doo t'qazh'j' nná-dotłish dago ádaanoht'wile'. 11 Áń doo ngonel'q'q' dayú dahazh'í' ízisgo at'éé le', dahot'éhé yebik'eh le'. Doleeh-go at'éé. 12 Silvánus, nohwi'isn begondljidíí bígonsini shich'onjigo shíí da'ayá'hágo nohwich'í' k'e'shiłch'łj ni', Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí da'at'éégee baa nohwił nagoshni', nłdzilgo bee nasozjigo nohwidag yashti'. 13 Bábylongee ínashood ha'ánátséhíí, Gozh'q'q', daanoht'wihłjii, danohwíí Bik'ehgo'ihí'nań hanánoht'wih-esniłhíí k'ehgo bíí ałdó' hanádaabides'nił; łá'íí shiye' *Márcus* holzéhi ałdó', Gozh'q'q' nohwiłjii. 14 Łił daanoht'j'q'q' daagohnoht'jigo daadoht's'qs le'. Christ Jesus bíyéé daanoht'wihłjii íłch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'q'q' le'. Doleeh-go at'éé.

2 PETER

1 Shíí Simon Peter, Jesus Christ yána'iziidíí ła'íí binala'a nshłini, Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'éehíí biláhyú hik'e Jesus Christ Hasdánohwiłteehíí biláhyú bi'odla' daa golínií bich'j' k'e'eshchii, áí bi'odla' hik'e néé nohwi'odla' ílíni bił dále't'ee: 2 Bik'ehgo'ihí'nań ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń bídaagonołsiníí biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí ła'íí bits'á'dí' iłch'j'gontéehíí dayúwehyú bee nohwich'j' ígohigháh le'. 3 Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'idindláádíí hik'e binzhq'íí yich'j' nohwiká ánniidíí bídaagosiiłzjid, áí biláhyú dabií bina-wodíí bee dabií bik'ehgo dábik'ehyú daahin'naago bídaanel'aągo ádaanołwizlaa: 4 Áń biláhyú íziso hik'e ílłjgo nohwaa hi'né'íí nohwaa det'aą; áí bee ni'gosdzán biká' nnee nchq'í zhá hádaat'j'hií bigha daagołchq'íí bits'á'zhj' hasdádohkah, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éehíí k'ehgo be'ádaanoht'ee doleel. 5 Áík'ehgo dážhó dahdaanołdohgo dawa bee nohwi'odla', nłt'éégo ihi'naahíí biłgo da'iké' ndaahñil; nłt'éégo ihi'naadí' nohwił'igoziníí ałdó; 6 ła'íí nohwił'igozjdí' ídaa gonohdzaaníí ałdó; ídaagonohdzaądí' nohwíni' k'eh ádaanołsiníí ałdó; ła'íí nohwíni' k'eh ádaanołsjd' Bik'ehgo'ihí'nań bikísk'eh ádaanoht'eehíí ałdó; 7 ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bikísk'eh ádaanoht'eedí' k'éh k'ehgo łaadaach'ohba'íí ałdó; ła'íí k'éh k'ehgo łaadaach'ohba'dí' nohwił'ijóóníí biłgo. 8 Áí dawa nohwi'j' begoz'aągo dayúweh nohwi'j' nołseelyúgo, nohweBik'ehń bídaagonołsiníí bee doo da'íliné daahinołnaa dago nest'a' ch'il yiká' nant'j'hií k'ehgo nłt'éégo ánádaaht'j'hií daanołt'j'j' doleel. 9 Áídá' hadíń díí ye'ad'j'hií bińáá ágodj'hií k'ehgo at'éé, doo anahyú go'j' da, łałh binchq'íí bá k'é'ol'eel níí yaa yizñah. 10 Áí bigha nko, shik'íyú, nohwiká ánniidgo hanohwezñilíí nłt'éégo ádaanoht'eehíí bee ch'í'nah ádaanołsjgo dahdaanołdoh; díí dawa be'ádaanoht'eeýúgo doo nahkaad at'éé da: 11 Áík'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehń, Hasdánohwiłnií bilałt'áhgee goz'aaníí dahazh'j' nohwich'j' bił ch'í'dotj'j'. 12 Áík'ehgo díí dawa iłk'idá' bídaagonołsj ndi, ła'íí da'ani-igo nohwił ch'ídaagost'ááníí bee nadaasozj' ndi dayúweh bínádaadołñih háshł'j'. 13 T'ah hinshnaadá' díí bínádaałñihgo ádaanołwinsj'hií shił dábik'eh; 14 K'adégo dastsaałhgo bígonsj'hií bigha, Jesus Christ nohweBik'ehń shił ch'í'nah ágolaahíí k'ehgo. 15 ła'íí nohwits'á' dasiitsá'ąhíí bikéd'igo díí dawa dábik'ehń bínádaałñih doleel'hií bigha ádaanołwíłdishñii. 16 Jesus Christ nohweBik'ehń binawodíí ła'íí nádaałíí baa nohwił nadaagosiiłñi'dá, doo nach'áhago na'goni'íí baa nadaagohiilñi' da, áídá' Jesus bits'á'idindláádíí danéé

nohwińáá bee daahiit'j'hi baa nadaagohiilñi'. 17 Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa bits'á'dí' dilzinií ła'íí anáyet'iinií bee Jesus haidiinlaa, yaaká'dí' idindláádíí bits'á'dí' ła' hadzi'go gánñiid, Díinko shiYe' shił nzhóni, áń baa shił gozhq'ó. 18 Díí yaaká'dí' ánniidíí daadihi-its'ag, dzil dilzini biká' áń bił nahiikaidá'. 19 Áí bee Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yádaałt'íí ádaañii níí da'ani-igo nohwich'j' alzaa; áí yati'íí kq' godiłhił yuñe' dilti'hiík'ehgo at'éehíí nzhógo baa natsídaahkeesgo nłt'éé, ya'ái k'azhá hagháhzhj', ła'íí ts'itsq'ósécho hagháhzhj', áík'ehgo daanołwii'j' yuñe' be'idindláád doleel. 20 Ntsé díí nohwił ídaagozj' le', Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií biy'íd' yuńáásyú ádaagone'íí baa na'gozñi' níí doo ła' nnee dabízhá binatsekeesíí bee ch'í'nah áile' at'éé da. 21 Doo ániídá' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yádaałt'í' níí doo dabií hádaat'j'j' yádaałt'í' da: áídá' nnee hadaabi'deszaahíí Bik'ehgo'ihí'nań yána-da'iziidi, Holy Spirit yá daabiylt'igo yádaałt'í' ní'.

2 Áídá' nnee bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidíí ádaadil'j'j'go nakai ní', da'ágát'éégo nnee Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yaa iłch'ídaago'aah ádaadil'j'j'go nohwitahyú nakai doleel, iłch'ígót'aahíí nnee da'ílií daidesñilíí t'éda'íłchoogo nohwił ch'ídaago'aahgo nakai doleel, áí nohweBik'ehń bidíííí bee nadaabiheñii ndi áń doo bídaagonłzj' da daaylñii doleel, áík'ehgo biká' ngonyáágee dabií dagoshchj' da'ílií daaleehíí yee ách'j' daagodit'aah doleel. 2 Áík'ehgo nchq'go ánádaat'j'hií nnee ła'ągo yikísk'eh daahikáh doleel; dénchq'go ágádaat'eehíí bigha da'anií ágot'ee zhin'éehíí nchq'go yaa yádaałt'í' doleel. 3 Dawahá dayúwehégo ídáhádaat'j'j'go nach'aago yati'íí bee nohwee hádaałdzil daaleeh doleel: áí doo ániídá' góyéégo bá ndaagost'aą níí t'ah ílł, ła'íí bił ch'ígodeehíí biba' t'ah bágoz'aą. 4 Bik'ehgo'ihí'nań binala'a yaaká'yú daagolínií nchq'go ádaadzaa níí biniidaagodilñe'íí doo t'aązhj' yota' da, áídá' ch'iidn bikq' dilti' yuyaa obi'dolkaad l'ek'e, chagołtheel dážhó diłhiłgo oda'í'áń yuyaa bésh hish-bizhíí bee bídaast'q'q'go ígozisgo baa ya'iti'zhj' ákúyaa biba' isht'eni'ñil; 5 Doo ániídá' ni'gosdzán biká'gee nnee biniidaagodilñe'íí Bik'ehgo'ihí'nań doo t'aązhj' yota' da, ndi ni'gosdzán biká'gee doo daagodnłsj' dahíí bił tú idesjoolgo áyílaadá' Noah, dábik'ehyú ágot'eehíí yaa yałti'ihí biłgo tsebíí hilt'eego hasdáyíñil l'ek'e; 6 ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań k'j' gozñil, Sódóm ła'íí Gomórrah daaholzéhi, da'ílií daaleehgo yilch'ígony'j'j', iłch'ii zhá silj'zhj', áík'ehgo yuńáásyú nnee Bik'ehgo'ihí'nań doo daagodnłsj' da doleel'íí áí k'j' gozñilíí hagot'éégo bich'j'

daagodigháhíí bee bił ídaagozi; ⁷ Áídá' Lot, n̄nee dábi'k'ehyú át'éhi, hasdáyíltj, án n̄nee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí dázho n̄ch'og'go bi'at'e'íi yaa nant'og l'ek'e: ⁸ (Lot, dábi'k'ehyú át'éhi, ái n̄nee yitahyú góljídá', begoz'aanií doo yikisk'eh ádaat'ee dahíí yo'jigo la'íi yid-its'ago, bits'á'dí' bi'jii dázho bił na'dini' dawa jji;)

⁹ Áik'ehgo nohweBik'eh'n n̄nee Bik'ehgo'ih'i'na'n yikisk'eh ádaat'eehíí nabidintaahyúgo, hagot'éégo binkááyú ch'éyiniílií yígótsj, áidá' n̄nee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí Bik'ehgo'ih'i'na'n n̄nee yándaago'aahíí bi'jizhí' biba' ádaayisjgo yígótsj, biniidaagodilne' doleetgo: ¹⁰ N̄nee bits'í n̄ch'og'go hádaat'iinií yikisk'eh daahinaahíí, la'íi binadaant'a'íi doo daidits'ag dahíí, Bik'ehgo'ih'i'na'n hagot'éégo itisgo yiniidaagodile'go yígótsj. Ái ídaa da'odli'go ádaat'ij, la'íi dabízhá daabik'eh, yaaká'yú daagolínii daach'idn̄tsini doo biini' daah'ah dago n̄cho'go yaa yádaakti'. ¹¹ Áidá' Bik'ehgo'ih'i'na'n binal'a'a yaaká'yú daagolínii, binawodii hik'e binldzilí itisgo ádaat'éhi, doo la' da'okáa'go nohweBik'eh'n binadza-hee baa dahdaago'aah da. ¹² Ndi ái n̄neehíí dzil'ká'yú gólínií k'a'ádaat'ee; ái dzil'ká'yú gólínií doo natsídaa-kees da, dabínik'eh ánadaat'ijjii zhá ye'ádaat'ee, bił nda'dideetgo natseedhíí bighá daagozlj: ái n̄neehíí doo yídaagozsj dahíí d'ench'og'go yaa yádaakti'; ái dabíi n̄ch'og'go ánadaat'ijjii bighá da'ílii daaleeh doleet;

¹³ Doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bighá biniidaagont'ééhíí bich'í' nadaahi'niil, got'jigo daagodn̄tch'aadií gonedlj daanzj. Da'it'ch'oghíí la'íi bik'e ídaa yágosinií daanlj, bił da'ohsa'agee nohwich'í' nadaach'aahíí yee ídaa da'odlií;

¹⁴ Nant'í' na'idahíí zhá hadaadéz'ij, n̄ch'og'go ánadaat'ijjii doo ádaits'ijh da; biini' doo daanldzil dahíí k'izédaidi-hinií: dawahá hádaat'iinií tadaile'go dázho yídaagozsj; bił ch'ídaagodeehgo bá ha'odz'íi ádaat'ee: ¹⁵ N̄t'éégo ágot'eehíí bits'á'zhí' dahdikaigo ch'a'okai; Bálaam, Bó-sor biye', ánát'ijjii k'ehgo yikisk'eh ánadaat'ijj, án doo bik'ehyú adzaa dahíí bighá bich'í' nahi'niilíi bił nzh'og l'ek'é; ¹⁶ Áidá' n̄ch'og'go ánát'ijjii bighá n̄dzilgo bich'í' ha'odzii: túlgayé doo ya'ti' da n'íi n̄nee bizhihíí bee bich'í' hadziigo Bik'ehgo'ih'i'na'n binkááyú na'iziidin'íi doo goyá'á dayú a'ne' n'íi áisj. ¹⁷ Ái n̄nee Bik'ehgo'ih'i'na'n biyati' il'ch'ídaago'aahgo ádaadil'ini, t'eyí'dí' tú hadaazlj n'íige t'ú ádjii k'ehgo ádaat'ee, yaak'os bił nadaagoyolhíí k'ehgo ádaat'ee; ái aad nahi-nagíi k'ehgo godi'nií bádijhyú dahazh'í' bágoz'aa.

¹⁸ Ídaa da'odli'go yati' nchaahíí yee yádaakti'go n̄nee nda'it'siihgo daahinaahíí bitahdí' dánane yits'á'h'eskaihíí k'izébidihinií, bits'í n̄ch'og'íi zhá hádaat'ijjgo, la'íi n̄ch'og'íi doo yich'í' t'á'zhí' ádaat'ee dago k'izébidihinií. ¹⁹ Dawa bee nohwich'í' bił ch'ída'nt'ijh daabi'ni ndi dabíi n̄ch'og'íi bi'isna' daanljídá' ádaanii: hant'é n̄nee bidag hagháhíí, da'ái bi'isna' hileeh. ²⁰ Jesus Christ nohweBik'eh'n, Hasdánohwi'niilíí, yídaagozsiníí bee ni'gosdzán biká'gee n̄ch'og'go ágot'eehíí bits'á'dí' haheskaihíí bikédí'go, da'ái n̄ch'og'íi bee ák'ínanáda'ist'ó'og'go, ái bitis nádaasdljyúgo, ntsédá' ádaat'ee n'íi bitisgo n̄ch'og'go ádaat'eego ná-daadleeh. ²¹ Dábik'ehyú ágot'eehíí doo yídaagozsj dago

zhineehíí doo bá n̄t'éé da, ndi yídaagozsjdii bikédí'go dilzjhggo bengot'aanií baa daadest'aa n'íi yits'á'zhí' ádaasdzaa zhineehíí itisgo doo bá n̄t'éé da. ²² Da'an-igo goyá'ágo yati'íi gáníihíí k'ehgo ádaat'ee, Gósé dabíi bikwih n'íi yaa nadáhggo néidaa; la'íi góchi tánásgizih gosht'ish yiyi' nanáhasghal, nií.

3 Díi nakidn nohwich'í' k'ená'ishchii, shil daanohshóni; díi naltsoos da'áta biyí'dí' il'k'idá' bí-daagonotsj n'íi nohwił ch'í'nah ánashdle' ' bínadaa'niih-go n̄t'éégo baa natsídaahkees doleetgo: ² Bik'ehgo'ih'i'na'n binkááyú nada'iziidi daagodn̄tsini yunáasyú ádaagone'ihii yaa nadaagoln'í' n'íi bínadaa'ni-ih doleetgo, la'íi nohweBik'eh'n Hasdánohwi'niilíí binal'a'a daandliinií nohwinkááyú yegosaanií ałdó' bínadaa'niih do leetgo nohwich'í' k'ená'ishchii: ³ Díi ntsé bí-daagonotsj le', ik'é'yú yot'kaalyú oka'ah yaa daadlohíi dabíi n̄ch'og'go hádaat'iinií ye'at'éégo nadaakai doo, ⁴ Ái gádaanii doo, Da'os'ah la' Jesus nadáhíi begoz'aa? Doo ániídá' daanohwitaa n'íi nanezna'dí' godezt'í'go dawahá alzaad' ágot'ee n'íi k'ehgo t'ahágot'ee, daanii doleet. ⁵ Díinko doo yínadaa'niih hádaat'ij da, doo ániídá' yáa Bik'ehgo'ih'i'na'n biyati' bee alzaago golj ni', ni'gosdzán ałdó', ái tú bits'á'dí' gólj, la'íi tú bee alzaa: ⁶ La'íi ái túhíi bee ni'gosdzán n'íi tú bił idezjoolgo, ni'gosdzán biká' dawahá ásdj: ⁷ Da'ái Bik'ehgo'ih'i'na'n biyati'íi bee yáa la'íi ni'gosdzán biłgo díi jji t'ah goljii didlid doleetgo biba' goz'aa, Bik'ehgo'ih'i'na'n n̄nee yándaago'aahíí bi-jizhí', la'íi n̄nee Bik'ehgo'ih'i'na'n doo yikisk'eh ádaat'ee dahíí da'ílii daaleehzhí' biba' goz'aa. ⁸ Díi da'á baa yonah hela', shil daanohshóni, nohweBik'eh'n da'á jji, doo náhóltag dayú tegodzaahíi k'ehgo yaa natsekees, la'íi doo náhóltag dayú tegodzaahíi, da'á jji k'ehgo yaa natsekees. ⁹ N̄nee la' nohweBik'eh'n yengon'áanií doo laile' da daanzj ndi da'aniiigo laile'; nízaadyú nohwá goho'aat, doo hadín da'ílii hileeh hat'íi da, áidá' n̄nee dawa binch'og'íi yits'á'zhí' ádaane'go hat'íi. ¹⁰ In'jiihíí t'é'yú nadáhíi k'ehgo nohweBik'eh'n ngon'á'á'íi bi'jii biká' ngonyáágo, yáa yat'éégo áhiłts'ago bech'ígonáh, la'íi dawa be'alzaahíi k'og' dázho sidogi bits'á'ndooogo hiy'j, ni'gosdzán la'íi biká'gee n̄nee ádaizlaahíi dawa ałdó' nnádik'ah. ¹¹ Díi dawa da'á'zhí' ádjii bighá, n̄nee ha-go'at'éhi daanoh'ij doleetgo baa natsídaahkees, daagodinotsjgo, la'íi Bik'ehgo'ih'i'na'n bikisk'eh ádaanoht'eego, ¹² Bik'ehgo'ih'i'na'n ngon'á'á'íi bi'jii ndaa-hoh'íigo la'íi bikádaadeh'íjgo, ái bi'jii biká' ngonyáágo yáa dit'áadgo, hiy'jgo ed'ijh, la'íi yáa hik'e ni'gosdzán be'alzaahíi k'og' dázho sidoogo bits'á'ndooogo hiy'j. ¹³ Áidá' néehíi, nohwá ngon'áanií bik'ehgo yáa ániidéhi la'íi ni'gosdzán ániidéhi bikádaadeet'ij, ái biyi' dábi'k'ehyú ágot'eehíí zhá begoz'aa doleet. ¹⁴ Ái bighá, shil daanohshóni, ágát'ééhíi bikádaadeh'íjgo, dah-daanołd'og'go nkegohen'áanií be'ádaanoht'eego, doo hayú nohwaa daats'idithil dago, la'íi doo nohwaa dah-goz'aa dago nohweBik'eh'n daanohwidotséet. ¹⁵ La'íi nohweBik'eh'n dayúweh kágoho'aahíi bighá has-dách'igháhíi ká ch'í'otaa daanohsigo n̄t'éé; Paul, no-

hwik'isn nohwił daanzhóni, ałdó' bigoya' baa det'aqahíí bik'ehgo, da'áik'ehgo nohwich'í' k'eda'ashchj; ¹⁶ Binalt-soosíí dawa biyi' díí yaa nagolñi'; áí biyi' ła' nyeehi ye'añííhíí doo bígózj da; áí yati'íí n̄nee doo bił ídaagozj dahíí, bi'odla' doo n̄dzil dahíí, nádaayogisgo; ła' Bik'ehgo'ihí'ñañ biyati' bek'eda'ashchiiníí ałdó' ágádaay-i'j; ágádaat'j;híí bee dabíí ídít ch'ídaagodéeh. ¹⁷ Áí bigha nohwií, shíł daanohshóni, dabíntsé díí bí-

daagosłsjjdhíí bigha ídaa daagonohdzaa, doo ídaa daagonohdzaa dayúgo, dánko n̄nee daanch'íí nda'it'i-ihíí bee da'anii ágot'eehíí yits'á'zhj' ádaanohwile', áídí' n̄dzilgo nasozj; n'íídí' nadohkałi at'éé. ¹⁸ Áídá' Jesus Christ nohweBik'ehń, Hasdánohwiñiiłíí, dayúweh bí-daagonłs;go biłgoch'oba'íí binkááyú daanłseeł le'. K'adíí ła'íí dahazh; ń ba'ihégoz; le'. Doleełgo at'éé.

1 JOHN

1 Dantsé godeyaadá' n'íni, án daadesiits'aaníi, no-hwiṅáá bee daahiit'iiníi, daahihiiltsaaníi, no-hwigan bee nabik'idaadenlñihíi, án Yati' be'ihí'ṅáhi, Christ n'ljii; ² (Ihí'ṅaahíi ch'í'ṅah alzaa, án daahihiiltsaa, baa nadaagohiilñi', ihí'ṅaa doo ngonel'aa dahíi, no-hwiTaa yił n'íni, nohwich'í' ch'í'ṅah alzaahíi nohwił baa nadaagohiilñi'); ³ Daahihiiltsaaníi łá'íi daadesiits'aaníi nohwił baa nadaagohiilñi', nohwíi ałdó' nohwił łı daanjɔɔ doleethíi bigha: nohwiTaa łá'íi biYe', Jesus Christ, bił da'anii łı daandlji. ⁴ Dázhɔ nohwił daagozhɔɔ doleethíi bigha díi nohwich'í' baa k'eda'iilchii. ⁵ Díinko Christ bits'á'dí' daadesiits'aa, áik'ehgo nohwił nadaagohiilñi', gádaanohwił'n'niigo, Bik'ehgo'ihí'ṅań idindláádíi n'ljii, godiłhiłi dážhɔ doo łá' biyi' golji da. ⁶ Godiłhiłi biyi' nahiikaidá', bił łı daandlji daan'niiyúgo łéda'ilchoo, da'anii ágot'eehíi doo bikísk'eh ádaant'ee da: ⁷ Áidá' Bik'ehgo'ihí'ṅań idindláádíi biyi' n'ljii k'ehgo néé ałdó' idindláádíi biyi' nahiika'yúgo, łı daanjɔɔ, áik'ehgo biYe' Jesus Christ bidíi nohwinchɔ'íi dawa nohá yidiłkɔɔh. ⁸ Nohwinchɔ'íi da'ádjh daan'niiyúgo, ích'í' nadaahi-ich'aa, áik'ehgo da'anii ágot'eehíi nohwiyi' da'ádjh. ⁹ Nohwinchɔ'íi baa nanádaagohiilñi'yúgo, Bik'ehgo'ihí'ṅań nohwinchɔ'íi bigha nohwaa nágode'aah, án da'áníiyú át'éé, dábi'ehyú át'éé, áik'ehgo doo bik'ehyú ádaasidzaa dahíi dawa nohá nai'leeł. ¹⁰ Doo hak'i nchɔ'go ádaahiidzaa da daan'niiyúgo, Bik'ehgo'ihí'ṅań łé'łchóhi n'ljii go ádaahiidle', áik'ehgo biyati'íi doo nohwiyi' golji da.

2 Shichagháshé, díi nohwich'í' k'eshchii, doo hak'i nchɔ'go ádaah't'ij da doleethíi bigha. Ndi dahadíń nchɔ'go adzaayúgo, nohwiTaa yich'í' nohá yałt'íi gólji, Jesus Christ, dábi'ehyú át'éhi: ² Áń nohwinchɔ'íi bigha bidíi idezjoolíi yee na'azn'lihi n'ljii: doo danéé zhá da, ni'gosdzán dágoz'aa nt'éégo biká' n'nee binchɔ'íi ałdó' bá. ³ Christ yengon'áaníi bikísk'eh ádaant'eeyúgo zhá án bídaagonl'zhił bee nohwił ídaagozi. ⁴ Dahadíń, Shíi án bígonsj, niidá' án yengon'áaníi doo bikísk'eh at'éé dahíi, łé'łchóhi n'ljii, da'anii ágot'eehíi doo biyi' golji da. ⁵ Áidá' dahadíń Bik'ehgo'ihí'ṅań biyati' yikísk'eh at'éehíi bił nzhoníi dayúweh n'łzil hileehíi bigha łalzaa: díi bee da'anii biyi' daandlji go nohwił ídaagozi. ⁶ Dahadíń, Christ biyi' nsh'ij, nihiłi, higaal n'íi k'ehgo higaal go dábi'eh. ⁷ Shik'íiyú, begoz'aaníi doo áníidéhi bee nohwich'í' k'eshchii da, áidá' begoz'aaníi doo áníidá'hi, doo áníidá' bídaagonłsini. Doo áníidá'hi begoz'aaníi, yati' baa gozhóni dantsé daadesots'aađi' godezt'í'go daadohts'agi at'éé. ⁸ Áidá' godiłhiłi

bech'ígonyáádá' da'anii idindláádíi k'adíi be'idindláádhił bigha begoz'aaníi áníidéhi at'éé, Christ biláhyú da'anii, nohwíi ałdó' nohwich'í' da'anii: ái begoz'aaníi bee nohwich'í' k'ená'ishchii. ⁹ Dahadíń, Idindláádíi biyi' nashaa, niidá' bik'isn yik'enñiihyúgo, án t'ah godiłhiłi biyi' nagháhi at'éé. ¹⁰ Dahadíń bik'isn bił nzhoníi, idindláádíi biyi' golji, áik'ehgo bigha nach'igeehíi da'ádjh. ¹¹ Áidá' bik'isn yik'enñiihił godiłhiłi biyi' golji, godiłhiłi biyi' nagháhi at'éé, hayú deyaa sh'ihíi doo yígótsj da, godiłhiłi biṅáá áyisdjdhíi bigha.

¹² Shichagháshé, Christ bizhi'íi biláhyú nohwinchɔ'íi bigha nohwaa nádaagost'aađi' bigha nohwich'í' k'eshchii. ¹³ N'nee báyan' daanołni, Bik'ehgo'ihí'ṅań, dantsé godezt'í'go golíni, bídaagonłs'hił bigha nohwich'í' k'eshchii. N'nee áni nakhaihił, nchɔ'í n'ljii bitis daasoljihił bigha nohwich'í' k'eshchii. Chagháshé daanołni, nohwiTaa bídaagonłs'hił bigha nohwich'í' k'eshchii. ¹⁴ N'nee báyan' daanołni, dantsé godeyaad' godezt'í'go golíni bídaagonłs'hił bigha nohwich'í' k'eshchii ni'. N'nee áni nakhaihił, nadaanołwodíi, Bik'ehgo'ihí'ṅań biyati' nohwiyi' goljihił, łá'í nchɔ'í n'ljii bitis daasoljihił bigha nohwich'í' k'eshchii ni'. ¹⁵ Ni'gosdzán biká' ágot'eehíi, dagohíi ni'gosdzán biká' nandeehíi doo nohwił daanzhɔɔ da le'. Dahadíń ni'gosdzán biká' ágot'eehíi bił nzhɔyúgo, nohwiTaa bi'ijóoníi doo biyi' golji da. ¹⁶ Ni'gosdzán biká' be'ágot'eehíi dawa, kots'í nchɔ'í hat'íini, koṅáá bee nts'íiłsihiłi, kohi'ṅa' be'ída'ch'odliłhiłi, díi dawa doo nohwiTaa bits'á'dí' da, ni'gosdzán bits'á'dí'hi ádaat'ee.

¹⁷ Ni'gosdzán łá'íi nchɔ'go hách'it'íinił bech'ígowáh: áidá' hadíń Bik'ehgo'ihí'ṅań dahát'íiyú ánát'íiłi dahazh'í golji. ¹⁸ Shichagháshé, nnágodzaahíi biká' ngonyáá:

Christ yich'í' nagonłkaadíi hiṅáh doleehíi ba'iko-daanołs; itk'idá' Christ yich'í' nadaagonłkaadíi łá'ago neheskai; ái bee nnágodzaahíi biká' ngonyáá bídaagonl'zj. ¹⁹ Ái nohwits'á' dahiskai ni', ái doo bił daandlji dahíi bigha nohwits'á' dahiskai; bił daandlji łé'keyúgo, t'ah bił nahiikai doo ni': áidá' nohwits'á' oheskai, ái bee bígozj, doo bił daandlji dago. ²⁰ Áidá' nohwíi Holy Spirit nohwiyi' golji, áik'ehgo dawa nohwił ídaagozi.

²¹ Da'anii ágot'eehíi doo bídaagonłs dahíi bigha nohwich'í' k'eshchii da, áidá' bídaagonłs'hił bigha, łá'íi łé'ichoohíi doo łá' da'anii ágot'eehíi bits'á'dí' dago bídaagonłs. ²² Hadíń łé'łchóhi n'ljii? Jesus doo *Christ* n'ljii da, nihiłi, án łé'łchóhi n'ljii. Bik'ehgo'ihí'ṅań doo nohwiTaa at'éé da, nihiłi łá'íi, Christ doo Bik'ehgo'ihí'ṅań biYe' at'éé da, nihiłi Christ bich'í' nagonłkaadíi n'lii

at'éé. ²³ Hadín, Christ doo Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' at'éé da, ñiihíí Bik'ehgo'ihí'nañ nohwitaa doo yígótsj da: áídá' hadín, Christ Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' at'éé, ñiihíí Bik'ehgo'ihí'nañ nohwitaa áldó' yígótsj. ²⁴ Yati' baa gozhóni dantsé daadesots'aqad'í godezt'i'go daadesots'aaníí dayúweh nohwiyi' golíí le'. Ágádaaht'jyúgo Bik'ehgo'ihí'nañ nohwitaa lá'íí biYe' da'la' bił daanohtj doleel. ²⁵ Ihi'naa doo ngonel'aq dahíí yaaká'yú bee daahinohnaa doleel, nohwitnñidgo nohwá ngon'aq. ²⁶ Dahadín k'izénohwidilteeh hádaat'iiníí díí baa nohwich'í' k'eshiłchíí ní'. ²⁷ Bik'ehgo'ihí'nañ Holy Spirit nohwiká'zhí' áyíílaa, t'ah nohwiyi' golíí, doo hadín nohwit ch'ídaago'aah da ndi nzhqo: da'án dawa nohwit ch'ígó'aah, áñ da'anii, doo lé'gochoo da, dánohwit ch'ígon'aqahíí k'ehgo Christ biyi' daanohtj le'. ²⁸ Shichagháshé, áñ biyi' daanohtj; áík'ehgo áñ hiltséhií bijjii doo bédaahiildzid dago nasiidzj doleel, nyáágee doo biñáál ídaa yádaandzj dago. ²⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ dábikeyú át'éégo bídaagonotsjyúgo, ñnee daantj'gee da'áígee ánádaat'j'ííí Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé ádaat'eego bídaagonotsj.

3 Bik'ehgo'ihí'nañ nohwitaa ntsolaq bił daanjqo, bichagháshé daanohtj'di'niigo: ní'gosdzán biká' ñnee doo bídaagotsj dahíí bigha néé áldó' doo nohwí-daagotsj da. ² Shił daanohtshóni, k'adíí Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé daandlj, hago ádaant'ee doleelí doo hwahá bígozjijh da: ndi díí bídaagonlzi, áñ hiltséhií bijjii áñ ga'ádaant'ee doleel; da'át'ééhií k'ehgo daadidiiltséh doleelíí bigha. ³ Ñnee daantj'gee áík'ehgo Jesus yich'í' biini' tédaat'i'yúgo, Jesus dázhq nzhqohíí k'ehgo nzhqoqo ádilzi. ⁴ Dahadín doo bik'ehyú át'éé dahíí, Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí áldó' doo yee ilsj da: doo bik'ehyú ágot'ee dahíí Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí doo be'ch'ílsj dahíí át'éé. ⁵ Díínko bídaagonotsj, Jesus nohwinch'íí yó'yidi'aahgo nyáá; lá'íí nch'íí doo lá' ye'at'éé da. ⁶ Dahadín áñ biyi' nliiníí doo nch'q'go at'íí da: lá'íí dahadín nch'q'go at'íiníí doo hak'í bitssaq da, doo bígótsj da. ⁷ Shichagháshé, hadín nohwich'í' naoch'aa hela': dahadín da'áígee ánat'j'ííí dábikeyú át'éé, Bik'ehgo'ihí'nañ dábikeyú át'ééhií k'ehgo. ⁸ Dahadín nch'q'go ánat'j'ííí ch'iidn nant'án bits'á'd'í'hi at'éé; ch'iidn nant'án godeyaad'í godezt'i'go nch'q'go at'íí. Ch'iidn nant'án ánat'j'ííí íidołdj'ííí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nyáá. ⁹ Dahadín Bik'ehgo'ihí'nañ bizhaazhé nliiníí doo nch'q'go at'íí da; Bik'ehgo'ihí'nañ ye'at'éhi biyi' nlijhíí bigha: doo hago'at'éégo nch'q'go at'íí da, Bik'ehgo'ihí'nañ bizhaazhé nlijhíí bigha. ¹⁰ Díí Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé dagohíí ch'iidn nant'án bichagháshé bee bígójz doleel: dahadín doo dábikeyú át'éé dahíí, lá'íí doo bik'isn bił nzhqo dahíí doo Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'd'í'hi at'éé da. ¹¹ Díí na'goni'íí yati' baa gozhóni dantsé daadesots'aqad'í godezt'i'go daadesots'aqahíí át'éé, daanohtwigha tił daanjqoqo dábikeyú. ¹² Doo Cain k'ehgo ádaant'ee da, nch'q' nlijhíí yits'á'd'í' nlijgo bik'isn náizesdj. Nt'é bigha yizes-híí? Dabíí bi'at'e' nch'q'dá' bik'isn dábikeyú át'ééhií bigha.

¹³ Shik'íyú, ní'gosdzán biká' ñnee nohwik'edaanñiihyú-go, doo nohwit díyadaagot'ee da le'. ¹⁴ Nohwik'isyú nohwit daanzh'qohíí bigha da'itsaah bits'á'd'í' ihí'naazh'j' daasiikaihíí bídaagonlzi. Dahadín doo bik'isn bił nzhqo dahíí, da'itsaahíí yiyi' golíí. ¹⁵ Dahadín bik'isn yik'enñiih' itk'idá' ñnee yizes-hijhíí k'ehgo at'éhi at'éé: dahadín ñnee yizes-hijhíí 'ihí'naa doo ngonel'aq dahíí doo yee hiñaa dago bídaagonotsj. ¹⁶ Jesus bi'ihí'na' nohwá nyiné'íí bee Bik'ehgo'ihí'nañ bi'ijóóníí bídaagonlzi: áík'ehgo néé áldó' nohwí'ihí'na' nohwik'isyú bá ndaan'né' dábikeyú. ¹⁷ Dahadín ní'gosdzán biká' be'ihí'naahíí dawa yígoyit'íí'dá', bik'isn tét'iyéégo yígótsj ndi doo yaa ch'oba' dayúgo, hagog'éégo Bik'ehgo'ihí'nañ bi'ijóóníí bijjii biyi' golíí? ¹⁸ Áídá' shichagháshé, da'aniiigo tił daanjqoqo itch'odaahi'ñii le', doo daazhógo ádaan'niigo da, doo daazhógo baa nadaagohiilñi' da. ¹⁹ Díí bee da'anii ágot'eehií bits'á'd'í' daandljigo bídaagonlzi doleel, lá'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee nohwijjii biyi' nkegohen'áaníí begoz'aq doleel. ²⁰ Nohwijjii yuñe' doo bik'ehyú ádaant'ee da daandzjyúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ nohwijjii bitisgo at'ééhií dawa yígótsj. ²¹ Shił daanohtshóni, nohwijjii yuñe' dábikeyú ádaant'eehií bídaagonlziyúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee doo ndaahiildzid da. ²² Áík'ehgo nt'éhéta bídaahónkeedíí nohwaa yiné', ngon'áaníí bikisk'eh ádaant'ee, lá'íí dábił bik'ehyú ádaant'eehií bigha. ²³ Díínko ngon'áni at'éé, BiYe', Jesus Christ, daahohdlaq le', lá'íí tił daanohtj'qo le', Bik'ehgo'ihí'nañ nohwá ngon'aqahíí k'ehgo. ²⁴ Hadín Bik'ehgo'ihí'nañ ngon'áni yikisk'eh at'ééhn, Bik'ehgo'ihí'nañ biyi' golíí, lá'íí Bik'ehgo'ihí'nañ yiyi' golíí. Holy Spirit nohwaa daizné'íí bee Bik'ehgo'ihí'nañ nohwiyi' golíígo bídaagonlzi.

4 Shił daanohtshóni, spirits doo dawa daahohdlaq da, áídá' spirits bídaanohtahgo bídaagonotsjijh, Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'd'í' daanlj shj'hií, dagohíí doo bits'á'd'í' daanlj da shj'hií: Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi ádaadil'íni l'áqoqo ní'gosdzán biká' niheskaihíí bigha. ² Díí bee Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit bídaagonotsj: Spirit daantj'gee, Jesus Christ ñnee k'ehgo nyáá, ñiihíí Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'd'í' nliiníí at'éé: ³ Áídá' spirit daantj'gee, Jesus ñnee k'ehgo nyáá, doo ñii dahíí doo Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'd'í' nliiníí at'éé da: díí Christ bich'í' nagonkaadíí bispirit at'éé, hígháhgo ba'ikodaanohts'j níí; da'ái itk'idá' ní'gosdzán yiká' nlij. ⁴ Shichagháshé, Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'd'í'hi daanohtj, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi ádaadil'íni bitis daasolji: nohwiyi' golííh'ni ní'gosdzán biyi' golííh'ni bitisgo at'ééhií bigha. ⁵ Ní'gosdzán bits'á'd'í' daanlj: áí bigha ní'gosdzán biká' ágot'eehií yaa yádaakti', áík'ehgo ní'gosdzán biká' ñnee daabidits'ag. ⁶ Néé Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'd'í'hi daandlj: dahadín Bik'ehgo'ihí'nañ yígótsiníí nohwidits'ag; áídá' dahadín doo Bik'ehgo'ihí'nañ yits'á'd'í'hi nlij dahíí doo nohwidits'ag da. Díí bee spirit da'aniihíí nlij shj'hií, dagohíí spirit lé'itchoohíí nlij shj'hií bídaagonlzi. ⁷ Shił daanohtshóni,

ƙiɓ daanjɔɔ le': i'ijóóníí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi at'éé; dahadín bi'ijóóníí Bik'ehgo'ihí'nań bizhaazhé nłíni at'éé, ƙa'íí Bik'ehgo'ihí'nań yígótsj. ⁸ Dahadín doo bi'ijɔɔ dahíí, doo Bik'ehgo'ihí'nań yígótsj da; Bik'ehgo'ihí'nań i'ijóni nlijhíí bigha. ⁹ Díí ƙehgo Bik'ehgo'ihí'nań bi'ijóóníí nohwiɓ ch'í'nah alzaa, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' daƙa'ahi ni'gosdzán biká'zhí' nkeyin'fa', án bee daahin'naa doleeɔgo. ¹⁰ Díínko i'ijóóníí át'éé, doo néé Bik'ehgo'ihí'nań nohwiɓ daanzhɔɔhíí bigha da, ndi bíí biɓ daanjɔɔhíí bigha biYe' nohwá yín'fa', bidííí bee nohwinchɔ'íí bigha nohwá nahíniɓ doleeɔgo. ¹¹ Shiɓ daanoahshóni, Bik'ehgo'ihí'nań dázhɔ biɓ daanjɔɔhíí bigha, néé aɓdó' ƙiɓ daanjɔɔ le'. ¹² Doo hak'i hadín Bik'ehgo'ihí'nań yo'jj da. Néé ƙiɓ daanjɔɔyúgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwiyi' golíí, nohwiɓ nzhooníí dayúweh nɓdzil hileehíí bigha ƙalzaa. ¹³ Díí bee Bik'ehgo'ihí'nań biyi' daagondljjgo, ƙa'íí bíí nohwiyi' golíígo bídaagonlzi, dabíí biSpirit nohwaa yiné'híí bigha. ¹⁴ NohwiTaa biYe' ni'gosdzán biká' nnee hasdáy-ɓniɓgo yin'fa'íí daahihiiɓtsaago baa daagohiiɓ. ¹⁵ Dahadín, Jesus Bik'ehgo'ihí'nań biYe' at'éé, ɓiihíí Bik'ehgo'ihí'nań biyi' golíí, bíí aɓdó' yi'yi' golíí. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nań biɓ daanjooníí bídaagonlzi ƙa'íí daahohiidlaa. Bik'ehgo'ihí'nań i'ijóni nlij; áík'ehgo hadín i'ijóni yi'yi' golíínií, Bik'ehgo'ihí'nań yi'yi' golíí, ƙa'íí bíí aɓdó' Bik'ehgo'ihí'nań biyi' golíí. ¹⁷ Áí bigha nohwi'ijóóníí nɓdzilgo nohwá ƙalzaa, Bik'ehgo'ihí'nań nnee yándaago'aahíí bijjii doo daasiite' dago nasiidzjii doleeɔgo ni'gosdzán biká' daagondlji ndi án ye'at'ééhíí néé aɓdó' be'ádaant'eehíí bigha. ¹⁸ Hadín bi'ijóóníí doo neildzid da; i'ijóóníí ƙalzaahíí bee négodzidíí nain'j: hadín neildzidíí biniiɓodilne'. Hadín neildzidíí bi'ijóóníí doo ƙalzaa da. ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nań dantsé biɓ daanjɔɔhíí bigha nohwiɓ daanzhɔɔ. ²⁰ Dahadín, Bik'ehgo'ihí'nań shiɓ nzhoɔ, ɓiiɓd'á' bik'isn yik'enniihyúgo, áí ƙé'it'chóhi nlij: dahadín bik'isn yo'ini ndi doo biɓ nzhoɔ dadá', hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań, doo yo'jj dahíí, biɓ nzhoɔ doleeɔ? ²¹ Díí Bik'ehgo'ihí'nań nohwá ngon'áni at'éé, Dahadín Bik'ehgo'ihí'nań biɓ nzhooníí bik'isn aɓdó' biɓ nzhoɔ le'.

5 Nnee daantíígee Jesus, *Christ* nlijgo yodlaaníí, Bik'ehgo'ihí'nań bizhaazhé nlij: áík'ehgo dahadín nohwiTaa biɓ nzhooníí, bizhaazhé aɓdó' biɓ nzhoɔ. ² Bik'ehgo'ihí'nań nohwiɓ daanzhɔɔgo, ngon'ááníí bik'ísk'eh ádaant'eeyúgo, áí bee Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé nohwiɓ daanzhɔɔgo bídaagonlzi. ³ Bik'ehgo'ihí'nań ngon'ááníí bik'ísk'eh ách'ít'ééhíí, án koɓ nzhóni at'éé: án ngon'ááníí bik'ísk'eh ách'ít'ééhíí doo nyee da. ⁴ Dahadín Bik'ehgo'ihí'nań bizhaazhé nliinií ni'gosdzán biká' ágot'eehíí yitis nlij: nohwi'odla'íí bee

ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bitis daandlji. ⁵ Hadín ni'gosdzán biká' ágot'eehíí yitis nlij? Dahadín Jesus Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nlijgo yodlaaníí zhá. ⁶ Jesus Christ tú hik'e diɓ biɓgo bee nyáá, doo dá tú zhá bee da; tú hik'e diɓ biɓgo bee nyáá. Holy Spirit da'anii nlijhíí bigha da'aniiigo baa nagolɓi'. ⁷ Taagi yaaká'yú da'aniiigo baa nadaagolɓi', nohwiTaa, hik'e Yati' nłíni, ƙa'íí Holy Spirit: áí taagihíí daƙa'ahi at'éé. ⁸ Taagi ni'gosdzán biká' da'aniiigo baa nadaagolɓi', Holy Spirit, hik'e tú, ƙa'íí diɓ: díí taagihíí dáƙe'eego ádaanii. ⁹ Nnee nadaagolɓi'íí hódaayéłts'aq, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań nagolɓi'íí itisgo ádaanzjigo hódaayéłts'aqago nɓt'éé: áí nagolɓi'íí dabíí biYe' yaa nagolɓi'íí át'éé. ¹⁰ Dahadín Bik'ehgo'ihí'nań biYe' yodlaaníí, dabíí da'anii na'goni'go yígótsj: dahadín Bik'ehgo'ihí'nań doo yodlaa dahíí, ƙé'it'choogo áyíłtsj; biYe' yaa nagolɓi'íí doo yodlaa dahíí bigha. ¹¹ Díínko yaa nagolɓi'íí át'éé, Bik'ehgo'ihí'nań ihí'naa doo ngonel'aq dahíí nohwaa daidez'aq, díí ihí'naahíí biYe' yi'yi' golíí. ¹² Dahadín Bik'ehgo'ihí'nań biYe' yigoyi'íí ihí'naa doo ngonel'aq dahíí yee hiɓaa; dahadín Bik'ehgo'ihí'nań biYe' doo yigoyi'íí dahíí doo áík'ehgo hiɓaa da. ¹³ Díí ƙé'eshchiinií nohwií, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' daahohdlaaníí nohwich'j' ƙé'eshchij; ihí'naa doo ngonel'aq dahíí bee daahinohnaa bídaagonɓsj doleeɓhíí bigha, ƙa'íí Bik'ehgo'ihí'nań biYe' bizhi' dayúweh daahohdlaa doleeɔgo. ¹⁴ Díínko bee ba-da'ondlii, n't'éhéta biká da'ohiikaqah, bíí hát'íinií bik'ehgoyúgo, nohwidits'ag: ¹⁵ N't'éhéta biká da'ohiikaqahgee nohwidits'ago bídaagonlziyúgo, biká da'ohiikaqahíí daasiit'jido bídaagonlzi. ¹⁶ Dahadín bik'isn nchɔ'íí doo bigha da'itsaah dahíí ye'at'íígo yo'jjiyúgo, yigha okqah le', áík'ehgo nchɔ'íí doo bigha da'itsaah dahíí ye'ádaat'iinií Bik'ehgo'ihí'nań ihí'naahíí bá baa daide'aah doleeɓ. Nchɔ'íí bigha da'itsaahíí gólíí: áí bigha hadín okqah le' doo dishnii da. ¹⁷ Doo bik'ehyú ánách'ot'jii dahíí dawa nchɔ'ihíí át'éé: áídá' nchɔ'íí doo bigha da'itsaah dahíí gólíí. ¹⁸ Dahadín Bik'ehgo'ihí'nań bizhaazhé nliinií doo nchɔ'go at'íí dago bídaagonlzi; Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nɓt'éégo bistjii, áík'ehgo nchɔ'íí nlijhn doo bihí'náh dago ábítsj. ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' daandljiigo bídaagonlzi, áídá' ni'gosdzán dágoz'aq nɓt'éégo nchɔ'íí nlijhn yebik'eh. ²⁰ Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nyáágo nohwiɓ ídaagozjigo ádaanohwizlaahíí bídaagonlzi, Bik'ehgo'ihí'nań da'anii nłíni bídaagonlzi doleeɔgo; dabíí da'anii nłíni biyi' daagondlji, biYe', Jesus Christ biyi' daagondlji. Díí Bik'ehgo'ihí'nań da'aniihi, ƙa'íí ihí'naa doo ngonel'aq dahíí át'éé. ²¹ Shichagháshé, nadn'ái bee daach'okqahíí bits'á'zhí' ádaanoht'ee. Doleeɔgo at'éé.

2 JOHN

1 Shíí, ínashood básízíni, isdzán Bik'ehgo'ihí'nań bi-ta'hazlaahíí, bichagháshé biłgo bich'í' k'e'eshchii, áí da'aniiigo shíł daanzhóq, doo shí zhá da, nnee da'anii ágot'eehíí yídaagotsiníí dawa ałdó'; **2** Da'anii ágot'eehíí nohwijíí biyi' golííhíí bighá k'e'eshchii, áí da'anii ágot'eehíí dahazh'í' nohwił nlii doleeł. **3** Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa łá'íí Jesus Christ nohweBik'ehń, nohwiTaa biYe' nłíni, bits'á'dí' aatét'íi łá'íí iłch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'ąą le', da'anii ágot'eehíí łá'íí i'ijóóníí biłgo. **4** Nichagháshé łá', nohwiTaa nohwá ngon'ąąhíí k'ehgo da'anii ágot'eehíí yikísk'eh hikahgo baa niyááhíí bighá shíł gozhóq. **5** Shilah, begoz'aaníí doo ániidéhi bee nich'í' k'e'eshchii da, áídá' yati' baa gozhóni dantsé daadesiits'ąądá' bee nohwá ngot'ąą n'íí, baa nánoshkąąh, díínko, Łił daanjóq le'. **6** Díí bee nohwi'ijóóníí bígózi, Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí bikísk'eh hiikahyúgo. Díínko begoz'áni, Bi'ijóóníí biyi'zh'í'go hohkah le', dantsé daadesots'ąą n'íí k'ehgo. **7** K'izé'idit-

teehíí łąągo ni'gosdzán biká'yú daadeskai, áí Jesus Christ nnee k'ehgo nyáá, doo nii da. Hadín doo áńíí dahíí k'izé'idit'eehíí łá'íí Christ bich'í' ngonłkaadíí át'ée. **8** Ídaa daagonohdząą, nohwitahyú nada'siidziidíí doo da'íłíí daanoł'ij da doleełgo, áídá' áí bighá nohwich'í' nahi'ńíł doleeł. **9** Dahadíń, Iłch'ígonsh'aah, ńiidá', Christ áńííyú doo áńíí dayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań doo bił nlii da. Áídá' dahadíń Christ áńííyú áńííhíí nohwiTaa hik'e biYe' biłgo yił nłíni at'ée. **10** Hadín nohwaa nyáągo díí iłch'ígot'aahíí doo yee nohwich'í' yałti' dayúgo, nohwigową yuńe' nohwił ha'áowáh hela', doo k'ébiłdohńii da: **11** Hadín k'eyiłńiihíí nch'ogó na'iziidíí yich'oníhi at'ée. **12** Łąągo nohwich'í' k'e'eshchii hasht'íí ndihíí doo naltsoos biká' łá'íí bek'e'echíhé bee nohwich'í' k'e'eshchii hasht'íí da, ndi nohwaa nshángo daalıit'ijgo iłch'í' yá-daahiilti'íí zhá hásht'íí, áík'ehgo zhá dawa bee nohwił daagozhóq doleeł. **13** Nidee Bik'ehgo'ihí'nań bita'ha-zlaahíí bichagháshé, Gozhóq, daaniłnii. Doleełgo at'ée.

3 JOHN

1 Shíí, ínashood básízíni, Gaius shił nzhóni bich'í' k'eshchii, án da'aniiigo shił nzhq̄. ² Shił nzhóni, niyí'siziinií dá nkt'éé nt'éégo át'éehíí k'ehgo dawa ná nzhq̄go łá'íí doo nígol'íh dago ná hásh't'íí. ³ Nohwik'isyú łá' kú hikaigo, da'anii ágot'éhi bikísk'eh híñááłgo yaa nadaagolñi'híí bigha dážhó shił gozhóq̄. ⁴ Odlá' bee shichagháshé daanlíni da'anii ágot'eehíí yikísk'eh hikaahíí ba'ikonsjgo dážhó shił gozhóq̄, bitisgo baa shił gozhóóníí she'ádjh. ⁵ Ni, shił nzhóni, nohwik'isyú łá'íí anahdí' nadaakaihíí bich'odaanñiihíí da'anii nkt'éégo ánt'íni at'éé; ⁶ Hagot'éégo bich'odaanñiihíí ha'ánázéh yuñe' yaa nadaagolñi': Bik'ehgo'ihí'ñañ yá nada'iziidgo nadaakaihíí dahnádiikáhgee bich'odaanñiiigo dawa bá ładaalé'go nkt'éégo ánt'íni at'éé, Bik'ehgo'ihí'ñañ yánada'iziidíí áí k'ehgo bá ách'ít'íígo nzhq̄. ⁷ Christ yaa nadaagolñi'híí bigha dahiskai, nñee Bik'ehgo'ihí'ñañ doo daayokąh dahíí doo nt'é yídaayokéedgo da. ⁸ Bik'ehgo'ihí'ñañ yánada'iziidíí nkt'éégo ádaanłzj le', ágádaahiit'jyúgo néé at'dó' da'anii ágot'eehíí yánada'iziidíí bich'odaahi'ñii.

⁹ Ínashood ha'ánátséhíí bich'í' k'eshelchíí: ndi Diótrephe, itah nlíni, ínashood binant'a' hish'eeh nzi-go ádest'íni, doo nohwídaayésts'ąą da ni'. ¹⁰ Áí bigha shíí níyáágo bi'at'e'i bínashñiih doleet, yati' nchq'í yee nohwich'í' yakti', daanohwoch'íidgo: áí doo bił hwoi dago, dabíí nohwik'isyú doo yich'onñii hát'íí da, łá'íí hadíí hádaat'íinií, Dah, yiñii, ádí' doo itah hileehi yá hát'íí da. ¹¹ Shił nzhóni, nchq'íí doo be'í'íí da, nkt'ééhíí zhá be'í'íí. Hadíñ nkt'éégo ánát'jñíí Bik'ehgo'ihí'ñañ bits'ądí'hi at'éé: áídá' doo bik'ehyú ánát'jñíí dahíí Bik'ehgo'ihí'ñañ doo yígółsj da. ¹² Demétrius nñee dawa nkt'éégo baa yakti', da'anii ágot'eehíí ye'at'éhi ch'í'ñah áyíłsj, néé at'dó' nkt'éégo baa nagohiilñi', baa nagohiilñi'íí da'anii, bídaagonłsj. ¹³ Łąągo k'eshchii doleet ni', ndi bek'e'echíhé doo bee nich'í' k'eshchii da: ¹⁴ Áídá' dé't'jhego nándestséet ndi at'éé, lihit'jgo iłch'í' yáhiilti' doleet. Iłch'í'gont'ééhíí bee nich'í' goz'ąą le'. Nohwit'ekéhíí, Gozhóq̄, daaniñii. Akú nohwit'ekéhíí dałá'á daant'jgeee bizhi' daahónzhiigo, Gozhóq̄, shá daabiññii.

JUDE

1 Shíí Jude, Jesus Christ bána'isiidíí, James bik'isn nshlíni, nnee Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa hadaide-zlaahíí bich'í' k'eshchii, áí Jesus Christ ídédaboltáí ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ádaanńiidi: ² Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí, ła'íí bits'á'dí' iłch'í'gont'ééhíí ła'íí bił'jóóníí dayúwehyú bee nohwich'í' ígohigháh le'. ³ Shił daanohshóni, odlá' bił dała'á da'ohiidlaąhíí bee has-dá'iidéhi dážhó hasht'íígo baa nohwich'í' k'eshchíigo ni', áídá' odlá' nnee Bik'ehgo'ihí'nań *báhadaadeszaahíí* baa daadest'ąą n'íí bá nadaagonońkaad doleelgo nohwidag yashti' doleehíí bighą nohwich'í' k'eshchii. ⁴ Nohwitahyú nnee ła' ha'ádaanihest'íí, áí doo ániídá' díí bighą ch'ídaagodeehgo bá nagoz'ąą lęk'e, nnee doo daagodńsį dahíí, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí k'ihzhí' ádaizlaadá' nch'ó'íí zhá dahot'éhé yaa ídaadest'ąą lęk'e, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań dała'áhi hik'e Jesus Christ nohwe-Bik'ehń gádaabilńii, Doo án zhá da'ch'okąąh at'éé da, daanńi. ⁵ Díí iłk'idá' bídaagonońsį ndi bínádaańiih nohwiłdishńii, nohweBik'ehń nnee Egypt golzeed' hayińni n'íí bikéd'ígo, áí bitahyú doo da'odlaą dahíí da'ílií ádaizlaa lęk'e. ⁶ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á ła' yaaká'yú daagolńi n'íí dantsédá' yedaabik'eh n'íí yits'á'zhí' daaheskai, áík'ehgo godińił yuyaa bésh hishbizhíí bee dahazhí' dahdaahest'ó'ógo ígozisgo baa yá'iti'íí bijįįzhí' Bik'ehgo'ihí'nań bishńil. ⁷ Sódóm ła'íí Gomórrah ła'íí bińaayú kįh nagozńilíí biyi' nnee daagolńi n'íí da'ágát'éégo nant'í' na'ídaahíí yaa ídaadest'ąą, ła'íí iłch'í' biini' daama', áí bich'í' nah'ńińiłgo dahazhí' ch'iidn bik'ó' diltńi' yee biniidaagodeszaa; díńko bee nnee bił ch'ídaagot'aahi at'éé. ⁸ Da'ágát'éégo díí nnee nch'ó'go nadaayeeńi bee bits'í daiłch'óq, yedaabik'ehíí doo daidńsį da, ła'íí yaaká'yú daagolńi daach'idńsini nch'ó'go yaa yádaakti'. ⁹ Míkael, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolńií da'tiséyú sitinihi ndi, ch'iidn nant'án yłnagonńkaadgo Moses bits'í n'íí bighą ła'hadit'áhdá' biini' hąhgo doo yati' ye'okáatgo yaa dahgoz'ąą da, áídá' gáyıńii, NohweBik'ehń nił diteh ndi at'éé. ¹⁰ Áídá' díí nneehíí, nt'é doo yídaagotsį dahíí nch'ó'go yaa yádaakti': ndi dziłká'yú gólínií doo natsí-daakees dahíí k'a'at'éégo dabínik'eh yídaagotsinií ánadaat'įńií zhá ye'ádaat'ee, áí bee ídaadilch'óq. ¹¹ Áí nnee bá góyéé doleel! Cain holzéhi adzaa n'íí k'ehgo ádaadzaa, Bálaam holzéhi bich'í' nah'ńińiłhíí bighą nih-esíí n'íí k'a'at'éégo zhaali yidázhz'í' ádaane'go ndaahı'si-ih, ła'íí Córe holzéhi, Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' nagonńkaadgo da'ílií silįhíí k'ehgo áí da'ílií daadoleel. ¹² Díí nneehíí Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee ńił daanohj'óqgo ná-

da'ohdj'ihíí daiłch'óqgo ádaat'įńh, doo daaste' dago itisgo náda'idįńh bił náda'ohdj'ihgee: yaak'os tú da'ádįhgo bił nagoyolhíí k'ehgo ádaat'ee; ch'ıl náhásgani binest'ą' ádini, nakidn da'ík'é' náhásgani, bikeghad dá bił há-dodzįz'íí k'ehgo ádaat'ee; ¹³ Túnteel bighán hashkeego nadiídáhií k'ehgo ádaat'ee, tú bizhol hayi'eeńhíí k'ehgo bi'ate' bik'e ídaayágosinií hit'įj hileeh; ts'ı's'óqsé da'adzaayú nadaahi'ńahgo dahnazńilhíí k'ehgo ádaat'ee, chagońheet dážhó diłhiłhíí dahazhí' bá begoz'ąą. ¹⁴ Adamdí' godezt'ígo gots'id iłké' hanáłolchįjgee Énoch naghaa lęk'e, án díí nneehíí yunáásyú ágońe'íí yaa nagolńi' lęk'e, gánńiidgo, Isąą, nohweBik'ehń nnee báhadaadeszaahíí goneznan doo náhółtag dayú hilt'eego ył dokah, ¹⁵ Nnee dawa yán-daago'aahíí bighą hígháh, áí nneehíí bitahyú hadíí doo daagodńsį dahíí doo daagodńsį dago ánadaat'įńd n'íí bił ch'í'ńah ádaagole'go, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań daayokáatgo yaa yádaakti' n'íí ałd'ó' nda'ı'siıhíí bił ch'í'ńah ádaagole'go hígháh. ¹⁶ Díí nneehíí aadaanét'įj, ła'íí dawahá yida'ıłtah, nch'ó'í hadaat'inií yikísk'eh daahı'naa; idaa da'odlíigo yati' dážhó nchaahíí yee yá-daakti', daazhógo ádaanńigo yati' baa gozhóni bee nnee yich'í' yádaakti', da'it'įj'ihíí bighą. ¹⁷ Ndi shił daanohshóni, Jesus Christ nohweBik'ehń binadaal'a'á yunáásyú ágońe'íí dabíńtsédá' yaa nadaagolńi' n'íí bínádaańiih; ¹⁸ Gádaanohwińii n'íí, Iké'yú goldohíí biyi' aadaadlohíí doo daagodńsį dago nch'ó'íí hadaat'inií yikísk'eh ádaat'eehíí daahikáh doleel. ¹⁹ Díí nneehíí da'ńii ágot'eehíí yits'á'zhí' ádaane'íí daanńi, ni'gosdzán bik'á ágot'eehíí yikísk'eh ádaat'ee, Holy Spirit doo biyi' daagolńi da. ²⁰ Áídá' nohwińi, shił daanohshóni, nohwi'odla' dilzini bee ńdzilgo ádaadohdle', Holy Spirit biláhyú da'ohkąąhgo, ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań bił'jóónií biyi' daagonohńjigo ádaadinońzį, Jesus Christ nohweBik'ehń nohwa ch'oba'go dahazhí' ihí'ńaahíí nohwaide'aahíí biká daadeh'įj. ²² Áí nnee nch'ó'go ánadaat'įńií ła' baa daach'ohba'go ła'ńhgo bich'í' ádaanoht'ee: ²³ ła'ihíí binch'ó'íí baa daagonohsąqgo, k'ó' biyi'dí' hadaahod-đzįjsgo hasdádaahńił; nch'ó'go ánadaat'įńií bighą bidiyágé bits'á' k'ikizhgo alzaahíí ndi nohwił daanoh'le'. ²⁴ Dánkota nanánohdéh doleelíí yits'á'zhí' Bik'ehgo'ihí'nań ánohwiłsįgo yinel'ąą, ła'íí doo nohwa dahgoz'ąą dago dabíí bits'á'ıdindláadgee, bidázhz'í' dážhó nohwił gozh'óqgo nasozįjgo ádaanohwidolńiłgo yinel'ąą, ²⁵ Áń Bik'ehgo'ihí'nań dała'á góyáni, Hasdáno-

hwiñiíí, ihégosiníí, ízisgo at'ééhíí, dahot'éhé yebik'éhíí,
łá'íí nawodíí bíyée le', dák'ad, łá'íí dahazhį'. Doleetgo
at'éé.

REVELATION

1 Bik'ehgo'ihí'nañ yuñáasyú hago ágonéh shjhíí Jesus yit ch'í'nah ágólaa, Jesus bánada'iziidíí bich'í' ch'í'nah áiléhíí bigha; bána'iziidi, John holzéhi, yich'í' na'ágole'go yaak'ádí' binal'a'á John yich'í' oyii'á: 2 John, Bik'ehgo'ihí'nañ biyatí'íí, ła'íí Jesus Christ hant'é nii lán shjhíí, ła'íí hadíí dahot'éhé yo'jji lán shjhíí yaa nagosñi'. 3 Hadín yuñáasyú hago ágonéhi baa na'goni'íí yozhííhíí, ła'íí hadín daidezts'aaníí biyaa daagozhóq doleel, ła'íí díí k'e'eshchiiníí daayotá'íí ałdó' biyaa daagozhóq doleel: itk'idá' biká' nagowaahíí bigha. 4 Shíí, John nshlíni, Asiayú ínashood ha'ánátséhíí gosts'idiyú nagoznili bich'í' k'e'eshchii: Nliiníí, nlij n'íí, dogáti, án bits'á'dí' itgoch'oba'íí ła'íí itch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aa le'; ła'íí Spirits gosts'idi Bik'ehgo'ihí'nañ nant'aago dahsdaagee bádjh nadaaziiníí bits'á'dí'; 5 ła'íí Jesus Christ da'aniigo aanagolñi'íí, nanezna'íí bitahdí' dantsé nágosdlíni, ni'gosdzán biká' nnee nadaant'aahíí yá nant'áhi ałdó' bits'á'dí', itgoch'oba'íí hikke itch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aa le'. án bit daanioogo nohwinch'í' ał nohwá táyizgiz bidíííí bee, 6 Án nant'án ádaanohwizlaa, ła'íí biTaa, Bik'ehgo'ihí'nañ, bi'okaaqah yebik'ehgo ádaanohwizlaa; án dážhó ba'ahégosj le', dawa yebik'eh le', doo ngonel'aaq dayú dahazh'í'. Doleelgo at'éé. 7 Isaa, yaak'os biyi'dí' nádáh; dakówa daach'it'séh, hadín bighádaach'isgeedíí ałdó': ni'gosdzán biká' nnee dahot'éhé ittah at'éégo hadaazt'í'íí án yik'e natídaadindlii doleel. Da'anii. Doleelgo at'éé. 8 NohweBik'ehñ, nliiníí, nlij n'íí, dogáti, Dák'a'at'éhi, gáníí, Shíí Álpha hikke Oméga, begodeyáhi hikke bengont'í'í nshłj. 9 Shíí John, nohwik'isn, Jesus binkááyú nohwit' dała' nohwich'í' nadaagont'ogi, hikke Jesus Christ bilakt'áhgee nohwit' daanshíni, ła'íí nyee ndi dayúweh bit dahikahi, ni' táyi' dahgoz'aa Pátmos holzeegge sídáá, Bik'ehgo'ihí'nañ biyatí'íí hikke Jesus baa nagoshñi'íí bigha. 10 Godilziníí bijji Holy Spirit shiká'zh'í' adzaago, shine'dí' kozhii dážhó adjjid dilwoshgo disiits'áq, besh dilwoshé áñííhíí k'ehgo, 11 Gáníígo, Shíí Álpha hikke Oméga nshłj, dantséyúhi hikke iké'yúhi: áidí' gánádi'niigo, Hant'é hí'ínií naltsoos biyi' bak'e'it'chíígo Asiayú ha'ánázéhé gosts'idiyú nagoznili bich'í' ánléh; Éphesus, Smýrna, Pérgamos, Thyatíra, Sárdis, Philadélphia, Laodicéa, díí dawa bich'í' ádaanle'. 12 Hadínshá' áshilñii nsjgo t'aaqzh'í' nánishne'. Akú ik'ah k'ó'íí biká'dahnásit'áhi óodo be'alzaahi gosts'idiyú odaaz'aago hiłtsaa; 13 Ik'ah k'ó'íí biká' dahnásit'áhi gosts'idiyú odaaz'aahíí itñi'dí' ła' nnee ga'anolini sizij, bidiyágéhíí bikets'inyú nel'aa, bizis óodo be'alzaahi dážhó nteeli bitilyú nel'aaqo bínást'í'.

14 Bitsits'in hikke bitsizil ligai, dibel'j bighaa dážhó ligai t'ehíí k'ehgo, zas k'ehgo ligai; biñááhíí k'ó' yaadiñahíí k'ehgo at'éé. 15 Bikeehíí besh brass holzéhi, k'ó' biyi' hibeezhgo dážhó bik'ena'didlaadhíí k'ehgo at'éé; bizhihíí tú dážhó t'aaqo dits'ag t'ehíí k'ehgo ałts'ag. 16 Bigan dihe'nazhineégo ts'its'osé gosts'idi dahyonit: besh be'idiltishé dá'it'ch'izhineé denini bizé'dí' há'áá; ła'íí binii'íí ya'ái dážhó bits'á'idindláád t'ehíí k'ehgo at'éé. 17 Hiłtsaaq'ad' biyahzh'í' nágo' dasiitsaaq'ahíí k'ehgo. Áidí' bigan dihe'nazhineé bee shiká' ndelñiih, gáníígo, Doo nendlidid da; shíí dantseyúhi hikke iké'yúhi nshłj: 18 Shíí dasiitsaaq' n'íí naahi'naahíí nshłj; sqa, dahazh'í' hinshnaa, Doleelgo at'éé; ch'iidntahíí ła'íí da'itsaahíí bá be'ig'eesé nashñil. 19 Hant'é hí'ínií hikke hago ágót'ij shjhíí, ła'íí kodí' godezt'í'go hago ágoné' shjhíí bak'e'it'chíí; 20 Ts'its'osé gosts'idi shigan dihe'nazhineégo dahishñitgo hintsaaníí, hikke ik'ah k'ó'íí biká'dahnásit'áhi óodo be'alzaahi gosts'idiyú odaaz'aahíí, doo baa nit'ígózi dahíí bígosínłsijh. Ts'its'osé gosts'idihíí Bik'ehgo'ihí'nañ binadaal'a'á ha'ánázéh gosts'idi yá-nazíni ádaat'ee: ik'ah k'ó'íí biká'dahnásit'áhi gosts'idihíí ha'ánázéh gosts'idihíí ádaat'ee.

2 Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á Éphesusgee ha'ánázéhíí yásizini bich'í' k'e'it'chíí gánñiihgo: Ts'its'osé gosts'idi bigan dihe'nazhineégo dahyonit'íí, ik'ah k'ó'íí biká'dahnásit'áhi óodo be'alzaahi gosts'idi yitah naghaahi gáníí, 2 Ánánt'ijj'íí, nyee go na'izidíí, nyee ndi bidag ánt'ééhíí bígonsj, nnee nch'ó'go ádaat'eehíí nit' daanch'ó': ła'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á daandłj, daanñi ndi doo áí daanłj dahíí, t'eda'it'choogo ádaaniigo bídaagosínłsijdgo bígonsj ałdó': 3 Nyee ndi bínenł'áq, ła'íí bidag ánt'ee, ła'íí shizhi'híí bigha nyee go na'izid' ni', t'ah doo hwahá baa nakaad dago bígonsj. 4 Da'ágát'éé ndi díí dała'á be'ánt'ééhíí doo shłt' nzh'qo da, dantsédá' nit'ij'qó' n'íí bits'á' nnyaahíí bigha. 5 Hadí' gódah ch'ínkaad lán shj bínánłñihgo t'aaqzh'í' nádndáhgo, dantsédá' ánt'ee n'íí k'ehgo ánándłéh; dahyúgohíí dagoshch'í' naa nsháhgo, ni'ik'ah k'ó'íí biká'dahnásit'áhi naadishłj, doo t'aaqzh'í' nádndzaa dayúgo. 6 Áidá' díí zhá nł't'éhi be'ánt'ee, Nicoláitans daanlíni bi'at'e' nit' daanch'ó', shíí ałdó' shłt' nch'ó'. 7 Hadín bijeyi' golíinií, Spirit ha'ánázéh nagoznili hant'é yitñiihíí yiyést'saaq le'; Hadín dawa yitis siliinií Bik'ehgo'ihí'nañ bidážhó gózh'qó goz'aa yune' ch'il be'ihí'náhi sikaadíí baa dahnazñilíí yiyaaqo baa godidish'aał. 8 Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á Smýrnagee ha'ánázéhíí yásizini bich'í' k'e'it'chíí gánñiihgo; Dantséyúhi hikke iké'yúhi níni, daztsaaq' ndi

naahi'na'i nliini gáníí; ⁹ Ánánt'jǰhíí, nich'j' nadaagont'og, ǵa'íí tént'iyégo bígonsj, (ndi hánǵdzil); ǵa', Jews daandlj, daanii ndi doo áí daanlj da, daazhógo ádaadil'jigo bígonsj, áí Satan yá áǵa'ánát'jǰhi daanlj. ¹⁰ K'ad bee nini-godilne'íí doo béndzid da: nohwíí ǵa' ch'iidn nant'án ha'ánohwiǵkaad, nanohwídaantaago; goneznan iskaǵzhj' goyéé'go nohwich'j' nagowaa doleel: ni'odlaǵ'íí bee sínzǵi dasíntsaǵzhj', áík'ehgo dahazh'j' ihi'ná naa dish'aaǵ, gonneegee ch'ah hobjǵhíí k'ehgo. ¹¹ Hadín bijeyi' golíinií, Spirit ha'ánázéh nagozǵilíí hant'é yǵǵhíí yíyésts'aaǵ le'; Hadín dawa yitis siliinií nakidnee danáá'itsaahíí doo bee baa gowáh da.

¹² Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á Pérgamosgee ha'ánázéhíí yásizini bich'j' k'e'itǵhíí gánǵhigo; Bibéshbe'idiltǵishé dá itǵh'izhǵnéé deníni golínihií gáníí; ¹³ Ánánt'jǰhíí, hayú gonlíinií bígonsj, Satan nant'áago dahsdaayú: shizh'íí nǵt'éégo hónǵta'go bee nanǵaa ni', Ántipas, nǵt'éégo shá át'éhihi, nohwitahyú, Satan golíjyú, zesdjídá' ndi shondlaanií doo yó'ogodín'aaǵ da ni'. ¹⁴ Da'ágát'éé ndi díí zhǵ be'ánt'ééhíí doo shíǵ nzhǵǵ da, aigee ǵa' Bálaam itǵh'ígon'áni biǵ daanzhǵǵo daayota', áń Bálak Israel hat'íí nchǵ'go ádaaǵe'go doleeli yǵ ch'ígo'aahgo da'okǵaǵhgo hidán nadn'ái yaa hasǵil n'íí daayiyaaǵ doleelgo, ǵa'íí nant'j' nadaakaigo yǵ ch'ígon'ǵǵ. ¹⁵ Aigee aǵdó' ǵa' Nicoláitans biǵ ch'ídaagos'áni biǵ daanzhǵǵo daayota', áí dázhǵ shíǵ nchǵ'i. ¹⁶ Ninchǵ'íí bits'ǵ'zhj' ádníne'; dahyúgohíí dagoshch'j' naa nsháhgo sizé'dí' béshbe'idiltǵishé bee biǵ nadaagonsǵkaad. ¹⁷ Hadín bijeyi' golíinií, Spirit ha'ánázéh nagozǵilíí hant'é yǵǵhíí yíyésts'aaǵ le'; Hadín dawa yitis siliinií bán, mánaa holzéhi, nanlj' n'íí ǵa' bá daadi'dishné', tséé ǵigai bizhi' ániidéhi biká' dahgoz'áni baa dish'aaǵ, áí dahgoz'aanií baa hit'áanií zhǵ yígoǵsǵ. ¹⁸ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á Thyatíragee ha'ánázéhíí yásizini bich'j' k'e'itǵhíí gánǵhigo; Bik'ehgo'ihí'nań biYe', bináá kǵ yaadiǵahíí k'ehgo at'éhi, bikeehíí bésh, brass holzéhi, dázhǵ bik'ena'did-laadhíí k'ehgo at'éhi gáníí; ¹⁹ Ánánt'jǰhíí bígonsj, ni'jǵjóóníí, shána'izíidíí, ni'odlaǵ'íí, nyee ndi bidag ánt'ééhíí; ntsedá' ánánt'jǵdíí bitisgo ánánt'jǵgo nígonsj. ²⁰ Da'ágát'éé ndi díí zhǵ be'ánt'ééhíí doo shíǵ nzhǵǵ da, isdzán, Jézebel holzéhi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'izi-idíí ádiǵd'ínihi, shánada'iziidi nant'j' nadaakaigo yǵ ch'ígo'aah ndi doo nt'é biǵnǵii da, ǵa'íí shánada'iziidíí da'okǵaǵhgo hidán nadn'ái yaa hasǵilíí daayiyaaǵ doleelgo yǵ ch'ígo'aah ndi doo nt'é biǵnǵii da. ²¹ Nant'j' naghaahíí yits'ǵgháhgo baa godini'ǵǵ; ndi doo yits'ǵnyáá da. ²² Áí bighǵ áń diǵííhgo ashǵe', ǵa'íí hadíí yǵ nant'j' naskaihií dázhǵ góyéé'go bich'j' nagowaago ashǵe', nant'j' nakaihií doo yits'ǵkáah da lǵk'eyúgo. ²³ Bichǵgháshé nadaaǵe'go ashǵe'; ǵa'íí ha'ánátséhíí dawa shídaagotsǵ doleel, shíí konatsekees yígoǵsiníí hik'e kojíí yuǵe' go'inií nshǵj: daǵa'á notjǵgo hant'é ádaasolaahíí dábiǵehyú nohwich'j' nada'ishǵiiǵ doleel. ²⁴ Áidá' nowhihíí hik'e Thyatíragee daagonhǵiinií ǵa'ihíí, áí itǵh'ígot'aahíí doo bikisk'eh ádaanoht'ee dahíí, Satan bi'at'e' k'ehgo áná'ol'jǵhíí dázhǵ nchǵ'go daatǵh'inihií,

nohwíí ǵa' t'ah doo hwaá bídaagono'aaah dahíí, doo nt'é be'ánadaahne' nohwitǵishǵii da. ²⁵ Díí zhǵ, hant'é bee nohwit ch'ígot'aanií nǵdzilgo daahohta', nánsdzaazh'j'. ²⁶ Hadín dawahá yitis siliinií, ǵa'íí nnágódzáazh'j' hago ánasht'jǵhíí bikisk'eh at'ééhíí, nǵnee binant'a' daǵa'áhíí i'aniyú nazǵilíí yebik'ehgo baa godidish'aaǵ: ²⁷ ShiTaa shaa godin'ǵǵhíí k'ehgo yá nant'aa doo, bésh itíí bee; gosht'ish idee daasits'itgo ts'itǵaǵhíí k'ehgo ts'idoǵtǵjǵ. ²⁸ Ts'itsǵǵsésecho baa dish'aaǵ. ²⁹ Hadín bijeyi' golíinií, Spirit ha'ánázéh nagozǵilíí hant'é yǵǵhíí yíyésts'aaǵ le'.

3 Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á Sárdisgee ha'ánázéhíí yá-sizini bich'j' k'e'itǵhíí gánǵhigo; Bik'ehgo'ihí'nań Spirits gots'idi ǵa'íí ts'itsǵǵsése gots'idi yegoyíǵínií gáníí; Ánánt'jǰhíí bígonsj, hinǵáago daanitǵh'inií ndi dasíntسانی ánt'ee. ² Ch'ínándzídgo, hadíí nádaagodzihíí dáǵ'azhǵ nanǵe'íí nalwodgo ánándle': hago ánánt'jǵhíí Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo nzhǵǵ da ǵaǵ bí-gosíǵjǵ. ³ Áík'ehgo hant'é naa hi'né' ǵa'íí dasíntsaǵǵ ǵaǵ shjǵhíí bínánǵhí, áí bikisk'eh ánt'ee, ninchǵ'íí bits'ǵ'zhj' ánán'ne'. Doo ch'ínándzíd dayúgohíí, in'jǵhi higháh te-híí k'ehgo nsháh, hagee hokosíí biyi' nsháhíí doo bí-gontǵj da doo. ⁴ Sárdisgee nǵnee da'akwiyé godzihi, doo hwahá bidiyágé chjǵ ádaile' da: áí dá ǵigai nt'éégo bik'ena'dizlaago biǵ hishkah doo: áí yik'e shijeedhíí bighǵ. ⁵ Hadín dawahá yitis siliinií dá ǵigai nt'éégo bik'e'izlaa doo; ihi'ná naltsoosíí biká' bizhi' doo k'ena'ishdéh da doo, shiTaa hik'e binal'a'á yaaká'yú daagolíinií binadzahgee bizhi'íí hodishií. ⁶ Hadín bijeyi' golíinií, Spirit ha'ánázéh nagozǵilíí hant'é yǵǵhíí yíyésts'aaǵ le'. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á Philadélphi-agee ha'ánázéhíí yásizini bich'j' k'e'itǵhíí gánǵhigo; Godiyǵhgo at'éhi, da'aniigo at'éhi, be'ohigeesé David bíyéé n'íí naitjǵhi, ch'íntǵǵyúgo doo hadín dená'ditjǵhi da; dagohíí de'dintǵǵyúgo doo hadín ch'ínátǵjǵhi da, áń gáníí, ⁸ Ánánt'jǰhíí bígonsj: isaǵ, dáádítǵh ch'íotaǵgo ná áshǵaa, doo hadín da'dinótǵjǵhi at'éé da: doo nǵndzil da ndi shiyati'íí hónǵta', ǵa'íí, Áń doo bígonsj da, doo hak'í shíldíniid da. ⁹ Satan yá itǵa'ánadaat'jǵhíí, Jews daandlj, daanii ndi doo áí daanlj dago téda'itchoogo ádaanihií; niyahzhj' hayaa ádaaǵe'go, shíǵ nzhooníí yídaagotsǵjǵhgo ádaashǵe' doo. ¹⁰ Nyee ndi bidag ánt'ee, niǵdéníidíí bikisk'eh ánt'ééhíí bighǵ ni'gosdzán dahot'éhé biká' nakída'dintaahíí begowáhíí bits'ǵ'zhj' áninsj doo, ni'gos-dzán biká' nǵnee nabída'dintaahíí. ¹¹ Isaǵ, dáǵadégo nánsǵdaaǵ: nǵt'éégo ánt'ééhíí nǵdzilgo hónǵta', yaaká'yú ch'ah hobjǵhíí niba' s'aaanií doo hadín nits'ǵ' náidí'aaah da doleelhíí bighǵ. ¹² Hadín dawahá yitis siliinií Bik'ehgohinshǵaahíí bikjǵ biyi' da'ch'okǵaǵhíí yuǵe' bíyahdahn'aaahíí k'ehgo ashǵéh, dahazh'j' doo ch'ínádáh-go da: áń Bik'ehgohinshǵaahíí bizhi'íí biká' ágosǵte', Bik'ehgohinshǵaahíí kǵh nagozǵili bíyéhi nt'é holzee shjǵhíí aǵdó' biká' ágosǵte', áí Jerúsalem ániidéhi holzee, yaaká'dí'go bee kegonáhi, Bik'ehgohinshǵaahíí bits'ǵ'dí'; dashíí shizhi' ániidéhi ndi biká' ágosǵte' aǵdó'. ¹³ Hadín bijeyi' golíinií, Spirit ha'ánázéh nagozǵilíí hant'é yǵǵhíí yíyésts'aaǵ le'. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á

Laodicéagee ha'ánázehíí yásizíni bich'í' k'e'ítchíí gánni-ihgo: Doleetgo at'éé nliinií, nt'éégo da'aniigo nagolníí, Bik'ehgo'ihí'nań dawahá áyílaahíí begodeyáhi gáńíí; ¹⁵ Ánánt'jjií bígonsj, doo sínk'az da, doo síndog da: dázhó sínk'az le'at'éhi, dagohíí dázhó síndog le'at'éhi. ¹⁶ Da'ákugo síndog, doo sínk'az da, doo síndog dahíí bigha hanídidishkoh. ¹⁷ Shíí hásdzil, shíyéehíí ląą, doo nt'é bínshdjh da, ádiń'ńíí; ndi díyaant'éé, naa goch'oba'á, tént'yé, nińáá ágodjh, dá finchíí doo ádígonzj dahíí bigha: ¹⁸ Óodo kọ' be'alzaahi shaa nahíńhíh, háńdzil doleethíí bigha; diyágé łigaihíí ák'ihidleeh doleetgo shaa nahíńhíh, dálinchíí'íí bik'e idaa yágondziníí doo hit'jj da doleethíí bigha; ik'ah nińáá bíńzhish, nt'éégo go'jj doleethíí bigha, nińdishńii. ¹⁹ Shił daanzhooníí bił daadishteh, ła'íí biniidaagodishłe', bił ch'ígonsh'aahgo: áik'ehgo dahńldohgo ninchó'íí bits'ą'zh'í' áńne'. ²⁰ Isąą, dáádít'hd'í' séz'jgo nínstsj: hadín shizhii yidezts'ąągo shá ch'í'ntą'ąyúgo, ha'ádishaatgo bił idishjł, bíí ałdó' shił idoyjł. ²¹ Shił dawa bitis síl'jgo shiTaa bił nansht'aahíí k'ehgo hadín dawa yitis siliinií bił nansht'aa doleetgo baa godinsh'aah. ²² Hadín bijeyi' golíinií, Spirit ha'ánázeh nagoznílií hant'é yłńhíí yiyésts'ąą le'.

4 Díí bikéd'go dé'jíd, yaaká'yú dáádít'ch'í'otąą ląą-go hiłtsąą: dantsé kozhii bésh dilwoshíí k'ehgo aniigo disiits'ąą n'íí shich'í' hananadzii gáshíńiigo, Yushde' shich'í' hasińá, kodí' godezt'í'go hago ágonéh shjńhíí nich'í' ch'í'ńah ashłéh. ² Dagoshch'í' Holy Spirit shiká'zh'í' adzaago nant'án biká'dahsdáhi yaaká'yú dahs'ąągo hiłtsąą, ła' yiká' dahsdaago. ³ Áń dahsdaahń tséé ílini, jasper hik'e sardine holzéhi, ga'ánoljh: nant'án biká'dahsdáhi iłts'ą'tł'ól tséé ílini, émerald holzéhi, ga'ánoljhgo binazt'í'. ⁴ Ái nant'án biká'dahsdáhi sí'aanií bińaayú nadind'j'í' biká'dahsdáhi łédńt'í': áígee bádaayányú nadind'j'í' łigaiigo bik'e nadaahezlaago dahnaháztaą; ch'ah óodo be'alzaahi bik'e daadez'ąągo. ⁵ Nant'án biká'dahsdáhi bits'ą'dí' hada'didla' hik'e idi'ńii ła'íí kozhii daadits'ag: ła'íí bidáhgee gosts'idgo daadiltł'í', ái Bik'ehgo'ihí'nań biSpirits gosts'idihí ádaat'ee. ⁶ Nant'án biká'dahsdáhi bidáhgee dolyíini, crystal ga'at'éhi, sikaą: ła'íí bińaayú d'j'j'jú nt'éshj hińáhi nadaazj, bitíldí' hik'e bighánt'aad'í' dá bińáá zháhi. ⁷ Ái daahináhi ntséhíhíí ndóicho ga'ánoljh, nakigeehíí magashi bizhaazhé ga'ánoljh, taagigeehíí nnee binii'híí binii'hi, d'j'j'igeehíí itsaa na'ńiihíí ga'ánoljh. ⁸ Ái d'j'j'í' daahináhíhíí dawa bit'ą' gostán daagolj'j: dá bińáá zhą naz'áni: jjiígee, t'é'gee, Dilzini, dilzini, dilzini, daanii nt'éé, Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń Dák'a'at'éhi, nłji n'íí, nliinií, dogáli. ⁹ Dahagee daahináhíhíí nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń, doo ngonel'ąą dayú, dahazh'í' hińáhi, Ízisgo áńt'ee, yłńiigo, daidńtsjgo, yich'í' ihédaanzjgo, ¹⁰ Bádaayányú nadind'j'í' nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń yiyahzh'í' hayaa ánadaat'j, áń doo ngonel'ąą dayú dahazh'í' hińaahíí daayokąągo, yaaká'yú daabich'ah daayosbąąhíí yiyahzh'í' hayaa ánádail'j'jhi gádaaniigo, ¹¹ Nohwe-

Bik'ehń, Ízisgo áńt'ee, daaniłch'ńiigo bik'e síńtj, daaniłch'ńíńtsjgo, ła'íí dawa nebik'eh daaniłch'ńiigo bik'e síńtj: dawa ánlaa, háńt'j'jhií bigha dawa daagolj'j, háńt'j'jhií bigha dawa alzaa.

5 Nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń bigan di-he'nazhíńéhi naltsoos yisdisi dahyo'ałgo hiłtsąą, biyi' hik'e biká'd'go k'e'eshchíni, gosts'idiyú bidá'doljéé. ² Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á dázhó nalwodihi hiłtsąą, áń ádjíd dilwoshgo gáńíí, Hadín ląą naltsoos bidá'doljeegí ch'í'ízóqsgo iłts'ą' áile'go yik'e sitj. ³ Áidá' yaaká'yú, ni' biká'yú, dagohíí ni' bit'ááhýú ndi doo hadín naltsoosí iłts'ą' áile'íí dagohíí yineł'j'j ndi yik'e sitj da. ⁴ Doo hadín naltsoos iłts'ą' áile'go yozhíhíí, dagohíí yineł'j'j ndi yik'e sitj dahíí bigha yat'éégo hishchag ni'. ⁵ Bádaayányúhíí dał'a'á gáshíńii, Doo nchag da: d'ń'j, Juda hat'í'í bits'ą'dí' Ndóicho, áń David Bikeghadi, dawa yitis siljńhíí bigha, áń zhą naltsoos bidá'doljeegí gosts'idi ch'í'ízóqsgo iłts'ą' áile'íí yik'e sitj. ⁶ Akú dé'jídgo nant'án biká'dahsdáhi hik'e nt'éshj daahináhi iłń'gee, bádaayányú bitahd'í' dibel'j'j biZhaazhé nłni zesd'j n'íí ga'ánolini sizjgo hiłtsąą, áń biyeshdee gosts'idihí, bińáá gosts'idihí, ái Bik'ehgo'ihí'nań biSpirits gosts'idihí ni'gosdzán dągoz'ąą nt'éégo biká'zh'í' odaas'a'i. ⁷ Áń nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń bigan di-he'nazhíńéd'go naltsoosí náidnné'. ⁸ Naltsoos náidnné'dá' d'j'j'í' daahináhi ła'íí bádaayányú nadind'j'j'í' dibel'j'j biZhaazhé nłni biyahzh'í' hayaa ádaasdaa; daant'j'j'gee tsjbe'idot'áté dahdaayotj'j, ła'íí its'aa óodo be'alzaahi, diltł'go łikągolchiníhi bee halk'łgo dah daayokaał, ái nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahi bi'okąąhíí ádaat'ee. ⁹ Sj áńíidéhi daido'aal' gádaaniigo, Naltsoosíí nádnné'go bidá'doljeegí ch'í'ínzóqsgí bik'e síńtj: nnee ił'aniyú hadaazt'í'í, iłtah at'éégo yádaat'í'í, nnee daanliinií, ła'íí nnee binant'a' dał'áhíí ił'aniyú nazńilíí biyi'd'í' nidi'zesd'jgo nidił'íí bee Bik'ehgo'ihí'nań bá hanánohwihéń'ńil. ¹⁰ Nant'án daandłjgo, ła'íí okąąh yebik'ehi daandłjgo Bik'ehgo'ihí'nań daahohiikąąhń bich'í' ádaanohwíńlaa: áik'ehgo ni'gosdzán biká' nadaant'aa doo. ¹¹ Dé'jídgo nant'án biká'dahsdáhi hik'e nt'éshj daahináhi ła'íí bádaayányú bińaayú Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á ląągo: goneznadn doo náhóltagyú dá'ágánáhołąągo goneznadn, doo náhóltagyú áid'í' doo náhóltagyú yúweh doo náhóltagyú daabizhii daasiits'ąą; ¹² Dibel'j'j biZhaazhé nłni bid'í'zesd'j n'íí dawa yebik'ehi, há'łdzili, góyáni, nalwodi, dilzini, ba'ihégosini, ła'íí biyaa gozhóóníí baa hi'né'híí yik'e sitíni at'éé. ¹³ Áid'í' yaaká'yú, ni'gosdzán biká'yú, ni'gosdzán biyi'yú, túnteel biyi'yú dahot'éhé daahināahíí, da'adzaayú dawa daagolíinií gádaaniigo disiits'ąą, Nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń ła'íí dibel'j'j biZhaazhé nłni doo ngonel'ąą dayú dahazh'í' biyaa gozhóq le', dilzj le', ba'ihégosj le', ła'íí dawa yebik'eh le'. ¹⁴ D'j'j'í' nt'éshj daahināahíí, Doleetgo at'éé, daanii. Bádaayányú nadind'j'j'í' hadín doo ngonel'ąą dayú dahazh'í' hińaahíí yiyahzh'í' ádaaszaago daayokąąh.

6 Dibelʼji biZhaazhé nʼlíni naltsoos bidáʼdoljeegíi gotsʼidihi daʼaʼá chʼíʼíńzózgo hiłtsaa, áidáʼ dííʼi ntʼéshj daahinaahíi daʼaʼá bizhiihíi idiʼniihíi gaʼáhiłtsʼago, Yushdéʼ dínʼji, shiłniigo disiiitsʼáá. ² Áidíʼ déʼjido go ʼfʼigai hiłtsaa: ái yikáʼ dahsdaahn itʼjih dahy-otʼi; ʼaʼí nantʼán bichʼah baa hitʼaa: án gonołneetgo gonʼneehgo ʼfʼi bit dahiswod. ³ Nakigee idáʼdoljeegíi chʼínáńzózódáʼ nakigee ntʼéshj hińáhihiíi, Yushdéʼ dínʼji, shiłniigo disiiitsʼáá. ⁴ Áidíʼ ʼfʼi ʼfʼi chʼínánálwod: ái yikáʼ dahsdaahn niʼgosdzán bikáʼ itʼchʼiʼgontʼéé nʼíi náidi-ineʼgo baa godetʼaa, nʼnee nanáilitseed doleełgo: ʼaʼíi bésh beʼidiltʼish dázhó nchaahi baa hitaa. ⁵ Taagigee idáʼdoljeegíi chʼínáńzózódáʼ taagigee ntʼéshj hińáhihiíi, Yushdéʼ dínʼji, shiłniigo didiitsʼáá. Déʼjido go ʼfʼi dʼihi hiłtsaa; ái yikáʼ dahsdaahn bedahnádidlohé dahyoʼáá. ⁶ Dííʼi ntʼéshj daahinaahíi itʼniʼdíʼ kozhii disiiitsʼáá gániigo, Tʼoh naghái dałahn haʼokaago penny ilʼji, tʼoh naghái diwozhé taadn haʼokaago penny ilʼji; áidáʼ ikʼah hikʼe wine nadaanohni. ⁷ Dʼjido go idáʼdoljeegíi chʼínáńzózódáʼ dʼjido go ntʼéshj hińáhihiíi, Yushdéʼ dínʼji, shiłniigo disiiitsʼáá. ⁸ Déʼjido go ʼfʼi délibáhé hiłtsaa; ái yikáʼ dahsdaahn Daʼitsaahíi holzee, áidíʼ Chʼiidntahíi bikéʼ begogáá. Niʼgosdzán dííʼyú itʼkéʼniłgo daʼaʼá biyiʼ bésh beʼidiltʼishé, shińaʼ góyéego nagowaahíi, yóiyahgo chʼinniihiíi, hikʼe niʼgosdzán bikáʼ tsétago daagolíni bédaagodzidíi bee nʼnee nadaayiltseed doleełgo binawod baa daagodeestʼaa. ⁹ Ashdladngee idáʼdoljeegíi chʼínáńzózódáʼ, beʼokaahi bikáʼ dahnásiʼnihiíi bitʼááhgeee nʼnee Bikʼehgoʼihiʼnań biyatʼiʼhií hikʼe yaa nadaagolniʼhií bigha nadaabiʼdistseedií biyiʼsizińi hiłtsaa: ¹⁰ Adjido daadilwoshgo gádaani, NohweBikʼehń, nidilzini, daʼaniihi nʼlíni, daʼosʼah lʼá ʼnʼnee niʼgosdzán bikáʼ daagolíni nohwidihií bigha baa yáńktʼi go nohwá ikʼenánʼni? ¹¹ Áidíʼ daantʼjige ʼfʼigai bitaadaasʼniigo gádaabiʼidoʼniid, Déʼihézhjʼ hanádaałsoł, bit nadaaʼaʼíi hikʼe nohwikʼisyú nohwii nanohwiʼdistseedhií kʼehgo nabiditseed doleełi nabiditseedgo zhá. ¹² Gostángee idáʼdoljeegíi chʼínáńzózódáʼ, déʼjido go ízisgo niʼgodesʼnaa; yaʼáihíi tsiigha dʼihi nanestʼoolhií kʼehgo dʼihi silji, tʼégonááhihi dʼi gaʼanolih silji; ¹³ Chʼil, fig holzéhi, bichʼiʼ deyolgo doo hwahá ntʼáá dahíi nanihezdeehíi kʼehgo tsʼiısqosé yaadʼ niʼgosdzán bikáʼzhjʼ náłtáá. ¹⁴ Yáá naltsoos hisdisi kʼehgo hisdis siljigo esdjid; ʼaʼíi dził hikʼe niʼ táyiʼ dahnagoznilií dawa łahyúgo naznił daasilji. ¹⁵ ʼaʼíi niʼgosdzán bikáʼ nadaantʼaahi, nʼnee itisyú nadaandeehi, hádaaldzili, siláada itisgo nadaantʼaahi, nʼnee nadaalwodi, ʼaʼíi daakówa, daakoʼdesnaahíi hikʼe doo daakoʼdesnaa dahíi ndi, dził bińidaʼíń yuńe, tséyaa nadaachʼintʼjgo; ¹⁶ Dził hikʼe tséé bichʼiʼ gádaachʼinii, Nohwikáʼzhjʼ tsʼiyaa áńgéhgo nádaanohwinʼj, nantʼán bikáʼdahsdáhi yikáʼ dahsdaahn hikʼe dibelʼji biZhaazhé nʼlíni bihashkeehíi bitsʼáʼ nádaanohwinʼj, ¹⁷ Bihashkeʼhií begodeyaahíi bigha; áikʼehgo hadiń zhá sháʼ sizji doleeł?

7 Ái bikedíʼgo Bikʼehgoʼihiʼnań binalʼaʼá niʼgosdzánzhjʼ dííʼyú nadaazjigo hiłtsaa, niʼgosdzán bikáʼ dííʼyú nyolíi tʼaazhijʼ daayotaʼgo, niʼgosdzán, túnteel, hikʼe chʼil doo bichʼiʼ nyol da doleełhií bigha. ² Áidíʼ yaʼái hanadáhdíʼgo Bikʼehgoʼihiʼnań binalʼaʼá, Bikʼehgoʼihiʼnań hińáhi bibeʼidinidliíde yonégo naahiltsaa: án dííʼi Bikʼehgoʼihiʼnań binalʼaʼá niʼgosdzán hikʼe túnteel daayilchogoggo baa daagodeestʼaanii ájido yichʼiʼ nádidilghaazhgo, ³ Gánií, Niʼgosdzán, túnteel, hikʼe chʼilhií daolchogoh helaʼ, Bikʼehgoʼihiʼnań yánadaʼiziidii bitáʼgeee bídaadinihidlidgo zhá. ⁴ Daʼkwii bídaadiniidlii shińii disiiitsʼáá: Israel biyeʼke bitsʼáʼdʼi nʼnee hadaaztʼiíi bitahdʼi daʼaʼá gonenadín ikáʼyú dííʼi doo náhóltagyú hiltʼéego bídaadiniidlii. ⁵ Juda hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. Reuben hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. Gad hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. ⁶ Áser hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. Nephthalim hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. *Manásses* hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. ⁷ Símeon hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. Levi hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. Íssakar hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. ⁸ Zábulon hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. Joseph hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. Benjamin hatʼiíi bitahdʼi nakitsʼadah doo náhóltagyú bídaadiniidlii. ⁹ Díi bikedíʼgo déʼjido go nʼnee doo ʼaʼi díi nʼnee łani yótagyúhi daahiltsaa, binantʼa dałááhi iłʼaniyú nazniłi, nʼnee iłʼaniyú hadaaztʼiíi, nʼnee daaniinii, hikʼe itah atʼéego yádaatʼiíi dawa bitahdʼi, nantʼán bikáʼdahsdáhi hikʼe dibelʼji biZhaazhé nʼlíni yidáhgeee nadaazji, dá ʼigai ntʼéego bikʼedaʼizlaa, chʼil, palm holzéhi, bitsʼadaazʼaahíi dahdaayiniłgo; ¹⁰ Adjido daadilwosh gádaaniigo, Hasdáchʼigháhií Bikʼehgoʼihiʼnań daahohiikaahń, nantʼán bikáʼdahsdáhi yikáʼ dahsdaahn, hikʼe dibelʼji biZhaazhé nʼlíni bitgo bitsʼáʼdʼi begozʼaa. ¹¹ Bikʼehgoʼihiʼnań binadaaʼaʼá nantʼán bikáʼdahsdáhi, bádaayáńyú, hikʼe dííʼi ntʼéshj daahinaahíi bińaayú ʼéedntʼiʼgo nantʼán bikáʼdahsdáhi biyahzhjʼ hayaa ánadaatʼjigo Bikʼehgoʼihiʼnań daayokaah, ¹² Gádaaniigo, Doleełgo atʼéé: Bikʼehgoʼihiʼnań daahohiikaahń doo ngonelʼaa dayú dahazhijʼ biyaa gozhóq le, baʼihégosj le, góyáq le, bichʼiʼ ihégosj le, dilzj le, dawa yebikʼeh le, ʼaʼíi dákaʼatʼéé le. Doleełgo atʼéé. ¹³ Bádaayáńyú daʼaʼá shichʼiʼ gánniid, Díi bidiyágé daałigaihií, hadiń adaatʼj? Hadʼi hikaihi? ¹⁴ Gábildéniid, Ni laʼ biłontsj. Gánashiłdoʼniid, Góyéego nagoyaahíi yitis chʼekaihi adaatʼj: dibelʼji biZhaazhé nʼlíni bidilíi bee bidiyágé tadaizgizgo ʼigaigo ádaizlaa. ¹⁵ Ái bigha Bikʼehgoʼihiʼnań bikáʼdahsdáhi yidáhgeee nánʼáá, ái daabichʼokaah gozʼaa yuńe dawa jji, dawa tʼé daabokaah ntʼéé: nantʼán bikáʼdahsdáhi yikáʼ dahsdaahn bitahyú nił doleeł. ¹⁶ Doo shińaʼ naadaaleeh atʼéé da, doo dibáʼ naadaaleeh atʼéé da; yaʼái doo

daabidiid da doleef, la'íi doo dant'éhéta bich'í' sidog da doleef. ¹⁷ Dibełłi *biZhaazhé* nłini nant'án biká'dahsdáhi iłńi'dí' dahsdaahn bá da'diné' doleef, tú hińáhi haljıyú yádjh higaatgo yił onakáh doleef: la'íi bińáá túhıi dawa Bik'ehgo'ihı'ńań bá k'eda'yıłdéh doleef.

8 Dibełłi *biZhaazhé* nłini gots'idngee idádoljeegıi ch'ıná'ńzqósdá' yaakáyú doo nt'é hiilts'ag dago bińıyú hak'e nehenkééz. ² Áıd'ı' Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á yaakáyú daagolıńıi gots'idi Bik'ehgo'ihı'ńań yidáhgee nadaazjıgo bésh dilwoshé bitaas'niigo hiłtsaa. ³ Áıgee binal'a'á la'ihıi naanádzaa, áń be'okaałhi biká' dah-nási'ńiıi goz'aqagee hizı', its'aa óodo be'alzaahi biyi' dilid-go ikaqolchiniı' dahyo'aałgo; ikaqolchiniı' łáqago baa hi'né', nıee Bik'ehgo'ihı'ńań báhadaadeszaahıi dawa daabi'okaałhiıi bił dałá' áłńéhgo, nant'án biká'dahsdáhi bádıhgee, be'okaałhi biká' dahnási'ńiıi yıká' diltłi' doleef-go. ⁴ Áık'ehgo ikaqolchiniı' bits'á'dı' lidıi, hik'e nıee Bik'ehgo'ihı'ńań báhadaadeszaahıi daabi'okaałhiıi bił dałá' Bik'ehgo'ihı'ńań yich'ı' hadag adzaa, Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á bilatt'áhdı'. ⁵ Áıd'ı' Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á kq' be'okaałhi biká' dahnási'ńiıi yıká' dilidıi la' its'aa biyi' ha'disbjhgo ni'gosdzán yıká'zhı' yaa yinil; áı dábiłgo yáhiilts'ag, idı'ńii, hada'didla', la'íi ni' nagohı'naa. ⁶ Bik'ehgo'ihı'ńań binadaal'a'á gots'idihi bésh dilwoshé dahdaayonıiıi k'ad ádaayıłńiigo nadaazjı. ⁷ Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á dantséhihıi bibéshdilwoshé áyiłńiıidıi dábiłgo hilóı hik'e kq', dił bił nadesgeedgo ni'yú náłtáq: ni'gosdzán biká' ch'ıl nadaan'aahıi dawa tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi aqł daanlıd, t'oh daadot'ı'zhıi áłdó' aqł nlıd. ⁸ Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á nakıgeehıi bibéshdilwoshé áyiłńiıidıi dábiłgo nt'éhéta dził nchaahıi ga'ánolini diltłı'go túnteel biyi' olgo: áık'ehgo túnteel tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi dá dił zhá siljı. ⁹ Túnteel biyi' daagolıńıi dawago tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi aqł nanezna'; tsina'eełıi dawago tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi doo nt'é da siljı. ¹⁰ Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á taagıgeehıi bibéshdilwoshé áyiłńiıidıi dábiłgo ts'ıłsqóse nchaahi yaaká'dı' naltq', kq' k'ehgo diltłı'go, áı tú daanlıńıi dawago tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi niká' naltq', la'íi tú hadaazlıńıi áłdó' biká' naltq'. ¹¹ Ts'ıłsqósehıi Iłkóhi holzee: tú dawago tááyú iłk'é'daaszıidgo dałá'ágołıi dé'ıłkó siljı; áık'ehgo tú dé'ıłkó siljıhıi bigha nıee łáqago nanezna'. ¹² Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á dıjı'ıgeehıi bibéshdilwoshé áyiłńiıidıi dábiłgo ya'ái, t'égona'ái, la'íi ts'ıłsqóse tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi hagoshı ádaas-dzaago, bits'á'daadesdińıi tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi diłłı siljı, áık'ehgo jııgo idindlıáadıi tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi doo got'ııi da siljı, t'égohıi áłdó' ágát'ée l'ek'e. ¹³ Áıd'ı' dé'ııdgo Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á yáa iłńıyú na'dezńiigo ádııd dilwoshgo gánııgo hiłtsaa, Ni'gosdzán biká' daagolıńıi bá góyéé doleef, bá góyéé doleef, bá góyéé doleef, Bik'ehgo'ihı'ńań binadaal'a'á taagıhıi bibéshdilwoshé k'ad ánadaayıłdı'ńiııi bigha!

9 Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á ashdla'ıgeehıi bibéshdilwoshé áyiłńiıidıi dábiłgo yaaká'dı' ni'gosdzán biká'zhı' ts'ıłsqóse naltq'go hiłtsaa: o'ı'án doo ni'ı'ánihi dá bich'ıgót'ı'gee bá be'ıgeęse baa hitaa. ² O'ı'án doo ni'ı'án dahıi ch'ı'ıntáq, áıd'ı' lid yat'éeego hago', kq' yat'éeego diltłı'ıi bits'á'dı' k'ehgo; áık'ehgo ha'ı'ándı' lidıi bee ya'ái doo hit'ııi da siljı, dahot'éhégo godıłłı siljı. ³ Lidıi biyi'dı' na'ishchagi ni'gosdzán biká' hanatsáq: ni'gosdzán biká' tsédag histasıi binawodhıi k'ehgo binawod daagolıııgo baa daagodest'aa. ⁴ Ni'gosdzán biká' t'ohıi hik'e dant'éhéta daadot'ı'zhıi la'ıi ch'ılta daolchqoh hela', bi'ıdo'ńiıd; nıee Bik'ehgo'ihı'ńań bi'ıdinidııd' doo bitá'gee dahgoz'aa dahıi zhá. ⁵ Da'ágát'ée ndi doo nadaitseedgo baa godet'aa da, daazhógo bił na-da'dıniı'go ádaile'go ashdladn dahıtaqzhı': tsédag histasıi dilshish łehıi k'ehgo nııııgo. ⁶ Áı benagowaadá' nıee da'ıtsaahıi yıká daadéz'ııi doo, ndi doo datsaah da doo; daostsa hadó' daanzıd'ı' dats'ıtsaahıi doo hak'ı da doo. ⁷ Na'ishchagi łııi nagonłkaadyú nádesaałıi k'ehgo iłch'ı'daasdlaa ga'ádaanoljı; nant'án bich'ah óodo be'alzaahi ga'ánolini bik'edaadez'aa, daabini'ıi nıee binııı'ıi ga'ádaanoljı. ⁸ Daabitsızılııi isdzáné bitsızılııi k'ehgo ádaat'ee, daabiwoo'ıi ndóıcho biwoo'ıi ga'ádaat'ee. ⁹ Bésh bitıl naztaanıi ga'at'ée; daabit'a' ádaaniıııitsınagháhi bıjád nakihi yat'éeego hilwoł, łııi łáqago badahsnıłgo nagonłkaadyú dezkiıı łehıi ga'áhiłts'ag. ¹⁰ Daabitsee'ıi tsédag histasıi bitsee'ıi ga'ádaat'eehıi yee daadıtshish: ashdladn dahıtaqzhı' nıee yinı'da'dıłńı'go binawod golııı. ¹¹ Binant'a' golııı, áń o'ı'án doo ni'ı'ánihi yebik'ehı, Hebrew k'ehgo Abáddon holzee, Greek k'ehgo Apólylon holzee. ¹² Dantsé góyéégo godeyaahıi bech'ıgonyáa; isaa, nakıgo t'ah góyéégo bee nohwıch'ı' naagoldoh. ¹³ Áıd'ı' Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á gostáńgeehıi bibéshdilwoshé áyiłńiıidıi dábiłgo Bik'ehgo'ihı'ńań bádıhgee be'okaałhi biká' dahnási'ńiıi óodo be'alzaahi biká'dı' iyeshdee dıjı'ı its'ádaaz'aahıi bits'á'dı' kozhıi disıts'áq, ¹⁴ Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á gostáńgeehıi béshdilwoshé dahyotıjıııi yich'ı' gánııgo, Tú łáqago nłııııı Eu-phrátes golzeegee dıjı'ı Bik'ehgo'ihı'ńań binadaal'a'á dahdaahıst'oonıi k'eda'ı'ad. ¹⁵ Áık'ehgo Bik'ehgo'ihı'ńań binal'a'á dıjı'ı k'enádaabi'dost'ah, áı nıee dawa tááyú iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi dawa nadaitseedgo da'ái bik'ehenkééızgo, da'ái bıjııı, da'ái bee dahıtaq, da'ái t'egodzaa iłch'ı'ılzaahi. ¹⁶ Siláada łııi yıká'dı' nadaagonłkaadıi nakıdn goneznádn doo náhółtagyú da'ágánáhołaaqo goneznádn doo náhółtagyú hilt'ee: áı hilt'eego disıts'áq. ¹⁷ Dıı k'ehgo łııi daahıłtsaa shıch'ı' ch'ı'ńah ágolzaago; łııi yıká' dahnaháztaanıi bésh bitıl naztaanıi kq' hik'e tsée ilıni, jácınth holzéhi, la'ıi tséłıkq'ı ga'ánoljıhıi k'ehgo ánołjı: łııi bitsıts'ınıi ndóıcho bitsıts'ınıi ga'ánoljı; áıd'ı' daabızé'dı' kq' hik'e lid la'ıi tséłıkq'ı hanáđınah. ¹⁸ Dıı taagıhıi iłk'é'ńilgo dałá'ágołıi bee nabı'destseed, kq', lid, la'ıi tséłıkq'ı, łııi bızé'dı' hanáđınahıi bee. ¹⁹ Łııi bızé'dı' hik'e bitseeýú binawod golııı: bitsee'ıi ch'osh bık'asda' daagolıńıi ga'at'ée, bitsıts'ın daagolıııgo áı bee konııdaagodıle'. ²⁰ Nıee la'ıhıi, dıı

góyéego bich'j' godes'taaníi doo bee nadaabistseed dahíi, bigan bee nch'go ádaaszaahíi doo yits'á'kai da, 1a'íi ch'iidn hik'e óodo, béshligai, béshlitsog, tséé, tsj bee nadn'ái ádaaszaahíi daayokaqahíi doo yits'á'kai da; áí nadn'áhiíi doo daago'j' da, doo da'dits'ag da, 1a'íi doo nadaakai dadá': ²¹ 1a'íi nada'itseedíi, íngashíi, nant'j'go nakaihií, da'in'j'hiíi áldó' doo yits'á'kai da.

10 Áídí' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á ízisgo at'éhi yaaká'dí' biñ nkegonyáágo naahitsaa, yaak'os bee bik'e'izlaago: íts'á'á'ól bitsits'in binazt'í'go, binii'íi ya'ái ga'at'éégo, bijádíi kq' k'ehgo nazjigo: ² Áñ naltsoos hisdisi alts'íséhi íts'aa at'éégo dahyoné': bikee di-he'nazhineéhií túnteel yiká' dés'eez, áidá' lahzhineégo-híi ní' yiká' dés'eezgo, ³ Ndóicho aníhií k'ehgo ádjíd ná-didilghaazh: nádidilghaazhíi dábitgo gots'idn ididesni'. ⁴ Gots'idn ididesni'dá', k'ad ágosh'e' nt'éégo yaaká'dí' kozhii gáshihniigo disiits'á'á, Gots'idn ididesni'íi ánniidíi bidá'n'jah, ágóléh hela'. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á túnteel hik'e ní' biká' sizjigo hiłtsaaníi, hadag yaa delniíhdá', ⁶ Gánniid, Doo ngonel'aa dayú dahazh'j' hīnaahñ, yaaká'yú 1a'íi biyi' daagolíníi, ní'gosdzán 1a'íi biyi' daagolíníi, túnteel 1a'íi biyi' daagolíníi ádaayiilaahíi binkááyú shit'a dah-didishniíhgo gádishnií, Doo dá t'aazh'j' at'éégo da: ⁷ Áidá' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gots'idngeehíi bibéshdilwoshé áyitdoniíi bengonyáágo, Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'go doo bígój' da níi, yána-da'iziidíi, binkááyú nada'iziidi bich'j' ánniid níi begolne'. ⁸ Yaaká'dí' kozhiihií disiits'á'á níi shich'j' hananadzii gáníigo, Tí'i, naltsoos hisdisi íts'aa at'ééhií Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á túnteel hik'e ní' biká' siziiníi dah yoné'ihíi nádnné'. ⁹ Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á baa niyáágo gádnéniid, Naltsoos hisdisíi shaa nné'. Áidí' gáshihniid, Nádné', nnáá, nibid biyi' dé'itko doleel, áidá' nize' yuñe'híi shúgé gosnih k'ehgo golnii doleel. ¹⁰ Áidí' naltsoos hisdisíi Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bigan biyí'dí' nádné'go hiyá'á: sizé' yuñe' shúgé gosnih k'ehgo golnii: oñágdí' shibid yuyaa dé'itko silji. ¹¹ Áidí' gáshihniid, Nnee daanliiníi, nnee binant'a' da'á'ahíi i'aniyú nazñilíi, ítah at'éégo yádaaktí'íi, 1a'íi nant'án daanliiníi 1á'ágo, ádjihyú ágodoniíi bee biñ nanágołni' doo.

11 Áidí' gish be'ídaanel'aaqahíi lók'aa ga'anolini shaa hitá'ágo áshitdo'niid, Nádnáh, k'j' biyi' Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okaqahíi bínén'aa, be'okaqahi biká' dahnási'níi, hik'e nnee ágee da'okaqahij' áldó'. ² Áidá' k'j' biyi' da'ch'okaqahíi dadányú tséé 1édn'aa'hií binol'á'á hela', áí dah nzhqo, doo Jews daanlij' dahi baa hi'né'hií bigha: áí k'j' godiyini gozñili dizdin naki dahnáhitá'azh'j' yiká' nakai doleel. ³ Naki shánagoln'íi tsiigha nanest'óól bik'edaasilaago shá nadaagoln'í'go baa godish'aał, da'á'á doo náhóltagyú iká'yú naki gone-nadínhií iká'yú gostádin iskaqazh'j'. ⁴ Díi naki ch'il, olives holzéhi, 1a'íi naki ik'ah kq'íi biká' dahnási't'á'hií ní'gos-dzán yeBik'ehñ bádjhgee nadaazj'hií ádaat'ee. ⁵ Hadín yiniídiñihyúgo, kq' bizé'dí' yaadináhií bee bidilid

goz'aa: hadín yiniídiñihyúgo, da'áik'ehgo bidizideego goz'aa. ⁶ Bidáhyú hago ágonéhií yaa nadaagoln'í'go goldohdá' yáa yida'detj'j'go doo nanágołt'j' dago baa godet'aa: 1a'íi tú diłgo ánádaidle', 1a'íi dabíi hádaat'j'gee ní'gosdzán biká' ítah at'éégo góyéego nágodidahgo ádai'j'j'go baa godet'aa áldó'. ⁷ Aał nadaagosni'íi bikédí'go nt'éshj' bégodzidi, o'í'án doo ní'í'ánid' hayáhi, yił nagonłkaadgo bitis hileehgo nadaabistseed doleel. ⁸ Bits'íhií ízisgo k'j' gozñili biyi' intínyú shiteezh doleel, áí ízisgo k'j' gozñilíhií Sódóm hik'e Egypt daazhógo ágágołzéhi, ágee nohweBik'ehñ ts'j'itna'áhi biká' zes-dj'ni'. ⁹ Nnee daanliiníi, ítah at'éégo hadaazt'í'íi, ítah at'éégo yádaaktí'íi, 1a'íi nnee binant'a' da'á'ahíi i'aniyú nazñilíi bitahdí', taagidí' biñ'yú iskaqago nneehíi bits'íhií daaneł'j'j'go, doo hadín 1ehdainíił dago daagos'aa doleel. ¹⁰ Nnee ní'gosdzán biká'gee daagolíníi áí naki shánagoln'íi góyéego bich'j' nadaagoz'aaqahíi bigha biñ daagozh'ó'go dawahá 1aadaayiniíł doleel. ¹¹ Taagidí' biñ'yúhií bijji beNádidzołíi Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'go biyi' nágosdljigo hīnaa nádaasdljigo daahizj'; áík'ehgo hadín biñááł náadiit'aaazhíi tsídaadesyiz lēk'e.

¹² Yaaká'dí'go kozhii ádjíd gáníigo daidezts'aa, Yushd'é hashoh'aash. Áidí' bik'edaannihíi daabineł'j'j'á' yaak'os biyi' yaaká'yú biñ odaagoyaa. ¹³ Díi ágodzaahíi dábitgo, yat'éégo ní'godihes'naago, k'j' gozñili gonena'nyú ík'é'niyúgo da'á'azhineé nagozgo', ní' godihes'naago gots'idn doo náhóltagyú nnee nabi'destseed: nnee 1a'íi yat'éégo tsídaadezyizgo Bik'ehgo'ihí'nañ yaaká'yú dahsdaahñ bich'j'go biñ daagodnyj'j'. ¹⁴ Nakidn góyéego godeyaahíi bech'ígonyáá; isaa, taadn góyéego goz'aaníi k'ad benágodidáh. ¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gots'idngeehíi bibéshdilwoshé áyitdoniíi dábitgo yaaká'yú kozhii yat'éégo daadilwosh gáníigo, Ní'gos-dzán biká' nnee i'aniyú binant'a' daagolíníi, nohwe-Bik'ehñ hik'e biChrist yá nant'a' silji; doo ngonel'aa dayú dahazh'j' yá nant'aa doo. ¹⁶ Bádaayányú nadindí'íi Bik'ehgo'ihí'nañ bádjhgee dah naháztaaníi hayaa ádaaszaago Bik'ehgo'ihí'nañ daayoskaqad. ¹⁷ Gádaanijigo, Bik'ehgo'ihí'nañ nohweBik'ehñ, Dák'a'ánt'éhi, nliiníi, níi, dí'ná; ík'idá' ízisgo ninawod golj'j'go dawa binant'a' sí'ni'j'hií bigha nich'j' ihédaandzj'. ¹⁸ Nnee binant'a' da'á'ahíi i'anigo nazñilíi nich'j' hadaashkee ndi nihashkeehíi begonyáágo, nanezna'íi baa yá'iti'go, ná-nada'iziidíi náyádaaktí'hi, nnee ná hadaadeszaahi, 1a'íi nizhi' daidnt'sini doo ízisgo ádaat'ee dahi hik'e ízisgo ádaat'éhi biłgo bich'j' na'í'niíłgo biká' ngonyáá; 1a'íi ní'gosdzán biká' na'itseedíi naltseedgo biká' ngonyáá. ¹⁹ Áidí' yaaká'yú k'j' biyi' Bik'ehgo'ihí'nañ daach'okaqahíi ch'íótá'á lēk'e, ágee Bik'ehgo'ihí'nañ nohwá yengon'áni biká' dahgoz'aaníi biyi' sí'áni hit'j'j' lēk'e: áidá' hada'didla', kozhii dits'ag, idi'nií, ní' nagohi'naa 1a'íi nlóí yat'éégo náłtá'á.

12 Nt'éshj' ígozisgo at'éhi yaaká'yú ch'í'nah silji; is-dzán ya'ái bik'esilaago, t'égona'á'hií yiká' sizjigo, ts'itsoqsé nakits'ádahi bitsits'inyú názt'í' alzaa lēk'e: ² Áñ hiłtsaa, k'azh'á i'chiihií bigha nñiihgo natídindli'.

³ Nt'eshj ígoziso at'éhi yaakáyú ch'í'nah nánásdlíj; t'íishcho lich'í, gots'idi bitsits'inhi, gonenán iyeshdeehi, gots'idi nant'án bich'ah bik'edaadez'ąągo. ⁴ Yááyú ts'ítsqqsé tááyú ítk'é'nilgo dała'ágohíi n'izh'í bitsee yee nayítkaad: t'íishchohíi isdzán k'azh'ą íchiihíi binásgee hiz'í, mé'híi gozljyúgo hish'ąą nzi'go. ⁵ Isdzánhíi ishkiini yishchji l'ék'e, án b'esh dahyotj'łgo n'nee binant'a' dała'áhíi ílanigo nazñilhi yá nant'aa hileehi: áidá' ishkiinhíi Bik'ehgo'ihí'nań hik'e biká'dahsdáhi yiká'd'í nant'aaahíi dagoshch'í' bich'í' hadag bił ogoyáá. ⁶ Isdzánhíi da'igolj'łyú Bik'ehgo'ihí'nań n'nt'éégo bá ágóláayú ot'ag l'ék'e, ákú dała'á doo náhóltagyú iká'yú naki gonenadín iká'yú gost'adin iska'ayú bá d'í'né' doleetgo. ⁷ Yaakáyú hagono'łkaad l'ék'e: Míkael hik'e binadaal'a'á t'ąązh'í t'íishcho yil nadaagont'kaad; t'íishcho hik'e binadaal'a'á t'ąązh'í nanágon'łkaad, ⁸ Áidá' baa daagoneznaa l'ék'e; áid'í yaakáyú doo hayú bá ná-gost'ąą da. ⁹ Áid'í t'íishcho gódah ch'ílt'e', doo ániidá' t'íish n'íi, Ch'iidn nant'án, da'ái Satan holzéhi, n'í-gosdzán biká'zh'í nalgo', binadaal'a'á biłgo gódah ch'élkaad. ¹⁰ Yaakáyú ádj'łd kozhiihíi disiits'ą'ą gán'íigo, K'ad'íi Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą'd'í' hasdách'ígháhíi, konawod golínií, hik'e Bik'ehgo'ihí'nań daahohiika'ąhń, ł'á'íi *biChrist* yenant'aagohíi bengonyáá: hadín nohwik'isyú yaa dahdaago'a' n'íi gódah ch'ílt'e'go, Bik'ehgo'ihí'nań bińáál dawa jji, dawa t'é' yaa dahgoz'ąą n'íi. ¹¹ Dibel'łj' *biZhaazhé* n'łni bidil'łi hik'e Bik'ehgo'ihí'nań yaa nadaagol'ł'íi bee yitis daasilj'j; Bik'ehgo'ihí'nań yá datsaah ndi bi'ihí'na' doo yaa bił goyéé da n'í. ¹² Áik'ehgo yaakáyúhíi hik'e biy'í yu'ne' daagonoh'iinií nohwit daagozh'ł' le'. N'í-gosdzán hik'e túnteel nohwá góyéé le'! Ch'iidn nant'án dáž'ł hashkeego nohwich'í' nkenyáá, da'ąnahzh'í' nágodzii yígóts'jhíi bigh'ą. ¹³ Áid'í t'íishchohíi n'í-gosdzán biká'zh'í' gódah ch'ílt'e' yí-gots'j'łd'á' isdzán ishkiin yishchiinií yil nádndeeh. ¹⁴ Áidá' isdzánhíi itsaacho bit'ą' k'ehgo bit'ą' naki baa hi'ñil, t'íishcho bits'ą' da'igolj'łyú nádiñ'łh doleetgo, ákú d'et'j'zh'í' áid'í yúwehyú da'ąnahzh'í', áid'í yúwehyú da'íñ'ł'zh'í' bá d'í'né' doleetgo. ¹⁵ T'íishchohíi bizé'd'í' tú yat'éégo ha'ijool isdzán biké', tú yat'éégo idezjool'łi k'ehgo, isdzán bił ch'ígonos'eeł nzi'híi bigh'ą. ¹⁶ Da'ágát'ée ndi n'í-gosdzán isdzánhíi yich'ozñi'go bizé' íłts'ą' ágóláago tú t'íishcho bizé'd'í' ha'ijool n'íi ą'ąłoy'łnág. ¹⁷ Áid'í t'íishcho n'íi isdzán bich'í' bágóch'j'łdgo bich'ągháshé ł'á'ihíi yich'í' nágodit'kaadyú óyáá, had'íi Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aanií daayot'ą'híi hik'e Jesus yaa yádaakt'í'híi.

13 Áid'í tába'ayú sái biy'í hiz'í'go, nt'eshj bégodzidi túnteel biy'í'd'í' hagaal'go hiłts'ąą, bitsits'in gots'idnhi, biyeshdeehíi gonenánihi, biyeshdeehíi biká'gee nant'án bich'ah bik'edaadez'ąą, áid'í daabit-sits'in Bik'ehgo'ihí'nań doo daidn'łj dahíi bizhi' dah-nagoz'ąą. ² Nt'eshj bégodzidi hiłts'ąąhíi gidicho biká' daats'idit'ł'łi, leopard holzéhi, ga'ánolini, bikeehíi shash bikee ga'at'éhi, bizé'íi ndóicho bizé' ga'at'éhi: t'íishchohíi dab'íi binawod n'íi, nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaa n'íi, ł'á'íi dahot'éhé yebik'eh n'íi baa

yidin'ą'ą. ³ Dała'á bitsits'iníi biñ'ídolñih datsaah ngolñíi n'íi násdz'ł'łgo hiłts'ąą: n'í-gosdzán biká' n'nee h'íi dawa nt'eshj bégodzidihíi bił díyadaagot'eego yiké' onats'ą'ą. ⁴ N'nee t'íishcho daayok'ąąh, binawod n'íi nt'eshj bégodzidi yaa din'áni: ł'á'íi n'nee nt'eshj bégodzidi daayok'ąąh gádaañiigo, Had'íinsh'ą' nt'eshj bégodzidi ga'at'éé? Had'íinsh'ą' yil nagon'łkaadgo yinel'ąą? ⁵ Nt'eshj bégodzidi bizé'd'í' yati' ye'ídiłk'ąąhíi, ł'á'íi Bik'ehgo'ihí'nań nch'ł'go yaa yakt'í'go baa godet'ąą; ł'á'íi dizdin naki dahit'ąyú nant'aago at'dó' baa godet'ąą. ⁶ Áik'ehgo hadzii, Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' nch'ł'go hadziiigo, bizhi'íi nch'ł'go yaa yakt'í'go, hik'e k'ih biy'í' daach'ok'ąąhíi ł'á'íi yaakáyú daagol'ł'nií at'dó' nch'ł'go yaa yakt'í'go hadzii nkegonyaa. ⁷ Áid'í' n'nee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíi yich'í' nagon'łkaad'í' bitisgo hileehgo at'dó' baa godet'ąą: ł'á'íi n'nee íłtah at'éégo hadaazt'í'íi, íł-tah at'éégo yádaakt'í'íi, n'nee binant'a' dała'áhíi íłaniyú nazñil'łi yá nant'a' hileehgo baa godet'ąą. ⁸ Dawa n'í-gosdzán biká' daagol'ł'nií dała'á daant'ł'ł'gee, n'í-gosdzán n'ni't'aadá' dibel'łj' *biZhaazhé* n'łni zesdiinií binaltsoos be'ihí'na'hi doo hak'e bizhi' bá ágolzaa dahíi daayok'ąąh doleet. ⁹ Dahad'ín bijeyi' golínií íyésts'ąą le'. ¹⁰ Dahad'ín yisná áyil'ł'nií isná ábididolñił doleet: dahad'ín b'esh yee iziłhiinií b'esh bee bidizodeet. Ái bigh'ą n'nee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahíi nyee ndi dah'íld'łh le', ł'á'íi da'odł'ą le'. ¹¹ Áid'í' n'í-gosdzán biy'í'd'í' nt'eshj bégodzidi ł'á'ihíi hananádzaago hiłts'ąą; dibel'łj' *biZhaazhé* biyeshdeehíi k'ehgo biyeshdee naki gol'ni, t'íishcho k'ehgo yakt'í'hi. ¹² Dantsé nt'eshj bégodzidi dá bińáál yee nant'aa n'íi yee naná'idziid, ł'á'íi n'í-gosdzán hik'e n'í-gosdzán biká' daagol'ł'nií nt'eshj bégodzidi biñ'ídolñih datsaah ngolñíi n'íi nádziihíi daayok'ąąhgo ábi'dilzaa. ¹³ Ígoziso be'ígózini ánáyol'ł'ł, n'nee bińáál yaaká'd'í' k'ł' gódah ch'ínált'ł'go áil'ł'j, n'í-gosdzán biká'zh'í'. ¹⁴ Dantsé nt'eshj bégodzidi bińáál godiy'łhgo ánáyol'ł'ł'ł baa godet'ąą n'íi bee n'í-gosdzán biká' daagol'ł'nií ch'a'oyiñ'łł gáyil'łniigo, Nt'eshj bégodzidi b'esh bee biñ'ídolñih ndi t'ah hi'naahíi be'ılzaago ádaah'te'. ¹⁵ Ái be'ılzaahíi náhi'naad'í' yakt'í'go áil'ł'go baa godet'ąą, ł'á'íi be'ılzaahíi doo daayok'ąąh dahíi nabiditseedgo at'dó' baa godet'ąą. ¹⁶ N'nee dawa, doo íziso gádaat'ee dahíi hik'e íziso gádaat'eehíi, hádaat'dzil'łi hik'e tédaat'iyéhíi, doo isná daan'ł'łi dahíi hik'e isná daan'ł'niíi, bigan dihe'nazhiñ'éégo dagohíi bitá'yú bídaadinid'łidgo áile': ¹⁷ Doo had'ín baa na'ñi'łhgo dagohíi na'íł'ni'łhgo bá goz'ąą da, n'nee bídaadinid'łid'łi zh'ą, dagohíi nt'eshj bégodzidi bizhi' dagohíi bizhi' behotag'łi biká' dahgoz'aanií. ¹⁸ Díinko goch'iy'ą'ąyúgo zh'ą bígoch'íł's'ł'łh. Had'ín yígółsiníi, nt'eshj bégodzidi behotag'łi yółtag le': n'nee behotagi at'éé, behotag'łi gostádn gonenadín iká'yú gost'adin gostán.

14 Áidá' dé'ł'łdgo dibel'łj' *biZhaazhé* n'łni dzil *Sion* holzéhi yiká' dahsz'ł'łgo hiłts'ąą, dała'á gonenadín doo náhóltagyú áid'í' iká'yú dizdin d'ł'ł' doo náhóltagyú yil nadaaz'ł'ł, dibel'łj' *biZhaazhé* n'łni biTaa bizhi'íi daabit'ą'gee dah-nagoz'ąągo. ² Yaaká'd'í' kozhiihíi disi-

its'áá, tú naljiihí k'ehgo, ádjid idi'niihí k'ehgo: nnee tsjbe'idot'áté yee da'do'aalí áhikts'ago disiits'áá: ³ Nant'an bikádahsdáhi, djíi nt'éshj daahinaahíi hik'e nnee bádaayányúhíi bádjhgee nadaazjigo sj ániidéhi daido'aal: gonenadín doo náhóltagyú áidí' iká'yú dizdin djíi doo náhóltagyú ni'gosdzán biká' nnee bitahdí' hanáhaz'nilíi zhá' ái sjhíi yígo'aah. ⁴ Díinko doo isdzáné nant'j'go yit naskai da: doo nt'é bee baa dahdaagost'aa da. Ái dibetj' *biZhaazhé* níni dáhayú anádaatyú yiké' anákaihíi ádaat'ee. Ái nnee bitahdí' hanáhaz'nil, Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e dibetj' *biZhaazhé* níni bá ntsé nest'aahíi k'ehgo hanáhaz'nil. ⁵ Doo nadaach'aago yá-daakti' da: Bik'ehgo'ihí'nañ nant'aago dahsdaahíi bádjhgee nadaazjigo doo hayú baa dahdaagost'áni da. ⁶ Ła' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yá'íh' ts'ínan oniihgo naahikts'aa, nnee ni'gosdzán yiká' daagolíníi yatí' baa gozhóni doo ngonel'aa dahíi yee yit nagoln'igo, nnee binant'a' dá'áahíi i'fanigo naznilíi, nnee itah at'éégo hadaazt'íi, nnee itah at'éégo yádaakti'íi, ł'íi nnee daanliiníi yit nagoln'igo, ⁷ Ádjid yich'j' gáníi, Bik'ehgo'ihí'nañ daadinotsjgo ba'ihédaanojsj, aayakt'gee biká' ngonyaaahíi bigha: yáa hik'e ni'gosdzán ł'íi túnteel hik'e tú hadaazliiníi dawa áyílaahn daahohkaah. ⁸ Ła' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á iké' ná'oniih gáníigo, Bábylon, ízisgo kjh goznilíi, nágo', nágo', ái nant'j' na'idaahíi hách'it'jigo ákoléhi, nnee itah at'éégo hadaazt'íi daayidlaago áyílaahíi bigha. ⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á taadngee iké' ná'oniihgo adjid gáníi, Dahadínta nt'éshj bégodzidi, dagohíi be'ilzaahíi yokaahíi, ái bibe'idinidlidé bitá' dagohíi bi-ganyú bee ídinidlidé, ¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí'go koniidaagodilne'íi, doo nt'é bit nadisdziidgo bihashke'íi idee biyi' yaa hidziidíi yidodljit; Bik'ehgo'ihí'nañ binaaal'a'á dilzini hik'e dibetj' *biZhaazhé* níni bi'áá k'p' hik'e tsélik'p' bee dázhq' biniigodidoln'íi. ¹¹ Bini-idaagodilne'íi bits'á'dí' tidíi hadag odihineh, doo ngonel'aa dayú dahazh'j': doo hadaayot' da, j'j'gee, t'é'gee ndi, díi nt'éshj bégodzidi hik'e be'ilzaahi daayokaahíi, hadín' ái bizh'íi bee bídinidlidé. ¹² Díinko nnee Bik'ehgo'ihí'nañ báhadaadeszaahíi nyee ndi dahníldq'go bíg'ózi: ái Bik'ehgo'ihí'nañ yengon'áanií daayot'á'íi, ł'íi Jesus daayodlaanií ádaat'ee. ¹³ Áidí' kozhii yaaká'dí' gáshihniigo disiits'áá, Díi ágóle', Kodí' godezt'igo nohweBik'ehñ daayodlaago nanezna'íi biyaa gozhq' doleel: Da'anii biyaa gozhq' doleel, nii, Holy Spirit, doo nanádaadziid dago hádaayot'; anádaat'j' n'íi biké' bit ogoyáa. ¹⁴ Áidí' dé'j'j'igo yaak'os t'igai hikts'aa, yaak'os yiká' dahsdaahíi nnee ga'anolini, nant'an bich'ah, óodo be'alzaahi, bik'edn'áá, ł'íi t'oh bená'iltishé deníni dahyot'j'igo. ¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á ł'á' da'ch'okaah goz'aa'dí' ch'ínyáa, yaak'os yiká' dahsdaahn ádjid yich'j' dilwosh gáníigo, Nibená'iltishé bee ni'igéesh: ná'igeeshíi itk'idá' biká' ngonyáa; ni'gosdzán biká' nest'a'íi itk'idá' daanest'aa. ¹⁶ Áik'ehgo yaak'os yiká' dahsdaahn bibená'iltishíi yee ideshtlzhgo ni'gosdzán yiká' aat' ná'igizh. ¹⁷ Áidí' ł'á' Bik'ehgo'ihí'nañ

binal'a'á yaaká'yú da'ch'okaah goz'aa'dí' ch'ínánádzaa, bíi atdó' t'oh bená'iltishé deníni dahyot'j'it. ¹⁸ Áidí' ł'á' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á be'okaahi biká' dahnási'nihi goz'aa'dí' ch'ínánádzaa, án k'p' yebik'ehíi; án t'oh bená'iltishé deníni dahyot'j'it' yich'j' ádjid gániiid, Nibená'iltishé deníni bee ni'igéesh, ni'gosdzán biká' dahts'aa nanesdzíi bits'á'dí' dahts'aaahíi nahitg'éesh, bidahts'aa daanest'aahíi bigha. ¹⁹ Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bibená'iltishé yee ideshtlzhgo ni'gosdzán biká' dahts'aaahíi nayiheshgizhdí' tenáyihezlaago dahts'aa hahigeesi gochaa'í goz'aa yune' oyi-hiskaad, Bik'ehgo'ihí'nañ bihashke' bengonyáago ágodoníi. ²⁰ Kj' goznilíi da'anahyú dahts'aa hahigees goz'aa'ge dahts'aa biká' nakai, ái bits'á'dí' dił halj'í, kj' biza'ah nel'aanií ga'áhosahgo dił nel'aa, nanigohíi da'á doo náhóltagyú áidí' iká'yú gostán gonenadín *furlongs* ga'áhosahgo nehenkáá.

15 Áidá' be'ígóziníi, dázhq' ízisgo at'éhi, koł díyadaagot'éhi, yaaká'yú naahikts'aa, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gosts'idihí, góyéégo nagowaahíi gosts'idyú at'éhi, da'iké'yúhi; Bik'ehgo'ihí'nañ bihashke'íi bee nnágódáhi dahdaayokaal. ² Áidí' dolyiini náhenkáanií k'p' bit nadisdziidí ga'anolj'igo hikts'aa: nt'éshj bégodzidi hik'e be'ilzaahíi ł'íi bizh'íi be'isdzohíi ł'íi behotagíi yaa daagonesnaahíi Bik'ehgo'ihí'nañ bibe'idot'áté dahdaayot'j'itgo dolyiini náhenkáanií yiká'yú nadaazj. ³ Bik'ehgo'ihí'nañ yána'iziidi n'íi, Moses holzéhi, hik'e dibetj' *biZhaazhé* níni biyini daido'aal, gádaaniigo, Bik'ehgo'ihí'nañ nohweBik'ehñ, Dák'a'ánt'éhi, ánánt'j'it' ízisgo at'éé; nnee ná hadaadeszaahíi bá Nant'áahíi, gosín'aaanií da'áige hik'e da'anii. ⁴ Hadínsh' doo nidn'j' da, nohweBik'ehñ, hadínsh' nizh' doo ya'ihénzj' da? Ni zhá dilzini níi: nnee itah at'éégo hadaazt'íi dawa nich'j' níkáhgo daanokaah doleel; nnee hagot'éégo bá ngon'aa n'íi bee ílaahíi bigha. ⁵ Díi bikédí'go dé'j'j'igo, yaaká'yú gowa golgai Bik'ehgo'ihí'nañ koł níj'igo bee bígoch'ílsiníi biyi' yune' da'ch'okaah goz'aanií it's'á' adzaa: ⁶ Ái biyidí' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gosts'idihí góyéégo nagowaahíi yit hikai, nak'at'igai nzhq'go bik'etádnláadíi bik'enda'izlaago, ł'íi bitílyú óodo bízisgo binast'í. ⁷ Áidí' nt'éshj daahinaahíi dj'íi da'á Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gosts'idihí, gosts'idn' idee óodo be'alzaahi bitaadaasnil, ái ideehíi Bik'ehgo'ihí'nañ doo ngonel'aa dayú dahazh'j' h'inaahíi bihashke' halk'íhi. ⁸ Da'ch'okaah goz'aanií Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'idindláadíi hik'e binawodíi bits'á'dí' tídi bee hadezbj; nnee doo ł'á' ha'aghángo yinel'aa da, gosts'idn' góyéégo benagowaahíi Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gosts'idíi yit hikai n'íi aat' yeda'iláago zhá.

16 Áidí' kj' biyi' da'ch'okaahíi biyidí' kozhiihíi dilwoshgo disiits'áá, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gáyihniigo, T'íi, idee gosts'idíi Bik'ehgo'ihí'nañ bihashke' halk'íhi biyi' siziidíi ni'gosdzán biká'zh'j' yadaahohkaah. ² Áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á dantséhihíi bí'idee biyi' siziidíi ni'gosdzán biká'zh'j' yayiziidíi dábitgo da-

hadín nt'éshj bégodzidi bee bídiniidlií hik'e be'ilzaahí daayokaqahíí łóqđ nchq'í dážhđ nnihi biká'zhj' ádaadzaa. ³ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á nakidngeehíí bi'ídee biyi' siziidíí túnteel biká'zhj' yayiziidíí dábitgo nnee daztsaqahíí bidił ga'ánoljhggo siljji: ádí' túnteel biyi'yú daagoljji n'íi dawa nanezna'. ⁴ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á taadngeehíí bi'ídee biyi' siziidíí tú daanlińiń hik'e tú hadaazlińiń biká'zhj' yayiziidíí dábitgo dił daasilji. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á tú yebik'ehi gánjigo disiiits'áq, Da'áigee ánt'éé, Bik'ehgo'ihí'nań, nłini, nłj n'íi, nłj doleelí, ái k'ehgo bá ngón'áqahíí bigha. ⁶ Nnee ná hadaadeszaahíí łá'íi binkááyú na'iziidi n'íi nadaaztseedgo bidił da'dezjool, ái bigha dił daahidlaqago ána-daasíndlaa; da'ái bich'j' goldoh ni'. ⁷ Ádí' łá'íi, be'okaqahi biká' dahnási'nihi biyi'd' dilwoshgo, gánjigo nádisiits'áq, Da'anji gánjii, Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń, Dák'a'ánt'éhi, kándaago'áahíí da'anji, da'áigee at'éé. ⁸ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á djidngeehíí bi'ídee biyi' siziidíí ya'ái biká'zhj' yayiziidgo dábitgo, nnee kq' bee daadidliidgo baa godet'áq. ⁹ Kq' dážhđ sidogi bee nnee daanliđ l'k'e, Bik'ehgo'ihí'nań, díi góyéégo nagowaahíí yebik'ehíí, bizhi'íi nchq'go ádaayihni: ádí' daabinchq'íi doo yits'á'zhj' ánaadaadzaa da, łá'íi Bik'ehgo'ihí'nań doo daidntsj da. ¹⁰ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á ashdladngeehíí bi'ídee biyi' siziidíí nt'éshj bégodzidi biká'dahsdáhi yiká'd' nant'aahíí biká'zhj' yayiziidíí dábitgo yebik'ehíí dawa diłhił silji; nnee dážhđ nnihińi bigha bizaa daayi'aał, ¹¹ Łóód hik'e bił nada'dini'íi bigha Bik'ehgo'ihí'nań yaakáyú gólíińi nchq'go ádaayihni: łá'íi nchq'go ánaadaat'jji doo yits'á'zhj' ánaadaadzaa da. ¹² Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gostadngeehíí bi'ídee biyi' siziidíí tú łáqđgo nlińińi, Euphrátes holzéhi, biká'zhj' yayiziidíí dábitgo náhisqá, ya'ái hanadáhd'go nant'an daanlińińi bá iłch'j'golne'go. ¹³ Ádí' t'iishcho bizé'd', nt'éshj bégodzidi bizé'd', łá'íi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi ádil'ini bizé'd' taagi spirits nchq'íi túshtłohé ga'ánolini hahikáhgo hiłtsaq. ¹⁴ Ái spirits-híi ch'iidn daanli, godiyjhggo ányol'jji, ái ni'gosdzán dážoz'áq nt'éégo ízisgo nant'an daanlińińi yich'j' okaigo dawa łá'ánáidle'go, Bik'ehgo'ihí'nań Dák'a'at'éhińi ízisgo na'diziidíí bijji nadaagondíkaadgo. ¹⁵ In'jhińi k'ehgo nánsháh. Hadín déz'iinińi, bidiyágé góljigo, doo dálichigo hidołtseel dahíi bigha, án biyaa gozhqđ doleel. ¹⁶ Hebrew biyati'íi k'ehgo Armagédđon golzeegee łá'áyílaa. ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gosts'idngeehíí bi'ídee biyi' siziidíí ts'ídag náidezníli dábitgo yaakáyú kjh biyi' da'ch'okqahd' nant'an biká'dahsdáhi bits'á'd' kozhii ádjidgo gánjii, Aqł begolzaa. ¹⁸ Ái dábitgo kozhii adjid áiłts'ag, idi'ni, hada'didla; ni' yat'éégo nagohi'naa, nnee ni'gosdzán biká'gee daagoljigo godeyaad' yushd' godezt'igo ni' yat'éégo godiis'naa k'ehgo at'éégo doo hwaá ágone'í da. ¹⁹ Ízisgo kjh gozníli taagiyú iłk'é'nil, ádí' nnee iłtah at'éégo hadaazt'íi bikjhggo nagozníli nadaagozgo: ízisgo kjh gozníli Bábylon holzéhi, Bik'ehgo'ihí'nań yínálniigo idee yat'éégo bihashke'íi halk'íi biyi'd' aqł yidlaqago

áyílaa. ²⁰ Ni' táyi' dahnagozníli dawa hayúshj ch'adaagoyáá, łá'íi dzińi doo łá' hit'jji da silji. ²¹ Ádí' hilóí dážhđ nchaahi, dałá'á gonenadín dahdidleegohíi, yaaká'd' nnee biká' náłtáq: hilóí náłtáq nagont'łog dážhđ bégodzidińi bigha nnee Bik'ehgo'ihí'nań nchq'go ádaayihni l'k'e.

17 Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gosts'idi, idee gosts'idi dahdaayonińi dałá'á shich'j' nyáágo gáshihniid, Yushdé' kú nńah; bizhaan ízisgo nant'j' nagháhi, tú łáqđgo iłtah at'ééyú nazkaaníi yiká' dahsdaahíi, baa ya'iti'íi nił ch'í'nah ash'e; ² Áń ni'gosdzán biká' nnee bá-nadaant'aahíi yil nant'j' nadaaskaihi, nant'j' na'idaahíi hách'it'iinińi bich'j' ch'idlaqahíi bee bił nádaagodizyis. ³ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'áhi, Holy Spirit shiká'zhj' adzaago, da'igoljji oshihjji; áigee isdzán hiłtsaq, nt'éshj bégodzidi dážhđ lich'íi yiká' dahsdaago, Bik'ehgo'ihí'nań ádaadil'iinińi dahot'éhé biká' dá bizhi' zháhi dah-nagoz'áni, bitsits'in gosts'idihidá' biyeshdee gonenáni. ⁴ Isdzánhińi lichii dot'izhi hik'e dážhđ lichii bik'esilaa, óodo hik'e tséé dénzónéhi łá'íi dilkqohé baa dahnaznil, łá'íi óodo ideehíi, nchq'íi hik'e nant'j' na'idaahi nchq'íi dawa yee halk'łgo, dahyokaak: ⁵ Bizhi'hi bitá'gee dahgoz'áq, NT'ÉSHI DOO BÍGÓZINI, BÁBYLON ÍZISGO AT'ÉHI, NANT'J' NAKAIHI HIK'E NI'GOSDZÁN BIKÁ' NCHQ'GO ÁGOTEHI BÁ'Á NLI. ⁶ Nnee Bik'ehgo'ihí'nań báhadaadeszaahi daabidihíi, hik'e ínashood Jesus bigha nabi'distseedi daabidihíi bee isdzán bił nágodizyisgo hiłtsaq: hiłtsaqdá' dážhđ shil díyagodzaa. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gáshihniid, Hant'é bigha nił díyagodzaa? Díi doo bígózj dahíi isdzán, łá'íi nt'éshj bégodzidi dahbogheehíi bitsits'in gosts'idi łá'íi biyeshdee gonenanhi, baa nił nagoshni'. ⁸ Ái nt'éshj bégodzidi hinłtsaq n'íi, nłj n'íi, k'adíi da'ádji: o'í'án doo ni'í'áni dad' hagháhi, da'ilíi hileehzhj': ni'gosdzán biká' daagolíińi, ni'gosdzán nni'taadá' naltsoos be'ihí'nańi biká' daabizhi' doo hak'íi dah-nagoz'áq dahíi, nt'éshj bégodzidi daayiltsaqago yaa bił díyadaagot'ee doo, ái nłj n'íi, k'adíi da'ádji, ndi nanádáhi. ⁹ Goyááni bee natsekeesíi díi bił ígozj. Bitsits'in gosts'idihíi dziłgosts'idi ádaat'ee, ái isdzán yiká' dahsdáhi. ¹⁰ Łá'íi ízisgo nadaant'aahíi gosts'idi ádaat'ee: ashdlá'ihíi nandee, dałá'á t'ah nant'aa, łá'íi doo hwaá higháh da; án nyáágo dé't'ihézhj' nant'aa doo. ¹¹ Nt'éshj bégodzidi nłj n'íi, k'adíi da'ádji, tsebidngee nant'aahíi át'éé, ndihíi gosts'idi itah nłini. da'ilíi hileeh yune' diyaa. ¹² Łá'íi biyeshdee gonenáni hinłtsaani, ízisgo nant'an ádaat'ee, ndi doo hwahá nant'an daaleeh da; áidá' dałá'á łedihikeezh' nt'éshj bégodzidi yil nant'aago baa daagodest'áq. ¹³ Daabiini'íi dałá'á nádleehgo daabinawodíi hik'e yedaabik'ehíi nt'éshj bégodzidi yaa daayiné' doleel. ¹⁴ Ái dibelji *biZhaazhé* nłini yil nadaagodíkaad, ndihíi dibelji *biZhaazhé* nłinińi bitis hileeh: án nant'an daanlińińi yeBik'ehń, ízisgo nant'an daanlińińi biNant'a': án yil nakaihińi daabi'dokéed, habi'do'nil, nłt'éégo yiké' nakai. ¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gánáshil'do'niid, Tú iłtah at'éégo nazkaqahi hinłtsaqahíi, bizhaan biká' dahs-

daahíí, áí túhíí nḡee iltah at'éégo hadaazt'ííí, nḡee táni, nḡee binant'a' dała'áhíí il'aníyú nazḡilíí, lá'íí nḡee iltah at'éégo yádaaft'íí ádaat'ee. ¹⁶ Nt'éshj bégodzidi biyeshdee gonenanhi hinłtsaḡhíí, áí bizhaaníí yik'edaanníih doo, yó'odaayíkt'e'go dáłichiigo ádaile', bitsj'íí daayiyaa lá'íí kq' bee daayidiłid doo.

¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań háť'ílníí da'ádaaḡe'go bijj'í yuḡe' há-daatt'jigo áyíłlaa, daabiini'íí dała'a ánádaıdłe'go, yedaabik'ehíí nt'éshj bégodzidi yaa daıd'íaaḡo, Bik'ehgo'ihí'nań biyat'íí dá begolzaazh'j'. ¹⁸ Isdzán hinłt-saaníí ızisgo kḡh gozḡil at'éé, áí n'gosdzán biká' ızisgo nadaant'aahíí yá nant'áhi at'éé.

18 Díí bikéd'ıgo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a lá'ı yaaká'd'ıhaya hıgaalḡo hıłtsaa, dázhq binawod golínihi; bits'q'ıdındłáadıí bee n'gosdzán biká' got'jı siljı. ² Ádjıd dilwoshḡo gánıí, Bábylon, dázhq ızisgo at'éé n'ıí nágo', nágo', áıgee ch'ıidn daagoljı siljı, spirıts daanchq'ı dawa áıgee ndaagozle', dlq' daanchq'ı hik'e dlq' bik'e daach'ısch'ıı'ıí áıgee ndaagozle' atłdó. ³ Bizhaan biwine bich'j' nant'j' na'ıdah háť'jıhıí bee nḡee iltah at'éégo hadaazt'ıı'ıí bıł nádaagodizyis, nḡee ızisgo nadaant'aahíí bizhaaníí yıł nant'j' nadaaskai, lá'ıí n'gosdzán biká' nḡee dawahá baa nada'ıñihıí bizhaan dázhq háłdzilıí bits'q'ıd'ı' hádaaldzil daasiljı. ⁴ Áıd'ı' lá'ı yaaká'd'ıgo kozhıi nádisıts'q'á gánııgo, Shik'ıyú, bizhaan bits'q' nohkáh, dahyúgohıí nohwı'ı atłdó binchq'ıı be'ádaanoht'ee, lá'ıí bich'j' góyéégo nagowaahıí nohwı'ı atłdó itah doo. ⁵ Binchq'ıı yaaká'yú nel'aḡo yaa hı'aa, Bik'ehgo'ihí'nań án binchq'ıı yénalñii. ⁶ Hago ánát'jıdıí k'ehgo bıı atłdó ágánádaah-dle', hago ánát'jıdıí da'ágánáhołaaḡo nakıdn bich'j' nanáda'olñii: idee biy'ı' ha'desbjıı da'ágánáhołaaḡo nakıdn bá hanáda'olbjh. ⁷ ıda'odlııgo dawahá yee bıł gonedłjıhıí k'ehgo da'ágánáhołaaḡo koniıgodılḡe' hik'e chaal na'ıdaahıí baa daadohné': bijj'ı yuḡe' gáđıd'ı'ñii, Shıí ızisgo isdzán nant'áhi dahsdaahıí nshjı, doo itsaa nshjı da, chaal na'ıdaahıí áshqod bee shaa godogaal-go. ⁸ Áı bıgha dala' jııgo iltah at'éégo góyéégo nagowaahıí bee baa godogaal, da'ıtsaahıí, chaal na'ıdaahıí, lá'ıí shına' góyehı; kq' bee bidı'dodlık: Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń baa yałt'ıı ızisgo at'ééhıı bıgha. ⁹ N'gosdzán biká' ızisgo nadaant'aahıí yıł nant'j' naskai n'ıí, hik'e yıł bıł daagonedłjı n'ıí, dilıdıí bits'q'ıd'ı' łıdıí daayo'jıdı' baa daachag doo, lá'ıí natıdaadındł'ıgo daachag doo. ¹⁰ Biniıgodılḡe'ıı yédaaldzıdgo aḡahdı' nadaazjı doo, gádaañııgo, Doo gozhq' da, doo gozhq' da, ızisgo kḡh gozḡil n'ıí, Bábylon, dá'k'a'at'éé n'ıı! Dała'a łedihikeezıı biy'ı' naa yá'ıti'ıı il'k'ıdá' bengonyáá. ¹¹ N'gosdzán biká' nḡee dawahá baa nada'ıñihıí baa daachag doo, lá'ıí chaal nakai doo; nḡee doo lá'ı' baa naná'ıñihıı dahıı bıgha: ¹² Óodo, béshłıgai, tséé ilıni, dilkq'q'he, nak'q'łıgai nt'éhi, łichıı dot'ızhi, masgágo, dázhq łichıı'ıı, tsj iltah at'éhi il'ka daagolchıı'ıı, bich'łh yee da'dı-lo'ıı biwoo' ivory holzéhi be'ádaaszaahıı, tsj łán ilıni be'ádaaszaahıı, bésh, brass holzéhi, hik'e iron holzéhi, lá'ıí tséé marble holzéhi be'ádaaszaahıı, ¹³ Cınnamon

holzéhi, łıkagolchıni, ch'ıl bik'ah łán ilıni, jeeh didlıdgo łıkagolchıni, wine, ik'ah, ik'áán nt'éhi, ł'oh nagháı, ma-gashi, dibel'jı, łjı, tsınagháhi bıjad nakihi, daabi'des'náhi, lá'ıı nḡee daanlıniı. ¹⁴ Ła'ıı nest'q' dázhq hánt'jı n'ıı nıts'q'z'ı' bengonyáá, lá'ıı dázhq itisgo nt'ééhıı hik'e bee ızisgo ánt'ééhıı nıts'q' da'ııı siljı, da-hazh'j' doo nahınt'séhgo da. ¹⁵ Nḡee áı baa nada'ıñihıı isdzánhıı bits'q'ıd'ı' hádaaldzil daasilıniı, isdzánhıı bini-ıgodılḡe'ıı yédaaldzıdgo, daachago natıdaadındł'ıgo da'aḡahyú nadaazjı doo, ¹⁶ Gádaañııgo, Doo gozhq' da, doo gozhq' da, ızisgo kḡh gozḡil n'ıı, nak'q'łıgai dázhq nt'éhi, hik'e dot'ızhgo łichıı'ıı, lá'ıı dázhq łichıı'ıı bee bik'e'ızlaa ni', óodo, lá'ıı tséé ilıniı, lá'ıı dilkq'q'he bee bik'esıñil ni'. ¹⁷ Dawahá bee há'ıdzil n'ıı dała'a łedihı-keezh'j' doo nt'é da siljı laq. Tsına'eełıı yıká' nadaant'aahıı, dawa bıł nada'ı'eełıı, nada'ı'eełıı, lá'ıı da-hayú nada'ı'eełıı baa nada'ıñihıı lá'ıı nada'ıñihıı da'aḡahyú nadaazjı. ¹⁸ Dilıdıí bits'q'ıd'ı' łıdıı daayo'jıgo ná-daadıılghaazhgo gádaañıı, Díı ızisgo kḡh gozḡilıı doo lá'ı' ga'at'éé da ni'! ¹⁹ Daachago natıdaadındł'ıgo bitsıts'ın biká'z'ı' łeezh daike' gádaañııgo, Doo gozhq' da, doo gozhq' da, ızisgo kḡh gozḡil n'ıı, yee hádaaldzıli bitsı-na'eełıı daagolıniı yee hádaaldzil n'ıı! Dała'a łedihıkeez-z'ı' doo nt'é da siljı. ²⁰ Yaaká'yú daagonohıni, nadaal'a'a dilzıni daanołıni, lá'ıı Bik'ehgo'ihí'nań no-hwıkaáyú nada'ızııdi, nohwıł daagozhq' le'; Bik'ehgo'ihí'nań ızisgo kḡh gozḡil n'ıı nohwı'ı nohwıgha t'áazh'j' bich'j' nanáhesñil. ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a ızisgo at'éhi tséé be'ık'áhé ga'at'éhi nchaahi náıdn'aḡo túnteel yiy'ı' oyıłne' gánııgo, Da'ágát'éégo ızisgo kḡh gozḡilı, Bábylon holzéhi, ts'ıłtaḡo doo hagee nát'jı da doleeł. ²² Tsjbe'ıdot'áté yee da'do'aałıı, bee dot'áté yı-daagołsıniı, tsjsól yee da'do'aałıı, hik'e béshdıłwoshé yee da'do'aałıı dawa niy'ıyú doo hagee naadııts'łh da doleeł; nḡee dawahá áılehi, hagoł'éégo áılehi daanlı-inıı, nitahyú doo hagee nát'jı da doleeł; nitahyú tséé ik'aago áhıłts'agıı doo hagee naadıts'ag da doleeł; ²³ Ni-tahyú ik'ah kq'ıı bits'q'ıdındł'ıniı da'ádłh doleeł; nḡee ni-ıñéhıı hik'e isdzán niıñéhıı bizhıı doo hagee naadıts'łh da doleeł; nḡee nitahyú baa ná'ıñihıı ızisgo nandee ni', n'gosdzán biká'; nitahyú iyóznıniı nḡee iltah at'éégo hadaazt'ıı'ıı dawa ch'a'olñil ni'. ²⁴ Bik'ehgo'ihí'nań bınkááyú nada'ızııd n'ıı bidıł, nḡee Bik'ehgo'ihí'nań bá hadaadeszaa n'ıı bidıł, lá'ıı nḡee n'gosdzán biká' nadaastseedıı dawa bidıł ızisgo kḡh gozḡilıı bitahyú hit'jı.

19 Díı bikéd'ıgo nḡee dázhq táni yaaká'yú daadıł-woshḡo gádaañııgo disııts'q'á, Bik'ehgo'ihí'nań nohweBik'ehń ba'ıhégosj le'; Hasdách'ıgháhiı, ba'ıhégondzıniı, goch'ıdnłsıniı, lá'ıı dawa yebik'ehıı bıyéhi at'éé. ² Da'añııgo lá'ıı dázhq nt'éégo aayałt'ı; bizhaan, ızisgo nant'j' nagháhi yee n'gosdzán yıłchq'odı, yaa yałt'ı, lá'ıı bánada'ızııdi naıstseedhıı bıgha yá t'qazh'j' nanáhesñil. ³ Áıkeḡo Bik'ehgo'ihí'nań ba'ıhégosj le', ánádaado'ñııd. Áıd'ı' łıd kḡh gozḡilıı bits'q'ıd'ı'hi doo ngonel'aḡ dayú hałıt'jı doleeł. ⁴ Nt'éégo bádaayányú

nadindíí'í ła'íí nt'éshj daahinaahíí díí'í biyahzhj' hayaa ádaasdaago Bik'ehgo'ihí'nañ nant'aago dahsdaayú daayokaqah, gádaaniigo, Doleetgo at'éé; Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihégoj le'. ⁵ Áídí' nant'án biká'dahsdáhi bits'á'dí' kozhii dits'ag gáníígo, Bik'ehgo'ihí'nañ daahohiikaqahñ ba'ihédaanojs le', daanohwigha bána-da'ohsiidíí, daanohwigha daabinotíníí, doo ízigo ádaanoht'ee dahíí ła'íí ízigo ádaanoht'eehíí. ⁶ Nnee dázhó ła'ni ádaanii ga'áhiłts'ago, tú dázhó yat'éégo yaahilíni ga'áhiłts'ago, yat'éégo idi'niihíí k'ehgo áhiłts'ago disiiłts'áq, gádaaniigo, Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihégoj le': Bik'ehgo'ihí'nañ nohweBik'ehñ dawa yebik'ehñ yee nant'aa. ⁷ Halaq nohwił daagozhóq le', nohwił daagonełlji le', án daadinłzj le': dibelji *biZhaazhé* nlíni niinéhíí biká' ngonyáago bi'aa hileehíí iłch'j'ádedlaa. ⁸ Ái nak'á'ligai dázhó nłt'éhi, doo chj dahi, dázhó ligaii bik'esilaa doleetgo baa godet'aa: díí nak'á'ligaihíí nnee Bik'ehgo'ihí'nañ báhadaadeszaahíí bi'at'e' nzhóni at'éé. ⁹ Nt'éégo ágáshilni, Díí bee ágóle', Hadín dibelji biZhaazhé nlíni niqáago bá da'idaqayú daabidokéedíí biyaa daagozhóq doleet. Ágánáshilndo'niid, Díí Bik'ehgo'ihí'nañ da'anii ánihi. ¹⁰ Áík'ehgo biyahzhj' hayaa asdaago hosikáqad'í gáshilniid, Doo ágánt'jji da: ni hik'e nik'isyú Jesus baa nadaagolni'go dała' nada'idziidi ádaant'ee: Bik'ehgo'ihí'nañ zhá honkaqah: Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú yádaakti'íí Jesus baa nagolni'hi dázhó itisyú yaa nagolni' n'íí at'éé. ¹¹ Yáá iłts'áq ádzaago kjiłgai hiłtsaq; áí yiká' dahsdaahñ Badach'olíhi hik'e Da'aníhi holzee, án da'áigee ná'áyaltí' ła'íí nłt'éégo ágot'eehíí bigha nagonłkaad. ¹² Biñaahí kq' yadiinahíí ga'at'éé, bitsits'in biká' nant'án bich'ah łáqago dahnaznil; bizhi' dahgoz'aa, áí nnee doo ła' yígółsj da, bíí zhá yígółsj. ¹³ Íihíí dił biyi' nastsooji bik'esilaa: án Bik'ehgo'ihí'nañ biYati' holzee. ¹⁴ Áík'ehgo yaaká'yú nadaagolkaadíí kjiłgai bił hilwołi biké' náłseet, nak'á'ligai dázhó nłt'éhi, dázhó ligaihi, doo chj dahi bik'enazlaa. ¹⁵ Bizé'dí' besh be'idiltkshé deníni hááá, áí nnee iłtah at'éégo hadaazt'íí yee yihikłish doo; besh dahyotjji go nant'aa doo: ła'íí dahts'aa bitoo yiká' naghaago hayigeqesí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ Dák'a'at'éhi bihashke' bégodzidi nnee yich'j' gode'aa. ¹⁶ Bi'íí ła'íí bik'aizh'j' bizhi' bek'eeshchj, áí díí k'ehgo dahgoz'aa, ÍZISGO NANT'ÁN DAANLIINIÍ BINANT'A', NANT'ÁN DAANLIINIÍ YEBIK'EHÑ. ¹⁷ Nt'éégo Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'a ya'ái yiyi' sizjigo hiłtsaq; án dlo' yáá iłni'yú nada'niihíí dawa yich'j' nadidilghaazh gáníígo, Yushd'é, Bik'ehgo'ihí'nañ ízigo at'éhi bá da'idaqahíí baa ıla'ádaahne'; ¹⁸ Ízigo nant'án daabitsj', siláada binant'a' daanlíni daabitsj', nnee ndaalwodi daabitsj', kji daabitsj', yiká' dahnaházaanií daabitsj', ła'íí nnee dawa doo isná daanlij dahíí hik'e isná daanliinií, doo ízigo ádaat'ee dahíí hik'e ízigo ádaat'eehíí daabitsj' daahsaq doleetíí bigha. ¹⁹ Áídí' nt'éshj bégodzidi hiłtsaq, ła'íí ni'gosdzán biká' ízigo nant'án daanliinií bisiláada biłgo ıla'ádaasdaa, kji yiká' dahsdaahñ bisiláada biłgo yil nagonłkaad doleetgo. ²⁰ Nt'éshj bégodzidi yisnáh silij,

ła'íí Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi ádil'ini atdó' yisnáh silij, nt'éshj bégodzidi biqáál godiyjigo án'ol'jji go nnee nt'éshj bégodzidi be'idinidli dé bee bídi'niidlihií, ła'íí bíí at'éégo be'ilzaahíí daayokaqahíí yich'j' nazch'a'i. Díí da'ála dá daahinaago tséłkq'i bił diltk'go sikáni biyi' yuyaa oldeet. ²¹ ła'ihíí kji yiká' dahsdaahñ besh be'idiltkshé bizé'dí' há'áahíí yee nadaistseed: áík'ehgo dlo' iłtah at'éehíí áí daabitsj'íí yee náda'isdjij.

20 Áídí' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'a yaaká'dí' hayaa higaalgo, o'í'án doo ni'í'ánihi bá be'igeqesé hik'e besh hishbizhíí nchaahi dahyonitgo hiłtsaq. ² Án t'íishcho, doo áni da t'íishíí, ch'iidn nant'áni, Satan holzéhi, yil ndéelgo dała'á doo náhółtagyú łegodzaazh'j' kiyist'qoqo, ³ O'í'án yune' yó'olt'e' da'dentáqad'í' o'ígéqez, nnee iłtah at'éégo hadaazt'íí yúwehyú doo ch'a'onayinił dahíí bigha, dała'á doo náhółtagyú łegodzaazh'j': áí bikédí'go déł'j'hézhj' nanánt'j h doleet. ⁴ Áídí' nadaant'áhi yiká' dahnaházaanií hiłtsaqo yiká' dahnaházaanií aayádaakti'go baa daagodełt'aa: Jesus yaa nagolni'íí hik'e Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'híí bigha bik'os nadaahisk'i n'íí biyi' nazj n'íí hiłtsaq, áí nt'éshj bégodzi-di dagohíí be'ilzaahíí doo daayoskaqad dahíí, daabitá' dagohíí daabigan bebídaanidli dé doo bee bídaanidli dahíí; áí daahinaa násdłjji go, dała'á doo náhółtagyú łegodzaazh'j' Christ yil nádaant'aa. ⁵ Łahzhj' nanezna'íí doo daahinaa násdłjji da, dała'á doo náhółtagyú łegodzaahíí aqłgo zhá. Díinko dantsé nanezna'íí naadikáhgee. ⁶ Dantsé nanezna'íí naadikáhgee hadín yitah naadiidzaahíí biyaa gozhóq hik'e bił godiyini at'éé: ik'é'gee daná'itsaahíí doo hago ábile' da doo, ndi Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e Christ bi'okaqah yebik'ehíí daanlij doleet, dała'á doo náhółtagyú łegodzaazh'j' yil nadaant'aa doo. ⁷ Dała'á doo náhółtagyú łegodzaahíí aqłgo Satan ha'ásitjidi' ch'ínálteeh. ⁸ Áídí' díj'jú ni'gosdzán biká' goz'ayú iłtah at'éégo hadaazt'íí, Gog hik'e Magog daagolzeehíí, ch'ayiniłyú nagonłkaad doleetíí bigha ıla'ánálne'yú hágháh: áí túnteel tábaq sáihí k'ehgo da'áhołaq doo. ⁹ Ni'gosdzán nteelíí biká' dahnádnłsq, nnee Bik'ehgo'ihí'nañ báhadaadeszaahíí daagoljige biña, hik'e kjh goznili koł daanzhóni biña łéđnt'í' silij: áídá' yaaká'dí' kq' nkednqago aqł daabi'nłd. ¹⁰ Áídí' ch'iidn nant'án bich'j' nazhch'a'íí kq' hik'e tséłkq'i bił diltk'go sikáni biyi' yuyaa olt'e', hayú nt'éshj bégodzi-di hik'e Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú na'iziidi ádil'inihíí naházaayú, áigee jji hik'e t'égo goyéé bich'j' nagowaa doo, doo ngonel'aa dayú dahazh'j'. ¹¹ Áídí' nant'án biká'dahsdáhi ligaihi nchaahi, hik'e yiká' dahsdaahñ hiłtsaq, án bits'á'dí' ni'gosdzán hik'e yáá bił ogoyáá; áídí' doo hayú goz'aa da l'ék'e. ¹² Nanezna'íí doo ízigo ádaat'ee dahíí hik'e ízigo ádaat'eehíí Bik'ehgo'ihí'nañ bidáhdí' nadaazj'go hiłtsaq; áídí' naltsoos iłts'á' ádaadzaa: ła'i naltsoos iłts'á' nanádzaa, áí naltsoos be'ihí'náhi: nanezna' n'íí hant'é ádaaszaahíí naltsoos biyi' k'eeshchiinií bee baa yáda'iti'. ¹³ Túnteel biyi' nanezna' n'íí naadiikaigo áyíłlaa: da'itsaahd' hik'e Ch'iidntahd' nanezna' n'íí nanaadiikai: áídí' dawa

hant'é ádaaszaa shjhií bigha baa yáda'iti'. ¹⁴ Áídí' da'it-saahíí hik'e Ch'iidntahíí k'p' dilt'i'go sikáni biyi' yuyaa oldeel. Díínko nakidngee daná'itsaahi at'éé. ¹⁵ Áídá' da-hadíń naltsoos be'ihí'ńáhi doo hak'i bizhi' biyi' dah-goz'ąą dayúgo k'p' dilt'i'go sikaaníí biyi' yuyaa olt'e'.

21 Áídí' yaaká' ániidéhi hik'e ni'gosdzán ániidéhi hiłtsąą: dantsé yaaká'híí hik'e dantsé ni'gos-dzánhíí bech'ígonyáá; ádí' túnteel ésdjíd. ² Shíí, John, Jerúsalem ániidéhi, k'j' godiyini goznili, yaaká'dí' Bik'ehgo'ihí'ńań bits'ą'dí' hayaa goldohgo hiłtsąą, na'ilíln K'ad nnińehgo bika' hileehíí yiba' ilch'í'ádod-laahíí ga'at'éégo. ³ Yaaká'dí' kozhii ádjíd áilts'ago dis-its'ąą gáníígo, Isąą, da'ch'okąąh goz'aaníí Bik'ehgo'ihí'ńań yiyi' gólínií nnee bitahyú goz'ąą, ńń bił daagolj'go nneehíí bichąągháshé daanlj' doleel, Bik'ehgo'ihí'ńań dabíí yil daagolj'go, bíí Bik'ehgo'ihí'ńań daayokąąhń doleel. ⁴ Bik'ehgo'ihí'ńań bińáá tú bá k'eda'ildéh doleel; da'itsaahíí da'ádjh doleel, doo koł gozhóq' dahíí, daach'ichagíí, daach'inniihíí ndi da'ádjh doleel: dantsé áí begoz'ąą n'íí bech'ígoyááhíí bigha. ⁵ Nant'ń bikádahsdáhi yiká' dahsdaahn gánniid, Isąą, dawahá ániidégo ánáshdléh. Áídá' shíí gáshihniid, K'e'ılchíí: díí yat'íí da'ńii łá'í ba'olńihi at'éé. ⁶ Gánáshil-do'niid, Aął łalzaa. Shíí Áłpha hik'e Oméga, begodeyáhi hik'e bengont'í' nshlj'. Hadíń dibá' nliinií tú hińáhi halj'hií bá ná'isj'j, doo bigha nah'niil dago. ⁷ Hadíń dawahá yitis siliinií dawa bíyéé doleel; Bik'ehgo'ihí'ńań yokąąhń nshlj' doleel, shiye' nlij doleel. ⁸ Áídá' dawa yee nádaaldzidíí, doo da'odłąą dahíí, nch'q'go ádaat'ee-híí, nnee nadailtseedíí, nant'j' nakaihíí, iyodaanzhíí, nadn'ái daayokąąhíí, łá'íí łéda'ılchoohíí dawa tséik'q' i bił dilt'i'go sikáni biyi' yuyaa bá goz'ąą: áí nakidngee daná'itsaahi at'éé. ⁹ Áígee Bik'ehgo'ihí'ńań binadaal'a'á gosts'idihíí dałá'á, its'aa gosts'idi gosts'idn góyéégo banagowaahíí bee halk'ılıí, yee dahikáli shaa nyáágo, shich'j' hadzii gáníígo, Yushdé', isdzán áni nńáhi, dibelj' *biZhaazhé* nłini bí'aaahíí nił ch'í'ńah ashłe'. ¹⁰ Áídí' Holy Spirit shikázjh' adzaago Bik'ehgo'ihí'ńań binal'a'áhíí dzil dážh' nchaahi yúdahyúhi biká' oshilj', áígee ízigo k'j' goznilií, Jerúsalem godiyini, yaaká'dí' Bik'ehgo'ihí'ńań bits'ą'dí' bił nkegonyáágo shil ch'í'ńah áyíłaa, ¹¹ Bik'ehgo'ihí'ńań bits'ą'idindłáádíí bee bits'ą'idindłáád: bits'ą'idindłáádíí tséé dážh' łán ilni, jasper holzéhi, déntónégo binkááyú got'j'hií ga'at'éé; ¹² Áí k'j' goznilií bińaayú łé'dit'j'hií dážh' nteel ádí' dážh' yúdahgo alzaa łék'e, nakits'adahgo dáádítj', áí da wago Bik'ehgo'ihí'ńań binadaal'a'á nadaazj', Israel nakits'adahyú hat'í'í daabizhi' dahnagoz'ąą, dáádítj'hií biká'gee. ¹³ Ya'ái hanadáhdí'go taad'í dáádítj'; nahokq'se dahstaąđí'go taad'í dáádítj'; na'id'ahđí'go taad'í dáádítj'; ya'ái onadáhdí'go ałdó' taad'í dáádítj'. ¹⁴ K'j' goznilií bińaayú łé'dit'j'hií bit'ą'ąhgo nakits'adahgo ist'j'ghgo łégodnt'í', dibelj' *biZhaazhé* nłini binal'a'á nakits'adah daabizhi' áí biká' dahgoz'ąą. ¹⁵ Shich'j' yati'í be'ída'nel'ąąhé óodo be'alzaahi naitiih, áí k'j' goznilií hik'e bidáádítj'hií, łá'íí bińaayú łé'dit'j'hií yee

yí'da'nel'ąąhgo. ¹⁶ K'j' goznilií d'j'zh' hágodn'áá, naniigo dáne'niiyú dáłekt'ee: k'j' goznilií be'ída'nel'ąąhé yee yí-da'nel'ąąđgo nakits'adah doo náhółtagyú *furlongs* ga'áhosah. Naniigohíí, dáne'niiyúhíí, hik'e ts'ídagíí biłgo dáłekt'ee. ¹⁷ Áídí' bińaayú łé'dit'j'hií ałdó' yí'nes'ąąđgo dałá'á gonenadín iká'yú dizdin d'j'í nnee bigan iħa-dit'ąądí' biganlatahązh' ngont'í'go, áí Bik'ehgo'ihí'ńań binal'a'á yaaká'yú gólínií k'ehgo at'éé. ¹⁸ Bińaayú łé'dit'j'hií tséé łán ilni, jasper holzéhi, be'ágołzaa: k'j' goznilií dá óodo zh'ą, dolyiini binkááyú got'j'hií ga'at'éhi, be'ágołzaa. ¹⁹ Bińaayú łé'dit'j'hií bitł'ááh ist'ínií tséé iltaħ at'éhi łán da'ilínií bee dénzhónégo alzaa. Da'itségee itł'ááh ist'ínií jasper holzéhi be'ágołzaa; nakigeehíí sápphire holzéhi; taadngeehíí chálcedony holzéhi; d'j'ígeehíí émerald holzéhi; ²⁰ Ashdladngeehíí sárdonyx holzéhi; gostángeehíí sárdius holzéhi; gosts'idigeehíí chrýsolite holzéhi; tsebigeehíí béryl holzéhi; ngost'áígeehíí tópał holzéhi; gonenangeehíí chrýsoprasus holzéhi; łats'adahgeehíí jácinth holzéhi; łá'íí nakits'adahgeehíí ámethyst holzéhi be'ágołzaa. ²¹ Dáádítj'hií nakits'adahíí dilk'q'ohé łán ilni, pearl holzéhi, nakits'adahgo be'alzaa: dałá'á ntąągo pearl dałá'á bił ádaaszaa: k'j' goznilií biyi' int'nhíí dá óodo zh'ą dolyiini binkááyú got'j'hií k'ehgo alzaa. ²² Áígee da'ch'okąąh goz'aaníí doo hish'j' da: Bik'ehgo'ihí'ńań nohweBik'ehń Dák'a'at'éhi hik'e dibelj' *biZhaazhé* nłini biłgo dabíí da'ch'okąąh goz'aaníí daanlj'. ²³ K'j' goznil-gee ya'ái łá'íí ł'é'gona'ái da'ádjh ndi doo daat'éé da: Bik'ehgo'ihí'ńań bits'ą'idindłáádíí bee got'j', łá'íí dibelj' *biZhaazhé* nłini bee got'j'hií nlij. ²⁴ Nnee iltaħ at'éégo hadaazt'í'í hadíí hasdákaihíí, áí k'j' goznilií bits'ą'idindłáádíí yee nakai doo: łá'íí ni'gosdzán biká' ízigo nadaant'aahíí ízigo ye'ádaat'eehíí hik'e daagod-nłsiníí yil nihikáh doleel. ²⁵ Bidáádítj'hií j'jigo doo daná'detj' da: akú ł'é' ánágodj'. ²⁶ Nnee iltaħ at'éégo hadaazt'í'í ízigo ye'ádaat'eehíí hik'e daagodnłsiníí yil nihikáh doleel. ²⁷ Hadíí daanch'q'í doo hagoł'éégo ha'akáh da, nch'q'go at'éégo ánat'j'łíí, łá'íí hadíń łé'ıl-choohíí ałdó' doo hagoł'éégo ha'akáh da: hadíń dibelj' *biZhaazhé* nłini binaltsoos be'ihí'ńáhi bizhi' dah-goz'aaníí zh'ą ha'akáh doleel.

22 Áídí' tú be'ihí'ńáhi dolyiini ga'at'éégo binkááyú got'j'go, Bik'ehgo'ihí'ńań hik'e dibelj' *biZhaazhé* nłini nadaant'aago dahskeeđ' hálj'go, Bik'ehgo'ihí'ńań binal'a'á shil ch'í'ńah áyíłaa. ² K'j' goznilií ch'í'itinyú iħn'yú, łá'íí tú nłinií da'at'ch'izhinq'é nel'ąągo tsj'nt'áni be'ihí'ńáhi nádhikáad, áí nakits'adahyú at'éégo nánt'j', dádaanántj'geee nest'ą' dałá'áyú at'éhi dahnándah: bit'ąąhíí nnee iltaħ at'éégo hadaazt'í'í yee nádaadziihi. ³ Áígee déncħ'q'go ágot'eehíí ánáđjh doo: ádí' Bik'ehgo'ihí'ńań hik'e dibelj' *biZhaazhé* nłini nadaant'aago dahskee doo; bálnada'iziidíí daabokąąh doleel: ⁴ Binii daayo'j' doo; bizhi'íí bitá'gee dahnagoz'ąą doo. ⁵ Tł'é' ánáđjh doleel; ik'ah k'q'íí łá'íí ya'ái be'idindłáádíí doo hagoł'j' da; Bik'ehgo'ihí'ńań nohwe-Bik'ehń dabíí bá idindłádi nlij doleel: łá'íí doo ngonel'ąą

dayú dahazhí' nadaant'aa doo. ⁶ Áídí' gánáshido'niid, Díí yatí'í ba'olníhi hik'e da'aníhi at'éé: Bik'ehgo'ihí'nañ nohweBik'ehñ binkááyú nada'iziidi níí daadilzini daayokaqahñ, k'ad ágonéhií bánada'iziidíí yit ch'í'nah ágole'híí bigha binal'a'á yaakádí'hi bich'í' daades'a'. ⁷ Isaa, dák'adégo nánshdaat: díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí hadín yikisk'eh at'ééhií biyaa gozhóq doleet. ⁸ Shíí, John, díí ágot'eehií disiits'áq lá'íí hiltsaq. Áík'ehgo disiits'áqadí' hiltsaqgo, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á áí shít ch'í'nah áyíílaahi biyahzhí' hayaa asdzaago hoshkaqah nkegonyaa. ⁹ Nt'éégo gáshíñniid, Doo ágánt'íí da: shíí, ni, nik'isyú, Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi, hik'e díí naltsoos biyí'dí' yatí'í yikisk'eh ádaat'eehií bitgo da'á nada'idziid. Bik'ehgo'ihí'nañ zhá onkqah. ¹⁰ Gánáshido'niid, Díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí bida'dentjéeh hela', biká' ngonyááhíí bigha. ¹¹ Hadín doo dá'íí biyí'at'íí le': hadín dénchó'égo at'ííhíí, áñ dayúweh ye'at'íí le': hadín nt'éégo at'ééhií, áñ dayúweh nt'éégo at'éé le': lá'íí hadín dilzinií, dayúweh dilzj le'. ¹² Isaa, dák'adégo nánshdaat; koch'í' nada'ishniíí bit nánshdáh, nnee da'á ntjigo hagot'éégo ánánt'íídhíí bigha bich'í' na'ishniígo. ¹³ Shíí Álpha hik'e Oméga nshíí, begodeyáhi hik'e bengont'í'í, dantséyúhi hik'e ik'éyúhi. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ yegos'aaníí yikisk'eh ádaat'eehií biyaa daagozhóq doleet, áí tsj'nt'áni

be'ihí'náhi yaa dokaahgo bá goz'aa, lá'íí kñ gozñilíí ch'íná'itjhyú ch'ídokaahgo atdó' bá goz'aa. ¹⁵ Áídá' gósé, ídaanlgashi, nant'í' nakaihi, nnee nadaitseedi, nnee nadn'ái daayokaqahi, lá'íí dahadín lé'ichoohíí bit nzhóqgo dayúweh lé'itchoohi doo ha'ádokaah da. ¹⁶ Shíí, Jesus, shinal'a'á yaakádí'hi ha'ánázéh nagozñilyú díí bee nohwił nagolñigo de'á'. David bikeghad nshíí, hik'e David bits'á'dí'hi nshíí, ts'itsóqsécho bits'á'idindini nshíí. ¹⁷ Holy Spirit hik'e isdzán niñéhi, Yushdé', dañii. Hadín idits'agi atdó', Yushdé', ñii le'. Hadín dibá' nlijhíí hígháh le'. Hadín hát'íínií tú be'ihí'náhi yodlaq, doo bigha nahi'ñii dago. ¹⁸ Nnee da'á ntjigo díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí daidits'agíí gá-daabitdishñii, Dahadín díí ínágodn'aqahíí, góyéégo ágot'eehií díí naltsoos biyí' k'e'eshchiinií, Bik'ehgo'ihí'nañ góyéégo godigháhíí bich'í' ínágodo'aa: ¹⁹ Dahadín díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí lá' hayiné'yúgo, Bik'ehgo'ihí'nañ atdó' naltsoos be'ihí'náhi biyí'dí', kñ godiyini gozñilíí biyí'dí', lá'íí díí naltsoos biyí' bek'e'eshchiinií biyí'dí' bíyéé zhinééhií bits'á' hayiné' doleet. ²⁰ Díí yaa nagosñí'í gáníí, Da'aníí shíí dák'adégo nánshdaat: Doleetgo at'éé. Da'aníí Jesus, nohweBik'ehñ, de'nñáh. ²¹ Jesus Christ nohweBik'ehñ bitgoch'oba'íí daanohwigha nohwich'í' begoz'aa le'. Doleetgo at'éé.